

Službeni list

Europske unije

L 277

Hrvatsko izdanje

Zakonodavstvo

Godište 65.

27. listopada 2022.

Sadržaj

I. *Zakonodavni akti*

UREDBE

- ★ **Uredba (EU) 2022/2065** Europskog parlamenta i Vijeća od 19. listopada 2022. o jedinstvenom tržištu digitalnih usluga i izmjeni Direktive 2000/31/EZ (Akt o digitalnim uslugama) ⁽¹⁾ 1

II. *Nezakonodavni akti*

MEĐUNARODNI SPORAZUMI

- ★ **Odluka Vijeća (EU) 2022/2066** od 21. veljače 2022. o sklapanju, u ime Europske unije, Protokola o provedbi uz Sporazum o partnerstvu u području ribarstva između Gabonske Republike i Europske zajednice (2021.–2026.) 103

UREDBE

- ★ **Provedbena uredba Komisije (EU) 2022/2067** od 25. listopada 2022. o izmjeni Priloga I. Provedbenoj uredbi (EU) 2021/605 o utvrđivanju posebnih mjera za kontrolu afričke svinjske kuge ⁽¹⁾ 106
- ★ **Provedbena uredba Komisije (EU) 2022/2068** od 26. listopada 2022. o uvođenju konačne antidampinške pristojbe na uvoz određenih hladnovaljanih plosnatih proizvoda od čelika podrijetlom iz Narodne Republike Kine i Ruske Federacije nakon revizije zbog predstojećeg isteka mjera u skladu s člankom 11. stavkom 2. Uredbe (EU) 2016/1036 Europskog parlamenta i Vijeća 149

⁽¹⁾ Tekst značajan za EGP.

ODLUKE

- ★ **Provedbena odluka Komisije (EU) 2022/2069 od 30. rujna 2022. o odobravanju odstupanja koje je zatražila Nizozemska u skladu s Direktivom Vijeća 91/676/EEZ o zaštiti voda od onečišćenja uzrokovano nitratima iz poljoprivrednih izvora (priopćeno pod brojem dokumenta C(2022) 6859)** 195
 - ★ **Provedbena odluka Komisije (EU) 2022/2070 od 26. listopada 2022. o nesuspendiranju konačne antidampinške pristojbe na uvoz smjese uree i amonijeva nitrata podrijetlom iz Rusije, Trinidada i Tobaga te Sjedinjenih Američkih Država uvedene Provedbenom uredbom Komisije (EU) 2019/1688** 208
 - ★ **Odluka (EU) 2022/2071 Europske središnje banke od 20. listopada 2022. o prijelaznim odredbama za primjenu odredbi o minimalnim pričuvama od strane Europske središnje banke nakon uvođenja eura u Hrvatskoj (ESB/2022/36)** 215
-

III. *Drugi akti*

EUROPSKI GOSPODARSKI PROSTOR

- ★ **Odluka Nadzornog tijela EFTA-e br. 029/22/COL od 9. veljače 2022. o izmjeni materijalnih pravila u području državnih potpora uvođenjem novih Smjernica o državnim potporama za klimu, zaštitu okoliša i energiju za 2022. [2022/2072]** 218
-

Ispravci

- ★ **Ispravak Direktive (EU) 2015/719 Europskog parlamenta i Vijeća od 29. travnja 2015. o izmjeni Direktive Vijeća 96/53/EZ o utvrđivanju najvećih dopuštenih dimenzija u unutarnjem i međunarodnom prometu te najveće dopuštene mase u međunarodnom prometu za određena cestovna vozila koja prometuju unutar Zajednice (SL L 115, 6.5.2015.)** 314

I.

(Zakonodavni akti)

UREDBE

UREDBA (EU) 2022/2065 EUROPSKOG PARLAMENTA I VIJEĆA

od 19. listopada 2022.

o jedinstvenom tržištu digitalnih usluga i izmjeni Direktive 2000/31/EZ (Akt o digitalnim uslugama)

(Tekst značajan za EGP)

EUROPSKI PARLAMENT I VIJEĆE EUROPSKE UNIJE,

uzimajući u obzir Ugovor o funkcioniranju Europske unije, a posebno njegov članak 114.,

uzimajući u obzir prijedlog Europske komisije,

nakon prosljeđivanja nacрта zakonodavnog akta nacionalnim parlamentima,

uzimajući u obzir mišljenje Europskoga gospodarskog i socijalnog odbora ⁽¹⁾,

uzimajući u obzir mišljenje Odbora regija ⁽²⁾,

u skladu s redovnim zakonodavnim postupkom ⁽³⁾,

budući da:

- (1) Usluge informacijskog društva, a posebno usluge posredovanja, postale su važan dio gospodarstva Unije i svakodnevnog života građana Unije. Dvadeset godina nakon donošenja postojećeg pravnog okvira koji se primjenjuje na takve usluge utvrđenog u Direktivi 2000/31/EZ Europskog parlamenta i Vijeća ⁽⁴⁾, novi i inovativni poslovni modeli i usluge, kao što su internetske društvene mreže i internetske platforme kojima se potrošačima omogućuje sklapanje ugovora na daljinu s trgovcima, omogućili su poslovnim korisnicima i potrošačima prenošenje i pristup informacijama te sudjelovanje u transakcijama na nove načine. Većina građana Unije danas se svakodnevno koristi tim uslugama. Međutim, digitalna transformacija i sve veća upotreba tih usluga dovele su i do novih rizika i izazova za pojedinačne primatelje dotične usluge, za trgovačka društva i za društvo u cjelini.
- (2) Države članice sve više uvode, ili razmatraju uvođenje, nacionalnih zakona o pitanjima obuhvaćenima ovom Uredbom, kojima se posebno nameću zahtjevi u pogledu dužne pažnje za pružatelje usluga posredovanja u pogledu načina na koji bi se trebali baviti nezakonitim sadržajem, dezinformacijama na internetu i drugim društvenim rizicima. Ti različiti nacionalni zakoni negativno utječu na unutarnje tržište koje, u skladu s člankom 26. Ugovora o funkcioniranju Europske unije (UFEU), obuhvaća područje bez unutarnjih granica na kojem se osigurava slobodno kretanje robe i usluga te sloboda poslovnog nastana, uzimajući u obzir inherentno prekograničnu prirodu interneta,

⁽¹⁾ SL C 286, 16.7.2021., str. 70.

⁽²⁾ SL C 440, 29.10.2021., str. 67.

⁽³⁾ Stajalište Europskog parlamenta od 5. srpnja 2022. (još nije objavljeno u Službenom listu) i Odluka Vijeća od 4. listopada 2022..

⁽⁴⁾ Direktiva 2000/31/EZ Europskog parlamenta i Vijeća od 8. lipnja 2000. o određenim pravnim aspektima usluga informacijskog društva na unutarnjem tržištu, posebno elektroničke trgovine (Direktiva o elektroničkoj trgovini) (SL L 178, 17.7.2000., str. 1.).

koji se općenito upotrebljava za pružanje tih usluga. Trebalo bi uskladiti uvjete za pružanje usluga posredovanja na cijelom unutarnjem tržištu kako bi se građanima Unije i drugim osobama omogućilo da ostvaruju svoja temeljna prednosti unutarnjeg tržišta, a potrošačima i drugim primateljima usluga omogućio veći izbor. Za potrebe ove Uredbe „primateljima usluge” smatraju se poslovni korisnici, potrošači i drugi korisnici.

- (3) Odgovorno i savjesno ponašanje pružatelja usluga posredovanja ključno je za sigurno, predvidljivo i pouzdano internetsko okruženje te kako bi se građanima Unije i drugim osobama omogućilo da ostvaruju svoja temeljna prava zajamčena Poveljom Europske unije o temeljnim pravima („Povelja”), osobito slobodu izražavanja i informiranja, slobodu poduzetništva, pravo na nediskriminaciju i ostvarenje visoke razine zaštite potrošača.
- (4) Stoga bi na razini Unije trebalo uspostaviti ciljani skup jedinstvenih, učinkovitih i proporcionalnih obvezujućih pravila kako bi se zaštitilo i poboljšalo funkcioniranje unutarnjeg tržišta. Ovom se Uredbom utvrđuju uvjeti za nastajanje i širenje inovativnih digitalnih usluga na unutarnjem tržištu. Približavanje nacionalnih regulatornih mjera na razini Unije u pogledu zahtjeva za pružatelje usluga posredovanja potrebno je kako bi se izbjegla i okončala rascjepkanost unutarnjeg tržišta i osigurala pravna sigurnost, čime bi se umanjila nesigurnost za razvojne inženjere i potaknula interoperabilnost. Primjenom tehnološki neutralnih zahtjeva ne bi trebalo sputavati inovacije, već ih poticati.
- (5) Ova bi se Uredba trebala primjenjivati na pružatelje određenih usluga informacijskog društva kako su definirane u Direktivi (EU) 2015/1535 Europskog parlamenta i Vijeća ⁽⁵⁾, odnosno na sve usluge koje se obično pružaju uz naknadu, na daljinu, elektroničkim sredstvima i na pojedinačni zahtjev primatelja. Konkretno, ova bi se Uredba trebala primjenjivati na pružatelje usluga posredovanja, a posebno onih koje se sastoje od usluga poznatih kao „samo prijenosnik informacija”, „privremeni smještaj” i „smještaj informacija na poslužitelju”, s obzirom na to da je eksponencijalni rast korištenja tim uslugama, uglavnom u zakonite i društveno korisne svrhe svih vrsta, također povećao njihovu ulogu u posredovanju i širenju nezakonitih ili na druge načine štetnih informacija i aktivnosti.
- (6) U praksi, određeni pružatelji usluga posredovanja posreduju u vezi s uslugama koje se mogu ili ne moraju pružati elektroničkim sredstvima, kao što su usluge informacijske tehnologije na daljinu, usluge prijevoza, smještaja ili dostave. Ova bi se Uredba trebala primjenjivati samo na usluge posredovanja i ne bi trebala utjecati na zahtjeve utvrđene pravom Unije ili nacionalnim pravom u vezi s proizvodima ili uslugama koje se pružaju posredstvom usluga posredovanja, među ostalim u slučajevima u kojima je usluga posredovanja sastavni dio neke druge usluge koja nije usluga posredovanja kako je prepoznata u sudskoj praksi Suda Europske unije.
- (7) Kako bi se osigurala djelotvornost pravila utvrđenih ovom Uredbom i jednaki uvjeti na unutarnjem tržištu, ta bi se pravila trebala primjenjivati na pružatelje usluga posredovanja bez obzira na njihov poslovni nastan ili na njihovu lokaciju, pod uvjetom da nude usluge u Uniji, što se dokazuje postojanjem bitne veze s Unijom.
- (8) Trebalo bi smatrati da takva bitna veza s Unijom postoji ako pružatelj usluga ima poslovni nastan u Uniji ili, u slučaju nepostojanja poslovnog nastana, ako je broj primatelja usluge u jednoj državi članici ili više njih znatan u odnosu na njihovo stanovništvo ili na temelju usmjeravanja aktivnosti prema jednoj državi članici ili više njih. Usmjeravanje aktivnosti prema jednoj državi članici ili više njih može se utvrditi na temelju svih relevantnih okolnosti, uključujući čimbenike kao što su upotreba jezika ili valute koja se uobičajeno upotrebljava u toj državi članici, mogućnost naručivanja proizvoda ili usluga ili upotreba relevantne vršne domene. Usmjeravanje aktivnosti prema državi članici može se utvrditi i na temelju dostupnosti aplikacije u odgovarajućoj nacionalnoj trgovini aplikacija, na temelju oglašavanja na lokalnoj razini ili na jeziku koji se upotrebljava u toj državi članici ili na temelju odnosa s

⁽⁵⁾ Direktiva (EU) 2015/1535 Europskog parlamenta i Vijeća od 9. rujna 2015. o utvrđivanju postupka pružanja informacija u području tehničkih propisa i pravila o uslugama informacijskog društva (SL L 241, 17.9.2015., str. 1.).

korisnicima kao što su pružanje korisničkih usluga na jeziku koji se uobičajeno upotrebljava u toj državi članici. Bitnu vezu trebalo bi pretpostaviti i ako pružatelj usluga svoje aktivnosti usmjerava prema jednoj državi članici ili više njih u smislu članka 17. stavka 1. točke (c) Uredbe (EU) br. 1215/2012 Europskog parlamenta i Vijeća ⁽⁶⁾. Za razliku od toga, to što je nekoj internetskoj stranici čisto tehnički moguće pristupiti iz Unije ne može se samim po sebi smatrati uspostavom bitne veze s Unijom.

- (9) Ovom se Uredbom u potpunosti usklađuju pravila koja su primjenjiva na usluge posredovanja na unutarnjem tržištu s ciljem osiguranja sigurnog, predvidljivog i pouzdanog internetskog okruženja, rješavanja problema širenja nezakonitog sadržaja na internetu i društvenih rizika koje širenje dezinformacija ili drugog sadržaja može prouzročiti te u okviru kojih se učinkovito štite temeljna prava utvrđena u Povelji i olakšavaju inovacije. U skladu s time, države članice ne bi trebale donijeti ili zadržati dodatne nacionalne zahtjeve koji se odnose na pitanja obuhvaćenima područjem primjene ove Uredbe, osim ako je to izričito predviđeno u ovoj Uredbi, s obzirom na to da bi to utjecalo na izravnu i jedinstvenu primjenu potpuno usklađenih pravila koja su primjenjiva na pružatelje usluga posredovanja u skladu s ciljevima ove Uredbe. Time se ne bi trebala isključiti mogućnost primjene drugog nacionalnog zakonodavstva koje se primjenjuje na pružatelje usluga posredovanja, u skladu s pravom Unije, uključujući Direktivu 2000/31/EZ, a posebno njezin članak 3., ako se odredbama nacionalnog prava nastoje ostvariti drugi zakoniti ciljevi od javnog interesa osim onih koji se nastoje ostvariti ovom Uredbom.
- (10) Ovom se Uredbom ne bi trebali dovoditi u pitanje drugi akti prava Unije kojima se općenito uređuje pružanje usluga informacijskog društva, kojima se uređuju drugi aspekti pružanja usluga posredovanja na unutarnjem tržištu ili kojima se određuju i dopunjuju usklađena pravila utvrđena u ovoj Uredbi, kao što su Direktiva 2010/13/EU Europskog parlamenta i Vijeća ⁽⁷⁾, uključujući njezine odredbe u pogledu platformi za razmjenu video sadržaja, uredbe (EU) 2019/1148 ⁽⁸⁾, (EU) 2019/1150 ⁽⁹⁾, (EU) 2021/784 ⁽¹⁰⁾ i (EU) 2021/1232 ⁽¹¹⁾ Europskog parlamenta i Vijeća te Direktiva 2002/58/EZ Europskog parlamenta i Vijeća ⁽¹²⁾ i odredbe prava Unije utvrđene u Uredbi o europskom nalogu za dostavljanje i europskom nalogu za čuvanje elektroničkih dokaza u kaznenim stvarima i Direktivi o utvrđivanju usklađenih pravila za imenovanje pravnih zastupnika za potrebe prikupljanja dokaza u kaznenim postupcima.

⁽⁶⁾ Uredba (EU) br. 1215/2012 Europskog parlamenta i Vijeća od 12. prosinca 2012. o nadležnosti, priznavanju i izvršenju sudskih odluka u građanskim i trgovačkim stvarima (SL L 351, 20.12.2012., str. 1.).

⁽⁷⁾ Direktiva 2010/13/EU Europskog parlamenta i Vijeća od 10. ožujka 2010. o koordinaciji određenih odredaba utvrđenih zakonima i drugim propisima u državama članicama o pružanju audiovizualnih medijskih usluga (Direktiva o audiovizualnim medijskim uslugama) (SL L 95, 15.4.2010., str. 1.).

⁽⁸⁾ Uredba (EU) 2019/1148 Europskog parlamenta i Vijeća od 20. lipnja 2019. o stavljanju na tržište i uporabi prekursora eksploziva te izmjeni Uredbe (EZ) br. 1907/2006 i stavljanju izvan snage Uredbe (EU) br. 98/2013 (SL L 186, 11.7.2019., str. 1.).

⁽⁹⁾ Uredba (EU) 2019/1150 Europskog parlamenta i Vijeća od 20. lipnja 2019. o promicanju pravednosti i transparentnosti za poslovne korisnike usluga internetskog posredovanja (SL L 186, 11.7.2019., str. 57.).

⁽¹⁰⁾ Uredba (EU) 2021/784 Europskog parlamenta i Vijeća od 29. travnja 2021. o borbi protiv širenja terorističkog sadržaja na internetu (SL L 172, 17.5.2021., str. 79.).

⁽¹¹⁾ Uredba (EU) 2021/1232 Europskog parlamenta i Vijeća od 14. srpnja 2021. o privremenom odstupanju od određenih odredbi Direktive 2002/58/EZ u pogledu tehnologija koje pružatelji brojevno neovisnih interpersonalnih komunikacijskih usluga upotrebljavaju za obradu osobnih i drugih podataka u svrhu borbe protiv seksualnog zlostavljanja djece na internetu (SL L 274, 30.7.2021., str. 41.).

⁽¹²⁾ Direktiva 2002/58/EZ Europskog parlamenta i Vijeća od 12. srpnja 2002. o obradi osobnih podataka i zaštiti privatnosti u području elektroničkih komunikacija (Direktiva o privatnosti i elektroničkim komunikacijama) (SL L 201, 31.7.2002., str. 37.).

Slično tome, radi jasnoće, ovom se Uredbom ne bi trebalo dovoditi u pitanje pravo Unije o zaštiti potrošača, a posebno uredbe (EU) 2017/2394⁽¹³⁾, (EU) 2019/1020⁽¹⁴⁾ Europskog parlamenta i Vijeća, direktive 2001/95/EZ⁽¹⁵⁾, 2005/29/EZ⁽¹⁶⁾, 2011/83/EU⁽¹⁷⁾ i 2013/11/EU⁽¹⁸⁾ Europskog parlamenta i Vijeća, te Direktiva Vijeća 93/13/EEZ⁽¹⁹⁾ i pravo o zaštiti osobnih podataka, posebno Uredba (EU) 2016/679 Europskog parlamenta i Vijeća⁽²⁰⁾.

Ovom se Uredbom također ne bi trebala dovoditi u pitanje pravila Unije o međunarodnom privatnom pravu, a osobito pravila koja se odnose na jurisdikciju i priznavanje i izvršenje presuda u građanskim i trgovačkim stvarima, poput Uredbe (EU) br. 1215/2012, te na pravila o pravu mjerodavnom za ugovorne i izvanugovorne obveze. Zaštita pojedinaca u vezi s obradom osobnih podataka uređena je isključivo pravilima prava Unije o tom pitanju, posebno Uredbom (EU) 2016/679 i Direktivom 2002/58/EZ. Ovom se Uredbom također ne bi trebalo dovoditi u pitanje pravo Unije o radnim uvjetima ni pravo Unije u području pravosudne suradnje u građanskim i kaznenim stvarima. Međutim, u mjeri u kojoj se tim pravnim aktima Unije nastoje ostvariti isti ciljevi kao oni koji su utvrđeni u ovoj Uredbi, pravila ove Uredbe trebala bi se primjenjivati na pitanja koja nisu ili nisu u potpunosti obuhvaćena tim drugim pravnim aktima, kao i na pitanja u vezi s kojima ti drugi pravni akti državama članicama ostavljaju mogućnost donošenja određenih mjera na nacionalnoj razini.

- (11) Trebalo bi pojasniti da se ovom Uredbom ne dovodi u pitanje pravo Unije o autorskom pravu i srodnim pravima, uključujući direktive 2001/29/EZ⁽²¹⁾, 2004/48/EZ⁽²²⁾ i (EU) 2019/790⁽²³⁾ Europskog parlamenta i Vijeća, kojima se utvrđuju posebna pravila i postupci na koje ne bi trebalo utjecati.
- (12) Kako bi se ostvario cilj osiguranja sigurnog, predvidljivog i pouzdanog internetskog okruženja, za potrebe ove Uredbe pojam „nezakonit sadržaj” trebao bi općenito odražavati postojeća pravila u okruženju izvan interneta, osobito pojam „nezakonit sadržaj” trebalo bi široko definirati kako bi se njime obuhvatile informacije povezane s nezakonitim sadržajem, proizvodima, uslugama i aktivnostima. Taj bi pojam osobito trebalo tumačiti tako da se odnosi na informacije, bez obzira na njihov oblik, koje su u skladu s mjerodavnim pravom same po sebi nezakonite, kao što su nezakoniti govor mržnje ili teroristički sadržaj i nezakoniti diskriminirajući sadržaj, ili su u skladu s primjenjivim pravilima nezakonite s obzirom na činjenicu da se odnose na nezakonite aktivnosti. Ogladni primjeri obuhvaćaju dijeljenje slika koje prikazuju seksualno zlostavljanje djece, nezakonito dijeljenje privatnih slika bez

⁽¹³⁾ Uredba (EU) 2017/2394 Europskog parlamenta i Vijeća od 12. prosinca 2017. o suradnji između nacionalnih tijela odgovornih za izvršavanje propisa o zaštiti potrošača i o stavljanju izvan snage Uredbe (EZ) br. 2006/2004 (SL L 345, 27.12.2017., str. 1.).

⁽¹⁴⁾ Uredba (EU) 2019/1020 Europskog parlamenta i Vijeća od 20. lipnja 2019. o nadzoru tržišta i sukladnosti proizvoda i o izmjeni Direktive 2004/42/EZ i uredbi (EZ) br. 765/2008 i (EU) br. 305/2011 (SL L 169, 25.6.2019., str. 1.).

⁽¹⁵⁾ Direktiva 2001/95/EZ Europskog parlamenta i Vijeća od 3. prosinca 2001. o općoj sigurnosti proizvoda (SL L 11, 15.1.2002., str. 4.).

⁽¹⁶⁾ Direktiva 2005/29/EZ Europskog parlamenta i Vijeća od 11. svibnja 2005. o nepoštenoj poslovnoj praksi poslovnog subjekta u odnosu prema potrošaču na unutarnjem tržištu i o izmjeni Direktive Vijeća 84/450/EEZ, direktiva 97/7/EZ, 98/27/EZ i 2002/65/EZ Europskog parlamenta i Vijeća, kao i Uredbe (EZ) br. 2006/2004 Europskog parlamenta i Vijeća („Direktiva o nepoštenoj poslovnoj praksi”) (SL L 149, 11.6.2005., str. 22.).

⁽¹⁷⁾ Direktiva 2011/83/EU Europskog parlamenta i Vijeća od 25. listopada 2011. o pravima potrošača, izmjeni Direktive Vijeća 93/13/EEZ i Direktive 1999/44/EZ Europskog parlamenta i Vijeća te o stavljanju izvan snage Direktive Vijeća 85/577/EEZ i Direktive 97/7/EZ Europskog parlamenta i Vijeća (SL L 304, 22.11.2011., str. 64.).

⁽¹⁸⁾ Direktiva 2013/11/EU Europskog parlamenta i Vijeća od 21. svibnja 2013. o alternativnom rješavanju potrošačkih sporova i izmjeni Uredbe (EZ) br. 2006/2004 i Direktive 2009/22/EZ (Direktiva o alternativnom rješavanju potrošačkih sporova) (SL L 165, 18.6.2013., str. 63.).

⁽¹⁹⁾ Direktiva Vijeća 93/13/EEZ od 5. travnja 1993. o nepoštenim uvjetima u potrošačkim ugovorima (SL L 95, 21.4.1993., str. 29.).

⁽²⁰⁾ Uredba (EU) 2016/679 Europskog parlamenta i Vijeća od 27. travnja 2016. o zaštiti pojedinaca u vezi s obradom osobnih podataka i o slobodnom kretanju takvih podataka te o stavljanju izvan snage Direktive 95/46/EZ (Opća uredba o zaštiti podataka) (SL L 119, 4.5.2016., str. 1.).

⁽²¹⁾ Direktiva 2001/29/EZ Europskog parlamenta i Vijeća od 22. svibnja 2001. o usklađivanju određenih aspekata autorskog i srodnih prava u informacijskom društvu (SL L 167, 22.6.2001., str. 10.).

⁽²²⁾ Direktiva 2004/48/EZ Europskog parlamenta i Vijeća od 29. travnja 2004. o provedbi prava intelektualnog vlasništva (SL L 157, 30.4.2004., str. 45.).

⁽²³⁾ Direktiva (EU) 2019/790 Europskog parlamenta i Vijeća od 17. travnja 2019. o autorskom pravu i srodnim pravima na jedinstvenom digitalnom tržištu i izmjeni direktiva 96/9/EZ i 2001/29/EZ (SL L 130, 17.5.2019., str. 92.).

pristanka, uhođenje na internetu, prodaju nesukladnih ili krivotvorenih proizvoda, prodaju proizvoda ili pružanje usluga kojima se povređuje pravo o zaštiti potrošača, neovlašteno korištenje materijala zaštićenog autorskim pravom, nezakonitu ponudu usluga smještaja ili nezakonitu prodaju živih životinja. Za razliku od toga, videozapis očevica potencijalnog kaznenog djela ne bi se trebao smatrati nezakonitim sadržajem samo zato što prikazuje nezakonito djelo ako snimanje ili širenje takvog videozapisa u javnosti nije nezakonito prema nacionalnom pravu ili pravu Unije. U tom smislu nebitno je proizlazi li nezakonitost informacija ili aktivnosti iz prava Unije ili nacionalnog prava koje je u skladu s pravom Unije i koja je točna priroda ili predmet dotičnog prava.

- (13) S obzirom na posebne značajke predmetnih usluga i odgovarajuću potrebu da se pružatelje tih usluga učini podložnima određenim posebnim obvezama, potrebno je, u okviru šire kategorije pružatelja usluge smještaja informacija na poslužitelju, kako je definirana u ovoj Uredbi, razlikovati potkategoriju internetskih platformi. Internetske platforme, kao što su društvene mreže ili internetske platforme kojima se potrošačima omogućuje sklapanje ugovora na daljinu s trgovcima, trebale bi se definirati kao pružatelji usluga smještaja informacija na poslužitelju koji ne samo da na zahtjev primatelja usluge pohranjuju informacije dobivene od njih, nego ih na zahtjev primatelja usluge i šire u javnosti. Međutim, kako bi se izbjeglo uvođenje preširokih obveza, pružatelje usluga smještaja informacija na poslužitelju ne bi trebalo smatrati internetskim platformama ako je širenje u javnosti tek manja i isključivo sporedna značajka koja je suštinski povezana s nekom drugom uslugom, ili manja funkcionalnost glavne usluge, i ta se značajka ili funkcionalnost iz objektivnih tehničkih razloga ne može upotrebljavati bez te druge glavne usluge te uklapanje te značajke ili funkcionalnosti nije sredstvo za zaobilazanje primjenjivosti pravila ove Uredbe koja se primjenjuju na internetske platforme. Na primjer, takvu značajku mogao bi predstavljati prostor predviđen za komentare u internetskim novinama, gdje je jasno da se radi o sporednoj značajci glavne usluge, a to je objava vijesti pod uredničkom odgovornošću izdavača. S druge strane, pohranjivanje komentara na društvenoj mreži trebalo bi se smatrati uslugom internetske platforme, ako je jasno da nije riječ o manjoj značajki usluge koja se nudi, čak i ako je sporedna u odnosu na objavljivanje objava primateljâ usluge. Za potrebe ove Uredbe računalstvo u oblaku ili usluge smještaja internetskih stranica na poslužitelju ne bi se trebali smatrati internetskom platformom ako širenje određenih informacija u javnosti predstavlja manju i sporednu značajku ili manju funkcionalnost takvih usluga.

Nadalje, za usluge računalstva u oblaku i usluge smještaja internetskih stranica na poslužitelju, kada služe kao infrastruktura, poput osnovne usluge infrastrukturne pohrane i usluge računalstva internetske aplikacije, internetske stranice ili internetske platforme, ne bi se samo po sebi trebalo smatrati kao da u javnosti šire informacije koje su pohranjene ili obrađene na zahtjev primatelja aplikacije, internetske stranice ili internetske platforme koje smještaju.

- (14) Pojam „širenje u javnosti”, kako se upotrebljava u ovoj Uredbi, trebao bi podrazumijevati stavljanje informacija na raspolaganje potencijalno neograničenom broju osoba, što znači omogućavanje lakog pristupa informacijama za primatelje usluge općenito, bez potrebe za daljnjim djelovanjem primatelja usluge koji je informaciju pružio, bez obzira na to pristupaju li te osobe stvarno informacijama o kojima je riječ. U skladu s tim, ako pristup informacijama zahtijeva registraciju ili prijam u skupinu primateljâ usluge, trebalo bi smatrati da se te informacije šire u javnosti samo ako su primatelji usluge koji žele pristupiti informacijama automatski registrirani ili primljeni bez ljudske odluke ili odabira osoba kojima se odobrava pristup. Interpersonalne komunikacijske usluge, kako su definirane u Direktivi (EU) 2018/1972 Europskog parlamenta i Vijeća ⁽²⁴⁾, kao što su elektronička pošta ili usluge prijenosa privatnih poruka nisu obuhvaćene područjem primjene definicije internetskih platformi jer se upotrebljavaju za interpersonalnu komunikaciju među ograničenim brojem osoba koji određuje pošiljatelj komunikacije. Međutim, obveze pružatelja internetskih platformi utvrđene u ovoj Uredbi mogu se primjenjivati na usluge kojima se omogućuje stavljanje informacija na raspolaganje potencijalno neograničenom broju primatelja, koji pošiljatelj komunikacije nije odredio, na primjer putem javnih grupa ili otvorenih kanala. Trebalo bi se smatrati da se informacije šire u javnosti u smislu ove Uredbe samo ako do tog širenja dođe na izravan zahtjev primatelja usluge koji je informaciju pružio.

⁽²⁴⁾ Direktiva (EU) 2018/1972 Europskog parlamenta i Vijeća od 11. prosinca 2018. o Europskom zakoniku elektroničkih komunikacija (SL L 321, 17.12.2018., str. 36.).

- (15) Ako su neke od pružateljevih usluga obuhvaćene ovom Uredbom, dok druge nisu, ili ako su usluge koje pruža pružatelj obuhvaćene različitim odjeljcima ove Uredbe, relevantne odredbe ove Uredbe trebale bi se primjenjivati samo na one usluge koje su obuhvaćene njihovim područjem primjene.
- (16) Pravna sigurnost koju pružateljima usluga posredovanja pruža horizontalni okvir uvjetnih izuzeća od odgovornosti, utvrđen Direktivom 2000/31/EZ, omogućila je nastajanje i širenje mnogih novih usluga na cijelom unutarnjem tržištu. Taj bi okvir stoga trebalo očuvati. Međutim, s obzirom na razlike u prenošenju i primjeni relevantnih pravila na nacionalnoj razini te radi jasnoće i usklađenosti, taj bi okvir trebalo ugraditi u ovu Uredbu. Potrebno je pojasniti i određene elemente tog okvira, uzimajući u obzir sudsku praksu Suda Europske unije.
- (17) Pravilima o odgovornosti pružatelja usluga posredovanja iz ove Uredbe trebalo bi utvrditi samo u kojim se slučajevima predmetni pružatelj usluga posredovanja ne može smatrati odgovornim u pogledu nezakonitog sadržaja koji pružaju primatelji usluge. Ta se pravila ne bi trebala tumačiti kao pozitivna osnova za utvrđivanje slučajeva u kojima se pružatelj može smatrati odgovornim, što treba utvrđivati primjenjivim pravilima prava Unije ili nacionalnog prava. Nadalje, izuzeća od odgovornosti utvrđena ovom Uredbom trebala bi se primjenjivati na sve vrste odgovornosti u pogledu svih vrsta nezakonitog sadržaja, bez obzira na točan predmet ili prirodu tog prava.
- (18) Izuzeća od odgovornosti utvrđena ovom Uredbom ne bi se trebala primjenjivati ako pružatelj usluga posredovanja, umjesto da se ograniči na neutralno pružanje usluga isključivo tehničkom i automatskom obradom informacija dobivenih od primatelja usluge, ima aktivnu ulogu koja je takva da mu pruža spoznaje o tim informacijama ili nadzor nad njima. Ta izuzeća stoga ne bi trebala biti na raspolaganju u pogledu odgovornosti koja se odnosi na informacije koje ne pruža primatelj usluge, nego sâm pružatelj usluge posredovanja, uključujući slučajeve u kojima su informacije nastale pod uredničkom odgovornošću tog pružatelja.
- (19) S obzirom na različitu prirodu aktivnosti „samo prijenosnika informacija”, „privremenog smještaja” i „smještaja informacija na poslužitelju” te različit položaj i mogućnosti pružatelja predmetnih usluga, pravila koja se primjenjuju na te aktivnosti potrebno je razlikovati s obzirom na to da u skladu s ovom Uredbom podliježu različitim zahtjevima i uvjetima, a njihovo se područje primjene razlikuje, kako to tumači Sud Europske unije.
- (20) Ako pružatelj usluga posredovanja s primateljem usluga namjerno surađuje radi poduzimanja nezakonitih aktivnosti, trebalo bi se smatrati da se uslugu ne pruža neutralno te pružatelj stoga ne bi smio biti u mogućnosti koristiti se izuzećima od odgovornosti predviđenima ovom Uredbom. To bi, na primjer, trebalo biti slučaj kada pružatelj nudi svoje usluge s glavnom svrhom olakšavanja nezakonitih aktivnosti, na primjer ako izričito navodi da mu je svrha olakšati nezakonite aktivnosti ili da su njegove usluge prikladne za tu svrhu. Sama činjenica da usluga nudi šifrirane prijenose ili bilo koji drugi sustav koji onemogućava identifikaciju korisnika ne bi se sama po sebi trebala smatrati kao usluga kojom se olakšavaju nezakonite aktivnosti.
- (21) Pružatelj usluga trebao bi biti u mogućnosti iskoristiti izuzeća od odgovornosti za usluge „samo prijenosnika informacija” i „privremenog smještaja” kada ni na koji način nije povezan s informacijama koje se prenose ili kojima se pristupa. Time se, među ostalim, zahtijeva da pružatelj usluga ne mijenja informacije koje prenosi ili kojima pruža pristup. Međutim, taj zahtjev ne bi trebalo tumačiti tako da se odnosi na manipulacije tehničke naravi koje se odvijaju tijekom prijenosa ili pristupa, sve dok te manipulacije ne mijenjaju integritet informacija koje se prenose ili kojima se pruža pristup.
- (22) Kako bi se koristio izuzećem od odgovornosti za usluge smještaja informacija na poslužitelju, pružatelj bi, nakon što stekne saznanje ili spoznaju o nezakonitim aktivnostima ili nezakonitom sadržaju, trebao žurno djelovati kako bi taj sadržaj uklonio ili mu onemogućio pristup. Uklanjanje ili onemogućavanje pristupa trebalo bi provesti uz poštovanje temeljnih prava primatelja usluge, uključujući pravo na slobodu izražavanja i informiranja. Takvo saznanje ili spoznaja o nezakonitoj prirodi sadržaja, pružatelj može steći, među ostalim, u okviru istraga na vlastitu inicijativu ili putem obavijesti koje mu pojedinci ili subjekti dostave u skladu s ovom Uredbom, pod uvjetom da su takve obavijesti dovoljno precizne i primjereno potkrijepljene kako bi gospodarski subjekt koji postupava s dužnom

pažnjom mogao razumno utvrditi i procijeniti navodno nezakonit sadržaj i, prema potrebi, protiv njega djelovati. Međutim, takvo saznanje ili spoznaja ne mogu se smatrati stečenima samo na temelju činjenice da pružatelj općenito ima spoznaju o činjenici da se njegovom uslugom koristi i za pohranu nezakonitog sadržaja. Nadalje, činjenica da pružatelj automatski indeksira informacije učitane na svoju uslugu, da ima funkciju pretraživanja ili da preporučuje informacije na temelju profila ili preferencija primatelja usluge nije dovoljan temelj da bi se smatralo da pružatelj ima „specifično” saznanje o nezakonitim aktivnostima koje se provode na toj platformi ili o nezakonitom sadržaju koji je na njoj pohranjen.

- (23) Izuzeće od odgovornosti ne bi se trebalo primjenjivati ako primatelj usluge djeluje pod ovlašću ili nadzorom pružatelja usluge smještaja informacija na poslužitelju. Ako, na primjer, pružatelj internetske platforme kojom se potrošačima omogućuje da sklapaju ugovore na daljinu s trgovcima odredi cijenu robe ili usluga koje nudi trgovac, moglo bi se smatrati da trgovac djeluje pod ovlašću ili nadzorom te internetske platforme.
- (24) Kako bi se osigurala djelotvorna zaštita potrošača pri sudjelovanju u posredovanim komercijalnim transakcijama na internetu, određeni pružatelji usluga smještaja informacija na poslužitelju, odnosno internetske platforme kojima se potrošačima omogućuje sklapanje ugovore na daljinu s trgovcima, ne bi smjeli biti u mogućnosti koristiti se izuzećem od odgovornosti pružatelja usluga smještaja informacija na poslužitelju utvrđenim ovom Uredbom ako se na tim internetskim platformama relevantne informacije o predmetnim transakcijama prikazuju na način koji potrošače navodi na pomisao da su te informacije pružile same internetske platforme ili trgovci koji djeluju pod njihovom ovlašću ili nadzorom te da te internetske platforme stoga imaju znanja o tim informacijama ili nadzor nad njima, čak i ako to možda zapravo nije slučaj. Primjeri takvog ponašanja mogli bi biti slučajevi kada internetska platforma ne prikaže jasno identitet trgovca kako se to zahtijeva ovom Uredbom, kada internetska platforma uskrati identitet ili kontaktne podatke trgovca sve dok se ne sklopi ugovor između trgovca i potrošača ili ako internetske platforme stavljaju na tržište proizvod ili uslugu u svoje vlastito ime umjesto u ime trgovca koji će isporučiti taj proizvod ili tu uslugu. U tom smislu treba objektivno i na temelju svih relevantnih okolnosti utvrditi može li prikazivanje informacija prosječnog potrošača navesti da povjeruje da je dotične informacije pružila sama internetska platforma ili trgovac koji djeluje pod njezinom ovlašću ili nadzorom.
- (25) Izuzeća od odgovornosti utvrđena ovom Uredbom ne bi trebala utjecati na mogućnost donošenja različitih vrsta privremenih mjera protiv pružatelja usluga posredovanja, čak i ako ispunjavaju uvjete utvrđene u okviru tih izuzeća. Takve privremene mjere mogu se posebno sastojati od sudskih naloga ili naloga upravnih tijela, izdanih u skladu s pravom Unije, u kojima se zahtijeva okončanje ili sprečavanje neke povrede, uključujući uklanjanje nezakonitih sadržaja navedenih u takvim nalogima ili onemogućavanje pristupa tim sadržajima.
- (26) Kako bi se stvorila pravna sigurnost, i kako se ne bi obeshrobile aktivnosti čiji je cilj otkriti, identificirati i djelovati protiv nezakonitog sadržaja, a koje pružatelji svih kategorija usluga posredovanja poduzimaju na dobrovoljnoj osnovi, trebalo bi pojasniti da sama činjenica da pružatelji poduzimaju takve aktivnosti ne čini izuzeća od odgovornosti utvrđena u ovoj Uredbi nedostupnima, pod uvjetom da se te aktivnosti provode u dobroj vjeri i s dužnom pažnjom. Uvjet djelovanja u dobroj vjeri i s dužnom pažnjom trebao bi obuhvaćati djelovanje na objektivna, nediskriminirajuća i razmjerna način, uz dužno poštovanje prava i zakonitih interesa svih uključenih strana, te pružanje potrebnih zaštitnih mjera protiv neopravdanog uklanjanja zakonitog sadržaja, u skladu s ciljem i zahtjevima ove Uredbe. U tu svrhu predmetni pružatelji usluga trebali bi, na primjer, poduzeti razumne mjere kako bi osigurali da, ako se za obavljanje takvih aktivnosti upotrebljavaju automatizirani alati, relevantna tehnologija bude dovoljno pouzdana kako bi se u najvećoj mogućoj mjeri ograničila stopa pogrešaka. Osim toga, valja pojasniti da sama činjenica da pružatelji usluga u dobroj vjeri poduzimaju mjere radi poštovanja zahtjeva prava Unije, uključujući zahtjeve utvrđene ovom Uredbom u pogledu provedbe njihovih uvjeta poslovanja, ne bi trebala učiniti izuzeća od odgovornosti utvrđena u ovoj Uredbi nedostupnima. Stoga se sve takve aktivnosti i mjere koje je pružatelj možda poduzeo ne bi trebale uzeti u obzir pri utvrđivanju može li se pružatelj osloniti na izuzeće od odgovornosti, osobito u pogledu toga pruža li pružatelj svoje usluge neutralno i može li stoga biti obuhvaćen područjem primjene relevantne odredbe, s time da to pravilo, međutim, ne podrazumijeva da se pružatelj usluga na njega može nužno i osloniti. Dobrovoljna djelovanja ne bi smjelo upotrebljavati za zaobilaznje obveza pružatelja usluga posredovanja na temelju ove Uredbe.

- (27) Iako su pravila o odgovornosti pružatelja usluga posredovanja iz ove Uredbe usredotočena na izuzeće pružatelja usluga posredovanja od odgovornosti, važno je podsjetiti da se, unatoč općenito važnoj ulozi takvih pružatelja, problem nezakonitog sadržaja i aktivnosti na internetu ne bi trebao rješavati usredotočujući se isključivo na njihovu odgovornost. Ako je moguće, treće strane pogođene nezakonitim sadržajem koji se prenosi ili pohranjuje na internetu trebale bi pokušati riješiti sukobe povezane s takvim sadržajem bez uključivanja dotičnih pružatelja usluga posredovanja. Primatelje usluge trebalo bi smatrati odgovornima za nezakoniti sadržaj koji pružaju i koji mogu širiti javnosti uslugama posredovanja ako je to predviđeno primjenjivim pravilima prava Unije i nacionalnog prava kojima se utvrđuje takva odgovornost. Prema potrebi, i drugi akteri, kao što su grupni moderatori u zatvorenim internetskim okruženjima, posebno u slučaju velikih skupina, trebali bi također doprinijeti sprečavanju širenja nezakonitog sadržaja na internetu, u skladu s primjenjivim pravom. Nadalje, ako je potrebno uključiti pružatelje usluga informacijskog društva, uključujući pružatelje usluga posredovanja, svi zahtjevi ili nalozi za takvo sudjelovanje trebali bi, u pravilu, biti upućeni konkretnom pružatelju koji je tehnički i operativno sposoban djelovati protiv određenog nezakonitog sadržaja kako bi se spriječili ili umanjili mogući negativni učinci na raspoloživost i dostupnost informacija koje nisu nezakoniti sadržaj.
- (28) Od 2000. pojavile su se nove tehnologije kojima se poboljšavaju dostupnost, učinkovitost, brzina, pouzdanost, kapacitet i sigurnost sustava za prijenos, „lakoća pronalaženja” i pohrana podataka na internetu, što je dovelo do sve složenijeg internetskog ekosustava. U tom bi pogledu trebalo podsjetiti da pružatelji usluga koji uspostavljaju i olakšavaju temeljnu logičku strukturu i pravilno funkcioniranje interneta, uključujući tehničke pomoćne funkcije, isto tako mogu imati koristi od izuzeća od odgovornosti utvrđenih u ovoj Uredbi, u mjeri u kojoj se njihove usluge smatraju uslugama „samo prijenosnika informacija”, „privremenog smještaja” ili „smještaja informacija na poslužitelju”. Takve usluge uključuju, ovisno o slučaju, bežične lokalne mreže, usluge sustava naziva domena (DNS), registre naziva vršnih domena, registrare, certifikacijska tijela koja izdaju digitalne certifikate, virtualne privatne mreže, internetske tražilice, usluge infrastrukture u oblaku ili mreže za isporuku sadržaja, kojima se omogućuju, lociraju ili poboljšavaju funkcije drugih pružatelja usluga posredovanja. Isto tako, znatno su se razvile i usluge koje se upotrebljavaju u komunikacijske svrhe kao i tehnička rješenja za njihovu isporuku, što je dovelo do internetskih usluga kao što su govor putem IP-a, usluge slanja poruka i usluge elektroničke pošte na internetu, pri čemu se komunikacija odvija putem usluge pristupa internetu. Izuzeće od odgovornosti može biti korisno i za te usluge u mjeri u kojoj se mogu smatrati uslugama „samo prijenosnika informacija”, „privremenog smještaja” ili „smještaja informacija na poslužitelju”.
- (29) Usluge posredovanja obuhvaćaju široki raspon gospodarskih djelatnosti koje se odvijaju na internetu i koje se neprekidno razvijaju kako bi se omogućio brz, siguran i zaštićen prijenos informacija te osigurala pogodnost za sve sudionike internetskog ekosustava. Na primjer, usluge posredovanja „samo prijenosnika informacija” obuhvaćaju generičke kategorije usluga kao što su središta za razmjenu internetskog prometa, bežične pristupne točke, virtualne privatne mreže, usluge DNS-a i funkcije za pretvaranje imena domene DNS-a, registri naziva vršnih domena, registrari, certifikacijska tijela koja izdaju digitalne certifikate, govor putem IP-a i druge interpersonalne komunikacijske usluge, dok generički primjeri usluga posredovanja „privremenog smještaja” obuhvaćaju isključivo pružanje mreža za isporuku sadržaja, obrnute proxy poslužitelje i proxy poslužitelje za prilagodbu sadržaja.- Takve su usluge ključne kako bi se osigurao neometan i učinkovit prijenos informacija na internetu. Primjeri „usluga smještaja informacija na poslužitelju” obuhvaćaju kategorije usluga kao što su računalstvo u oblaku, smještaj internetskih stranica na poslužitelju, naplatne usluge referenciranja ili usluge kojima se omogućuje razmjena informacija i sadržaja na internetu, uključujući pohranu i dijeljenje datoteka. Usluge posredovanja mogu se pružati zasebno, kao dio druge vrste usluge posredovanja ili istodobno s drugim uslugama posredovanja. Predstavljaju li određena usluga uslugu „samo prijenosnika informacija”, „privremenog smještaja” ili „smještaja informacija na poslužitelju” ovisi isključivo o njezinim tehničkim funkcionalnostima, koje se mogu razvijati tijekom vremena, te bi ih trebalo procjenjivati na pojedinačnoj osnovi.
- (30) Pružatelji usluga posredovanja ne bi trebali ni *de iure* ni *de facto* podliježati obvezi praćenja u odnosu na opće obveze. To se ne odnosi na obveze praćenja u konkretnom slučaju te, osobito, ne utječe na naloge nacionalnih tijela u skladu s nacionalnim zakonodavstvom koje je u skladu s pravom Unije, kako ga tumači Sud Europske unije, i u skladu s uvjetima utvrđenima ovom Uredbom. Ništa u ovoj Uredbi ne bi se smjelo tumačiti kao uvođenje opće obveze praćenja ili opće obveze aktivnog utvrđivanja činjenica odnosno kao opće obveze pružatelja da poduzmu proaktivne mjere u vezi s nezakonitim sadržajem.

- (31) Ovisno o pravnom sustavu svake države članice i području prava koje je u pitanju, nacionalna pravosuдна ili upravna tijela, uključujući tijela za izvršavanje zakonodavstva, mogu naložiti pružateljima usluga posredovanja da djeluju protiv određenog nezakonitog sadržaja ili više njih ili da pruže određene konkretne informacije. Nacionalni zakoni na temelju kojih se izdaju takvi nalozi znatno se razlikuju, a po naložima se sve češće postupa u prekograničnim situacijama. Kako bi se osiguralo djelotvorno i učinkovito izvršavanje tih naloga, osobito u prekograničnom kontekstu, potrebno je utvrditi određene uvjete koje bi ti nalozi trebali ispunjavati kao i određene dodatne zahtjeve koji se odnose na obradu tih naloga kako bi dotična javna tijela mogla izvršavati svoje zadaće, a pružatelji ne bi bili izloženi nerazmjernim opterećenjima, bez neopravdanog učinka, pritom, na prava i zakonite interese trećih strana. Slijedom toga, ovom bi Uredbom trebalo uskladiti samo određene posebne minimalne uvjete koje bi takvi nalozi trebali ispuniti kako bi se za pružatelje usluga posredovanja uvela obveza obavješćivanja relevantnih tijela o učinku tih naloga. Stoga se ovom Uredbom ne pruža pravna osnova za izdavanje takvih naloga niti se uređuje njihovo teritorijalno područje primjene ili prekogranično izvršavanje.
- (32) Primjenjivim pravom Unije ili nacionalnim pravom na temelju kojeg se ti nalozi izdaju mogli bi se zahtijevati dodatni uvjeti i ono bi ujedno trebalo biti temelj za izvršavanje predmetnih naloga. U slučaju nepoštovanja takvih naloga, država članica koja je izdala nalog trebala bi ih moći izvršiti u skladu sa svojim nacionalnim pravom. Primjenjivo nacionalno pravo trebalo bi biti u skladu s pravom Unije, uključujući Povelju i odredbe UFEU-a o slobodi poslovnog nastana i o slobodi pružanju usluga unutar Unije, posebno u pogledu usluga internetskih igara na sreću i klađenja. Primjenom takvih nacionalnih zakona za izvršavanje predmetnih naloga ne dovode se u pitanje primjenjivi pravni akti Unije ili međunarodni sporazumi koje su sklopile Unija ili države članice u vezi s prekograničnim priznavanjem, provedbom ili izvršavanjem tih naloga, posebno u građanskim i kaznenim stvarima. S druge strane, na izvršavanje obveze obavješćivanja relevantnih tijela o učinku tih naloga, za razliku od izvršavanja samih naloga, trebala bi se primjenjivati pravila iz ove Uredbe.
- (33) Pružatelj usluga posredovanja trebao bi bez nepotrebne odgode obavijestiti tijelo koje je izdalo nalog o svakom daljnjem postupanju u vezi s takvim naložima u skladu s rokovima utvrđenima u relevantnom pravu Unije ili nacionalnom pravu.
- (34) Relevantna nacionalna tijela trebala bi moći izdavati takve naloge u pogledu sadržaja koji se smatra nezakonitim ili naloge za pružanje informacija na temelju prava Unije ili nacionalnog prava koje je u skladu s pravom Unije, posebno Poveljom, i uputiti ih pružateljima usluga posredovanja, uključujući one koji imaju poslovni nastan u drugoj državi članici. Međutim, ovom se Uredbom ne bi smjelo dovoditi u pitanje pravo Unije u području pravosuđne suradnje u građanskim ili kaznenim stvarima, uključujući Uredbu (EU) br. 1215/2012 i uredbu o europskom nalogu za dostavljanje i europskom nalogu za čuvanje elektroničkih dokaza u kaznenim stvarima, te nacionalno kazneno ili građansko procesno pravo. Stoga, ako se navedenim pravom u kontekstu kaznenog ili građanskog postupka predviđaju uvjeti koji su dodatni ili nekompatibilni s onima predviđenima ovom Uredbom u pogledu naloga za djelovanje protiv nezakonitog sadržaja ili za pružanje informacija, uvjeti predviđeni ovom Uredbom mogli bi se ne primjenjivati ili bi se mogli prilagoditi. Osobito, obveza koordinatora za digitalne usluge iz države članice tijela koje je izdalo nalog da dostavi primjerak naloga svim drugim koordinatorima za digitalne usluge mogla bi se ne primjenjivati u kontekstu kaznenog postupka ili bi se mogla prilagoditi, ako je tako predviđeno primjenjivim nacionalnim kaznenim procesnim pravom.

Nadalje, obveza da nalozi sadržavaju obrazloženje u kojem se objašnjava zašto su informacije nezakonit sadržaj trebalo bi se, prema potrebi, prilagoditi u skladu s primjenjivim nacionalnim kaznenim procesnim pravom radi sprečavanja, istrage, otkrivanja i progona kaznenih djela. Naposljetku, obveza pružatelja usluga posredovanja da obavijeste primatelja usluge mogla bi se odgoditi u skladu s primjenjivim pravom Unije ili nacionalnim pravom, posebno u kontekstu kaznenih, građanskih ili upravnih postupaka. Osim toga, naloge bi trebalo izdavati u skladu s Uredbom (EU) 2016/679 i zabranom općih obveza praćenja informacija ili aktivnog traženja činjenica ili okolnosti koje bi ukazivale na nezakonite aktivnosti utvrđene u ovoj Uredbi. Uvjetima i zahtjevima utvrđenima u ovoj Uredbi koji se primjenjuju na naloge za djelovanje protiv nezakonitog sadržaja ne dovode se u pitanje drugi akti Unije kojima se predviđaju slični sustavi za djelovanje protiv određenih vrsta nezakonitog sadržaja, kao što su Uredba (EU) 2021/784, Uredba (EU) 2019/1020 ili Uredba (EU) 2017/2394 kojom se tijelima država članica odgovornima za izvršavanje propisa o zaštiti potrošača dodjeljuju posebne ovlasti za izdavanje naloga za pružanje informacija,

dok se uvjetima i zahtjevima koji se primjenjuju na naloge za pružanje informacija ne dovode u pitanje drugi akti Unije kojima se predviđaju slična relevantna pravila za određene sektore. Tim se uvjetima i zahtjevima ne bi trebala dovoditi u pitanje pravila o zadržavanju i očuvanju u skladu s primjenjivim nacionalnim pravom koje je u skladu s pravom Unije te zahtjevima tijela za izvršavanje zakonodavstva za povjerljivost u pogledu neotkrivanja informacija. Ti uvjeti i zahtjevi ne bi trebali utjecati na mogućnost država članica da od pružatelja usluga posredovanja zahtijevaju sprečavanje povrede, u skladu s pravom Unije, uključujući ovu Uredbu, a posebno zabranom općih obveza praćenja.

- (35) Uvjeti i zahtjevi utvrđeni u ovoj Uredbi trebali bi biti ispunjeni najkasnije pri dostavi naloga dotičnom pružatelju usluga. Nalog se stoga može izdati na jednom od službenih jezika tijela dotične države članice koje je izdalo nalog. Međutim, ako je taj jezik različit od jezika koji je naveo pružatelj usluga posredovanja ili od drugog službenog jezika država članica, o čemu su tijelo koje je izdalo nalog i pružatelj usluga posredovanja postigli dogovor, dostava naloga trebala bi biti popraćena prijevodom barem elemenata naloga koji su utvrđeni u ovoj Uredbi. Ako je pružatelj usluga posredovanja dogovorio s tijelima države članice da će upotrebljavati određeni jezik, trebalo bi ga poticati da prihvati naloge na istom jeziku na kojemu ih izdaju tijela u drugim državama članicama. Nalozi bi trebali sadržavati elemente koji adresatu omogućuju identifikaciju tijela koje je izdalo nalog, uključujući, prema potrebi, podatke za kontakt kontaktne točke unutar tog tijela, i provjeru vjerodostojnosti naloga.
- (36) Teritorijalno područje primjene takvih naloga za djelovanje protiv nezakonitog sadržaja trebalo bi jasno utvrditi na temelju primjenjivog prava Unije ili nacionalnog prava kojima se omogućuje izdavanje naloga, pri čemu ono ne bi trebalo prelaziti okvire onoga što je nužno za ostvarivanje ciljeva naloga. U tom pogledu, nacionalno pravosuđe ili upravno tijelo, koje bi moglo biti i tijelo za izvršavanje zakonodavstva, koje je izdalo nalog trebalo bi postići ravnotežu između cilja koji se nalogom nastoji postići, u skladu s pravnom osnovom koja omogućuje njegovo izdavanje, i prava i zakonitih interesa svih trećih strana na koje nalog može utjecati, osobito njihovih temeljnih prava na temelju Povelje. Osobito u prekograničnom kontekstu, učinak naloga trebao bi u načelu biti ograničen na državno područje države članice koja je izdala nalog, osim ako nezakonitost sadržaja proizlazi izravno iz prava Unije ili ako tijelo koje je izdalo nalog smatra da prava koja su u pitanju zahtijevaju šire teritorijalno područje primjene, u skladu s pravom Unije i međunarodnim pravom, vodeći računa o međunarodnim interesima.
- (37) Nalozi za pružanje informacija uređeni ovom Uredbom odnose se na predočenje posebnih informacija o pojedinačnim primateljima predmetne usluge posredovanja koji su u tim nalogima identificirani kako bi se utvrdilo pridržavaju li se primatelji usluge primjenjivih pravila Unije ili nacionalnih pravila. Takvim nalogima trebale bi se zahtijevati informacije s ciljem omogućavanja identifikacije primatelja dotične usluge. Stoga nalozi u pogledu informacija o skupini primatelja usluge koji nisu posebno identificirani, uključujući naloge za pružanje agregiranih informacija potrebnih u statističke svrhe ili za oblikovanje politika na temelju dokaza nisu obuhvaćeni zahtjevima ove Uredbe koji se odnose na pružanje informacija.
- (38) Nalozi za djelovanje protiv nezakonitog sadržaja i pružanje informacija podliježu pravilima kojima se štiti nadležnost države članice u kojoj pružatelj usluga, na kojega se nalog odnosi, ima poslovni nastan i pravilima kojima se utvrđuju moguća odstupanja od te nadležnosti u određenim slučajevima utvrđenima u članku 3. Direktive 2000/31/EZ samo ako su ispunjeni uvjeti iz tog članka. Budući da se predmetni nalozi odnose na određeni nezakoniti sadržaj odnosno određene informacije, oni u slučaju da su upućeni pružateljima usluga posredovanja s poslovnim nastanom u drugoj državi članici u načelu ne ograničavaju slobodu tih pružatelja da pružaju usluge preko granica. Stoga se na te naloge ne primjenjuju pravila utvrđena u članku 3. Direktive 2000/31/EZ, uključujući pravila o potrebi opravdavanja mjera kojima se odstupa od nadležnosti države članice u kojoj pružatelj usluga ima poslovni nastan na određenim utvrđenim osnovama i pravila o obavješćivanju o tim mjerama.

- (39) Zahtjevi za pružanje informacija o mehanizmima pravne zaštite koji su dostupni pružatelju usluge posredovanja i primatelju usluge koji je pružio sadržaj obuhvaćaju zahtjev za pružanje informacija o administrativnim mehanizmima za rješavanje pritužbi i sudskoj zaštiti, uključujući žalbe protiv naloga koje izdaju pravosudna tijela. Nadalje, koordinatori za digitalne usluge mogli bi razviti nacionalne alate i smjernice za mehanizme pritužbi i pravne zaštite primjenjive na njihovu državnom području kako bi primateljima usluge olakšali pristup takvim mehanizmima. Naposljetku, pri primjeni ove Uredbe države članice trebale bi poštovati temeljno pravo na djelotvoran pravni lijek i na pošteno suđenje kako je predviđeno u članku 47. Povelje. Ovom Uredbom ne bi se stoga smjelo sprečavati relevantna nacionalna pravosudna ili upravna tijela da na temelju primjenjivog prava Unije ili nacionalnog prava izdaju nalog za ponovnu uspostavu sadržaja ako je takav sadržaj bio u skladu s uvjetima poslovanja pružatelja usluga posredovanja, ali ga je taj pružatelj pogrešno smatrao nezakonitim te je uklonjen.
- (40) Kako bi se ostvarili ciljevi ove Uredbe, a posebno kako bi se poboljšalo funkcioniranje unutarnjeg tržišta i osiguralo sigurno i transparentno internetsko okruženje, potrebno je uspostaviti jasan, učinkovit, predvidljiv i uravnotežen skup usklađenih obveza dužne pažnje za pružatelje usluga posredovanja. Tim bi se obvezama posebno trebali nastojati zajamčiti različiti ciljevi javne politike, kao što su sigurnost i povjerenje primatelja usluge, uključujući potrošače, maloljetnike i korisnike koji su posebno izloženi riziku od govora mržnje, seksualnog zlostavljanja ili drugih diskriminirajućih djelovanja, zaštita relevantnih temeljnih prava sadržanih u Povelji, smisljena odgovornost tih pružatelja usluga i osnaživanje primatelja i drugih pogođenih strana, olakšavajući istodobno potreban nadzor koji provode nadležna tijela.
- (41) U tom je pogledu važno da se obveze dužne pažnje prilagode vrsti, veličini i prirodi dotične usluge posredovanja. Ovom se Uredbom stoga utvrđuju osnovne obveze primjenjive na sve pružatelje usluga posredovanja kao i dodatne obveze za pružatelje usluga smještaja informacija na poslužitelju te, konkretnije, na pružatelje internetskih platformi i vrlo velikih internetskih platformi kao i vrlo velikih internetskih tražilica. Pružatelji usluga posredovanja trebali bi, u mjeri u kojoj se nalaze unutar različitih kategorija s obzirom na prirodu svojih usluga i svoju veličinu, poštovati sve odgovarajuće obveze iz ove Uredbe u vezi s tim uslugama. Te usklađene obveze dužne pažnje, koje bi trebale biti razumne i neproizvoljne, potrebne su za ostvarenje utvrđenih ciljeva od javnog interesa, kao što su zaštita zakonitih interesa primatelja usluge, rješavanje pitanja nezakonitih praksi i zaštita temeljnih prava sadržanih u Povelji. Obveze dužne pažnje neovisne su od pitanja odgovornosti pružatelja usluga posredovanja te ih stoga treba zasebno procijeniti.
- (42) Kako bi se olakšala neometana i učinkovita dvosmjerna komunikacija, uključujući, prema potrebi, potvrđivanjem primitka takve komunikacije, povezana s pitanjima obuhvaćenima ovom Uredbom, od pružatelja usluga posredovanja trebalo bi zahtijevati da odrede jedinstvenu elektroničku kontaktnu točku te da objave i ažuriraju relevantne informacije koje se odnose na tu kontaktnu točku, uključujući jezike koje treba upotrebljavati pri takvoj komunikaciji. Elektroničku kontaktnu točku mogu upotrebljavati i pouzdani prijavitelji i profesionalni subjekti koji imaju poseban odnos s pružateljem usluga posredovanja. Za razliku od pravnog zastupnika, elektronička kontaktna točka trebala bi služiti u operativne svrhe i ne bi trebala biti obvezna imati fizičku lokaciju. Pružatelji usluga posredovanja mogu odrediti jedinstvenu kontaktnu točku za zahtjeve iz ove Uredbe te za potrebe drugih akata prava Unije. Pri određivanju jezika komunikacije, pružatelji usluga posredovanja potiču se da osiguraju da odabrani jezici, sami po sebi, ne predstavljaju prepreku komunikaciji. Ako je to potrebno, pružateljima usluga posredovanja i tijelima država članica trebalo bi omogućiti da postignu zaseban dogovor o jeziku komunikacije ili nastojati pronaći alternativne načine za prevladavanje jezične prepreke, među ostalim upotrebom svih raspoloživih tehnoloških sredstava ili unutarnjih i vanjskih ljudskih resursa.
- (43) Pružatelji usluga posredovanja trebali bi biti obvezni odrediti i jedinstvenu kontaktnu točku za primatelje usluga, omogućujući brzu, izravnu i učinkovitu komunikaciju, posebno putem lako dostupnih sredstava kao što su telefonski broj, e-adrese, elektronički obrasci za kontakt, chatbotovi ili trenutačna razmjena poruka. Trebalo bi biti izričito navedeno kada primatelj usluge komunicira s chatbotovima. Pružatelji usluga posredovanja trebali bi omogućiti primateljima usluga da odaberu sredstva izravne i učinkovite komunikacije koja ne ovise samo o automatiziranim alatima. Pružatelji usluga posredovanja trebali bi poduzeti sve razumne napore kako bi jamčili da je na raspolaganju dovoljno ljudskih i financijskih resursa kako bi se osiguralo da se ta komunikacija obavlja pravovremeno i učinkovito.

- (44) Pružatelji usluga posredovanja s poslovnim nastanom u trećoj zemlji te koji nude usluge u Uniji trebali bi imenovati pravnog zastupnika u Uniji s dostatnim ovlaštenjima i pružiti informacije o svojim pravnim zastupnicima relevantnim tijelima te ih javno objaviti. Kako bi postupili u skladu s tom obvezom, takvi pružatelji usluga posredovanja trebali bi osigurati da imenovani pravni zastupnik ima potrebne ovlasti i resurse za suradnju s relevantnim tijelima. To bi, na primjer, mogao biti slučaj kad pružatelj usluga posredovanja imenuje društvo kćer iz iste grupe kojoj pripada pružatelj, ili svoje matično društvo, ako to društvo kćer ili matično društvo ima poslovni nastan u Uniji. To, međutim, ne bi mogao biti slučaj ako je, na primjer, u pogledu pravnog zastupnika u tijeku postupak restrukturiranja, stečaj, ili postupak u slučaju nesolventnosti fizičkih ili pravnih osoba. Tom bi se obvezom trebao omogućiti učinkovit nadzor i, prema potrebi, provedbu ove Uredbe u odnosu na te pružatelje. Trebalo bi biti moguće da jednog pravnog zastupnika u skladu s nacionalnim pravom ovlasti više pružatelja usluga posredovanja. Pravnom zastupniku trebalo bi omogućiti da djeluje i kao kontaktna točka, pod uvjetom da su ispunjeni odgovarajući zahtjevi ove Uredbe.
- (45) Iako bi se u načelu trebala poštovati sloboda ugovaranja pružateljâ usluga posredovanja, primjereno je utvrditi određena pravila o sadržaju, primjeni i provedbi njihovih uvjeta poslovanja u interesu transparentnosti, zaštite primatelja usluge i izbjegavanja nepoštenih ili proizvoljnih ishoda. Pružatelji usluga posredovanja trebali bi u svojim uvjetima poslovanja jasno navesti i ažurirati informacije o razlozima na temelju kojih mogu ograničiti pružanje svojih usluga. Trebali bi, osobito, obuhvatiti informacije o svim politikama, postupcima, mjerama i alatima koji se upotrebljavaju u svrhu moderiranja sadržaja, uključujući algoritamsko donošenje odluka i revizije koje provodi čovjek, kao i o pravilnik o njihovu internom sustavu za rješavanje pritužbi. Trebali bi pružiti i lako dostupne informacije o pravu na prestanak korištenja uslugom. Pružatelji usluga posredovanja u svojim uvjetima pružanja usluga mogu koristiti grafičke elemente kao što su ikone ili slike kako bi objasnili glavne elemente zahtjeva za pružanje informacija utvrđenih u ovoj Uredbi. Pružatelji bi trebali odgovarajućim sredstvima obavijestiti primatelje svojih usluga o znatnim promjenama uvjeta poslovanja, na primjer kada mijenjaju pravila o informacijama koje su dopuštene na njihovoj usluzi ili drugim takvim promjenama koje bi mogle izravno utjecati na sposobnost primatelja da se koriste uslugom.
- (46) Pružatelji usluga posredovanja koje su prvenstveno usmjerene na maloljetnike, na primjer dizajnom ili stavljanjem na tržište usluge, ili kojima se pretežno koriste maloljetnici, trebali bi uložiti posebne napore kako bi maloljetnicima olakšali razumijevanje objašnjenja svojih uvjeta poslovanja.
- (47) Pri osmišljavanju, primjeni i provedbi tih ograničenja pružatelji usluga posredovanja trebali bi djelovati na neproizvoljan i nediskriminirajući način te uzimati u obzir prava i zakonite interese primateljâ usluge, uključujući temeljna prava utvrđena u Povelji. Na primjer, pružatelji vrlo velikih internetskih platformi trebali bi osobito posvećivati dužnu pažnju slobodi izražavanja i informiranja, uključujući slobodu medija i pluralizam. Svi pružatelji usluga posredovanja također bi trebali voditi računa o relevantnim međunarodnim standardima za zaštitu ljudskih prava, kao što su Vodeća načela Ujedinjenih naroda o poslovanju i ljudskim pravima.
- (48) S obzirom na njihovu posebnu ulogu i doseg, primjereno je vrlo velikim internetskim platformama i vrlo velikim internetskim tražilicama nametnuti dodatne zahtjeve u pogledu informacija i transparentnosti njihovih uvjeta poslovanja. Slijedom toga, pružatelji vrlo velikih internetskih platformi i vrlo velikih internetskih tražilica trebali bi svoje uvjete poslovanja imati dostupne na službenim jezicima svih država članica u kojima nude svoje usluge te bi primateljima usluga trebali pružiti sažet i lako čitljiv sažetak glavnih elemenata uvjeta poslovanja. U takvim bi se sažecima trebali utvrditi glavni elementi zahtjeva za pružanje informacija, uključujući mogućnost jednostavnog neprihvatanja neobveznih klauzula.

- (49) Kako bi se osigurala odgovarajuća razina transparentnosti i odgovornosti, pružatelji usluga posredovanja trebali bi objaviti godišnje izvješće u strojno čitljivom formatu, u skladu s usklađenim zahtjevima sadržanima u ovoj Uredbi, o moderiranju sadržaja kojim se bave, uključujući mjere poduzete kao rezultat primjene i provedbe njihovih uvjeta poslovanja. Međutim, kako bi se izbjeglo nerazmjerno opterećenje, te obveze izvješćivanja radi transparentnosti ne bi se trebale primjenjivati na pružatelje koji su mikropoduzeća ili mala poduzeća kako su definirana u Preporuci Komisije 2003/361/EZ ⁽²⁵⁾ i koji nisu vrlo velike internetske platforme u smislu ove Uredbe.
- (50) Pružatelji usluga smještaja informacija na poslužitelju imaju posebno važnu ulogu u borbi protiv nezakonitog sadržaja na internetu jer pohranjuju informacije dobivene od primatelja usluge na njihov zahtjev i obično omogućuju drugim primateljima pristup tim informacijama, ponekad velikih razmjera. Važno je da svi pružatelji usluga smještaja informacija na poslužitelju, bez obzira na njihovu veličinu, uspostave mehanizme obavješćivanja i djelovanja koji su lako dostupni i prilagođeni korisnicima i kojima se olakšava obavješćivanje pružatelja usluga smještaja informacija na poslužitelju o određenim informacijama koje podnositelj prijave smatra nezakonitim sadržajem („obavijest”) na temelju čega pružatelj može odlučiti slaže li se s tom ocjenom i želi li ukloniti taj sadržaj ili onemogućiti pristup tom sadržaju („djelovanje”). Takvi mehanizmi trebali bi biti jasno prepoznatljivi, smješteni blizu informacija o kojima je riječ i barem jednako jednostavni za pronalaženje i upotrebu kao mehanizmi obavješćivanja o sadržaju kojim se krše uvjeti poslovanja pružatelja usluga smještaja informacija na poslužitelju. Pod uvjetom da su ispunjeni zahtjevi u pogledu obavijesti, pojedincima ili subjektima bi trebalo omogućiti da u jednoj obavijesti prijave više navodno nezakonitih sadržaja kako bi se osiguralo učinkovito funkcioniranje mehanizama obavješćivanja i djelovanja. Mehanizmom obavješćivanja trebala bi se omogućiti, ali ne i zahtijevati, identifikacija pojedinca ili subjekta koji podnosi obavijest. Za neke vrste informacija o kojima se obavijestilo, mogao bi biti nužan identitet pojedinca ili subjekta koji podnosi obavijest kako bi se utvrdilo je li kod dotičnih informacija riječ o navodno nezakonitom sadržaju. Obveza uspostave mehanizama obavješćivanja i djelovanja trebala bi se primjenjivati, na primjer, na usluge pohrane i dijeljenja datoteka, usluge smještaja internetskih stranica na poslužitelju, reklamne poslužitelje i pastebinove, u mjeri u kojoj se smatraju uslugama smještaja informacija na poslužitelju obuhvaćenih ovom Uredbom.
- (51) Uzimajući u obzir potrebu da se na odgovarajući način uzmu u obzir temeljna prava svih uključenih strana zajamčena Poveljom, sve mjere koje pružatelj usluga smještaja informacija na poslužitelju poduzme na temelju primitka obavijesti trebale bi biti strogo ciljane u smislu da bi trebale služiti uklanjanju određenih informacija za koje se smatra da predstavljaju nezakoniti sadržaj ili onemogućavanje pristupa tim informacijama, a da se pritom neopravdano ne utječe na slobodu izražavanja i informiranja primateljâ usluge. Stoga bi obavijesti u pravilu trebale biti upućene pružateljima usluga smještaja informacija na poslužitelju za koje se razumno može očekivati da imaju tehničku i operativnu sposobnost djelovanja protiv takvih određenih informacija. Pružatelji usluga smještaja informacija na poslužitelju koji prime obavijest u pogledu koje iz tehničkih ili operativnih razloga ne mogu ukloniti određenu informaciju trebali bi o tome obavijestiti osobu ili subjekt koji je podnio obavijest.
- (52) Pravila o takvim mehanizmima obavješćivanja i djelovanja trebala bi uskladiti na razini Unije kako bi se omogućila pravodobna, pažljiva i neproizvoljna obrada obavijesti na temelju ujednačenih, transparentnih i jasnih pravila kojima se osiguravaju snažne zaštitne mjere za zaštitu prava i zakonitih interesa svih uključenih strana, posebno njihovih temeljnih prava zajamčenih Poveljom, neovisno o tome u kojoj državi članici te strane imaju poslovni nastan ili boravište te neovisno o predmetnom području prava. Ta temeljna prava uključuju, ali nisu ograničena na, za primatelje usluge, pravo na slobodu izražavanja i informiranja i informiranja, pravo na poštovanje privatnog i obiteljskog života, pravo na zaštitu osobnih podataka, pravo na nediskriminaciju i pravo djelotvoran pravni lijek; za pružatelje usluge, slobodu poduzetništva, uključujući slobodu ugovaranja; za strane koje su pogođene nezakonitim sadržajem, pravo na ljudsko dostojanstvo, prava djeteta, pravo na zaštitu vlasništva, uključujući intelektualno vlasništvo, i pravo na nediskriminaciju. Pružatelji usluga smještaja informacija na poslužitelju trebali bi pravodobno djelovati na temelju obavijesti, osobito uzimajući u obzir vrstu nezakonitog sadržaja o kojem se obavijestilo i hitnost poduzimanja djelovanja. Na primjer, od takvih se pružatelja može očekivati da djeluju bez odgode kada se obavješćuje o navodno nezakonitom sadržaju koji uključuje prijetnju životu ili sigurnosti osoba. Pružatelj usluga smještaja informacija na poslužitelju trebao bi pojedinca ili subjekt koji obavješćuje o određenom sadržaju obavijestiti bez nepotrebne odgode nakon što donese odluku o tome hoće li djelovati na osnovi obavijesti.

⁽²⁵⁾ Preporuka Komisije 2003/361/EZ od 6. svibnja 2003. o definiciji mikropoduzeća te malih i srednjih poduzeća (SL L 124, 20.5.2003., str. 36.).

- (53) Mehanizmima obavješćivanja i djelovanja trebalo bi se omogućiti podnošenje obavijesti koje su dovoljno precizne i primjereno potkrijepljene kako bi se dotičnom pružatelju usluga smještaja informacija na poslužitelju omogućilo da u skladu sa slobodom izražavanja i informiranja donese informiranu i savjesnu odluku o sadržaju na koji se obavijest odnosi, posebno o tome treba li taj sadržaj smatrati nezakonitim sadržajem i treba li ga ukloniti ili mu onemogućiti pristup. Ti bi mehanizmi trebali biti takvi da mogu olakšati slanje obavijesti s obrazloženjem pojedinca ili subjekta koji podnosi obavijest zašto taj sadržaj smatra nezakonitim i jasnim navođenjem lokacije tog sadržaja. Ako obavijest sadržava dostatne informacije na temelju kojih pružatelj usluga smještaja informacija na poslužitelju koji postupava s dužnom pažnjom može bez detaljnog pravnog ispitivanja utvrditi da je jasno da je sadržaj nezakonit, trebalo bi se smatrati da je iz obavijesti stekao saznanje ili spoznaju o nezakonitosti. Osim za podnošenje obavijesti koje se odnose na kaznena djela iz članaka od 3. do 7. Direktive 2011/93/EU Europskog parlamenta i Vijeća ⁽²⁶⁾, tim bi se mehanizmima trebalo od pojedinca ili subjekta koji podnosi obavijest zatražiti da otkrije svoj identitet kako bi se izbjegla zloporaba.
- (54) Ako pružatelj usluga smještaja informacija na poslužitelju na temelju zaključka da informacije koje su pružili primatelji predstavljaju nezakonit sadržaj ili su nespojive s njegovim uvjetima poslovanja odluči ukloniti informacije dobivene od primatelja usluge ili im onemogućiti pristup, ili na drugi način ograničiti njihovu vidljivost ili monetizaciju na primjer nakon primitka obavijesti ili djelovanjem na vlastitu inicijativu, među ostalim isključivo upotrebom automatiziranih alata, taj bi pružatelj trebao na jasan i lako razumljiv način obavijestiti primatelja o svojoj odluci, razlozima za nju i dostupnim mogućnostima pravne zaštite za osporavanje odluke, s obzirom na negativne posljedice koje takve odluke mogu imati za primatelja, među ostalim u pogledu ostvarivanja njegova temeljnog prava na slobodu izražavanja. Ta bi se obveza trebala primjenjivati neovisno o razlozima za odluku, posebno neovisno o tome je li mjera poduzeta zbog toga što se smatra da je informacija o kojoj se obavijestilo nezakonit sadržaj ili neusklađena s primjenjivim uvjetima poslovanja. Ako je odluka donesena nakon primitka obavijesti, pružatelj usluga smještaja informacija na poslužitelju trebao bi otkriti identitet osobe ili subjekta koji je primatelju usluge podnio obavijest samo ako su te informacije nužne za utvrđivanje nezakonitosti sadržaja, na primjer u slučajevima povreda prava intelektualnog vlasništva.
- (55) Ograničavanje vidljivosti može obuhvaćati degradiranje u rangiranju ili sustavima za preporučivanje, kao i ograničavanje pristupačnosti jednom primatelju usluge ili više njih ili blokiranje korisnika iz internetske zajednice bez spoznaje tog korisnika („prikryveno zabranjivanje”). Monetizacija informacija koje pruža primatelj usluge putem prihoda od oglašavanja može se ograničiti suspendiranjem ili prekidom novčane isplate ili prihoda povezanih s tim informacijama. Obveza pružanja obrazloženja ne bi se, međutim, trebala primjenjivati na obmanjujući komercijalni sadržaj velikog volumena koji se širi namjernom manipulacijom uslugom, osobito nevjerođostojnim korištenjem uslugom kao što je korištenje botova ili lažnih računa ili drugim obmanjujućim korištenjem uslugom. Neovisno o drugim mogućnostima za osporavanje odluke pružatelja usluga smještaja informacija na poslužitelju, primatelj usluge trebao bi uvijek imati pravo pokrenuti postupak pred sudom u skladu s nacionalnim pravom.
- (56) Pružatelj usluga smještaja informacija na poslužitelju može u nekim slučajevima, na primjer na temelju obavijesti pošiljatelja obavijesti ili vlastitih dobrovoljnih mjera, doznati informacije koje se odnose na određenu aktivnost primatelja usluge, kao što je pružanje određenih vrsta nezakonitog sadržaja, zahvaljujući kojima se, uzimajući u obzir sve relevantne okolnosti poznate pružatelju usluga smještaja informacija na poslužitelju, razumno opravdava sumnja da je primatelj možda počinio, čini ili će vjerojatno počinuti kazneno djelo koje uključuje prijetnje životu ili sigurnosti osobe ili osoba, kao što su kaznena djela navedena u Direktivi 2011/36/EU Europskog parlamenta i Vijeća ⁽²⁷⁾, Direktivi 2011/93/EU ili Direktivi (EU) 2017/541 Europskog parlamenta i Vijeća ⁽²⁸⁾. Na primjer, određeni sadržaj, kao što je poticanje na terorizam u smislu članka 21. Direktive (EU) 2017/541, mogao bi izazvati sumnju da predstavlja prijetnju za javnost. U takvim bi slučajevima pružatelj usluga smještaja informacija na

⁽²⁶⁾ Direktiva 2011/93/EU Europskog parlamenta i Vijeća od 13. prosinca 2011. o suzbijanju seksualnog zlostavljanja i seksualnog iskorištavanja djece i dječje pornografije, te o zamjeni Okvirne odluke Vijeća 2004/68/PUP (SL L 335, 17.12.2011., str. 1.).

⁽²⁷⁾ Direktiva 2011/36/EU Europskog parlamenta i Vijeća od 5. travnja 2011. o sprečavanju i suzbijanju trgovanja ljudima i zaštiti njegovih žrtava te o zamjeni Okvirne odluke Vijeća 2002/629/PUP (SL L 101, 15.4.2011., str. 1.).

⁽²⁸⁾ Direktiva (EU) 2017/541 Europskog parlamenta i Vijeća od 15. ožujka 2017. o suzbijanju terorizma i zamjeni Okvirne odluke Vijeća 2002/475/PUP i o izmjeni Odluke Vijeća 2005/671/PUP (SL L 88, 31.3.2017., str. 6.).

poslužitelju o takvoj sumnji trebao bez odgode obavijestiti nadležna tijela za izvršavanje zakonodavstva. Pružatelj usluga smještaja informacija na poslužitelju trebao bi pružiti sve relevantne informacije koje su mu dostupne, uključujući, prema potrebi, dotični sadržaj i, ako je dostupno, vrijeme objave sadržaja, kao i određenu vremensku zonu, obrazloženje sumnje i informacije potrebne za pronalaženje i utvrđivanje relevantnog primatelja usluge. Ovom se Uredbom ne pruža pravna osnova za izradu profila primatelja usluga kako bi pružatelji usluga smještaja informacija na poslužitelju mogli utvrđivati kaznena djela. Pružatelji usluga smještaja informacija na poslužitelju pri obavješćivanju tijela za izvršavanje zakonodavstva trebali bi poštovati i druga primjenjiva pravila Unije ili nacionalnog prava u području zaštite prava i sloboda pojedinaca.

- (57) Kako bi se izbjeglo nerazmjerno opterećenje, dodatne obveze uvedene na temelju ove Uredbe za pružatelje internetskih platformi, uključujući platforme kojima se potrošačima omogućuje sklapanje ugovora na daljinu s trgovcima ne bi se trebale primjenjivati na pružatelje koji se smatraju mikropoduzećima ili malim poduzećima kako su definirana u Preporuci 2003/361/EZ. Iz istog se razloga te dodatne obveze ne bi trebale primjenjivati ni na pružatelje internetskih platformi koji su se već kvalificirali kao mikropoduzeća ili mala poduzeća tijekom razdoblja od 12 mjeseci nakon što su izgubili taj status. Takve pružatelje usluga ne bi trebalo izuzeti iz obveze pružanja informacija o broju prosječnih mjesečnih aktivnih primatelja usluge na zahtjev koordinatora za digitalne usluge u državi poslovnog nastana ili Komisije. Međutim, s obzirom na to da vrlo velike internetske platforme ili vrlo velike internetske tražilice imaju veći doseg i veći utjecaj na način na koji primatelji usluge dobivaju informacije i komuniciraju na internetu, takvi pružatelji ne bi trebali imati pravo na to izuzeće, neovisno o tome jesu li kvalificirani ili su nedavno bili kvalificirani kao mikropoduzeća ili mala poduzeća. Pravilima o konsolidaciji iz Preporuke 2003/361/EZ doprinosi se sprečavanju bilo kakvog izbjegavanja tih dodatnih obveza. Ništa u ovoj Uredbi ne sprečava pružatelje internetskih platformi koji su obuhvaćeni tim izuzećem da na dobrovoljnoj osnovi uspostave sustav koji je u skladu s jednom ili više tih obveza.
- (58) Primatelji usluge trebali bi moći jednostavno i učinkovito osporiti određene odluke pružatelja internetskih platformi koje se odnose na nezakonitost sadržaja ili njegovoj nespojivosti s uvjetima poslovanja, a koje na njih negativno utječu. Stoga bi pružatelji internetskih platformi trebali biti obvezni uspostaviti interne sustave za rješavanje pritužbi koji ispunjavaju određene uvjete kojima je cilj osigurati da sustavi budu lako dostupni i dovode do brzih, nediskriminirajućih, neproizvoljnih i pravednih ishoda te da podliježu reviziji koju provodi čovjek ako se koriste automatiziranim sredstvima. Takvi sustavi trebali bi omogućiti svim primateljima usluge da podnesu pritužbu i ne bi trebali postavljati formalne zahtjeve, kao što su upućivanje na posebne, relevantne pravne odredbe ili opširna pravna objašnjenja. Primatelji usluge koji su podnijeli obavijest putem mehanizma obavješćivanja i djelovanja predviđenog ovom Uredbom ili putem mehanizma obavješćivanja za sadržaj kojim se krše uvjeti poslovanja pružatelja internetskih platformi trebali bi imati pravo koristiti se mehanizmom za podnošenje pritužbi kako bi osporili odluku pružatelja internetskih platformi o svojim obavijestima, među ostalim kada smatraju da mjera koju je pružatelj poduzeo nije bila primjerena. Mogućnost podnošenja pritužbe za poništenje osporenih odluka trebala bi biti dostupna najmanje šest mjeseci od trenutka u kojem pružatelj internetskih platformi o odluci obavijesti primatelja usluge.
- (59) Osim toga, trebalo bi predvidjeti mogućnost da takve sporove, uključujući one koji se u okviru internih sustava za rješavanje pritužbi ne mogu riješiti na zadovoljavajući način, u okviru izvansudskog rješavanja sporova, u dobroj vjeri rješavaju certificirana tijela koja su neovisna te koja imaju potrebna sredstva i stručnost za obavljanje svojih aktivnosti na pravedan, brz i troškovno učinkovit način. Neovisnost tijela za izvansudsko rješavanje sporova trebala bi se osigurati i na razini fizičkih osoba zaduženih za rješavanje sporova, među ostalim putem pravila o sukobu interesa. Naknade koje naplaćuju tijela za izvansudsko rješavanje sporova trebale bi biti razumne, dostupne, privlačne, jeftine za potrošače i razmjerne te procijenjene na pojedinačnoj osnovi. Ako je nadležni koordinador za digitalne usluge certificirao tijelo za izvansudsko rješavanje sporova, taj bi certifikat trebao biti valjan u svim državama članicama. Pružatelji internetskih platformi trebali bi moći odbiti pokretanje postupaka izvansudskog rješavanja sporova u skladu s ovom Uredbom ako je isti spor, posebno u pogledu predmetnih informacija i razloga za donošenje osporavane odluke, učinaka odluke i razloga za osporavanje odluke, već riješen ili je već u tijeku postupak pred nadležnim sudom ili drugim nadležnim tijelom za izvansudsko rješavanje sporova. Primatelji usluge

trebali bi moći birati između internog mehanizma za podnošenje pritužbi, izvansudskog rješavanja sporova i mogućnosti pokretanja sudskih postupaka u bilo kojoj fazi. Budući da ishod postupka izvansudskog rješavanja sporova nije obvezujući, stranke ne bi trebalo sprečavati u pokretanju sudskog postupka u vezi s istim sporom. Mogućnosti osporavanja odluka pružatelja internetskih platformi ne bi ni u kojem pogledu trebale utjecati na mogućnost traženja sudske zaštite u skladu sa zakonima dotične države članice, te stoga ne bi trebale utjecati na ostvarivanje prava na djelotvoran pravni lijek iz članka 47. Povelje. Odredbama ove Uredbe o izvansudskom rješavanju sporova ne bi se trebalo zahtijevati od država članica da uspostave takva tijela za izvansudsko rješavanje sporova.

- (60) Kad je riječ o ugovornim sporovima između potrošača i poduzeća povezanim s kupnjom robe ili usluga, Direktivom 2013/11/EU osigurava se da potrošači i poduzeća u Uniji imaju pristup tijelima za alternativno rješavanje sporova koja posjeduju certifikat kvalitete. U tom pogledu trebalo bi pojasniti da pravila ove Uredbe o izvansudskom rješavanju sporova ne dovode u pitanje tu direktivu, uključujući pravo potrošača iz te direktive da se povuku iz postupka u bilo kojoj fazi ako nisu zadovoljni provedbom ili funkcioniranjem postupka.
- (61) Djelovanje protiv nezakonitog sadržaja može se provesti brže i pouzdanije ako pružatelji internetskih platformi poduzmu potrebne mjere kako bi osigurali prioritetno postupanje s obavijestima koje podnesu pouzdani prijavitelji nezakonitog i lažnog sadržaja, koji djeluju u okviru svojeg područja stručnosti, kroz mehanizme obavješćivanja i djelovanja propisane ovom Uredbom, ne dovodeći u pitanje zahtjev da se sve obavijesti podnesene u okviru tih mehanizama obrađuju i da se o njima odlučuje pravodobno, savjesno i neproizvoljno. Takav status pouzdanih prijavitelja trebao bi dodijeliti koordinator za digitalne usluge iz države članice u kojoj podnositelj zahtjeva ima poslovni nastan te bi ga trebali priznati svi pružatelji internetskih platformi obuhvaćeni područjem primjene ove Uredbe. Takav status pouzdanog prijavitelja trebao bi se dodijeliti samo subjektima, a ne pojedincima, koji su dokazali, među ostalim, da posjeduju posebno stručno znanje i kompetencije potrebne za borbu protiv nezakonitog sadržaja te da rade savjesno, točno i objektivno. Takvi subjekti mogu biti javni, kao što su, kad je riječ o terorističkom sadržaju, jedinice za prijavljivanje neprihvatljivog internetskog sadržaja u okviru nacionalnih tijela za izvršavanje zakonodavstva ili Agencije Europske unije za suradnju tijela za izvršavanje zakonodavstva („Europol”) odnosno nevladine organizacije i privatna ili polujavna tijela kao što su organizacije koje su dio INHOPE-a, mreže dežurnih telefonskih linija za prijavljivanje materijala povezanog sa seksualnim zlostavljanjem djece, i organizacije koje su se posvetile prijavljivanju nezakonitog rasističkog i ksenofobnog izražavanja na internetu. Kako bi se izbjeglo smanjenje dodane vrijednosti takvog mehanizma, trebalo bi ograničiti ukupan broj pouzdanih prijavitelja kojima je dodijeljen takav status u skladu s ovom Uredbom. Osobito se potiče industrijska udruženja koja zastupaju interese svojih članova da podnesu zahtjev za dodjelu statusa pouzdanih prijavitelja, ne dovodeći u pitanje pravo privatnih subjekata ili pojedinaca na sklapanje bilateralnih sporazuma s pružateljima internetskih platformi.
- (62) Pouzdani prijavitelji trebali bi objavljivati razumljiva i detaljna izvješća o obavijestima podnesenima u skladu s ovom Uredbom. U tim izvješćima trebale bi biti navedene informacije poput broja obavijesti kategoriziranih prema pružatelju usluga smještaja informacija na poslužitelju, vrste sadržaja i djelovanja koje je poduzeo pružatelj. S obzirom na to da su pouzdani prijavitelji dokazali stručno znanje i kompetencije, može se očekivati da će obrada obavijesti pouzdanih prijavitelja biti manje zahtjevna i stoga brža u usporedbi s obavijestima koje podnesu drugi primatelji usluge. Međutim, prosječno vrijeme potrebno za obradu može se razlikovati ovisno o čimbenicima kao što su vrsta nezakonitog sadržaja, kvaliteta obavijesti i konkretni tehnički postupci uspostavljeni za podnošenje takvih obavijesti.

Na primjer, iako je Kodeksom ponašanja za suzbijanje nezakonitog govora mržnje na internetu iz 2016. utvrđena referentna vrijednost za trgovačka društva koja sudjeluju u njemu u pogledu vremena potrebnog za obradu valjanih obavijesti o uklanjanju nezakonitog govora mržnje, druge vrste nezakonitog sadržaja mogu iziskivati znatno različite rokove za obradu, ovisno o konkretnim činjenicama, okolnostima i vrstama nezakonitog sadržaja o kojima je riječ. Kako bi se izbjegle zlouporabe statusa pouzdanog prijavitelja, trebalo bi biti moguće suspendirati takav status kada je koordinator za digitalne usluge u državi poslovnog nastana pokrenuo istragu na temelju zakonitih razloga. Pravila ove Uredbe o pouzdanim prijaviteljima nezakonitog i lažnog sadržaja ne bi se trebala tumačiti na način da

sprječavaju pružatelje internetskih platformi da na sličan način postupaju s obavijestima koje su podnijeli subjekti ili pojedinci kojima nije dodijeljen status pouzdanog prijavitelja nezakonitog i lažnog sadržaja na temelju ove Uredbe odnosno da ih sprječavaju da na drugi način surađuju s drugim subjektima, u skladu s primjenjivim pravom, uključujući ovu Uredbu i Uredbu (EU) 2016/794 Europskog parlamenta i Vijeća ⁽²⁹⁾. Pravilima ove Uredbe ne bi se smjelo spriječiti pružatelje internetskih platformi da se koriste mehanizmom pouzdanih prijavitelja ili sličnim mehanizmima u cilju brzog i pouzdanog djelovanja protiv sadržaja koji je nespojiv s njihovim uvjetima poslovanja, a osobito protiv sadržaja koji je štetan za osjetljive primatelje usluge, kao što su maloljetnici.

- (63) Zloupotrebom internetskih platformi do koje dolazi zbog čestog pružanja očito nezakonitog sadržaja ili čestog podnošenja očito neutemeljenih obavijesti ili pritužbi u okviru mehanizama i sustava uspostavljenih ovom Uredbom potkopava se povjerenje i nanosi šteta pravima i zakonitim interesima uključenih strana. Stoga je potrebno uspostaviti odgovarajuće, razmjerne i učinkovite zaštitne mjere protiv takve zloupotebe, kojima se moraju poštovati prava i zakoniti interesi svih uključenih strana, uključujući primjenjiva temeljna prava i slobode kako su utvrđeni u Povelji, a posebno slobodu izražavanja. Informacije bi se trebale smatrati očito nezakonitim sadržajem, a obavijesti ili pritužbe očito neutemeljenima ako je i laiku, bez ikakve sadržajne analize, očito da je sadržaj nezakonit odnosno da su obavijesti ili pritužbe neutemeljene.
- (64) Pružatelji internetskih platformi trebali bi pod određenim uvjetima privremeno suspendirati svoje relevantne aktivnosti u odnosu na osobu koja počinu zloupotrebom. Time se ne dovodi u pitanje sloboda pružatelja internetskih platformi da odrede svoje uvjete poslovanja i uspostave strože mjere u slučaju očito nezakonitog sadržaja povezanog s teškim kaznenim djelima poput materijala koji sadržava seksualno zlostavljanje djece. Radi transparentnosti tu bi mogućnost trebalo jasno i dovoljno detaljno utvrditi u uvjetima poslovanja internetskih platformi. Pravna zaštita trebala bi uvijek biti dostupna u odnosu na odluke koje u tom pogledu donesu pružatelji internetskih platformi, a oni bi trebali podlijegati nadzoru nadležnog koordinатора za digitalne usluge. Prije donošenja odluke o suspenziji pružatelji internetskih platformi trebali bi poslati prethodno upozorenje koje bi trebalo uključivati razloge za moguću suspenziju i sredstva pravne zaštite protiv odluke pružatelja internetske platforme. Pri donošenju odluke o suspenziji pružatelji internetskih platformi trebali bi poslati obrazloženje u skladu s pravilima utvrđenima u ovoj Uredbi. Pravilima iz ove Uredbe o zloupotrebi ne bi se smjelo sprečavati pružatelje internetskih platformi da poduzmu druge mjere za rješavanje pitanja nezakonitog sadržaja dobivenoga od primatelja njihove usluge ili ostalih zloupotreba njihovih usluga, među ostalim kršenjem njihovih uvjeta poslovanja, u skladu s primjenjivim pravom Unije i nacionalnim pravom. Tim se pravilima ne dovodi u pitanje mogućnost da se osobe koje počinu zloupotrebom smatraju odgovornima, među ostalim za naknadu štete, kako je predviđeno pravom Unije ili nacionalnim pravom.
- (65) S obzirom na posebne odgovornosti i obveze pružatelja internetskih platformi, oni bi trebali podlijegati obvezama izvješćivanja radi transparentnosti koje se primjenjuju uz obveze izvješćivanja radi transparentnosti primjenjive na sve pružatelje usluga posredovanja na temelju ove Uredbe. Za potrebe utvrđivanja činjenice mogu li internetske platforme i internetske tražilice biti vrlo velike internetske platforme odnosno vrlo velike internetske tražilice na koje se primjenjuju određene dodatne obveze na temelju ove Uredbe, obveze izvješćivanja radi transparentnosti za internetske platforme i internetske tražilice trebale bi uključivati određene obveze povezane s objavljivanjem i priopćivanjem informacija o broju prosječnih mjesečnih aktivnih primatelja usluge u Uniji.
- (66) Kako bi se osigurala transparentnost i kako bi se omogućio nadzor nad odlukama pružatelja internetskih platformi o moderiranju sadržaja te praćenje širenja nezakonitog sadržaja na internetu, Komisija bi trebala održavati i objavljivati bazu podataka koja sadržava odluke i obrazloženja pružatelja internetskih platformi kad uklone informacije ili na drugi način ograniče vidljivost i pristup informacijama. Da bi se baza podataka kontinuirano ažurirala, pružatelj

⁽²⁹⁾ Uredba (EU) 2016/794 Europskog parlamenta i Vijeća od 11. svibnja 2016. o Agenciji Europske unije za suradnju tijela za izvršavanje zakonodavstva (Europol) te zamjeni i stavljanju izvan snage odluka Vijeća 2009/371/PUP, 2009/934/PUP, 2009/935/PUP, 2009/936/PUP i 2009/968/PUP (SL L 135, 24.5.2016., str. 53.).

internetskih platformi trebali bi, nakon što donesu odluku, bez nepotrebne odgode dostaviti odluke i obrazloženja u standardnom formatu kako bi se omogućila ažuriranja u stvarnom vremenu ako je to tehnički moguće i razmjerno sredstvima dotične internetske platforme. Strukturiranom bazom podataka trebali bi se omogućiti pristup relevantnim informacijama i upiti o njima, posebno u pogledu vrste navodnog nezakonitog sadržaja o kojoj je riječ.

- (67) Tamni obrasci na internetskim sučeljima internetskih platformi predstavljaju prakse koje bitno narušavaju ili ugrožavaju, namjerno ili u praksi, sposobnost primatelja usluge da donose autonomne i informirane odluke ili odabire. Te se prakse mogu koristiti kako bi se primatelje usluge uvjerilo da sudjeluju u neželjenim ponašanjima ili donesu nepoželjne odluke koje za njih imaju negativne posljedice. Pružateljima internetskih platformi trebalo bi stoga biti zabranjeno da primatelje usluge dovode u zabludu ili ih potiču na kupnju odnosno da ugrožavaju ili narušavaju autonomiju, donošenje odluka ili izbor primatelja usluge putem strukture, dizajna ili funkcionalnosti internetskog sučelja ili njegova dijela. To bi trebalo uključivati, među ostalim, nepoštena dizajnerska rješenja koja primatelja usmjeravaju na djelovanja koja donose koristi pružatelju internetskih platformi, a koja možda nisu u interesu primatelja, predstavljanje izbora na način koji nije neutralan, poput jačeg isticanja određenih izbora korištenjem vizualnih, zvučnih ili drugih elemenata, kada se od primatelja usluge traži odluka.

To bi također trebalo uključivati opetovano traženje primatelja usluge da nešto odabere nakon što je taj odabir već napravio, činjenje postupka otkazivanja usluge znatno kompliciranijim od njezina prihvaćanja ili činjenja određenih izbora težima ili dugotrajnijima od drugih zbog čega je neopravdano teško prekinuti kupnju ili se odjaviti s određene internetske platforme, omogućujući potrošačima da sklope ugovore na daljinu s trgovcima te zavaravanje primatelja usluge tako što ih se potiče na odluke o transakcijama ili zadanim postavkama koje je vrlo teško promijeniti, čime se neopravdano utječe na primatelja usluge u donošenju odluka, na način kojim se narušava i ugrožava njihova neovisnost, donošenje odluka i izbor. Međutim, pravila kojima se sprečavaju tamni obrasci ne bi se smjela tumačiti tako da sprječavaju pružatelje usluga da izravno komuniciraju s primateljima usluge i da im ponude nove ili dodatne usluge. Za zakonite prakse, poput onih u oglašavanju, koje su u skladu s pravom Unije ne bi se smjelo smatrati da predstavljaju tamne obrasce. Ta pravila o tamnim obrascima trebalo bi tumačiti kao da obuhvaćaju zabranjene prakse iz područja primjene ove Uredbe u mjeri u kojoj te prakse već nisu obuhvaćene Direktivom 2005/29/EZ ili Uredbom (EU) 2016/679.

- (68) Internetsko oglašavanje ima važnu ulogu u internetskom okruženju, među ostalim u pogledu pružanja internetskih platformi, pri čemu se za pružanje usluge ponekad u cijelosti ili djelomično plaća izravna ili neizravna naknada putem prihoda od oglašavanja. Internetsko oglašavanje može doprinijeti znatnim rizicima, od oglasa koji su sami po sebi nezakonit sadržaj do doprinosa financijskim poticajima za objavljivanje ili umnožavanje nezakonitog ili na drugi način štetnog sadržaja i aktivnosti na internetu, ili diskriminirajućem prikazu oglasa koji utječe na jednako postupanje prema građanima i njihove jednake mogućnosti. Osim zahtjeva koji proizlaze iz članka 6. Direktive 2000/31/EZ, pružatelji internetskih platformi trebali bi stoga biti obvezni osigurati da primatelji usluge imaju određene individualizirane informacije koje su im potrebne kako bi razumjeli kada i u čije ime se oglaš prikazuje. Trebali bi osigurati to da su informacije važne, među ostalim putem standardiziranih vizualnih ili zvučnih oznaka, jasno prepoznatljive i nedvosmislene za prosječnog primatelja usluge te bi trebale biti prilagođene prirodi internetskog sučelja pojedinačne usluge. Nadalje, primatelji usluge trebali bi imati informacije, koje su izravno dostupne s internetskog sučelja na kojem se prikazuje oglas, o glavnim parametrima koji se upotrebljavaju kako bi se utvrdilo da im se konkretan oglas treba prikazati i koji daju smisljena objašnjenja logike koja se upotrebljava u tu svrhu, među ostalim i kada se to temelji na izradi profila.

Takva objašnjenja trebala bi uključivati informacije o metodi upotrijebljenoj za prikazivanje oglasa, na primjer radi li se o kontekstualnoj ili nekoj drugoj vrsti oglašavanja i, prema potrebi, o glavnim kriterijima za izradu profila; također bi trebala informirati primatelja o svim raspoloživim sredstvima za izmjenu tih kriterija. Zahtjevima iz ove Uredbe o pružanju informacija povezanih s oglašavanjem ne dovodi se u pitanje primjena relevantnih odredaba Uredbe (EU) 2016/679, posebno onih koje se odnose na pravo na prigovor, automatizirano pojedinačno donošenje odluka, uključujući izradu profila, a naročito na potrebu za dobivanjem privole ispitanika prije obrade osobnih podataka za ciljano oglašavanje. Isto tako, njome se ne dovode u pitanje odredbe utvrđene u Direktivi 2002/58/EZ, posebno one

koje se odnose na pohranu informacija na terminalnoj opremi i pristup informacijama koje su u njoj pohranjene. Naposljetku, ovom se Uredbom dopunjuje primjena Direktive 2010/13/EU, kojom se uvode mjere kojima se korisnicima omogućuje prijavljivanje audiovizualnih komercijalnih priopćenja u videozapisima koje su izradili korisnici. Njome se nadopunjuju i obveze trgovaca u pogledu objavljivanja komercijalnog priopćenja koje proizlaze iz Direktive 2005/29/EZ.

- (69) Ako se primateljima usluge prikazuju oglasi koji se temelje na tehnikama ciljanja koje su optimizirane kako bi odgovarale njihovim interesima i mogle bi im se sviđeti s obzirom na njihove slabe točke, to može imati posebno ozbiljne negativne posljedice. U određenim slučajevima manipulativne tehnike mogu negativno utjecati na cijele skupine i povećati društvenu štetu, na primjer ako doprinose kampanjama dezinformiranja ili diskriminiranjem određenih skupina. Internetske platforme posebno su osjetljiva okruženja za takve prakse i predstavljaju veći društveni rizik. Stoga pružatelji internetskih platformi ne bi smjeli prikazivati oglase koji se temelje na izradi profila, kako je definirano u članku 4. točki 4. Uredbe (EU) 2016/679, upotrebom posebnih kategorija osobnih podataka iz članka 9. stavka 1. te uredbe, među ostalim upotrebom kategorija za izradu profila koje se temelje na tim posebnim kategorijama. Tom se zabranom ne dovode u pitanje obveze koje se primjenjuju na pružatelje internetskih platformi ili bilo kojeg drugog pružatelja usluga ili oglašivača uključenog u širenje oglasa u skladu s pravom Unije o zaštiti osobnih podataka.
- (70) Osnovni dio poslovanja internetske platforme jest način na koji se određuje prioritet informacija i na koji se one predstavljaju na njezinu internetskom sučelju kako bi se primateljima usluge olakšao i optimizirao pristup informacijama. To se, na primjer, čini algoritamskim sugeriranjem, rangiranjem i određivanjem prioriteta informacija, razlikovanjem s pomoću teksta ili drugih vizualnih prikaza ili nekim drukčijim načinom odabira informacija dobivenih od primatelja. Takvi sustavi za preporučivanje mogu znatno utjecati na sposobnost primatelja za prikupljanje informacija i interakciju s njima na internetu, uključujući olakšavanje pretraživanja relevantnih informacija za primatelje usluge i doprinos boljem korisničkom iskustvu. Također imaju važnu ulogu u umnožavanju određenih poruka, viralnom širenju informacija i poticanju ponašanja na internetu. Posljedično, internetske platforme trebale bi dosljedno osiguravati da su primatelji njihove usluge primjereno informirani o tome kako sustavi za preporučivanje utječu na način prikaza informacija te da mogu utjecati na način na koji su im informacije predstavljene. Trebale bi jasno i razumljivo predstaviti parametre za takve sustave za preporučivanje kako bi se osiguralo da primatelji usluge razumiju na koji se način određuje prioritet informacijama koje su im namijenjene. Ti bi parametri trebali uključivati barem najvažnije kriterije za utvrđivanje informacija predloženih primatelju usluge i razloge zbog kojih su važne, uključujući slučajeve u kojima se informacijama daje prednost na temelju izrade profila i njihova ponašanja na internetu.
- (71) Zaštita maloljetnika važan je cilj politika Unije. Internetska platforma može se smatrati dostupnom maloljetnicima ako njezini uvjeti poslovanja omogućuju maloljetnicima da se koriste uslugom, ako je njezina usluga usmjerena na maloljetnike ili se njome pretežno koriste maloljetnici ili ako je pružatelj na drugi način svjestan da su neki od primatelja njegove usluge maloljetnici, na primjer zato što već u druge svrhe obrađuje osobne podatke primatelja svoje usluge preko kojih se otkriva njihova dob. Pružatelji internetskih platformi kojima se koriste maloljetnici trebali bi poduzeti odgovarajuće i razmjerne mjere za zaštitu maloljetnika, na primjer ugrađivanjem najviše razine privatnosti, sigurnosti i zaštite za maloljetnike u dizajn svojih internetskih sučelja ili njihovih dijelova, što je prema potrebi automatski zadano, ili usvajanjem normi za zaštitu maloljetnika ili sudjelovanjem u kodeksima ponašanja za zaštitu maloljetnika. Trebali bi razmotriti najbolje prakse i dostupne smjernice, kao što su one iz komunikacije Komisije o digitalnom desetljeću za djecu i mlade: nova Europska strategija za bolji internet za djecu (BIK+). Pružatelji internetskih platformi ne bi smjeli prikazivati oglase koji se temelje na izradi profila upotrebom osobnih podataka primatelja usluge ako su s dovoljnom sigurnošću svjesni da je primatelj usluge maloljetan. U skladu s Uredbom (EU) 2016/679, posebno s načelom smanjenja količine podataka kako je predviđeno u njezinu članku 5. stavku 1. točki (c), ta zabrana ne bi smjela dovesti do toga da pružatelj internetske platforme održava, pribavlja ili obrađuje više osobnih podataka nego što ih već ima kako bi procijenio je li primatelj usluge maloljetna osoba. Stoga se tom obvezom ne bi smjelo poticati pružatelje internetskih platformi da prikupljaju informacije o dobi primatelja usluge prije njezina korištenja. Time se ne bi smjelo dovoditi u pitanje pravo Unije o zaštiti osobnih podataka.

- (72) Kako bi se doprinijelo sigurnom, pouzdanom i transparentnom internetskom okruženju za potrošače kao i za druge zainteresirane strane, kao što su konkurentni trgovci i nositelji prava intelektualnog vlasništva, te kako bi se trgovce odvratilo od prodaje proizvoda ili usluga kojima se krše primjenjiva pravila, internetske platforme kojima se potrošačima omogućuje sklapanje ugovora na daljinu s trgovcima trebale bi osigurati sljedivost takvih trgovaca. Od trgovca bi se stoga trebalo zahtijevati da pružatelju internetske platforme kojom se potrošačima omogućuje sklapanje ugovora na daljinu s trgovcima pruži određene bitne informacije, među ostalim u svrhu promicanja poruka o proizvodima ili nudi usluga. Taj bi se zahtjev trebao primjenjivati i na trgovce koji promiču poruke o proizvodima ili uslugama u ime robnih marki na osnovu temeljnih ugovora. Ti bi pružatelji internetskih platformi trebali pohraniti sve informacije na siguran način tijekom trajanja njihovog ugovornog odnosa s trgovcem i šest mjeseci nakon toga kako bi se omogućilo podnošenje eventualnih zahtjeva protiv trgovca ili postupanje u skladu s nalozima povezanima s trgovcem.

Ta je obveza potrebna i razmjerna kako bi informacijama, u skladu s primjenjivim pravom, među ostalim onim o zaštiti osobnih podataka, mogla pristupiti javna tijela i privatne strane s zakonitim interesom, među ostalim na temelju naloga za pružanje informacija iz ove Uredbe. Ta obveza ne utječe na potencijalne obveze čuvanja određenog sadržaja tijekom duljeg razdoblja, na temelju drugog prava Unije ili nacionalnih prava, koja su u skladu s pravom Unije. Ne dovodeći u pitanje definiciju iz ove Uredbe, svaki trgovac, neovisno o tome radi li se o fizičkoj ili pravnoj osobi, utvrđen na temelju članka 6.a stavka 1. točke (b) Direktive 2011/83/EU i članka 7. stavka 4. točke (f) Direktive 2005/29/EZ trebao bi biti sljediv kada nudi proizvod ili uslugu putem internetske platforme. Direktivom 2000/31/EZ obvezuje se sve pružatelje usluga informacijskog društva da primateljima usluge i nadležnim tijelima omoguće jednostavan, izravan i trajan pristup određenim informacijama kojima se omogućuje utvrđivanje svih pružatelja usluga. Zahtjevi sljedivosti za pružatelje internetskih platformi kojima se potrošačima omogućuje sklapanje ugovora na daljinu s trgovcima utvrđeni u ovoj Uredbi ne utječu na primjenu Direktive Vijeća (EU) 2021/514⁽³⁰⁾, kojom se nastoje ostvariti drugi zakoniti ciljevi od javnog interesa.

- (73) Kako bi se osigurala učinkovita i odgovarajuća primjena te obveze, bez nametanja nerazmjernog opterećenja, pružatelji internetskih platformi kojima se potrošačima omogućuje sklapanje ugovora na daljinu s trgovcima trebali bi uložiti maksimalne napore kako bi procijenili pouzdanost informacija od dotičnih trgovaca, posebno upotrebom slobodno dostupnih službenih internetskih baza podataka i internetskih sučelja, kao što su nacionalni trgovački registri i sustav razmjene informacija o PDV-u, ili zahtjevom dotičnim trgovcima da dostave vjerodostojne popratne dokumente, kao što su preslike identifikacijskih isprava, ovjereni izvodi računa za plaćanje, certifikati trgovačkih društava. Mogu se koristiti i drugim izvorima koji su dostupni za upotrebu na daljinu i koji pružaju sličan stupanj pouzdanosti u svrhu ispunjavanja te obveze. Međutim, od dotičnih pružatelja internetskih platformi ne bi se smjelo zahtijevati provođenje suvišnih ili skupih postupaka provjere činjenica na internetu ili nerazmjerno provjeravanje na licu mjesta. Niti bi takve pružatelje, koji su uložili maksimalne napore u skladu s ovom Uredbom, trebalo smatrati pružateljima koji potrošačima ili drugim zainteresiranim stranama jamče pouzdanost informacija.

- (74) Pružatelji internetskih platformi kojima se potrošačima omogućuje sklapanje ugovora na daljinu s trgovcima trebali bi osmisliti i organizirati svoje internetsko sučelje tako da se trgovcima omogući da ispune svoje obveze u skladu s relevantnim pravom Unije, posebno zahtjeve utvrđene u člancima 6. i 8. Direktive 2011/83/EU, članku 7. Direktive 2005/29/EZ, člancima 5. i 6. Direktive 2000/31/EZ i članku 3. Direktive 98/6/EZ Europskog parlamenta i Vijeća⁽³¹⁾. U tu bi svrhu dotični pružatelji internetskih platformi trebali uložiti maksimalne napore kako bi procijenili jesu li trgovci koji upotrebljavaju njihove usluge učitali potpune informacije na svoja internetska sučelja u skladu s relevantnim primjenjivim pravom Unije. Pružatelji internetskih platformi trebali bi osigurati da se proizvodi ili usluge ne nude sve dok takve informacije nisu potpune. To ne bi trebalo rezultirati obvezom za dotične pružatelje internetskih platformi da općenito prate proizvode ili usluge koje trgovci nude putem svojih usluga ni općom obvezom utvrđivanja činjenica, posebno za procjenjivanje točnosti informacija koje pružaju trgovci. Internetska sučelja trebala bi biti prilagođena korisnicima i lako dostupna trgovcima i potrošačima. Osim toga, nakon što

⁽³⁰⁾ Direktiva Vijeća (EU) 2021/514 od 22. ožujka 2021. o izmjeni Direktive 2011/16/EU o administrativnoj suradnji u području oporezivanja (SL L 104, 25.3.2021., str. 1.).

⁽³¹⁾ Direktiva 98/6/EZ Europskog parlamenta i Vijeća od 16. veljače 1998. o zaštiti potrošača prilikom isticanja cijena proizvoda ponuđenih potrošačima (SL L 80, 18.3.1998., str. 27.).

dopuste trgovcu da ponudi proizvod ili uslugu, dotični pružatelji internetskih platformi trebali bi uložiti razumne napore kako bi nasumično provjerili jesu li ponuđeni proizvodi ili usluge identificirani kao nezakoniti u bilo kojoj službenoj, slobodno dostupnoj i strojno čitljivoj internetskoj bazi podataka ili internetskim sučeljima dostupnima u nekoj državi članici ili u Uniji. Komisija bi također trebala poticati sljedivost proizvoda tehnološkim rješenjima kao što su digitalno potpisani kodovi za brzi odgovor (ili „QR kodovi”) ili nezamjenjivi tokeni. Komisija bi trebala promicati razvoj normi i, u nedostatku njih, rješenja vođenih tržištem koja mogu biti prihvatljiva zainteresiranim stranama.

- (75) S obzirom na važnu ulogu koju, zbog njihova dosega posebno izraženog brojem primatelja usluge, vrlo velike internetske platforme imaju pri olakšavanju javne rasprave, gospodarskih transakcija i širenja u javnosti informacija, mišljenja i ideja te utjecanju na način na koji primatelji dobivaju i priopćavaju informacije na internetu, potrebno je pružateljima tih platformi uvesti posebne obveze uz one koje se primjenjuju na sve internetske platforme. Zbog njihove ključne uloge u pronalaženju i omogućavanju dostupnosti informacija na internetu, te je obveze, u mjeri u kojoj su primjenjive, potrebno uvesti i za pružatelje vrlo velikih internetskih tražilica. Te dodatne obveze pružatelja vrlo velikih internetskih platformi i vrlo velikih internetskih tražilica potrebne su za rješavanje tih pitanja od javnog interesa jer ne postoje alternativne i manje ograničavajuće mjere kojima bi se djelotvorno postigao isti rezultat.
- (76) Vrlo velike internetske platforme i vrlo velike internetske tražilice mogu uzrokovati društvene rizike koji se po opsegu i učinku razlikuju od onih koje uzrokuju manje platforme. Pružatelji tih vrlo velikih internetskih platformi i vrlo velikih internetskih tražilica stoga bi trebali imati najviši standard obveza dužne pažnje, razmjerno njihovu društvenom učinku. Nakon što broj aktivnih primatelja internetske platforme ili aktivnih primatelja internetske tražilice, izračunan kao prosjek tijekom razdoblja od šest mjeseci, dosegne znatan udio stanovništva Unije, učinak sistemskih rizika koje internetska platforma ili internetska tražilica predstavlja na Uniju može postati nerazmjern. Trebalo bi smatrati da je takav znatan doseg postignut kada takav broj premaši operativni prag od 45 milijuna, odnosno broj koji odgovara 10 % stanovništva Unije. Taj operativni prag trebalo bi ažurirati te bi stoga Komisiju trebalo ovlastiti da, prema potrebi, dopunjuje odredbe ove Uredbe donošenjem delegiranih akata.
- (77) Kako bi se utvrdio doseg određene internetske platforme ili internetske tražilice, potrebno je utvrditi prosječan broj aktivnih primatelja svake usluge zasebno. U skladu s tim, broj prosječnih mjesečnih aktivnih primatelja internetske platforme trebao bi odražavati sve primatelje koji su stvarno uključeni u uslugu barem jednom u određenom razdoblju, izlaganjem informacijama koje se nude na internetskom sučelju internetske platforme, kao što je njegovo gledanje ili slušanje ili pružanje informacija, kao što su trgovci na internetskim platformama kojima se potrošačima omogućuje sklapanje ugovora na daljinu s trgovcima.

Za potrebe ove Uredbe uključenost nije ograničena na interakciju s informacijama klikanjem, komentiranjem, povezivanjem, dijeljenjem, kupnjom ili izvršavanjem transakcija na internetskoj platformi. Slijedom toga, pojam aktivnog primatelja usluge ne podudara se nužno s pojmom registriranog korisnika usluge. Kad je riječ o internetskim tražilicama, pojam aktivnih primatelja usluge trebao bi obuhvaćati primatelje koji gledaju informacije na svojem internetskom sučelju, ali ne, na primjer, i vlasnike internetskih stranica indeksiranih putem internetske tražilice jer oni nisu aktivno uključeni u tu uslugu. Broj aktivnih primatelja usluge trebao bi obuhvaćati sve pojedinačne primatelje usluge koji se koriste određenom uslugom. U tu svrhu primatelj usluge koji se koristi različitim internetskim sučeljima, kao što su internetske stranice ili aplikacije, uključujući slučajeve u kojima se uslugama pristupa putem različitih jedinstvenih lokatora resursa (URL-ovi) ili naziva domena, trebao bi se, ako je to moguće, računati samo jednom. Međutim, pojam aktivnog primatelja usluge ne bi smio uključivati slučajnu upotrebu usluge od strane drugih pružatelja usluga posredovanja koji neizravno stavljaju na raspolaganje informacije čiji je domaćin pružatelj internetske platforme povezivanjem ili indeksiranjem od strane pružatelja internetske tražilice. Nadalje, ovom se Uredbom od pružatelja internetskih platformi ili internetskih tražilica ne zahtijeva da provode posebno praćenje pojedinaca na internetu. Ako takvi pružatelji usluga mogu izuzeti

automatizirane korisnike kao što su botovi ili prikupljači informacija (engl. scraper) bez daljnje obrade i praćenja osobnih podataka, smiju to učiniti. Na određivanje broja aktivnih primatelja usluge može utjecati tržišni i tehnički razvoj te bi stoga Komisija trebala biti ovlaštena za dopunu odredaba ove Uredbe donošenjem delegiranih akata kojima se, prema potrebi, utvrđuje metodologija za određivanje aktivnih primatelja internetske platforme ili internetske tražilice, odražavajući prirodu usluge i način interakcije primatelja usluge s njom.

- (78) S obzirom na mrežne učinke koji karakteriziraju ekonomiju platformi, korisnička baza internetske platforme ili internetske tražilice može se brzo proširiti i doseći dimenziju vrlo velike internetske platforme ili vrlo velike internetske tražilice s povezanim učinkom na unutarnje tržište. To se može dogoditi u slučaju eksponencijalnog rasta u kratkim vremenskim razdobljima ili zbog velike globalne prisutnosti i prihoda koji internetskoj platformi ili internetskoj tražilici omogućuju da u potpunosti iskoristi učinke mreže te ekonomije razmjera i opsega. Veliki godišnji prihodi ili tržišna kapitalizacija mogu posebno upućivati na brzu prilagodljivost u pogledu dosega korisnika. U tim bi slučajevima koordinator za digitalne usluge u državi poslovnog nastana ili Komisija trebali moći zatražiti od pružatelja internetske platforme ili internetske tražilice da češće izvješćuje o broju aktivnih primatelja usluge kako bi mogao pravodobno utvrditi trenutak u kojem bi tu platformu ili internetsku tražilicu trebalo proglasiti vrlo velikom internetskom platformom ili vrlo velikom internetskom tražilicom za potrebe ove Uredbe.
- (79) Vrlo velike internetske platforme i vrlo velike internetske tražilice mogu se upotrebljavati na način koji snažno utječe na sigurnost na internetu, oblikovanje javnog mnijenja i diskursa te internetsku trgovinu. Način na koji osmišljavaju svoje usluge općenito je optimiziran kako bi koristio njihovim poslovnim modelima koji se često temelje na oglašavanju i može izazvati zabrinutost u društvu. Učinkovita regulativa i provedba potrebne su za učinkovito utvrđivanje i smanjenje rizika te društvene i gospodarske štete koji se mogu javiti. Na temelju ove Uredbe, pružatelji vrlo velikih internetskih platformi i vrlo velikih internetskih tražilica trebali bi stoga procijeniti sistemске rizike koji proizlaze iz dizajna, funkcioniranja i upotrebe njihovih usluga te iz potencijalnih zlouporaba od strane primatelja usluge, te bi trebali poduzeti odgovarajuće mjere za ublažavanje posljedica uz poštovanje temeljnih prava. Pri utvrđivanju značaja mogućih negativnih posljedica i učinaka pružatelji bi trebali uzeti u obzir ozbiljnost potencijalnog učinka i vjerojatnost svih takvih sistemskih rizika. Na primjer, mogli bi procijeniti može li potencijalni negativni učinak utjecati na velik broj osoba, njegovu potencijalnu ireverzibilnost ili koliko je teško popraviti i obnoviti stanje koje postoji prije mogućeg učinka.
- (80) Pružatelji vrlo velikih internetskih platformi i vrlo velikih internetskih tražilica trebali bi detaljno procijeniti četiri kategorije sistemskih rizika. Prva se kategorija odnosi na rizike povezane sa širenjem nezakonitog sadržaja, kao što su širenje materijala o seksualnom zlostavljanju djece ili nezakonitog govora mržnje ili druge vrste zlouporabe njihovih usluga za kaznena djela, i provođenjem nezakonitih aktivnosti, kao što je prodaja proizvoda ili usluga zabranjenih pravom Unije ili nacionalnim pravom, uključujući opasne ili krivotvorene proizvode ili nezakonitu trgovinu životinjama. Na primjer, takvo širenje ili aktivnosti mogu predstavljati znatan sistemski rizik ako se pristup nezakonitom sadržaju može brzo proširiti putem računala s posebno širokim dosegom ili umnožiti na neki drugi način. Pružatelji vrlo velikih internetskih platformi i vrlo velikih internetskih tražilica trebali bi procijeniti rizik od širenja nezakonitog sadržaja bez obzira na to jesu li informacije također neusklađene s njihovim uvjetima poslovanja. Tom se procjenom ne dovodi u pitanje osobna odgovornost primatelja usluge vrlo velikih internetskih platformi ili vlasnika internetskih stranica koje indeksiraju vrlo velike internetske tražilice za moguću nezakonitost njihove aktivnosti u skladu s primjenjivim pravom.
- (81) Druga kategorija odnosi se na stvarni ili predvidljivi učinak usluge na ostvarivanje temeljnih prava zaštićenih Poveljom, uključujući, među ostalim, ljudsko dostojanstvo, slobodu izražavanja i informiranja, uključujući medijsku slobodu i pluralizam, pravo na privatni život, pravo na zaštitu podataka, pravo na nediskriminaciju, prava djeteta i zaštitu potrošača. Takvi rizici mogu nastati, na primjer, u vezi s dizajnom algoritamskih sustava koje upotrebljava vrlo velika internetska platforma ili vrlo velika internetska tražilica, ili zlouporabom njihove usluge podnošenjem

zlonamjernih obavijesti ili drugih metoda za ušutkavanje govora ili ometanje tržišnog natjecanja. Pri procjeni rizika za prava djeteta, pružatelji vrlo velikih internetskih platformi i vrlo velikih internetskih tražilica trebali bi razmotriti, na primjer, u kojoj mjeri maloljetnici mogu jednostavno razumjeti dizajn i funkcioniranje usluge, kao i način na koji maloljetnici putem njihove usluge mogu biti izloženi sadržaju koji bi mogao ugroziti njihovo zdravlje te fizički, psihički i moralni razvoj. Takvi rizici mogu nastati, na primjer, u vezi s dizajnom internetskih sučelja kojima se namjerno ili nenamjerno iskorištavaju slabosti i neiskustvo maloljetnika ili koja mogu izazvati ovisnost.

- (82) Treća kategorija rizika odnosi se na stvarne ili predvidljive negativne učinke na demokratske procese, građanski diskurs i izborne procese te na javnu sigurnost.
- (83) Četvrta kategorija rizika proizlazi iz sličnih razloga za zabrinutost u vezi s dizajnom, funkcioniranjem ili upotrebom usluge, uključujući putem manipulacije, vrlo velikih internetskih platformi i vrlo velikih internetskih tražilica sa stvarnim ili predvidljivim negativnim učinkom na zaštitu javnog zdravlja i maloljetnika te ozbiljnim negativnim posljedicama na fizičku i mentalnu dobrobit osobe ili na rodno uvjetovano nasilje. Takvi rizici mogu proizlaziti i iz koordiniranih kampanja dezinformiranja koje se odnose na javno zdravlje ili iz dizajna internetskog sučelja koji može potaknuti ovisničko ponašanje primatelja usluge.
- (84) Pri procjeni takvih sistemskih rizika pružatelji vrlo velikih internetskih platformi i vrlo velikih internetskih tražilica trebali bi se usredotočiti na sustave ili druge elemente koji mogu doprinijeti rizicima, uključujući sve algoritamske sustave koji mogu biti relevantni, posebno njihove sustave za preporučivanje i sustave oglašavanja, vodeći računa o povezanim praksama prikupljanja i upotrebe podataka. Također bi trebali procijeniti jesu li primjereni njihovi uvjeti poslovanja i njihova provedba te postupci moderiranja sadržaja, tehnički alati i dodijeljeni resursi. Pri procjeni sistemskih rizika utvrđenih u ovoj Uredbi ti bi se pružatelji trebali usredotočiti i na informacije koje nisu nezakonite, ali doprinose sistemskim rizicima utvrđenima u ovoj Uredbi. Takvi bi pružatelji stoga trebali obratiti posebnu pozornost na način na koji se njihove usluge upotrebljavaju za širenje ili umnožavanje zavaravajućeg ili obmanjujućeg sadržaja, uključujući dezinformacije. Ako algoritamsko umnožavanje informacija doprinosi sistemskim rizicima, ti bi pružatelji to trebali na odgovarajući način uzeti u obzir u svojim procjenama rizika. Ako su rizici lokalizirani ili postoje jezične razlike, ti bi pružatelji i to trebali uzeti u obzir u svojim procjenama rizika. Pružatelji vrlo velikih internetskih platformi i vrlo velikih internetskih tražilica trebali bi posebno procijeniti kako takvim rizicima doprinose dizajn i funkcioniranje njihove usluge te namjerna i često koordinirana manipulacija i upotreba njihovih usluga ili sustavna povreda njihovih uvjeta pružanja usluge. Takvi rizici mogu nastati, na primjer nevjerođostojnim korištenjem uslugom, kao što su stvaranje lažnih korisničkih računa, upotreba botova ili zavaravajuća upotreba usluge, i drugim automatiziranim ili djelomično automatiziranim ponašanjem, što može dovesti do brzog i velikog širenja u javnosti informacija koje su nezakoniti sadržaj ili nisu u skladu s uvjetima poslovanja internetske platforme ili internetske tražilice i koje doprinosi kampanjama dezinformiranja.
- (85) Kako bi se omogućilo da se naknadne procjene rizika međusobno nadograđuju i prikazuju razvoj utvrđenih rizika te kako bi se olakšale istrage i provedbene mjere, pružatelji vrlo velikih internetskih platformi i vrlo velikih internetskih tražilica trebali bi čuvati svu popratnu dokumentaciju koja se odnosi na procjene rizika koje su proveli, kao što su informacije o njihovoj pripremi, podaci na kojima se temelje i podaci o testiranju njihovih algoritamskih sustava.
- (86) Pružatelji vrlo velikih internetskih platformi i vrlo velikih internetskih tražilica trebali bi upotrijebiti potrebna sredstva kako bi s dužnom pažnjom ublažili sistemske rizike utvrđene procjenama rizika, uz poštovanje temeljnih prava. Sve donesene mjere trebale bi poštovati zahtjeve u pogledu dužne pažnje iz ove Uredbe te biti razumne i učinkovite u ublažavanju utvrđenih specifičnih sistemskih rizika. Trebale bi biti razmjerne s obzirom na gospodarski kapacitet pružatelja vrlo velike internetske platforme ili vrlo velike internetske tražilice i potrebu za izbjegavanjem nepotrebnih ograničenja u pogledu upotrebe njihove usluge, uzimajući u obzir moguće negativne učinke na ta temeljna prava. Ti bi pružatelji trebali posebnu pozornost posvetiti utjecaju na slobodu izražavanja.

- (87) Pružatelji vrlo velikih internetskih platformi i vrlo velikih internetskih tražilica trebali bi u okviru takvih mjera za ublažavanje razmotriti, na primjer, prilagodbu bilo kojeg potrebnog dizajna, obilježja ili funkcioniranja svoje usluge, kao što je dizajn internetskog sučelja. Trebali bi prilagoditi i primjenjivati svoje uvjete poslovanja, prema potrebi i u skladu s pravilima ove Uredbe o uvjetima poslovanja. Druge odgovarajuće mjere mogle bi uključivati prilagodbu njihovih sustava za moderiranje sadržaja i internih procesa ili prilagodbu njihovih postupaka i resursa za donošenje odluka, uključujući osoblje za moderiranje sadržaja, njihovo osposobljavanje i lokalno stručno znanje. To se posebno odnosi na brzinu i kvalitetu obrade obavijesti. U tom pogledu, na primjer, Kodeksom ponašanja za borbu protiv nezakonitog govora mržnje na internetu iz 2016. utvrđuje se referentna vrijednost za obradu valjanih prijava o uklanjanju nezakonitog govora mržnje u manje od 24 sata. Pružatelji vrlo velikih internetskih platformi, posebno onih koje se prvenstveno upotrebljavaju za širenje u javnosti pornografskog sadržaja, trebali bi savjesno ispunjavati sve svoje obveze na temelju ove Uredbe u pogledu nezakonitog sadržaja koji predstavlja kibernasilje, uključujući nezakoniti pornografski sadržaj, posebno u pogledu osiguranja da žrtve mogu učinkovito ostvarivati svoja prava u pogledu dijeljenja intimnog ili manipuliranog sadržaja bez pristanka brzom obradom obavijesti i uklanjanjem takvog sadržaja bez nepotrebne odgode. Za druge vrste nezakonitog sadržaja mogu biti potrebni duži ili kraći rokovi za obradu obavijesti, što će ovisiti o činjenicama, okolnostima i vrstama nezakonitog sadržaja. Isto tako, ti pružatelji mogu potaknuti ili pojačati suradnju s pouzdanim prijaviteljima i organizirati tečajeve osposobljavanja i razmjene s organizacijama pouzdanih prijavitelja.
- (88) Pružatelji vrlo velikih internetskih platformi i vrlo velikih internetskih tražilica također bi trebali biti pažljivi u pogledu mjera koje poduzimaju kako bi testirali i, prema potrebi, prilagodili svoje algoritamske sustave, osobito svoje sustave za preporučivanje. Možda će morati ublažiti negativne učinke personaliziranih preporuka i ispraviti kriterije koji se koriste u njihovim preporukama. Sustavi oglašavanja kojima se koriste pružatelji vrlo velikih internetskih platformi i vrlo velikih internetskih tražilica također mogu biti katalizator sistemskih rizika. Ti bi pružatelji trebali razmotriti korektivne mjere, kao što je ukidanje prihoda od oglašavanja za određene informacije, ili druge aktivnosti, kao što je poboljšanje vidljivosti mjerodavnih izvora informacija ili strukturiranja prilagodba njihovih sustava oglašavanja. Pružatelji vrlo velikih internetskih platformi i vrlo velikih internetskih tražilica možda će morati ojačati svoje unutarnje postupke ili nadzor nad bilo kojom od svojih aktivnosti, posebno u pogledu otkrivanja sistemskih rizika, te provoditi češće ili ciljane procjene rizika povezane s novim funkcionalnostima. Konkretno, ako su rizici zajednički različitim internetskim platformama ili internetskim tražilicama, trebali bi surađivati s drugim pružateljima usluga, među ostalim pokretanjem kodeksa ponašanja ili drugih samoregulatornih mjera odnosno pristupanjem postojećim kodeksima ponašanja ili samoregulatornim mjerama. Trebali bi razmotriti i djelovanje za podizanje svijesti, posebno ako su rizici povezani s kampanjama dezinformiranja.
- (89) Pružatelji vrlo velikih internetskih platformi i vrlo velikih internetskih tražilica trebali bi pri poduzimanju mjera kao što je prilagodba dizajna njihove usluge i internetskog sučelja voditi računa o najboljim interesima maloljetnika, osobito ako su njihove usluge prvenstveno usmjerene na maloljetnike ili ih oni ponajviše koriste. Trebali bi osigurati da su njihove usluge organizirane na način koji maloljetnicima omogućuje jednostavan pristup mehanizmima predviđenima ovom Uredbom, prema potrebi, uključujući mehanizme obavješćivanja i djelovanja te podnošenja pritužbi. Također bi trebali poduzeti mjere za zaštitu maloljetnika od sadržaja koji bi mogao naštetiti njihovu fizičkom, psihičkom ili moralnom razvoju te osigurati alate kojima se omogućuje pristup takvim informacijama pod određenim uvjetima. Pri odabiru primjerenih mjera za smanjenje rizika pružatelji usluga mogu, prema potrebi, uzeti u obzir najbolje prakse industrije, uključujući one utvrđene samoregulatornom suradnjom, kao što su kodeksi ponašanja, te bi trebali voditi računa o smjernicama Komisije.
- (90) Pružatelji vrlo velikih internetskih platformi i vrlo velikih internetskih tražilica trebali bi osigurati da se njihov pristup procjeni i smanjenju rizika temelji na najboljim dostupnim informacijama i znanstvenim spoznajama te da testiraju svoje pretpostavke sa skupinama koje su najviše pogođene rizicima i mjerama koje poduzimaju. U tu svrhu trebali bi, prema potrebi, procjenjivati rizik i osmišljavati mjere za smanjenje rizika uz sudjelovanje predstavnika primatelja usluge, predstavnika skupina na koje bi njihove usluge mogle utjecati, neovisnih stručnjaka i organizacija

civilnog društva. Trebali bi nastojati uključiti takva savjetovanja u svoje metodologije za procjenu rizika i osmišljavanje mjera za smanjenje rizika, uključujući, prema potrebi, ankete, fokus-skupine, okrugle stolove i druge metode savjetovanja i osmišljavanja. U procjeni je li mjera razumna, razmjerna i djelotvorna u obzir bi posebno trebalo uzeti pravo na slobodu izražavanja.

- (91) U kriznim vremenima mogla bi postojati potreba da pružatelji vrlo velikih internetskih platformi, uz mjere koje bi poduzimali s obzirom na svoje druge obveze na temelju ove Uredbe, hitno poduzmu određene posebne mjere. U tom pogledu trebalo bi smatrati da kriza nastaje u slučaju izvanrednih okolnosti koje mogu dovesti do ozbiljne prijetnje javnoj sigurnosti ili javnom zdravlju u Uniji ili u većim dijelovima Unije. Takve krize mogle bi biti posljedica oružanih sukoba ili terorističkih djela, uključujući nove sukobe ili teroristička djela, prirodnih katastrofa, kao što su potresi i uragani, te pandemija i drugih ozbiljnih prekograničnih prijetnji javnom zdravlju. Komisija bi na preporuku Europskog odbora za digitalne usluge („Odbor”) trebala moći od pružatelja vrlo velikih internetskih platformi ili a vrlo velikih internetskih tražilica zahtijevati da hitno započnu s odgovorom na krizu. Mjere koje ti pružatelji mogu utvrditi i čiju primjenu mogu razmatrati mogu uključivati, na primjer, prilagodbu postupaka moderiranja sadržaja i povećanje resursa namijenjenih moderiranju sadržaja, prilagodbu uvjeta poslovanja, relevantnih algoritamskih sustava i sustava oglašavanja, daljnje jačanje suradnje s pouzdanim prijaviteljima, poduzimanje mjera za podizanje svijesti i promicanje pouzdanih informacija te prilagodbu dizajna njihovih internetskih sučelja. Trebalo bi predvidjeti potrebne zahtjeve kako bi se osiguralo da se takve mjere poduzmu u vrlo kratkom roku i da se mehanizam za odgovor na krizu upotrebljava samo ako je to nužno i u mjeri u kojoj je to nužno te ako su sve mjere poduzete u okviru tog mehanizma učinkovite i razmjerne, uzimajući u obzir prava i zakonite interese svih uključenih strana. Upotrebom tog mehanizma ne bi se smjele dovoditi u pitanje druge odredbe ove Uredbe, kao što su one o procjenama rizika i mjerama za smanjenje rizika i njihovoj provedbi te odredbe o kriznim protokolima.
- (92) S obzirom na potrebu da se osigura provjera koju provode neovisni stručnjaci, pružatelji vrlo velikih internetskih platformi i vrlo velikih internetskih tražilica trebali bi putem neovisne revizije biti odgovorni za usklađenost s obvezama utvrđenim ovom Uredbom i, prema potrebi, svim dodatnim obvezama preuzetim na temelju kodeksa ponašanja i kriznih protokola. Kako bi se osiguralo da se revizije provode na djelotvoran, učinkovit i pravodoban način, pružatelji vrlo velikih internetskih platformi i vrlo velikih internetskih tražilica trebali bi organizacijama koje provode revizije pružiti potrebnu suradnju i pomoć, među ostalim tako da revizoru omoguće pristup svim relevantnim podacima i prostorima potrebnima za pravilnu provedbu revizije, uključujući, prema potrebi, podacima povezanim s algoritamskim sustavima te davanjem odgovora na usmena ili pisana pitanja. Isto tako, revizorima bi trebalo omogućiti korištenje drugih izvora objektivnih informacija, uključujući studije koje su proveli provjereni istraživači. Pružatelji vrlo velikih internetskih platformi i vrlo velikih internetskih tražilica ne bi smjeli podrivati provedbu revizije. Revizije bi se trebale provoditi u skladu s najboljim sektorskim praksama te visokom profesionalnom etičnošću i objektivnošću, uzimajući u obzir, prema potrebi, revizijske standarde i kodekse prakse. Revizori bi trebali jamčiti povjerljivost, sigurnost i cjelovitost informacija, kao što su poslovne tajne, koje dobiju pri obavljanju svojih zadaća. To jamstvo ne bi smjelo biti način za zaobilazanje primjene revizijskih obveza iz ove Uredbe. Revizori bi trebali imati potrebno stručno znanje u području upravljanja rizicima i tehničke sposobnosti za reviziju algoritama. Trebali bi biti neovisni kako bi svoje zadaće mogli obavljati primjereno i pouzdano. Trebali bi ispunjavati temeljne zahtjeve neovisnosti u pogledu zabranjenih nerevizijskih usluga, rotacije revizorskih društava i neuvjetovanih naknada. Ako njihova neovisnost i tehnička sposobnost nisu neupitne, trebali bi podnijeti ostavku ili se suzdržati od revizijskog angažmana.
- (93) Revizorsko izvješće trebalo bi biti obrazloženo kako bi se pružio smislen pregled poduzetih aktivnosti i donesenih zaključaka. Trebalo bi doprinijeti informiranju i, prema potrebi, predložiti poboljšanje mjera koje poduzimaju pružatelji vrlo velike internetske platforme i vrlo velike internetske tražilice kako bi postupali u skladu s obvezama iz ove Uredbe. Nakon primitka izvješća o reviziji, trebalo bi ga prosljediti koordinatore za digitalne usluge u državi poslovnog nastana, Komisiji i Odboru. Pružatelji bi također trebali nakon sastavljanja bez nepotrebne odgode dostaviti svako izvješće o procjeni rizika i mjerama za smanjenje rizika te izvješće o provedbi revizije pružatelja vrlo velike internetske platforme ili vrlo velike internetske tražilice koje pokazuje kako su postupili u skladu s preporukama revizije. U izvješće o reviziji bi trebalo uvrstiti revizorsko mišljenje koje se temelji na zaključcima

donesenima na temelju prikupljenih revizijskih dokaza. Pozitivno mišljenje trebalo bi dati ako svi dokazi potvrđuju da pružatelj vrlo velike internetske platforme ili vrlo velike internetske tražilice postupa u skladu s obvezama utvrđenim ovom Uredbom ili, prema potrebi, svim obvezama koje su preuzele na temelju kodeksa ponašanja ili kriznog protokola, posebno utvrđivanjem, ocjenjivanjem i ublažavanjem sistemskih rizika koje predstavljaju njihov sustav i usluge. Revizor bi pozitivno mišljenje trebao popratiti primjedbama ako želi uvrstiti napomene koje nemaju bitan učinak na ishod revizije. Revizor bi trebao dati negativno mišljenje ako smatra da pružatelj vrlo velike internetske platforme ili vrlo velike internetske tražilice ne postupa u skladu s ovom Uredbom ili preuzetim obvezama. Ako u revizorskom mišljenju nije bilo moguće donijeti zaključak za posebne elemente koji čine dio revizije, revizorsko obrazloženje trebalo bi sadržavati objašnjenje za nedonošenje takvog zaključka. Izvješće bi, ako je to primjenjivo, trebalo sadržavati opis posebnih elemenata koje nije bilo moguće revidirati i objašnjenje zašto ih nije bilo moguće revidirati.

- (94) Obveze u pogledu procjene i smanjenja rizika na pojedinačnoj bi osnovi trebale dovesti do potrebe da pružatelji vrlo velikih internetskih platformi i vrlo velikih internetskih tražilica procijene i, prema potrebi, prilagode dizajn svojih sustava za preporučivanje, na primjer poduzimanjem mjera za sprečavanje ili umanjivanje pristranosti koja dovodi do diskriminacije osoba u ranjivom položaju, osobito ako je takvo prilagođavanje u skladu s pravom o zaštiti podataka i kada su informacije personalizirane na temelju posebnih kategorija osobnih podataka iz članka 9. Uredbe (EU) 2016/679. Osim toga, i dopunjujući obveze transparentnosti koje se primjenjuju na internetske platforme u pogledu njihovih sustava za preporučivanje, pružatelji vrlo velikih internetskih platformi i vrlo velikih internetskih tražilica trebali bi dosljedno osiguravati da primatelji njihove usluge imaju alternativne opcije koje se ne temelje na izradi profila, u smislu Uredbe (EU) 2016/679, za glavne parametre njihovih sustava za preporučivanje. Takav bi izbor trebao biti izravno dostupan na internetskom sučelju na kojem se iznose preporuke.
- (95) Sustavi oglašavanja koje upotrebljavaju vrlo velike internetske platforme i vrlo velike internetske tražilice predstavljaju posebne rizike i zahtijevaju daljnji javni i regulatorni nadzor zbog njihove veličine i sposobnosti da ciljano dopru do primatelja usluge na temelju njihova ponašanja unutar i izvan internetskog sučelja te platforme ili tražilice. Vrlo velike internetske platforme ili vrlo velike internetske tražilice trebale bi javnosti osigurati pristup repozitorijima oglasa prikazanih na njihovim internetskim sučeljima kako bi se olakšao nadzor i istraživanje novih rizika nastalih zbog distribucije oglašavanja na internetu, na primjer povezano s nezakonitim oglasima ili manipulativnim tehnikama i dezinformacijama sa stvarnim i predvidljivim negativnim učinkom na javno zdravlje, javnu sigurnost, građanski diskurs, političko sudjelovanje i ravnopravnost. Repozitoriji bi trebali uključivati sadržaj oglasa, uključujući naziv proizvoda, usluge ili robne marke i predmet oglasa, te povezane podatke o oglašivaču i, ako se razlikuje, fizičkoj ili pravnoj osobi koja je platila oglas te podatke o isporuci oglasa, posebno kada je riječ o ciljanom oglašavanju. Te bi informacije trebale uključivati informacije o kriterijima za ciljano oglašavanje i kriterijima objave, posebno kada se oglasi upućuju osobama u ranjivom položaju poput maloljetnika.
- (96) Kako bi se na primjeren način pratilo i ocijenilo ispunjavaju li vrlo velike internetske platforme i vrlo velike internetske tražilice obveze utvrđene ovom Uredbom, koordinator za digitalne usluge u državi poslovnog nastana ili Komisija mogu zahtijevati pristup određenim podacima ili izvješćivanje o njima, uključujući podatke koji se odnose na algoritme. Takav zahtjev može obuhvaćati, na primjer, podatke potrebne za procjenu rizika i mogućih šteta koje su uzrokovali sustavi vrlo velike internetske platforme ili vrlo velike internetske tražilice, podatke o točnosti, funkcioniranju i ispitivanju algoritamskih sustava za moderiranje sadržaja, sustave za preporučivanje ili sustave oglašavanja, uključujući, prema potrebi, podatke za učenje i algoritme ili podatke o procesima i ishodima moderiranja sadržaja ili internih sustava za rješavanje pritužbi u smislu ove Uredbe. Takvi zahtjevi za pristup

podacima ne bi trebali uključivati zahtjeve za izradu posebnih informacija o pojedinačnim primateljima usluge u svrhu utvrđivanja usklađenosti takvih primatelja s drugim primjenjivim pravom Unije ili nacionalnim pravom. Istrage o razvoju i ozbiljnosti sistemskih rizika na internetu koje provode istraživači posebno su važne za premošćivanje asimetričnosti informacija i uspostavu otpornog sustava za smanjenje rizika, informiranje pružatelja internetskih platformi, pružatelja internetskih tražilica, koordinatora za digitalne usluge, drugih nadležnih tijela, Komisije i javnosti.

- (97) Ovom se Uredbom stoga osigurava okvir za obvezu da se provjerenim istraživačima, povezanim s istraživačkim organizacijama u smislu članka 2. Direktive (EU) 2019/790, što za potrebe ove Uredbe može uključivati organizacije civilnog društva koje provode znanstveno istraživanje s primarnim ciljem podupiranja svoje misije od javnog interesa, osigura pristup podacima vrlo velikih internetskih platformi i vrlo velikih internetskih tražilica. Svi zahtjevi za pristup podacima na temelju tog okvira trebali bi biti razmjerni i na primjeren način štititi prava i zakonite interese, uključujući zaštitu osobnih podataka, poslovne tajne i druge povjerljive informacije, vrlo velike internetske platforme ili vrlo velike internetske tražilice i svih drugih uključenih strana, uključujući i primatelje usluge. Međutim, kako bi se osiguralo postizanje cilja ove Uredbe, ne bi se smjelo zbog uzimanja u obzir komercijalnih interesa pružatelja usluga odbiti pružanje pristupa podacima potrebnima za konkretan cilj istraživanja u skladu sa zahtjevom na temelju ove Uredbe. U tom pogledu, ne dovodeći u pitanje Direktivu (EU) 2016/943 Europskog parlamenta i Vijeća ⁽³²⁾, pružatelji usluga trebali bi istraživačima osigurati odgovarajući pristup, među ostalim, ako je to potrebno, poduzimanjem tehničke zaštite, na primjer putem podatkovnih trezora. Zahtjevi za pristup podacima mogli bi obuhvaćati, na primjer, broj pregleda ili, ovisno o slučaju, druge vrste pristupa sadržaju od strane primatelja usluge prije nego što ga pružatelj vrlo velikih internetskih platforma ili vrlo velikih internetskih tražilica ukloni.
- (98) Osim toga, ako su podaci javno dostupni, ti pružatelji ne bi smjeli sprečavati istraživače koji ispunjavaju primjeren podskup kriterija da upotrebljavaju te podatke u istraživačke svrhe kojima se doprinosi otkrivanju, utvrđivanju i razumijevanju sistemskih rizika. Takvim bi istraživačima trebali, ako je to tehnički moguće u stvarnom vremenu, omogućiti pristup, javno dostupnim podacima, na primjer o ukupnim interakcijama sa sadržajem s javnih stranica, javnih skupina ili javnih osoba, uključujući podatke o dojmu i angažmanu kao što su broj reakcija, razmjena i komentara primatelja usluge. Pružatelje vrlo velikih internetskih platformi ili vrlo velikih internetskih tražilica trebalo bi poticati na suradnju s istraživačima i pružanje šireg pristupa podacima za praćenje društvenih pitanja na dobrovoljnoj osnovi, među ostalim putem preuzetih obveza i postupaka dogovorenih u okviru kodeksa ponašanja ili kriznih protokola. Ti pružatelji usluga i istraživači trebali bi obratiti posebnu pozornost na zaštitu osobnih podataka i osigurati da je svaka obrada osobnih podataka u skladu s Uredbom (EU) 2016/679. Pružatelji bi trebali anonimizirati ili pseudonimizirati osobne podatke, osim u slučajevima u kojima bi svrha istraživanja bila onemogućena.
- (99) S obzirom na složenost funkcioniranja uvedenih sustava i sistemske rizike koje oni predstavljaju za društvo, pružatelji vrlo velikih internetskih platformi i vrlo velikih internetskih tražilica trebali bi uspostaviti funkciju praćenja usklađenosti, koja bi trebala biti neovisna o operativnim funkcijama tih pružatelja. Voditelj funkcije praćenja usklađenosti trebao bi izravno odgovarati upravi tih pružatelja, među ostalim u slučaju neusklađenosti s ovom Uredbom. Službenici za praćenje usklađenosti koji su dio funkcije praćenja usklađenosti trebali bi imati potrebne kvalifikacije, znanje, iskustvo i sposobnosti za operacionalizaciju mjera i praćenje usklađenosti s ovom Uredbom unutar organizacije pružatelja vrlo velike internetske platforme ili vrlo velike internetske tražilice. Pružatelji vrlo velikih internetskih platformi i vrlo velikih internetskih tražilica trebali bi osigurati da funkcija praćenja usklađenosti bude primjereno i pravodobno uključena u rješavanje svih pitanja povezanih s ovom Uredbom, uključujući u strategiju procjene i smanjenja rizika i posebne mjere te, prema potrebi, u procjenu usklađenosti, zajedno s obvezama tih pružatelja na temelju kodeksa ponašanja i kriznih protokola na koje se obvežu.

⁽³²⁾ Direktiva (EU) 2016/943 Europskog parlamenta i Vijeća od 8. lipnja 2016. o zaštiti neotkrivenih znanja i iskustva te poslovnih informacija (poslovne tajne) od nezakonitog pribavljanja, korištenja i otkrivanja (SL L 157, 15.6.2016., str. 1.).

- (100) S obzirom na dodatne rizike povezane s njihovim aktivnostima i njihove dodatne obveze na temelju ove Uredbe, dodatne zahtjeve u pogledu transparentnosti posebno bi trebalo primjenjivati na vrlo velike internetske platforme i vrlo velike internetske tražilice, ponajprije kako bi se sveobuhvatno izvješćivalo o provedenim procjenama rizika i naknadnim mjerama donesenima u skladu s ovom Uredbom.
- (101) Komisija bi za obavljanje svojih zadaća na temelju ove Uredbe trebala imati sve potrebne resurse u pogledu osoblja, stručnosti i financijskih sredstava. Kako bi se osigurala dostupnost resursa potrebnih za odgovarajući nadzor na razini Unije na temelju ove Uredbe te uzimajući u obzir da bi države članice trebale imati pravo primjenjivati naknade za nadzor pružateljima s poslovnim nastanom na svojem državnom području u pogledu nadzornih i provedbenih zadaća koje obavljaju njihova tijela, Komisija bi vrlo velikim internetskim platformama i vrlo velikim internetskim tražilicama trebala naplaćivati naknade za nadzor, čiji bi se iznos trebao utvrđivati na godišnjoj osnovi. Ukupan iznos naplaćenih godišnjih naknada za nadzor trebao bi se utvrditi na temelju ukupnog iznosa troškova koje je Komisija imala pri obavljanju svojih nadzornih zadaća u skladu s ovom Uredbom, kako je unaprijed razumno procijenjeno. Taj bi iznos trebao uključivati troškove povezane s izvršavanjem posebnih ovlasti i zadaća nadzora, istrage, izvršavanja i praćenja u pogledu pružatelja vrlo velikih internetskih platformi i vrlo velikih internetskih tražilica, uključujući troškove povezane s određivanjem vrlo velikih internetskih platformi i vrlo velikih internetskih tražilica ili s uspostavom, održavanjem i radom baza podataka predviđenih ovom Uredbom.

Iznos bi trebao uključivati i troškove povezane s uspostavom, održavanjem i radom osnovne informacijske i institucionalne infrastrukture za suradnju među koordinatorima za digitalne usluge, Odborom i Komisijom, uzimajući u obzir činjenicu da s obzirom na njihovu veličinu i doseg vrlo velike internetske platforme i vrlo velike internetske tražilice imaju znatan utjecaj na resurse potrebne za potporu takvoj infrastrukturi. Pri procjeni ukupnih troškova trebalo bi uzeti u obzir troškove nadzora nastale u prethodnoj godini, uključujući, prema potrebi, troškove koji premašuju pojedinačne godišnje naknade za nadzor naplaćene u prethodnoj godini. Vanjski namjenski prihodi koji proizlaze iz godišnjih naknada za nadzor mogli bi se upotrijebiti za financiranje dodatnih ljudskih resursa, kao što je ugovorno osoblje i upućeni nacionalni stručnjaci, te drugih rashoda povezanih s ispunjavanjem zadaća povjerenih Komisiji ovom Uredbom. Godišnja naknada za nadzor koja se naplaćuje pružateljima vrlo velikih internetskih platformi i vrlo velikih internetskih tražilica trebala bi biti razmjerna veličini usluge koja se određuje brojem njezinih aktivnih primatelja usluge u Uniji. Nadalje, pojedinačna godišnja naknada za nadzor ne bi smjela premašiti ukupnu gornju granicu za svakog pružatelja vrlo velikih internetskih platformi ili vrlo velikih internetskih tražilica, uzimajući u obzir ekonomsku sposobnost pružatelja određene usluge ili usluga.

- (102) Kako bi se olakšalo djelotvorno i dosljedno postupanje u skladu s obvezama iz ove Uredbe koje bi moglo zahtijevati provedbu tehnološkim sredstvima, važno je promicati dobrovoljne norme koje obuhvaćaju određene tehničke postupke i kojima industrija može doprinijeti razvoju normiranih sredstava za potporu pružateljima usluga posredovanja da se usklade s ovom Uredbom, kao što je omogućavanje podnošenja obavijesti, među ostalim s pomoću aplikacijskog programskog sučelja, normi povezanih s uvjetima poslovanja ili normi koje se odnose na revizije, ili normi povezanih s interoperabilnošću repozitorija oglasa. Osim toga, takve norme mogle bi uključivati norme povezane s internetskim oglašavanjem, sustavima za preporučivanje, pristupačnošću i zaštitom maloljetnika na internetu. Pružatelji usluga posredovanja mogu donositi norme, ali to donošenje ne pretpostavlja usklađenost s ovom Uredbom. Istodobno, osiguravanjem najboljih praksi takve bi norme mogle biti posebno korisne relativno malim pružateljima usluga posredovanja. Normama bi se, prema potrebi, mogle razlikovati različite vrste nezakonitog sadržaja ili usluga posredovanja.
- (103) Komisija i Odbor trebali bi poticati izradu dobrovoljnih kodeksa ponašanja i provedbu odredbi tih kodeksa kako bi doprinijeli primjeni ove Uredbe. Komisija i Odbor trebali bi nastojati da se u kodeksima ponašanja jasno definira priroda ciljeva od javnog interesa koji se nastoje ostvariti, da sadržavaju mehanizme za neovisnu evaluaciju ostvarenja tih ciljeva i da je uloga relevantnih tijela jasno definirana. Posebnu pozornost trebalo bi posvetiti izbjegavanju negativnih učinaka na sigurnost, zaštitu privatnosti i osobnih podataka te na zabranu uvođenja općih obveza praćenja. Iako bi provedba kodeksa ponašanja trebala biti mjerljiva i podložna javnom nadzoru, to ne bi

smjelo narušavati dobrovoljnu prirodu takvih kodeksa i slobodu zainteresiranih strana da odluče hoće li sudjelovati. U određenim okolnostima važno je da vrlo velike internetske platforme surađuju u izradi posebnih kodeksa ponašanja i da ih se pridržavaju. Ničim se u ovoj Uredbi ne sprečavaju drugi pružatelji usluga da se pridržavaju istih standarda dužne pažnje, preuzmu najbolju praksu i iskoriste prednosti pridržavanja smjernica Komisije i Odbora sudjelovanjem u istim kodeksima ponašanja.

- (104) Primjereno je da se ovom Uredbom utvrde određena područja razmatranja za takve kodekse ponašanja. Konkretno, mjere za smanjenje rizika u odnosu na određene vrste nezakonitog sadržaja trebalo bi istražiti sporazumima o samoregulaciji i zajedničkoj regulaciji. Drugo područje koje treba razmotriti jesu mogući negativni učinci sistemskih rizika na društvo i demokraciju, kao što su dezinformacije ili manipulacije i zlouporabe ili svi negativni učinci na maloljetnike. Time su obuhvaćene koordinirane operacije čiji je cilj umnožavanje informacija, uključujući dezinformacije, kao što je upotreba botova ili lažnih korisničkih računa za stvaranje namjerno netočnih ili obmanjujućih informacija, ponekad s ciljem ostvarivanja gospodarske koristi, što je posebno štetno za osjetljive korisnike usluge, kao što su maloljetnici. U odnosu na takva područja, ako se vrlo velika internetska platforma ili vrlo velika internetska tražilica pridržava primjerenog kodeksa ponašanja i usklađena je s njim, to se može smatrati primjerenom mjerom za ublažavanje rizika. Ako pružatelj internetske platforme ili internetske tražilice odbije poziv Komisije na primjenu takvog kodeksa ponašanja bez odgovarajućeg objašnjenja, to bi se moglo, prema potrebi, uzeti u obzir pri utvrđivanju jesu li internetska platforma ili internetska tražilica povrijedile obveze utvrđene ovom Uredbom. Činjenica da se sudjeluje u određenom kodeksu ponašanja i da se on provodi sama po sebi ne bi smjela pretpostavljati usklađenost s ovom Uredbom.
- (105) Kodeksima ponašanja trebala bi se olakšati dostupnost vrlo velikih internetskih platformi i vrlo velikih internetskih tražilica, u skladu s pravom Unije i nacionalnim pravom, kako bi se osobama s invaliditetom olakšala njihova predvidljiva upotreba. Točnije, kodeksima ponašanja moglo bi se osigurati da se informacije predstavljaju na uočljiv, operabilan, razumljiv i stabilan način te da su obrasci i mjere pruženi u skladu s ovom Uredbom stavljeni na raspolaganje tako da se mogu lako pronaći i da su dostupni osobama s invaliditetom.
- (106) Pravila o kodeksima ponašanja iz ove Uredbe mogla bi poslužiti kao osnova za već utvrđena nastojanja na razini Unije u pogledu samoregulacije, uključujući Prisegu o sigurnosti proizvoda, Memorandum o razumijevanju usmjeren na borbu protiv krivotvorene robe, Kodeks ponašanja za borbu protiv nezakonitog govora mržnje na internetu i Kodeks dobre prakse u suzbijanju dezinformacija. Osobito što se tiče potonjeg, on je ojačan u skladu sa smjericama Komisije, kako je najavljeno u Akcijskom planu za europsku demokraciju.
- (107) Pružanje internetskog oglašavanja općenito uključuje nekoliko aktera, uključujući usluge posredovanja koje povezuju izdavače oglasa s oglašivačima. Kodeksom ponašanja trebalo bi podupirati i nadopunjavati obveze transparentnosti koje se odnose na oglašavanje pružatelja internetskih platformi, vrlo velikih internetskih platformi i vrlo velikih internetskih tražilica, a utvrđene su u ovoj Uredbi kako bi se osigurali fleksibilni i djelotvorni mehanizmi za lakše i bolje ispunjavanje tih obveza, posebno u pogledu načina prijenosa relevantnih informacija. To bi trebalo uključivati lakši prijenos informacija o oglašivaču koji plaća oglas ako se razlikuju od fizičke ili pravne osobe u čije se ime oglas prikazuje na internetskom sučelju internetske platforme. Kodeks ponašanja trebao bi uključivati i mjere kojima se osigurava odgovarajuća razmjena smislenih informacija o monetizaciji podataka u cijelom vrijednosnom lancu. Uključivanjem širokog raspona dionika trebalo bi se osigurati da ti kodeksi ponašanja imaju široku podršku, da budu tehnički pouzdani i učinkoviti te da nude najvišu razinu pristupačnosti korisnicima kako bi se osiguralo da se s pomoću obveza transparentnosti ostvare njihovi ciljevi. Kako bi osigurala djelotvornost kodeksa ponašanja Komisija bi prilikom izrade u njih trebala uključiti mehanizme evaluacije. Komisija prema potrebi može pozvati Agenciju za temeljna prava ili Europskog nadzornika za zaštitu podataka da izraze svoja mišljenja o pojedinom kodeksu ponašanja.

- (108) Uz mehanizam za odgovor na krizu za vrlo velike internetske platforme i vrlo velike internetske tražilice, Komisija može pokrenuti izradu dobrovoljnih kriznih protokola radi koordinacije brzog, zajedničkog i prekograničnog odgovora u internetskom okruženju. To može biti slučaj, na primjer, ako se internetske platforme zloupotrebljavaju za brzo širenje nezakonitog sadržaja ili dezinformacija ili ako se pojavi potreba za brzim širenjem pouzdanih informacija. S obzirom na važnu ulogu vrlo velikih internetskih platformi u širenju informacija u našim društvima i preko granica, pružatelje takvih platformi trebalo bi poticati da izrađuju i primjenjuju posebne krizne protokole. Takvi krizni protokoli trebali bi se aktivirati samo na ograničeno vrijeme, a donesene bi mjere također trebale biti ograničene na ono što je nužno za suočavanje s izvanrednim okolnostima. Te bi mjere trebale biti usklađene s ovom Uredbom i ne bi se smjele tumačiti kao opća obveza uključenih pružatelja vrlo velikih internetskih platformi i vrlo velikih internetskih tražilica da prate informacije koje prenose ili pohranjuju, niti da aktivno traže činjenice ili okolnosti koje upućuju na nezakoniti sadržaj.
- (109) Kako bi se osigurali odgovarajući nadzor i provedba obveza utvrđenih ovom Uredbom, države članice trebale bi odrediti barem jedno tijelo čija će zadaća biti nadzor primjene ove Uredbe i njezina provedba, ne dovodeći u pitanje mogućnost određivanja postojećeg tijela i njegov pravni oblik u skladu s nacionalnim pravom. Međutim, posebne nadzorne ili provedbene zadaće i nadležnosti povezane s primjenom ove Uredbe države članice trebale bi moći povjeriti nekolicini nadležnih tijela, na primjer za određene sektore, za što se također mogu ovlastiti postojeća tijela, kao što su regulatori elektroničkih komunikacija, regulatori medija ili tijela za zaštitu potrošača, u skladu s ustavnom, organizacijskom i administrativnom strukturom tih država članica. Pri obavljanju svojih zadaća sva nadležna tijela trebala bi doprinosti postizanju ciljeva ove Uredbe, odnosno pravilnom funkcioniranju unutarnjeg tržišta za usluge posredovanja ako se usklađena pravila za sigurno, predvidljivo i pouzdano internetsko okruženje koje olakšava inovacije, a osobito obveze dužne pažnje koje se primjenjuju na različite kategorije pružatelja usluga posredovanja, djelotvorno nadziru i provode, s ciljem osiguravanja učinkovite zaštite temeljnih prava utvrđenih u Povelji, uključujući načelo zaštite potrošača. Ovom se Uredbom od država članica ne zahtijeva da nadležnim tijelima dodijele zadaću odlučivanja o zakonitosti određenog sadržaja.
- (110) S obzirom na prekograničnu prirodu dotičnih usluga i horizontalni raspon obveza uvedenih ovom Uredbom, jedno tijelo imenovano za nadzor primjene i, prema potrebi, provedbe ove Uredbe trebalo bi utvrditi kao koordinatora za digitalne usluge u svakoj državi članici. Ako je za nadzor primjene i provedbu ove Uredbe imenovano više od jednog nadležnog tijela, koordinatore za digitalne usluge u toj državi članici trebalo bi biti samo jedno tijelo. Koordinator za digitalne usluge trebao bi djelovati kao jedinstvena kontaktna točka za Komisiju, Odbor, koordinate digitalnih usluga drugih država članica kao i za druga nadležna tijela predmetne države članice u odnosu na sva pitanja povezana s primjenom ove Uredbe. Konkretno, ako se zadaće na temelju ove Uredbe povjere većem broju nadležnih tijela u određenoj državi članici, koordinatore za digitalne usluge trebao bi koordinirati ta tijela i surađivati s njima u skladu s nacionalnim pravom kojim se utvrđuju njihove zadaće, ne dovodeći u pitanje neovisnu procjenu drugih nadležnih tijela. Koordinator za digitalne usluge trebao bi osigurati učinkovito sudjelovanje svih relevantnih nadležnih tijela i pravodobno izvješćivati o njihovoj procjeni u kontekstu suradnje u području nadzora i provedbe na razini Unije, a da to ne podrazumijeva bilo kakvu hijerarhijsku nadređenost u odnosu na druga nadležna tijela u obavljanju njihovih zadaća. Nadalje, uz posebne mehanizme predviđene ovom Uredbom u pogledu suradnje na razini Unije, države članice trebale bi, prema potrebi, osigurati i suradnju među koordinatore za digitalne usluge i drugim nadležnim tijelima određenima na nacionalnoj razini, i to putem odgovarajućih alata, kao što su udruživanje resursa, zajedničke radne skupine, zajedničke istrage i mehanizmi uzajamne pomoći.
- (111) Koordinator za digitalne usluge, kao i druga nadležna tijela određena u skladu s ovom Uredbom, imaju ključnu ulogu u osiguravanju učinkovitosti prava i obveza utvrđenih u ovoj Uredbi i postizanju njezinih ciljeva. U skladu s tim, potrebno je osigurati da ta tijela imaju potrebna sredstva, uključujući financijske i ljudske resurse, za nadzor svih pružatelja usluga posredovanja za koje su nadležni, u interesu svih građana Unije. S obzirom na raznolikost pružatelja usluga posredovanja i njihovu upotrebu napredne tehnologije u pružanju svojih usluga, također je ključno da koordinatore za digitalne usluge i relevantna nadležna tijela za obavljanje svojih zadaća na raspolaganju imaju potreban broj osoblja i stručnjaka sa specijaliziranim vještinama i naprednim tehničkim sredstvima te da samostalno upravljaju financijskim sredstvima. Nadalje, pri određivanju razine resursa u obzir bi trebalo uzeti

veličinu, složenost i potencijalni društveni učinak pružatelja usluga posredovanja za koje su nadležni te doseg njihovih usluga diljem Unije. Ovom se Uredbom ne dovodi u pitanje mogućnost država članica da uspostave mehanizme financiranja koji se temelje na naknadi za nadzor koja se naplaćuje pružateljima usluga posredovanja na temelju nacionalnog prava koje je u skladu s pravom Unije, u mjeri u kojoj se naplaćuje pružateljima usluga posredovanja s glavnim poslovnim nastanom u dotičnoj državi članici, da je strogo ograničena na ono što je nužno i razmjerno za pokrivanje troškova izvršavanja zadaća dodijeljenih nadležnim tijelima na temelju ove Uredbe, uz iznimku zadaća dodijeljenih Komisiji, te da je osigurana odgovarajuća transparentnost u pogledu ubiranja i korištenja takve naknade za nadzor.

- (112) Nadležna tijela određena na temelju ove Uredbe također bi trebala djelovati potpuno neovisno od privatnih i javnih tijela, bez obveze ili mogućnosti traženja ili primanja uputa, među ostalim od vladinih tijela, ne dovodeći u pitanje posebne zadaće u pogledu suradnje s drugim nadležnim tijelima, koordinatorima za digitalne usluge, Odborom i Komisijom. S druge strane, neovisnost tih tijela ne bi smjela značiti da, ne mogu biti podvrgnuta, u skladu s nacionalnim ustavima i ne ugrožavajući ostvarivanje ciljeva ove Uredbe, mehanizmima razmjerne odgovornosti u vezi s općim aktivnostima koordinatora za digitalne usluge, kao što su njihovi financijski rashodi ili izvješćivanje nacionalnim parlamentima. Zahtjev u pogledu neovisnosti također ne bi smio sprečavati provedbu sudskog preispitivanja ili mogućnost savjetovanja ili redovite razmjene mišljenja s drugim nacionalnim tijelima, uključujući, prema potrebi, tijela za izvršavanje zakonodavstva, tijela za upravljanje krizama ili tijela za zaštitu potrošača, radi međusobnog obavješćivanja o istragama koje su u tijeku, a da se pritom ne utječe na izvršavanje njihovih ovlasti.
- (113) Države članice mogu odrediti postojeće nacionalno tijelo koordinatorom za digitalne usluge ili mu povjeriti posebne zadaće nadzora primjene i provedbe ove Uredbe, pod uvjetom da svako takvo određeno tijelo ispunjava zahtjeve utvrđene u ovoj Uredbi, poput onih u pogledu neovisnosti. Nadalje, države članice u načelu se ne sprječava da spajaju funkcije u okviru postojećeg tijela u skladu s pravom Unije. Mjere poduzete u tu svrhu mogu uključivati, među ostalim, zabranu razrješenja predsjednika ili člana odbora kolegijalnog tijela postojećeg tijela prije isteka njihova mandata samo zato što je provedena institucionalna reforma koja uključuje spajanje različitih funkcija u okviru jednog tijela, ako ne postoje pravila kojima se jamči da takva razrješenja ne ugrožavaju neovisnost i nepristranost tih članova.
- (114) Države članice trebale bi koordinatoru za digitalne usluge i svim drugim nadležnim tijelima imenovanima na temelju ove Uredbe dodijeliti dostatne ovlasti i sredstva kako bi se, u skladu sa zadaćama koje su im povjerene, osigurala djelotvorna istraga i provedba. To uključuje ovlast nadležnih tijela za donošenje privremenih mjera u skladu s nacionalnim pravom u slučaju opasnosti od ozbiljne štete. Takve privremene mjere, koje mogu uključivati naloge za okončanje ili ispravljanje određene navodne povrede, ne bi smjele prelaziti ono što je potrebno kako bi se do donošenja konačne odluke osiguralo sprečavanje ozbiljne štete. Koordinator za digitalne usluge posebno bi trebali moći tražiti i dobivati informacije koje se nalaze na njihovu državnom području, među ostalim u kontekstu zajedničkih istraga, uzimajući u obzir činjenicu da bi mjere nadzora i provedbe koje se odnose na pružatelja usluga koji je u nadležnosti druge države članice ili Komisije trebao donijeti koordinator za digitalne usluge te druge države članice, ako bude potrebno, u skladu s postupcima koji se odnose na prekograničnu suradnju, ili ako je to primjenjivo, Komisija.
- (115) Države članice trebale bi u svojem nacionalnom pravu, u skladu s pravom Unije, a posebno s ovom Uredbom i Poveljom, utvrditi detaljne uvjete i ograničenja za izvršavanje istražnih i izvršnih ovlasti svojih koordinatora za digitalne usluge i, prema potrebi, drugih nadležnih tijela u skladu s ovom Uredbom.

- (116) Tijekom izvršavanja tih ovlasti nadležna tijela trebala bi poštovati primjenjiva nacionalna pravila o postupcima i pitanjima kao što su potreba za prethodnim sudskim odobrenjem za ulazak u određene prostore i čuvanje profesionalne tajne odvjetnika. Tim bi se odredbama posebno trebalo osigurati poštovanje temeljnih prava na djelotvoran pravni lijek i pošteno suđenje, uključujući pravo na obranu te pravo na poštovanje privatnog života. U tom pogledu, jamstva predviđena u vezi s postupcima Komisije na temelju ove Uredbe mogla bi poslužiti kao odgovarajuća referentna točka. Prije donošenja bilo kakve konačne odluke trebalo bi zajamčiti prethodni pošten i nepristran postupak, uključujući pravo dotičnih osoba na saslušanje i pravo na uvid u spis, uz poštovanje povjerljivosti te profesionalne i poslovne tajne, kao i obvezu navođenja smislenih razloga za odluke. Međutim, to ne bi smjelo spriječiti poduzimanje mjera u propisno obrazloženim hitnim slučajevima i podložno odgovarajućim uvjetima i postupovnim aranžmanima. Izvršavanje ovlasti trebalo bi isto tako biti razmjerno, među ostalim, prirodi i ukupnoj stvarnoj ili potencijalnoj šteti uzrokovanoj povredom ili povredom na koju se sumnja. Nadležna tijela trebala bi uzeti u obzir sve relevantne činjenice i okolnosti slučaja, uključujući informacije koje su prikupila nadležna tijela u drugim državama članicama.
- (117) Države članice trebale bi osigurati da se kršenja obveza utvrđenih u ovoj Uredbi mogu sankcionirati na učinkovit, razmjeran i odvraćajući način, uzimajući u obzir prirodu, težinu, ponavljanje i trajanje kršenja s obzirom na javni interes koji se nastoji ostvariti, opseg i vrstu provedenih aktivnosti kao i gospodarski kapacitet počinitelja povrede. Sankcijama bi se, osobito, trebalo uzeti u obzir činjenicu izbjegava li dotični pružatelj usluga posredovanja ispunjavanje svojih obveza koje proizlaze iz ove Uredbe sustavno ili opetovano te, prema potrebi, broj primatelja usluge na koje se to odnosi, je li povreda namjerna ili je počinjena iz nemara i je li pružatelj aktivan u nekoliko država članica. Ako se ovom Uredbom predviđa maksimalni iznos novčanih kazni ili periodičnih penala, taj bi se maksimalni iznos trebao primjenjivati po povredi ove Uredbe ne dovodeći u pitanje prilagodbu novčanih kazni ili periodičnih penala za određene povrede. Države članice trebale bi osigurati da izricanje novčanih kazni ili periodičnih penala u vezi s povredama u svakom pojedinačnom slučaju bude djelotvorno, proporcionalno i odvraćajuće, i to utvrđivanjem nacionalnih pravila i postupaka u skladu s ovom Uredbom, uzimajući u obzir sve kriterije koji se odnose na opće uvjete izricanja novčanih kazni ili periodičnih penala.
- (118) Kako bi se osiguralo djelotvorno izvršavanje obveza utvrđenih u ovoj Uredbi, pojedinci ili predstavničke organizacije trebali bi moći podnijeti bilo koju pritužbu povezanu s usklađenošću s tim obvezama koordinatoru za digitalne usluge na državnom području na kojem su primili uslugu, ne dovodeći u pitanje pravila o dodjeli nadležnosti iz ove Uredbe i primjenjiva pravila o rješavanju pritužbi u skladu s nacionalnim načelima dobrog upravljanja. U pritužbama bi se mogao pružiti vjerodostojan pregled pitanja koja izazivaju zabrinutost u pogledu usklađenosti određenog pružatelja usluga posredovanja, a koordinator za digitalne usluge mogao bi se na temelju pritužbi informirati o svim drugim međusektorskim pitanjima. Koordinator za digitalne usluge trebao bi uključiti druga nacionalna nadležna tijela i koordinatora za digitalne usluge iz druge države članice, a posebno koordinatora za digitalne usluge u državi članici u kojoj dotični pružatelj usluga posredovanja ima poslovni nastan, ako to pitanje zahtijeva prekograničnu suradnju.
- (119) Države članice trebale bi osigurati da koordinatori za digitalne usluge mogu poduzeti mjere koje su učinkovite i proporcionalne u pogledu rješavanja problema određenih posebno teških i trajnih povreda ove Uredbe. Osobito ako se tim mjerama može utjecati na prava i interese trećih strana, na primjer, posebno ako je pristup internetskim sučeljima ograničen, primjereno je zahtijevati da mjere podliježu dodatnim zaštitnim mjerama. Posebno bi treće strane koje bi mogle biti pogođene trebale dobiti priliku za saslušanje, a takvi bi se nalozi trebali izdavati samo kada ovlasti za poduzimanje takvih mjera kako je predviđeno drugim aktima prava Unije ili nacionalnim pravom, na primjer radi zaštite kolektivnih interesa potrošača, osiguravanja brzog uklanjanja internetskih stranica koje sadržavaju ili šire dječju pornografiju ili za onemogućavanje pristupa uslugama kojima se koristi treća strana kako bi povrijedila pravo intelektualnog vlasništva, nisu razumno dostupne.

- (120) Takav nalog za ograničavanje pristupa ne bi smio prelaziti okvire onoga što je potrebno za ostvarivanje njegova cilja. U tu bi svrhu trebao biti privremen i u načelu upućen pružatelju usluga posredovanja, kao što su relevantni pružatelj usluga smještaja informacija na poslužitelju, pružatelj internetskih usluga ili registar za domene odnosno voditelj registra za domene, koji ima mogućnosti za postizanje tog cilja bez neopravdanog ograničavanja pristupa zakonitim informacijama.
- (121) Ne dovodeći u pitanje odredbe o izuzeću od odgovornosti iz ove Uredbe u pogledu informacija koje se prenose ili pohranjuju na zahtjev primatelja usluge, pružatelj usluga posredovanja trebao bi biti odgovoran za štetu koju pretrpe primatelji usluge, a koju je uzrokovao taj pružatelj povredom obveza utvrđenih u ovoj Uredbi. Takva naknada trebala bi biti u skladu s pravilima i postupcima utvrđenima u primjenjivom nacionalnom pravu i ne bi smjela dovoditi u pitanje druge mogućnosti pravne zaštite dostupne u okviru pravila o zaštiti potrošača.
- (122) Koordinator za digitalne usluge trebao bi redovito objavljivati, na primjer na svojim internetskim stranicama, izvješće o aktivnostima koje se provode u skladu s ovom Uredbom. Izvješće bi prije svega trebalo biti objavljeno u strojno čitljivom formatu i sadržavati pregled zaprimljenih pritužbi i daljnjeg postupanja nakon njih, na primjer ukupni broj zaprimljenih pritužbi i broj pritužbi koje su dovele do pokretanja službene istrage ili prijenosa drugim koordinatorima za digitalne usluge, i u njemu se ne bi trebali navoditi nikakvi osobni podaci. S obzirom na to da je koordinator za digitalne usluge upoznat i s nalogima za poduzimanje mjera protiv nezakonitog sadržaja ili za pružanje informacija uređenih ovom Uredbom putem sustava za razmjenu informacija, trebao bi u svojem godišnjem izvješću navesti broj i kategorije takvih naloga upućenih pružateljima usluga posredovanja koje su izdala pravosudna i upravna tijela u njegovoj državi članici.
- (123) Radi jasnoće, jednostavnosti i djelotvornosti, ovlasti za nadzor i izvršavanje obveza na temelju ove Uredbe trebalo bi prenijeti nadležnim tijelima u državi članice u kojoj se nalazi glavni poslovni nastan pružatelja usluga posredovanja, odnosno u kojoj pružatelj usluga ima središnju upravu ili registrirano sjedište u kojima se provode glavne financijske funkcije i operativna kontrola. U slučaju pružatelja usluga koji nemaju poslovni nastan u Uniji, ali nude usluge u Uniji i stoga su obuhvaćeni područjem primjene ove Uredbe, nadležnost bi trebala imati država članica u kojoj su imenovali svojega pravnog zastupnika, uzimajući u obzir funkciju pravnih zastupnika u skladu s ovom Uredbom. Međutim, u interesu učinkovite primjene ove Uredbe, sve države članice ili, prema potrebi, Komisija trebale bi biti nadležne u pogledu pružatelja usluga koji nisu imenovali svojega pravnog zastupnika. Tu nadležnost može izvršavati bilo koje nadležno tijelo ili Komisija, pod uvjetom da pružatelj usluga ne podliježe postupku izvršavanja za iste činjenice od strane drugog nadležnog tijela ili Komisije. Kako bi se osiguralo poštovanje načela ne bis in idem, a posebno kako bi se izbjeglo da se ista povreda obveza utvrđenih u ovoj Uredbi sankcionira više puta, svaka država članica koja namjerava izvršavati svoju nadležnost u pogledu takvih pružatelja trebala bi bez nepotrebne odgode obavijestiti sva druga tijela, uključujući Komisiju, putem sustava za razmjenu informacija uspostavljenog za potrebe ove Uredbe.
- (124) S obzirom na njihov mogući učinak i izazove povezane s njihovim učinkovitim nadzorom, potrebna su posebna pravila u pogledu nadzora i izvršavanja u pogledu pružatelja vrlo velikih internetskih platformi i vrlo velikih internetskih tražilica. Komisija bi trebala biti odgovorna, uz potporu nacionalnih nadležnih tijela, prema potrebi, za nadzor i javnu provedbu sistemskih pitanja, kao što su pitanja sa širokim učinkom na kolektivne interese primatelja usluge. Stoga bi Komisija trebala imati isključive ovlasti za nadzor i izvršavanje dodatnih obveza upravljanja sistemskim rizicima koje su ovom Uredbom uvedene za pružatelje vrlo velikih internetskih platformi i vrlo velikih internetskih tražilica. Isključive ovlasti Komisije ne bi trebale dovoditi u pitanje određene administrativne zadaće koje su ovom Uredbom dodijeljene nadležnim tijelima države članice poslovnog nastana, kao što je provjera istraživača.

- (125) Komisija i nacionalna nadležna tijela trebali bi dijeliti ovlasti za nadzor i izvršavanje obveza dužne pažnje, osim dodatnih obveza upravljanja sistemskim rizicima koje su ovom Uredbom uvedene za pružatelje vrlo velikih internetskih platformi i vrlo velikih internetskih tražilica. S jedne strane, Komisija bi u mnogim slučajevima mogla biti u boljem položaju za rješavanje sistemskih povreda koje počinje ti pružatelji usluga, kao što su povrede koje utječu na više država članica ili teške ponovljene povrede ili povrede koje se odnose na neuspostavljanje učinkovitih mehanizama propisanih ovom Uredbom. S druge strane, nadležna tijela u državi članici u kojoj se nalazi glavni poslovni nastan pružatelja vrlo velike internetske platforme ili vrlo velike internetske tražilice mogla bi biti u boljem položaju za rješavanje pojedinačnih povreda koje su počinili ti pružatelji, a koje ne predstavljaju nikakva sistemska ni prekogranična pitanja. Radi učinkovitosti i kako bi se izbjeglo udvostručavanje i osigurala usklađenost s načelom *ne bis in idem*, Komisija bi trebala procijeniti smatra li primjerenim izvršavati te podijeljene nadležnosti u određenom slučaju, a nakon što pokrene postupak, države članice više ne bi trebale imati mogućnost to činiti. Države članice trebale bi blisko surađivati međusobno i s Komisijom, a Komisija bi trebala blisko surađivati s državama članicama, kako bi se osiguralo neometano i učinkovito funkcioniranje sustava nadzora i izvršavanja uspostavljenog ovom Uredbom.
- (126) Pravilima ove Uredbe o raspodjeli nadležnosti ne bi se trebale dovoditi u pitanje odredbe prava Unije i nacionalna pravila o međunarodnom privatnom pravu o nadležnosti i mjerodavnom pravu u građanskim i trgovačkim stvarima, kao što su postupci koje pokreću potrošači pred sudovima države članice u kojoj imaju domicil u skladu s relevantnim odredbama prava Unije. U pogledu obveza koje su ovom Uredbom uvedene za pružatelje usluga posredovanja, a odnose se na obavješćivanje tijela izdavatelja o učinku naloga za djelovanje protiv nezakonitog sadržaja i naloga za pružanje informacija, pravila o dodjeli nadležnosti trebala bi se primjenjivati samo na nadzor izvršavanja tih obveza, ali ne i na druga pitanja povezana s nalogom, kao što je nadležnost za izdavanje naloga.
- (127) S obzirom na prekograničnu i međusektorsku važnost usluga posredovanja, potrebna je visoka razina suradnje kako bi se osigurala dosljedna primjena ove Uredbe i dostupnost relevantnih informacija za provedbu zadaća izvršavanja putem sustava za razmjenu informacija. Suradnja može biti u različitim oblicima ovisno o tome o kakvim je pitanjima riječ, bez dovođenja u pitanje specifičnih zajedničkih istraga. U svakom slučaju potrebno je da koordinator za digitalne usluge u državi poslovnog nastana pružatelja usluga posredovanja obavijesti druge koordinateure za digitalne usluge o pitanjima, istragama i djelovanjima koji će se poduzeti u odnosu na tog pružatelja. Nadalje, ako nadležno tijelo u određenoj državi članici posjeduje informacije relevantne za istragu koju provode nadležna tijela u državi članici poslovnog nastana ili ako može prikupljati takve informacije koje se nalaze na njegovu državnom području kojem nadležna tijela u državi članici poslovnog nastana nemaju pristup, koordinator za digitalne usluge u državi pružanja usluga trebao bi pravodobno pružati pomoć koordinatoru za digitalne usluge u državi poslovnog nastana, među ostalim izvršavanjem svojih istražnih ovlasti u skladu s primjenjivim nacionalnim postupcima i Poveljom. Adresat tih istražnih mjera trebao bi postupati u skladu s tim mjerama i biti odgovoran u slučaju nepostupanja, a nadležna tijela u državi članici poslovnog nastana trebala bi se moći osloniti na informacije prikupljene u okviru uzajamne pomoći kako bi se osigurala usklađenost s ovom Uredbom.
- (128) Koordinator za digitalne usluge u državi pružanja usluga, osobito na temelju zaprimljenih pritužbi ili, prema potrebi, doprinosa drugih nacionalnih nadležnih tijela, ili Odbor, u slučaju pitanja koja uključuju najmanje tri države članice, trebali bi moći zatražiti od koordinatora za digitalne usluge u državi poslovnog nastana da poduzme istražna ili izvršna djelovanja u pogledu pružatelja usluga u njegovoj nadležnosti. Takvi zahtjevi za djelovanje trebali bi se temeljiti na potkrijepljenim dokazima koji pokazuju da postoji navodna povreda s negativnim učinkom na kolektivne interese primatelja usluge u njegovoj državi članici ili s negativnim društvenim učinkom. Koordinator za digitalne usluge u državi poslovnog nastana trebao bi se moći osloniti na uzajamnu pomoć ili pozvati koordinatora za digitalne usluge koji je uputio zahtjev na zajedničku istragu ako su za donošenje odluke potrebne dodatne informacije, ne dovodeći u pitanje mogućnost da se od Komisije zatraži da procijeni predmet ako ima razloga sumnjati da bi mogla biti riječ o sistemskoj povredi od strane vrlo velike internetske platforme ili vrlo velike internetske tražilice.

- (129) Odbor bi trebao moći uputiti predmet Komisiji u slučaju neslaganja oko procjena ili poduzetih ili predloženih mjera odnosno u slučaju nedonošenja bilo kakvih mjera u skladu s ovom Uredbom nakon zahtjeva za prekograničnu suradnju ili zajedničke istrage. Ako Komisija, na temelju informacija koje su stavila na raspolaganje dotična tijela, smatra da predložene mjere, uključujući predloženu razinu novčanih kazni, ne mogu osigurati djelotvorno izvršavanje obveza utvrđenih ovom Uredbom, ona bi slijedom toga trebala moći izraziti ozbiljne sumnje i zatražiti od nadležnog koordinatora za digitalne usluge da u zadanom roku ponovno procijeni predmet i poduzme potrebne mjere za osiguranje usklađenosti s ovom Uredbom. Tom se mogućnošću ne dovodi u pitanje opća dužnost Komisije da nadzire primjenu prava Unije i da ga, prema potrebi, izvršava pod nadzorom Suda Europske unije u skladu s Ugovorima.
- (130) Kako bi se olakšali prekogranični nadzor i istrage obveza utvrđenih u ovoj Uredbi koje obuhvaćaju nekoliko država članica, koordinatori za digitalne usluge u državi poslovnog nastana trebali bi moći, putem sustava za razmjenu informacija, pozvati ostale koordinate za digitalne usluge da se pridruže istrazi koja se odnosi na navodnu povredu ove Uredbe. Ostali koordinatori za digitalne usluge i, prema potrebi, druga nadležna tijela trebali bi se moći pridružiti istrazi koju je predložio koordinator za digitalne usluge u državi poslovnog nastana, osim ako on ne smatra da bi prevelik broj uključenih tijela mogao utjecati na djelotvornost istrage uzimajući u obzir značajke navodne povrede i nepostojanje izravnih učinaka na primatelje usluge u tim državama članicama. Zajedničke aktivnosti istrage mogu obuhvaćati niz djelovanja koja koordinator za digitalne usluge u državi poslovnog nastana treba koordinirati u skladu s raspoloživošću uključenih tijela, kao što su koordinirano prikupljanje podataka, udruživanje resursa, radne skupine, koordinirani zahtjevi za informacije ili zajednički pregledi prostora. Sva nadležna tijela koja su uključena u zajedničku istragu trebala bi surađivati s koordinatorom za digitalne usluge u državi poslovnog nastana, među ostalim izvršavanjem svojih istražnih ovlasti na svojem državnom području, u skladu s primjenjivim nacionalnim postupcima. Zajednička istraga trebala bi se dovršiti u zadanom roku, a u završnom izvješću trebalo bi uzeti u obzir doprinos svih uključenih nadležnih tijela. Ako to zatraži najmanje troje koordinatora za digitalne usluge u državi pružanja usluga, Odbor također može preporučiti koordinatoru za digitalne usluge u državi poslovnog nastana da pokrene takvu zajedničku istragu i da pruži naznake o njezinoj organizaciji. Kako bi se izbjegli zastoji, Odbor bi u posebnim slučajevima trebao moći uputiti predmet Komisiji, među ostalim ako koordinator za digitalne usluge u državi poslovnog nastana odbije pokrenuti istragu, a Odbor se ne slaže s navedenim obrazloženjem.
- (131) Kako bi se osigurala dosljedna primjena ove Uredbe, potrebno je osnovati neovisnu savjetodavnu skupinu na razini Unije, Europski odbor za digitalne usluge, koja bi trebala pružati potporu Komisiji i pomagati u koordinaciji akcija koje poduzimaju koordinatori za digitalne usluge. Odbor bi se trebao sastojati od koordinatora za digitalne usluge, ako su imenovani, ne dovodeći pritom u pitanje mogućnost da koordinatori za digitalne usluge na svoje sastanke pozovu ili imenuju ad hoc izaslanike iz drugih nadležnih tijela kojima su povjerene posebne zadaće na temelju ove Uredbe, ako je to potrebno u skladu s njihovom nacionalnom raspodjelom zadaća i nadležnosti. Ako iz jedne države članice dolazi više sudionika, pravo glasa trebalo bi ostati ograničeno na jednog predstavnika svake države članice.
- (132) Odbor bi trebao doprinijeti ostvarivanju zajedničke perspektive Unije o dosljednoj primjeni ove Uredbe i suradnji među nadležnim tijelima, među ostalim savjetovanjem Komisije i koordinatorâ za digitalne usluge o odgovarajućim istražnim i izvršnim mjerama, posebno u odnosu na pružatelje vrlo velikih internetskih platformi ili vrlo velikih internetskih tražilica i osobito uzimajući u obzir slobodu pružatelja usluga posredovanja da pružaju usluge u Uniji. Odbor bi isto tako trebao sudjelovati na izradi relevantnih predložaka i kodeksa ponašanja kao i na analiziranju novih općih trendova u razvoju digitalnih usluga u Uniji, među ostalim izdavanjem mišljenja ili preporuka o pitanjima povezanim s normama.

- (133) U tu bi svrhu Odbor trebao moći donositi mišljenja, zahtjeve i preporuke koji se upućuju koordinatorima za digitalne usluge ili drugim nadležnim nacionalnim tijelima. Iako nisu pravno obvezujući, odluku o odstupanju od upućenih mišljenja, zahtjeva i preporuka Odbora trebalo bi propisno obrazložiti, a Komisija bi je mogla uzeti u obzir pri procjeni usklađenosti dotične države članice s ovom Uredbom.
- (134) Odbor bi trebao okupiti predstavnike koordinatora za digitalne usluge i moguća druga nadležna tijela pod predsjedanjem Komisije kako bi se osigurala potpuno europska dimenzija procjene pitanja koja su mu podnesena. S obzirom na moguće međusektorske elemente koji bi mogli biti važni za druge regulatorne okvire na razini Unije, Odboru bi trebalo dopustiti suradnju s drugim tijelima, uredima, agencijama i savjetodavnim skupinama Unije nadležnima za područja kao što su ravnopravnost, uključujući rodnu ravnopravnost, i nediskriminacija, zaštita podataka, elektroničke komunikacije, audiovizualne usluge, otkrivanje i istraga prijevara na štetu proračuna Unije u pogledu carina, zaštita potrošača ili pravo o tržišnom natjecanju, ako je to potrebno za izvršavanje njegovih zadaća.
- (135) Komisija bi preko funkcije predsjednika trebala sudjelovati u radu Odbora bez prava glasa. Komisija bi preko predsjednika trebala osigurati da se dnevni red sastanaka utvrdi u skladu sa zahtjevima članova Odbora kako je utvrđeno poslovníkom i u skladu s dužnostima Odbora utvrđenima ovom Uredbom.
- (136) S obzirom na potrebu da se osigura potpora radu Odbora, Odbor bi se trebao moći oslanjati na stručnost i ljudske resurse Komisije i nadležnih nacionalnih tijela. Posebne operativne aranžmane za unutarnje funkcioniranje Odbora trebalo bi dodatno utvrditi u poslovníku Odbora.
- (137) Ako vrlo velike internetske platforme ili vrlo velike internetske tražilice ne ispunjavaju svoje posebne obveze, to neispunjavanje može, s obzirom na njihovu važnost zbog njihova dosega i učinka, utjecati na znatan broj primatelja usluga u različitim državama članicama i uzrokovati veliku društvenu štetu, a utvrđivanje i rješavanje takvih propusta može biti i posebno složeno. Stoga bi Komisija, u suradnji s koordinatorima za digitalne usluge i Odborom, trebala razvijati stručno znanje i sposobnosti Unije u pogledu nadzora vrlo velikih internetskih platformi ili vrlo velikih internetskih tražilica. Komisija bi stoga trebala moći koordinirati i oslanjati se na stručno znanje i resurse tih tijela, na primjer stalnom ili privremenom analizom određenih trendova ili pitanja koja se pojavljuju u vezi s vrlo velikom internetskom platformom ili vrlo velikom internetskom tražilicom ili više njih. Države članice trebale bi surađivati s Komisijom na razvoju takvih sposobnosti, među ostalim upućivanjem osoblja, ako je to primjereno, i doprinošenjem stvaranju zajedničkog nadzornog kapaciteta Unije. Kako bi se razvijali stručno znanje i sposobnosti Unije, Komisija može također iskoristiti stručno znanje i sposobnosti Promatračnice ekonomije internetskih platformi, uspostavljene Odlukom Komisije od 26. travnja 2018. o uspostavi skupine stručnjaka za Promatračnicu ekonomije internetskih platformi, relevantnih stručnih tijela te centara izvrsnosti. Komisija može pozvati stručnjake s posebnim stručnim znanjem, uključujući, osobito, provjerene istraživače, predstavnike tijela i agencija Unije, predstavnike industrije, udruženja koja predstavljaju korisnike ili civilno društvo, međunarodne organizacije, stručnjake iz privatnog sektora i druge dionike.
- (138) Komisija bi trebala moći na vlastitu inicijativu istražiti povrede u skladu s ovlastima predviđenima ovom Uredbom, među ostalim traženjem pristupa podacima, zahtijevanjem informacija ili provođenjem inspekcija, kao i oslanjanjem na potporu koordinatora za digitalne usluge. Ako nadzor nadležnih nacionalnih tijela nad pojedinačnim navodnim povredama pružatelja vrlo velikih internetskih platformi ili vrlo velikih internetskih tražilica upućuje na sistemske probleme, kao što su problemi sa širokim učinkom na kolektivne interese primatelja usluge, koordinatori za digitalne usluge trebali bi moći, na temelju propisno obrazloženog zahtjeva, uputiti takva pitanja Komisiji. Takav zahtjev trebao bi sadržavati barem sve potrebne činjenice i okolnosti kojima se dokazuje navodna povreda i njezina sistemska priroda. Ovisno o ishodu vlastite procjene, Komisija bi trebala moći poduzeti potrebne istražne i izvršne mjere na temelju ove Uredbe, uključujući, prema potrebi, pokretanje istrage ili donošenje privremenih mjera.

- (139) Komisija bi radi djelotvornog izvršenja svojih zadaća trebala zadržati diskrecijsko pravo u pogledu odluke o pokretanju postupka protiv pružatelja vrlo velikih internetskih platformi ili vrlo velikih internetskih tražilica. Nakon što Komisija pokrene postupak, koordinatorima za digitalne usluge u državi poslovnog nastana trebalo bi onemogućiti izvršavanje njihovih istražnih i izvršnih ovlasti u pogledu dotičnog postupanja pružatelja vrlo velike internetske platforme ili vrlo velike internetske tražilice kako bi se izbjegli udvostručavanje, nedosljednosti i rizici s točke gledišta načela *ne bis in idem*. Međutim, Komisija bi od koordinatora za digitalne usluge trebala moći zatražiti pojedinačni ili zajednički doprinos istrazi. U skladu s obvezom iskrene suradnje koordinator za digitalne usluge trebao bi uložiti sve napore u ispunjavanje opravdanih i razmjernih zahtjeva Komisije u kontekstu istrage. Nadalje, koordinator za digitalne usluge u državi poslovnog nastana i, prema potrebi, Odbor i svi drugi koordinatori za digitalne usluge trebali bi Komisiji pružiti sve potrebne informacije i pomoć kako bi ona mogla djelotvorno obavljati svoje zadaće, uključujući informacije prikupljene u kontekstu postupaka prikupljanja podataka i pristupa podacima, u mjeri u kojoj to nije isključeno pravnom osnovom na temelju koje su informacije prikupljene. S druge strane, Komisija bi koordinatora za digitalne usluge u državi poslovnog nastana i Odbor trebala redovito obavješćivati o izvršavanju svojih ovlasti, a posebno kada namjerava pokrenuti postupak i izvršavati svoje istražne ovlasti. Nadalje, kada Komisija priopćuje svoje preliminarne nalaze, uključujući bio koje pitanje o kojem iznosi prigovor, dotičnim pružateljima vrlo velikih internetskih platformi ili vrlo velikih internetskih tražilica, ona bi ih trebala priopćiti i Odboru. Odbor bi trebao iznijeti svoja stajališta o prigovorima i procjeni Komisije, a Komisija bi to mišljenje trebala uzeti u obzir u obrazloženju na kojem temelji svoju konačnu odluku.
- (140) S obzirom na posebne izazove koji se mogu pojaviti pri nastojanju da se osigura usklađenost pružatelja vrlo velikih internetskih platformi ili vrlo velikih internetskih tražilica, pri čemu je važno usklađenost osigurati djelotvorno, uzimajući u obzir njihovu veličinu i učinak te štetu koju mogu uzrokovati, Komisija bi trebala imati čvrste istražne i izvršne ovlasti koje bi joj omogućile istragu, izvršavanje i praćenje usklađenosti s pravilima utvrđenima u ovoj Uredbi uz puno poštovanje temeljnog prava na saslušanje i prava na uvid u spis u kontekstu postupaka izvršavanja, načela proporcionalnosti te prava i interesa uključenih strana.
- (141) Komisija bi trebala moći zahtijevati informacije potrebne za osiguravanje djelotvorne provedbe i usklađenosti s obvezama utvrđenima u ovoj Uredbi u cijeloj Uniji. Komisija bi posebno trebala imati pristup svim relevantnim dokumentima, podacima i informacijama potrebnima za pokretanje i provođenje istraga te za praćenje ispunjavanja relevantnih obveza utvrđenih u ovoj Uredbi, bez obzira na to tko posjeduje predmetne dokumente, podatke ili informacije te neovisno o njihovom obliku ili formatu, mediju za pohranu ili točnom mjestu na kojem su pohranjeni. Komisija bi trebala moći izravno zahtijevati putem propisno obrazloženog zahtjeva za informacije da dotični pružatelj vrlo velike internetske platforme ili vrlo velike internetske tražilice kao i sve druge fizičke ili pravne osobe koje djeluju u svrhe povezane sa svojom trgovačkom, poslovnom, obrtničkom ili profesionalnom djelatnošću i za koje je razumno smatrati da mogu imati informacije o povredi na koju se sumnja ili o povredi, ovisno o slučaju, dostave sve relevantne dokaze, podatke i informacije. Osim toga, Komisija bi za potrebe ove Uredbe trebala moći zatražiti sve relevantne informacije od bilo kojeg javnog tijela, tijela ili agencije unutar države članice. Komisija bi trebala moći zahtijevati pristup, izvršavanjem svojih istražnih ovlasti, kao što su zahtjevi za informacije ili ispitivanja, u vezi s dokumentima, podacima, informacijama, bazama podataka i algoritmima relevantnih osoba i objašnjenja o njima i, uz njihovu suglasnost, obaviti razgovore sa svim fizičkim ili pravnim osobama koje bi mogle posjedovati korisne informacije i evidentirati dane iskaze bilo kojim tehničkim sredstvom. Komisija bi isto tako trebala imati ovlasti za provođenje inspekcija koje su potrebne za izvršavanje relevantnih odredaba ove Uredbe. Tim istražnim ovlastima nastoji se dopuniti mogućnost da Komisija od koordinatorâ za digitalne usluge i drugih tijela država članica zatraži da joj pruže pomoć, na primjer, davanjem informacija ili pri izvršavanju tih ovlasti.

- (142) Privremene mjere mogu biti važan alat kako bi se osiguralo da tijekom provođenja istrage povreda koja se istražuje ne dovede do rizika od ozbiljne štete primateljima usluge. Taj je alat važan kako bi se izbjegle promjene koje bi bilo vrlo teško ispraviti odlukom koju bi na kraju postupka donijela Komisija. Komisija bi stoga trebala imati ovlast za određivanje privremenih mjera odlukom u kontekstu postupka pokrenutog u cilju mogućeg donošenja odluke o neusklađenosti. Ta bi se ovlast trebala primjenjivati u slučajevima kada Komisija *prima facie* utvrdi da je pružatelj vrlo velike internetske platforme ili vrlo velike internetske tražilice povrijedio obveze iz ove Uredbe. Odluka o određivanju privremenih mjera trebala bi se primjenjivati samo tijekom određenog razdoblja, odnosno razdoblja koje završava zaključenjem postupka od strane Komisije ili tijekom utvrđenog razdoblja koje se može produljiti ako je to nužno i primjereno.
- (143) Komisija bi trebala moći poduzeti djelovanja potrebna za praćenje djelotvorne provedbe i usklađenosti s obvezama utvrđenima u ovoj Uredbi. Takva bi djelovanja trebala uključivati sposobnost da se imenuje neovisne vanjske stručnjake i revizore koji će Komisiji pomoći u tom procesu, među ostalim i prema potrebi, iz nadležnih tijela država članica, kao što su tijela za zaštitu podataka ili potrošača. Komisija bi prilikom imenovanja revizora trebala osigurati dostatnu rotaciju.
- (144) Ispunjavanje relevantnih obveza uvedenih na temelju ove Uredbe trebalo bi biti izvršivo s pomoću novčanih kazni i periodičnih penala. U tu svrhu trebalo bi utvrditi i odgovarajuće razine novčanih kazni i periodičnih penala za neispunjavanje obveza i kršenje postupovnih pravila, podložno odgovarajućim rokovima zastare, u skladu s načelima proporcionalnosti i *ne bis in idem*. Komisija i relevantna nacionalna tijela trebali bi koordinirati svoje napore u vezi s izvršavanjem kako bi se osiguralo poštovanje tih načela. Komisija bi posebno trebala uzeti u obzir sve novčane kazne i sankcije izrečene istoj pravnoj osobi za iste činjenice konačnom odlukom u postupku koji se odnosi na povredu drugih pravila Unije ili nacionalnih pravila, kako bi se osiguralo da ukupne novčane kazne i sankcije koje su izrečene budu proporcionalni i da odgovaraju težini počinjenih povreda. Sve odluke Komisije na temelju ove Uredbe podliježu postupku preispitivanja pred Sudom Europske unije u skladu s UFEU-om. Sud Europske unije trebao bi imati neograničenu nadležnost u vezi s novčanim kaznama i periodičnim penalima u skladu s člankom 261. UFEU-a.
- (145) S obzirom na moguće znatne društvene učinke povrede dodatnih obveza upravljanja sistemskim rizicima koje se primjenjuju isključivo na vrlo velike internetske platforme i vrlo velike internetske tražilice te kako bi se riješila ta pitanja u vezi s javom politikom, potrebno je predvidjeti sustav pojačanog nadzora svih djelovanja poduzetih kako bi se djelotvorno okončale i ispravile povrede ove Uredbe. Stoga, nakon što se utvrdi povreda jedne od odredaba ove Uredbe koja se primjenjuje isključivo na vrlo velike internetske platforme ili vrlo velike internetske tražilice i, prema potrebi, sankcionira, Komisija bi od pružatelja takve platforme ili takve tražilice trebala zatražiti da izradi detaljan akcijski plan za uklanjanje svih učinaka povrede u budućnosti i o tom akcijskom planu obavijesti koordinatora za digitalne usluge, Komisiju i Odbor u roku koji odredi Komisija. Uzimajući u obzir mišljenje Odbora, Komisija bi trebala utvrditi jesu li mjere uključene u akcijski plan dostatne za rješavanje povrede, uzimajući u obzir i to je li poštovanje relevantnog kodeksa ponašanja uključeno u predložene mjere. Komisija bi također trebala pratiti sve naknadne mjere koje poduzme pružatelj vrlo velike internetske platforme ili vrlo velike internetske tražilice kako je utvrđeno u njegovu akcijskom planu, uzimajući u obzir i neovisnu reviziju pružatelja usluge. Ako Komisija nakon provedbe akcijskog plana i dalje smatra da povreda nije u potpunosti ispravljena ili ako akcijski plan nije dostavljen ili se smatra neprikladnim, ona bi trebala moći iskoristiti sve istražne i izvršne ovlasti na temelju ove Uredbe, uključujući ovlast izricanja periodičnih penala i pokretanja postupka kako bi se onemogućio pristup usluzi kojom se vrši povreda.

- (146) Dotični pružatelj vrlo velike internetske platforme ili vrlo velike internetske tražilice i ostale osobe koje podliježu izvršavanju ovlasti Komisije, a na čije interese odluka može utjecati, trebali bi dobiti priliku da podnesu svoja očitovanja prije donošenja odluke, a donesene odluke trebale bi se javno objaviti. Pri osiguravanju prava na obranu uključenih strana, posebno prava na uvid u spis, neophodno je zaštititi poslovne tajne. Nadalje, uz poštovanje povjerljivosti informacija, Komisija bi trebala osigurati da se sve informacije na koje se poziva za potrebe svoje odluke otkriju u mjeri u kojoj adresat odluke može razumjeti činjenice i razmatranja na temelju kojih je donesena odluka.
- (147) Kako bi se osigurala usklađena primjena i izvršavanje ove Uredbe, važno je osigurati da nacionalna tijela, uključujući nacionalne sudove, imaju sve potrebne informacije kako bi osigurala da njihove odluke nisu u suprotnosti s odlukom koju je Komisija donijela na temelju ove Uredbe. Time se ne dovodi u pitanje članak 267. UFEU-a.
- (148) Za djelotvorno izvršavanje i praćenje ove Uredbe potrebna je neometana razmjena informacija u stvarnom vremenu među koordinatorima za digitalne usluge, Odborom i Komisijom, na temelju protoka informacija i postupaka utvrđenih ovom Uredbom. To prema potrebi može zahtijevati i da druga nadležna tijela pristupaju tom sustavu. Istodobno, s obzirom na to da razmijenjene informacije mogu biti povjerljive ili uključivati osobne podatke, one bi trebale i dalje biti zaštićene od neovlaštenog pristupa, u skladu s potrebama za koje su informacije prikupljene. Stoga bi se sva komunikacija među tim tijelima trebala odvijati na temelju pouzdanog i sigurnog sustava za razmjenu informacija, čije bi pojedini trebalo utvrditi provedbenim aktom. Sustav za razmjenu informacija može se temeljiti na postojećim alatima unutarnjeg tržišta u mjeri u kojoj se njima mogu na troškovno učinkovit način ispuniti ciljevi ove Uredbe.
- (149) Ne dovodeći u pitanje prava primatelja usluga da se obrate zastupniku u skladu s Direktivom (EU) 2020/1828 Europskog parlamenta i Vijeća ⁽³³⁾ ili bilo kojoj vrsti zastupanja na temelju nacionalnog prava, primatelji usluga trebali bi imati i pravo ovlastiti pravnu osobu ili javno tijelo za ostvarivanje njihovih prava predviđenih ovom Uredbom. Ta prava mogu obuhvaćati prava povezana s podnošenjem obavijesti, osporavanjem odluka koje su donijeli pružatelji usluga posredovanja i podnošenjem pritužbi protiv pružatelja zbog povrede ove Uredbe. Određena tijela, organizacije i udruženja imaju posebno stručno znanje i sposobnost za otkrivanje i označavanje pogrešnih ili neopravdanih odluka o moderiranju sadržaja, a njihove pritužbe u ime primatelja usluge mogu imati pozitivan učinak na slobodu izražavanja i informiranja općenito te bi stoga pružatelji internetskih platformi trebali te pritužbe rješavati bez nepotrebne odgode.
- (150) U interesu djelotvornosti i učinkovitosti, Komisija bi trebala provesti opću evaluaciju ove Uredbe. Ta opća evaluacija posebno bi se trebala odnositi na, među ostalim, područje primjene usluga obuhvaćenih ovom Uredbom, međudjelovanje s drugim pravnim aktima, učinak ove Uredbe na funkcioniranje unutarnjeg tržišta, posebno u pogledu digitalnih usluga, provedbu kodeksa ponašanja, obvezu imenovanja pravnog zastupnika s poslovnim nastanom u Uniji, učinak obveza na mala i mikropoduzeća, djelotvornost mehanizma nadzora i izvršavanja te učinak na pravo na slobodu izražavanja i informiranja. Osim toga, kako bi se izbjeglo nerazmjerno opterećenje i osigurala trajna učinkovitost ove Uredbe, Komisija bi trebala provesti evaluaciju učinka obveza utvrđenih u ovoj Uredbi na mala i srednja poduzeća u roku od tri godine od početka njezine primjene i evaluaciju područja primjene usluga obuhvaćenih ovom Uredbom, posebno za vrlo velike internetske platforme i za vrlo velike internetske tražilice, te međudjelovanje s drugim pravnim aktima u roku od tri godine od njezina stupanja na snagu.

⁽³³⁾ Direktiva (EU) 2020/1828 Europskog parlamenta i Vijeća od 25. studenoga 2020. o predstavičkim tužbama za zaštitu kolektivnih interesa potrošača i stavljanju izvan snage Direktive 2009/22/EZ (SL L 409, 4.12.2020., str. 1.).

- (151) Radi osiguranja jedinstvenih uvjeta za provedbu ove Uredbe provedbene ovlasti trebalo bi dodijeliti Komisiji kako bi utvrdila predloške za oblik, sadržaj i druge pojedinosti izvješća o moderiranju sadržaja, kako bi uspostavila iznos godišnje naknade za nadzor koja se naplaćuje pružateljima vrlo velikih internetskih platformi i vrlo velikih internetskih tražilica, kako bi utvrdila praktična rješenja za postupke, saslušanja i dogovoreno otkrivanje informacija koji se provode u kontekstu nadzora, istrage, izvršavanja i praćenja u pogledu pružatelja vrlo velikih internetskih platformi i vrlo velikih internetskih tražilica, kao i da utvrdi praktična i operativna rješenja za funkcioniranje sustava za razmjenu informacija i njegovu interoperabilnost s drugim relevantnim sustavima. Te bi ovlasti trebalo izvršavati u skladu s Uredbom (EU) br. 182/2011 Europskog parlamenta i Vijeća ⁽³⁴⁾.
- (152) Kako bi se ostvarili ciljevi ove Uredbe, Komisiji bi trebalo delegirati ovlasti za donošenje akata u skladu s člankom 290. UFEU-a radi dopunjavanja ove Uredbe u odnosu na kriterije utvrđivanja vrlo velikih internetskih platformi i vrlo velikih internetskih tražilica, postupovnih koraka, metodologija i predložaka za izvješćivanje za revizije, tehničkih specifikacija za zahtjeve za pristup i detaljne metodologije i postupaka za određivanje naknade za nadzor. Posebno je važno da Komisija tijekom svojeg pripremnog rada provede odgovarajuća savjetovanja u skladu s načelima utvrđenima u Međuinstitucijskom sporazumu o boljoj izradi zakonodavstva od 13. travnja 2016. ⁽³⁵⁾. Osobito, s ciljem osiguravanja ravnopravnog sudjelovanja u pripremi delegiranih akata, Europski parlament i Vijeće primaju sve dokumente istodobno kada i stručnjaci iz država članica te njihovi stručnjaci sustavno imaju pristup sastancima stručnih skupina Komisije koji se odnose na pripremu delegiranih akata.
- (153) Ovom Uredbom poštuju se temeljna prava priznata Poveljom i temeljna prava koja čine opća načela prava Unije. U skladu s tim, ovu bi Uredbu trebalo tumačiti i primjenjivati u skladu s tim temeljnim pravima, uključujući slobodu izražavanja i informiranja te slobodu i pluralizam medija. Pri izvršavanju ovlasti utvrđenih u ovoj Uredbi sva uključena javna tijela trebala bi, u situacijama u kojima su relevantna temeljna prava suprotstavljena, postići pravednu ravnotežu između predmetnih prava, u skladu s načelom proporcionalnosti.
- (154) Imajući u vidu opseg i učinak društvenih rizika koje vrlo velike internetske platforme i vrlo velike internetske tražilice mogu uzrokovati, prioritetnu potrebu za otklanjanjem tih rizika i sposobnost za poduzimanjem potrebnih mjera, opravdano je ograničiti razdoblje nakon kojeg se ova Uredba počinje primjenjivati na pružatelje tih usluga.
- (155) S obzirom na to da cilj ove Uredbe, to jest da doprinese pravilnom funkcioniranju unutarnjeg tržišta i osiguranje sigurnog, predvidljivog i pouzdanog internetskog okruženja u kojem su temeljna prava utvrđena u Povelji propisno zaštićena, ne mogu dostatno ostvariti države članice jer, djelujući samostalno, ne mogu postići nužno usklađivanje i suradnju, nego se zbog njegova teritorijalnog područja primjene i područja primjene u odnosu na osobe, on na bolji način može ostvariti na razini Unije, Unija može donijeti mjere u skladu s načelom supsidijarnosti utvrđenim u članku 5. Ugovora o Europskoj uniji. U skladu s načelom proporcionalnosti utvrđenim u tom članku ova Uredba ne prelazi ono što je potrebno za ostvarivanje tog cilja.
- (156) Provedeno je savjetovanje s Europskim nadzornikom za zaštitu podataka u skladu s člankom 42. stavkom 1. Uredbe (EU) 2018/1725 Europskog parlamenta i Vijeća ⁽³⁶⁾ te je on dao mišljenje 10. veljače 2021. ⁽³⁷⁾,

⁽³⁴⁾ Uredba (EU) br. 182/2011 Europskog parlamenta i Vijeća od 16. veljače 2011. o utvrđivanju pravila i općih načela u vezi s mehanizmima nadzora država članica nad izvršavanjem provedbenih ovlasti Komisije (SL L 55, 28.2.2011., str. 13.).

⁽³⁵⁾ SL L 123, 12.5.2016., str. 1.

⁽³⁶⁾ Uredba (EU) 2018/1725 Europskog parlamenta i Vijeća od 23. listopada 2018. o zaštiti pojedinaca u vezi s obradom osobnih podataka u institucijama, tijelima, uredima i agencijama Unije i o slobodnom kretanju takvih podataka te o stavljanju izvan snage Uredbe (EZ) br. 45/2001 i Odluke br. 1247/2002/EZ (SL L 295, 21.11.2018., str. 39.).

⁽³⁷⁾ SL C 149, 27.4.2021., str. 3.

DONIJELI SU OVU UREDBU:

POGLAVLJE I.

OPĆE ODREDBE

Članak 1.

Predmet

1. Cilj je ove Uredbe doprinijeti pravilnom funkcioniranju unutarnjeg tržišta usluga posredovanja utvrđivanjem usklađenih pravila za sigurno, predvidljivo i pouzdano internetsko okruženje koje olakšava inovacije i u kojem su stvarno zaštićena temeljna prava utvrđena u Povelji, uključujući načelo zaštite potrošača.
2. Ovom Uredbom utvrđuju se usklađena pravila o pružanju usluga posredovanja na unutarnjem tržištu. Njome se osobito uspostavljaju:
 - (a) okvir za uvjetno izuzeće pružatelja usluga posredovanja od odgovornosti;
 - (b) pravila o posebnim obvezama dužne pažnje prilagođena određenim posebnim kategorijama pružatelja usluga posredovanja;
 - (c) pravila o provedbi i izvršavanju ove Uredbe, među ostalim u pogledu suradnje i koordinacije nadležnih tijela.

Članak 2.

Područje primjene

1. Ova Uredba primjenjuje se na usluge posredovanja koje se nude primateljima usluge koji imaju poslovni nastan ili se nalaze u Uniji, bez obzira na mjesto poslovnog nastana pružatelja tih usluga.
2. Ova Uredba ne primjenjuje se na usluge koje nisu usluge posredovanja niti na zahtjeve koji su uvedeni u pogledu takvih usluga, bez obzira na to pruža li se usluga putem usluge posredovanja.
3. Ova Uredba ne utječe na primjenu Direktive 2000/31/EZ.
4. Ovom Uredbom ne dovode se u pitanje pravila utvrđena drugim pravnim aktima Unije kojima se uređuju drugi aspekti pružanja usluga posredovanja na unutarnjem tržištu ili se precizira i nadopunjuje ova Uredba, a osobito sljedeće:
 - (a) Direktiva 2010/13/EU;
 - (b) pravo Unije o autorskom pravu i povezanim pravima;
 - (c) Uredba (EU) 2021/784;
 - (d) Uredba (EU) 2019/1148;
 - (e) Uredba (EU) 2019/1150;
 - (f) pravo Unije o zaštiti potrošača i sigurnosti proizvoda, uključujući uredbe (EU) 2017/2394 i (EU) 2019/1020 te direktive 2001/95/EZ i 2013/11/EU;
 - (g) pravo Unije o zaštiti osobnih podataka, a posebno Uredba (EU) 2016/679 i Direktiva 2002/58/EZ;

- (h) pravo Unije u području pravosudne suradnje u građanskim stvarima, a posebno Uredba (EU) br. 1215/2012 ili bilo koji pravni akt Unije kojim se utvrđuju pravila o pravu koje se primjenjuje na ugovorne i izvanugovorne obveze;
- (i) pravo Unije u području pravosudne suradnje u kaznenim stvarima, a posebno uredba o europskom nalogu za dostavljanje i europskom nalogu za čuvanje elektroničkih dokaza u kaznenim stvarima;
- (j) direktiva o utvrđivanju usklađenih pravila za imenovanje pravnih zastupnika za potrebe prikupljanja dokaza u kaznenim postupcima.

Članak 3.

Definicije

Za potrebe ove Uredbe primjenjuju se sljedeće definicije:

- (a) „usluga informacijskog društva” znači usluga kako je definirana u članku 1. stavku 1. točki (b) Direktive (EU) 2015/1535;
- (b) „primatelj usluge” znači svaka fizička ili pravna osoba koja se koristi uslugom posredovanja, posebno u svrhu traženja informacija ili omogućavanja pristupa informacijama;
- (c) „potrošač” znači svaka fizička osoba koja djeluje u svrhe koje su izvan okvira njezine trgovačke, poslovne, obrtničke ili profesionalne djelatnosti;
- (d) „nuditi usluge u Uniji” znači omogućavati fizičkim ili pravnim osobama u jednoj državi članici ili u više država članica da se koriste uslugama pružatelja usluga posredovanja koji ima bitnu vezu s Unijom;
- (e) „bitna veza s Unijom” znači veza pružatelja usluga posredovanja s Unijom koja proizlazi ili iz njegova poslovnog nastana u Uniji ili iz posebnih činjeničnih kriterija kao što su:
 - znatan broj primatelja usluge u jednoj državi članici ili više država članica u odnosu na stanovništvo te države članice ili država članica, ili
 - usmjeravanje aktivnosti prema jednoj državi članici ili više država članica;
- (f) „trgovac” znači svaka fizička ili pravna osoba, bez obzira na to je li u privatnom ili javnom vlasništvu, koja djeluje, među ostalim i preko druge osobe koja djeluje u njezino ime ili za njezin račun, u svrhe povezane sa svojom trgovačkom, poslovnom, obrtničkom ili profesionalnom djelatnošću;
- (g) „usluga posredovanja” znači jedna od sljedećih usluga informacijskog društva:
 - i. usluga „samo prijenosnik informacija”, koja se sastoji od prijenosa informacija u komunikacijskoj mreži dobivenih od primatelja usluge ili od davanja pristupa komunikacijskoj mreži;
 - ii. usluga „privremeni smještaj”, koja se sastoji od prijenosa informacija u komunikacijskoj mreži dobivenih od primatelja usluge i uključuje automatsku, prijelaznu i privremenu pohranu tih informacija koja se provodi isključivo u svrhu učinkovitijeg daljnjeg prijenosa informacija drugim primateljima na njihov zahtjev;
 - iii. usluga „smještaj informacija na poslužitelju”, koja se sastoji se od pohrane informacija dobivenih od primatelja usluge i na njegov zahtjev;
- (h) „nezakonit sadržaj” znači svaka informacija koja, sama po sebi ili u vezi s određenom aktivnošću, uključujući prodaju proizvoda ili pružanje usluga, nije u skladu s pravom Unije ili pravom bilo koje države članice koje je u skladu s pravom Unije, neovisno o samom sadržaju ili prirodi tog prava;

- (i) „internetska platforma” znači usluga smještaja informacija na poslužitelju kojom se na zahtjev primatelja usluge informacije pohranjuju i šire u javnosti, osim ako je to sporedna aktivnost koja je isključivo pomoćna značajka druge usluge ili manja funkcionalnost glavne usluge i koja se iz objektivnih i tehničkih razloga ne može koristiti bez te druge usluge te integracija značajke ili funkcionalnosti u drugu uslugu nije način za izbjegavanje primjene ove Uredbe;
- (j) „internetska tražilica” znači usluga posredovanja koja korisnicima omogućuje da unose upite u svrhu pretraživanja, u načelu, svih internetskih stranica ili svih internetskih stranica na određenom jeziku na temelju upita o bilo kojoj temi koji je u obliku ključne riječi, glasovnog zahtjeva, rečenice ili nekog drugog unosa, te vraća rezultate u bilo kojem formatu u kojem se mogu pronaći informacije koje su povezane sa zatraženim sadržajem;
- (k) „širenje u javnosti” znači stavljanje informacija na raspolaganje potencijalno neograničenom broju trećih strana na zahtjev primatelja usluge koji je dao te informacije;
- (l) „ugovor na daljinu” znači ugovor na daljinu kako je definiran u članku 2. točki 7. Direktive 2011/83/EU;
- (m) „internetsko sučelje” znači svaki softver, uključujući internetske stranice ili njihove dijelove, i aplikacije, uključujući mobilne aplikacije;
- (n) „koordinator za digitalne usluge u državi poslovnog nastana” znači koordinator za digitalne usluge u državi članici u kojoj se nalazi glavni poslovni nastan pružatelja usluge posredovanja ili u kojoj njegov pravni zastupnik ima boravište ili poslovni nastan;
- (o) „koordinator za digitalne usluge u državi pružanja usluga” znači koordinator za digitalne usluge u državi članici u kojoj se pruža usluga posredovanja;
- (p) „aktivni primatelj internetske platforme” znači primatelj usluge koji se koristi internetskom platformom bilo na način da od internetske platforme traži smještaj informacija na poslužitelju, bilo da je izložen informacijama smještenim na poslužitelju od strane internetske platforme koje ona širi putem svojeg internetskog sučelja;
- (q) „aktivni primatelj internetske tražilice” znači primatelj usluge koji postavlja upit u internetskoj tražilici i koji je izložen informacijama koje se indeksiraju i prikazuju na njezinu internetskom sučelju;
- (r) „oglas” znači informacije namijenjene za promicanje poruke pravne ili fizičke osobe, neovisno o tome služe li u komercijalne ili nekomercijalne svrhe, koje internetska platforma prikazuje na svojem internetskom sučelju za novčanu naknadu upravo za promicanje tih informacija;
- (s) „sustav za preporučivanje” znači potpuno ili djelomično automatiziran sustav kojim se internetska platforma koristi kako bi u svojem internetskom sučelju primateljima usluge predlagala specifične informacije ili kako bi određivala njihov prioritet, među ostalim i na temelju pretrage koju je pokrenuo primatelj usluge ili drukčije određenog relativnog redoslijeda ili važnosti prikazanih informacija;
- (t) „moderiranje sadržaja” znači aktivnosti, automatizirane ili neautomatizirane, koje poduzimaju pružatelji usluga posredovanja s ciljem, osobito, otkrivanja, identificiranja i suzbijanja nezakonitog sadržaja ili informacija dobivenih od primatelja usluge koje nisu u skladu s njihovim uvjetima poslovanja, uključujući poduzete mjere koje utječu na raspoloživost, vidljivost i dostupnost tog nezakonitog sadržaja ili tih informacija, kao što su degradacija, demonetizacija, onemogućavanje pristupa tom sadržaju ili njegovo uklanjanje, ili koje utječu na sposobnost primatelja usluge za davanje tih informacija, kao što su zatvaranje ili suspenzija računa primatelja;
- (u) „uvjeti poslovanja” znači sve odredbe, bez obzira na njihovo ime ili oblik, kojima se uređuje ugovorni odnos između pružatelja usluga posredovanja i primatelja usluga;

- (v) „osobe s invaliditetom” znači osobe s invaliditetom kako je navedeno u članku 3. točki 1. Direktive (EU) 2019/882 Europskog parlamenta i Vijeća ⁽³⁸⁾;
- (w) „komercijalno priopćenje” znači komercijalno priopćenje kako je definirano u članku 2. točki (f) Direktive 2000/31/EZ;
- (x) „prihod” znači iznos koji je poduzetnik ostvario u smislu članka 5. stavka 1. Uredbe Vijeća (EZ) br. 139/2004 ⁽³⁹⁾.

POGLAVLJE II.

ODGOVORNOST PRUŽATELJA USLUGA POSREDOVANJA

Članak 4.

Samo prijenosnik informacija

1. Ako se pružena usluga informacijskog društva sastoji od prijenosa informacija dobivenih od primatelja usluge u komunikacijskoj mreži ili od omogućavanja pristupa komunikacijskoj mreži, pružatelj usluge nije odgovoran za prenesene informacije ili informacije kojima je pristupljeno pod uvjetom da:

- (a) nije inicirao prijenos;
- (b) nije odabrao primatelja prijenosa; i
- (c) nije odabrao ili izmijenio informacije sadržane u prijenosu.

2. Radnje prijenosa i davanja pristupa iz stavka 1. uključuju automatsku, privremenu i prolaznu pohranu prenesenih informacija ako ta pohrana služi isključivo obavljanju prijenosa u komunikacijskoj mreži i pod uvjetom da se te informacije ne pohranjuju dulje nego što je to razumno potrebno za prijenos.

3. Ovaj članak ne utječe na mogućnost pravosudnog ili upravnog tijela da, u skladu s pravnim sustavom države članice, od pružatelja usluga zahtijeva da okonča ili spriječi povredu.

Članak 5.

Privremeni smještaj informacija

1. Ako se pružena usluga informacijskog društva sastoji od prijenosa informacija dobivenih od primatelja usluge u komunikacijskoj mreži, pružatelj usluga nije odgovoran za automatsku, privremenu i prolaznu pohranu tih informacija obavljenu isključivo u svrhu učinkovitijeg ili sigurnijeg daljnjeg prijenosa informacije drugim primateljima usluge na njihov zahtjev, pod uvjetom da pružatelj:

- (a) ne mijenja informacije;
- (b) poštuje uvjete pristupa informacijama;
- (c) poštuje pravila o ažuriranju informacija, utvrđena na način koji je opće priznat i korišten u sektoru;

⁽³⁸⁾ Direktiva (EU) 2019/882 Europskog parlamenta i Vijeća od 17. travnja 2019. o zahtjevima za pristupačnost proizvoda i usluga (SL L 151, 7.6.2019., str. 70.).

⁽³⁹⁾ Uredba Vijeća (EZ) br. 139/2004 od 20. siječnja 2004. o kontroli koncentracija između poduzetnika (SL L 24, 29.1.2004., str. 1.).

- (d) ne ometa zakonito korištenje tehnologije, koja je opće priznata i korištena u sektoru, s ciljem prikupljanja podataka o korištenju informacijama; i
 - (e) žurno djeluje kako bi uklonio informacije ili onemogućio pristup informacijama koje je pohranio nakon što je stekao saznanje da su informacije na početnom izvoru prijenosa uklonjene iz mreže ili da im je onemogućen pristup ili da je takvo uklanjanje ili onemogućivanje naložilo pravosuđno ili upravno tijelo.
2. Ovaj članak ne utječe na mogućnost pravosuđnog ili upravnog tijela da, u skladu s pravnim sustavom države članice, od pružatelja usluga zahtijeva da okonča ili spriječi povredu.

Članak 6.

Smještaj informacija na poslužitelju

1. Ako se pružena usluga informacijskog društva sastoji od pohrane informacija dobivenih od primatelja usluge, pružatelj usluge nije odgovoran za informacije pohranjene na zahtjev primatelja usluge pod uvjetom da pružatelj:
- (a) nema saznanje o nezakonitoj aktivnosti ili nezakonitom sadržaju te da, u pogledu zahtjeva za naknadu štete, nema spoznaju o činjenicama ili okolnostima iz kojih je vidljivo da je riječ o nezakonitoj aktivnosti ili nezakonitom sadržaju; ili
 - (b) nakon što stekne takvo saznanje ili spoznaju, žurno djeluje kako bi uklonio nezakonit sadržaj ili mu onemogućio pristup.
2. Stavak 1. ne primjenjuje se ako primatelj usluge djeluje na temelju ovlaštenja ili pod kontrolom pružatelja.
3. Stavak 1. ne primjenjuje se u pogledu odgovornosti na temelju prava zaštite potrošača internetskih platformi kojima se potrošačima omogućuju sklapanje ugovora na daljinu s trgovcima ako takva internetska platforma iznosi određenu informaciju ili na drugi način omogućuje konkretnu transakciju tako da bi to prosječnog potrošača navelo na zaključak da informacije, proizvode ili usluge koji su predmet transakcije pruža sama internetska platforma ili primatelj usluge koji djeluje na temelju njezina dopuštenja ili pod njezinom kontrolom.
4. Ovaj članak ne utječe na mogućnost pravosuđnog ili upravnog tijela da, u skladu s pravnim sustavom države članice, od pružatelja usluga zahtijeva da okonča ili spriječi povredu.

Članak 7.

Dobrovoljne istrage na vlastitu inicijativu i pravna usklađenost

Pružatelji usluga posredovanja ne smatraju se neprihvatljivima za izuzeća od odgovornosti iz članaka 4., 5. i 6. samo zato što u dobroj vjeri i savjesno provode dobrovoljne istrage na vlastitu inicijativu ili poduzimaju druge mjere kojima je cilj otkrivanje, identificiranje i uklanjanje nezakonitog sadržaja ili onemogućavanje pristupa tom sadržaju ili poduzimaju potrebne mjere za usklađivanje sa zahtjevima iz prava Unije i nacionalnog prava koje je u skladu s pravom Unije, uključujući zahtjeve utvrđene u ovoj Uredbi.

Članak 8.

Nepostojanje opće obveze praćenja ili obveze aktivnog utvrđivanja činjenica

Pružateljima usluga posredovanja ne uvodi se bilo kakva opća obveza praćenja informacija koje prenose ili pohranjuju, kao ni obveza aktivnog traženja činjenica ili okolnosti koje bi ukazivale na nezakonite aktivnosti.

Članak 9.

Nalozi za djelovanje protiv nezakonitog sadržaja

1. Nakon primitka naloga za djelovanje protiv određenog nezakonitog sadržaja ili određenih nezakonitih sadržaja, koji je na temelju mjerodavnog prava Unije ili nacionalnog prava koje je u skladu s pravom Unije, izdalo relevantno nacionalno pravosuđe ili upravno tijelo, pružatelji usluga posredovanja bez nepotrebne odgode obavješćuju tijelo koje je izdalo nalog ili bilo koje drugo tijelo navedeno u nalogu o provedbi naloga te navode je li i kada nalog proveden.
2. Države članice osiguravaju da nalog iz stavka 1., kada se dostavlja pružatelju, ispunjava barem sljedeće uvjete:
 - (a) taj nalog sadržava sljedeće elemente:
 - i. upućivanje na pravnu osnovu za izdavanje naloga na temelju prava Unije ili nacionalnog prava;
 - ii. obrazloženje zašto su informacije nezakonit sadržaj s upućivanjem na jednu konkretnu odredbu ili više konkretnih odredbi prava Unije ili nacionalnog prava koje je u skladu s pravom Unije;
 - iii. informacije o identitetu tijela koje je izdalo nalog;
 - iv. jasne informacije koje pružatelju usluga posredovanja omogućuju identifikaciju i lociranje dotičnog nezakonitog sadržaja, kao što su jedan ili više točnih URL-ova i, prema potrebi, dodatne informacije;
 - v. informacije o mehanizmima pravne zaštite dostupnima pružatelju usluga posredovanja i primatelju usluge koji je dao sadržaj;
 - vi. ako je to primjenjivo, informacije o tome kojem se tijelu šalju informacije o provedbi naloga;
 - (b) teritorijalno područje primjene tog naloga, na temelju primjenjivih pravila prava Unije i nacionalnog prava, uključujući Povelju i, prema potrebi, općih načela međunarodnog prava, ograničeno je na ono što je nužno za ostvarivanje njegovih ciljeva;
 - (c) taj se nalog dostavlja na jednom od jezika koje je naveo pružatelj usluga posredovanja na temelju članka 11. stavka 3. ili na drugom službenom jeziku države članice o kojem su se dogovorili tijelo koje je izdalo nalog i taj pružatelj te se šalje elektroničkoj kontaktnoj točki koju je taj pružatelj odredio u skladu s člankom 11.; ako nalog nije sastavljen na jeziku koji je pružatelj usluge posredovanja naveo ili na nekom drugom jeziku koji je bilateralno dogovoren, nalog se može dostaviti na jeziku tijela koje je izdalo nalog, pod uvjetom da mu je priložen prijevod barem elemenata utvrđenih u točkama (a) i (b) ovog stavka na jezik koji je naveden ili bilateralno dogovoren.
3. Tijelo koje je izdalo nalog ili, ako je to primjenjivo, tijelo koje je navedeno u nalogu dostavlja nalog, zajedno s informacijama dobivenim od pružatelja usluga posredovanja o provedbi tog naloga koordinatoru za digitalne usluge u državi članici tijela koje je izdalo nalog.
4. Nakon što primi nalog od pravosudnog ili upravnog tijela, koordinatorski za digitalne usluge dotične države članice bez nepotrebne odgode dostavlja primjerak naloga iz stavka 1. ovog članka svim drugim koordinatorima za digitalne usluge putem sustava uspostavljenog u skladu s člankom 85.
5. Najkasnije u trenutku provedbe naloga ili, ako je to primjenjivo, u trenutku koji je tijelo koje je izdalo nalog navelo u svom nalogu, pružatelji usluga posredovanja o zaprimljenom nalogu i provedbi tog naloga obavješćuju dotičnog primatelja usluge. Ta obavijest upućena primatelju usluge uključuje obrazloženje, mogućnosti pravne zaštite koje su dostupne i opis teritorijalnog područja primjene naloga, u skladu sa stavkom 2.

6. Uvjetima i zahtjevima utvrđenim u ovom članku ne dovode se u pitanje nacionalno građansko i kazneno procesno pravo.

Članak 10.

Nalozi za davanje informacija

1. Nakon primitka naloga za davanje određenih informacija o određenom pojedinačnom primatelju usluge ili određenim pojedinačnim primateljima usluge, koji je na temelju mjerodavnog prava Unije ili nacionalnog prava koje je u skladu s pravom Unije, izdalo relevantno nacionalno pravosudno ili upravno tijelo, pružatelj usluga posredovanja bez nepotrebne odgode obavješćuju tijelo koje je izdalo nalog ili bilo koje drugo tijelo navedeno u nalogu o primitku naloga i njegovoj provedbi te navode je li i kada nalog proveden.

2. Države članice osiguravaju da nalog iz stavka 1., kada se dostavlja pružatelju, ispunjava barem sljedeće uvjete:

(a) taj nalog sadržava sljedeće elemente:

- i. upućivanje na pravnu osnovu za izdavanje naloga na temelju prava Unije ili nacionalnog prava;
- ii. informacije o identitetu tijela koje je izdalo nalog;
- iii. jasne informacije koje pružatelju usluga posredovanja omogućuju identifikaciju određenog primatelja ili određenih primatelja za koje se traže informacije, kao što su ime ili imena računa ili jedinstvenih identifikatora;
- iv. obrazloženje svrhe u koju se informacije traže i zašto je zahtjev za davanje informacija potreban i primjeren za utvrđivanje usklađenosti primatelja usluga posredovanja s primjenjivim pravom Unije ili nacionalnim pravom koje je u skladu s pravom Unije, osim u slučaju kad se takvo obrazloženje ne može dati zbog razloga povezanih sa sprečavanjem, istragom, otkrivanjem i progonom kaznenih djela;
- v. informacije o mehanizmima pravne zaštite dostupnima pružatelju i primateljima dotične usluge;
- vi. ako je to primjenjivo, informacije o tome kojem se tijelu šalju informacije o provedbi naloga;

(b) tim se nalogom od pružatelja zahtijeva samo davanje informacija koje su već prikupljene za potrebe pružanja usluge i nad kojima ima kontrolu;

(c) taj se nalog dostavlja na jednom od jezika koje je pružatelj usluga posredovanja naveo na temelju članka 11. stavka 3. ili na drugom službenom jeziku države članice o kojem su se dogovorili tijelo koje je izdalo nalog i pružatelj te se šalje elektroničkoj kontaktnoj točki koju je taj pružatelj usluga odredio u skladu s člankom 11; ako nalog nije sastavljen na jeziku koji je pružatelj usluga posredovanja naveo ili na nekom drugom jeziku koji je bilateralno dogovoren, nalog se može dostaviti na jeziku tijela koje je izdalo nalog, pod uvjetom da mu je priložen prijevod barem elemenata utvrđenih u točkama (a) i (b) ovog stavka na jezik koji je naveden ili bilateralno dogovoren.

3. Tijelo koje izdaje nalog ili, ako je to primjenjivo, tijelo koje je navedeno u nalogu dostavlja nalog zajedno sa svim informacijama dobivenim od pružatelja usluga posredovanja o provedbi tog naloga koordinatoru za digitalne usluge u državi članici tijela koje je izdalo nalog.

4. Nakon što primi nalog od pravosudnog ili upravnog tijela, koordinator za digitalne usluge u dotičnoj državi članici bez nepotrebne odgode dostavlja primjerak naloga iz stavka 1. ovog članka svim drugim koordinatorima za digitalne usluge putem sustava uspostavljenog u skladu s člankom 85.

5. Najkasnije u trenutku provedbe naloga ili, ako je to primjenjivo, u trenutku koji je tijelo koje je izdalo nalog navelo u nalogu pružatelji usluga posredovanja obavješćuju dotičnog primatelja usluge o zaprimljenom nalogu i njegovoj provedbi. Ta obavijest upućena primatelju usluge uključuje obrazloženje i mogućnosti pravne zaštite koje su dostupne, u skladu sa stavkom 2.
6. Uvjetima i zahtjevima utvrđenima u ovom članku ne dovode se u pitanje nacionalno građansko i kazneno procesno pravo.

POGLAVLJE III.

OBVEZE DUŽNE PAŽNJE ZA TRANSPARENTNO I SIGURNO INTERNETSKO OKRUŽENJE

ODJELJAK 1.

Odredbe koje se primjenjuju na sve pružatelje usluga posredovanja

Članak 11.

Kontaktne točke za tijela država članica, Komisiju i Odbor

1. Pružatelji usluga posredovanja određuju jedinstvenu kontaktnu točku kako bi mogli izravno komunicirati elektroničkim putem s tijelima država članica, Komisijom i Odborom iz članka 61. radi primjene ove Uredbe.
2. Pružatelji usluga posredovanja objavljuju informacije potrebne za jednostavnu identifikaciju svojih jedinstvenih kontaktnih točaka i komunikaciju s njima. Te informacije moraju biti lako dostupne i ažurirane.
3. Pružatelji usluga posredovanja u informacijama iz stavka 2. navode službeni jezik ili jezike država članica koji se, uz jezik koji uglavnom razumije najveći mogući broj građana Unije, mogu upotrebljavati za komunikaciju s njihovim kontaktnim točkama i koji uključuju barem jedan od službenih jezika države članice u kojoj pružatelj usluga posredovanja ima glavni poslovni nastan ili u kojoj njegov pravni zastupnik ima boravište ili poslovni nastan.

Članak 12.

Kontaktne točke za primatelje usluga

1. Pružatelji usluga posredovanja određuju jedinstvenu kontaktnu točku kako bi primateljima usluge omogućili izravnu i brzu komunikaciju s njima, elektroničkim sredstvima i na način prilagođen korisnicima, među ostalim tako što primateljima usluge omogućuju odabir sredstava komunikacije, koja se ne smiju oslanjati isključivo na automatizirane alate.
2. Uz obveze utvrđene Direktivom 2000/31/EZ pružatelji usluga posredovanja objavljuju informacije koje su potrebne kako bi primatelji usluge mogli jednostavno identificirati njihove jedinstvene kontaktne točke i komunicirati s njima. Te informacije moraju biti lako dostupne i ažurirane.

Članak 13.

Pravni zastupnici

1. Pružatelji usluga posredovanja koji nemaju poslovni nastan u Uniji, ali nude usluge u Uniji, imenuju, u pisanom obliku, pravnu ili fizičku osobu da djeluje kao njihov pravni zastupnik u jednoj od država članica u kojoj pružatelj nudi usluge.

2. Pružatelji usluga posredovanja ovlašćuju svoje pravne zastupnike da im se, uz pružatelja ili umjesto njega, obraćaju nadležna tijela država članica, Komisija i Odbor o svim pitanjima koja se odnose na primanje i izvršavanje odluka donesenih u vezi s ovom Uredbom te usklađenost s njima. Pružatelji usluga posredovanja svojem pravnom zastupniku osiguravaju potrebne ovlasti i dostatne resurse kako bi se zajamčila njihova učinkovita i pravovremena suradnja s nadležnim tijelima država članica, Komisijom i Odborom te poštovanje tih odluka.
3. Imenovani pravni zastupnik može se smatrati odgovornim za neispunjavanje obveza na temelju ove Uredbe, ne dovodeći u pitanje odgovornost i pravne postupke koji bi mogli biti pokrenuti protiv pružatelja usluga posredovanja.
4. Pružatelji usluga posredovanja obavješćuju koordinatora za digitalne usluge u državi članici u kojoj taj pravni zastupnik ima boravište ili poslovni nastan o imenu, poštanskoj adresi, e-adresi i telefonskom broju svojeg pravnog zastupnika. Oni vode računa o tome da su te informacije javno i lako dostupne, točne i ažurirane.
5. Imenovanje pravnog zastupnika unutar Unije na temelju stavka 1. ne čini poslovni nastan u Uniji.

Članak 14.

Uvjeti poslovanja

1. Pružatelji usluga posredovanja u svoje uvjete poslovanja uključuju informacije o svim ograničenjima koja su uveli na korištenje svojih usluga u pogledu informacija dobivenih od primatelja usluge. Te informacije obuhvaćaju informacije o svim politikama, postupcima, mjerama i alatima koji se upotrebljavaju za potrebe moderiranja sadržaja, uključujući algoritamsko donošenje odluka i preispitivanje koje provodi čovjek, kao i o poslovnik o njihovu internom sustavu za rješavanje pritužbi. Sastavljaju se jasnim, jednostavnim, razumljivim, korisniku prilagođenim i nedvosmislenim jezikom te moraju biti javno dostupni u lako dostupnom i strojno čitljivom formatu.
2. Pružatelji usluga posredovanja obavješćuju primatelje usluge o svim značajnim izmjenama uvjeta poslovanja.
3. Ako je usluga posredovanja prvenstveno usmjerena na maloljetnike ili je maloljetnici najviše koriste, pružatelj te usluge posredovanja objašnjava uvjete i ograničenja korištenja usluge na način koji maloljetnici mogu razumjeti.
4. Pružatelji usluga posredovanja postupaju savjesno, objektivno i proporcionalno u primjeni i provedbi ograničenja iz stavka 1., propisno poštujući prava i zakonite interese svih uključenih strana, uključujući temeljna prava primatelja usluge, kao što su sloboda izražavanja, sloboda i pluralizam medija te druga temeljna prava i slobode, kako su utvrđena u Povelji.
5. Pružatelji vrlo velikih internetskih platformi i vrlo velikih internetskih tražilica primateljima usluga pružaju lako dostupan i strojno čitljiv sažetak uvjeta poslovanja, uključujući dostupne pravne lijekove i mehanizme pravne zaštite, na jasnom i nedvosmislenom jeziku.
6. Vrlo velike internetske platforme i vrlo velike internetske tražilice, u smislu članka 33., objavljuju svoje uvjete poslovanja na službenim jezicima svih država članica u kojima nude svoje usluge.

Članak 15.

Obveze izvješćivanja radi transparentnosti za pružatelje usluga posredovanja

1. Pružatelji usluga posredovanja najmanje jednom godišnje u strojno čitljivom formatu i na lako dostupan način javno objavljuju jasna i lako razumljiva izvješća o svakom moderiranju sadržaja koje su obavili u relevantnom razdoblju. Izvješća osobito sadržavaju, prema potrebi, informacije o:

- (a) za pružatelje usluga posredovanja – broju naloga zaprimljenih od tijela država članica, uključujući naloge izdane u skladu s člancima 9. i 10., razvrstanih po vrsti nezakonitog sadržaja o kojem je riječ, državi članici koja izdaje nalog i medijalnom vremenu potrebnom za obavješćivanje tijela koje izdaje nalog ili bilo kojeg drugog tijela navedenog u nalogu o njegovu primitku i za provedbu naloga;
- (b) za pružatelje usluga smještaja informacija na poslužitelju – broju obavijesti podnesenih u skladu s člankom 16. razvrstanih po vrsti navodno nezakonitog sadržaja o kojem je riječ, broju obavijesti koje su podnijeli pouzdani prijavitelji, svim djelovanjima poduzetima na temelju obavijesti, razlikujući pritom je li djelovanje poduzeto na temelju zakona ili uvjeta poslovanja pružatelja, broju obavijesti obrađenih automatiziranim sredstvima te medijalnom vremenu potrebnom za poduzimanje djelovanja;
- (c) za pružatelje usluga posredovanja – smislene i razumljive informacije o moderiranju sadržaja obavljenom na vlastitu inicijativu pružatelja usluga, uključujući upotrebu automatiziranih alata, mjere poduzete za pružanje osposobljavanja i pomoći osobama zaduženima za moderiranje sadržaja, broj i vrstu poduzetih mjera koje utječu na raspoloživost, vidljivost i dostupnost informacija dobivenih od primatelja usluge i sposobnost primatelja da pružaju informacije putem usluge te druga povezana ograničenja usluge; prijavljene informacije kategoriziraju se prema vrsti nezakonitog sadržaja ili kršenju uvjeta poslovanja pružatelja usluge, metodi otkrivanja i vrsti primijenjenog ograničenja;
- (d) za pružatelje usluga posredovanja – broju pritužbi zaprimljenih putem internih sustava za rješavanje pritužbi u skladu s uvjetima poslovanja pružatelja, a dodatno za pružatelje internetskih platformi u skladu s člankom 20., osnovama za te pritužbe, odlukama donesenima u vezi s tim pritužbama, medijalnom vremenu potrebnom za donošenje tih odluka i broju slučajeva u kojima su te odluke poništene;
- (e) svakom korištenju automatiziranih sredstava za potrebe moderiranja sadržaja, uključujući kvalitativni opis, navođenje točne svrhe, pokazatelje točnosti i moguću stopu pogreške automatiziranih sredstava korištenih za ostvarenje tih svrha i sve zaštitne mjere koje su primijenjene.

2. Stavak 1. ovog članka ne primjenjuje se na pružatelje usluga posredovanja koji se smatraju mikropoduzećima ili malim poduzećima u smislu Priloga Preporuci 2003/361/EZ i koji nisu vrlo velike internetske platforme u smislu članka 33. ove Uredbe.

3. Komisija može donijeti provedbene akte kako bi utvrdila predloške za oblik, sadržaj i druge pojedinosti izvješća na temelju stavka 1. ovog članka, uključujući usklađena razdoblja izvješćivanja. Ti se provedbeni akti donose u skladu sa savjetodavnim postupkom iz članka 88.

ODJELJAK 2.

Dodatne odredbe koje se primjenjuju na pružatelje usluga smještaja informacija na poslužitelju, uključujući internetske platforme

Članak 16.

Mehanizmi obavješćivanja i djelovanja

1. Pružatelji usluga smještaja informacija na poslužitelju uspostavljaju mehanizme koji svakom pojedincu ili subjektu omogućuju da ih obavijesti o prisutnosti određenih informacija u njihovim uslugama koje taj pojedinac ili subjekt smatra nezakonitim sadržajem. Ti mehanizmi moraju biti lako dostupni, prilagođeni korisnicima i moraju omogućavati podnošenje obavijesti isključivo elektroničkim sredstvima.

2. Mehanizmi iz stavka 1. moraju biti takvi da olakšavaju podnošenje dovoljno preciznih i primjereno potkrijepljenih obavijesti. U tu svrhu pružatelji usluga smještaja informacija na poslužitelju poduzimaju potrebne mjere kako bi omogućili i olakšali podnošenje obavijesti koje sadržavaju sve sljedeće elemente:

- (a) dovoljno potkrijepljeno obrazloženje zašto pojedinac ili subjekt navodi da su dotične informacije nezakonit sadržaj;
- (b) jasnu naznaku točne elektroničke lokacije te informacije, poput točnog URL-a ili točnih URL-ova, te prema potrebi dodatne informacije koje omogućuju identifikaciju nezakonitog sadržaja prilagođene vrsti sadržaja i specifičnoj vrsti usluge smještaja informacija na poslužitelju;
- (c) ime i e-adresu pojedinca ili subjekta koji podnosi obavijest, osim u slučaju informacija za koje se smatra da uključuju jedno od kaznenih djela iz članaka od 3. do 7. Direktive 2011/93/EU;
- (d) izjavu kojom se potvrđuje da pojedinac ili subjekt koji podnosi obavijest to čini u dobroj vjeri da su informacije i navodi koje sadržava točni i potpuni.

3. Smatra se da obavijesti iz ovog članka dovode do stvarnog znanja ili spoznaje za potrebe članka 6. o dotičnoj informaciji ako savjesnom pružatelju usluga smještaja informacija na poslužitelju omogućuju da bez detaljnog pravnog ispitivanja utvrdi nezakonitost relevantne aktivnosti ili informacija.

4. Ako obavijest sadržava elektroničke podatke za kontakt pojedinca ili subjekta koji ju je podnio, pružatelj usluga smještaja informacija na poslužitelju bez nepotrebne odgode tom pojedincu ili subjektu šalje potvrdu o primitku obavijesti.

5. Pružatelj također bez nepotrebne odgode obavješćuje tog pojedinca ili subjekt o svojoj odluci u pogledu informacija na koje se obavijest odnosi i pritom navodi informacije o mogućnostima pravne zaštite u pogledu te odluke.

6. Pružatelji usluga smještaja informacija na poslužitelju obrađuju sve obavijesti koje prime mehanizmom iz stavka 1. te na pravodoban, savjestan, neproizvoljan i objektivčan način donose odluke u pogledu informacija na koje se obavijesti odnose. Ako se za tu obradu ili donošenje odluka koriste automatskim sredstvima, informaciju o tome uključuju u obavijest iz stavka 5.

Članak 17.

Obrazloženje

1. Pružatelji usluga smještaja informacija na poslužitelju svim uključenim primateljima usluge pružaju jasno i konkretno obrazloženje bilo kojeg od sljedećih ograničenja uvedenih zbog toga što informacije dobivene od primatelja usluge predstavljaju nezakonit sadržaj ili su nespojive s njihovim uvjetima poslovanja:

- (a) sva ograničenja vidljivosti određenih informacija dobivenih od primatelja usluge, uključujući uklanjanje sadržaja, onemogućavanje pristupa sadržaju ili degradacija sadržaja;
- (b) suspenzija, ukidanje ili drugo ograničenje novčanih plaćanja;
- (c) suspenzija ili ukidanje pružanja usluge u cijelosti ili djelomično;
- (d) suspenzija ili zatvaranje računa primatelja usluge.

2. Stavak 1. primjenjuje se samo ako su pružatelju poznati relevantni elektronički podaci za kontakt. Primjenjuje se najkasnije od datuma uvođenja ograničenja i bez obzira na to zašto ili kako je to ograničenje uvedeno.

Stavak 1. ne primjenjuje se ako je riječ o obmanjujućem komercijalnom sadržaju velikog obujma.

3. Obrazloženje iz stavka 1. sadržava barem sljedeće informacije:
- (a) informaciju o tome podrazumijeva li ta odluka uklanjanje informacija, onemogućavanje pristupa informacijama, degradaciju ili ograničavanje vidljivosti informacija ili suspenziju ili ukidanje novčanih plaćanja povezanih s tim informacijama ili se njome uvode druge mjere iz stavka 1. u pogledu informacija i, prema potrebi, teritorijalno područje primjene odluke i njezino trajanje;
 - (b) činjenice i okolnosti koje su uzete u obzir pri donošenju odluke, uključujući, prema potrebi, informaciju je li odluka donesena na temelju obavijesti podnesene u skladu s člankom 16. ili na temelju dobrovoljnih istraga na vlastitu inicijativu i, ako je to nužno, identitet podnositelja prijave;
 - (c) ako je to primjenjivo, informacije o upotrebi automatiziranih sredstava pri donošenju odluke, uključujući informaciju o tome je li odluka donesena u pogledu sadržaja otkrivenog ili identificiranog automatiziranim sredstvima;
 - (d) ako se odluka odnosi na navodno nezakonit sadržaj, upućivanje na primijenjenu pravnu osnovu i obrazloženje zašto se informacije smatraju nezakonitim sadržajem na toj osnovi;
 - (e) ako se odluka temelji na navodnoj nespojivosti informacija s uvjetima poslovanja pružatelja usluga smještaja informacija na poslužitelju, upućivanje na primijenjenu ugovornu osnovu i obrazloženje zašto se informacije smatraju nespojivima s tom osnovom;
 - (f) jasne i korisnicima prilagođene informacije o mogućnostima pravne zaštite koje su dostupne primatelju usluge u pogledu te odluke, osobito, ako je to primjenjivo, preko internih mehanizama za rješavanje pritužbi, izvansudskog rješavanja sporova i sudske zaštite.
4. Informacije koje daju pružatelji usluga smještaja informacija na poslužitelju u skladu s ovim člankom moraju biti jasne su i lako razumljive te što je moguće preciznije i konkretnije u danim okolnostima. Informacije osobito moraju biti takve da omogućuju primatelju dotične usluge da djelotvorno iskoristi mogućnosti pravne zaštite iz stavka 3. točke (f).
5. Ovaj se članak ne primjenjuje na naloge iz članka 9.

Članak 18.

Prijavljivanje sumnji na kaznena djela

1. Ako pružatelj usluga smještaja informacija na poslužitelju sazna za bilo koju informaciju koja dovodi do sumnje da je počinjeno ili da je vjerojatno da će biti počinjeno kazneno djelo ili da je u tijeku počinjenje kaznenog djela koje uključuje prijetnju životu ili sigurnosti osobe ili osoba, on o svojoj sumnji odmah obavješćuje tijela za izvršavanje zakonodavstva ili pravosudna tijela dotične države članice ili dotičnih država članica i dostavlja sve dostupne relevantne informacije.
2. Ako pružatelj usluga smještaja informacija na poslužitelju ne može s dovoljnom sigurnošću utvrditi dotičnu državu članicu, o tome obavješćuje tijela za izvršavanje zakonodavstva države članice u kojoj ima poslovni nastan ili u kojoj njegov pravni zastupnik ima boravište ili poslovni nastan ili obavješćuje Europol ili oboje.

Za potrebe ovog članka dotična država članica je država članica za koju postoji sumnja da je u njoj počinjeno kazneno djelo, da je počinjenje kaznenog djela u tijeku ili je vjerojatno da će biti počinjeno ili država članica u kojoj boravi ili u kojoj se nalazi počinitelj na kojeg se sumnja ili država članica u kojoj se boravi ili u kojoj se nalazi žrtva kaznenog djela na koje se sumnja.

ODJELJAK 3.

Dotadne odredbe koje se primjenjuju na pružatelje internetskih platformi

Članak 19.

Izuzeće mikropoduzeća i malih poduzeća

1. Ovaj odjeljak, uz iznimku njegova članka 24. stavka 3., ne primjenjuje se na pružatelje internetskih platformi koji se smatraju mikropoduzećima ili malim poduzećima kako su definirani u Preporuci 2003/361/EZ.

Ovaj odjeljak, uz iznimku njegova članka 24. stavka 3., ne primjenjuje se na pružatelje internetskih platformi koji su prethodno ispunili uvjete za status mikropoduzeća ili malog poduzeća kako su definirani u Preporuci 2003/361/EZ tijekom 12 mjeseci nakon gubitka tog statusa u skladu s njezinim člankom 4. stavkom 2., osim ako su oni vrlo velike internetske platforme u skladu s člankom 33.

2. Odstupajući od stavka 1. ovog članka, ovaj odjeljak primjenjuje se na pružatelje internetskih platformi koje su određene kao vrlo velike internetske platforme u skladu s člankom 33., neovisno o tome ispunjavaju li uvjete za status mikropoduzeća ili malih poduzeća.

Članak 20.

Interni sustav za rješavanje pritužbi

1. Pružatelji internetskih platformi primateljima usluge, među ostalim pojedincima ili subjektima koji su podnijeli obavijest, u razdoblju od najmanje šest mjeseci nakon odluke iz ovog stavka osiguravaju pristup djelotvornom internom sustavu za rješavanje pritužbi koji im omogućuje elektroničko i besplatno podnošenje pritužbi protiv odluke koju pružatelj internetske platforme donese po primitku obavijesti ili protiv sljedećih odluka koje pružatelj internetske platforme donese iz razloga što informacije dobivene od primatelja predstavljaju nezakoniti sadržaj ili su nespojive s njegovim uvjetima poslovanja.

(a) odluke o tome treba li ukloniti informacije, onemogućiti pristup informacijama ili ograničiti vidljivost informacija;

(b) odluke o tome treba li suspendirati ili ukinuti pružanje usluge primateljima u cijelosti ili djelomično;

(c) odluke o tome treba li suspendirati ili zatvoriti račun primatelja;

(d) odluke o tome treba li suspendirati, ukinuti ili na drugi način ograničiti mogućnost monetizacije informacija koje pružaju primatelji.

2. Razdoblje od najmanje šest mjeseci iz stavka 1. ovog članka počinje na dan kada je primatelj usluge obaviješten o odluci u skladu s člankom 16. stavkom 5. ili člankom 17.

3. Pružatelji internetskih platformi osiguravaju da se njihovim internim sustavima za rješavanje pritužbi može lako pristupiti, da su prilagođeni korisniku te da omogućuju i olakšavaju podnošenje dovoljno preciznih i primjereno potkrijepljenih pritužbi.

4. Pružatelji internetskih platformi na pravodoban, nediskriminirajući, savjestan i neproizvoljan način obrađuju pritužbe podnesene putem internog sustava za rješavanje pritužbi. Ako pritužba sadržava dostatne razloge da pružatelj internetske platforme zaključi da je njegova odluka o nedjelovanju na temelju obavijesti neutemeljena ili da informacije na koje se pritužba odnosi nisu nezakonite i nisu nespojive s njegovim uvjetima poslovanja ili sadržava informacije koje upućuju na to da postupanje podnositelja pritužbe ne opravdava poduzetu mjeru, on bez nepotrebne odgode mijenja svoju odluku iz stavka 1.

5. Pružatelji internetskih platformi bez nepotrebne odgode obavješćuju podnositelje pritužbi o svojoj obrazloženoj odluci u pogledu informacija na koje se pritužba odnosi te o mogućnosti izvansudskog rješavanja sporova iz članka 21. i drugim dostupnim mogućnostima pravne zaštite.

6. Pružatelji internetskih platformi osiguravaju da se odluke iz stavka 5. donose pod nadzorom odgovarajuće kvalificiranog osoblja, a ne isključivo automatiziranim sredstvima.

Članak 21.

Izvansudsko rješavanje sporova

1. Primatelji usluga, uključujući pojedince ili subjekte koji su podnijeli obavijesti, kojima su upućene odluke iz članka 20. stavka 1. imaju pravo odabrati bilo koje tijelo za izvansudsko rješavanje sporova certificirano u skladu sa stavkom 3. ovog članka kako bi se riješili sporovi o tim odlukama, uključujući pritužbe koje nisu mogle biti riješene u okviru internog sustava za rješavanje pritužbi iz tog članka.

Pružatelji internetskih platformi osiguravaju da su informacije o mogućnosti pristupa primateljâ usluge izvansudskom rješavanju sporova, kako je navedeno u prvom podstavku, lako dostupne na njihovu internetskom sučelju, jasne i prilagođene korisnicima.

Prvim podstavkom ne dovodi se u pitanje pravo dotičnog primatelja usluge da u bilo kojoj fazi pokrene postupak u cilju osporavanja tih odluka pružatelja internetskih platformi pred sudom u skladu s mjerodavnim pravom.

2. Obje stranke moraju u dobroj vjeri surađivati s odabranim certificiranim tijelom za izvansudsko rješavanje sporova s ciljem rješavanja spora.

Pružatelji internetskih platformi mogu odbiti suradnju s takvim tijelom za izvansudsko rješavanje sporova ako je već riješen spor u vezi s istim informacijama i istim osnovama za navodnu nezakonitost ili nespojivost sadržaja.

Certificirano tijelo za izvansudsko rješavanje sporova nije ovlašteno za nametanje obvezujućeg rješenja spora strankama.

3. Koordinator za digitalne usluge u državi članici u kojoj je tijelo za izvansudsko rješavanje sporova osnovano certificira to tijelo, na njegov zahtjev, na razdoblje od najviše pet godina, s mogućnošću produženja, ako je to tijelo dokazalo da ispunjava sve sljedeće uvjete:

- (a) nepristrano je i neovisno, među ostalim financijski neovisno, o pružateljima internetskih platformi i primateljima usluga koje pružaju pružatelji internetskih platformi, među ostalim pojedinci i subjekti koji su podnijeli obavijesti;
- (b) ima potrebno stručno znanje o pitanjima koja se pojavljuju u određenom području ili određenim područjima nezakonitog sadržaja ili o primjeni i provedbi uvjeta poslovanja jedne ili više vrsta internetskih platformi koje mu omogućuje da djelotvorno doprinese rješavanju spora;
- (c) njegovi članovi dobivaju naknadu na način koji nije povezan s ishodom postupka;
- (d) izvansudsko rješavanje sporova koje nudi lako je dostupno pomoću tehnologije elektroničke komunikacije i omogućava započinjanje postupka rješavanja sporova i podnošenja potrebnih popratnih dokumenata putem interneta;
- (e) sporove je sposoban rješavati brzo, učinkovito i ekonomično te na najmanje jednom službenom jeziku institucija Unije;
- (f) izvansudsko rješavanje spora koje nudi odvija se u skladu je s jasnim i pravednim poslovníkom koji je lako i javno dostupan te u skladu s primjenjivim zakonodavstvom, uključujući zahtjeve iz ovog članka.

Koordinator za digitalne usluge u certifikatu, prema potrebi, navodi:

- (a) na koja se pitanja odnosi stručno znanje tog tijela, kako je navedeno u prvom podstavku točki (b); te
- (b) službene jezike institucija Unije na kojima je tijelo sposobno rješavati sporove, kako je navedeno u prvom podstavku točki (e).

4. Certificirana tijela za izvansudsko rješavanje sporova koordinatora za digitalne usluge koji ih je certificirao jednom godišnje izvješćuju o svojem funkcioniranju, navodeći barem broj zaprimljenih sporova, informacije o ishodima tih sporova, prosječno vrijeme potrebno za njihovo rješavanje te sve nedostatke ili poteškoće na koje se naišlo. Na zahtjev koordinatora za digitalne usluge pružaju dodatne informacije.

Koordinatori za digitalne usluge svake dvije godine sastavljaju izvješće o funkcioniranju tijela za izvansudsko rješavanje sporova koja su certificirali. U tom izvješću posebno se:

- (a) navodi broj sporova koje je svako tijelo certificirano za izvansudsko rješavanje sporova zaprimilo godišnje;
- (b) navode ishodi postupaka pokrenutih pred tim tijelima i prosječno vrijeme potrebno za rješavanje sporova;
- (c) utvrđuje i objašnjava sve systemske ili sektorske nedostatke ili poteškoće na koje se naišlo u vezi s funkcioniranjem tih tijela;
- (d) utvrđuju najbolje prakse povezane s tim funkcioniranjem;
- (e) prema potrebi daju preporuke o tome kako poboljšati to funkcioniranje.

Certificirana tijela za izvansudsko rješavanje sporova svoje odluke stavljaju na raspolaganje stankama u razumnom roku, a najkasnije 90 kalendarskih dana nakon primitka pritužbe. U slučaju vrlo složenih sporova tijelo certificirano za izvansudsko rješavanje sporova može, po vlastitom nahođenju, produljiti rok od 90 kalendarskih dana, za dodatni rok koji ne prelazi 90 dana, što dovodi do ukupnog trajanja od najviše 180 dana.

5. Ako tijelo za izvansudsko rješavanje sporova riješi spor odlukom u korist primatelja usluge, među ostalim pojedinca ili subjekta koji je podnio obavijest, pružatelj internetske platforme plaća sve naknade koje naplaćuje tijelo za izvansudsko rješavanje sporova i nadoknađuje tom primatelju, među ostalim pojedincu ili subjektu, sve pristojbe i druge razumne troškove koje je primatelj usluge platio u vezi s rješavanjem spora. Ako tijelo za izvansudsko rješavanje sporova spor riješi odlukom u korist pružatelja internetske platforme, primatelj usluge, među ostalim pojedinac ili subjekt, ne mora nadoknaditi bilo kakve pristojbe ili druge troškove koje je pružatelj internetske platforme platio ili treba platiti u vezi s rješavanjem spora, osim ako tijelo za izvansudsko rješavanje sporova ne utvrdi da je taj primatelj očito postupao u zloj vjeri.

Pristojbe koje tijelo za izvansudsko rješavanje sporova naplaćuje pružateljima internetskih platformi za rješavanje sporova moraju biti razumne i ni u kojem slučaju ne smiju premašiti troškove koji su nastali za tijelo. Rješavanje sporova mora biti dostupno primateljima usluge besplatno ili uz nominalnu naknadu.

Prije početka rješavanja spora certificirana tijela za izvansudsko rješavanje sporova obavješćuju dotičnog primatelja usluge, uključujući pojedince ili subjekte koji su podnijeli obavijest i dotičnog pružatelja internetske platforme, o naknadama ili mehanizmima koji se upotrebljavaju za određivanje naknada.

6. Države članice mogu osnovati tijela za izvansudsko rješavanje sporova za potrebe stavka 1. ili podupirati aktivnosti nekih ili svih tijela za izvansudsko rješavanje sporova koja su certificirala u skladu sa stavkom 3.

Države članice osiguravaju da nijedna aktivnost koju poduzimaju na temelju prvog podstavka ne utječe na sposobnost njihovih koordinatora za digitalne usluge da certificiraju dotična tijela u skladu sa stavkom 3.

7. Koordinator za digitalne usluge koji je certificirao tijelo za izvansudsko rješavanje sporova taj certifikat opoziva ako utvrdi, nakon istrage provedene na vlastitu inicijativu ili na temelju informacija dobivenih od treće strane, da tijelo za izvansudsko rješavanje sporova više ne ispunjava uvjete utvrđene u stavku 3. Prije opoziva tog certifikata, koordinator za digitalne usluge tom tijelu pruža mogućnost da reagira na zaključke njegove istrage i namjeru opoziva certifikata tijela za izvansudsko rješavanje sporova.

8. Koordinator za digitalne usluge obavješćuju Komisiju o tijelima za izvansudsko rješavanje sporova koja su certificirali u skladu sa stavkom 3., uključujući, prema potrebi, specifikacije iz drugog podstavka tog stavka, kao i o tijelima za izvansudsko rješavanje sporova čije su certifikate opozvali. Komisija objavljuje i ažurira popis tih tijela, uključujući navedene specifikacije, na posebnoj, lako dostupnoj internetskoj stranici.

9. Ovim se člankom ne dovodi u pitanje Direktiva 2013/11/EU ni postupci ni subjekti za alternativno rješavanje potrošačkih sporova uspostavljeni na temelju te direktive.

Članak 22.

Pouzdana prijavitelji

1. Pružatelji internetskih platformi poduzimaju potrebne tehničke i organizacijske mjere kako bi osigurali da se obavijestima koje pouzdani prijavitelji koji djeluju u okviru svojeg područja stručnosti podnose putem mehanizama iz članka 16. daje prioritet te da se obrađuju i da se o njima odlučuje bez nepotrebne odgode.

2. Status pouzdanog prijavitelja na temelju ove Uredbe dodjeljuje, na zahtjev bilo kojeg subjekta, koordinator za digitalne usluge u državi članici u kojoj podnositelj zahtjeva ima poslovni nastan podnositelju zahtjeva koji je dokazao da ispunjava sve sljedeće uvjete:

- (a) posjeduje posebnu stručno znanje i sposobnost za potrebe otkrivanja, identificiranja i prijavljivanja nezakonitog sadržaja;
- (b) neovisan je o bilo kojem pružatelju internetskih platformi;
- (c) aktivnosti u svrhu podnošenja obavijesti obavlja savjesno, točno i objektivno.

3. Pouzdani prijavitelji najmanje jedanput godišnje objavljuju lako razumljiva i detaljna izvješća o obavijestima podnesenima u skladu s člankom 16. u relevantnom razdoblju. U izvješću se navodi barem broj obavijesti kategoriziranih prema:

- (a) identitetu pružatelja usluga smještaja informacija na poslužitelju;
- (b) vrsti navodno nezakonitog prijavljenog sadržaja;
- (c) djelovanja koje je poduzeo pružatelj.

Ta izvješća uključuju objašnjenje postojećih postupaka kako bi se osiguralo da pouzdani prijavitelji zadrže svoju neovisnost.

Pouzdana prijavitelji šalju izvješće koordinatoru za digitalne usluge koji im je dodijelio status te ga javno objavljuju. Informacije u tim izvješćima ne sadržavaju osobne podatke.

4. Koordinator za digitalne usluge dostavlja Komisiji i Odboru imena, adrese i e-adrese subjekata kojima su dodijelili status pouzdanog prijavitelja u skladu sa stavkom 2. ili kojima su status pouzdanog prijavitelja suspendirali u skladu sa stavkom 6. ili opozvali u skladu sa stavkom 7.

5. Informacije iz stavka 4. Komisija javno objavljuje u javnoj dostupnoj bazi podataka u lako dostupnom i strojno čitljivom obliku te ažurira tu bazu.

6. Ako pružatelj internetskih platformi ima informacije koje upućuju na to da je pouzdani prijavitelj podnio znatan broj nedovoljno preciznih, netočnih ili nedovoljno potkrijepljenih obavijesti putem mehanizama iz članka 16., uključujući informacije prikupljene u vezi s obradom pritužbi putem internih sustava za rješavanje pritužbi iz članka 20. stavka 4., on te informacije priopćuje koordinatoru za digitalne usluge koji je dotičnom subjektu dodijelio status pouzdanog prijavitelja te dostavlja potrebna objašnjenja i popratne dokumente. Po primitku informacije od pružatelja internetskih platformi i ako koordinatorski za digitalne usluge smatra da postoje zakoniti razlozi za otvaranje istrage, suspendira se status pouzdanog prijavitelja tijekom razdoblja trajanja te istrage. Ta se istraga provodi bez neopravdane odgode.

7. Koordinator za digitalne usluge koji je subjektu dodijelio status pouzdanog prijavitelja opoziva taj status ako utvrdi, nakon istrage provedene na vlastitu inicijativu ili na temelju informacija dobivenih od trećih strana, uključujući informacije koje je dostavio pružatelj internetskih platformi na temelju stavka 6., da subjekt više ne ispunjava uvjete utvrđene u stavku 2. Prije opoziva tog statusa koordinatorski za digitalne usluge subjektu pruža mogućnost da reagira na zaključke njegove istrage i namjeru opoziva statusa subjekta pouzdanog prijavitelja.

8. Komisija, nakon savjetovanja s Odborom, ako je to potrebno, izdaje smjernice za pomoć pružateljima internetskih platformi i koordinatorima za digitalne usluge u primjeni stavaka 2., 6. i 7.

Članak 23.

Mjere protiv zlouporabe i zaštita od zlouporabe

1. Pružatelji internetskih platformi suspendiraju, na razuman rok i nakon prethodnog upozorenja, pružanje svojih usluga primateljima usluga koji često pružaju očito nezakonit sadržaj.

2. Pružatelji internetskih platformi suspendiraju, na razuman rok i nakon prethodnog upozorenja, obradu obavijesti i pritužbi koje, putem mehanizama obavješćivanja i djelovanja te internih sustava za rješavanje pritužbi iz članka 16. odnosno 20., podnose pojedinci, subjekti ili podnositelji pritužbe koji često podnose očito neutemeljene obavijesti ili pritužbe.

3. Pri donošenju odluke o suspenziji pružatelji internetskih platformi procjenjuju, na pojedinačnoj osnovi te na pravodoban, savjestan i objektivna način, je li primatelj usluge, pojedinac, subjekt ili podnositelj pritužbe uključen u zlouporabu iz stavaka 1. i 2., uzimajući u obzir sve relevantne činjenice i okolnosti vidljive iz informacija dostupnih pružatelju internetskih platformi. Te okolnosti uključuju barem sljedeće:

- (a) apsolutni broj očito nezakonitih sadržaja ili očito neutemeljenih obavijesti ili pritužbi podnesenih u određenom vremenskom razdoblju;
- (b) njihov relativni udio u odnosu na ukupan broj dostavljenih informacija ili obavijesti podnesenih u određenom vremenskom razdoblju;
- (c) težinu zlouporabe, uključujući prirodu nezakonitog sadržaja, i njezinih posljedica;
- (d) ako ju je moguće utvrditi, namjeru primatelja usluge, pojedinca, subjekta ili podnositelja pritužbe.

4. Pružatelji internetskih platformi u svojim uvjetima poslovanja jasno i detaljno utvrđuju svoju politiku u pogledu zlouporabe iz stavaka 1. i 2. te daju primjere činjenica i okolnosti koje uzimaju u obzir pri procjeni je li određeno ponašanje zlouporaba te trajanje suspenzije.

Članak 24.

Obveze izvješćivanja radi transparentnosti za pružatelje internetskih platformi

1. Uz informacije iz članka 15. pružatelji internetskih platformi u izvješća iz tog članka uključuju informacije o:
 - (a) broju sporova podnesenih tijelima za izvansudsko rješavanje sporova iz članka 21., ishodima rješavanja sporova, medijalnom vremenu potrebnom za dovršetak postupaka za rješavanje sporova i udjelu sporova u kojima je pružatelj internetske platforme provelo odluku tijela;
 - (b) broju suspenzija izrečenih u skladu s člankom 23., pri čemu se radi razlika između suspenzija zbog pružanja očito nezakonitog sadržaja, podnošenja očito neutemeljenih obavijesti i podnošenja očito neutemeljenih pritužbi.
2. Do 17. veljače 2023. i najmanje svakih šest mjeseci nakon toga pružatelji za svaku internetsku platformu ili internetsku tražilicu, u javno dostupnom odjeljku svojeg internetskog sučelja, objavljuju informacije o prosječnim primateljima usluge u Uniji aktivnim na mjesečnoj razini, izračunano kao prosjek tijekom posljednjih šest mjeseci i u skladu s metodologijom utvrđenom u delegiranim aktima iz članka 33. stavka 2., ako su ti delegirani akti doneseni.
3. Pružatelji internetskih platformi ili internetskih tražilica dostavljaju koordinatoru za digitalne usluge u državi poslovnog nastana i Komisiji, na njihov zahtjev i bez nepotrebne odgode, informacije iz stavka 2., ažurirane do trenutka takvog zahtjeva. Taj koordinator za digitalne usluge ili Komisija od pružatelja internetske platforme ili internetske tražilice mogu zahtijevati da dostavi dodatne informacije o izračunu iz tog stavka, uključujući objašnjenja i dokaze za korištene podatke. Te informacije ne uključuju osobne podatke.
4. Ako koordinator za digitalne usluge u državi poslovnog nastana na temelju informacija dobivenih na temelju stavaka 2. i 3. ovog članka ima razloga smatrati da pružatelj internetskih platformi ili internetskih tražilica doseže prag prosječnih aktivnih primatelja usluge u Uniji na mjesečnoj razini utvrđen u članku 33. stavku 1., o tome obavješćuje Komisiju.
5. Pružatelji internetskih platformi bez nepotrebne odgode podnose Komisiji odluke i obrazloženja iz članka 17. stavka 1. kako bi ih se moglo uključiti u javno dostupnu strojno čitljivu bazu podataka kojom upravlja Komisija. Pružatelji internetskih platformi osiguravaju da dostavljene informacije ne sadržavaju osobne podatke.
6. Komisija može donijeti provedbene akte kako bi utvrdila predloške za oblik, sadržaj i druge pojedinosti izvješća na temelju stavka 1. ovog članka. Ti se provedbeni akti donose u skladu sa savjetodavnim postupkom iz članka 88.

Članak 25.

Dizajn i organizacija internetskog sučelja

1. Pružatelji internetskih platformi ne smiju dizajnirati ili organizirati svoja internetska sučelja ili njima upravljati na način kojim se obmanjuje ili manipulira primateljima njihove usluge ili na drugi način bitno narušava ili ugrožava sposobnost primatelja njihove usluge da donose slobodne i informirane odluke.
2. Zabrana iz stavka 1. ne primjenjuje se na prakse obuhvaćene Direktivom 2005/29/EZ ili Uredbom (EU) 2016/679.
3. Komisija može izdati smjernice o tome kako se stavak 1. primjenjuje na određene prakse, a posebno na:
 - (a) isticanje pojedinih izbora kad se od primatelja usluge traži da donese odluku;

- (b) opetovano traženje da primatelj usluge odabere nešto kada je to već odabrao, posebno prezentiranjem skočnih prozora koji ometaju korisničko iskustvo;
- (c) otežavanje postupka otkazivanja usluge u odnosu na postupak prijave na tu uslugu.

Članak 26.

Oglašavanje na internetskim platformama

1. Pružatelji internetskih platformi koji prikazuju oglase na svojim internetskim sučeljima osiguravaju da, za svaki konkretni oglas koji se prikazuje svakom pojedinom primatelju, primatelji usluge mogu jasno, sažeto i nedvosmisleno i u stvarnom vremenu utvrditi:

- (a) da su informacije oglas, među ostalim putem lako uočljivih oznaka koje mogu biti u skladu s normama na temelju članka 44.;
- (b) ime fizičke ili pravne osobe u čije je ime oglas prikazan;
- (c) ime fizičke ili pravne osobe koja je platila oglas ako ta osoba nije fizička ili pravna osoba iz točke (b);
- (d) svrsishodne informacije, izravno i lako dostupne iz oglasa, o glavnim parametrima koji se upotrebljavaju za određivanje primatelja kojem se oglas prikazuje te, ako je to primjenjivo, o tome kako promijeniti te parametre.

2. Pružatelji internetskih platformi primateljima usluge osiguravaju funkcionalnost s pomoću koje mogu izjaviti je li sadržaj koji pružaju komercijalno priopćenje ili sadržava li takvo priopćenje.

Kada primatelj usluge podnese izjavu na temelju ovog stavka, pružatelj internetskih platformi osigurava da drugi primatelji usluge mogu jasno, nedvosmisleno i u stvarnom vremenu, među ostalim putem lako uočljivih oznaka, koje mogu biti u skladu s normama na temelju članka 44., utvrditi, je li sadržaj koji pruža primatelj usluge komercijalno priopćenje, ili sadržava takvo priopćenje, kako je opisano u toj izjavi.

3. Pružatelji internetskih platformi primateljima usluge ne smiju prikazivati oglase na temelju izrade profila, kako je definirana u članku 4. točki 4. Uredbe (EU) 2016/679, upotrebom posebnih kategorija osobnih podataka iz članka 9. stavka 1. Uredbe (EU) 2016/679.

Članak 27.

Transparentnost sustava za preporučivanje

1. Pružatelji internetskih platformi koji upotrebljavaju sustave za preporučivanje u svojim uvjetima poslovanja jednostavnim i razumljivim jezikom utvrđuju glavne parametre koji se upotrebljavaju u njihovim sustavima za preporučivanje, kao i sve opcije za izmjenu tih glavnih parametara ili utjecanje na njih.

2. U glavnim parametrima iz stavka 1. objašnjava se zašto se primatelju usluge predlažu određene informacije. Oni uključuju barem sljedeće:

- (a) kriterije koji su najznačajniji za utvrđivanje informacija predloženih primatelju usluge;
- (b) razloge za relativnu važnost tih parametara.

3. Ako je dostupno nekoliko opcija u skladu sa stavkom 1. za sustave za preporučivanje kojima se utvrđuje relativni redoslijed informacija koje se prikazuju primateljima usluge, pružatelji internetskih platformi također stavljaju na raspolaganje funkcionalnost koja primatelju usluge omogućuje da u bilo kojem trenutku odabere i izmijeni preferiranu opciju. Ta funkcionalnost mora biti izravno i lako dostupna iz posebnog odjeljka internetskog sučelja internetske platforme u kojem se daje prednost tim informacijama.

Članak 28.

Zaštita maloljetnika na internetu

1. Pružatelji internetskih platformi dostupnih maloljetnicima uspostavljaju odgovarajuće i razmjerne mjere kako bi osigurali visoku razinu privatnosti, sigurnosti i zaštite maloljetnika na svojoj usluzi.
2. Pružatelji internetskih platformi ne smiju prikazivati oglase na svojem sučelju na temelju izrade profila kako je definirana u članku 4. točki 4. Uredbe (EU) 2016/679 upotrebom osobnih podataka primatelja usluge ako s dovoljnom sigurnošću znaju da je primatelj usluge maloljetna osoba.
3. Usklađenost s obvezama utvrđenima u ovom članku ne obvezuje pružatelje internetskih platformi da obrađuju dodatne osobne podatke kako bi procijenili je li primatelj usluge maloljetna osoba.
4. Komisija može, nakon savjetovanja s Odborom, izdati smjernice za pomoć pružateljima internetskih platformi u primjeni stavka 1.

ODJELJAK 4.

Dodatne odredbe koje se primjenjuju na pružatelje internetskih platformi kojima se potrošačima omogućuje sklapanje ugovora na daljinu s trgovcima

Članak 29.

Izuzeće mikropoduzeća i malih poduzeća

1. Ovaj odjeljak ne primjenjuje se na pružatelje internetskih platformi kojima se potrošačima omogućuje sklapanje ugovora na daljinu s trgovcima, a koji se smatraju mikropoduzećima ili malim poduzećima kako su definirana u Preporuci 2003/361/EZ.

Ovaj odjeljak ne primjenjuje se na pružatelje internetskih platformi kojima se potrošačima omogućuje sklapanje ugovora na daljinu s trgovcima, a koji su prethodno ispunili uvjete za status mikropoduzeća ili malog poduzeća kako su definirani u Preporuci 2003/361/EZ tijekom 12 mjeseci nakon gubitka tog statusa u skladu s člankom 4. stavkom 2., osim ako su oni vrlo velike internetske platforme u skladu s člankom 33.

2. Odstupajući od stavka 1. ovog članka, ovaj odjeljak primjenjuje se na pružatelje internetskih platformi kojima se potrošačima omogućuje sklapanje ugovora na daljinu s trgovcima, a koje su određene kao vrlo velike internetske platforme u skladu s člankom 33., neovisno o tome smatraju li se mikropoduzećima ili malim poduzećima.

Članak 30.

Sljedivost trgovaca

1. Pružatelji internetskih platformi kojima se potrošačima omogućuje sklapanje ugovora na daljinu s trgovcima osiguravaju da se trgovci mogu koristiti tim platformama za promicanje poruka ili nuđenje proizvoda ili usluga potrošačima koji se nalaze u Uniji samo ako su prije korištenja njihovim uslugama u te svrhe dobili sljedeće informacije, ako su one primjenjive na trgovca:

- (a) ime, adresu, telefonski broj i e-adresu trgovca;
- (b) presliku identifikacijskog dokumenta trgovca ili bilo koju drugu elektroničku identifikaciju kako je definirana u članku 3. Uredbe (EU) br. 910/2014 Europskog parlamenta i Vijeća ⁽⁴⁰⁾;

⁽⁴⁰⁾ Uredba (EU) br. 910/2014 Europskog parlamenta i Vijeća od 23. srpnja 2014. o elektroničkoj identifikaciji i uslugama povjerenja za elektroničke transakcije na unutarnjem tržištu i stavljanju izvan snage Direktive 1999/93/EZ (SL L 257, 28.8.2014., str. 73.).

- (c) podatke o računu za plaćanje trgovca;
- (d) ako je trgovac upisan u trgovački ili slični javni registar, ime trgovačkog registra u kojem je trgovac registriran, kao i njegov registarski broj, odnosno jednakovrijedan način identifikacije u tom registru;
- (e) samocertificiranje trgovca kojim se obvezuje nuditi isključivo proizvode ili usluge koji su u skladu s primjenjivim pravilima prava Unije.

2. Po primitku informacije iz stavka 1. i prije nego što dotičnom trgovcu dopusti da se koristi njegovim uslugama, pružatelj internetske platforme kojom se potrošačima omogućuje sklapanje ugovora na daljinu s trgovcima, pomoću bilo koje slobodno dostupne službene internetske baze podataka ili internetskog sučelja koje su na raspolaganje stavile država članica ili Unija ili slanjem zahtjeva trgovcu za dostavljanje popratnih dokumenata iz pouzdanih izvora, ulaže maksimalne napore kako bi procijenio jesu li informacije iz stavka 1. točaka od (a) do (e) pouzdane i cjelovite. Za potrebe ove Uredbe trgovci su odgovorni za točnost dostavljenih informacija.

U pogledu trgovaca koji se 17. veljače 2024. već koriste uslugama pružatelja internetskih platformi kojima se potrošačima omogućuje sklapanje ugovora na daljinu s trgovcima za potrebe iz stavka 1., pružatelji čine sve što je u njihovoj moći kako bi od dotičnih trgovaca dobili informacije u roku od 12 mjeseci. Ako dotični trgovci ne dostave informacije u tom roku, pružatelji suspendiraju pružanje svojih usluga tim trgovcima dok ne dostave sve informacije.

3. Ako pružatelj internetske platforme kojom se potrošačima omogućuje sklapanje ugovora na daljinu s trgovcima ima dovoljno naznaka ili ima razloga vjerovati da je bilo koja informacija iz stavka 1. koju je dao dotični trgovac netočna, nepotpuna ili da nije ažurirana, taj pružatelj zahtijeva od trgovca da ispravi tu situaciju, bez odgode ili u roku utvrđenom pravom Unije i nacionalnim pravom.

Ako trgovac ne ispravi ili dopuni te informacije, pružatelj internetske platforme kojom se potrošačima omogućuje sklapanje ugovora na daljinu s trgovcima žurno suspendira svoju uslugu tom trgovcu u vezi s ponudom proizvoda ili usluga potrošačima koji se nalaze u Uniji dok on u potpunosti ne ispuni zahtjev.

4. Ne dovodeći u pitanje članak 4. Uredbe (EU) 2019/1150, ako pružatelj internetske platforme kojom se potrošačima omogućuje sklapanje ugovora na daljinu s trgovcima odbije dopustiti trgovcu korištenje svojom uslugom u skladu sa stavkom 1. ili suspendira pružanje svoje usluge u skladu sa stavkom 3. ovog članka, dotični trgovac ima pravo podnijeti pritužbu kako je predviđeno u člancima 20. i 21. ove Uredbe.

5. Pružatelji internetskih platformi kojima se potrošačima omogućuje sklapanje ugovora na daljinu s trgovcima pohranjuju informacije dobivene na temelju stavaka 1. i 2. na siguran način tijekom razdoblja od šest mjeseci nakon kraja ugovornog odnosa s dotičnim trgovcem. Nakon toga brišu te informacije.

6. Ne dovodeći u pitanje stavak 2. ovog članka, pružatelj internetske platforme kojom se potrošačima omogućuje sklapanje ugovora na daljinu s trgovcima otkriva informacije trećim stranama samo ako je to potrebno u skladu s primjenjivim pravom, uključujući naloge iz članka 10. i sve naloge koje su izdala nadležna tijela država članica ili Komisija radi izvršavanja svojih zadaća na temelju ove Uredbe.

7. Pružatelj internetske platforme kojom se potrošačima omogućuje sklapanje ugovora na daljinu s trgovcima stavlja na raspolaganje primateljima usluge informacije iz stavka 1. točaka (a), (d) i (e) koje su dostupne na njegovoj internetskoj platformi na jasan, lako dostupan i razumljiv način. Te informacije moraju biti dostupne barem na internetskom sučelju internetske platforme na kojem se prikazuju informacije o proizvodu ili usluzi.

Članak 31.

Integrirana usklađenost

1. Pružatelji internetskih platformi kojima se potrošačima omogućuje sklapanje ugovora na daljinu s trgovcima osiguravaju da je njihovo internetsko sučelje dizajnirano i organizirano na način kojim se trgovcima omogućuje da ispune svoje obveze u pogledu predugovornih informacija, sukladnosti i informacija o sigurnosti proizvoda u skladu s primjenjivim pravom Unije.

Dotični pružatelj osobito osigurava da se njegovim internetskim sučeljem trgovcima omogućuje da pruže informacije o imenu, adresi, telefonskom broju i e-adresi gospodarskog subjekta kako je definiran u članku 3. točki 13. Uredbe (EU) 2019/1020 i drugom pravu Unije.

2. Pružatelji internetskih platformi kojima se potrošačima omogućuje sklapanje ugovora na daljinu s trgovcima osigurava da je njegovo internetsko sučelje dizajnirano i organizirano na način kojim se trgovcima omogućuje pružanje barem sljedećeg:

- (a) informacija potrebnih za jasnu i nedvosmislenu identifikaciju proizvoda ili usluga koje se promiču ili nude potrošačima koji se nalaze u Uniji putem usluga pružatelja;
- (b) svakog znaka kojim se identificira trgovac, kao što je žig, simbol ili logotip; i
- (c) ako je to primjenjivo, informacija o označavanju i obilježavanju u skladu s pravilima primjenjivog prava Unije o sigurnosti proizvoda i sukladnosti proizvoda.

3. Pružatelji internetskih platformi kojima se potrošačima omogućuju sklapanje ugovora na daljinu s trgovcima ulažu maksimalne napore kako bi procijenili jesu li ti trgovci dostavili informacije iz stavaka 1. i 2. prije nego što omoguće trgovcima da nude svoje proizvode ili usluge na tim platformama. Nakon što dopusti trgovcu da nudi proizvode ili usluge na njegovoj internetskoj platformi kojom se potrošačima omogućuje sklapanje ugovora na daljinu s trgovcima, pružatelj ulaže razumne napore da nasumično provjeri u bilo kojoj službenoj, slobodno dostupnoj i strojno čitljivoj internetskoj bazi podataka ili internetskom sučelju jesu li ponuđeni proizvodi ili usluge identificirani kao nezakoniti.

Članak 32.

Pravo na informacije

1. Ako pružatelj internetske platforme kojom se potrošačima omogućuje sklapanje ugovora na daljinu s trgovcima sazna, bez obzira na sredstva koja je za to koristio, da je trgovac nudio potrošačima koji se nalaze u Uniji nezakonit proizvod ili uslugu putem njegovih usluga, taj pružatelj obavješćuje, u mjeri u kojoj ima njihove kontakte podatke, potrošače koji su kupili nezakonit proizvod ili uslugu putem njegovih usluga o sljedećem:

- (a) činjenici da su proizvod ili usluga nezakoniti;
- (b) identitetu trgovca; i
- (c) svim relevantnim sredstvima pravne zaštite.

Obveza utvrđena u prvom podstavku ograničena je na kupnje nezakonitih proizvoda ili usluga izvršene unutar šest mjeseci od trenutka kada je pružatelj postao svjestan nezakonitosti.

2. Ako u situaciji iz stavka 1. pružatelj internetskih platformi kojima se potrošačima omogućuje sklapanje ugovora na daljinu s trgovcima nema podatke za kontakt svih dotičnih potrošača, taj pružatelj na svojem internetskom sučelju javno objavljuje lako dostupne informacije o nezakonitom proizvodu ili usluzi, identitetu trgovca i svim relevantnim sredstvima pravne zaštite.

ODJELJAK 5.

Dodatne obveze za pružatelje vrlo velikih internetskih platformi i vrlo velikih internetskih tražilica u pogledu upravljanja sistemskim rizicima

Članak 33.

Vrlo velike internetske platforme i vrlo velike internetske tražilice

1. Ovaj se odjeljak primjenjuje na internetske platforme i internetske tražilice koje imaju broj prosječnih primatelja usluge u Uniji aktivnih na mjesečnoj razini od 45 milijuna ili više, te koje su na temelju stavka 4. određene kao vrlo velike internetske platforme ili vrlo velike internetske tražilice.
2. Komisija donosi delegirane akte u skladu s člankom 87. radi prilagodbe broja prosječnih primatelja usluga u Uniji aktivnih na mjesečnoj razini iz stavka 1. ako se broj stanovnika Unije poveća ili smanji za najmanje 5 % u odnosu na njezino stanovništvo u 2020. ili na njezino stanovništvo nakon prilagodbe delegiranim aktom u godini u kojoj je donesen zadnji delegirani akt. U tom slučaju Komisija prilagođava broj tako da odgovara 10 % stanovništva Unije u godini u kojoj je donesen delegirani akt, zaokružen na više ili na niže, kako bi se broj mogao izraziti u milijunima.
3. Komisija može donijeti delegirane akte u skladu s člankom 87. nakon savjetovanja s Odborom kako bi dopunila odredbe Uredbe utvrđivanjem metodologije za izračun broja prosječnih primatelja usluge u Uniji aktivnih na mjesečnoj razini za potrebe stavka 1. ovog članka i članka 24. stavka 2., osiguravajući pritom da se metodologijom uzmu u obzir promjene na tržištu i tehnološki napredak.
4. Komisija, nakon savjetovanja s državom članicom poslovnog nastana ili nakon što je uzela u obzir informacije koje je dostavio koordinator za digitalne usluge u državi poslovnog nastana u skladu s člankom 24. stavkom 4. donosi odluku kojom se kao vrlo velika internetska platforma ili vrlo velika internetska tražilica za potrebe ove Uredbe određuje internetska platforma ili internetska tražilica s brojem prosječnih primatelja usluge aktivnih na mjesečnoj razini koji je jednak broju iz stavka 1. ovog članka ili veći od njega. Komisija donosi svoju odluku na temelju podataka koje je pružatelj internetske platforme dostavio u skladu s člankom 24. stavkom 2. ili informacija zatraženih u skladu s člankom 24. stavkom 3. ili bilo kojih drugih informacija koje su dostupne Komisiji.

Ako pružatelj internetske platforme ili internetske tražilice ne postupi u skladu s člankom 24. stavkom 2. ili ne postupi u skladu sa zahtjevom koordinatora za digitalne usluge u državi poslovnog nastana ili Komisije u skladu s člankom 24. stavkom 3., to ne sprečava Komisiju da tog pružatelja odredi kao pružatelja vrlo velike internetske platforme ili vrlo velike internetske tražilice u skladu s ovim stavkom.

Ako Komisija svoju odluku temelji na drugim informacijama koje su joj dostupne u skladu s prvim podstavkom ovog stavka ili na temelju dodatnih informacija zatraženih na temelju članka 24. stavka 3., Komisija daje dotičnom pružatelju internetske platforme ili internetske tražilice rok od deset radnih dana da podnese svoja stajališta o preliminarnim nalazima Komisije te o namjeri Komisije da tu internetsku platformu ili internetsku tražilicu odredi kao vrlo veliku internetsku platformu odnosno vrlo veliku internetsku tražilicu. Komisija uzima u obzir stajališta koja je podnio dotični pružatelj usluga.

Propust dotičnog pružatelja internetske platforme ili internetske tražilice da podnese svoje stajalište u skladu s trećim podstavkom ne sprečava Komisiju da tu internetsku platformu ili internetsku tražilicu odredi kao vrlo veliku internetsku platformu odnosno vrlo veliku internetsku tražilicu na temelju drugih informacija koje su joj dostupne.

5. Komisija ukida određivanje ako tijekom neprekinutog razdoblja od jedne godine internetska platforma ili internetska tražilica nema broj prosječnih primatelja usluge aktivnih na mjesečnoj razini jednak broju iz stavka 1. ili veći od njega.

6. Komisija dostavlja svoje odluke na temelju stavaka 4. i 5. pružatelju dotične internetske platforme ili internetske tražilice, Odboru i koordinatoru za digitalne usluge u državi poslovnog nastana, bez nepotrebne odgode.

Komisija osigurava da se popis određenih vrlo velikih internetskih platformi i vrlo velikih internetskih tražilica objavi u *Službenom listu Europske unije* te ažurira taj popis. Obveze utvrđene u ovom odjeljku primjenjuju se ili se prestaju primjenjivati na dotične vrlo velike internetske platforme i vrlo velike internetske tražilice četiri mjeseca nakon obavijesti dotičnom pružatelju usluga iz prvog podstavka.

Članak 34.

Procjena rizika

1. Pružatelji vrlo velikih internetskih platformi i vrlo velikih internetskih tražilica s dužnom pažnjom utvrđuju, analiziraju i procjenjuju sve sistemske rizike u Uniji koji proizlaze iz dizajna ili funkcioniranja njihove usluge i njezinih povezanih sustava, među ostalim algoritamskih sustava, i od korištenja njihovih usluga.

Oni provode procjene rizika od datuma primjene iz članka 33. stavka 6. drugog podstavka i najmanje jednom godišnje nakon toga, a u svakom slučaju prije uvođenja funkcionalnosti koje će vjerojatno imati ključan učinak na rizike utvrđene u skladu s ovim člankom. Ta procjena rizika odnosi se na njihove usluge, razmjerna je sistemskim rizicima uzimajući u obzir njihovu ozbiljnost i vjerojatnost i uključuje sljedeće sistemske rizike:

- (a) širenje nezakonitog sadržaja putem njihovih usluga;
- (b) sve stvarne ili predvidive negativne učinke na ostvarivanje temeljnih prava, osobito prava na ljudsko dostojanstvo utvrđenog u članku 1. Povelje, prava na poštovanje privatnog i obiteljskog života utvrđenog u članku 7. Povelje, prava na zaštitu osobnih podataka utvrđenu u članku 8. Povelje, prava na slobodu izražavanja i informiranja, uključujući slobodu i pluralizam medija, utvrđenog u članku 11. Povelje, prava na nediskriminaciju utvrđenog u članku 21. Povelje, prava na poštovanje prava djeteta utvrđenog u članku 24. Povelje i prava na visoku razinu zaštite potrošača utvrđenog u članku 38. Povelje;
- (c) sve stvarne ili predvidive negativne učinke na građanski diskurs i izborne procese te na javnu sigurnost;
- (d) sve stvarne ili predvidive negativne učinke povezane s rodno uvjetovanim nasiljem, zaštitom javnog zdravlja i maloljetnika te ozbiljnim negativnim posljedicama za fizičku i mentalnu dobrobit osobe.

2. Pri provedbi procjena rizika pružatelji vrlo velikih internetskih platformi i vrlo velikih internetskih tražilica osobito uzimaju u obzir utječu li sljedeći čimbenici na bilo koji od sistemskih rizika iz stavka 1. i na koji način:

- (a) dizajn njihovih sustava za preporučivanje i bilo koji drugi relevantni algoritamski sustavi;
- (b) njihovi sustavi za moderiranje sadržaja;
- (c) primjenjivi uvjeti poslovanja i njihova provedba;
- (d) sustavi za odabir i prikazivanje oglasa;
- (e) prakse pružatelja usluga povezane s podacima.

U procjenama se također analizira utječe li na rizike u skladu sa stavkom 1. i na koji način namjerno manipuliranje njihovom uslugom, uključujući nevjerođostojno korištenje uslugom ili automatizirano iskorištavanje usluge, kao i povećanje i potencijalno brzo i sveobuhvatno širenje nezakonitog sadržaja i informacija koje nisu u skladu s njihovim uvjetima poslovanja.

U procjeni se uzimaju u obzir posebni regionalni ili jezični aspekti, uključujući kada su specifični za državu članicu.

3. Pružatelji vrlo velikih internetskih platformi i vrlo velikih internetskih tražilica čuvaju popratne dokumente o procjenama rizika najmanje tri godine nakon provedbe procjena rizika te ih na zahtjev dostavljaju Komisiji i koordinatoru za digitalne usluge u državi poslovnog nastana.

Članak 35.

Smanjenje rizika

1. Pružatelji vrlo velikih internetskih platformi i vrlo velikih internetskih tražilica uspostavljaju razumne, razmjerne i djelotvorne mjere za smanjenje rizika, prilagođene posebnim sistemskim rizicima utvrđenima u skladu s člankom 34., s posebnim naglaskom na učincima takvih mjera na temeljna prava. Takve mjere mogu uključivati, ako je to primjenjivo:

- (a) prilagodbu dizajna, značajki ili funkcioniranja njihovih usluga, uključujući njihova internetska sučelja;
- (b) prilagodbu njihovih uvjeta poslovanja i njihove provedbe;
- (c) prilagodbu postupaka moderiranja sadržaja, uključujući brzinu i kvalitetu obrade obavijesti koje se odnose na određene vrste nezakonitog sadržaja i, prema potrebi, žurno uklanjanje ili onemogućavanje pristupa prijavljenom sadržaju, posebno u pogledu nezakonitog govora mržnje ili kibernasilje; kao i prilagodbu svih relevantnih postupaka donošenja odluka i namjenskih sredstava za moderiranje sadržaja;
- (d) testiranje i prilagodbu njihovih algoritamskih sustava, uključujući njihove sustave za preporučivanje;
- (e) prilagodbu njihovih sustava oglašavanja i donošenje ciljanih mjera usmjerenih na ograničavanje ili prilagođavanje prikazivanja oglasa u vezi s uslugom koju pružaju;
- (f) jačanje internih procesa, resursa, ispitivanja, dokumentacije ili nadzora bilo koje njihove aktivnosti, posebno u pogledu otkrivanja sistemskog rizika;
- (g) pokretanje ili prilagodbu suradnje s pouzdanim prijaviteljima u skladu s člankom 22. i provedbu odluke tijela za izvansudsko rješavanje sporova na temelju članka 21.;
- (h) pokretanje ili prilagodbu suradnje s drugim pružateljima internetskih platformi ili internetskih tražilica na temelju kodeksa ponašanja i kriznih protokola iz članka 45. odnosno članka 48.;
- (i) poduzimanje mjera za podizanje svijesti i prilagođavanje njihovog internetskog sučelja kako bi se primateljima usluge pružile informacije;
- (j) poduzimanje ciljanih mjera za zaštitu prava djeteta, uključujući alate za provjeru dobi i alate za roditeljsku kontrolu te alate kojima je cilj pomoći maloljetnicima da, prema potrebi, upozore na zlostavljanje ili da im se pruži potpora;
- (k) osiguravanje da se informacija, neovisno o tome predstavlja li generiranu ili manipuliranu sliku, audio ili videozapis koji znatno sličí postojećim osobama, predmetima, mjestima ili drugim subjektima ili događajima te se osobi lažno čini vjerodostojnom ili istinitom, može razlikovati s pomoću lako uočljivih oznaka kada je prikazana na njihovim internetskim sučeljima te pružanje funkcije jednostavne za upotrebu koja primateljima usluge omogućuje da ukažu na takvu informaciju.

2. Odbor u suradnji s Komisijom jednom godišnje objavljuje cjelovita izvješća. Ta izvješća uključuju sljedeće:

- (a) utvrđivanje i procjenu najvažnijih i najčešćih sistemskih rizika o kojima izvijeste pružatelji vrlo velikih internetskih platformi i vrlo velikih internetskih tražilica ili koji se utvrde na temelju drugih izvora informacija, posebno onih koji se pružaju u skladu s člancima 39., 40. i 42.;

- (b) primjere dobre prakse smanjenja utvrđenih sistemskih rizika za pružatelje vrlo velikih internetskih platformi i vrlo velikih internetskih tražilica.

U tim se izvješćima navode sistemski rizici raščlanjeni po državi članici u kojoj su nastali i, ako je to primjenjivo, u cijeloj Uniji.

3. Komisija u suradnji s koordinatorima za digitalne usluge može izdati smjernice o primjeni stavka 1. u vezi s posebnim rizicima, ponajprije kako bi dala primjere dobre prakse i preporučila moguće mjere, uzimajući u obzir moguće posljedice mjera na temeljna prava svih uključenih strana koja su utvrđena u Povelji. Pri pripremi tih smjernica Komisija organizira javna savjetovanja.

Članak 36.

Mehanizam za odgovor na krizu

1. U slučaju krize Komisija na preporuku Odbora može donijeti odluku kojom se od jednog ili više pružatelja vrlo velikih internetskih platformi ili vrlo velikih internetskih tražilica zahtijeva da poduzmu jedno ili više sljedećih djelovanja:

- (a) procijene doprinose li funkcioniranje i upotreba njihovih usluga znatno ozbiljnijoj prijetnji kako je navedena u stavku 2. i, ako da, u kojoj mjeri i na koji način, ili je vjerojatno da će joj znatno doprinijeti;
- (b) utvrde i primijene posebne učinkovite i razmjerne mjere, kao što su one predviđene u članku 35. stavku 1. ili članku 48. stavku 2., kako bi spriječile, uklonile ili ograničile svaki takav doprinos ozbiljnijoj prijetnji utvrđenoj u skladu s točkom (a) ovog stavka;
- (c) do određenog datuma ili u redovitim vremenskim razmacima navedenima u odluci izvijeste Komisiju o procjenama iz točke (a), točnom sadržaju, provedbi te kvalitativnom i kvantitativnom učinku posebnih mjera poduzetih u skladu s točkom (b) te o svim drugim pitanjima povezanim s tim procjenama ili tim mjerama, kako je navedeno u odluci.

Pri utvrđivanju i primjeni mjera na temelju točke (b) ovog stavka pružatelj ili pružatelji usluga uzimaju u obzir ozbiljnost ozbiljne prijetnje iz stavka 2., hitnost mjera i stvarne ili potencijalne posljedice za prava i zakonite interese svih uključenih strana, uključujući moguće nepoštovanje temeljnih prava utvrđenih u Povelji.

2. Za potrebe ovog članka smatra se da je kriza nastupila ako izvanredne okolnosti dovedu do ozbiljne prijetnje javnoj sigurnosti ili javnom zdravlju u Uniji ili bitnim dijelovima Unije.

3. Pri donošenju odluke iz stavka 1. Komisija osigurava da su ispunjeni svi sljedeći zahtjevi:

- (a) djelovanja koja se zahtijevaju odlukom nužna su, opravdana i proporcionalna, osobito uzimajući u obzir ozbiljnost ozbiljne prijetnje iz stavka 2., hitnost mjera i stvarne ili potencijalne posljedice za prava i zakonite interese svih uključenih strana, uključujući moguće nepoštovanje temeljnih prava utvrđenih u Povelji;
- (b) u odluci se navodi razuman rok u kojem se trebaju poduzeti posebne mjere iz stavka 1. točke (b), osobito uzimajući u obzir hitnost tih mjera i vrijeme potrebno za njihovu pripremu i provedbu;
- (c) djelovanja koja se zahtijevaju odlukom ograničena su na razdoblje od najviše tri mjeseca.

4. Nakon donošenja odluke iz stavka 1. Komisija bez nepotrebne odgode poduzima sljedeće korake:

- (a) obavješćuje o odluci pružatelja ili pružatelje kojima je odluka upućena;

- (b) javno objavljuje odluku; i
- (c) obavješćuje Odbor o odluci, poziva ga da podnese svoja stajališta o toj odluci i obavješćuje ga o svakom daljnjem razvoju događaja u vezi s tom odlukom.

5. Posebne mjere koje treba poduzeti u skladu sa stavkom 1. točkom (b) i stavkom 7. drugim podstavkom odabire pružatelj ili pružatelji kojima je upućena odluka Komisije.

6. Komisija može na vlastitu inicijativu ili na zahtjev pružatelja pokrenuti dijalog s pružateljem kako bi utvrdila jesu li, s obzirom na posebne okolnosti pružatelja, planirane ili provedene mjere iz stavka 1. točke (b) djelotvorne i razmjerne u postizanju željenih ciljeva. Komisija posebno osigurava da mjere koje je pružatelj poduzeo u skladu sa stavkom 1. točkom (b) ispunjavaju zahtjeve iz stavka 3. točaka (a) i (c).

7. Komisija prati primjenu posebnih mjera poduzetih u skladu s odlukom iz stavka 1. ovog članka na temelju izvješća iz točke (c) tog stavka i svih drugih relevantnih informacija, uključujući informacije koje može zatražiti na temelju članka 40. ili članka 67., uzimajući u obzir razvoj krize. Komisija redovito izvješćuje Odbor o tom praćenju, najmanje jednom mjesečno.

Ako Komisija smatra da planirane ili provedene posebne mjere na temelju stavka 1. točke (b) nisu djelotvorne ili razmjerne, može, nakon savjetovanja s Odborom, donijeti odluku kojom se od pružatelja zahtijeva da preispita utvrđivanje ili primjenu tih posebnih mjera.

8. Ako je to primjereno s obzirom na razvoj krize, Komisija na preporuku Odbora može izmijeniti odluku iz stavka 1. ili iz stavka 7. drugog podstavka na sljedeći način:

- (a) opozivom odluke i, prema potrebi, zahtijevanjem od vrlo velike internetske platforme ili vrlo velike internetske tražilice da prestanu primjenjivati mjere utvrđene i provedene na temelju stavka 1. točke (b) ili stavka 7. drugog podstavka, osobito ako razlozi za takve mjere više ne postoje;
- (b) produljenjem razdoblja iz stavka 3. točke (c) za razdoblje od najviše tri mjeseca;
- (c) uzimanjem u obzir iskustva stečenog u primjeni mjera, a posebno mogućeg neuspjeha da se mjerama poštuju temeljna prava utvrđena u Povelji.

9. Zahtjevi iz stavaka od 1. do 6. primjenjuju se na odluku i njezinu izmjenu iz ovog članka.

10. Komisija u najvećoj mogućoj mjeri uzima u obzir preporuke koje Odbor daje na temelju ovog članka.

11. Nakon donošenja odluka u skladu s ovim člankom Komisija svake godine izvješćuje Europski parlament i Vijeće o primjeni posebnih mjera poduzetih na temelju tih odluka, a u svakom slučaju tri mjeseca nakon završetka krize.

Članak 37.

Neovisna revizija

1. Pružatelji vrlo velikih internetskih platformi i vrlo velikih internetskih tražilica podliježu, na vlastiti trošak i barem jednom godišnje, neovisnim revizijama radi ocjenjivanja usklađenosti s:

- (a) obvezama iz poglavlja III.;
- (b) svim obvezama preuzetima na temelju kodeksa ponašanja iz članka 45. i 46. i kriznih protokola iz članka 48.

2. Pružatelji vrlo velikih internetskih platformi i vrlo velikih internetskih tražilica organizacijama koje provode revizije na temelju ovog članka pružaju potrebnu suradnju i pomoć kako bi im se omogućila provedba tih revizija na djelotvoran, učinkovit i pravodoban način, među ostalim tako da im omoguće pristup svim relevantnim podacima i prostorijama te odgovaranjem na usmena ili pisana pitanja. Suzdržavaju se od ometanja, neopravdanog utjecanja ili potkopavanja provedbe revizije.

Takvim revizijama osigurava se odgovarajuća povjerljivost i čuvanje poslovne tajne u pogledu informacija dobivenih od pružatelja vrlo velikih internetskih platformi i vrlo velikih internetskih tražilica i trećih strana u kontekstu revizija, među ostalim nakon završetka revizija. Međutim, ispunjavanje tog zahtjeva ne smije negativno utjecati na provedbu revizija i druge odredbe ove Uredbe, posebno one o transparentnosti, nadzoru i izvršavanju. Ako je to potrebno u svrhu izvješćivanja radi transparentnosti u skladu s člankom 42. stavkom 4., u izvješću o reviziji i izvješću o provedbi revizije iz stavaka 4. i 6. ovog članka prilažu se verzije koje ne sadržavaju informacije koje bi se razumno mogle smatrati povjerljivima.

3. Revizije koje se provode na temelju stavka 1. provode organizacije koje:

- (a) ne ovise o pružatelju dotičnih vrlo velikih internetskih platformi ili vrlo velikih internetskih tražilica niti su u sukobu interesa s njim ni s bilo kojom pravnom osobom povezanom s tim pružateljem; osobito da:
 - i. nisu pružile bilo kakve nerevizorske usluge povezane s pitanjima obuhvaćenima revizijom predmetnom pružatelju vrlo velike internetske platforme ili vrlo velike internetske tražilice ni bilo kojoj pravnoj osobi povezanoj s tim pružateljem u razdoblju od 12 mjeseci prije početka revizije te su se obvezale da im neće pružati takve usluge u razdoblju od 12 mjeseci nakon završetka revizije;
 - ii. nisu pružile usluge revizije u skladu s ovim člankom dotičnom pružatelju vrlo velike internetske platforme ili vrlo velike internetske tražilice ni bilo kojoj pravnoj osobi povezanoj s tim pružateljem tijekom razdoblja duljeg od 10 uzastopnih godina;
 - iii. ne provode reviziju za naknade koje ovise o rezultatu revizije;
- (b) imaju dokazano stručno znanje u području upravljanja rizicima, tehničke kompetencije i sposobnosti;
- (c) imaju dokazanu objektivnost i profesionalnu etiku, posebno na temelju pridržavanja kodeksa ponašanja ili odgovarajućih standarda.

4. Pružatelji vrlo velikih internetskih platformi i vrlo velikih internetskih tražilica osiguravaju da organizacije koje provode revizije sastavljaju izvješće za svaku reviziju. To izvješće mora biti obrazloženo, u pisanom obliku i sadržavati barem sljedeće:

- (a) ime, adresu i kontaktnu točku pružatelja vrlo velike internetske platforme ili vrlo velike internetske tražilice koji je predmet revizije, te razdoblje obuhvaćeno revizijom;
- (b) ime i adresu organizacije ili organizacija koje provode reviziju;
- (c) izjavu o interesima;
- (d) opis posebnih revidiranih elemenata i primijenjenu metodologiju;
- (e) opis i sažetak glavnih zaključaka revizije;
- (f) popis trećih strana s kojima se savjetovalo u okviru revizije;
- (g) revizorsko mišljenje o tome je li pružatelj vrlo velike internetske platforme ili vrlo velike internetske tražilice koji je predmet revizije postupao u skladu s obvezama i dužnostima iz stavka 1., odnosno „pozitivno”, „pozitivno s komentarima” ili „negativno”;
- (h) ako revizorsko mišljenje nije „pozitivno”, operativne preporuke o posebnim mjerama za postizanje usklađenosti i preporučeni vremenski okvir za postizanje usklađenosti.

5. Ako organizacija koja provodi reviziju nije mogla provesti reviziju određenih posebnih elemenata ili izraziti revizorsko mišljenje na temelju svojih istraga, ona u revizorsko izvješće uključuje objašnjenje okolnosti i razloge zbog kojih ti elementi nisu mogli biti obuhvaćeni revizijom.

6. Pružatelji vrlo velikih internetskih platformi ili vrlo velikih internetskih tražilica koji prime revizorsko izvješće koje nije „pozitivno” uzimaju u obzir sve operativne preporuke koje su im upućene kako bi poduzeli potrebne mjere za njihovu provedbu. U roku od mjesec dana od primitka tih preporuka donose izvješće o provedbi revizijskih preporuka u kojem se utvrđuju te mjere. Ako ne provedu operativne preporuke, u izvješću o provedbi revizijskih preporuka moraju obrazložiti zašto to nisu učinili i navesti sve alternativne mjere koje su poduzele kako bi otklonile sve utvrđene slučajeve neusklađenosti.

7. Komisija je ovlaštena za donošenje delegiranih akata u skladu s člankom 87. radi dopune ove Uredbe utvrđivanjem potrebnih pravila za provedbu revizija u skladu s ovim člankom, posebno u pogledu potrebnih pravila o postupovnim koracima, revizijskim metodologijama i predlošcima za izvješćivanje za revizije provedene u skladu s ovim člankom. Tim delegiranim aktima uzimaju se u obzir svi dobrovoljni revizijski standardi iz članka 44. stavka 1. točke (e).

Članak 38.

Sustavi za preporučivanje

Uz zahtjeve utvrđene u članku 27., pružatelji vrlo velikih internetskih platformi i vrlo velikih internetskih tražilica koji upotrebljavaju sustave za preporučivanje pružaju barem jednu opciju za svaki od svojih sustava za preporučivanje koja se ne temelji na izradi profila kako je definirana u članku 4. točki 4. Uredbe (EU) 2016/679.

Članak 39.

Dodatna transparentnost internetskog oglašavanja

1. Pružatelji vrlo velikih internetskih platformi ili vrlo velikih internetskih tražilica koje prikazuju oglase na svojim internetskim sučeljima sastavljaju i javno objavljuju u posebnom odjeljku svojeg internetskog sučelja putem pretraživog i pouzdanog alata koji omogućuje pretraživanje po više kriterija i putem sučelja za programiranje aplikacija, repozitorij u kojem se informacije iz stavka 2. čuvaju tijekom cijelog razdoblja u kojem prikazuju oglas i jednu godinu od posljednjeg prikazivanja oglasa na njihovim internetskim sučeljima. Osiguravaju da repozitorij ne sadržava osobne podatke primatelja usluge kojima je oglas bio ili mogao biti prikazan i poduzimaju razumne napore kako bi osigurali da su informacije točne i potpune.

2. Repozitorij sadržava barem sljedeće informacije:

- (a) sadržaj oglasa, uključujući naziv proizvoda, usluge ili robne marke te predmet oglasa;
- (b) ime fizičke ili pravne osobe u čije je ime oglas prikazan;
- (c) ime fizičke ili pravne osobe koja je platila oglas, ako ta osoba nije osoba iz točke (b);
- (d) razdoblje u kojem je oglas bio prikazan;
- (e) podatak o tome je li oglas bio namijenjen za prikazivanje jednoj ili više posebnih skupina primatelja usluge i, ako jest, glavne parametre upotrijebljene u tu svrhu, uključujući, ako je to primjenjivo, glavne parametre koji se koriste za isključivanje jedne ili više tih određenih skupina;
- (f) komercijalna priopćenja objavljena na vrlo velikim internetskim platformama i utvrđena u skladu s člankom 26. stavkom 2.;
- (g) ukupni broj ostvarenih primatelja usluge kojima je oglas prikazan i, ako je to primjenjivo, zbirne brojeve raščlanjene po državi članici za skupinu ili skupine primatelja kojima je oglas bio posebno namijenjen.

3. Kad je riječ o stavku 2. točkama (a), (b) i (c), ako je pružatelj vrlo velikih internetskih platformi ili vrlo velikih internetskih tražilica uklonio ili onemogućio pristup određenom oglasu zbog navodne nezakonitosti ili nespojivosti s njegovim uvjetima poslovanja, repozitorij ne uključuje informacije iz tih točaka. U tom slučaju repozitorij za određeni oglas uključuje informacije iz, ovisno o slučaju, članka 17. stavka 3. točaka od (a) do (e) ili članka 9. stavka 2. točke (a) podtočke i.

Komisija može, nakon savjetovanja s Odborom, relevantnim provjerenim istraživačima iz članka 40. i javnosti izdati smjernice o strukturi, organizaciji i funkcijama repozitorija iz ovog članka.

Članak 40.

Pristup podacima i kontrola

1. Pružatelji vrlo velikih internetskih platformi ili vrlo velikih internetskih tražilica omogućuju koordinatoru za digitalne usluge u državi poslovnog nastana ili Komisiji, na njihov obrazloženi zahtjev i u razumnom roku, navedenom u zahtjevu, pristup podacima koji su potrebni za praćenje i ocjenjivanje usklađenosti s ovom Uredbom.

2. Koordinator za digitalne usluge i Komisija upotrebljavaju podatke kojima se pristupa na temelju stavka 1. samo u svrhu praćenja i procjene usklađenosti s ovom Uredbom te uzimaju u obzir prava i interese pružatelja vrlo velikih internetskih platformi ili vrlo velikih internetskih tražilica i primatelja dotične usluge, uključujući zaštitu osobnih podataka, zaštitu povjerljivih informacija, posebno poslovnih tajni te očuvanje sigurnosti njihovih usluga.

3. Za potrebe stavka 1. pružatelji vrlo velikih internetskih platformi ili vrlo velikih internetskih tražilica na zahtjev koordinatora za digitalne usluge u državi poslovnog nastana ili Komisije objašnjavaju dizajn, logiku funkcioniranja i testiranja svojih algoritamskih sustava, uključujući svoje sustave za preporučivanje.

4. Na obrazloženi zahtjev koordinatora za digitalne usluge u državi poslovnog nastana, pružatelji vrlo velikih internetskih platformi ili vrlo velikih internetskih tražilica u razumnom roku, navedenom u zahtjevu, pružaju pristup podacima provjerenim istraživačima koji ispunjavaju zahtjeve iz stavka 8. ovog članka isključivo u svrhu provođenja istraživanja koje doprinosi otkrivanju, utvrđivanju i razumijevanju sistemskih rizika u Uniji utvrđenih u skladu s člankom 34. stavkom 1. i procjeni prikladnosti, učinkovitosti i učinaka mjera za smanjenje rizika na temelju članka 35.

5. U roku od 15 dana od primitka zahtjeva kako je navedeno u stavku 4. pružatelji vrlo velikih internetskih platformi ili vrlo velikih internetskih tražilica mogu od koordinatora za digitalne usluge u državi poslovnog nastana zatražiti izmjenu zahtjeva ako smatraju da ne mogu dati pristup traženim podacima zbog jednog od sljedećih dvaju razloga:

(a) nemaju pristup tim podacima;

(b) davanje pristupa tim podacima prouzročilo bi znatne nedostatke u sigurnosti njihove usluge ili zaštiti povjerljivih informacija, osobito poslovnih tajni.

6. Zahtjevi za izmjenu na temelju stavka 5. sadržavaju prijedloge jednog ili više alternativnih načina kojima se može omogućiti pristup traženim podacima ili drugim podacima koji su primjereni i dostatni za potrebe zahtjeva.

Koordinator za digitalne usluge u državi poslovnog nastana odlučuje o zahtjevu za izmjenu u roku od 15 dana i pružatelju vrlo velikih internetskih platformi ili vrlo velikih internetskih tražilica dostavlja odluku te, prema potrebi, izmijenjeni zahtjev i novi rok za ispunjavanje zahtjeva.

7. Pružatelji vrlo velikih internetskih platformi ili vrlo velikih internetskih tražilica olakšavaju i osiguravaju pristup podacima na temelju stavaka 1. i 4. putem odgovarajućih sučelja navedenih u zahtjevu, uključujući internetske baze podataka ili aplikacijska programska sučelja.

8. Na temelju pravilno obrazložene prijave istraživača, koordinator za digitalne usluge u državi poslovnog nastana dodjeljuje tim istraživačima status „provjerenih istraživača” za specifično istraživanje navedeno u prijavi i izdaje obrazloženi zahtjev za pristup podacima pružatelju vrlo velike internetske platforme ili vrlo velike internetske tražilice na temelju stavka 4. ako istraživači dokažu da ispunjavaju sve sljedeće uvjete:

- (a) povezani su s istraživačkom organizacijom kako je definirana u članku 2. točki 1. Direktive (EU) 2019/790;
- (b) nezavisni su od komercijalnih interesa;
- (c) u njihovoj prijavi navodi se izvor financiranja istraživanja;
- (d) sposobni su ispuniti posebne zahtjeve u pogledu sigurnosti i povjerljivosti podataka koji odgovaraju svakom pojedinom zahtjevu i zaštititi osobne podatke te u svojem zahtjevu opisuju primjerene tehničke i organizacijske mjere koje su u tu svrhu uveli;
- (e) u prijavi se dokazuje da je njihov pristup traženim podacima i u traženim rokovima potreban i razmjeran svrhama njihova istraživanja te da će očekivani rezultati tog istraživanja doprinijeti svrhama utvrđenima u stavku 4.;
- (f) planirane istraživačke aktivnosti provodit će se u svrhe utvrđene u stavku 4.;
- (g) obvezali su se da će svoje rezultate istraživanja besplatno javno objaviti u razumnom roku nakon završetka istraživanja podložno pravima i interesima primatelja dotične usluge u skladu s Uredbom (EU) 2016/679.

Po primitku prijave na temelju ovog stavka koordinator za digitalne usluge u državi poslovnog nastana o tome obavješćuje Komisiju i Odbor.

9. Istraživači prijavu mogu podnijeti i koordinatoru za digitalne usluge u državi članici istraživačke organizacije s kojom su povezani. Po primitku prijave u skladu s ovim stavkom koordinator za digitalne usluge provodi početno ocjenjivanje ispunjavaju li dotični istraživači sve uvjete utvrđene u stavku 8. Dotični koordinator za digitalne usluge zatim šalje prijavu, zajedno s popratnim dokumentima koje su dostavili dotični istraživači i početnom ocjenom, koordinatoru za digitalne usluge u državi poslovnog nastana. Koordinator za digitalne usluge u državi poslovnog nastana bez nepotrebne odgode donosi odluku o dodjeli istraživaču statusa provjerenog istraživača.

Iako se dostavljena početna procjena uzima u obzir, konačna odluka da se istraživaču dodijeli status provjerenog istraživača na temelju stavka 8. u nadležnosti je koordinatora za digitalne usluge u državi poslovnog nastana.

10. Koordinator za digitalne usluge koji je dodijelio status provjerenog istraživača i izdao obrazloženi zahtjev za pristup podacima pružateljima vrlo velikih internetskih platformi ili vrlo velikih internetskih tražilica u korist provjerenog istraživača donosi odluku o ukidanju pristupa ako utvrdi, nakon istrage provedene na vlastitu inicijativu ili na temelju informacija dobivenih od trećih strana, da provjereni istraživač više ne ispunjava uvjete utvrđene u stavku 8. te o toj odluci obavješćuje pružatelja vrlo velike internetske platforme ili vrlo velike internetske tražilice na koji se odluka odnosi. Prije ukidanja pristupa, koordinator za digitalne usluge provjerenom istraživaču omogućuje da reagira na nalaze njegove istrage i namjeru ukidanja pristupa.

11. Koordinator za digitalne usluge poslovnog nastana Odboru dostavlja imena i podatke za kontakt fizičkih osoba ili subjekata kojima su dodijelili status „provjerenog istraživača” u skladu sa stavkom 8., kao i svrhu istraživanja u pogledu kojeg je prijava podnesena ili, ako su ukinuli pristup podacima u skladu sa stavkom 10., priopćuju tu informaciju Odboru.

12. Pružatelji vrlo velikih internetskih platformi ili vrlo velikih internetskih tražilica bez nepotrebne odgode daju pristup podacima, među ostalim, podacima u stvarnom vremenu ako je to tehnički moguće, pod uvjetom da su ti podaci javno dostupni istraživačima na njihovu internetskom sučelju, među ostalim onima povezanim s neprofitnim tijelima, organizacijama i udruženjima, koji ispunjavaju uvjete utvrđene u stavku 8. točkama (b), (c), (d) i (e) i koji upotrebljavaju podatke isključivo za provođenje istraživanja koje doprinosi otkrivanju, identifikaciji i razumijevanju sistemskih rizika u Uniji u skladu s člankom 34. stavkom 1.

13. Komisija, nakon savjetovanja s Odborom, donosi delegirane akte kojima se dopunjuje ova Uredba utvrđivanjem tehničkih uvjeta pod kojima pružatelji vrlo velikih internetskih platformi ili vrlo velikih internetskih tražilica trebaju dijeliti podatke na temelju stavaka 1. i 4. te svrhe u koje se podaci mogu koristiti. Tim delegiranim aktima utvrđuju se posebni uvjeti pod kojima se dijeljenje podataka s istraživačima može obavljati u skladu s Uredbom (EU) 2016/679 i relevantni objektivni pokazatelji, postupci i, prema potrebi, neovisni savjetodavni mehanizmi kao potpora dijeljenju podataka, uzimajući u obzir prava i interese pružatelja vrlo velikih internetskih platformi ili vrlo velikih internetskih tražilica i primatelja dotične usluge, uključujući zaštitu povjerljivih informacija, osobito poslovnih tajni, te očuvanje sigurnosti njihovih usluga.

Članak 41.

Funkcija praćenja usklađenosti

1. Pružatelji vrlo velikih internetskih platformi ili vrlo velikih internetskih tražilica uspostavljaju funkciju praćenja usklađenosti koja je neovisna o njihovim operativnim funkcijama i sastoji se od jednog službenika za praćenje usklađenosti ili više njih, uključujući voditelja funkcije praćenja usklađenosti. Ta funkcija praćenja usklađenosti mora imati dovoljne ovlasti, uporište, resurse i pristup upravljačkom tijelu pružatelja vrlo velike internetske platforme ili vrlo velike internetske tražilice za praćenje usklađenosti tog pružatelja s ovom Uredbom.

2. Upravljačko tijelo pružatelja vrlo velike internetske platforme ili vrlo velike internetske tražilice osigurava da službenici za praćenje usklađenosti imaju stručne kvalifikacije, znanje, iskustvo i sposobnosti potrebne za obavljanje zadaća iz stavka 3.

Upravljačko tijelo pružatelja vrlo velike internetske platforme ili vrlo velike internetske tražilice osigurava da je voditelj funkcije praćenja usklađenosti neovisni viši rukovoditelj jasno odgovoran za funkciju praćenja usklađenosti.

Voditelj funkcije praćenja usklađenosti izravno odgovara upravljačkom tijelu pružatelja vrlo velike internetske platforme ili vrlo velike internetske tražilice te može izraziti zabrinutost i upozoriti to tijelo ako rizici iz članka 34. ili neusklađenost s ovom Uredbom utječu ili bi mogli utjecati na dotičnog pružatelja vrlo velike internetske platforme ili velike internetske tražilice, ne dovodeći u pitanje odgovornosti upravljačkog tijela u nadzornoj i upravljačkoj funkciji.

Voditelj funkcije praćenja usklađenosti ne smije biti razriješen dužnosti bez prethodnog odobrenja upravljačkog tijela pružatelja vrlo velike internetske platforme ili vrlo velike internetske tražilice.

3. Službenici za praćenje usklađenosti imaju sljedeće zadaće:

- (a) suradnja s koordinatorom za digitalne usluge u državi poslovnog nastana i Komisijom za potrebe ove Uredbe;
- (b) osiguravanje da su svi rizici iz članka 34. utvrđeni i pravilno prijavljeni te da se poduzimaju razumne, razmjerne i djelotvorne mjere za smanjenje rizika na temelju članka 35.;
- (c) organiziranje i nadziranje aktivnosti pružatelja vrlo velike internetske platforme ili vrlo velike internetske tražilice koje se odnose na neovisnu reviziju na temelju članka 37.;

- (d) informiranje i savjetovanje uprave i zaposlenika pružatelja vrlo velike internetske platforme ili vrlo velike internetske tražilice o relevantnim obvezama na temelju ove Uredbe;
- (e) praćenje usklađenosti pružatelja vrlo velike internetske platforme ili vrlo velike internetske tražilice s njegovim obvezama na temelju ove Uredbe;
- (f) ako je to primjenjivo, praćenje usklađenosti pružatelja vrlo velike internetske platforme ili vrlo velike internetske tražilice s obvezama preuzetima u skladu s kodeksom ponašanja na temelju članka 45. i 46. ili kriznim protokolima na temelju članka 48.

4. Pružatelji vrlo velikih internetskih platformi ili vrlo velikih internetskih tražilica obavješćuju koordinatora za digitalne usluge u državi poslovnog nastana i Komisiju o imenu i podacima za kontakt voditelja funkcije praćenja usklađenosti.

5. Upravljačko tijelo pružatelja vrlo velike internetske platforme ili vrlo velike internetske tražilice definira, nadgleda i odgovara za provedbu pružateljevih sustava upravljanja kojima se osigurava neovisnost funkcije praćenja usklađenosti, uključujući podjelu odgovornosti unutar organizacije pružatelja vrlo velike internetske platforme ili vrlo velike internetske tražilice, sprečavanje sukoba interesa i dobro upravljanje sistemskim rizicima utvrđenima u skladu s člankom 34.

6. Upravljačko tijelo periodično, najmanje jednom godišnje, odobrava i preispituje strategije i politike za preuzimanje rizika utvrđenih u skladu s člankom 34. kojima je vrlo velika internetska platforma ili vrlo velike internetske tražilice izložena ili bi mogla biti izložena, za upravljanje tim rizicima te njihovo praćenje i smanjenje.

7. Upravljačko tijelo posvećuje dovoljno vremena razmatranju mjera povezanih s upravljanjem rizikom. Aktivno sudjeluje u odlukama koje se odnose na upravljanje rizikom i osigurava da se upravljanju rizicima utvrđenima u skladu s člankom 34. dodijele odgovarajuća sredstva.

Članak 42.

Obveze izvješćivanja radi transparentnosti

1. Pružatelji vrlo velikih internetskih platformi ili vrlo velikih internetskih tražilica objavljuju izvješća iz članka 15. najkasnije u roku dva mjeseca od datuma primjene iz članka 33. stavka 6. drugog podstavka, a nakon toga barem svakih šest mjeseci.

2. U izvješćima iz stavka 1. ovog članka koja su objavili pružatelji vrlo velikih internetskih platformi, uz informacije iz članka 15. i članka 24. stavka 1., navodi se:

- (a) količina ljudskih resursa koje pružatelj vrlo velikih internetskih platformi namjenjuje moderiranju sadržaja u pogledu usluge koja se nudi u Uniji, raščlanjena po svakom primjenjivom službenom jeziku država članica, među ostalim za ispunjavanje obveza utvrđenih u člancima 16. i 22., kao i za usklađenost s obvezama utvrđenima u članku 20.;
- (b) kvalifikacije i jezična stručnost osoba koje obavljaju aktivnosti iz točke (a), kao i osposobljavanje i potporu koja se pruža tom osoblju;
- (c) pokazatelji točnosti i povezane informacije iz članka 15. stavka 1. točke (e), raščlanjeni po svakom službenom jeziku država članica.

Izvješća se objavljuju na najmanje jednom službenom jeziku država članica.

3. Uz informacije iz članka 24. stavka 2., pružatelji vrlo velikih internetskih platformi ili vrlo velikih internetskih tražilica u izvješća iz stavka 1. ovog članka uključuju informacije o prosječnim primateljima usluge aktivnim na mjesečnoj razini za svaku državu članicu.

4. Pružatelji vrlo velikih internetskih platformi ili vrlo velikih internetskih tražilica javno objavljuju i dostavljaju koordinatoru za digitalne usluge u državi poslovnog nastana i Komisiji najkasnije u roku tri mjeseca od primitka svakog izvješća o reviziji u skladu s člankom 37. stavkom 4.:

- (a) izvješće u kojem se navode rezultati procjene rizika na temelju članka 34.;
- (b) posebne mjere za smanjenje rizika utvrđene i provedene u skladu s člankom 35. stavkom 1.;
- (c) revizorsko izvješće predviđeno člankom 37. stavkom 4.;
- (d) izvješće o provedbi revizijskih preporuka predviđeno člankom 37. stavkom 6.;
- (e) ako je to primjenjivo, informacije o savjetovanjima koja je pružatelj proveo kao potporu procjenama rizika i osmišljavanju mjera za smanjenje rizika.

5. Ako pružatelj vrlo velike internetske platforme ili vrlo velike internetske tražilice smatra da bi objavljivanje informacija u skladu sa stavkom 4. moglo dovesti do otkrivanja povjerljivih informacija tog pružatelja ili primatelja usluge, uzrokovati slabe točke u pogledu sigurnosti njegove usluge, ugroziti javnu sigurnost ili naštetiti primateljima, pružatelj može ukloniti takve informacije iz javno dostupnih izvješća. U tom slučaju pružatelj dostavlja potpuna izvješća koordinatoru za digitalne usluge u državi poslovnog nastana i Komisiji, zajedno s izjavom o razlozima za uklanjanje informacija iz javno dostupnih izvješća.

Članak 43.

Naknada za nadzor

1. Komisija pružateljima vrlo velikih internetskih platformi i vrlo velikih internetskih tražilica naplaćuje godišnju naknadu za nadzor nakon njihova određivanja u skladu s člankom 33.
2. Ukupni iznos godišnjih naknada za nadzor pokriva procijenjene troškove koje Komisija snosi u vezi sa svojim nadzornim zadaćama na temelju ove Uredbe, posebno troškove povezane s određivanjem u skladu s člankom 33., uspostavom, održavanjem i radom baze podataka u skladu s člankom 24. stavkom 5. i sustavom za razmjenu informacija na temelju članka 85., upućivanjem na temelju članka 59., pružanjem potpore Odboru u skladu s člankom 62. i nadzornim zadaćama u skladu s člankom 56. i poglavljem IV. odjeljkom 4.
3. Pružateljima vrlo velikih internetskih platformi i vrlo velikih internetskih tražilica naplaćuje se godišnja naknada za nadzor za svaku uslugu za koju su određeni u skladu s člankom 33.

Komisija donosi provedbene akte kako bi utvrdila iznos godišnje naknade za nadzor za svakog pružatelja vrlo velike internetske platforme ili vrlo velike internetske tražilice. Pri donošenju tih provedbenih akata Komisija primjenjuje metodologiju utvrđenu u delegiranom aktu iz stavka 4. ovog članka i poštuje načela utvrđena u stavku 5. ovog članka. Ti se provedbeni akti donose u skladu sa savjetodavnim postupkom iz članka 88.

4. Komisija donosi delegirane akte u skladu s člankom 87. kojima utvrđuje detaljnu metodologiju i postupke za:
 - (a) određivanje procijenjenih troškova iz stavka 2.;
 - (b) određivanje pojedinačnih godišnjih naknada za nadzor iz stavka 5. točaka (b) i (c);
 - (c) određivanje najveće ukupne granice definirane u stavku 5. točki (c); i
 - (d) detaljne aranžmane koji su potrebni za izvršavanje plaćanja.

Pri donošenju tih delegiranih akata Komisija poštuje načela utvrđena u stavku 5. ovog članka.

5. Provedbenim aktom iz stavka 3. i delegiranim aktom iz stavka 4. i poštuju se sljedeća načela:
- (a) procjenom ukupnog iznosa godišnje naknade za nadzor uzimaju se u obzir troškovi nastali u prethodnoj godini;
 - (b) godišnja naknada za nadzor razmjerna je broju prosječnih primatelja usluge u Uniji aktivnih na mjesečnoj razini svake vrlo velike internetske platforme ili svake vrlo velike internetske tražilice određene u skladu s člankom 33.;
 - (c) ukupni iznos godišnje naknade za nadzor koja se naplaćuje određenom pružatelju vrlo velike internetske platforme ili vrlo velike internetske tražilice ni u kojem slučaju ne premašuje 0,05 % njegova godišnjeg neto prihoda na svjetskoj razini u prethodnoj financijskoj godini.
6. Pojedinačne godišnje naknade za nadzor naplaćene na temelju stavka 1. ovog članka čine vanjske namjenske prihode u skladu s člankom 21. stavkom 5. Uredbe (EU, Euratom) 2018/1046 Europskog parlamenta i Vijeća ⁽⁴¹⁾.
7. Komisija svake godine izvješćuje Europski parlament i Vijeće o ukupnom iznosu troškova nastalih pri ispunjavanju zadaća na temelju ove Uredbe i o ukupnom iznosu pojedinačnih godišnjih naknada za nadzor koje su naplaćene u prethodnoj godini.

ODJELJAK 6.

Ostale odredbe o obvezama dužne pažnje

Članak 44.

Norme

1. Komisija se savjetuje s Odborom te podupire i promiče izradu i primjenu dobrovoljnih normi koje utvrđuju relevantna europska i međunarodna tijela za normizaciju barem u pogledu sljedećeg:
- (a) elektroničkog podnošenja obavijesti na temelju članka 16.;
 - (b) predložaka, dizajna i normi za obradu u pogledu komunikacije s primateljima usluge na način prilagođen korisnicima o ograničenjima koja proizlaze iz uvjeta poslovanja i njihovih izmjena;
 - (c) elektroničkog podnošenja obavijesti pouzdanih prijavitelja na temelju članka 22., među ostalim i putem aplikacijskih programskih sučelja;
 - (d) posebnih sučelja, uključujući aplikacijska programska sučelja, radi lakšeg ispunjavanja obveza utvrđenih u člancima 39. i 40.;
 - (e) revizije vrlo velikih internetskih platformi i vrlo velikih internetskih tražilica na temelju članka 37.;
 - (f) interoperabilnosti repozitorija oglasa iz članka 39. stavka 2.;
 - (g) prijenosa podataka između posrednika u oglašavanju kao potporu obvezama u pogledu transparentnosti u skladu s člankom 26. stavkom 1. točkama (b), (c) i (d);
 - (h) tehničkih mjera kojima se omogućuje usklađenost s obvezama iz ove Uredbe koje se odnose na oglašavanje, uključujući obveze u pogledu lako uočljivih oznaka za oglase i komercijalnih priopćenja iz članka 26.;

⁽⁴¹⁾ Uredba (EU, Euratom) 2018/1046 Europskog parlamenta i Vijeća od 18. srpnja 2018. o financijskim pravilima koja se primjenjuju na opći proračun Unije, o izmjeni uredaba (EU) br. 1296/2013, (EU) br. 1301/2013, (EU) br. 1303/2013, (EU) br. 1304/2013, (EU) br. 1309/2013, (EU) br. 1316/2013, (EU) br. 223/2014, (EU) br. 283/2014 i Odluke br. 541/2014/EU te o stavljanju izvan snage Uredbe (EU, Euratom) br. 966/2012 (SL L 193, 30.7.2018., str. 1.).

- (i) sučelja za odabir i prikaza informacija o glavnim parametrima različitih vrsta sustava za preporučivanje, u skladu s člancima 27. i 38.;
- (j) normi za ciljane mjere za zaštitu maloljetnika na internetu.

2. Komisija podupire ažuriranje normi s obzirom na tehnološki razvoj i ponašanje primatelja dotičnih usluga. Relevantne informacije o ažuriranju normi moraju biti javno i lako dostupne.

Članak 45.

Kodeksi ponašanja

1. Komisija i Odbor potiču i olakšavaju izradu dobrovoljnih kodeksa ponašanja na razini Unije kao potporu pravilnoj primjeni ove Uredbe., uzimajući prije svega u obzir specifične izazove suzbijanja različitih vrsta nezakonitog sadržaja i sistemskih rizika, u skladu s pravom Unije, osobito pravom o tržišnom natjecanju i zaštiti osobnih podataka.,

2. Ako se pojavi znatan sistemski rizik u smislu članka 34. stavka 1. koji se odnosi na nekoliko vrlo velikih internetskih platformi ili vrlo velikih internetskih tražilica, Komisija može pozvati dotične pružatelje vrlo velikih internetskih platformi ili dotične pružatelje vrlo velikih internetskih tražilica te druge pružatelje vrlo velikih internetskih platformi, vrlo velikih internetskih tražilica, internetskih platformi i drugih usluga posredovanja, prema potrebi, kao i relevantna nadležna tijela, organizacije civilnog društva i druge relevantne dionike, da sudjeluju u izradi kodeksa ponašanja, među ostalim utvrđivanjem obveza poduzimanja posebnih mjera za smanjenje rizika, kao i okvira za redovito izvješćivanje o svim poduzetim mjerama i njihovim učincima.

3. Pri provedbi stavaka 1. i 2. Komisija i Odbor te, prema potrebi, druga tijela nastoje osigurati da su u kodeksima ponašanja jasno utvrđeni njihovi posebni ciljevi, da sadržavaju ključne pokazatelje uspješnosti za mjerenje ostvarenja tih ciljeva te da se u njima uzimaju u obzir potrebe i interesi svih zainteresiranih strana, a osobito građana, na razini Unije. Komisija i Odbor nastoje osigurati i da sudionici redovito izvješćuju Komisiju i svoje koordinateure za digitalne usluge u državi poslovnog nastana o svim poduzetim mjerama i njihovim učincima, izraženima na temelju ključnih pokazatelja uspješnosti u kodeksima. Za ključne pokazatelje uspješnosti i obveze u pogledu izvješćivanja uzimaju se u obzir razlike u veličini i kapacitetu sudionika.

4. Komisija i Odbor procjenjuju ispunjavaju li kodeksi ponašanja ciljeve navedene u stavcima 1. i 3. te redovito prate i ocjenjuju ostvarivanje njihovih ciljeva, uzimajući u obzir ključne pokazatelje uspješnosti koje mogu sadržavati. Svoje zaključke redovito objavljuju.

Komisija i Odbor također potiču i olakšavaju redovito preispitivanje i prilagođavanje kodeksa ponašanja.

U slučaju sustavnog nepoštovanja kodeksa ponašanja, Komisija i Odbor mogu pozvati potpisnike kodeksa ponašanja da poduzmu potrebna djelovanja.

Članak 46.

Kodeksi ponašanja za internetsko oglašavanje

1. Komisija potiče pružatelje internetskih platformi i druge relevantne pružatelje usluga, kao što su pružatelji usluga posredovanja internetskog oglašavanja, drugi dionici uključeni u vrijednosni lanac programskog oglašavanja ili organizacije koje zastupaju primatelje usluge i organizacije civilnog društva ili relevantna tijela, na izradu dobrovoljnog kodeksa ponašanja na razini Unije i olakšava njegovu izradu, kako bi se povećala transparentnost za aktere u vrijednosnom lancu internetskog oglašavanja tako da nadilazi zahtjeve iz članka 26. i 39.

2. Komisija nastoji osigurati da su kodeksi ponašanja namijenjeni učinkovitim prijenosu informacija kojim se u potpunosti poštuju prava i interesi svih uključenih strana, te konkurentnom, transparentnom i poštenom okruženju u internetskom oglašavanju u skladu s pravom Unije i nacionalnim pravom, osobito pravom o tržišnom natjecanju i zaštiti privatnosti i osobnih podataka. Komisija nastoji osigurati da se kodeksima ponašanja uredi barem sljedeće:

- (a) prijenos informacija u posjedu posrednika u internetskom oglašavanju primateljima usluge s obzirom na zahtjeve iz članka 26. točaka (b), (c) i (d);
- (b) prijenos informacija u posjedu posrednika u internetskom oglašavanju repozitorijima u skladu s člankom 39.;
- (c) smislene informacije o monetizaciji podataka.

3. Komisija potiče izradu kodeksa ponašanja do 18. veljače 2025. i početak njihove primjene do 18. kolovoza 2025.

4. Komisija potiče sve dionike u vrijednosnom lancu internetskog oglašavanja iz stavka 1. da prihvate obveze iz kodeksa ponašanja te da ih poštuju.

Članak 47.

Kodeksi ponašanja za dostupnost

1. Komisija potiče i olakšava izradu kodeksa ponašanja na razini Unije uz sudjelovanje pružatelja internetskih platformi i drugih relevantnih pružatelja usluga, organizacija koje predstavljaju primatelje usluge i organizacija civilnog društva ili relevantnih tijela radi promicanja potpunog i djelotvornog jednakog sudjelovanja poboljšanjem pristupa internetskim uslugama kojima se početnim dizajnom ili naknadnim prilagodbama odgovara na posebne potrebe osoba s invaliditetom.

2. Komisija nastoji osigurati da se kodeksima ponašanja nastoji ostvariti cilj osiguravanja pristupačnosti tih usluga, u skladu s pravom Unije i nacionalnim pravom, kako bi se maksimalno povećala njihova predvidljiva upotreba za osobe s invaliditetom. Komisija nastoji osigurati da se kodeksima ponašanja uredi barem sljedeći ciljevi:

- (a) osmišljavanje i prilagodba usluga kako bi bile pristupačne osobama s invaliditetom tako da budu uočljive, operabilne, razumljive i snažne;
- (b) objašnjavanje načina na koji usluge ispunjavaju primjenjive zahtjeve za pristupačnost i stavljanje tih informacija na raspolaganje javnosti na način koji je pristupačan osobama s invaliditetom;
- (c) stavljanje na raspolaganje informacija, obrazaca i mjera pruženih u skladu s ovom Uredbom na način da se mogu lako pronaći i razumjeti i da su dostupni osobama s invaliditetom.

3. Komisija potiče izradu kodeksa ponašanja do 18. veljače 2025. i početak njihove primjene do 18. kolovoza 2025.

Članak 48.

Krizni protokoli

1. Odbor može preporučiti Komisiji da, u skladu sa stavcima 2., 3. i 4., pokrene izradu dobrovoljnih kriznih protokola za postupanje u kriznim situacijama. Te krizne situacije strogo su ograničene na izvanredne okolnosti koje utječu na javnu sigurnost ili javno zdravlje.

2. Komisija potiče i olakšava sudjelovanje pružatelja vrlo velikih internetskih platformi, vrlo velikih internetskih tražilica i, prema potrebi, drugih internetskih platformi ili drugih internetskih tražilica, u izradi, testiranju i primjeni tih kriznih protokola. Komisija nastoji osigurati da ti krizni protokoli uključuju jednu ili više sljedećih mjera:

- (a) lako uočljivo prikazivanje informacija o kriznoj situaciji koje su dostavila tijela država članica ili su dobivene na razini Unije ili su ih, ovisno o kontekstu krize, dostavila druga relevantna pouzdana tijela;
- (b) osiguravanje da pružatelj usluga posredovanja odredi posebnu kontaktnu točku za upravljanje krizama; prema potrebi to može biti elektronička kontaktna točka iz članka 11. ili, u slučaju pružatelja vrlo velikih internetskih platformi ili vrlo velikih internetskih tražilica, službenik za praćenje usklađenosti iz točke 41.;
- (c) prema potrebi, prilagođavanje sredstava namijenjenih usklađivanju s obvezama utvrđenima u člancima 16., 20., 22., 23. i 35. potrebama nastalima zbog krizne situacije.

3. Komisija, prema potrebi, u izradu, testiranje i nadzor primjene kriznih protokola uključuje tijela država članica te može uključiti i tijela, urede i agencije Unije. Komisija može, ako je to potrebno i primjereno, u izradu kriznih protokola uključiti i organizacije civilnog društva ili druge relevantne organizacije.

4. Komisija nastoji osigurati da se u kriznim protokolima jasno utvrdi sve od sljedećeg:

- (a) posebni parametri za određivanje što čini posebnu izvanrednu okolnost za koju je krizni protokol namijenjen i ciljevi koji se njime nastoje postići;
- (b) ulogu svakog sudionika i mjere koje trebaju uspostaviti kao pripremu te nakon aktivacije kriznog protokola;
- (c) jasan postupak za određivanje kad treba aktivirati krizni protokol;
- (d) jasan postupak za određivanje razdoblja u kojem se poduzimaju mjere koje treba poduzeti nakon aktivacije kriznog protokola, koje je strogo ograničeno na ono što je nužno za rješavanje posebnih izvanrednih okolnosti o kojima je riječ;
- (e) zaštitne mjere protiv svih nepovoljnih učinaka na ostvarivanje temeljnih prava utvrđenih u Povelji, osobito slobode izražavanja i informiranja te prava na nediskriminaciju;
- (f) postupak javnog izvješćivanja nakon prestanka krizne situacije o svim poduzetim mjerama, njihovu trajanju i učincima.

5. Ako Komisija smatra da krizni protokol nije djelotvoran u kriznoj situaciji ili ne štiti ostvarivanje temeljnih prava iz stavka 4. točke (e), od sudionika traži da revidiraju krizni protokol, među ostalim i poduzimanjem dodatnih mjera.

POGLAVLJE IV.

PROVEDBA, SURADNJA, SANKCIJE I IZVRŠAVANJE

ODJELJAK 1.

Nadležna tijela i nacionalni koordinatori za digitalne usluge

Članak 49.

Nadležna tijela i koordinatori za digitalne usluge

1. Države članice određuju jedno ili više nadležnih tijela da budu odgovorna za nadzor pružateljâ usluga posredovanja i izvršavanje ove Uredbe („nadležna tijela”).

2. Države članice određuju jedno od nadležnih tijela koordinatorom za digitalne usluge. Koordinator za digitalne usluge odgovoran je za sva pitanja povezana s nadzorom i izvršavanjem ove Uredbe u dotičnoj državi članici, osim ako je ta država članica određene posebne zadaće ili sektore dodijelila drugim nadležnim tijelima. Koordinator za digitalne usluge u svakom je slučaju odgovoran za osiguravanje koordinacije na nacionalnoj razini u vezi s tim pitanjima i za doprinos djelotvornom i dosljednom nadzoru i izvršavanju ove Uredbe u cijeloj Uniji.

U tu svrhu koordinatori za digitalne usluge surađuju međusobno, s drugim nacionalnim nadležnim tijelima, Odborom i Komisijom, ne dovodeći pritom u pitanje mogućnost država članica da osiguraju mehanizme suradnje i redovite razmjene mišljenja koordinatora za digitalne usluge s drugim nacionalnim tijelima kada je to relevantno za izvršavanje njihovih zadaća.

Ako država članica uz koordinatora za digitalne usluge imenuje jedno nadležno tijelo ili više njih, ona osigurava da su zadaće tih tijela i koordinatora za digitalne usluge jasno utvrđene te da oni blisko i djelotvorno surađuju u izvršavanju svojih zadaća.

3. Države članice imenuju koordinateure za digitalne usluge do 17. veljače 2024.

Države članice javno objavljuju te dostavljaju Komisiji i Odboru ime njihovog nadležnog tijela određenog kao koordinatora za digitalne usluge i informacije o tome kako ga se može kontaktirati. Dotična država članica priopćuje Komisiji i Odboru imena drugih nadležnih tijela iz stavka 2., kao i njihove zadaće.

4. Odredbe primjenjive na koordinateure za digitalne usluge iz članaka 50., 51. i 56. primjenjuju se i na sva druga nadležna tijela koja države članice imenuju na temelju stavka 1. ovog članka.

Članak 50.

Zahtjevi za koordinateure za digitalne usluge

1. Države članice osiguravaju da koordinatori za digitalne usluge svoje zadaće na temelju ove Uredbe obavljaju nepristrano, transparentno i pravodobno. Države članice osiguravaju da njihovi koordinatori za digitalne usluge raspolazu svim potrebnim sredstvima za obavljanje svojih zadaća, uključujući dostatne tehničke, financijske i ljudske resurse za adekvatan nadzor svih pružatelja usluga posredovanja koji su u njihovoj nadležnosti. Svaka država članica osigurava da njezin koordinator za digitalne usluge ima dovoljnu autonomiju u upravljanju svojim proračunom u okviru ukupnih proračunskih ograničenja, kako to ne bi negativno utjecalo na neovisnost koordinatora za digitalne usluge.

2. U obavljanju svojih zadaća i izvršavanju svojih ovlasti u skladu s ovom Uredbom koordinatori za digitalne usluge djeluju potpuno neovisno. Moraju biti slobodni od bilo kojeg vanjskog utjecaja, bilo izravnog ili neizravnog, te ne smiju tražiti niti primati upute od bilo kojega drugog javnog tijela ili bilo koje privatne strane.

3. Stavkom 2. ovog članka ne dovode se u pitanje zadaće koordinatora za digitalne usluge u okviru sustava za nadzor i izvršavanje predviđenih u ovoj Uredbi ni suradnja s drugim nadležnim tijelima u skladu s člankom 49. stavkom 2. Stavkom 2. ovog članka ne sprečava se provedba sudskog preispitivanja te se njime ne dovode u pitanje proporcionalni zahtjevi u pogledu odgovornosti koji se odnose na opće aktivnosti koordinatora za digitalne usluge, kao što su financijski rashodi ili izvješćivanje nacionalnih parlamenata, pod uvjetom da se tim zahtjevima ne ugrožava ostvarivanje ciljeva ove Uredbe.

Članak 51.

Ovlasti koordinatorâ za digitalne usluge

1. Ako je to potrebno za izvršavanje njihovih zadaća na temelju ove Uredbe, koordinatori za digitalne usluge imaju sljedeće istražne ovlasti u pogledu postupanja pružatelja usluga posredovanja koji su u nadležnosti njihove države članice:

- (a) ovlast da od tih pružatelja, kao i od svih drugih osoba koje djeluju u svrhe povezane sa svojom trgovačkom, poslovnom, obrtničkom ili profesionalnom djelatnošću i za koje se može razumno pretpostaviti da su upoznate s informacijama o povredi ove Uredbe na koju se sumnja, uključujući organizacije koje provode revizije iz članka 37. i članka 75. stavka 2., zahtijevaju dostavu takvih informacija bez nepotrebne odgode;
- (b) ovlast za provođenje inspekcija, ili za podnošenje zahtjeva pravosudnom tijelu u svojoj državi članici da naloži inspekcije, svih prostora kojima se ti pružatelji usluga ili te osobe koriste u svrhe povezane sa svojom trgovačkom, poslovnom, obrtničkom ili profesionalnom djelatnošću ili za upućivanje zahtjeva drugim javim tijelima da to učine kako bi se ispitale, zaplijenile, uzele ili pribavile kopije informacija o povredi na koju se sumnja, bez obzira na medij na kojem su pohranjene;
- (c) ovlast da od bilo kojeg člana osoblja ili predstavnika tih pružatelja usluga ili tih osoba zatraži iznošenje objašnjenja u pogledu svake informacije povezane s povredom na koju se sumnja te da zabilježe odgovore uz njihov pristanak bilo kojim tehničkim sredstvom.

2. Ako je to potrebno za izvršavanje njihovih zadaća na temelju ove Uredbe, koordinatori za digitalne usluge imaju sljedeće izvršne ovlasti u odnosu na pružatelje usluga posredovanja koji su u nadležnosti njihove države članice:

- (a) ovlast za prihvaćanje obveza koje su ti pružatelji ponudili u vezi s njihovom usklađenošću s ovom Uredbom te ovlast da ih učine obvezujućima;
- (b) ovlast za nalažanje prestanka povreda i, prema potrebi, za uvođenje korektivnih mjera koje su razmjerne povredi i potrebne za djelotvorno okončanje povrede, ili za upućivanje zahtjeva pravosudnom tijelu u svojoj državi članici da to učini;
- (c) ovlast za izricanje novčanih kazni, ili za podnošenje zahtjeva pravosudnom tijelu u svojoj državi članici da to učini, u skladu s člankom 52. zbog nepostupanja u skladu s ovom Uredbom, među ostalim zbog nepostupanja u skladu s istražnim nalogima izdanim na temelju stavka 1. ovog članka;
- (d) ovlast za izricanje periodičnog penala, ili za upućivanje zahtjeva pravosudnom tijelu u svojoj državi članici da to učini, u skladu s člankom 52. kako bi se osiguralo okončanje povrede u skladu s nalogom izdanim na temelju točke (b) ovog podstavka ili zbog nepostupanja u skladu s istražnim nalogima izdanim na temelju stavka 1. ovog članka;
- (e) ovlast za donošenje privremenih mjera radi izbjegavanja rizika od ozbiljne štete, ili za podnošenje zahtjeva pravosudnom tijelu u svojoj državi članici da to učini.

Kada je riječ o prvom podstavku točkama (c) i (d), koordinatori za digitalne usluge imaju izvršne ovlasti utvrđene tim točkama također i u odnosu na druge osobe iz stavka 1. zbog nepostupanja u skladu s nalogima koji su im izdani na temelju tog stavka. Koordinatori izvršavaju te izvršne ovlasti tek nakon što su tim drugim osobama pravodobno dostavili sve relevantne informacije o takvim nalogima, uključujući primjenjivi rok, novčane kazne ili periodična plaćanja koji se mogu izreći zbog neispunjavanja i mogućnosti pravne zaštite.

3. Ako je to potrebno za izvršavanje njihovih zadaća na temelju ove Uredbe, a iscrpljene su sve druge ovlasti na temelju ovog članka za ostvarenje prestanka povrede, a povreda nije otklonjena ili se nastavlja te nanosi ozbiljnu štetu koja se ne može izbjeći izvršavanjem drugih ovlasti dostupnih na temelju prava Unije ili nacionalnog prava, koordinatori za digitalne usluge imaju ovlast za poduzimanje sljedećih mjera u odnosu na pružatelje usluga posredovanja koji su u nadležnosti njihove države članice:

- (a) zahtijevati od upravljačkog tijela tih pružatelja da bez nepotrebne odgode ispita situaciju, donese i podnese akcijski plan kojim se utvrđuju mjere potrebne za okončanje povrede te osigurati da pružatelj usluga poduzme te mjere i izvršiti o poduzetim mjerama;
- (b) ako koordinator za digitalne usluge smatra da pružatelj usluga posredovanja nije u dovoljnoj mjeri ispunio zahtjeve iz točke (a), da povreda nije otklonjena ili da se nastavlja i da nanosi ozbiljnu štetu te da povreda podrazumijeva kazneno djelo koje uključuje prijetnju životu ili sigurnosti osoba, zahtijevati od nadležnoga pravosudnog tijela svoje države članice da naloži privremeno ograničenje pristupa primateljima usluzi na koju se povreda odnosi ili, isključivo ako to nije tehnički izvedivo, ograničenje pristupa internetskom sučelju pružatelja usluga posredovanja na kojem je došlo do povrede.

Osim ako djeluje na zahtjev Komisije iz članka 82., koordinator za digitalne usluge prije podnošenja zahtjeva iz prvog podstavka točke (b) ovog stavka poziva zainteresirane strane da dostave pisane primjedbe u roku koji ne smije biti kraći od dva tjedna i pritom opisuje mjere koje namjerava zatražiti i određuje jednog ili više predviđenih adresata. Pružatelj usluga posredovanja, predviđen adresat ili više njih i bilo koja treća strana koja dokaže da ima zakoniti interes ima pravo sudjelovati u postupku pred nadležnim pravosudnim tijelom. Svaka naložena mjera mora biti razmjerna prirodi, težini, ponavljanju i trajanju povrede, a primateljima dotične usluge ne smije neopravdano ograničavati pristup zakonitim informacijama.

Ograničenje pristupa primjenjuje se na razdoblje od četiri tjedna, uz mogućnost da nadležno pravosudno tijelo u svojem nalogu omogući koordinatoru za digitalne usluge produljenje tog razdoblja za daljnja razdoblja istog trajanja, do najvećeg broja produljenja koje odredi to pravosudno tijelo. Uzimajući u obzir prava i interese svih strana na koje utječe to ograničenje i sve relevantne okolnosti, uključujući sve informacije koje mu eventualno dostave pružatelj usluga posredovanja, adresat ili adresati i druge treće strane koje su dokazale da imaju zakoniti interes, koordinator za digitalne usluge produljuje to razdoblje samo ako smatra da su ispunjena oba sljedeća uvjeta:

- (a) pružatelj usluga posredovanja nije poduzeo mjere potrebne za okončanje povrede;
- (b) privremenim ograničenjem primateljima usluge ne ograničava se neopravdano pristup zakonitim informacijama, uzimajući u obzir broj primatelja na koje utječe povreda i postojanje odgovarajućih i lako dostupnih alternativnih rješenja.

Ako koordinator za digitalne usluge smatra da su uvjeti utvrđeni u trećem podstavku točkama (a) i (b) ispunjeni, ali ne može dodatno produljiti rok na temelju trećeg podstavka, podnosi novi zahtjev nadležnom pravosudnom tijelu, kako je navedeno u prvom podstavku točki (b).

4. Ovlaštima iz stavaka 1., 2. i 3. ne dovodi se u pitanje odjeljak 3.
5. Mjere koje poduzimaju koordinatori za digitalne usluge u izvršavanju svojih ovlasti iz stavaka 1., 2. i 3. moraju biti djelotvorne, odvrćajuće i razmjerne, posebno s obzirom na prirodu, težinu, ponavljanje i trajanje povrede ili povrede na koju se sumnja, a na koju se te mjere odnose te, prema potrebi, gospodarsku, tehničku i operativnu sposobnost pružatelja usluga posredovanja o kojima je riječ.
6. Države članice utvrđuju posebna pravila i postupke za izvršavanje ovlasti na temelju stavaka 1., 2. i 3. i osiguravaju da svako izvršavanje tih ovlasti podliježe odgovarajućim zaštitnim mjerama utvrđenima u primjenjivom nacionalnom pravu usklađenom s Poveljom i općim načelima prava Unije. Osobito, te se mjere poduzimaju samo u skladu s pravom na poštovanje privatnog života i pravima na obranu, uključujući prava na saslušanje i pravo na uvid u spis te podložno pravu na djelotvoran pravni lijek svih uključenih strana.

Članak 52.

Sankcije

1. Države članice utvrđuju pravila o sankcijama primjenjiva na povrede ove Uredbe koje čine pružatelji usluga posredovanja koji su u njihovoj nadležnosti i poduzimaju sve potrebne mjere radi osiguranja njihove provedbe u skladu s člankom 51.
2. Sankcije moraju biti djelotvorne, proporcionalne i odvrćajuće. Države članice obavješćuju Komisiju o tim pravilima i mjerama te je bez odgode obavješćuju o svim naknadnim izmjenama koje na njih utječu.
3. Države članice osiguravaju da je najviši iznos novčanih kazni koje se mogu izreći zbog nepostupanja u skladu s nekom od obveza iz ove Uredbe 6 % godišnjeg svjetskog prihoda dotičnog pružatelja usluga posredovanja u prethodnoj financijskoj godini. Države članice osiguravaju da je najviši iznos novčane kazne koja se može izreći za dostavljanje netočnih, nepotpunih ili obmanjujućih informacija, izostanak odgovora ili ispravka netočnih, nepotpunih ili obmanjujućih informacija te izostanak pristanka na inspekciju 1 % godišnjeg dohotka ili svjetskog prihoda dotičnog pružatelja usluga posredovanja ili dotične osobe u prethodnoj financijskoj godini.
4. Države članice osiguravaju da najviši iznos periodičnog penala, računajući od datuma navedenog u dotičnoj odluci, iznosi 5 % prosječnog dnevnog svjetskog prihoda ili dohotka pružatelja usluga posredovanja u prethodnoj financijskoj godini po danu.

Članak 53.

Pravo na podnošenje pritužbe

Primatelji usluge te sva tijela, organizacije ili udruženja koja su ovlaštena za ostvarivanje prava dodijeljenih ovom Uredbom u njihovo ime, imaju pravo podnijeti pritužbu protiv pružatelja usluga posredovanja koja se temelji na povredi ove Uredbe koordinatoru za digitalne usluge države članice u kojoj se primatelj usluge nalazi ili ima poslovni nastan. Koordinator za digitalne usluge procjenjuje pritužbu i prema potrebi je prosljeđuje koordinatoru za digitalne usluge u državi poslovnog nastana te joj prilaže mišljenje, ako se to smatra primjerenim. Ako je pritužba u nadležnosti drugoga nadležnog tijela u njegovoj državi članici, koordinator za digitalne usluge koji primi pritužbu prosljeđuje je tom tijelu. Tijekom tog postupka obje stranke imaju pravo biti saslušane i dobiti odgovarajuće informacije o statusu pritužbe, u skladu s nacionalnim pravom.

Članak 54.**Naknada**

Primatelji usluge imaju pravo, u skladu s pravom Unije i nacionalnim pravom, od pružatelja usluga posredovanja tražiti naknadu za svu štetu ili gubitak pretrpljen zbog povrede obveza utvrđenih ovom Uredbom od strane tih pružatelja.

Članak 55.**Izvješća o aktivnostima**

1. Koordinator za digitalne usluge sastavlja godišnja izvješća o svojim aktivnostima na temelju ove Uredbe, među ostalim o broju pritužbi primljenih na temelju članka 53. i pregled daljnjeg postupanja u vezi s njima. Koordinator za digitalne usluge stavlja godišnja izvješća na raspolaganje javnosti u strojno čitljivom obliku, podložno primjenjivim pravilima o povjerljivosti informacija u skladu s člankom 84., te ih dostavljaju Komisiji i Odboru.
2. Godišnje izvješće sadržava i sljedeće informacije:
 - (a) broj i predmet naloga za djelovanje protiv nezakonitog sadržaja i naloga za davanje informacija koje je, u skladu s člancima 9. i 10., izdalo bilo koje nacionalno pravosuđe ili upravno tijelo države članice dotičnog koordinatora za digitalne usluge;
 - (b) učinke tih naloga, prema podacima priopćenima koordinatoru za digitalne usluge u skladu s člancima 9. i 10.
3. Ako je država članica imenovala nekoliko nadležnih tijela u skladu s člankom 49., osigurava da koordinator za digitalne usluge sastavi jedinstveno izvješće koje obuhvaća aktivnosti svih nadležnih tijela te da koordinator za digitalne usluge od drugih nadležnih tijela primi sve relevantne informacije i potporu koje su potrebne u tu svrhu.

ODJELJAK 2.**Nadležnosti, koordinirane istrage i mehanizmi dosljednosti****Članak 56.****Nadležnosti**

1. Država članica u kojoj se nalazi glavni poslovni nastan pružatelja usluga posredovanja ima isključivu ovlast za nadzor i provedbu ove Uredbe, osim za ovlasti navedene u staccima 2., 3. i 4.
2. Komisija ima isključive ovlasti za nadzor i provedbu poglavlja III. odjeljka 5.
3. Komisija ima ovlasti za nadzor i provedbu ove Uredbe, osim obveza utvrđenih u njezinu poglavlju III. odjeljku 5., u odnosu na pružatelja vrlo velikih internetskih platformi i vrlo velikih internetskih tražilica.
4. Ako Komisija nije pokrenula postupak za istu povredu, država članica u kojoj se nalazi glavni poslovni nastan pružatelja vrlo velike internetske platforme ili vrlo velike internetske tražilice ima ovlasti za nadzor i provedbu obveza na temelju ove Uredbe koje nisu obveze utvrđene u poglavlju III. odjeljku 5. kada je riječ o tim pružateljima.
5. Države članice i Komisija u bliskoj suradnji nadziru i provode odredbe ove Uredbe.

6. Ako pružatelj usluga posredovanja nema poslovni nastan u Uniji, država članica u kojoj njegov pravni zastupnik ima boravište ili poslovni nastan ili Komisija, ovisno o slučaju, u skladu sa stavcima 1. i 4. ovog članka, ima ovlasti za nadzor i provedbu relevantnih obveza na temelju ove Uredbe.

7. Ako pružatelj usluga posredovanja ne imenuje pravnog zastupnika u skladu s člankom 13., sve države članice te, u slučaju pružatelja vrlo velike internetske platforme ili vrlo velike internetske tražilice, Komisija, imaju ovlasti za nadzor i provedbu u skladu s ovim člankom.

Ako koordinator za digitalne usluge namjerava izvršavati svoje ovlasti na temelju ovog stavka, o tome obavješćuje sve druge koordinateure za digitalne usluge i Komisiju te osigurava poštovanje primjenjivih zaštitnih mjera predviđenih Poveljom, posebice kako bi se izbjeglo da se isto postupanje sankcionira više puta zbog povrede obveza utvrđenih ovom Uredbom. U slučaju da Komisija namjerava izvršiti svoje ovlasti na temelju ovog stavka, obavješćuje sve druge koordinateure za digitalne usluge o svojoj namjeri. Po primitku obavijesti na temelju ovog stavka druge države članice ne pokreću postupak koji se odnosi na istu povredu koja je navedena u obavijesti.

Članak 57.

Uzajamna pomoć

1. Koordinator za digitalne usluge i Komisija blisko surađuju i uzajamno si pomažu kako bi ovu Uredbu primjenjivali na dosljedan i učinkovit način. Uzajamna pomoć osobito uključuje razmjenu informacija u skladu s ovim člankom i dužnost koordinatora za digitalne usluge u državi poslovnog nastana da obavijesti sve koordinateure za digitalne usluge u državi pružanja usluge, Odbor i Komisiju o pokretanju istrage i namjeri donošenja konačne odluke, uključujući njegovu procjenu, u pogledu određenog pružatelja usluga posredovanja.

2. Za potrebe istrage, koordinator za digitalne usluge u državi poslovnog nastana može od drugih koordinatora za digitalne usluge zatražiti da dostave određene informacije koje posjeduju u vezi s određenim pružateljem usluga posredovanja ili da izvrše svoje istražne ovlasti iz članka 51. stavka 1. u pogledu određenih informacija koje se nalaze u njihovoj državi članici. Koordinator za digitalne usluge koji primi taj zahtjev prema potrebi može uključiti druga nadležna tijela ili druga javna tijela predmetne države članice.

3. Koordinator za digitalne usluge koji primi zahtjev na temelju stavka 2. ispunjava taj zahtjev i obavješćuje koordinatora za digitalne usluge u državi poslovnog nastana o poduzetim djelovanjima bez nepotrebne odgode i najkasnije dva mjeseca nakon primitka zahtjeva, osim u sljedećim slučajevima:

- (a) opseg ili predmet zahtjeva nije dovoljno određen, opravdan ili razmjeran s obzirom na istražne svrhe; ili
- (b) ni koordinator za digitalne usluge kojemu je upućen zahtjev ni drugo nadležno tijelo ili drugo javno tijelo te države članice ne posjeduju tražene informacije niti im mogu pristupiti; ili
- (c) zahtjev se ne može ispuniti, a da se pritom ne povrijedi pravo Unije ili nacionalno pravo.

Koordinator za digitalne usluge koji je primio zahtjev obrazlaže svoje odbijanje podnošenjem obrazloženog odgovora u roku utvrđenom u prvom podstavku.

Članak 58.

Prekogranična suradnja koordinatora za digitalne usluge

1. Ako koordinator za digitalne usluge u državi pružanja usluge ima razloga sumnjati da je pružatelj usluge posredovanja povrijedio ovu Uredbu na način koji negativno utječe na primatelje usluge u državi članici tog koordinatora za digitalne usluge, on može od koordinatora za digitalne usluge u državi poslovnog nastana zatražiti da procijeni to pitanje i poduzme potrebne istražne i izvršne mjere radi osiguravanja usklađenosti s ovom Uredbom, osim ako je Komisija pokrenula istragu o istoj navodnoj povredi.

2. Na zahtjev najmanje triju koordinatora za digitalne usluge u državi pružanja usluga koji imaju razloga sumnjati da je određeni pružatelj usluge posredovanja povrijedio ovu Uredbu na način koji negativno utječe na primatelje usluge u njihovoj državi članici, Odbor može zatražiti od koordinatora za digitalne usluge u državi poslovnog nastana da procijeni to pitanje i poduzme potrebne istražne i izvršne mjere radi osiguravanja usklađenosti s ovom Uredbom, osim ako je Komisija pokrenula istragu o istoj navodnoj povredi.

3. Zahtjev na temelju stavka 1. ili 2. propisno se obrazlaže i u njemu se navodi barem sljedeće:

(a) kontaktna točka tog pružatelja usluga posredovanja kako je predviđeno člankom 11.;

(b) opis relevantnih činjenica, dotične odredbe ove Uredbe i razlozi zašto koordinator za digitalne usluge koji je uputio zahtjev ili Odbor sumnjaju da je pružatelj povrijedio ovu Uredbu, uključujući opis negativnih učinaka navodne povrede;

(c) sve druge informacije koje koordinator za digitalne usluge koji je uputio zahtjev ili Odbor smatraju važnima, uključujući, prema potrebi, informacije prikupljene na vlastitu inicijativu ili prijedloge za određene istražne ili izvršne mjere koje treba poduzeti, uključujući privremene mjere.

4. Koordinator za digitalne usluge u državi poslovnog nastana u najvećoj mogućoj mjeri uzima u obzir zahtjev na temelju stavka 1. ili stavka 2. ovog članka. Ako smatra da nema dovoljno informacija za djelovanje na temelju zahtjeva i ima razloga smatrati da bi koordinator za digitalne usluge koji je uputio zahtjev ili Odbor mogli pružiti dodatne informacije, koordinator za digitalne usluge u državi poslovnog nastana može ili zatražiti takve informacije u skladu s člankom 57. ili može pokrenuti zajedničku istragu na temelju članka 60. stavka 1. koja uključuje barem koordinatora za digitalne usluge koji je podnio zahtjev. Rok utvrđen u stavku 5. ovog članka suspendira se do dostave navedenih dodatnih informacija ili do odbijanja poziva za sudjelovanje u zajedničkoj istrazi.

5. Koordinator za digitalne usluge u državi poslovnog nastana bez nepotrebne odgode, a u svakom slučaju najkasnije dva mjeseca od primitka zahtjeva na temelju stavaka 1. ili 2., koordinatoru za digitalne usluge koji je uputio zahtjev i Odboru dostavlja svoju procjenu o povredi na koju se sumnja i objašnjenje svih istražnih ili izvršnih mjera koje su poduzete ili predviđene u vezi s time radi osiguravanja usklađenosti s ovom Uredbom.

Članak 59.

Upućivanje Komisiji

1. U slučaju nedostavljanja u roku utvrđenom u članku 58. stavku 5., u slučaju da se Odbor ne slaže s procjenom ili mjerama koje su poduzete ili predviđene u skladu s člankom 58. stavkom 5. ili u slučajevima iz članka 60. stavka 3., Odbor može uputiti to pitanje Komisiji sa svim relevantnim informacijama. Te informacije uključuju barem zahtjev ili preporuku upućene koordinatoru za digitalne usluge u državi poslovnog nastana, procjenu tog koordinatora za digitalne usluge, razloge za neslaganje i sve dodatne informacije kojima se podupire upućivanje.

2. Komisija to pitanje procjenjuje u roku od dva mjeseca od njegova upućivanja na temelju stavka 1., nakon savjetovanja s koordinatorom za digitalne usluge u državi poslovnog nastana.

3. Ako na temelju stavka 2. ovog članka Komisija smatra da mišljenje ili istražne ili izvršne mjere poduzete ili predviđene na temelju članka 58. stavka 5. nisu dovoljne za osiguravanje djelotvornog izvršavanja ili na neki drugi način nisu u skladu s ovom Uredbom, svoje mišljenje priopćuje koordinatoru za digitalne usluge u državi poslovnog nastana i Odboru te zahtijeva od koordinatora za digitalne usluge u državi poslovnog nastana da preispita to pitanje.

Koordinator za digitalne usluge u državi poslovnog nastana poduzima potrebne istražne ili izvršne mjere kako bi osigurao usklađenost s ovom Uredbom, uzimajući u najvećoj mogućoj mjeri u obzir Komisijina stajališta i zahtjev za preispitivanje. Koordinator za digitalne usluge u državi poslovnog nastana obavješćuje Komisiju kao i koordinatora za digitalne usluge koji je uputio zahtjev ili Odbor koji je djelovao u skladu s člankom 58. stavkom 1. ili 2. o poduzetim mjerama u roku od dva mjeseca od tog zahtjeva za preispitivanje.

Članak 60.

Zajedničke istrage

1. Koordinator za digitalne usluge u državi poslovnog nastana može pokrenuti i voditi zajedničke istrage uz sudjelovanje jednog ili više dotičnih drugih koordinatora za digitalne usluge:

- (a) na vlastitu inicijativu, kako bi istražio navodnu povredu ove Uredbe od strane određenog pružatelja usluga posredovanja u nekoliko država članica; ili
- (b) na preporuku Odbora, a na zahtjev najmanje triju koordinatora za digitalne usluge u kojem se, na temelju osnovane sumnje, ukazuje na postojanje povrede od strane određenog pružatelja usluga posredovanja koja utječe na primatelje usluge u njihovim državama članicama.

2. Svaki koordinator za digitalne usluge koji dokaže da ima zakoniti interes za sudjelovanje u zajedničkoj istrazi na temelju stavka 1. može zatražiti da sudjeluje u njoj. Zajednička istraga zaključuje se u roku od tri mjeseca od njezina pokretanja, osim ako se sudionici istrage dogovore drukčije.

Koordinator za digitalne usluge u državi poslovnog nastana obavješćuje sve koordinateure za digitalne usluge, Komisiju i Odbor o svojem preliminarnom stajalištu o navodnoj povredi najkasnije mjesec dana od isteka roka iz prvog podstavka. U preliminarnom stajalištu u obzir se uzimaju stajališta svih drugih koordinatora za digitalne usluge koji sudjeluju u zajedničkoj istrazi. U tom preliminarnom stajalištu prema potrebi se utvrđuju i predviđene izvršne mjere.

3. Odbor može uputiti predmet Komisiji u skladu s člankom 59. ako:

- (a) koordinator za digitalne usluge u državi poslovnog nastana nije dostavio svoje preliminarno stajalište u roku utvrđenom u stavku 2.;
- (b) se Odbor u bitnome ne slaže s preliminarnim stajalištem koje je dostavio koordinator za digitalne usluge u državi poslovnog nastana; ili
- (c) koordinator za digitalne usluge u državi poslovnog nastana nije pokrenuo zajedničku istragu odmah nakon preporuke Odbora na temelju stavka 1. točke (b).

4. Pri provođenju zajedničke istrage koordinatori za digitalne usluge koji u njoj sudjeluju surađuju u dobroj vjeri, uzimajući u obzir, ako je to primjenjivo, navode koordinatora za digitalne usluge u državi poslovnog nastana i preporuku Odbora. Koordinatori za digitalne usluge u državi pružanja usluga koji sudjeluju u zajedničkoj istrazi imaju pravo, na zahtjev koordinatora za digitalne usluge u državi poslovnog nastana ili nakon savjetovanja s njim, izvršavati svoje istražne ovlasti iz članka 51. stavka 1. prema pružateljima usluga posredovanja na koje se odnosi navodna povreda, u pogledu informacija i prostora koji se nalaze na njihovu državnom području.

ODJELJAK 3.

Europski odbor za digitalne usluge

Članak 61.

Europski odbor za digitalne usluge

1. Osniva se neovisna savjetodavna skupina koordinatorâ za digitalne usluge za pitanje nadzora pružatelja usluga posredovanja po imenu „Europski odbor za digitalne usluge” („Odbor”).
2. Odbor savjetuje koordinateure za digitalne usluge i Komisiju u skladu s ovom Uredbom sa sljedećim ciljevima:
 - (a) doprinosti dosljednoj primjeni ove Uredbe i uspješnoj suradnji koordinatora za digitalne usluge i Komisije u pogledu pitanja obuhvaćenih ovom Uredbom;
 - (b) koordinirati smjernice i analize Komisije i koordinatora za digitalne usluge te drugih nadležnih tijela povezane s novim pitanjima koja se pojave na cijelom unutarnjem tržištu o stvarima obuhvaćenima ovom Uredbom te doprinosti tim smjernicama i analizama;
 - (c) pomagati koordinatorima za digitalne usluge i Komisiji u nadzoru vrlo velikih internetskih platformi.

Članak 62.

Struktura Odbora

1. Odbor se sastoji od koordinatora za digitalne usluge koje zastupaju visoki dužnosnici. Činjenica da jedna ili više država članica nije imenovala koordinatora za digitalne usluge ne sprečava Odbor da obavlja svoje zadaće na temelju ove Uredbe. Ako je tako predviđeno nacionalnim pravom, uz koordinateure za digitalne usluge u Odboru mogu sudjelovati i druga nadležna tijela kojima su povjerene posebne operativne odgovornosti za primjenu i izvršavanje ove Uredbe. Na sastanke se mogu pozivati druga nacionalna tijela ako se raspravlja o pitanjima koja su im važna.
2. Odborom predsjedava Komisija. Komisija saziva sastanke i priprema dnevni red u skladu sa zadaćama Odbora na temelju ove Uredbe i u skladu s njegovim poslovnikom. Ako se od Odbora zatraži da donese preporuku na temelju ove Uredbe, on taj zahtjev odmah stavlja na raspolaganje drugim koordinatorima za digitalne usluge putem sustava za razmjenu informacija utvrđenog u članku 85.
3. Svaka država članica ima jedan glas. Komisija nema pravo glasa.

Odbor donosi svoje akte običnom većinom. Kada se donosi preporuka Komisiji iz članka 36. stavka 1. prvog podstavka, Odbor glasuje u roku od 48 sati nakon zahtjeva predsjednika Odbora.

4. Komisija pruža administrativnu i analitičku potporu aktivnostima Odbora na temelju ove Uredbe.
5. Odbor na sastanke može pozivati stručnjake i promatrače te prema potrebi može surađivati s drugim tijelima, uredima, agencijama i savjetodavnim skupinama Unije, kao i s vanjskim stručnjacima. Odbor javno objavljuje rezultate takve suradnje.
6. Odbor se može savjetovati sa zainteresiranim stranama te javno objavljuje rezultate tog savjetovanja.
7. Odbor donosi poslovnik na temelju suglasnosti Komisije.

*Članak 63.***Zadaće Odbora**

1. Ako je to potrebno za postizanje ciljeva utvrđenih u članku 61. stavku 2., Odbor posebice:
 - (a) podupire koordinaciju zajedničkih istraga;
 - (b) podupire nadležna tijela u analizi izvješća i rezultata revizija vrlo velikih internetskih platformi ili vrlo velikih internetskih tražilica koji se prenose na temelju ove Uredbe;
 - (c) daje mišljenja, preporuke ili savjete koordinatorima za digitalne usluge u skladu s ovom Uredbom, posebno uzimajući u obzir slobodu pružanja usluga pružatelja usluga posredovanja;
 - (d) savjetuje Komisiju o mjerama iz članka 66. i donosi mišljenja o vrlo velikim internetskim platformama ili vrlo velikim internetskim tražilicama u skladu s ovom Uredbom;
 - (e) podupire i promiče razvoj i primjenu europskih normi, smjernica, izvješća, predložaka i kodeksa ponašanja u suradnji s relevantnim dionicima, kako je predviđeno ovom Uredbom, među ostalim davanjem mišljenja ili preporuka o pitanjima povezanim s člankom 44., kao i utvrđivanje novih pitanja o stvarima obuhvaćenima ovom Uredbom.
2. Koordinator za digitalne usluge i, ako je to primjenjivo, druga nadležna tijela koji ne postupaju po mišljenjima, zahtjevima ili preporukama koje Odbor donese i uputi im obrazlažu takvu odluku, uključujući objašnjenje za istrage, djelovanja i mjere koje su proveli pri izvješćivanju u skladu s ovom Uredbom ili pri donošenju relevantnih odluka, prema potrebi.

*ODJELJAK 4.****Nadzor, istraga, izvršavanje i praćenje u vezi s pružateljima vrlo velikih internetskih platformi i vrlo velikih internetskih tražilica****Članak 64.***Razvoj stručnog znanja i sposobnosti**

1. Komisija u suradnji s koordinatorima za digitalne usluge i Odborom razvija stručno znanje i sposobnosti Unije, među ostalim, prema potrebi, upućivanjem osoblja država članica.
2. Osim toga, Komisija u suradnji s koordinatorima za digitalne usluge i Odborom koordinira procjenu sistemskih i novih pitanja diljem Unije koja se odnose na vrlo velike internetske platforme ili vrlo velike internetske tražilice u pogledu pitanja obuhvaćenih ovom Uredbom.
3. Komisija može zatražiti od koordinatora za digitalne usluge, Odbora i drugih tijela Unije s relevantnim stručnim znanjem da pruže podršku pri procjeni sistemskih i novih pitanja diljem Unije na temelju ove Uredbe.
4. Države članice surađuju s Komisijom, osobito putem svojih koordinatora za digitalne usluge i drugih nadležnih tijela, ako je to primjenjivo, među ostalim stavljanjem na raspolaganje svojeg stručnog znanja i sposobnosti.

Članak 65.

Izvršavanje obveza pružatelja vrlo velikih internetskih platformi i vrlo velikih internetskih tražilica

1. Komisija za potrebe istraživanja usklađenosti pružatelja vrlo velikih internetskih platformi i vrlo velikih internetskih tražilica s obvezama utvrđenima u ovoj Uredbi može izvršavati istražne ovlasti utvrđene u ovom odjeljku čak i prije pokretanja postupka na temelju članka 66. stavka 2. Te ovlasti može izvršavati na vlastitu inicijativu ili slijedom zahtjeva na temelju stavka 2. ovog članka.
2. Ako koordinator za digitalne usluge ima razloga sumnjati da je pružatelj vrlo velike internetske platforme ili vrlo velike internetske tražilice povrijedio odredbe poglavlja III. odjeljka 5. ili da je sustavno povređivao bilo koju odredbu ove Uredbe na način koji ozbiljno utječe na primatelje usluge u njegovoj državi članici, može, putem sustava za razmjenu informacija iz članka 85., Komisiji uputiti zahtjev za procjenu tog pitanja.
3. Zahtjev na temelju stavka 2. propisno se obrazlaže i u njemu se navodi barem sljedeće:
 - (a) kontaktna točka dotičnog pružatelja vrlo velike internetske platforme ili vrlo velike internetske tražilice kako je navedeno u članku 11.;
 - (b) opis relevantnih činjenica, dotične odredbe ove Uredbe i razlozi zašto koordinator za digitalne usluge koji je uputio zahtjev sumnja da je dotični pružatelj vrlo velike internetske platforme ili vrlo velike internetske tražilice povrijedio ovu Uredbu, uključujući opis činjenica koje ukazuju na to da je povreda na koju se sumnja sustavne prirode;
 - (c) sve ostale informacije koje koordinator za digitalne usluge koji je uputio zahtjev smatra relevantnima, uključujući, prema potrebi, informacije prikupljene na vlastitu inicijativu.

Članak 66.

Komisijino pokretanje postupka i suradnja u istrazi

1. Komisija može pokrenuti postupak s ciljem mogućeg donošenja odluka na temelju članaka 73. i 74. u pogledu relevantnog postupanja pružatelja vrlo velike internetske platforme ili vrlo velike internetske tražilice za kojeg Komisija sumnja da je povrijedio neku od odredaba iz ove Uredbe.
2. Ako Komisija odluči pokrenuti postupak na temelju stavka 1. ovog članka, o tome putem sustava za razmjenu informacija iz članka 85. obavješćuje sve koordinateure za digitalne usluge i Odbor, kao i dotičnog pružatelja vrlo velike internetske platforme ili velike internetske tražilice.

Nakon što su obaviješteni o pokretanju postupka, koordinatori za digitalne usluge bez nepotrebne odgode Komisiji prenose sve informacije koje imaju u vezi s povredom o kojoj je riječ.

Komisijinim pokretanjem postupka na temelju stavka 1. ovog članka koordinatora za digitalne usluge ili, ako je to primjenjivo, bilo koje nadležno tijelo lišava se njihove ovlasti za nadzor i izvršavanje iz ove Uredbe u skladu s člankom 56. stavkom 4.

3. Pri izvršavanju svojih istražnih ovlasti na temelju ove Uredbe Komisija može zatražiti pojedinačnu ili skupnu potporu bilo kojeg koordinatora za digitalne usluge na kojeg se odnosi povreda na koju se sumnja, uključujući koordinatora za digitalne usluge u državi poslovnog nastana. Koordinatori za digitalne usluge koji su primili takav zahtjev i, ako ga je uključio koordinator za digitalne usluge, bilo koje drugo nadležno tijelo pravodobno i iskreno surađuju s Komisijom te imaju pravo izvršavati svoje istražne ovlasti iz članka 51. stavka 1. u vezi s pružateljem vrlo velike internetske platforme ili vrlo velike internetske tražilice u pogledu informacija, osoba i prostora koji se nalaze na državnom području njihove države članice te u skladu sa zahtjevom.

4. Komisija koordinatoru za digitalne usluge u državi poslovnog nastana i Odboru dostavlja sve relevantne informacije o izvršavanju ovlasti iz članka od 67. do 72. i svoje preliminarne nalaze na temelju članka 79. stavka 1. Odbor Komisiji podnosi svoja stajališta o tim preliminarним nalazima u roku utvrđenom u skladu s člankom 79. stavkom 2. Komisija u svojoj odluci u najvećoj mogućoj mjeri uzima u obzir stajališta Odbora.

Članak 67.

Zahtjevi za informacije

1. Kako bi izvršila zadaće koje su joj dodijeljene na temelju ovog odjeljka, Komisija može, jednostavnim zahtjevom ili odlukom, od dotičnog pružatelja vrlo velike internetske platforme ili vrlo velike internetske tražilice, kao i od svih drugih fizičkih ili pravnih osoba koje djeluju u svrhe povezane sa svojom trgovačkom, poslovnom, obrtničkom ili profesionalnom djelatnošću i za koje se može razumno pretpostaviti da su upoznate s informacijama o povredi na koju se sumnja, uključujući organizacije koje provode revizije iz članka 37. i članka 75. stavka 2., zatražiti da takve informacije dostave u razumnom roku.

2. Pri slanju jednostavnog zahtjeva za informacije dotičnom pružatelju vrlo velike internetske platforme ili vrlo velike internetske tražilice ili drugoj osobi iz stavka 1. ovog članka Komisija navodi pravnu osnovu i svrhu zahtjeva, precizira koje se informacije traže i određuje rok u kojem se te informacije trebaju dostaviti, kao i novčane kazne predviđene u članku 74. za dostavljanje netočnih, nepotpunih ili obmanjujućih informacija.

3. Ako Komisija odlukom zatraži od dotičnog pružatelja vrlo velike internetske platforme ili vrlo velike internetske tražilice ili od druge osobe iz stavka 1. ovog članka da dostave informacije, Komisija navodi pravnu osnovu i svrhu zahtjeva, precizira koje se informacije traže i određuje rok u kojem se te informacije trebaju dostaviti. Navodi i novčane kazne propisane u članku 74. te navodi ili izriče periodične penale propisane u članku 76. Također upozorava na pravo na pokretanje postupka pred Sudom Europske unije radi preispitivanja odluke.

4. Dotični pružatelji vrlo velike internetske platforme ili vrlo velike internetske tražilice ili druga osoba iz stavka 1. ili njihovi zastupnici i, u slučaju pravnih osoba, trgovačka društva, ili ako nemaju pravnu osobnost, osobe koje su ih na temelju zakona ili njihova statuta ovlaštene zastupati, dostavljaju tražene informacije u ime dotičnog pružatelja vrlo velike internetske platforme ili vrlo velike internetske tražilice ili u ime druge osobe iz stavka 1. Propisno ovlaštene odvjetnici mogu davati informacije u ime svojih klijenata. Potonji snose punu odgovornost ako su dostavljene informacije nepotpune, netočne ili obmanjujuće.

5. Na zahtjev Komisije, koordinatori za digitalne usluge i druga nadležna tijela Komisiji dostavljaju sve potrebne informacije za obavljanje zadaća koje su joj povjerene na temelju ovog odjeljka.

6. Nakon slanja jednostavnog zahtjeva ili odluke iz stavka 1. ovog članka Komisija bez nepotrebne odgode šalje primjerak tog zahtjeva ili odluke koordinatorima za digitalne usluge putem sustava za razmjenu informacija iz članka 85.

Članak 68.

Ovlast za obavljanje razgovora i uzimanje izjava

1. Radi obavljanja zadaća koje su joj dodijeljene na temelju ovog odjeljka, Komisija može razgovarati s bilo kojom fizičkom ili pravnom osobom koja pristane na razgovor u svrhu prikupljanja informacija o predmetu istrage, u vezi s povredom na koju se sumnja. Komisija ima pravo takve razgovore zabilježiti bilo kojim primjerenim tehničkim sredstvom.

2. Ako se razgovor iz stavka 1. provodi u prostorima koji nisu Komisijini, Komisija o tome obavješćuje koordinatora za digitalne usluge države članice na čijem se državnom području razgovor obavlja. Ako tako zatraži dotični koordinatore za digitalne usluge, njegovi službenici mogu pružiti pomoć službenicima i drugim osobama u njihovoj pratnji koje je Komisija ovlastila za obavljanje razgovora.

Članak 69.

Ovlast za provođenje inspekcija

1. Radi obavljanja zadaća koje su joj dodijeljene na temelju ovog odjeljka, Komisija može provoditi sve potrebne inspekcije u prostorima dotičnog pružatelja vrlo velike internetske platforme ili vrlo velike internetske tražilice ili druge osobe iz članka 67. stavka 1.

2. Službenici i druge osobe u njihovoj pratnji koje je Komisija ovlastila za provođenje inspekcije imaju pravo:

- (a) ulaziti u sve prostore, zemljišta i prijevozna sredstva dotičnog pružatelja vrlo velike internetske platforme ili vrlo velike internetske tražilice ili od dotične druge osobe;
- (b) pregledati poslovne knjige i drugu poslovnu dokumentaciju povezanu s pružanjem dotične usluge, bez obzira na medij na kojem su pohranjene;
- (c) napraviti ili pribaviti, u bilo kojem obliku, preslike ili izvatke iz navedenih poslovnih knjiga ili druge poslovne dokumentacije;
- (d) zahtijevati od dotičnog pružatelja vrlo velike internetske platforme ili vrlo velike internetske tražilice ili od dotične druge osobe da omoguće pristup i pruže objašnjenja kada je riječ o njihovoj organizaciji, funkcioniranju, IT sustavu, algoritmima, obradi podataka i poslovnim praksama te zabilježiti ili evidentirati pružena objašnjenja;
- (e) zapečatiti sve prostore koji se upotrebljavaju u svrhe povezane s trgovačkom, poslovnom, obrtničkom ili profesionalnom djelatnošću dotičnog pružatelja vrlo velike internetske platforme ili vrlo velike internetske tražilice ili od dotične druge osobe, kao i poslovne knjige ili drugu dokumentaciju, u razdoblju inspekcije i u mjeri u kojoj je to potrebno za inspekciju;
- (f) zatražiti od bilo kojeg predstavnika ili člana osoblja dotičnog pružatelja vrlo velike internetske platforme ili vrlo velike internetske tražilice ili od dotične druge osobe objašnjenja o činjenicama ili dokumentima koji se odnose na predmet i svrhu inspekcije te zabilježiti odgovore;
- (g) uputiti pitanja bilo kojem takvom predstavniku ili članu osoblja u vezi s predmetom i svrhom inspekcije te zabilježiti odgovore.

3. Inspekcije se mogu provoditi uz pomoć revizora ili stručnjaka koje imenuje Komisija u skladu s člankom 72. stavka 2., te koordinatore za digitalne usluge ili drugih nadležnih nacionalnih tijela države članice na čijem se državnom području provodi inspekcija.

4. Ako su predočene tražene poslovne knjige ili druga dokumentacija koja se odnosi na pružanje usluge nepotpune ili ako su odgovori na pitanja upućena na temelju stavka 2. ovog članka netočni, nepotpuni ili obmanjujući, službenici i druge osobe u njihovoj pratnji koje je Komisija ovlastila za provođenje inspekcije izvršavaju svoje ovlasti uz predočenje pisanog ovlaštenja u kojem se navodi predmet i svrha inspekcije te sankcije koje su predviđene u člancima 74. i 76. Komisija o planiranoj inspekciji pravodobno prije njezina početka obavješćuje koordinatore za digitalne usluge u državi članici na čijem će se državnom području provesti inspekcija.

5. Tijekom inspekcija službenici i druge osobe u njihovoj pratnji koje je ovlastila Komisija, revizori i stručnjaci koje je imenovala Komisija, kao i koordinator za digitalne usluge ili druga nadležna tijela države članice na čijem se državnom području provodi inspekcija mogu od dotičnog pružatelja vrlo velike internetske platforme ili vrlo velike internetske tražilice ili od dotične druge osobe zatražiti objašnjenja o njihovoj organizaciji, funkcioniranju, IT sustavu, algoritmima, obradi podataka i poslovnom ponašanju te mogu uputiti pitanja njihovom ključnom osoblju.

6. Dotični pružatelj vrlo velike internetske platforme ili vrlo velike internetske tražilice ili druga dotična fizička ili pravna osoba dužni su pristati na inspekciju naloženu odlukom Komisije. U odluci se navode predmet i svrha inspekcije, utvrđuje se datum njezina početka te se navode sankcije koje su predviđene člancima 74. i 76., kao i pravo na preispitivanje odluke pred Sudom Europske unije. Komisija se prije donošenja te odluke savjetuje s koordinatorom za digitalne usluge države članice na čijem se državnom području treba provesti inspekcija.

7. Službenici koordinatora za digitalne usluge države članice na čijem se državnom području treba provesti inspekcija i druge osobe koje je on ovlastio ili imenovao, na zahtjev tog koordinatora za digitalne usluge ili Komisije aktivno pomažu službenicima i drugim osobama u njihovoj pratnji koje je ovlastila Komisija u pogledu te inspekcije. Oni u tu svrhu imaju ovlasti navedene u stavku 2.

8. Ako službenici i druge osobe u njihovoj pratnji koje je ovlastila Komisija utvrde da se dotični pružatelj vrlo velike internetske platforme ili vrlo velike internetske tražilice ili druga dotična osoba protivi inspekciji naloženoj na temelju ovog članka, država članica na čijem se državnom području treba provesti inspekcija službenicima ili drugim osobama u njihovoj pratnji i u skladu s nacionalnim pravom države članice na njihov zahtjev pruža potrebnu pomoć, među ostalim, ako je to primjereno u skladu s tim nacionalnim pravom, u obliku mjera prisile, koje poduzima nadležno tijelo za izvršavanje zakonodavstva kako bi im se omogućilo provođenje inspekcije.

9. Ako je za pomoć iz stavka 8. potrebno odobrenje nacionalnog pravosudnog tijela u skladu s nacionalnim pravom dotične države članice, zahtjev za takvo odobrenje podnosi koordinator za digitalne usluge te države članice na zahtjev službenika i drugih osoba u njihovoj pratnji koje je ovlastila Komisija. Zahtjev za takvo odobrenje može se podnijeti i kao mjera predostrožnosti.

10. Ako je podnesen zahtjev za odobrenje iz stavka 9., nacionalno pravosudno tijelo zaduženo za dotični predmet provjerava autentičnost odluke Komisije kojom se nalaže inspekcija i provjerava da predviđene mjere prisile nisu proizvoljne ni prekomjerne u odnosu na predmet inspekcije. Pri provedbi takve provjere nacionalno pravosudno tijelo može od Komisije, izravno ili putem koordinatora za digitalne usluge dotične države članice, zatražiti detaljna objašnjenja, posebno o razlozima zbog kojih Komisija sumnja na povredu ove Uredbe, o ozbiljnosti povrede na koju se sumnja i o prirodi uključenosti dotičnog pružatelja vrlo velike internetske platforme, vrlo velike internetske tražilice ili druge dotične osobe. Međutim, nacionalno pravosudno tijelo ne smije dovesti u pitanje nužnost inspekcije niti zahtijevati informacije iz spisa predmeta Komisije. Zakonitost odluke Komisije preispituje samo Sud Europske unije.

Članak 70.

Privremene mjere

1. U okviru postupka koji može dovesti do donošenja odluke o neusklađenosti na temelju članka 73. stavka 1., a slučaj je hitan zbog rizika od ozbiljne štete za primatelje usluge, Komisija može odlukom odrediti privremene mjere protiv dotičnog pružatelja vrlo velike internetske platforme ili vrlo velike internetske tražilice na temelju *prima facie* zaključka o povredi.

2. Odluka na temelju stavka 1. primjenjuje se na određeno vrijeme i može se produljivati ako je to nužno i primjereno.

Članak 71.

Obveze

1. Ako za vrijeme postupka na temelju ovog odjeljka dotični pružatelj vrlo velike internetske platforme ili vrlo velike internetske tražilice ponudi da će preuzeti obveze kako bi osigurao usklađenost s relevantnim odredbama ove Uredbe, Komisija može odlukom odrediti da su te obveze obvezujuće za dotičnog pružatelja vrlo velike internetske platforme ili vrlo velike internetske tražilice i izjaviti da nema druge osnove za djelovanje.
2. Komisija može na zahtjev ili na vlastitu inicijativu ponovno pokrenuti postupak:
 - (a) ako se činjenično stanje na kojem se temeljila odluka bitno promijenilo;
 - (b) ako dotični pružatelj vrlo velike internetske platforme ili vrlo velike internetske tražilice postupka protivno svojim obvezama; ili
 - (c) ako se odluka temeljila na nepotpunim, netočnim ili obmanjujućim informacijama koje je dostavio dotični pružatelj vrlo velike internetske platforme ili vrlo velike internetske tražilice ili druga osoba iz članka 67. stavka 1.
3. Ako Komisija smatra da se obvezama koje je dotični pružatelj vrlo velike internetske platforme ili vrlo velike internetske tražilice ponudio preuzeti ne može osigurati djelotvorna usklađenost s relevantnim odredbama ove Uredbe, ona odbija navedene obveze u obrazloženoj odluci pri zaključivanju postupka.

Članak 72.

Djelovanja za praćenja

1. Za potrebe izvršavanja zadaća koje su joj dodijeljene na temelju ovog odjeljka Komisija može poduzimati djelovanja potrebna za praćenje djelotvorne provedbe i usklađenosti s ovom Uredbom od strane pružatelja vrlo velike internetske platforme i vrlo velikih internetskih tražilica. Komisija im može naložiti da joj omoguće pristup svojim bazama podataka i algoritmima te navedu objašnjenja u vezi s njima. Takva djelovanja mogu obuhvaćati uvođenje obveze za pružatelja vrlo velike internetske platforme ili vrlo velike internetske tražilice da sačuva sve dokumente koji se smatraju potrebnima za procjenu provedbe obveza iz ove uredbe i usklađenosti s njima.
2. Djelovanja na temelju stavka 1. mogu obuhvaćati imenovanje neovisnih vanjskih stručnjaka i revizora, kao i stručnjaka i revizora iz nadležnih nacionalnih tijela uz suglasnost predmetnog tijela, kako bi pomogli Komisiji u praćenju djelotvorne provedbe i usklađenosti s relevantnim odredbama ove Uredbe te svojom specifičnom stručnošću ili znanjem.

Članak 73.

Neusklađenost

1. Komisija donosi odluku o neusklađenosti ako utvrdi da dotični pružatelj vrlo velike internetske platforme ili vrlo velike internetske tražilice ne postupa u skladu s barem jednim od sljedećeg:
 - (a) relevantnim odredbama ove Uredbe;
 - (b) privremenim mjerama određenima na temelju članka 70.;
 - (c) obvezama koje su određene kao obvezujuće na temelju članka 71.

2. Prije donošenja odluke na temelju stavka 1. Komisija obavješćuje dotičnog pružatelja vrlo velike internetske platforme ili vrlo velike internetske tražilice o svojim preliminarnim nalazima. U preliminarnim nalazima Komisija objašnjava mjere koje razmatra poduzeti ili za koje smatra da bi ih dotični pružatelj vrlo velike internetske platforme ili vrlo velike internetske tražilice trebao poduzeti kako bi se djelotvorno odgovorilo na preliminarne nalaze.

3. U odluci donesenoj na temelju stavka 1. Komisija nalaže dotičnom pružatelju vrlo velike internetske platforme ili vrlo velike internetske tražilice da poduzme potrebne mjere kako bi osigurao usklađenost s odlukom na temelju stavka 1. u razumnom roku koji je u njoj naveden i da dostavi informacije o mjerama koje namjerava poduzeti radi usklađivanja s tom odlukom.

4. Dotični pružatelj vrlo velike internetske platforme ili vrlo velike internetske tražilice Komisiji dostavlja opis mjera koje je poduzeo kako bi osigurao usklađenost s odlukom na temelju stavka 1. kada se mjere provode.

5. Ako utvrdi da uvjeti iz stavka 1. nisu ispunjeni, Komisija odlukom zaključuje istragu. Odluka je odmah primjenjiva.

Članak 74.

Novčane kazne

1. U odluci iz članka 73. Komisija može dotičnom pružatelju vrlo velike internetske platforme ili vrlo velike internetske tražilice izreći novčane kazne koje ne premašuju 6 % njegova ukupnog svjetskog godišnjeg prihoda u prethodnoj financijskoj godini ako utvrdi da pružatelj namjerno ili iz nepažnje:

- (a) povrjeđuje relevantne odredbe ove Uredbe;
- (b) ne postupa u skladu s odlukom kojom se određuju privremene mjere na temelju članka 70.; ili
- (c) ne postupa u skladu s obvezom koja je određena kao obvezujuća odlukom na temelju članka 71.

2. Komisija može donijeti odluku kojom se dotičnom pružatelju vrlo velike internetske platforme ili vrlo velike internetske tražilice ili drugoj fizičkoj ili pravnoj osobi iz članka 67. stavka 1. izriču novčane kazne koje ne premašuju 1 % ukupnog godišnjeg dohotka ili svjetskog prihoda u prethodnoj financijskoj godini u slučaju da namjerno ili iz nepažnje:

- (a) dostave netočne, nepotpune ili obmanjujuće informacije kao odgovor na jednostavan zahtjev ili zahtjev izrečen putem odluke na temelju članka 67.;
- (b) u zadanom roku ne odgovore na zahtjev za informacije izrečen putem odluke;
- (c) ne isprave netočne, nepotpune ili obmanjujuće informacije koje je dao član osoblja u roku koji je odredila Komisija ili ne navedu ili odbiju navesti potpune informacije;
- (d) ne pristaju na inspekciju na temelju članka 69.;
- (e) ne postupaju u skladu s mjerama koje je Komisija donijela na temelju članka 72.; ili
- (f) ne ispunjavaju uvjete za uvid u spis Komisije na temelju članka 79. stavka 4.

3. Prije donošenja odluke na temelju stavka 2. ovog članka Komisija obavješćuje dotičnog pružatelja vrlo velike internetske platforme ili vrlo velike internetske tražilice ili drugu osobu iz članka 67. stavka 1. o svojim preliminarnim nalazima.

4. Pri određivanju visine novčane kazne Komisija uzima u obzir prirodu, težinu, trajanje i ponavljanje povrede te, u slučaju novčanih kazni izrečenih na temelju stavka 2., kašnjenje postupka do kojeg je došlo zbog povrede.

*Članak 75.***Pojačan nadzor nad korektivnim mjerama kao odgovor na povrede obveza utvrđenih u poglavlju III. odjeljku 5.**

1. Pri donošenju odluke na temelju članka 73. u vezi s povredom bilo koje odredbe iz poglavlja III. odjeljka 5. od strane pružatelja vrlo velike internetske platforme ili vrlo velike internetske tražilice, Komisija se koristi sustavom pojačanog nadzora utvrđenim u ovom članku. Pritom u najvećoj mogućoj mjeri uzima u obzir sva mišljenja Odbora na temelju ovog članka.

2. U odluci iz članka 73. Komisija zahtijeva od dotičnog pružatelja vrlo velike internetske platforme ili vrlo velike internetske tražilice da u razumnom roku navedenom u odluci izradi akcijski plan kojim se utvrđuju potrebne mjere koje su dostatne za okončanje ili ispravljanje povrede te da ga dostavi koordinatorima za digitalne usluge, Komisiji i Odboru. Te mjere uključuju obvezu provođenja neovisne revizije u skladu s člankom 37. stavcima 3. i 4. u pogledu provedbe drugih mjera, uz navođenje identiteta revizora te metodologije, vremenskog rasporeda i daljnjeg postupanja nakon revizije. Mjere također mogu uključivati, prema potrebi, obvezu sudjelovanja u relevantnom kodeksu ponašanja kako je predviđeno u članku 45.

3. U roku od mjesec dana od primitka akcijskog plana Odbor Komisiji dostavlja svoje mišljenje o akcijskom planu. U roku od mjesec dana od primitka tog mišljenja Komisija odlučuje jesu li mjere utvrđene u akcijskom planu dovoljne za okončanje ili ispravljanje povrede i određuje razuman rok za njegovu provedbu. U toj se odluci u obzir uzima eventualna obveza pridržavanja relevantnih kodeksa ponašanja. Komisija zatim prati provedbu akcijskog plana. U tu svrhu dotični pružatelj vrlo velike internetske platforme ili vrlo velike internetske tražilice Komisiji dostavlja izvješće o reviziji bez nepotrebne odgode nakon što postane dostupno te redovito obavješćuje Komisiju o koracima poduzetim za provedbu akcijskog plana. Komisija može, ako je to potrebno za takvo praćenje, zahtijevati od dotičnog pružatelja vrlo velike internetske platforme ili vrlo velike internetske tražilice da dostavi dodatne informacije u razumnom roku koji odredi Komisija.

Komisija obavješćuje Odbor i koordinateure za digitalne usluge o provedbi akcijskog plana i njegovu praćenju.

4. Komisija može poduzeti potrebne mjere u skladu s ovom Uredbom, posebno s člankom 76. stavkom 1. točkom (e) i člankom 82. stavkom 1., ako:

- (a) dotični pružatelj vrlo velike internetske platforme ili vrlo velike internetske tražilice u primjenjivom roku ne dostavi akcijski plan, izvješće o reviziji, potrebna ažuriranja ili dodatne informacije koje se traže;
- (b) Komisija odbije predloženi akcijski plan jer smatra da mjere utvrđene u njemu nisu dovoljne za okončanje ili ispravljanje povrede; ili
- (c) Komisija na temelju izvješća o reviziji, bilo kakvih dostavljenih ažuriranja ili dodatnih informacija ili drugih relevantnih informacija koje su joj dostupne smatra da provedba akcijskog plana nije dovoljna za okončanje ili ispravljanje povrede.

*Članak 76.***Periodični penali**

1. Komisija može dotičnom pružatelju vrlo velike internetske platforme ili vrlo velike internetske tražilice ili drugoj osobi iz članka 67. stavka 1., ovisno o slučaju, odlukom izreći periodične penale koji ne premašuju 5 % prosječnog dnevnog dohotka ili svjetskog godišnjeg prihoda u prethodnoj financijskoj godini po danu, računajući od datuma određenog u toj odluci, kako bi ih se primoralo da:

- (a) dostave točne i potpune informacije kao odgovor na odluku kojom se zahtijevaju informacije u skladu s člankom 67.;
- (b) pristanu na inspekciju naloženu odlukom na temelju članka 69.;

- (c) poštuje odluku o privremenim mjerama na temelju članka 70. stavka 1.;
- (d) ispunjavaju obveze koje su pravno obvezujuće prema odluci na temelju članka 71. stavka 1.;
- (e) postupaju u skladu s odlukom na temelju članka 73. stavka 1., što uključuje, ako je to primjenjivo, zahtjeve koje ona sadržava u vezi s akcijskim planom iz članka 75.

2. Ako dotični pružatelj vrlo velike internetske platforme ili vrlo velike internetske tražilice ili druga osoba iz članka 67. stavka 1. ispune obvezu čijem je izvršavanju bio namijenjen periodični penal, Komisija može odrediti konačni iznos periodičnog penala koji je niži od iznosa na temelju prvotne odluke.

Članak 77.

Rok zastare za izricanje sankcija

1. Na ovlasti dodijeljene Komisiji člancima 74. i 76. primjenjuje se rok zastare od pet godina.
2. Vrijeme počinje teći na dan počinjenja povrede. No u slučaju kontinuirane ili ponavljane povrede, rok počinje teći na dan prestanka povrede.
3. Svakim djelovanjem koje poduzme Komisija ili koordinator za digitalne usluge za potrebe istrage ili postupaka u vezi s povredom, prekida se rok zastare za izricanje novčanih kazni ili periodičnih penala. Djelovanja kojima se prekida rok zastare osobito uključuju sljedeće:
 - (a) zahtjeve za informacijama koje uputi Komisija ili koordinator za digitalne usluge;
 - (b) inspekciju;
 - (c) Komisijino pokretanje postupka u skladu s člankom 66. stavkom 1.
4. Nakon svakog prekida rok zastare počinje teći iznova. Međutim, rok zastare za izricanje novčanih kazni ili periodičnih penala istječe najkasnije na dan kad protekne razdoblje jednako dvostrukom roku zastare u kojem Komisija nije izrekla novčanu kaznu ili periodične penale. Taj se rok produljuje za vrijeme tijekom kojeg je rok zastare bio suspendiran na temelju stavka 5.
5. Rok zastare za izricanje novčanih kazni ili periodičnih penala suspendira se dok se o odluci Komisije vodi postupak pred Sudom Europske unije.

Članak 78.

Rok zastare za izvršenje sankcija

1. Na ovlast Komisije za izvršavanje odluka donesenih na temelju članaka 74. i 76. primjenjuje se rok zastare od pet godina.
2. Vrijeme počinje teći od dana pravomoćnosti odluke.
3. Rok zastare za izvršenje sankcija prekida se:
 - (a) obaviješću o odluci o izmjeni prvobitno utvrđenog iznosa novčane kazne ili periodičnih penala ili o odbijanju zahtjeva za izmjenu;
 - (b) svakim djelovanjem Komisije ili države članice na zahtjev Komisije s ciljem prisilne naplate novčane kazne ili periodičnih penala.
4. Nakon svakog prekida rok zastare počinje teći iznova.

5. Rok zastare za izvršenje sankcija suspendira se tijekom:
 - (a) trajanja roka za plaćanje;
 - (b) suspenzije izvršenja plaćanja na temelju odluke Suda Europske unije ili odluke nacionalnog suda.

Članak 79.

Pravo na saslušanje i pravo na uvid u spis

1. Prije donošenja odluke na temelju članka 73. stavka 1., članka 74. ili članka 76. Komisija daje dotičnom pružatelju vrlo velike internetske platforme ili vrlo velike internetske tražilice ili drugoj osobi iz članka 67. stavka 1. mogućnost da budu saslušan o:
 - (a) preliminarnim nalazima Komisije, među ostalim o svim pitanjima o kojima je Komisija iznijela prigovore; i
 - (b) o mjerama koje Komisija namjerava poduzeti s obzirom na preliminarne nalaze iz točke (a).
2. Dotični pružatelj vrlo velike internetske platforme ili vrlo velike internetske tražilice ili druga osoba iz članka 67. stavka 1. može podnijeti svoje očitovanje o preliminarnim nalazima Komisije u razumnom roku koji je Komisija odredila u svojim preliminarnim nalazima i koji ne smije biti kraći od 14 dana.
3. Komisija svoje odluke temelji isključivo na prigovorima o kojima su se stranke mogle očitovati.
4. U postupcima se u potpunosti mora poštovati pravo stranaka na obranu. Stranke imaju pravo na uvid u spis Komisije u skladu s uvjetima dogovorenog otkrivanja, podložno zakonitom interesu dotičnog pružatelja vrlo velike internetske platforme ili vrlo velike internetske tražilice ili druge osobe iz članka 52. stavka 1. u pogledu zaštite njihovih poslovnih tajni. U slučaju neslaganja između stranaka Komisija je ovlaštena donijeti odluke kojima se utvrđuju takvi uvjeti otkrivanja informacija. Pravo na uvid u spis Komisije ne odnosi se na povjerljive informacije i interne dokumente Komisije, Odbora, koordinatora za digitalne usluge, drugih nadležnih tijela ili drugih javnih tijela država članica. Pravo na uvid posebno se ne odnosi na korespondenciju između Komisije i tih tijela. Odredbe ovog stavka ne sprečavaju Komisiju da otkrije i upotrijebi informacije koje su potrebne kako bi dokazala povredu.
5. Informacije prikupljene u skladu s člancima 67., 68. i 69. upotrebljavaju se samo za potrebe ove Uredbe.

Članak 80.

Objava odluka

1. Komisija objavljuje odluke koje donese na temelju članka 70. stavka 1., članka 71. stavka 1. i članaka od 73. do 76. Te objave sadržavaju imena stranaka u postupku, bitne elemente iz sadržaja odluke te sankcije ako su izrečene.
2. U objavi se vodi računa o pravima i zakonitom interesu dotičnog pružatelja vrlo velike internetske platforme ili vrlo velike internetske tražilice, bilo koje druge osobe iz članka 67. stavka 1. i svih trećih strana u pogledu zaštite njihovih povjerljivih informacija.

Članak 81.

Postupak preispitivanja pred Sudom Europske unije

U skladu s člankom 261. UFEU-a Sud Europske unije ima neograničenu nadležnost za preispitivanje odluka kojima je Komisija izrekla novčane kazne ili periodične penale. Sud može ukinuti, smanjiti ili povećati izrečenu novčanu kaznu ili periodični penal.

Članak 82.

Zahtjevi za ograničenje pristupa i suradnju s nacionalnim sudovima

1. Ako su iscrpljene sve ovlasti za postizanje prestanka povrede ove Uredbe na temelju ovog odjeljka, a povreda i dalje traje te nanosi ozbiljnu štetu koja se ne može izbjeći izvršavanjem drugih ovlasti dostupnih na temelju prava Unije ili nacionalnog prava, Komisija može zahtijevati od koordinatora za digitalne usluge u državi poslovnog nastana dotičnog pružatelja vrlo velike internetske platforme ili vrlo velike internetske tražilice da postupi u skladu s člankom 51. stavkom 3.

Prije upućivanja takvog zahtjeva koordinatoru za digitalne usluge Komisija poziva zainteresirane strane da podnesu pisana očitovanja u roku koji ne smije biti kraći od 14 radnih dana, pri čemu opisuje mjere koje namjerava zatražiti i navodi adresata ili adresate na koje će se one primjenjivati.

2. Ako je to potrebno radi dosljedne primjene ove Uredbe, Komisija može, na vlastitu inicijativu, podnijeti pisana očitovanja nadležnom pravosuđnom tijelu iz članka 51. stavka 3. Uz dopuštenje dotičnog pravosuđnog tijela može iznijeti i usmena očitovanja.

Isključivo u svrhu pripreme svojih očitovanja Komisija može od pravosuđnog tijela zatražiti da joj dostavi ili osigura dostavu svih potrebnih dokumenata za razmatranje predmeta.

3. Kada nacionalni sud donosi odluku o pitanju koje je već predmet odluke koju je Komisija donijela u skladu s ovom Uredbom, taj nacionalni sud ne smije donijeti bilo kakvu odluku koja je u suprotnosti s tom odlukom Komisije. Nacionalni sudovi također izbjegavaju donošenje odluka koje bi mogle biti u suprotnosti s odlukom koju Komisija razmatra u postupku koji je pokrenula na temelju ove Uredbe. U tu svrhu, nacionalni sud može procijeniti je li potrebno zastati s postupkom. Time se ne dovodi u pitanje članak 267. UFEU-a.

Članak 83.

Provedbeni akti koji se odnose na intervenciju Komisije

U vezi s intervencijom Komisije obuhvaćenom ovim odjeljkom, Komisija može donijeti provedbene akte o praktičnim rješenjima za:

- (a) postupke na temelju članka 69. i 72.;
- (b) saslušanja predviđena člankom 79.;
- (c) dogovoreno otkrivanje informacija predviđeno člankom 79.

Prije donošenja bilo koje mjere na temelju prvog stavka ovog članka Komisija objavljuje nacrt te mjere i poziva sve zainteresirane strane da podnesu svoja očitovanja u roku utvrđenom u nacrtu, a koji ne smije biti kraći od mjesec dana. Ti se provedbeni akti donose u skladu sa savjetodavnim postupkom iz članka 88.

ODJELJAK 5.

Zajedničke odredbe o izvršavanju

Članak 84.

Čuvanje poslovne tajne

Ne dovodeći u pitanje razmjenu i upotrebu informacija iz ovog poglavlja, Komisija, Odbor, nadležna tijela država članica i njihovi službenici, zaposlenici i ostale osobe koje rade pod njihovim nadzorom te sve druge uključene fizičke ili pravne osobe, uključujući revizore i stručnjake imenovane na temelju članka 72. stavka 2., ne smiju otkrivati informacije koje su stekli ili razmijenili na temelju ove Uredbe i koje su obuhvaćene obvezom čuvanja poslovne tajne.

Članak 85.**Sustav za razmjenu informacija**

1. Komisija uspostavlja i održava pouzdan i siguran sustav za razmjenu informacija koji omogućuje komunikaciju između koordinatora za digitalne usluge, Komisije i Odbora. Drugim nadležnim tijelima može se odobriti pristup tom sustavu, ako im je to potrebno za izvršavanje zadaća koje su im dodijeljene u skladu s ovom Uredbom.
2. Koordinator za digitalne usluge, Komisija i Odbor koriste se sustavom za razmjenu informacija za svu komunikaciju na temelju ove Uredbe.
3. Komisija donosi provedbene akte kojima se utvrđuju praktična i operativna rješenja za funkcioniranje sustava za razmjenu informacija i njegovu interoperabilnost s drugim relevantnim sustavima. Ti se provedbeni akti donose u skladu sa savjetodavnim postupkom iz članka 88.

Članak 86.**Zastupanje**

1. Ne dovodeći u pitanje Direktivu (EU) 2020/1828 ili bilo koju drugu vrstu zastupanja na temelju nacionalnog prava primatelji usluga posredovanja imaju barem pravo ovlastiti tijelo, organizaciju ili udruženje za ostvarivanje prava dodijeljenih ovom Uredbom u njihovo ime, pod uvjetom da to tijelo, organizacija ili udruženje ispunjavaju sve sljedeće uvjete:
 - (a) posluju na neprofitnoj osnovi;
 - (b) propisno su osnovani u skladu s pravom države članice;
 - (c) njihovi statutarni ciljevi uključuju zakonit interes za osiguravanje usklađenosti s ovom Uredbom.
2. Pružatelji internetskih platformi poduzimaju potrebne tehničke i organizacijske mjere kako bi osigurali da se pritužbe koje su tijela, organizacije ili udruženja iz stavka 1. ovog članka podnijeli u ime primateljâ usluge putem mehanizama iz članka 20. stavka 1. prioritarno i bez nepotrebne obrade i da se o njima donese odluka.

ODJELJAK 6.**Delegirani i provedbeni akti****Članak 87.****Izvršavanje delegiranja ovlasti**

1. Ovlast za donošenje delegiranih akata dodjeljuje se Komisiji podložno uvjetima utvrđenima u ovom članku.
2. Ovlasti za donošenje delegiranih akata iz članaka 24., 33., 37., 40. i 43 dodjeljuje se Komisiji na razdoblje od pet godina počevši od 16. studenoga 2022. Komisija izrađuje izvješće o delegiranju ovlasti najkasnije devet mjeseci prije kraja razdoblja od pet godina. Delegiranje ovlasti prešutno se produljuje za razdoblja jednakog trajanja, osim ako se Europski parlament ili Vijeće tom produljenju usprotive najkasnije tri mjeseca prije kraja svakog razdoblja.

3. Europski parlament ili Vijeće u svakom trenutku mogu opozvati delegiranje ovlasti iz članaka 24., 33., 37., 40. i 43. Odlukom o opozivu prestaje delegiranje ovlasti koje je u njoj navedeno. Odluka o opozivu počinje proizvoditi učinke sljedećeg dana od dana njezine objave u *Službenom listu Europske unije* ili na kasniji datum određen u spomenutoj odluci. On ne utječe na valjanost delegiranih akata koji su već na snazi.
4. Prije donošenja delegiranog akta Komisija se savjetuje sa stručnjacima koje je imenovala svaka država članica u skladu s načelima utvrđenima u Međuinstitucijskom sporazumu o boljoj izradi zakonodavstva od 13. travnja 2016.
5. Čim donese delegirani akt, Komisija ga istodobno priopćuje Europskom parlamentu i Vijeću.
6. Delegirani akt donesen na temelju članaka 24., 33., 37., 40. i 43. stupa na snagu samo ako ni Europski parlament ni Vijeće u roku od tri mjeseca od priopćenja tog akta Europskom parlamentu i Vijeću na njega ne podnesu prigovor ili ako su prije isteka tog roka i Europski parlament i Vijeće obavijestili Komisiju da neće podnijeti prigovore. Taj se rok produljuje za tri mjeseca na inicijativu Europskog parlamenta ili Vijeća.

Članak 88.

Postupak odbora

1. Komisiji pomaže odbor ("Odbor za digitalne usluge"). Navedeni odbor je odbor u smislu Uredbe (EU) br. 182/2011.
2. Pri upućivanju na ovaj stavak primjenjuje se članak 4. Uredbe (EU) br. 182/2011.

POGLAVLJE V.

ZAVRŠNE ODREDBE

Članak 89.

Izmjene Direktive 2000/31/EZ

1. Članci od 12. do 15. Direktive 2000/31/EZ brišu se.
2. Upućivanja na članke od 12. do 15. Direktive 2000/31/EZ smatraju se upućivanjima na članke 4., 5., 6. i 8. ove Uredbe.

Članak 90.

Izmjena Direktive (EU) 2020/1828

U Prilogu I. Direktivi (EU) 2020/1828 dodaje se sljedeća točka:

- „(68) Uredba (EU) 2022/2065 Europskog parlamenta i Vijeća od 19. listopada 2022. o jedinstvenom tržištu digitalnih usluga i izmjeni Direktive 2000/31/EZ (Akt o digitalnim uslugama) (SL L 277, 27.10.2022., str. 1.).”.

Članak 91.

Preispitivanje

1. Komisija do 18. veljače 2027. provodi evaluaciju mogućeg učinka ove Uredbe na razvoj i gospodarski rast malih i srednjih poduzeća te o tome izvješćuje Europski parlament, Vijeće i Europski gospodarski i socijalni odbor.

Komisija do 17. studenoga 2025. provodi evaluaciju te Europskom parlamentu, Vijeću i Europskom gospodarskom i socijalnom odboru dostavlja izvješće o:

- (a) primjeni članka 33., uključujući opseg pružatelja usluga posredovanja obuhvaćenih obvezama utvrđenima u poglavlju III. odjeljku 5. ove Uredbe;
- (b) međudjelovanju ove Uredbe s drugim pravnim aktima, posebno aktima navedenima u članku 2. stavcima 3. i 4.

2. Komisija do 17. studenoga 2027. i svakih pet godina nakon toga provodi evaluaciju ove Uredbe i podnosi izvješće Europskom parlamentu, Vijeću i Europskom gospodarskom i socijalnom odboru.

U tom se izvješću posebno obuhvaća sljedeće:

- (a) primjena stavka 1. drugog podstavka točaka (a) i (b);
- (b) doprinos ove Uredbe produbljivanju i učinkovitom funkcioniranju unutarnjeg tržišta usluga posredovanja, posebno u pogledu prekograničnog pružanja digitalnih usluga;
- (c) primjena članaka 13., 16., 20., 21., 45. i 46.;
- (d) opseg obveza za mala poduzeća i mikropoduzeća;
- (e) djelotvornost mehanizama nadzora i izvršavanja;
- (f) utjecaj na poštovanje prava na slobodu izražavanja i informiranja.

3. Izvješću iz stavaka 1. i 2., prema potrebi, prilaže se prijedlog izmjene ove Uredbe.

4. Komisija u izvješću iz stavka 2. ovog članka također evaluira godišnja izvješća koja o svojim aktivnostima koordinatori za digitalne usluge dostavljaju Komisiji i Odboru u skladu s člankom 55. stavkom 1. te o njima izvješćuje.

5. Za potrebe stavka 2. države članice i Odbor šalju informacije na zahtjev Komisije.

6. Pri provedbi evaluacija iz stavka 2. Komisija uzima u obzir stajališta i zaključke Europskog parlamenta, Vijeća te drugih relevantnih tijela ili izvora te pridaje posebnu pozornost malim i srednjim poduzećima i položaju novih konkurenata.

7. Komisija do 18. veljače 2027., nakon savjetovanja s Odborom, ocjenjuje funkcioniranje Odbora i primjenu članka 43. i o tome izvješćuje Europski parlament, Vijeće te Europski gospodarski i socijalni odbor, uzimajući u obzir prve godine primjene Uredbe. Na temelju zaključaka i mišljenja Odbora, koje se uvažava u najvećoj mogućoj mjeri, tom se izvješću, prema potrebi, prilaže prijedlog izmjene ove Uredbe u pogledu strukture Odbora.

Članak 92.

Ranija primjena za pružatelje vrlo velikih internetskih platformi i vrlo velikih internetskih tražilica

Ova Uredba počinje se primjenjivati na pružatelje vrlo velikih internetskih platformi i vrlo velikih internetskih tražilica određenih na temelju članka 33. stavka 4. četiri mjeseca nakon dostave obavijesti dotičnom pružatelju iz članka 33. stavka 6. u slučaju da je taj datum raniji od 17. veljače 2024.

Članak 93.

Stupanje na snagu i primjena

1. Ova Uredba stupa na snagu dvadesetog dana od dana objave u *Službenom listu Europske unije*.
2. Ova Uredba primjenjuje se od 17. veljače 2024.

Međutim, članak 24. stavci 2., 3. i 6., članak 33. stavci od 3. do 6., članak 37. stavak 7., članak 40. stavak 13., članak 43. i poglavlje IV. odjeljci 4., 5. i 6. primjenjuju se od 16. studenoga 2022.

Ova je Uredba u cijelosti obvezujuća i izravno se primjenjuje u svim državama članicama.

Sastavljeno u Strasbourgu 19. listopada 2022.

Za Europski parlament

Predsjednica

R. METSOLA

Za Vijeće

Predsjednik

M. BEK

II.

(Nezakonodavni akti)

MEĐUNARODNI SPORAZUMI

ODLUKA VIJEĆA (EU) 2022/2066

od 21. veljače 2022.

**o sklapanju, u ime Europske unije, Protokola o provedbi uz Sporazum o partnerstvu u području
ribarstva između Gabonske Republike i Europske zajednice (2021.–2026.)**

VIJEĆE EUROPSKE UNIJE,

uzimajući u obzir Ugovor o funkcioniranju Europske unije, a posebno njegov članak 43. u vezi s člankom 218. stavkom 6. drugim podstavkom točkom (a) podtočkom v. i člankom 218. stavkom 7.,

uzimajući u obzir prijedlog Europske komisije,

uzimajući u obzir suglasnost Europskog parlamenta ⁽¹⁾,

budući da:

- (1) U skladu s Odlukom Vijeća (EU) 2021/1117 ⁽²⁾ Protokol o provedbi uz Sporazum o partnerstvu u području ribarstva između Gabonske Republike i Europske zajednice (2021.–2026.) ⁽³⁾ (dalje u tekstu „Protokol”) potpisan je 29. lipnja 2021., podložno njegovu kasnijem sklapanju.
- (2) Protokol se privremeno primjenjuje od datuma njegova potpisivanja.
- (3) Cilj je Sporazuma o partnerstvu u području ribarstva između Gabonske Republike i Europske zajednice ⁽⁴⁾ (dalje u tekstu „Sporazum”) i Protokola omogućiti Uniji i Gabonskoj Republici (dalje u tekstu „Gabon”) bliskiju suradnju radi daljnjeg poticanja razvoja održive ribarstvene politike i odgovornog iskorištavanja ribolovnih resursa u gabonskoj ribolovnoj zoni i u Atlantskom oceanu uz istodobno pružanje doprinosa dostojanstvenim uvjetima rada u sektoru ribarstva.
- (4) Protokol bi trebalo odobriti.
- (5) Člankom 9. Sporazuma osniva se Zajednički odbor odgovoran za praćenje provedbe Sporazuma. Nadalje, u skladu s člankom 19. stavkom 5. Protokola Zajednički odbor donosi određene izmjene Protokola. Radi olakšavanja donošenja tih izmjena trebalo bi, podložno poštovanju posebnih materijalnih i postupovnih uvjeta, Komisiju ovlastiti za njihovo odobravanje u ime Unije prema pojednostavnjenom postupku.
- (6) Stajalište Unije o predloženim izmjenama Protokola trebalo bi utvrditi Vijeće. Komisija bi trebala odobriti predložene izmjene u ime Unije, osim ako se tim izmjenama suprotstavi blokirajuća manjina država članica u skladu s člankom 16. stavkom 4. Ugovora o Europskoj uniji.

⁽¹⁾ Suglasnost od 14. prosinca 2021. (još nije objavljeno u Službenom listu).

⁽²⁾ Odluka Vijeća (EU) 2021/1117 od 28. lipnja 2021. o potpisivanju, u ime Europske unije, i privremenoj primjeni Protokola o provedbi uz Sporazum o partnerstvu u području ribarstva između Gabonske Republike i Europske zajednice (2021.–2026.) (SL L 242, 8.7.2021., str. 3).

⁽³⁾ SL L 242, 8.7.2021., str. 5.

⁽⁴⁾ SL L 109, 26.4.2007., str. 3.

- (7) Protokol bi trebao stupiti na snagu što prije s obzirom na gospodarsku važnost ribolovnih aktivnosti Unije u gabonskoj ribolovnoj zoni i potrebu za što kraćim trajanjem prekida tih aktivnosti.

DONIJELO JE OVU ODLUKU:

Članak 1.

Protokol o provedbi uz Sporazuma o partnerstvu u području ribarstvu između Gabonske Republike i Europske zajednice (2021.–2026.) (dalje u tekstu „Protokol”) odobrava se u ime Unije.

Članak 2.

Predsjednik Vijeća u ime Unije šalje obavijest predviđenu u članku 26. Protokola.

Članak 3.

U skladu s postupkom opisanim u Prilogu ovoj Odluci Komisija je ovlaštena u ime Unije odobriti izmjene Protokola koje treba donijeti Zajednički odbor osnovan člankom 9. Sporazuma o partnerstvu u području ribarstvu između Gabonske Republike i Europske zajednice.

Članak 4.

Ova Odluka stupa na snagu stupa na snagu na dan donošenja.

Sastavljeno u Bruxellesu 21. veljače 2022.

Za Vijeće
Predsjednik
J. DENORMANDIE

PRILOG

POSTUPAK ZA ODOBRAVANJE IZMJENA PROTOKOLA KOJE TREBA DONIJETI ZAJEDNIČKI ODBOR

Kada se u skladu s člankom 19. stavkom 5. Protokola o provedbi uz Sporazum o partnerstvu u području ribarstva između Gabonske Republike i Europske zajednice (2021.–2026.) (dalje u tekstu „Protokol”) od Zajedničkog odbora traži donošenje izmjena Protokola, Komisija je ovlaštena odobriti predložene izmjene u ime Unije, pod uvjetima navedima u nastavku:

1. Komisija osigurava da odobravanje u ime Unije:
 - (a) bude u skladu s ciljevima zajedničke ribarstvene politike;
 - (b) bude u skladu s relevantnim pravilima koja su donijele regionalne organizacije za upravljanje ribarstvom i uzima u obzir zajedničko upravljanje obalnih država;
 - (c) uzima u obzir najnovije statističke, biološke i druge relevantne informacije koje su dostavljene Komisiji.
 2. Prije nego što predložene izmjene odobri u ime Unije, Komisija ih podnosi Vijeću dovoljno vremena prije dotičnog sastanka Zajedničkog odbora.
 3. Vijeće ocjenjuje usklađenost predloženih izmjena s uvjetima utvrđenima u točki 1.
 4. Komisija odobrava predložene izmjene u ime Unije, osim ako se tim izmjenama suprotstavi određeni broj država članica koji čini blokirajuću manjinu u Vijeću, u skladu s člankom 16. stavkom 4. Ugovora o Europskoj uniji. Ako postoji takva blokirajuća manjina, Komisija odbija predložene izmjene u ime Unije.
 5. Ako na idućim sastancima Zajedničkog odbora, uključujući sastanke na terenu, nije moguće postići dogovor o predloženim izmjenama, pitanje se ponovno podnosi Vijeću, u skladu s postupkom utvrđenim u točkama od 2. do 4., kako bi se stajalištem Unije uzeli u obzir novi elementi.
 6. Komisija je pozvana da pravodobno poduzme sve mjere potrebne kako bi se osiguralo daljnje postupanje po odluci Zajedničkog odbora o predloženim izmjenama, uključujući, prema potrebi, objavu relevantne odluke u *Službenom listu Europske unije* i podnošenje svih prijedloga potrebnih za provedbu te odluke.
 7. U pogledu drugih pitanja koja se ne odnose na izmjene Protokola predviđene u članku 19. stavku 5. Protokola stajalište koje Unija treba zauzeti u okviru Zajedničkog odbora utvrđuje se u skladu s Ugovorima i ustaljenom praksom.
-

UREDBE

PROVEDBENA UREDBA KOMISIJE (EU) 2022/2067

od 25. listopada 2022.

o izmjeni Priloga I. Provedbenoj uredbi (EU) 2021/605 o utvrđivanju posebnih mjera za kontrolu afričke svinjske kuge

(Tekst značajan za EGP)

EUROPSKA KOMISIJA,

uzimajući u obzir Ugovor o funkcioniranju Europske unije,

uzimajući u obzir Uredbu (EU) 2016/429 Europskog parlamenta i Vijeća od 9. ožujka 2016. o prenosivim bolestima životinja te o izmjeni i stavljanju izvan snage određenih akata u području zdravlja životinja („Zakon o zdravlju životinja”) ⁽¹⁾, a posebno njezin članak 71. stavak 3.,

budući da:

- (1) Afrička svinjska kuga zarazna je virusna bolest koja pogađa držane i divlje svinje i može ozbiljno utjecati na populaciju tih životinja i unosnost uzgoja i time uzrokovati poremećaje u premještanjima pošiljaka tih životinja i proizvoda dobivenih od njih unutar Unije te u izvozu u treće zemlje.
- (2) Provedbena uredba Komisije (EU) 2021/605 ⁽²⁾ donesena je u okviru Uredbe (EU) 2016/429 i u njoj su utvrđene posebne mjere za kontrolu afričke svinjske kuge koje države članice iz njezina Priloga I. („predmetne države članice”) trebaju u ograničenom razdoblju primjenjivati u zonama ograničenja I, II i III iz tog priloga.
- (3) Područja navedena kao zone ograničenja I, II i III u Prilogu I. Provedbenoj uredbi (EU) 2021/605 temelje se na epidemiološkoj situaciji u pogledu afričke svinjske kuge u Uniji. Prilog I. Provedbenoj uredbi (EU) 2021/605 zadnji je put izmijenjen Provedbenom uredbom Komisije (EU) 2022/1911 ⁽³⁾ nakon promjene epidemiološke situacije u pogledu te bolesti u Njemačkoj i Italiji. Epidemiološka situacija u pogledu te bolesti u određenim se državama članicama promijenila od datuma donošenja te provedbene uredbe.
- (4) Sve izmjene zona ograničenja I, II i III u Prilogu I. Provedbenoj uredbi (EU) 2021/605 trebale bi se temeljiti na epidemiološkoj situaciji u pogledu afričke svinjske kuge na područjima zahvaćenima tom bolešću i općoj epidemiološkoj situaciji u pogledu afričke svinjske kuge u predmetnoj državi članici, razini rizika od daljnjeg širenja te bolesti te znanstveno utemeljenim načelima i kriterijima za geografsko određivanje zona u slučaju afričke svinjske kuge te smjernicama Unije dogovorenima s državama članicama u Stalnom odboru za bilje, životinje, hranu i hranu za životinje, koje su javno dostupne na internetskim stranicama Komisije ⁽⁴⁾. Pri takvim izmjenama trebalo bi uzeti u obzir i međunarodne norme, primjerice Kodeks o zdravlju kopnenih životinja ⁽⁵⁾ Svjetske organizacije za zdravlje životinja (WOAH), te obrazloženja za određivanje zona koja dostave nadležna tijela predmetnih država članica.

⁽¹⁾ SL L 84, 31.3.2016., str. 1.

⁽²⁾ Provedbena uredba Komisije (EU) 2021/605 od 7. travnja 2021. o utvrđivanju posebnih mjera za kontrolu afričke svinjske kuge (SL L 129, 15.4.2021., str. 1.).

⁽³⁾ Provedbena uredba Komisije (EU) 2022/1911 od 6. listopada 2022. o izmjeni Priloga I. Provedbenoj uredbi (EU) 2021/605 o utvrđivanju posebnih mjera za kontrolu afričke svinjske kuge (SL L 261, 7.10.2022., str. 6.).

⁽⁴⁾ Radni dokument SANTE/7112/2015/Rev. 3 „Načela i kriteriji za geografsko određivanje regionalizacije u pogledu afričke svinjske kuge”. https://ec.europa.eu/food/animals/animal-diseases/control-measures/asf_en

⁽⁵⁾ Kodeks OIE-a o zdravlju kopnenih životinja, 29. izdanje, 2021. svesci I. i II. ISBN 978-92-95115-40-8; <https://www.woah.org/en/what-we-do/standards/codes-and-manuals/terrestrial-code-online-access/>

- (5) Delegiranom uredbom Komisije (EU) 2020/689 ⁽⁶⁾ dopunjuju se pravila za kontrolu bolesti s popisa koje su navedene u članku 9. stavku 1. točkama (a), (b) i (c) Uredbe (EU) 2016/429 i definirane kao bolesti kategorije A, B i C u Provedbenoj uredbi Komisije (EU) 2018/1882 ⁽⁷⁾. Konkretno, člankom 9. Delegirane uredbe (EU) 2020/689 predviđene su određene mjere za klasificiranje životinje ili skupine životinja kao slučaja sumnje na bolest s popisa ili potvrđenog slučaja bolesti s popisa, na kojem je i afrička svinjska kuga.
- (6) Delegiranom uredbom Komisije (EU) 2020/687 ⁽⁸⁾ dopunjuju se pravila za kontrolu bolesti s popisa koje su navedene u članku 9. stavku 1. točkama (a), (b) i (c) Uredbe (EU) 2016/429 i definirane kao bolesti kategorije A, B i C u Provedbenoj uredbi (EU) 2018/1882. Konkretno, u člancima od 63. do 66. Delegirane uredbe (EU) 2020/687 propisano je poduzimanje određenih mjera u slučaju službene potvrde izbijanja bolesti kategorije A kod divljih životinja, uključujući afričku svinjsku kugu kod divljih svinja. Tim je mjerama propisano uspostavljanje zaražene zone i zabrana premještanja divljih životinja vrsta s popisa i proizvoda od tih životinja.
- (7) U svibnju 2022. Italija je obavijestila Komisiju o trenutačnoj situaciji u pogledu afričke svinjske kuge na svojem državnom području nakon sumnje na bolest kod divlje svinje u pokrajini Rieti u regiji Lacij. Primjenom načela predostrožnosti nadležno tijelo te države članice slučaj sumnje na bolest afričke svinjske kuge tretiralo je kao potvrđeni slučaj afričke svinjske kuge te je uspostavilo zaraženu zonu kako je predviđeno u slučaju službene potvrde te bolesti u Delegiranoj uredbi (EU) 2020/687 i Provedbenoj uredbi (EU) 2021/605.
- (8) Italija je u listopadu 2022. obavijestila Komisiju da mjere za kontinuiranu i detaljnu kontrolu bolesti te pasivno nadziranje držanih i divljih svinja pokazuju da nema kretanja virusa afričke svinjske kuge u provinciji Rieti te da talijansko nadležno tijelo može zaključiti da se slučaj sumnje na afričku svinjsku kugu u provinciji Rieti ne bi trebao smatrati potvrđenim slučajem afričke svinjske kuge u skladu s člankom 9. stavkom 2. točkom (b) Delegirane uredbe (EU) 2020/689 jer, unatoč tome što je u rezultatima testova na toj životinji potvrđena nukleinska kiselina specifična za tu bolest, životinja nije pokazivala kliničke znakove koji bi potvrdili bolest te nisu utvrđene epidemiološke veze s drugim slučajevima sumnje na tu bolest ni potvrđenim slučajevima.
- (9) Nadalje, od datuma donošenja Provedbene uredbe (EU) 2022/1911 zabilježena su nova izbijanja afričke svinjske kuge kod divljih svinja u Njemačkoj. Nadalje, poboljšala se epidemiološka situacija u određenim zonama koje su navedene kao zone ograničenja I i III u Poljskoj za držane i divlje svinje.
- (10) U listopadu 2022. zabilježeno je više izbijanja afričke svinjske kuge kod divljih svinja u blizini savezne zemlje Brandenburg u Njemačkoj, na područjima koja su u Prilogu I. Provedbenoj uredbi (EU) 2021/605 trenutačno navedena kao zone ograničenja II, a nalaze se u neposrednoj blizini područja trenutačno u tom prilogu navedenih kao zone ograničenja I. Ta nova izbijanja afričke svinjske kuge kod divljih svinja znače da je stupanj rizika povećan, što bi se trebalo odražavati u Prilogu I. Provedbene uredbe (EU) 2021/605. U skladu s tim potrebno je izmijeniti postojeće granice zona ograničenja I i II kako bi se u obzir uzela nedavna izbijanja bolesti.
- (11) Nakon tih nedavnih izbijanja afričke svinjske kuge kod divljih svinja u saveznoj zemlji Brandenburg u Njemačkoj te uzimajući u obzir trenutačnu epidemiološku situaciju u pogledu afričke svinjske kuge u Uniji, zone određene u toj državi članici preispitane su i ažurirane u skladu s člancima 5., 6. i 7. Provedbene uredbe (EU) 2021/605. Osim toga, preispitane su i ažurirane postojeće mjere za upravljanje rizicima. Prilog I. Provedbenoj uredbi (EU) 2021/605 trebao bi odražavati te promjene.

⁽⁶⁾ Delegirana uredba Komisije (EU) 2020/689 od 17. prosinca 2019. o dopuni Uredbe (EU) 2016/429 Europskog parlamenta i Vijeća u pogledu pravila o nadziranju, programima iskorjenjivanja i statusu „slobodno od bolesti” za određene bolesti s popisa i emergentne bolesti (SL L 174, 3.6.2020., str. 211.).

⁽⁷⁾ Provedbena uredba Komisije (EU) 2018/1882 od 3. prosinca 2018. o primjeni određenih pravila za sprečavanje i suzbijanje bolesti na kategorije bolesti s popisa i o utvrđivanju popisa vrsta i skupina vrsta koje predstavljaju znatan rizik za širenje tih bolesti s popisa (SL L 308, 4.12.2018., str. 21.).

⁽⁸⁾ Delegirana uredba Komisije (EU) 2020/687 od 17. prosinca 2019. o dopuni Uredbe (EU) 2016/429 Europskog parlamenta i Vijeća u pogledu pravila za sprečavanje i kontrolu određenih bolesti s popisa (SL L 174, 3.6.2020., str. 64.).

- (12) Nadalje, uzimajući u obzir djelotvornost mjera za kontrolu afričke svinjske kuge kod držanih svinja u određenim zonama ograničenja III navedenima u Prilogu I. Provedbenoj uredbi (EU) 2021/605 koje se primjenjuju u Poljskoj u skladu s Delegiranom uredbom (EU) 2020/687, a posebno njezinim člancima 22., 25. i 40., te u skladu s mjerama za umanjivanje rizika u pogledu afričke svinjske kuge utvrđenima u Kodeksu WOAHA-a, određena područja u vojvodstvima Lubelskie, Podkarpackie, Wielkopolskie i Lubuskie u Poljskoj, koja su trenutačno navedena kao zone ograničenja III u Prilogu I. Provedbenoj uredbi (EU) 2021/605, sada bi u tom prilogu trebalo navesti kao zone ograničenja II jer tijekom posljednjih dvanaest mjeseci u tim zonama ograničenja III nije bilo izbijanja afričke svinjske kuge kod držanih svinja, iako je ta bolest još uvijek prisutna kod divljih svinja. Uzimajući u obzir trenutačnu epidemiološku situaciju u pogledu afričke svinjske kuge, zone ograničenja III sada bi trebalo navesti kao zone ograničenja II.
- (13) Osim toga, uzimajući u obzir učinkovitost mjera za kontrolu afričke svinjske kuge kod držanih svinja u zonama ograničenja I navedenima u Prilogu I. Provedbenoj uredbi (EU) 2021/605 koje se primjenjuju u Poljskoj u skladu s Delegiranom uredbom (EU) 2020/687, a posebno njezinim člancima 64., 65. i 67., te u skladu s mjerama za umanjivanje rizika u pogledu afričke svinjske kuge utvrđenima u Kodeksu OIE-a, određene zone u vojvodstvima Podkarpackie, Łódzkie i Śląskie u Poljskoj, koje su trenutačno navedene kao zone ograničenja I u Prilogu I. Provedbenoj uredbi (EU) 2021/605, sada bi trebalo izbrisati iz zona ograničenja I u tom prilogu jer tijekom posljednjih dvanaest mjeseci u tim zonama ograničenja I nije bilo izbijanja afričke svinjske kuge kod držanih i divljih svinja. Uzimajući u obzir trenutačnu epidemiološku situaciju u pogledu afričke svinjske kuge, zone ograničenja I sada bi trebalo izbrisati iz tog priloga.
- (14) Osim toga, na temelju informacija i obrazloženja primljenih od Italije, prije svega uzimajući u obzir dovršetak epidemiološkog istraživanja i učinkovitost mjera kontrole afričke svinjske kuge, te uzimajući u obzir trenutačnu povoljnu situaciju u pogledu afričke svinjske kuge kod divljih svinja u regiji Lacij i mjere kontrole bolesti koje je Italija propisno provela, kako bi se spriječilo nepotrebno ometanje trgovine, primjereno je da se zone ograničenja I i II u pokrajini Rieti izbrišu iz Priloga I. Provedbenoj uredbi (EU) 2021/605 kako bi se uzela u obzir trenutačna epidemiološka situacija u pogledu afričke svinjske kuge u toj državi članici.
- (15) Kako bi se uzele u obzir nedavne promjene epidemiološke situacije u pogledu afričke svinjske kuge u Uniji i proaktivno odgovorilo na rizike povezane sa širenjem te bolesti, trebalo bi utvrditi dovoljno velike nove zone ograničenja u Njemačkoj i Poljskoj te ih navesti kao zone ograničenja I i II u Prilogu I. Provedbenoj uredbi (EU) 2021/605. Osim toga, određene dijelove zone ograničenja I za Poljsku trebalo bi izbrisati iz tog priloga. Budući da se situacija u pogledu afričke svinjske kuge u Uniji stalno mijenja, pri određivanju tih novih zona ograničenja u obzir je uzeta epidemiološka situacija u okolnim područjima.
- (16) S obzirom na hitnost epidemiološke situacije u Uniji u pogledu širenja afričke svinjske kuge, važno je da izmjene Priloga I. Provedbenoj odluci (EU) 2021/605 utvrđene ovom Provedbenom uredbom stupe na snagu što prije.
- (17) Mjere predviđene u ovoj Uredbi u skladu su s mišljenjem Stalnog odbora za bilje, životinje, hranu i hranu za životinje,

DONIJELA JE OVU UREDBU:

Članak 1.

Prilog I. Provedbenoj uredbi (EU) 2021/605 zamjenjuje se tekstem iz Priloga ovoj Uredbi.

Članak 2.

Ova Uredba stupa na snagu sljedećeg dana od dana objave u *Službenom listu Europske unije*.

Ova je Uredba u cijelosti obvezujuća i izravno se primjenjuje u svim državama članicama.

Sastavljeno u Bruxellesu 25. listopada 2022.

Za Komisiju
Predsjednica
Ursula VON DER LEYEN

PRILOG

Prilog I. Provedbenoj uredbi (EU) 2021/605 zamjenjuje se sljedećim:

„PRILOG I.

ZONE OGRANIČENJA

DIO I.

1. Njemačka

Sljedeće zone ograničenja I u Njemačkoj:

Bundesland Brandenburg:

— Landkreis Dahme-Spreewald:

— Gemeinde Alt Zauche-Wußwerk,

— Gemeinde Byhleguhre-Byhlen,

— Gemeinde Märkische Heide, mit den Gemarkungen Alt Schadow, Neu Schadow, Pretschen, Plattkow, Wittmannsdorf, Schuhlen-Wiese, Bückchen, Kuschkow, Gröditsch, Groß Leuthen, Leibchel, Glietz, Groß Leine, Dollgen, Krugau, Dürrenhofe, Biebersdorf und Klein Leine,

— Gemeinde Neu Zauche,

— Gemeinde Schwielochsee mit den Gemarkungen Groß Liebitz, Guhlen, Mochow und Siegadel,

— Gemeinde Spreewaldheide,

— Gemeinde Straupitz,

— Landkreis Märkisch-Oderland:

— Gemeinde Müncheberg mit den Gemarkungen Müncheberg, Eggersdorf bei Müncheberg und Hoppegarten bei Müncheberg,

— Gemeinde Bliesdorf mit den Gemarkungen Kunersdorf - westlich der B167 und Bliesdorf - westlich der B167

— Gemeinde Märkische Höhe mit den Gemarkungen Reichenberg und Batzlow,

— Gemeinde Wriezen mit den Gemarkungen Haselberg, Frankenfelde, Schulzendorf, Lüdersdorf Biesdorf, Rathsdorf - westlich der B 167 und Wriezen - westlich der B167

— Gemeinde Buckow (Märkische Schweiz),

— Gemeinde Strausberg mit den Gemarkungen Hohenstein und Ruhlsdorf,

— Gemeine Garzau-Garzin,

— Gemeinde Waldsiefersdorf,

— Gemeinde Rehfelde mit der Gemarkung Werder,

— Gemeinde Reichenow-Mögelin,

— Gemeinde Prötzel mit den Gemarkungen Harnekop, Sternebeck und Prötzel östlich der B 168 und der L35,

— Gemeinde Oberbarnim,

— Gemeinde Bad Freienwalde mit der Gemarkung Sonnenburg,

— Gemeinde Falkenberg mit den Gemarkungen Dannenberg, Falkenberg westlich der L 35, Gersdorf und Krüge,

— Gemeinde Höhenland mit den Gemarkungen Steinbeck, Wollenberg und Wölsickendorf,

— Landkreis Barnim:

— Gemeinde Joachimsthal östlich der L220 (Eberswalder Straße), östlich der L23 (Töpferstraße und Templiner Straße), östlich der L239 (Glambecker Straße) und Schorfheide (JO) östlich der L238,

- Gemeinde Friedrichswalde mit der Gemarkung Glambeck östlich der L 239,
- Gemeinde Althüttendorf,
- Gemeinde Ziethen mit den Gemarkungen Groß Ziethen und Klein Ziethen westlich der B198,
- Gemeinde Chorin mit den Gemarkungen Golzow, Senftenhütte, Buchholz, Schorfheide (Ch), Chorin westlich der L200 und Sandkrug nördlich der L200,
- Gemeinde Britz,
- Gemeinde Schorfheide mit den Gemarkungen Altenhof, Werbellin, Lichterfelde und Finowfurt,
- Gemeinde (Stadt) Eberswalde mit der Gemarkungen Finow und Spechthausen und der Gemarkung Eberswalde südlich der B167 und westlich der L200,
- Gemeinde Breydin,
- Gemeinde Melchow,
- Gemeinde Sydower Fließ mit der Gemarkung Grüntal nördlich der K6006 (Landstraße nach Tuchen), östlich der Schönholzer Straße und östlich Am Postweg,
- Hohenfinow südlich der B167,
- Landkreis Uckermark:
 - Gemeinde Passow mit den Gemarkungen Briest, Passow und Schönow,
 - Gemeinde Mark Landin mit den Gemarkungen Landin nördlich der B2, Grünow und Schönermark,
 - Gemeinde Angermünde mit den Gemarkungen Frauenhagen, Mürow, Angermünde nördlich und nordwestlich der B2, Dobberzin nördlich der B2, Kerkow, Welsow, Bruchhagen, Greiffenberg, Günterberg, Biesenbrow, Görldorf, Wolletz und Altkünkendorf,
 - Gemeinde Zichow,
 - Gemeinde Casekow mit den Gemarkungen Blumberg, Wartin, Luckow-Petershagen und den Gemarkungen Biesendahlshof und Casekow westlich der L272 und nördlich der L27,
 - Gemeinde Hohenselchow-Groß Pinnow mit der Gemarkung Hohenselchow nördlich der L27,
 - Gemeinde Tantow,
 - Gemeinde Mescherin außer der Gemarkung Neurochlitz östlich der B2, dieser folgend bis zur Gemarkungsgrenze Rosow, weiter in nordwestlicher Richtung bis Rosow, weiter auf der K7311 zur Landesgrenze zu Mecklenburg-Vorpommern, dieser folgend in östlicher Richtung bis zur polnischen Grenze,
 - Gemeinde Gartz (Oder) mit der Gemarkung Geesow westlich der B2 sowie den Gemarkungen Gartz und Hohenreinkendorf nördlich der L27 und der B2 bis zur Kastanienallee, dort links abbiegend dem Schülerweg folgend bis Höhe Bahnhof, von hier in östlicher Richtung den Salveybach kreuzend bis zum Tantower Weg, diesen in nördlicher Richtung bis zu Stettiner Straße, diese weiter folgend bis zur B2, dieser in nördlicher Richtung folgend,
 - Gemeinde Pinnow nördlich und westlich der B2,
- Landkreis Oder-Spree:
 - Gemeinde Storkow (Mark),
 - Gemeinde Spreehagen mit den Gemarkungen Braunsdorf, Markgrafpieske, Lebbin und Spreehagen,
 - Gemeinde Grünheide (Mark) mit den Gemarkungen Kagel, Kienbaum und Hangelsberg,
 - Gemeinde Fürstenwalde westlich der B 168 und nördlich der L 36,

- Gemeinde Rauen,
- Gemeinde Wendisch Rietz bis zur östlichen Uferzone des Scharmütelsees und von der südlichen Spitze des Scharmütelsees südlich der B246,
- Gemeinde Reichenwalde,
- Gemeinde Bad Saarow mit der Gemarkung Petersdorf und der Gemarkung Bad Saarow-Pieskow westlich der östlichen Uferzone des Scharmütelsees und ab nördlicher Spitze westlich der L35,
- Gemeinde Tauche mit der Gemarkung Werder,
- Gemeinde Steinhöfel mit den Gemarkungen Jänickendorf, Schönfelde, Beerfelde, Gölsdorf, Buchholz, Tempelberg und den Gemarkungen Steinhöfel, Hasenfelde und Heinersdorf westlich der L36 und der Gemarkung Neuendorf im Sande nördlich der L36,
- Landkreis Spree-Neiße:
 - Gemeinde Turnow-Preilack mit der Gemarkung Turnow,
 - Gemeinde Drachhausen,
 - Gemeinde Schmogrow-Fehrow,
 - Gemeinde Drehnow,
 - Gemeinde Teichland mit den Gemarkungen Maust und Neuendorf,
 - Gemeinde Guhrow,
 - Gemeinde Werben,
 - Gemeinde Dissen-Striesow,
 - Gemeinde Briesen,
 - Gemeinde Drebkau mit den Gemarkungen Jehserig, Schorbus, Domsdorf, Drebkau, Laubst, Leuthen, Siewisch, Casel und Greifenhain,
 - Gemeinde Kolkwitz mit den Gemarkungen Klein Gaglow nördl. der BAB 15, Kolkwitz, Gulben, Papitz, Babow, Eichow, Krieschow, Limberg, Glinzig, Milkersdorf und Hähnchen,
 - Gemeinde Burg (Spreewald)
 - Kreisfreie Stadt Cottbus außer den Gemarkungen Kahren, Gallinchen, Groß Gaglow und der Gemarkung Kiekebusch südlich der BAB,
- Landkreis Oberspreewald-Lausitz:
 - Gemeinde Neupetershain,
 - Gemeinde Lauchhammer,
 - Gemeinde Schwarzheide,
 - Gemeinde Schipkau,
 - Gemeinde Senftenberg mit den Gemarkungen Brieske, Niemtsch, Senftenberg, Reppist, Hosena, Großkoschen, Kleinkoschen und Sedlitz,
 - die Gemeinde Schwarzbach mit der Gemarkung Biehlen,
 - Gemeinde Neu-Seeland mit den Gemarkungen Lieske, Bahnsdorf und Lindchen,
 - Gemeinde Großräschen mit den Gemarkungen Dörrwalde und Allmosen,
 - Gemeinde Tettau,
- Landkreis Elbe-Elster:
 - Gemeinde Großthiemig,
 - Gemeinde Hirschfeld,
 - Gemeinde Gröden,

- Gemeinde Schraden,
- Gemeinde Merzdorf,
- Gemeinde Röderland mit der Gemarkung Wainsdorf, Prösen, Stolzenhain a.d. Röder,
- Gemeinde Plessa mit der Gemarkung Plessa,
- Landkreis Prignitz:
 - Gemeinde Groß Pankow mit den Gemarkungen Baek, Tangendorf, Tacken, Hohenvier, Strigleben, Steinberg und Gulow,
 - Gemeinde Perleberg mit der Gemarkung Schönfeld,
 - Gemeinde Karstädt mit den Gemarkungen Postlin, Strehlen, Blüten, Klockow, Premslin, Glövizin, Waterloo, Karstädt, Dargardt, Garlin und die Gemarkungen Groß Warnow, Klein Warnow, Reckenzin, Streesow und Dallmin westlich der Bahnstrecke Berlin/Spandau-Hamburg/Altona,
 - Gemeinde Gülitz-Reetz,
 - Gemeinde Putlitz mit den Gemarkungen Lockstädt, Mansfeld und Laaske,
 - Gemeinde Triglitz,
 - Gemeinde Marienfließ mit der Gemarkung Frehne,
 - Gemeinde Kümmernitztal mit der Gemarkungen Buckow, Preddöhl und Grabow,
 - Gemeinde Gerdshagen mit der Gemarkung Gerdshagen,
 - Gemeinde Meyenburg,
 - Gemeinde Pritzwalk mit der Gemarkung Steffenshagen,

Bundesland Sachsen:

- Landkreis Bautzen
 - Gemeinde Arnsdorf, sofern nicht bereits Teil der Sperrzone II,
 - Gemeinde Cunewalde,
 - Gemeinde Demitz-Thumitz, sofern nicht bereits Teil der Sperrzone II,
 - Gemeinde Doberschau-Gaußig,
 - Gemeinde Göda, sofern nicht bereits Teil der Sperrzone II,
 - Gemeinde Großharthau, sofern nicht bereits Teil der Sperrzone II,
 - Gemeinde Großpostwitz/O.L.,
 - Gemeinde Hochkirch, sofern nicht bereits der Sperrzone II,
 - Gemeinde Kubschütz, sofern nicht bereits Teil der Sperrzone II,
 - Gemeinde Neukirch/Lausitz,
 - Gemeinde Obergurig,
 - Gemeinde Schmölln-Putzkau,
 - Gemeinde Sohland a. d. Spree,
 - Gemeinde Stadt Bautzen, sofern nicht bereits Teil der Sperrzone II,
 - Gemeinde Stadt Bischhofswerda, sofern nicht bereits Teil der Sperrzone II,
 - Gemeinde Stadt Radeberg, sofern nicht bereits Teil der Sperrzone II,
 - Gemeinde Stadt Schirgiswalde-Kirschau,
 - Gemeinde Stadt Wilthen,
 - Gemeinde Steinigtwolmsdorf,

- Stadt Dresden:
 - Stadtgebiet, sofern nicht bereits Teil der Sperrzone II,
- Landkreis Meißen:
 - Gemeinde Diera-Zehren, sofern nicht bereits Teil der Sperrzone II,
 - Gemeinde Glaubitz, sofern nicht bereits Teil der Sperrzone II,
 - Gemeinde Hirschstein,
 - Gemeinde Käbschütztal,
 - Gemeinde Klipphausen, sofern nicht bereits Teil der Sperrzone II,
 - Gemeinde Niederau, sofern nicht bereits Teil der Sperrzone II,
 - Gemeinde Nünchritz, sofern nicht bereits Teil der Sperrzone II,
 - Gemeinde Röderau, sofern nicht bereits Teil der Sperrzone II,
 - Gemeinde Stadt Gröditz, sofern nicht bereits Teil der Sperrzone II,
 - Gemeinde Stadt Lommatzsch,
 - Gemeinde Stadt Meißen, sofern nicht bereits Teil der Sperrzone II,
 - Gemeinde Stadt Nossen außer Ortsteil Nossen,
 - Gemeinde Stadt Riesa,
 - Gemeinde Stadt Strehla,
 - Gemeinde Stauchitz,
 - Gemeinde Wülknitz, sofern nicht bereits Teil der Sperrzone II,
 - Gemeinde Zeithain,
- Landkreis Mittelsachsen:
 - Gemeinde Reinsberg,
- Landkreis Sächsische Schweiz-Osterzgebirge:
 - Gemeinde Bannewitz,
 - Gemeinde Dürnröhrsdorf-Dittersbach,
 - Gemeinde Kreischa,
 - Gemeinde Lohmen,
 - Gemeinde Müglitztal,
 - Gemeinde Stadt Dohna,
 - Gemeinde Stadt Freital,
 - Gemeinde Stadt Heidenau,
 - Gemeinde Stadt Hohnstein,
 - Gemeinde Stadt Neustadt i. Sa.,
 - Gemeinde Stadt Pirna,
 - Gemeinde Stadt Rabenau mit den Ortsteilen Lübau, Obernaundorf, Oelsa, Rabenau und Spechtritz,
 - Gemeinde Stadt Stolpen,
 - Gemeinde Stadt Tharandt mit den Ortsteilen Fördergersdorf, Großopitz, Kurort Hartha, Pohrsdorf und Spechtshausen,
 - Gemeinde Stadt Wilsdruff, sofern nicht bereits Teil der Sperrzone II,

Bundesland Mecklenburg-Vorpommern:

— Landkreis Vorpommern Greifswald

- Gemeinde Penkun,
- Gemeinde Nadrensee,
- Gemeinde Krackow,
- Gemeinde Glasow,
- Gemeinde Grambow,

— Landkreis Ludwigslust-Parchim:

- Gemeinde Barkhagen mit den Ortsteilen und Ortschaften: Altenlinden, Kolonie Lalchow, Plauerhagen, Zarchlin, Barkow-Ausbau, Barkow,
- Gemeinde Blievenstorf mit dem Ortsteil: Blievenstorf,
- Gemeinde Brenz mit den Ortsteilen und Ortschaften: Neu Brenz, Alt Brenz,
- Gemeinde Domsühl mit den Ortsteilen und Ortschaften: Severin, Bergrade Hof, Bergrade Dorf, Zieslütze, Alt Dammerow, Schlieven, Domsühl, Domsühl-Ausbau, Neu Schlieven,
- Gemeinde Gallin-Kuppentin mit den Ortsteilen und Ortschaften: Kuppentin, Kuppentin-Ausbau, Daschow, Zahren, Gallin, Penzlin,
- Gemeinde Ganzlin mit den Ortsteilen und Ortschaften: Dresenow, Dresenower Mühle, Twietfort, Ganzlin, Tönchow, Wendisch Priborn, Liebhof, Gnevsdorf,
- Gemeinde Granzin mit den Ortsteilen und Ortschaften: Lindenbeck, Greven, Beckendorf, Bahlenrade, Granzin,
- Gemeinde Grabow mit den Ortsteilen und Ortschaften: Fresenbrügge, Grabow, Griemoor, Heidehof, Kaltehof, Winkelmoor,
- Gemeinde Groß Laasch mit den Ortsteilen und Ortschaften: Groß Laasch,
- Gemeinde Kremmin mit den Ortsteilen und Ortschaften: Beckentin, Kremmin,
- Gemeinde Kritzow mit den Ortsteilen und Ortschaften: Schlemmin, Kritzow,
- Gemeinde Lewitzrand mit dem Ortsteil und Ortschaft: Matzlow-Garwitz (teilweise),
- Gemeinde Lübz mit den Ortsteilen und Ortschaften: Bobzin, Broock, Broock Ausbau, Hof Gischow, Lübz, Lutheran, Lutheran Ausbau, Riederfelde, Ruthen, Wessentin, Wessentin Ausbau,
- Gemeinde Neustadt-Glewe mit den Ortsteilen und Ortschaften: Hohes Feld, Kiez, Klein Laasch, Liebs Siedlung, Neustadt-Glewe, Tuckhude, Wabel,
- Gemeinde Obere Warnow mit den Ortsteilen und Ortschaften: Grebbin und Wozinkel, Gemarkung Kossebade teilweise, Gemarkung Herzberg mit dem Waldgebiet Bahlenholz bis an die östliche Gemeindegrenze, Gemarkung Woeten unmittelbar östlich und westlich der L16,
- Gemeinde Parchim mit den Ortsteilen und Ortschaften: Dargelütz, Neuhof, Kiekindemark, Neu Klockow, Möderitz, Malchow, Damm, Parchim, Voigtsdorf, Neu Matzlow,
- Gemeinde Passow mit den Ortsteilen und Ortschaften: Unterbrüz, Brüz, Welzin, Neu Brüz, Weisin, Charlottenhof, Passow,
- Gemeinde Plau am See mit den Ortsteilen und Ortschaften: Reppentin, Gaarz, Silbermühle, Appelburg, Seelust, Plau-Am See, Plötzenhöhe, Klebe, Lalchow, Quetzin, Heidekrug,
- Gemeinde Rom mit den Ortsteilen und Ortschaften: Lancken, Stralendorf, Rom, Darze, Paarsch,
- Gemeinde Spornitz mit den Ortsteilen und Ortschaften: Dütschow, Primark, Steinbeck, Spornitz,
- Gemeinde Werder mit den Ortsteilen und Ortschaften: Neu Benthen, Benthen, Tannenhof, Werder.

2. Estonija

Sljedeće zone ograničenja I u Estoniji:

- Hiiu maakond.

3. Grčka

Sljedeće zone ograničenja I u Grčkoj:

- in the regional unit of Drama:
 - the community departments of Sidironero and Skaloti and the municipal departments of Livadero and Ksiropotamo (in Drama municipality),
 - the municipal department of Paranesti (in Paranesti municipality),
 - the municipal departments of Kokkinogeia, Mikropoli, Panorama, Pyrgoi (in Prosotsani municipality),
 - the municipal departments of Kato Nevrokopi, Chrysokefalo, Achladea, Vathytopos, Volakas, Granitis, Dasotos, Eksohi, Katafyto, Lefkogeia, Mikrokleisoura, Mikromilea, Ochyro, Pagoneri, Perithorio, Kato Vrontou and Potamoi (in Kato Nevrokopi municipality),
- in the regional unit of Xanthi:
 - the municipal departments of Kimmerion, Stavroupoli, Gerakas, Dafnonas, Komnina, Kariofyto and Neochori (in Xanthi municipality),
 - the community departments of Satres, Thermes, Kotyli, and the municipal departments of Myki, Echinis and Oraio and (in Myki municipality),
 - the community department of Selero and the municipal department of Sounio (in Avdira municipality),
- in the regional unit of Rodopi:
 - the municipal departments of Komotini, Anthochorio, Gratini, Thrylorio, Kalhas, Karydia, Kikidio, Kosmio, Pandrosos, Aigeiros, Kallisti, Meleti, Neo Sidirochori and Mega Doukato (in Komotini municipality),
 - the municipal departments of Ipio, Arriana, Darmeni, Archontika, Fillyra, Ano Drosini, Aratos and the Community Departments Kehros and Organi (in Arriana municipality),
 - the municipal departments of Iasmos, Sostis, Asomatoi, Polyanthos and Amvrosia and the community department of Amaxades (in Iasmos municipality),
 - the municipal department of Amaranta (in Maroneia Sapon municipality),
- in the regional unit of Evros:
 - the municipal departments of Kyriaki, Mandra, Mavroklisi, Mikro Dereio, Protokklisi, Roussa, Goniko, Geriko, Sidirochori, Megalo Derio, Sidiro, Giannouli, Agriani and Petrolofos (in Soufli municipality),
 - the municipal departments of Dikaia, Arzos, Elaia, Therapio, Komara, Marasia, Ormenio, Pentalofos, Petroti, Plati, Ptelea, Kyprinos, Zoni, Fulakio, Spilaio, Nea Vyssa, Kavili, Kastanies, Rizia, Sterna, Ampelakia, Valtos, Megali Doxipara, Neochori and Chandras (in Orestiada municipality),
 - the municipal departments of Asvestades, Ellinochori, Karoti, Koufovouno, Kiani, Mani, Sitochori, Alepochori, Asproneri, Metaxades, Vrysika, Doksa, Elafoxori, Ladi, Paliouri and Poimeniko (in Didymoteicho municipality),
- in the regional unit of Serres:
 - the municipal departments of Kerkini, Livadia, Makrynitsa, Neochori, Platanakia, Petritsi, Akritochori, Vyroneia, Gonimo, Mandraki, Megalochori, Rodopoli, Ano Poroia, Katw Poroia, Sidirokastro, Vamvakophyto, Promahonas, Kamaroto, Strymonochori, Charopo, Kastanousi and Chortero and the community departments of Achladochori, Agkistro and Kapnophyto (in Sintiki municipality),

- the municipal departments of Serres, Elaionas and Oinoussa and the community departments of Orini and Ano Vrontou (in Serres municipality),
- the municipal departments of Dasochoriou, Irakleia, Valtero, Karperi, Koimisi, Lithotopos, Limnochori, Podismeno and Chrysochorafa (in Irakleia municipality).

4. Latvija

Sljedeće zone ograničenja I u Latviji:

- Dienvidkurzemes novada, Grobiņas pagasts, Nīcas pagasta daļa uz ziemeļiem no apdzīvotas vietas Bernāti, autoceļā V1232, A11, V1222, Bārtas upes, Otaņķu pagasts, Grobiņas pilsēta,
- Ropažu novada Stopiņu pagasta daļa, kas atrodas uz rietumiem no autoceļa V36, P4 un P5, Acones ielas, Dauguļupes ielas un Dauguļupītes.

5. Litva

Sljedeće zone ograničenja I u Litvi:

- Kalvarijos savivaldybė,
- Klaipėdos rajono savivaldybė: Agluonėnų, Dovilų, Gargždų, Priekulės, Vėžaičių, Kretingalės ir Dauparų-Kvietinių seniūnijos,
- Marijampolės savivaldybė išskyrus Šumskų ir Sasnavos seniūnijos,
- Palangos miesto savivaldybė,
- Vilkaviškio rajono savivaldybė: Bartninkų, Gražiškių, Keturvalakių, Pajevonio, Virbalio, Vištyčio seniūnijos.

6. Mađarska

Sljedeće zone ograničenja I u Mađarskoj:

- Békés megye 950950, 950960, 950970, 951950, 952050, 952750, 952850, 952950, 953050, 953150, 953650, 953660, 953750, 953850, 953960, 954250, 954260, 954350, 954450, 954550, 954650, 954750, 954850, 954860, 954950, 955050, 955150, 955250, 955260, 955270, 955350, 955450, 955510, 955650, 955750, 955760, 955850, 955950, 956050, 956060, 956150 és 956160 kódszámú vadgazdálkodási egységeinek teljes területe,
- Bács-Kiskun megye 600150, 600850, 601550, 601650, 601660, 601750, 601850, 601950, 602050, 603250, 603750 és 603850 kódszámú vadgazdálkodási egységeinek teljes területe,
- Budapest 1 kódszámú, vadgazdálkodási tevékenységre nem alkalmas területe,
- Csongrád-Csanád megye 800150, 800160, 800250, 802220, 802260, 802310 és 802450 kódszámú vadgazdálkodási egységeinek teljes területe,
- Fejér megye 400150, 400250, 400351, 400352, 400450, 400550, 401150, 401250, 401350, 402050, 402350, 402360, 402850, 402950, 403050, 403450, 403550, 403650, 403750, 403950, 403960, 403970, 404650, 404750, 404850, 404950, 404960, 405050, 405750, 405850, 405950,
- 406050, 406150, 406550, 406650 és 406750 kódszámú vadgazdálkodási egységeinek teljes területe,
- Győr-Moson-Sopron megye 100550, 100650, 100950, 101050, 101350, 101450, 101550, 101560 és 102150 kódszámú vadgazdálkodási egységeinek teljes területe,
- Jász-Nagykun-Szolnok megye 750150, 750160, 750260, 750350, 750450, 750460, 754450, 754550, 754560, 754570, 754650, 754750, 754950, 755050, 755150, 755250, 755350 és 755450 kódszámú vadgazdálkodási egységeinek teljes területe,
- Komárom-Esztergom megye 250150, 250250, 250450, 250460, 250550, 250650, 250750, 251050, 251150, 251250, 251350, 251360, 251650, 251750, 251850, 252250, kódszámú vadgazdálkodási egységeinek teljes területe,

- Pest megye 571550, 572150, 572250, 572350, 572550, 572650, 572750, 572850, 572950, 573150, 573250, 573260, 573350, 573360, 573450, 573850, 573950, 573960, 574050, 574150, 574350, 574360, 574550, 574650, 574750, 574850, 574860, 574950, 575050, 575150, 575250, 575350, 575550, 575650, 575750, 575850, 575950, 576050, 576150, 576250, 576350, 576450, 576650, 576750, 576850, 576950, 577050, 577150, 577350, 577450, 577650, 577850, 577950, 578050, 578150, 578250, 578350, 578360, 578450, 578550, 578560, 578650, 578850, 578950, 579050, 579150, 579250, 579350, 579450, 579460, 579550, 579650, 579750, 580250 és 580450 kódszámú vadgazdálkodási egységeinek teljes területe.

7. Poljska

Sljedeće zone ograničenja I u Poljskoj:

w województwie kujawsko - pomorskim:

- powiat rypiński,
- powiat brodnicki,
- powiat grudziądzki,
- powiat miejski Grudziądz,
- powiat wąbrzeski,

w województwie warmińsko-mazurskim:

- gminy Wielbark i Rozogi w powiecie szczycieńskim,

w województwie podlaskim:

- gminy Wysokie Mazowieckie z miastem Wysokie Mazowieckie, Czyżew i część gminy Kulesze Kościelne położona na południe od linii wyznaczonej przez linię kolejową w powiecie wysokomazowieckim,
- gminy Miastkowo, Nowogród, Śniadowo i Zbójna w powiecie łomżyńskim,
- gminy Szumowo, Zambrów z miastem Zambrów i część gminy Kołaki Kościelne położona na południe od linii wyznaczonej przez linię kolejową w powiecie zambrowskim,
- gminy Grabowo, Kolno i miasto Kolno, Turośl w powiecie kolneńskim,

w województwie mazowieckim:

- powiat ostrołęcki,
- powiat miejski Ostrołęka,
- gminy Bielsk, Brudzeń Duży, Bulkowo, Drobin, Gąbin, Łąck, Nowy Duninów, Radzanowo, Słupno, Staroźreby i Stara Biała w powiecie plockim,
- powiat miejski Płock,
- powiat ciechanowski,
- gminy Baboszewo, Dzierżanin, Joniec, Nowe Miasto, Płońsk i miasto Płońsk, Raciąż i miasto Raciąż, Sochocin w powiecie płońskim,
- powiat sierpecki,
- gmina Biezuń, Lutocin, Siemiątkowo i Żuromin w powiecie żuromińskim,
- część powiatu ostrowskiego niewymieniona w części II załącznika I,
- gminy Dzieżgowo, Lipowiec Kościelny, Mława, Radzanów, Strzegowo, Stupsk, Szreńsk, Szydłowo, Wiśniewo w powiecie mławskim,
- powiat przasnyski,
- powiat makowski,
- powiat pułtuski,
- część powiatu wyszkowskiego niewymieniona w części II załącznika I,
- część powiatu węgrowskiego niewymieniona w części II załącznika I,
- część powiatu wołomińskiego niewymieniona w części II załącznika I,
- gminy Mokobody i Suchożebry w powiecie siedleckim,

- gminy Dobrze, Jakubów, Kałuszyn, Stanisławów w powiecie mińskim,
 - gminy Bielany i gmina wiejska Sokołów Podlaski w powiecie sokołowskim,
 - powiat gostyniński,
- w województwie podkarpackim:
- gmina Krempana w powiecie jasielskim,
 - część powiatu ropczycko – sędziszowskiego niewymieniona w części II załącznika I,
 - gminy Pruchnik, Rokietnica, Roźwienica, w powiecie jarosławskim,
 - gminy Fredropol, Krasiczyn, Krzywczyna, Przemyśl, część gminy Orły położona na zachód od linii wyznaczonej przez drogę nr 77, część gminy Żurawica na zachód od linii wyznaczonej przez drogę nr 77 w powiecie przemyskim,
 - powiat miejski Przemyśl,
 - gminy Gać, Jawornik Polski, Kańczuga, część gminy Zarzecze położona na południe od linii wyznaczonej przez rzekę Mlecza w powiecie przeworskim,
 - powiat łańcucki,
 - gminy Trzebownisko, Głogów Małopolski, część gminy Świlcza położona na północ od linii wyznaczonej przez drogę nr 94 i część gminy Sokołów Małopolski położona na południe od linii wyznaczonej przez drogę nr 875 w powiecie rzeszowskim,
 - gmina Raniżów w powiecie kolbuszowskim,
 - część powiatu dębickiego niewymieniona w części II załącznika I,
- w województwie świętokrzyskim:
- gminy Nowy Korczyn, Solec-Zdrój, Wiślica, Stopnica, Tuczępy, Busko Zdrój w powiecie buskim,
 - powiat kazimierski,
 - powiat skarżyski,
 - część powiatu opatowskiego niewymieniona w części II załącznika I,
 - część powiatu sandomierskiego niewymieniona w części II załącznika I,
 - gminy Bogoria, Osiek, Staszów i część gminy Rytwiany położona na wschód od linii wyznaczonej przez drogę nr 764, część gminy Szydłów położona na wschód od linii wyznaczonej przez drogę nr 756 w powiecie staszowskim,
 - gminy Pawłów, Wąchock, część gminy Brody położona na zachód od linii wyznaczonej przez drogę nr 9 oraz na południowy - zachód od linii wyznaczonej przez drogi: nr 0618T biegnącą od północnej granicy gminy do skrzyżowania w miejscowości Lipie, drogę biegnącą od miejscowości Lipie do wschodniej granicy gminy i część gminy Mirzec położona na zachód od linii wyznaczonej przez drogę nr 744 biegnącą od południowej granicy gminy do miejscowości Tychów Stary a następnie przez drogę nr 0566T biegnącą od miejscowości Tychów Stary w kierunku północno - wschodnim do granicy gminy w powiecie starachowickim,
 - powiat ostrowiecki,
 - gminy Fałków, Ruda Maleniecka, Radoszyce, Smyków, Słupia Konecka, część gminy Końskie położona na zachód od linii kolejowej, część gminy Stąporków położona na południe od linii kolejowej w powiecie koneckim,
 - gminy Bodzentyn, Bieliny, Łągów, Morawica, Nowa Słupia, część gminy Raków położona na wschód od linii wyznaczonej przez drogi nr 756 i 764, część gminy Chęciny położona na południe od linii wyznaczonej przez drogę nr 762, część gminy Górno położona na południe od linii wyznaczonej przez drogę biegnącą od wschodniej granicy gminy łączącą miejscowości Leszczyna – Cedzyna oraz na południe od linii wyznaczonej przez ul. Kielecką w miejscowości Cedzyna biegnącą do wschodniej granicy gminy, część gminy Daleszyce położona na północ od linii wyznaczonej przez drogę nr 764 biegnącą od wschodniej granicy gminy do skrzyżowania z drogą łączącą miejscowości Daleszyce – Słopiec – Borków, dalej na północ od linii wyznaczonej przez tę drogę biegnącą od skrzyżowania z drogą nr 764 do przecięcia z linią rzeki Belnianka, następnie na północ od linii wyznaczonej przez rzeki Belnianka i Czarna Nida biegnącej do zachodniej granicy gminy w powiecie kieleckim,

- gminy Działoszyce, Michałów, Pińczów, Złota w powiecie pińczowskim,
- gminy Imielno, Jędrzejów, Nagłowice, Sędziszów, Słupia, Sobków, Wodzisław w powiecie jędrzejowskim,
- gminy Moskorzew, Radków, Secemin, część gminy Włoszczowa położona na zachód od linii wyznaczonej przez drogę nr 742 biegnącą od północnej granicy gminy do miejscowości Konieczno i dalej na zachód od linii wyznaczonej przez drogę łączącą miejscowości Konieczno – Rogienice – Dąbie – Podłazie, część gminy Kluczewsko położona na północ od linii wyznaczonej przez drogę biegnącą od wschodniej granicy gminy i łączącą miejscowości Krogulec – Nowiny - Komorniki do przecięcia z linią rzeki Czarna, następnie na północ od linii wyznaczonej przez rzekę Czarna biegnącą do przecięcia z linią wyznaczoną przez drogę nr 742 i dalej na zachód od linii wyznaczonej przez drogę nr 742 biegnącą od przecięcia z linią rzeki Czarna do południowej granicy gminy w powiecie włoszczowskim,

w województwie łódzkim:

- gminy Łyszkowice, Kocierzew Południowy, Kiernozia, Chąšno, Nieborów, część gminy wiejskiej Łowicz położona na północ od linii wyznaczonej przez drogę nr 92 biegnącej od granicy miasta Łowicz do zachodniej granicy gminy oraz część gminy wiejskiej Łowicz położona na wschód od granicy miasta Łowicz i na północ od granicy gminy Nieborów w powiecie łowickim,
- gminy Cielądz, Rawa Mazowiecka z miastem Rawa Mazowiecka w powiecie rawskim,
- gminy Bolimów, Głuchów, Godzianów, Lipce Reymontowskie, Maków, Nowy Kawęczyn, Skierniewice, Słupia w powiecie skierniewickim,
- powiat miejski Skierniewice,
- gminy Mniszków, Paradyż, Sławno i Żarnów w powiecie opoczyńskim,
- gminy Czerniewice, Inowłódz, Lubochnia, Rzeczyca, Tomaszów Mazowiecki z miastem Tomaszów Mazowiecki, Zelechlinek w powiecie tomaszowskim,

gmina Przedbórz w powiecie radomszczańskim, w województwie pomorskim:

- gminy Ostaszewo, miasto Krynica Morska oraz część gminy Nowy Dwór Gdański położona na południowy - zachód od linii wyznaczonej przez drogę nr 55 biegnącą od południowej granicy gminy do skrzyżowania z drogą nr 7, następnie przez drogę nr 7 i S7 biegnącą do zachodniej granicy gminy w powiecie nowodworskim,
- gminy Lichnowy, Miłoradz, Malbork z miastem Malbork, część gminy Nowy Staw położona na zachód od linii wyznaczonej przez drogę nr 55 w powiecie malborskim,
- gminy Mikołajki Pomorskie, Stary Targ i Sztum w powiecie sztumskim,
- powiat gdański,
- Miasto Gdańsk,
- powiat tczewski,
- powiat kwidzyński,

w województwie lubuskim:

- gmina Lubiszyn w powiecie gorzowskim,
- gmina Dobiegniew w powiecie strzelecko – drezdeneckim,

w województwie dolnośląskim:

- gminy Dziadowa Kłoda, Międzybórz, Syców, Twardogóra, część gminy wiejskiej Oleśnica położona na północ od linii wyznaczonej przez drogę nr S8, część gminy Dobroszyce położona na wschód od linii wyznaczonej przez linię kolejową biegnącą od północnej do południowej granicy gminy w powiecie oleśnickim,
- gminy Jordanów Śląski, Kobierzyce, Mietków, Sobótka, część gminy Żórawina położona na zachód od linii wyznaczonej przez autostradę A4, część gminy Kąty Wrocławskie położona na południe od linii wyznaczonej przez autostradę A4 w powiecie wrocławskim,

- część gminy Domaniów położona na południowy zachód od linii wyznaczonej przez autostradę A4 w powiecie oławskim,
- gmina Wiązów w powiecie strzelińskim,
- część powiatu średzkiego niewymieniona w części II załącznika I,
- miasto Świeradów - Zdrój w powiecie lubańskim,
- gminy Pielgrzymka, miasto Złotoryja, część gminy wiejskiej Złotoryja położona na zachód od linii wyznaczonej przez drogę biegnącą od północnej granicy gminy w miejscowości Nowa Wieś Złotoryjska do granicy miasta Złotoryja oraz na południe od linii wyznaczonej przez drogę nr 382 biegnącą od granicy miasta Złotoryja do wschodniej granicy gminy w powiecie złotoryjskim,
- gmina Mirsk w powiecie lwóweckim,
- gminy Janowice Wielkie, Mysłakowice, Stara Kamienica w powiecie karkonoskim,
- część powiatu miejskiego Jelenia Góra położona na północ od linii wyznaczonej przez drogę nr 366,
- gminy Bolków, Męcinka, Mściwojów, Paszowice, miasto Jawor w powiecie jaworskim,
- gminy Dobromierz, Jaworzyna Śląska, Marcinowice, Strzegom, Żarów w powiecie świdnickim,
- gminy Dzierżoniów, Pieszycy, miasto Bielawa, miasto Dzierżoniów w powiecie dzierzoniowskim,
- gminy Głuszycza, Mieroszów w powiecie wałbrzyskim,
- gmina Nowa Ruda i miasto Nowa Ruda w powiecie kłodzkim,
- gminy Kamienna Góra, Marciszów i miasto Kamienna Góra w powiecie kamiennogórskim,

w województwie wielkopolskim:

- gminy Koźmin Wielkopolski, Rozdrażew, miasto Sulmierzyce, część gminy Krotoszyn położona na wschód od linii wyznaczonej przez drogi: nr 15 biegnącą od północnej granicy gminy do skrzyżowania z drogą nr 36, nr 36 biegnącą od skrzyżowania z drogą nr 15 do skrzyżowania z drogą nr 444, nr 444 biegnącą od skrzyżowania z drogą nr 36 do południowej granicy gminy w powiecie krotoszyńskim,
- gminy Brodnica, część gminy Dolsk położona na wschód od linii wyznaczonej przez drogę nr 434 biegnącą od północnej granicy gminy do skrzyżowania z drogą nr 437, a następnie na wschód od drogi nr 437 biegnącej od skrzyżowania z drogą nr 434 do południowej granicy gminy, część gminy Śrem położona na wschód od linii wyznaczonej przez drogę nr 310 biegnącą od zachodniej granicy gminy do miejscowości Śrem, następnie na wschód od drogi nr 432 w miejscowości Śrem oraz na wschód od drogi nr 434 biegnącej od skrzyżowania z drogą nr 432 do południowej granicy gminy w powiecie śremskim,
- gminy Borek Wielkopolski, Piaski, Pogorzela, w powiecie gostyńskim,
- gmina Grodzisk Wielkopolski i część gminy Kamieniec położona na wschód od linii wyznaczonej przez drogę nr 308 w powiecie grodziskim,
- gmina Czempin w powiecie kościańskim,
- gminy Kleszczewo, Kostrzyn, Kórnik, Pobiedziska, Mosina, miasto Puszczykowo, część gminy wiejskiej Murowana Goślina położona na południe od linii kolejowej biegnącej od północnej granicy miasta Murowana Goślina do północno-wschodniej granicy gminy w powiecie poznańskim,
- gmina Kiszkowo i część gminy Kłecko położona na zachód od rzeki Mała Wełna w powiecie gnieźnieńskim,
- powiat czarnkowsko-trzcianecki,
- część gminy Wronki położona na północ od linii wyznaczonej przez rzekę Wartę biegnącą od zachodniej granicy gminy do przecięcia z drogą nr 182, a następnie na wschód od linii wyznaczonej przez drogi nr 182 oraz 184 biegnącą od skrzyżowania z drogą nr 182 do południowej granicy gminy w powiecie szamotulskim,

- gmina Budzyń w powiecie chodzieskim,
 - gminy Mieścisko, Skoki i Wągrowiec z miastem Wągrowiec w powiecie wągrowieckim,
 - powiat pleszewski,
 - gmina Zagórów w powiecie słupeckim,
 - gmina Pyzdry w powiecie wrzesińskim,
 - gminy Kotlin, Żerków i część gminy Jarocin położona na wschód od linii wyznaczonej przez drogi nr S11 i 15 w powiecie jarocińskim,
 - powiat ostrowski,
 - powiat miejski Kalisz,
 - powiat kaliski,
 - powiat turecki,
 - gminy Rzgów, Grodziec, Krzymów, Stare Miasto, Rychwał w powiecie konińskim,
 - powiat kępiński,
 - powiat ostrzeszowski,
- w województwie opolskim:
- gminy Domaszowice, Pokój, część gminy Namysłów położona na północ od linii wyznaczonej przez linię kolejową biegnącą od wschodniej do zachodniej granicy gminy w powiecie namysłowskim,
 - gminy Wołczyn, Kluczbork, Byczyna w powiecie kluczborskim,
 - gminy Praszka, Gorzów Śląski część gminy Rudniki położona na północ od linii wyznaczonej przez drogę nr 42 biegnącą od zachodniej granicy gminy do skrzyżowania z drogą nr 43 i na zachód od linii wyznaczonej przez drogę nr 43 biegnącą od północnej granicy gminy do skrzyżowania z drogą nr 42 w powiecie oleskim,
 - gmina Grodków w powiecie brzeskim,
 - gminy Komprachcice, Łubniany, Murów, Niemodlin, Tułowice w powiecie opolskim,
 - powiat miejski Opole,
- w województwie zachodniopomorskim:
- gminy Nowogródek Pomorski, Barlinek, Myślibórz, część gminy Dębno położona na wschód od linii wyznaczonej przez drogę nr 126 biegnącą od zachodniej granicy gminy do skrzyżowania z drogą nr 23 w miejscowości Dębno, następnie na wschód od linii wyznaczonej przez drogę nr 23 do skrzyżowania z ul. Jana Pawła II w miejscowości Cychry, następnie na północ od ul. Jana Pawła II do skrzyżowania z ul. Ogrodową i dalej na północ od linii wyznaczonej przez ul. Ogrodową, której przedłużenie biegnie do wschodniej granicy gminy w powiecie myśliborskim,
 - gmina Stare Czarnowo w powiecie gryfińskim,
 - gmina Bielice, Kozielice, Pyrzyce w powiecie pyrzyckim,
 - gminy Bierzwnik, Krzęcin, Pełczyce w powiecie choszczeńskim,
 - część powiatu miejskiego Szczecin położona na zachód od linii wyznaczonej przez rzekę Odra Zachodnia biegnącą od północnej granicy gminy do przecięcia z drogą nr 10, następnie na południe od linii wyznaczonej przez drogę nr 10 biegnącą od przecięcia z linią wyznaczoną przez rzekę Odra Zachodnia do wschodniej granicy gminy,
 - gminy Dobra (Szczecińska), Police w powiecie polickim,
- w województwie małopolskim:
- powiat brzeski,
 - powiat gorlicki,
 - powiat proszowicki,

- część powiatu nowosądeckiego niewymieniona w części II załącznika I,
- gminy Czorsztyn, Krościenko nad Dunajcem, Ochotnica Dolna w powiecie nowotarskim,
- powiat miejski Nowy Sącz,
- powiat tarnowski,
- powiat miejski Tarnów,
- część powiatu dąbrowskiego niewymieniona w części III załącznika I.

8. Slovačka

Sljedeće zone ograničenja I u Slovačkoj:

- in the district of Nové Zámky, Sikenička, Pavlová, Bíňa, Kamenín, Kamenný Most, Malá nad Hronom, Belá, Lubá, Šarkan, Gbelce, Bruty, Mužla, Obid, Štúrovo, Nána, Kamenica nad Hronom, Chľaba, Lefa, Bajtava, Salka, Malé Kosihy,
- in the district of Veľký Krtíš, the municipalities of Ipeľské Predmostie, Veľká nad Ipľom, Hrušov, Kleňany, Sečianky,
- in the district of Levice, the municipalities of Keč, Čata, Pohronský Ruskov, Hronovce, Želiezovce, Zalaba, Malé Ludince, Šalov, Sikenica, Pastovce, Bielovce, Ipeľský Sokolec, Lontov, Kubáňovo, Szadice, Demandice, Dolné Semerovce, Vyškovce nad Ipľom, Preseľany nad Ipľom, Hrkovce, Tupá, Horné Semerovce, Hokovce, Slatina, Horné Turovce, Veľké Turovce, Šahy, Tešmak, Plášťovce, Ipeľské Uľany, Bátorovce, Pečenice, Jabloňovce, Bohunice, Pukanec, Uhliská,
- in the district of Krupina, the municipalities of Dudince, Terany, Hontianske Moravce, Sudince, Súdovce, Lišov,
- the whole district of Ružomberok,
- in the region of Turčianske Teplice, municipalities of Turček, Horná Štubňa, Čremošné, Háj, Rakša, Mošovce,
- in the district of Martin, municipalities of Blatnica, Folkušová, Necpaly,
- in the district of Dolný Kubín, the municipalities of Kraľovany, Žaškov, Jasenová, Vyšný Kubín, Oravská Poruba, Leštiny, Osádka, Malatiná, Chlebnice, Krivá,
- in the district of Tvrdošín, the municipalities of Oravský Biely Potok, Habovka, Zuberec,
- in the district of Žarnovica, the municipalities of Rudno nad Hronom, Voznica, Hodruša-Hámre,
- the whole district of Žiar nad Hronom, except municipalities included in zone II.

9. Italija

Sljedeće zone ograničenja I u Italiji:

Piedmont Region:

- in the province of Alessandria, the municipalities of Casalnoceto, Oviglio, Tortona, Viguzzolo, Frugarolo, Bergamasco, Castellar Guidobono, Berzano Di Tortona, Cerreto Grue, Carbonara Scrivia, Casasco, Carentino, Frascaro, Paderna, Montegioco, Spineto Scrivia, Villaromagnano, Pozzolo Formigaro, Momperone, Merana, Monleale, Terzo, Borgoratto Alessandrino, Casal Cermelli, Montemarzino, Bistagno, Castellazzo Bormida, Bosco Marengo, Castelspina, Volpeglino, Alice Bel Colle, Gamalero, Volpedo, Pozzol Groppo, Sarezzano,
- in the province of Asti, the municipalities of Olmo Gentile, Nizza Monferrato, Incisa Scapaccino, Roccaverano, Castel Boglione, Mombaruzzo, Maranzana, Castel Rocchero, Rocchetta Palafea, Castelletto Molina, Castelnuovo Belbo, Montabone, Quaranti, Fontanile, Calamandrana, Bruno, Sessame, Monastero Bormida, Bubbio, Cassinasco, Serole, Loazzolo, Cessole, Vesime, San Giorgio Scarampi,
- in the province of Cuneo, the municipalities of Bergolo, Pezzolo Valle Uzzone, Cortemilia, Levice, Castelletto Uzzone, Perletto,

Liguria Region:

- in the province of Genova, the Municipalities of Rovegno, Rapallo, Portofino, Cicagna, Avegno, Montebruno, Santa Margherita Ligure, Favale Di Malvaro, Recco, Camogli, Moconesi, Tribogna, Fascia, Uscio, Gorreto, Fontanigorda, Neirone, Rondanina, Lorsica, Propata;
- in the province of Savona, the municipalities of Cairo Montenotte, Quiliano, Dego, Altare, Piana Crixia, Giusvalla, Albissola Marina, Savona,

Emilia-Romagna Region:

- in the province of Piacenza, the municipalities of Ottone, Zerba,

Lombardia Region:

- in the province of Pavia, the municipalities of Rocca Susella, Montesegale, Menconico, Val Di Nizza, Bagnaria, Santa Margherita Di Staffora, Ponte Nizza, Brallo Di Pregola, Varzi, Godiasco, Cecima,

Lazio Region:

- in the province of Rome,

North: the municipalities of Riano, Castelnuovo di Porto, Capena, Fiano Romano, Morlupo, Sacrofano, Magliano Romano, Formello, Campagnano di Roma, Anguillara;

West: the municipality of Fiumicino;

South: the municipality of Rome between the boundaries of the municipality of Fiumicino (West), the limits of Zone 3 (North), the Tiber river up to the intersection with the Grande Raccordo Anulare GRA Highway, the Grande Raccordo Anulare GRA Highway up to the intersection with A24 Highway, A24 Highway up to the intersection with Viale del Tecnopolo, viale del Tecnopolo up to the intersection with the boundaries of the municipality of Guidonia Montecelio;

East: the municipalities of Guidonia Montecelio, Montelibretti, Palombara Sabina, Monterotondo, Mentana, Sant'Angelo Romano, Fonte Nuova.

DIO II.

1. Bugarska

Sljedeće zone ograničenja II u Bugarskoj:

- the whole region of Haskovo,
- the whole region of Yambol,
- the whole region of Stara Zagora,
- the whole region of Pernik,
- the whole region of Kyustendil,
- the whole region of Plovdiv, excluding the areas in Part III,
- the whole region of Pazardzhik, excluding the areas in Part III,
- the whole region of Smolyan,
- the whole region of Dobrich,
- the whole region of Sofia city,
- the whole region of Sofia Province,
- the whole region of Blagoevgrad excluding the areas in Part III,
- the whole region of Razgrad,
- the whole region of Kardzhali,
- the whole region of Burgas,
- the whole region of Varna excluding the areas in Part III,
- the whole region of Silistra,

- the whole region of Ruse,
- the whole region of Veliko Tarnovo,
- the whole region of Pleven,
- the whole region of Targovishte,
- the whole region of Shumen,
- the whole region of Sliven,
- the whole region of Vidin,
- the whole region of Gabrovo,
- the whole region of Lovech,
- the whole region of Montana,
- the whole region of Vratza.

2. Njemačka

Sljedeće zone ograničenja II u Njemačkoj:

Bundesland Brandenburg:

- Landkreis Oder-Spree:
 - Gemeinde Grunow-Dammendorf,
 - Gemeinde Mixdorf
 - Gemeinde Schlaubetal,
 - Gemeinde Neuzelle,
 - Gemeinde Neißemünde,
 - Gemeinde Lawitz,
 - Gemeinde Eisenhüttenstadt,
 - Gemeinde Vogelsang,
 - Gemeinde Ziltendorf,
 - Gemeinde Wiesenau,
 - Gemeinde Friedland,
 - Gemeinde Siehdichum,
 - Gemeinde Müllrose,
 - Gemeinde Briesen,
 - Gemeinde Jacobsdorf
 - Gemeinde Groß Lindow,
 - Gemeinde Brieskow-Finkenheerd,
 - Gemeinde Ragow-Merz,
 - Gemeinde Beeskow,
 - Gemeinde Rietz-Neuendorf,
 - Gemeinde Tauche mit den Gemarkungen Stremmen, Ranzig, Trebatsch, Sabrodt, Sawall, Mitweide, Lindenberg, Falkenberg (T), Görsdorf (B), Wulfersdorf, Giesensdorf, Briescht, Kossenblatt und Tauche,
 - Gemeinde Langewahl,
 - Gemeinde Berkenbrück,
 - Gemeinde Steinhöfel mit den Gemarkungen Arensdorf und Demitz und den Gemarkungen Steinhöfel, Hasenfelde und Heinersdorf östlich der L 36 und der Gemarkung Neuendorf im Sande südlich der L36,

- Gemeinde Fürstenwalde östlich der B 168 und südlich der L36,
- Gemeinde Diensdorf-Radlow,
- Gemeinde Wendisch Rietz östlich des Scharmützelsees und nördlich der B 246,
- Gemeinde Bad Saarow mit der Gemarkung Neu Golm und der Gemarkung Bad Saarow-Pieskow östlich des Scharmützelsees und ab nördlicher Spitze östlich der L35,
- Landkreis Dahme-Spreewald:
 - Gemeinde Jamlitz,
 - Gemeinde Lieberose,
 - Gemeinde Schwielochsee mit den Gemarkungen Goyatz, Jessern, Lamsfeld, Ressen, Speichrow und Zaue,
- Landkreis Spree-Neiße:
 - Gemeinde Schenkendöbern,
 - Gemeinde Guben,
 - Gemeinde Jänschwalde,
 - Gemeinde Tauer,
 - Gemeinde Peitz,
 - Gemeinde Kolkwitz mit der Gemarkung Klein Gaglow südl. der BAB 15,
 - Gemeinde Turnow-Preilack mit der Gemarkung Preilack,
 - Gemeinde Teichland mit der Gemarkung Bärenbrück,
 - Gemeinde Heinersbrück,
 - Gemeinde Forst,
 - Gemeinde Groß Schacksdorf-Simmersdorf,
 - Gemeinde Neiße-Malxetal,
 - Gemeinde Jämlitz-Klein Düben,
 - Gemeinde Tschernitz,
 - Gemeinde Döbern,
 - Gemeinde Felixsee,
 - Gemeinde Wiesengrund,
 - Gemeinde Spremberg,
 - Gemeinde Welzow,
 - Gemeinde Neuhausen/Spree,
 - Gemeinde Drebkau mit der Gemarkung Kausche,
 - Kreisfreie Stadt Cottbus mit den Gemarkungen Kahren, Gallinchen, Groß Gaglow und der Gemarkung Kiekebusch südlich der BAB 15,
- Landkreis Märkisch-Oderland:
 - Gemeinde Bleyen-Genschmar,
 - Gemeinde Neuhardenberg
 - Gemeinde Golzow,
 - Gemeinde Küstriner Vorland,
 - Gemeinde Alt Tucheband,
 - Gemeinde Reitwein,

- Gemeinde Podelzig,
- Gemeinde Gusow-Platkow,
- Gemeinde Seelow,
- Gemeinde Vierlinden,
- Gemeinde Lindendorf,
- Gemeinde Fichtenhöhe,
- Gemeinde Lietzen,
- Gemeinde Falkenhagen (Mark),
- Gemeinde Zeschdorf,
- Gemeinde Treplin,
- Gemeinde Lebus,
- Gemeinde Müncheberg mit den Gemarkungen Jahnsfelde, Trebnitz, Obersdorf, Münchehofe und Hermersdorf,
- Gemeinde Märkische Höhe mit der Gemarkung Ringenwalde,
- Gemeinde Bliesdorf mit der Gemarkung Metzdorf und Gemeinde Bliesdorf – östlich der B167 bis östlicher Teil, begrenzt aus Richtung Gemarkungsgrenze Neutrebbin südlich der Bahnlinie bis Straße „Sophienhof“ dieser westlich folgend bis „Ruesterchegraben“ weiter entlang Feldweg an den Windrädern Richtung „Herrnhof“, weiter entlang „Letschiner Hauptgraben“ nord-östlich bis Gemarkungsgrenze Altrebbin und Kunersdorf – östlich der B167,
- Gemeinde Bad Freienwalde mit den Gemarkungen Altglietzen, Altranft, Bad Freienwalde, Bralitz, Hohenwutzen, Schiffmühle, Hohensaaten und Neuenhagen,
- Gemeinde Falkenberg mit der Gemarkung Falkenberg östlich der L35,
- Gemeinde Oderaue,
- Gemeinde Wriezen mit den Gemarkungen Altwriezen, Jäckelsbruch, Neugaul, Bearegard, Eichwerder, Rathsdorf – östlich der B167 und Wriezen – östlich der B167,
- Gemeinde Neulewin,
- Gemeinde Neutrebbin,
- Gemeinde Letschin,
- Gemeinde Zechin,
- Landkreis Barnim:
 - Gemeinde Lunow-Stolzenhagen,
 - Gemeinde Parsteinsee,
 - Gemeinde Oderberg,
 - Gemeinde Liepe,
 - Gemeinde Hohenfinow (nördlich der B167),
 - Gemeinde Niederfinow,
 - Gemeinde (Stadt) Eberswalde mit den Gemarkungen Eberswalde nördlich der B167 und östlich der L200, Sommerfelde und Tornow nördlich der B167,
 - Gemeinde Chorin mit den Gemarkungen Brodowin, Chorin östlich der L200, Serwest, Neuehütte, Sandkrug östlich der L200,
 - Gemeinde Ziethen mit der Gemarkung Klein Ziethen östlich der Serwester Dorfstraße und östlich der B198,

- Landkreis Uckermark:
 - Gemeinde Angermünde mit den Gemarkungen Crussow, Stolpe, Gellmersdorf, Neukünkendorf, Bölkendorf, Herzsprung, Schmargendorf und den Gemarkungen Angermünde südlich und südöstlich der B2 und Dobberzin südlich der B2,
 - Gemeinde Schwedt mit den Gemarkungen Criewen, Zützen, Schwedt, Stendell, Kummerow, Kunow, Vierraden, Blumenhagen, Oderbruchwiesen, Enkelsee, Gatow, Hohenfelde, Schöneberg, Flemisdorf und der Gemarkung Felchow östlich der B2,
 - Gemeinde Pinnow südlich und östlich der B2,
 - Gemeinde Berkholz-Meyenburg,
 - Gemeinde Mark Landin mit der Gemarkung Landin südlich der B2,
 - Gemeinde Casekow mit der Gemarkung Woltersdorf und den Gemarkungen Biesendahlshof und Casekow östlich der L272 und südlich der L27,
 - Gemeinde Hohenselchow-Groß Pinnow mit der Gemarkung Groß Pinnow und der Gemarkung Hohenselchow südlich der L27,
 - Gemeinde Gartz (Oder) mit der Gemarkung Friedrichsthal und den Gemarkungen Gartz und Hohenreinkendorf südlich der L27 und der B2 bis Kastanienallee, dort links abbiegend dem Schülerweg folgend bis Höhe Bahnhof, von hier in östlicher Richtung den Salveybach kreuzend bis zum Tantower Weg, diesen in nördlicher Richtung bis zu Stettiner Straße, diese weiter folgend bis zur B2, dieser in nördlicher Richtung folgend,
 - Gemeinde Mescherin mit der Gemarkung Neurochlitz östlich der B2, dieser folgend bis zur Gemarkungsgrenze Rosow, weiter in nordwestlicher Richtung bis Rosow, weiter auf der K7311 zur Landesgrenze zu Mecklenburg-Vorpommern, dieser folgend in östlicher Richtung bis zur polnischen Grenze,
 - Gemeinde Passow mit der Gemarkung Jamikow,
- Kreisfreie Stadt Frankfurt (Oder),
- Landkreis Prignitz:
 - Gemeinde Karstädt mit den Gemarkungen Neuhof und Kribbe und den Gemarkungen Groß Warnow, Klein Warnow, Reckenzin, Streesow und Dallmin östlich der Bahnstrecke Berlin/Spandau-Hamburg/Altona,
 - Gemeinde Berge,
 - Gemeinde Pirow mit den Gemarkungen Hülsebeck, Pirow, Bresch und Burow,
 - Gemeinde Putlitz mit den Gemarkungen Sagast, Nettelbeck, Porep, Lütkenhof, Putlitz, Weitendorf und Telschow,
 - Gemeinde Marienfließ mit den Gemarkungen Jännersdorf, Stepenitz und Krependorf,
- Landkreis Oberspreewald-Lausitz:
 - Gemeinde Senftenberg mit der Gemarkung Peickwitz,
 - Gemeinde Hohenbocka,
 - Gemeinde Grünewald,
 - Gemeinde Hermsdorf,
 - Gemeinde Kroppen,
 - Gemeinde Ortrand,
 - Gemeinde Großmehlen,
 - Gemeinde Lindenau,
 - Gemeinde Frauendorf,
 - Gemeinde Ruhland,
 - Gemeinde Guteborn
 - Gemeinde Schwarzbach mit der Gemarkung Schwarzbach,

Bundesland Sachsen:

— Landkreis Bautzen:

- Gemeinde Arnsdorf nördlich der B6,
- Gemeinde Burkau,
- Gemeinde Crostwitz,
- Gemeinde Demitz-Thumitz nördlich der S111,
- Gemeinde Elsterheide,
- Gemeinde Frankenthal,
- Gemeinde Göda nördlich der S111,
- Gemeinde Großdubrau,
- Gemeinde Großharthau nördlich der B6,
- Gemeinde Großnaundorf,
- Gemeinde Haselbachtal,
- Gemeinde Hochkirch nördlich der B6,
- Gemeinde Königswartha,
- Gemeinde Kubschütz nördlich der B6,
- Gemeinde Laußnitz,
- Gemeinde Lichtenberg,
- Gemeinde Lohsa,
- Gemeinde Malschwitz,
- Gemeinde Nebelschütz,
- Gemeinde Neukirch,
- Gemeinde Neschwitz,
- Gemeinde Ohorn,
- Gemeinde Oßling,
- Gemeinde Ottendorf-Okrilla,
- Gemeinde Panschwitz-Kuckau,
- Gemeinde Puschwitz,
- Gemeinde Räckelwitz,
- Gemeinde Radibor,
- Gemeinde Ralbitz-Rosenthal,
- Gemeinde Rammenau,
- Gemeinde Schwepnitz,
- Gemeinde Spreetal,
- Gemeinde Stadt Bautzen nördlich der S111 bis Abzweig S 156 und nördlich des Verlaufs S 156 bis Abzweig B6 und nördlich des Verlaufs der B 6 bis zur östlichen Gemeindegrenze,
- Gemeinde Stadt Bernsdorf,
- Gemeinde Stadt Bischofswerda nördlich der B6 nördlich der S111,
- Gemeinde Stadt Elstra,
- Gemeinde Stadt Großröhrsdorf,
- Gemeinde Stadt Hoyerswerda,
- Gemeinde Stadt Kamenz,

- Gemeinde Stadt Königsbrück,
 - Gemeinde Stadt Lauta,
 - Gemeinde Stadt Pulsnitz,
 - Gemeinde Stadt Radeberg nördlich der B6,
 - Gemeinde Stadt Weißenberg,
 - Gemeinde Stadt Wittichenau,
 - Gemeinde Steina,
 - Gemeinde Wachau,
 - Stadt Dresden:
 - Stadtgebiet nördlich der BAB4 bis zum Verlauf westlich der Elbe, dann nördlich der B6,
 - Landkreis Görlitz,
 - Landkreis Meißen:
 - Gemeinde Diera-Zehren östlich der Elbe,
 - Gemeinde Ebersbach,
 - Gemeinde Glaubitz östlich des Grödel-Elsterwerdaer-Floßkanals,
 - Gemeinde Klipphausen östlich der S177,
 - Gemeinde Lampertswalde,
 - Gemeinde Moritzburg,
 - Gemeinde Niederau östlich der B101,
 - Gemeinde Nünchritz östlich der Elbe und südlich des Grödel-Elsterwerdaer-Floßkanals,
 - Gemeinde Priestewitz,
 - Gemeinde Röderau östlich des Grödel-Elsterwerdaer-Floßkanals,
 - Gemeinde Schönfeld,
 - Gemeinde Stadt Coswig,
 - Gemeinde Stadt Gröditz östlich des Grödel-Elsterwerdaer-Floßkanals,
 - Gemeinde Stadt Großenhain,
 - Gemeinde Stadt Meißen östlich des Straßenverlaufs der S177 bis zur B6, dann B6 bis zur B101, ab der B101 Elbtalbrücke Richtung Norden östlich der Elbe,
 - Gemeinde Stadt Radebeul,
 - Gemeinde Stadt Radeburg,
 - Gemeinde Thiendorf,
 - Gemeinde Weinböhla,
 - Gemeinde Wülknitz östlich des Grödel-Elsterwerdaer-Floßkanals,
 - Landkreis Sächsische Schweiz-Osterzgebirge:
 - Gemeinde Stadt Wilsdruff nördlich der BAB4 zwischen den Abfahrten Wilsdruff und Dreieck Dresden-West,
- Bundesland Mecklenburg-Vorpommern:
- Landkreis Ludwigslust-Parchim:
 - Gemeinde Balow mit dem Ortsteil: Balow,
 - Gemeinde Brunow mit den Ortsteilen und Ortslagen: Bauerkuhl,
 - Brunow (bei Ludwigslust), Klüß, Löcknitz (bei Parchim),

- Gemeinde Dambeck mit dem Ortsteil und der Ortslage:
- Dambeck (bei Ludwigslust),
- Gemeinde Ganzlin mit den Ortsteilen und Ortslagen: Barackendorf, Hof Retzow, Klein Damerow, Retzow, Wangelin,
- Gemeinde Gehlsbach mit den Ortsteilen und Ortslagen: Ausbau Darß, Darß, Hof Karbow, Karbow, Karbow-Ausbau, Quaßlin, Quaßlin Hof, Quaßliner Mühle, Vietlütbe, Wahlstorf
- Gemeinde Groß Godems mit den Ortsteilen und Ortslagen:
- Groß Godems, Klein Godems,
- Gemeinde Karrenzin mit den Ortsteilen und Ortslagen: Herzfeld, Karrenzin, Karrenzin-Ausbau, Neu Herzfeld, Repzin, Wulfsahl,
- Gemeinde Kreien mit den Ortsteilen und Ortslagen: Ausbau Kreien,
- Hof Kreien, Kolonie Kreien, Kreien, Wilsen,
- Gemeinde Kritzow mit dem Ortsteil und der Ortslage: Benzin,
- Gemeinde Lübz mit den Ortsteilen und Ortslagen: Burow, Gischow, Meyerberg,
- Gemeinde Möllenbeck mit den Ortsteilen und Ortslagen: Carlshof, Horst, Menzendorf, Möllenbeck,
- Gemeinde Muchow mit dem Ortsteil und Ortslage: Muchow,
- Gemeinde Parchim mit dem Ortsteil und Ortslage: Slate,
- Gemeinde Prislich mit den Ortsteilen und Ortslagen: Marienhof, Neese, Prislich, Werle,
- Gemeinde Rom mit dem Ortsteil und Ortslage: Klein Niendorf,
- Gemeinde Ruhner Berge mit den Ortsteilen und Ortslagen: Dorf Polnitz, Drenkow, Griebow, Jarchow, Leppin, Malow, Malower Mühle, Marnitz, Mentin, Mooster, Poitendorf, Polnitz, Suckow, Tessenow, Zachow,
- Gemeinde Siggelkow mit den Ortsteilen und Ortslagen: Groß Pankow, Klein Pankow, Neuburg, Redlin, Siggelkow,
- Gemeinde Stolpe mit den Ortsteilen und Ortslagen: Barkow, Granzin, Stolpe Ausbau, Stolpe,
- Gemeinde Ziegendorf mit den Ortsteilen und Ortslagen: Drefahl, Meierstorf, Neu Drefahl, Pampin, Platschow, Stresendorf, Ziegendorf,
- Gemeinde Zierzow mit den Ortsteilen und Ortslagen: Kolbow, Zierzow.

3. Estonija

Sljedeće zone ograničenja II u Estoniji:

- Eesti Vabariik (välja arvatud Hiiu maakond).

4. Latvija

Sljedeće zone ograničenja II u Latviji:

- Aizkraukles novads,
- Alūksnes, novada Alsviķu, Annas, Ilzenes, Jaunalūksnes, Jaunlaicenes, Kalncempju, Liepnas, Malienas, Mālpes, Mārkalnes, Pededzes, Veclaicenes, Zeltiņu, Ziemera pagasts, Jaunannas pagasta daļa uz ziemeļrietumiem no Pededzes upes, Alūksnes pilsēta,
- Augšdaugavas novads,
- Ādažu novads,
- Balvu, novada Baltinavas, Bērzpils, Briežuciema, Krišjāņu, Kupravas, Lazdukalna, Lazdulejas, Medņevas, Rugāju, Susāju, Šķilbēnu, Tilžas, Vectilžas, Vecumu, Žīguru, Viļakas pilsēta,

- Bauskas novads,
- Cēsu novads,
- Dienvidkurzemes novada Aizputes, Cīravas, Lažas, Durbes, Dunalkas, Tadaikšu, Vecpils, Bārtas, Sakas, Bunkas, Priekules, Gramzdas, Kalētu, Virgas, Dunikas, Vaiņodes, Gaviezes, Rucavas, Vērgales, Medzes pagasts, Nīcas pagasta daļa uz dienvidiem no apdzīvotas vietas Bernāti, autoceļa V1232, A11, V1222, Bārtas upes, Embūtes pagasta daļa uz dienvidiem no autoceļa P116, P106, autoceļa no apdzīvotas vietas Dinsdurbe, Kalvenes pagasta daļa uz rietumiem no ceļa pie Vārtājas upes līdz autoceļam A9, uz dienvidiem no autoceļa A9, uz rietumiem no autoceļa V1200, Kazdangas pagasta daļa uz rietumiem no ceļa V1200, P115, P117, V1296, Aizputes, Durbes, Pāvilostas, Priekules pilsēta,
- Dobeles novads,
- Gulbenes, novada Beļavas, Daukstu, Druvienas, Galgauskas, Jaungulbenes, Lejasciema, Lizuma, Līgo, Rankas, Stāmerienas, Stradu, Tirzas pagasts, Litenes pagasta daļa uz rietumiem no Pededzes upes, Gulbenes pilsēta,
- Jelgavas novads,
- Jēkabpils novads,
- Krāslavas novads,
- Kuldīgas novada Alsungas, Gudenieku, Kurmāles, Rendas, Kabiles, Vārmes, Pelču, Snēpeles, Turlavas, Laidu pagasta daļa uz ziemeļiem no autoceļa V1296, Ēdoles pagasta daļa uz rietumiem no autoceļa V1269, V1271, V1288, P119, Īvandes pagasta daļa uz dienvidiem no autoceļa P119, Rumbas pagasta daļa uz dienvidiem no autoceļa P120, Kuldīgas pilsēta,
- Ķekavas novads,
- Limbažu novads,
- Līvānu novads,
- Ludzas novads,
- Madonas novads,
- Mārupes novads,
- Ogres novads,
- Olaines novads,
- Preiļu, novada Aglonas, Aizkalnes, Pelēču, Preiļu, Riebiņu, Rožkalnu, Saunas, Sīļukalna, Stabulnieku, Upmalas, Vārkavas pagasts, Galēnu pagasta daļa uz rietumiem no autoceļa V740, V595, Rušonas pagasta daļa uz dienvidiem no autoceļa V742, Preiļu pilsēta,
- Rēzeknes, novada Audriņu, Bērzgales, Čornajas, Dekšāres, Dricānu, Gaigalavas, Griškānu, Ilzeskalna, Kantinieku, Kaunatas, Lendžu, Mākoņkalna, Nagļu, Nautrēnu, Ozolaines, Ozolmuižas, Pušas, Rikavas, Sakstagala, Sokolku, Stoļerovas, Stružānu, Vērēmu, Viļānu pagasts, Lūznavas pagasta daļa uz austrumiem no autoceļa A13 līdz apdzīvotai vietai Vertukšne, uz austrumiem no Vertukšnes ezera, Maltas pagasta daļa uz austrumiem no autoceļa Vertukšne – Rozentova un uz austrumiem no autoceļa P56, P57, V569, Feimaņu pagasta daļa uz dienvidiem no autoceļa V577, V742, Viļānu pilsēta,
- Ropažu novada Garkalnes, Ropažu pagasts, Stopiņu pagasta daļa, kas atrodas uz austrumiem no autoceļa V36, P4 un P5, Acones ielas, Dauguļupes ielas un Dauguļupītes, Vangažu pilsēta,
- Salaspils novads,
- Saldus novads,
- Saulkrastu novads,
- Siguldas novads,
- Smiltenes novads,
- Talsu novads,
- Tukuma novads,

- Valkas novads,
- Valmieras novads,
- Varakļānu novads,
- Ventspils novada Ances, Popes, Puzes, Tārgales, Vārves, Užavas, Usmas, Jūrkalnes pagasts, Ugāles pagasta daļa uz ziemeļiem no autoceļa V1347, uz austrumiem no autoceļa P123, Ziru pagasta daļa uz rietumiem no autoceļa V1269, P108, Piltenes pagasta daļa uz ziemeļiem no autoceļa V1310, V1309, autoceļa līdz Ventas upei, Piltenes pilsēta,
- Daugavpils valstspilsētas pašvaldība,
- Jelgavas valstspilsētas pašvaldība,
- Jūrmalas valstspilsētas pašvaldība,
- Rēzeknes valstspilsētas pašvaldība.

5. Litva

Sljedeće zone ograničenja II u Litvi:

- Alytaus miesto savivaldybė,
- Alytaus rajono savivaldybė,
- Anykščių rajono savivaldybė,
- Akmenės rajono savivaldybė,
- Birštono savivaldybė,
- Biržų miesto savivaldybė,
- Biržų rajono savivaldybė,
- Druskininkų savivaldybė,
- Elektrėnų savivaldybė,
- Ignalinos rajono savivaldybė,
- Jonavos rajono savivaldybė,
- Joniškio rajono savivaldybė,
- Jurbarko rajono savivaldybė: Eržvilko, Juodaičių, Seredžiaus, Smalininkų ir Viešvilės seniūnijos,
- Kaišiadorių rajono savivaldybė,
- Kauno miesto savivaldybė,
- Kauno rajono savivaldybė,
- Kazlų rūdos savivaldybė: Kazlų Rūdos seniūnija, išskyrus vakarinė dalis iki kelio 2602 ir 183, Plutiškių seniūnija.
- Kelmės rajono savivaldybė,
- Kėdainių rajono savivaldybė,
- Klaipėdos rajono savivaldybė: Judrėnų, Endriejavo ir Veiviržėnų seniūnijos,
- Kupiškio rajono savivaldybė,
- Kretingos rajono savivaldybė,
- Lazdijų rajono savivaldybė,
- Mažeikių rajono savivaldybė,
- Molėtų rajono savivaldybė: Alantos, Balninkų, Čiulėnų, Inturkės, Joniškio, Luokesos, Mindūnų, Suginčių ir Videniškių seniūnijos,
- Pagėgių savivaldybė,
- Pakruojo rajono savivaldybė,

- Panevėžio rajono savivaldybė,
- Panevėžio miesto savivaldybė,
- Pasvalio rajono savivaldybė,
- Radviliškio rajono savivaldybė,
- Rietavo savivaldybė,
- Prienų rajono savivaldybė,
- Plungės rajono savivaldybė,
- Raseinių rajono savivaldybė,
- Rokiškio rajono savivaldybė,
- Skuodo rajono savivaldybė,
- Šakių rajono savivaldybė: Kriūkų, Lekėčių ir Lukšių seniūnijos,
- Šalčininkų rajono savivaldybė,
- Šiaulių miesto savivaldybė,
- Šiaulių rajono savivaldybė,
- Šilutės rajono savivaldybė,
- Širvintų rajono savivaldybė: Čiobiškio, Gelvonų, Jauniūnų, Kernavės, Musinkų ir Širvintų seniūnijos,
- Šilalės rajono savivaldybė,
- Švenčionių rajono savivaldybė,
- Tauragės rajono savivaldybė,
- Telšių rajono savivaldybė,
- Trakų rajono savivaldybė,
- Ukmergės rajono savivaldybė: Deltuvos, Lyduokių, Pabaisko, Pivonijos, Siesikų, Šešuolių, Taujėnų, Ukmergės miesto, Veprių, Vidiškių ir Žemaitkiemo seniūnijos,
- Utenos rajono savivaldybė,
- Varėnos rajono savivaldybė,
- Vilniaus miesto savivaldybė,
- Vilniaus rajono savivaldybė: Avižienių, Bezdonių, Buivydžių, Dūkštų, Juodšilių, Kalvelių, Lavoriškių, Maišiagalos, Marijampolio, Medininkų, Mickūnų, Nemenčinės, Nemenčinės miesto, Nemėžio, Pagirių, Riešės, Rudaminos, Rukainių, Sudervės, Sužionių, Šatrininkų ir Zujūnų seniūnijos,
- Visagino savivaldybė,
- Zarasų rajono savivaldybė.

6. Mađarska

Sljedeće zone ograničenja II u Mađarskoj:

- Békés megye 950150, 950250, 950350, 950450, 950550, 950650, 950660, 950750, 950850, 950860, 951050, 951150, 951250, 951260, 951350, 951450, 951460, 951550, 951650, 951750, 952150, 952250, 952350, 952450, 952550, 952650, 953250, 953260, 953270, 953350, 953450, 953550, 953560, 953950, 954050, 954060, 954150, 956250, 956350, 956450, 956550, 956650 és 956750 kódszámú vadgazdálkodási egységeinek teljes területe,
- Borsod-Abaúj-Zemplén megye valamennyi vadgazdálkodási egységének teljes területe,
- Fejér megye 403150, 403160, 403250, 403260, 403350, 404250, 404550, 404560, 404570, 405450, 405550, 405650, 406450 és 407050 kódszámú vadgazdálkodási egységeinek teljes területe,

- Hajdú-Bihar megye valamennyi vadgazdálkodási egységének teljes területe,
- Heves megye valamennyi vadgazdálkodási egységének teljes területe,
- Jász-Nagykun-Szolnok megye 750250, 750550, 750650, 750750, 750850, 750970, 750980, 751050, 751150, 751160, 751250, 751260, 751350, 751360, 751450, 751460, 751470, 751550, 751650, 751750, 751850, 751950, 752150, 752250, 752350, 752450, 752460, 752550, 752560, 752650, 752750, 752850, 752950, 753060, 753070, 753150, 753250, 753310, 753450, 753550, 753650, 753660, 753750, 753850, 753950, 753960, 754050, 754150, 754250, 754360, 754370, 754850, 755550, 755650 és 755750 kódszámú vadgazdálkodási egységeinek teljes területe,
- Komárom-Esztergom megye: 250350, 250850, 250950, 251450, 251550, 251950, 252050, 252150, 252350, 252450, 252450, 252550, 252650, 252750, 252850, 252860, 252950, 252960, 253050, 253150, 253250, 253350, 253450 és 253550 kódszámú vadgazdálkodási egységeinek teljes területe,
- Nógrád megye valamennyi vadgazdálkodási egységeinek teljes területe,
- Pest megye 570150, 570250, 570350, 570450, 570550, 570650, 570750, 570850, 570950, 571050, 571150, 571250, 571350, 571650, 571750, 571760, 571850, 571950, 572050, 573550, 573650, 574250, 577250, 580050 és 580150 kódszámú vadgazdálkodási egységeinek teljes területe,
- Szabolcs-Szatmár-Bereg megye valamennyi vadgazdálkodási egységének teljes területe.

7. Poljska

Sljedeće zone ograničenja II u Poljskoj:

w województwie warmińsko-mazurskim:

- gminy Kalinowo, Stare Juchy, Prostki oraz gmina wiejska Elk w powiecie elckim,
- powiat elbląski,
- powiat miejski Elbląg,
- część powiatu gołdapskiego niewymieniona w części III załącznika I,
- powiat piski,
- powiat bartoszycki,
- część powiatu oleckiego niewymieniona w części III załącznika I,
- część powiatu giżyckiego niewymieniona w części III załącznika I,
- powiat braniewski,
- powiat kętrzyński,
- powiat lidzbarski,
- gminy Dźwierzuty Jedwabno, Pasym, Świętajno, Szczytno i miasto Szczytno w powiecie szczycieńskim,
- powiat mrągowski,
- część powiatu węgorzewskiego niewymieniona w części III załącznika I,
- powiat olsztyński,
- powiat miejski Olsztyn,
- powiat nidzicki,
- gminy Kisielice, Susz, Zalewo w powiecie iławskim,
- część powiatu ostródzkiego niewymieniona w części III załącznika I,
- gmina Iłowo – Osada, część gminy wiejskiej Działdowo położona na południe od linii wyznaczonej przez linię kolejową biegnącą od wchodniej do zachodniej granicy gminy, część gminy Płońnica położona na południe od linii wyznaczonej przez linię kolejową biegnącą od wchodniej do zachodniej granicy gminy, część gminy Lidzbark położona na południe od linii wyznaczonej przez drogę nr 544 biegnącą od wschodniej granicy gminy do skrzyżowania z drogą nr 541 oraz na zachód od linii wyznaczonej przez drogę nr 541 biegnącą od północnej granicy gminy do skrzyżowania z drogą nr 544 w powiecie działdowskim,

w województwie podlaskim:

- powiat bielski,
- powiat grajewski,
- powiat moniecki,
- powiat sejneński,
- gminy Łomża, Piątnica, Jedwabne, Przytuły i Wizna w powiecie łomżyńskim,
- powiat miejski Łomża,
- powiat siemiatycki,
- powiat hajnowski,
- gminy Ciechanowiec, Klukowo, Szepietowo, Kobylin-Borzymy, Nowe Piekuty, Sokoły i część gminy Kulesze Kościelne położona na północ od linii wyznaczonej przez linię kolejową w powiecie wysokomazowieckim,
- gmina Rutki i część gminy Kołaki Kościelne położona na północ od linii wyznaczonej przez linię kolejową w powiecie zambrowskim,
- gminy Mały Płock i Stawiski w powiecie kolneńskim,
- powiat białostocki,
- powiat suwalski,
- powiat miejski Suwałki,
- powiat augustowski,
- powiat sokólski,
- powiat miejski Białystok,

w województwie mazowieckim:

- gminy Domanice, Korczew, Kotuń, Mordy, Paprotnia, Przesmyki, Siedlce, Skórzec, Wiśniew, Wodynie, Zbuczyn w powiecie siedleckim,
- powiat miejski Siedlce,
- gminy Ceranów, Jabłonna Lacka, Kosów Lacki, Repki, Sabnie, Sterdyń w powiecie sokołowskim,
- powiat łosicki,
- powiat sochaczewski,
- powiat zwoleński,
- powiat kozienicki,
- powiat lipski,
- powiat radomski
- powiat miejski Radom,
- powiat szydłowiecki,
- gminy Lubowidz i Kuczbork Osada w powiecie żuromińskim,
- gmina Wieczfnia Kościelna w powiecie mławskim,
- gminy Bodzanów, Słubice, Wyszogród i Mała Wieś w powiecie płockim,
- powiat nowodworski,
- gminy Czerwińsk nad Wisłą, Naruszewo, Załuski w powiecie płońskim,
- gminy: miasto Kobyłka, miasto Marki, miasto Ząbki, miasto Zielonka, część gminy Tłuszcz ograniczona liniami kolejowymi: na północ od linii kolejowej biegnącej od wschodniej granicy gminy do miasta Tłuszcz oraz na wschód od linii kolejowej biegnącej od północnej granicy gminy do miasta Tłuszcz, część gminy Jadów położona na północ od linii kolejowej biegnącej od wschodniej do zachodniej granicy gminy w powiecie wołomińskim,

- powiat garwoliński,
 - gminy Boguty – Pianki, Brok, Zaręby Kościelne, Nur, Małkinia Górna, część gminy Wąsewo położona na południe od linii wyznaczonej przez drogę nr 60, część gminy wiejskiej Ostrów Mazowiecka położona na południe od miasta Ostrów Mazowiecka i na południe od linii wyznaczonej przez drogę 60 biegnącą od zachodniej granicy miasta Ostrów Mazowiecka do zachodniej granicy gminy w powiecie ostrowskim,
 - część gminy Sadowne położona na północny- zachód od linii wyznaczonej przez linię kolejową, część gminy Łochów położona na północny – zachód od linii wyznaczonej przez linię kolejową w powiecie węgrowskim,
 - gminy Brańszczyk, Długosiodło, Rząśnik, Wyszków, część gminy Zabrodzie położona na wschód od linii wyznaczonej przez drogę nr S8 w powiecie wyszkowskim,
 - gminy Cegłów, Dębe Wielkie, Halinów, Latowicz, Mińsk Mazowiecki i miasto Mińsk Mazowiecki, Mrozy, Siennica, miasto Sulejówek w powiecie mińskim,
 - powiat otwocki,
 - powiat warszawski zachodni,
 - powiat legionowski,
 - powiat piaseczyński,
 - powiat pruszkowski,
 - powiat grójecki,
 - powiat grodziski,
 - powiat żyrardowski,
 - powiat białobrzegi,
 - powiat przysuski,
 - powiat miejski Warszawa,
- w województwie lubelskim:
- powiat bialski,
 - powiat miejski Biała Podlaska,
 - powiat janowski,
 - powiat puławski,
 - powiat rycki,
 - powiat łukowski,
 - powiat lubelski,
 - powiat miejski Lublin,
 - powiat lubartowski,
 - powiat łęczyński,
 - powiat świdnicki,
 - powiat biłgorajski,
 - powiat hrubieszowski,
 - powiat krasnostawski,
 - powiat chełmski,
 - powiat miejski Chełm,
 - powiat tomaszowski,
 - powiat kraśnicki,
 - powiat opolski,
 - powiat parczewski,

- powiat włodawski,
 - powiat radzyński,
 - powiat miejski Zamość,
 - powiat zamojski,
- w województwie podkarpackim:
- powiat stalowowolski,
 - powiat lubaczowski,
 - gminy Medyka, Stubno, część gminy Orły położona na wschód od linii wyznaczonej przez drogę nr 77, część gminy Żurawica na wschód od linii wyznaczonej przez drogę nr 77 w powiecie przemyskim,
 - powiat jarosławski,
 - gmina Kamień w powiecie rzeszowskim,
 - gminy Cmolas, Dzikowiec, Kolbuszowa, Majdan Królewski i Niwiska powiecie kolbuszowskim,
 - powiat leżajski,
 - powiat niżański,
 - powiat tarnobrzeski,
 - gminy Adamówka, Sieniawa, Tryńcza, Przeworsk z miastem Przeworsk, Zarzecze w powiecie przeworskim,
 - gmina Ostrów, część gminy Sędziszów Małopolski położona na północ od linii wyznaczonej przez drogę nr A4,
 - część gminy Czarna położona na północ od linii wyznaczonej przez drogę nr A4, część gminy Żyraków położona na północ od linii wyznaczonej przez drogę nr A4, część gminy wiejskiej Dębica położona na północ od linii wyznaczonej przez drogę nr A4 w powiecie dębickim,
 - część powiatu mieleckiego niewymieniona w części III załącznika I,
- w województwie małopolskim:
- gminy Nawojowa, Piwniczna Zdrój, Rytro, Stary Sącz, część gminy Łącko położona na południe od linii wyznaczonej przez rzekę Dunajec w powiecie nowosądeckim,
 - gmina Szczawnica w powiecie nowotarskim,
- w województwie pomorskim:
- gminy Dzierżgoń i Stary Dzierżgoń w powiecie sztumskim,
 - gmina Stare Pole, część gminy Nowy Staw położona na wschód od linii wyznaczonej przez drogę nr 55 w powiecie malborskim,
 - gminy Stegny, Sztutowo i część gminy Nowy Dwór Gdański położona na północny - wschód od linii wyznaczonej przez drogę nr 55 biegnącą od południowej granicy gminy do skrzyżowania z drogą nr 7, następnie przez drogę nr 7 i S7 biegnącą do zachodniej granicy gminy w powiecie nowodworskim,
- w województwie świętokrzyskim:
- gmina Tarłów i część gminy Ożarów położona na północ od linii wyznaczonej przez drogę nr 74 biegnącą od miejscowości Honorów do zachodniej granicy gminy w powiecie opatowskim,
 - część gminy Brody położona wschód od linii wyznaczonej przez drogę nr 9 i na północny - wschód od linii wyznaczonej przez drogę nr 0618T biegnącą od północnej granicy gminy do skrzyżowania w miejscowości Lipie oraz przez drogę biegnącą od miejscowości Lipie do wschodniej granicy gminy i część gminy Mirzec położona na wschód od linii wyznaczonej przez drogę nr 744 biegnącą od południowej granicy gminy do miejscowości Tychów Stary a następnie przez drogę nr 0566T biegnącą od miejscowości Tychów Stary w kierunku północno - wschodnim do granicy gminy w powiecie starachowickim,

- gmina Gowarczów, część gminy Końskie położona na wschód od linii kolejowej, część gminy Stąporków położona na północ od linii kolejowej w powiecie koneckim,
 - gminy Dwikozy i Zawichost w powiecie sandomierskim,
- w województwie lubuskim:
- gminy Bogdaniec, Deszczno, Kłodawa, Kostrzyn nad Odrą, Santok, Witnica w powiecie gorzowskim,
 - powiat miejski Gorzów Wielkopolski,
 - gminy Drezdenko, Strzelce Krajeńskie, Stare Kurowo, Zwierzyn w powiecie strzelecko – drezdeneckim,
 - powiat żarski,
 - powiat ślubicki,
 - gminy Brzeźnica, Iłowa, Gozdnicza, Małomice Wymiarki, Żagań i miasto Żagań w powiecie żagańskim,
 - powiat krośnieński,
 - powiat zielonogórski
 - powiat miejski Zielona Góra,
 - powiat nowosolski,
 - powiat sulęciński,
 - powiat międzyrzecki,
 - powiat świebodziński,
 - powiat wschowski,
- w województwie dolnośląskim:
- powiat zgorzelecki,
 - gminy Gaworzyce, Grębocice, Polkowice i Radwanice w powiecie polkowickim,
 - część powiatu wołowskiego niewymieniona w części III załącznika I,
 - gmina Jeżów Sudecki w powiecie karkonoskim,
 - gminy Rudna, Ścinawa, miasto Lubin i część gminy Lubin niewymieniona w części III załącznika I w powiecie lubińskim,
 - gmina Malczyce, Miękinia, Środa Śląska, część gminy Kostomłoty położona na północ od linii wyznaczonej przez drogę nr A4, część gminy Udanin położona na północ od linii wyznaczonej przez drogę nr A4 w powiecie średzkim,
 - gmina Wądroże Wielkie w powiecie jaworskim,
 - gminy Kunice, Legnickie Pole, Prochowice, Ruja w powiecie legnickim,
 - gminy Wisznia Mała, Trzebnica, Zawonia, część gminy Oborniki Śląskie położona na południe od linii wyznaczonej przez drogę nr 340 w powiecie trzebnickim,
 - gminy Leśna, Lubań i miasto Lubań, Olszyna, Platerówka, Siekierczyn w powiecie lubańskim,
 - powiat miejski Wrocław,
 - gminy Czernica, Długołęka, Siechnice, część gminy Żórawina położona na wschód od linii wyznaczonej przez autostradę A4, część gminy Kąty Wrocławskie położona na północ od linii wyznaczonej przez autostradę A4 w powiecie wrocławskim,
 - gminy Jelcz - Laskowice, Oława z miastem Oława i część gminy Domaniów położona na północny wschód od linii wyznaczonej przez autostradę A4 w powiecie oławskim,

- gmina Bierutów, miasto Oleśnica, część gminy wiejskiej Oleśnica położona na południe od linii wyznaczonej przez drogę nr S8, część gminy Dobroszyce położona na zachód od linii wyznaczonej przez linię kolejową biegnącą od północnej do południowej granicy gminy w powiecie oleśnickim,
- gmina Cieszków, Krośnice, część gminy Milicz położona na wschód od linii łączącej miejscowości Poradów – Piotrkosice – Sulimierz – Sułów - Gruszcza w powiecie milickim,
- część powiatu bolesławieckiego niewymieniona w części III załącznika I,
- powiat głogowski,
- gmina Niechlów w powiecie górowskim,
- gmina Świerzawa, Wojcieszów, część gminy Zagrodno położona na zachód od linii wyznaczonej przez drogę łączącą miejscowości Jadwisin – Modlikowice Zagrodno oraz na zachód od linii wyznaczonej przez drogę nr 382 biegnącą od miejscowości Zagrodno do południowej granicy gminy w powiecie złotoryjskim,
- gmina Gryfów Śląski, Lubomierz, Lwówek Śląski, Wleń w powiecie lwóweckim,
- gminy Czarny Bór, Stare Bogaczowice, Walim, miasto Boguszów - Gorce, miasto Jedlina – Zdrój, miasto Szczawno – Zdrój w powiecie wałbrzyskim,
- powiat miejski Wałbrzych,
- gmina Świdnica, miasto Świdnica, miasto Świebodzice w powiecie świdnickim,

w województwie wielkopolskim:

- gminy Siedlec, Wolsztyn, część gminy Przemęt położona na zachód od linii wyznaczonej przez drogę łączącą miejscowości Borek – Kluczewo – Sączkowo – Przemęt – Błotnica – Starkowo – Boszkowo – Letnisko w powiecie wolsztyńskim,
- gmina Wielichowo, Rakoniewice, Granowo, część gminy Kamieniec położona na zachód od linii wyznaczonej przez drogę nr 308 w powiecie grodziskim,
- powiat międzychodzki,
- powiat nowotomyski,
- powiat obornicki,
- część gminy Połajewo na położona na południe od drogi łączącej miejscowości Chraplewo, Tarnówko-Boruszyn, Krosin, Jakubowo, Połajewo - ul. Ryczywolska do północno-wschodniej granicy gminy w powiecie czarnkowsko-trzcianeckim,
- powiat miejski Poznań,
- gminy Buk, Czerwonak, Dopiewo, Komorniki, Rokietnica, Stęszew, Swarzędz, Suchy Las, Tarnowo Podgórne, część gminy wiejskiej Murowana Goślina położona na północ od linii kolejowej biegnącej od północnej granicy miasta Murowana Goślina do północno-wschodniej granicy gminy w powiecie poznańskim,
- gminy
- część powiatu szamotulskiego niewymieniona w części I i III załącznika I,
- gmina Pępowo w powiecie gostyńskim,
- gminy Kobylin, Zduny, część gminy Krotoszyn położona na zachód od linii wyznaczonej przez drogi: nr 15 biegnącą od północnej granicy gminy do skrzyżowania z drogą nr 36, nr 36 biegnącą od skrzyżowania z drogą nr 15 do skrzyżowania z drogą nr 444, nr 444 biegnącą od skrzyżowania z drogą nr 36 do południowej granicy gminy w powiecie krotoszyńskim,
- gmina Wijewo w powiecie leszczyńskim,

w województwie łódzkim:

- gminy Białaczów, Drzewica, Opoczno i Poświętne w powiecie opoczyńskim,
- gminy Biała Rawska, Regnów i Sadkowice w powiecie rawskim,

— gmina Kowiesy w powiecie skierniewickim,

w województwie zachodniopomorskim:

— gmina Boleszkowice i część gminy Dębno położona na zachód od linii wyznaczonej przez drogę nr 126 biegnącą od zachodniej granicy gminy do skrzyżowania z drogą nr 23 w miejscowości Dębno, następnie na zachód od linii wyznaczonej przez drogę nr 23 do skrzyżowania z ul. Jana Pawła II w miejscowości Cychry, następnie na południe od ul. Jana Pawła II do skrzyżowania z ul. Ogrodową i dalej na południe od linii wyznaczonej przez ul. Ogrodową, której przedłużenie biegnie do wschodniej granicy gminy w powiecie myśliborskim,

— gminy Cedynia, Gryfino, Mieszkowice, Moryń, część gminy Chojna położona na zachód od linii wyznaczonej przez drogi nr 31 biegnącą od północnej granicy gminy i 124 biegnącą od południowej granicy gminy w powiecie gryfińskim,

— gmina Kołbaskowo w powiecie polickim,

w województwie opolskim:

— gminy Brzeg, Lubsza, Lewin Brzeski, Olszanka, Skarbimierz w powiecie brzeskim,

— gminy Dąbrowa, Dobrzeń Wielki, Popielów w powiecie opolskim,

— gminy Świerczów, Wilków, część gminy Namysłów położona na południe od linii wyznaczonej przez linię kolejową biegnącą od wschodniej do zachodniej granicy gminy w powiecie namysłowskim.

8. Slovačka

Sljedeće zone ograničenja II u Slovačkoj:

— the whole district of Gelnica except municipalities included in zone III,

— the whole district of Poprad

— the whole district of Spišská Nová Ves,

— the whole district of Levoča,

— the whole district of Kežmarok

— in the whole district of Michalovce except municipalities included in zone III,

— the whole district of Košice-okolie,

— the whole district of Rožnava,

— the whole city of Košice,

— in the district of Sobrance: Remetské Hámre, Vyšná Rybnica, Hlivišťa, Ruská Bystrá, Podhorod', Choňkovce, Ruský Hrabovec, Inovce, Beňatina, Koňuš,

— the whole district of Vranov nad Topľou,

— the whole district of Humenné except municipalities included in zone III,

— the whole district of Snina,

— the whole district of Prešov except municipalities included in zone III,

— the whole district of Sabinov except municipalities included in zone III,

— the whole district of Svidník, except municipalities included in zone III,

— the whole district of Stropkov, except municipalities included in zone III,

— the whole district of Bardejov,

— the whole district of Stará Ľubovňa,

— the whole district of Revúca,

— the whole district of Rimavská Sobota except municipalities included in zone III,

- in the district of Veľký Krtíš, the whole municipalities not included in part I,
- the whole district of Lučenec,
- the whole district of Poltár,
- the whole district of Zvolen, except municipalities included in zone III,
- the whole district of Detva,
- the whole district of Krupina, except municipalities included in zone I,
- the whole district of Banská Stiaavnica,
- in the district of Žiar nad Hronom the municipalities of Hronská Dúbrava, Trnavá Hora,
- the whole district of Banská Bystrica, except municipalities included in zone III,
- the whole district of Brezno,
- the whole district of Liptovský Mikuláš,
- the whole district of Trebišov’.

9. Italija

Sljedeće zone ograničenja II u Italiji:

Piedmont Region:

- in the Province of Alessandria, the municipalities of Cavatore, Castelnuovo Bormida, Cabella Ligure, Carrega Ligure, Francavilla Bisio, Carpeneto, Costa Vescovalo, Grogcardo, Orsara Bormida, Pasturana, Melazzo, Mornese, Ovada, Predosa, Lerma, Fraconalto, Rivalta Bormida, Fresonara, Malvicino, Ponzone, San Cristoforo, Sezzadio, Rocca Grimalda, Garbagna, Tassarolo, Mongiardino Ligure, Morsasco, Montaldo Bormida, Prasco, Montaldeo, Belforte Monferrato, Albera Ligure, Bosio, Cantalupo Ligure, Castelletto D’orba, Cartosio, Acqui Terme, Arquata Scrivia, Parodi Ligure, Ricaldone, Gavi, Cremolino, Brignano-Frascata, Novi Ligure, Molare, Cassinelle, Morbello, Avolasca, Carezzano, Basaluzzo, Dernice, Trisobbio, Strevi, Sant’Agata Fossili, Pareto, Visone, Voltaggio, Tagliolo Monferrato, Casaleggio Boiro, Capriata D’orba, Castellania, Carrosio, Cassine, Vignole Borbera, Serravalle Scrivia, Silvano D’orba, Villalvernia, Roccaforte Ligure, Rocchetta Ligure, Sardigliano, Stazzano, Borghetto Di Borbera, Grondona, Cassano Spinola, Montacuto, Gremiasco, San Sebastiano Curone, Fabbrica Curone, Spigno Monferrato, Montechiaro d’Acqui, Castelletto d’Erro, Ponti, Denice,
- in the province of Asti, the municipality of Mombaldone,

Liguria Region:

- in the province of Genova, the municipalities of Bogliasco, Arenzano, Ceranesi, Ronco Scrivia, Mele, Isola Del Cantone, Lumarzo, Genova, Masone, Serra Riccò, Campo Ligure, Mignanego, Busalla, Bargagli, Savignone, Torriglia, Rossiglione, Sant’Olcese, Valbrenna, Sori, Tiglieto, Campomorone, Cogoleto, Pieve Ligure, Davagna, Casella, Montoggio, Crocefieschi, Vobbia;
- in the province of Savona, the municipalities of Albisola Superiore, Celle Ligure, Stella, Pontinvrea, Varazze, Urbe, Sassello, Mioglia,

Lazio Region:

- the Area of the Municipality of Rome within the administrative boundaries of the Local Health Unit „ASL RM1”.

DIO III.

1. Bugarska

Sljedeće zone ograničenja III u Bugarskoj:

- in Blagoevgrad region:
 - the whole municipality of Sandanski
 - the whole municipality of Strumyani
 - the whole municipality of Petrich,

- the Pazardzhik region:
 - the whole municipality of Pazardzhik,
 - the whole municipality of Panagyurishte,
 - the whole municipality of Lesichevo,
 - the whole municipality of Septemvri,
 - the whole municipality of Strelcha,
- in Plovdiv region
 - the whole municipality of Hisar,
 - the whole municipality of Suedinenie,
 - the whole municipality of Maritsa
 - the whole municipality of Rodopi,
 - the whole municipality of Plovdiv,
- in Varna region:
 - the whole municipality of Byala,
 - the whole municipality of Dolni Chiflik.

2. Italija

Sljedeće zone ograničenja III u Italiji:

- Sardinia Region: the whole territory.

3. Latvija

Sljedeće zone ograničenja III u Latviji:

- Dienvidkurzemes novada Embūtes pagasta daļa uz ziemeļiem autoceļa P116, P106, autoceļa no apdzīvotas vietas Dinsdurbe, Kalvenes pagasta daļa uz austrumiem no ceļa pie Vārtājas upes līdz autoceļam A9, uz ziemeļiem no autoceļa A9, uz austrumiem no autoceļa V1200, Kazdangas pagasta daļa uz austrumiem no ceļa V1200, P115, P117, V1296,
- Kuldīgas novada Rudbāržu, Nīkrāces, Padures, Raņķu, Skrundas pagasts, Laidu pagasta daļa uz dienvidiem no autoceļa V1296, Ēdoles pagasta daļa uz austrumiem no autoceļa V1269, V1271, V1288, P119, Īvandes pagasta daļa uz ziemeļiem no autoceļa P119, Rumbas pagasta daļa uz ziemeļiem no autoceļa P120, Skrundas pilsēta,
- Ventpils novada Zlēku pagasts, Ugāles pagasta daļa uz dienvidiem no autoceļa V1347, uz rietumiem no autoceļa P123, Ziru pagasta daļa uz austrumiem no autoceļa V1269, P108, Piltenes pagasta daļa uz dienvidiem no autoceļa V1310, V1309, autoceļa līdz Ventas upei,
- Alūksnes novada Jaunannas pagasta daļa uz dienvidaustrumiem no Pededzes upes,
- Balvu novada Kubulu, Viksnas, Bērzkalnes, Balvu pagasts, Balvu pilsēta,
- Gulbenes novada Litenes pagasta daļa uz austrumiem no Pededzes upes,
- Preiļu novada Silajāņu pagasts, Galēnu pagasta daļa uz austrumiem no autoceļa V740, V595, Rušonas pagasta daļa uz ziemeļiem no autoceļa V742,
- Rēzeknes novada Silmalas pagasts, Lūznavas pagasta daļa uz rietumiem no autoceļa A13 līdz apdzīvotai vietai Vertukšne, uz rietumiem no Vertukšnes ezera, Maltas pagasta daļa uz rietumiem no autoceļa Vertukšne – Rozentova un uz rietumiem no autoceļa P56, P57, V569, Feimaņu pagasta daļa uz ziemeļiem no autoceļa V577, V742.

4. Litva

Sljedeće zone ograničenja III u Litvi:

- Jurbarko rajono savivaldybė: Jurbarko miesto seniūnija, Girdžių, Jurbarkų Raudonės, Skirsnemunės, Veliuonos ir Šimkaičių seniūnijos,
- Molėtų rajono savivaldybė: Dubingių ir Giedraičių seniūnijos,

- Marijampolės savivaldybė: Sasnavos ir Šunskų seniūnijos,
- Šakių rajono savivaldybė: Barzdų, Gelgaudiškio, Griškabūdžio, Kidulių, Kudirkos Naumiesčio, Sintautų, Slavikų, Sudargo, Šakių, Plokščių ir Žvirgždaičių seniūnijos.
- Kazlų rūdos savivaldybė: Antanavos, Jankų ir Kazlų Rūdos seniūnijos: vakarinė dalis iki kelio 2602 ir 183,
- Vilkaviškio rajono savivaldybė: Gižų, Kybartų, Klausučių, Pilviškių, Šeimenos ir Vilkaviškio miesto seniūnijos.
- Širvintų rajono savivaldybė: Alionių ir Zibalų seniūnijos,
- Ukmergės rajono savivaldybė: Želvos seniūnija,
- Vilniaus rajono savivaldybė: Paberžės seniūnija.

5. Poljska

Sljedeće zone ograničenja III u Poljskoj:

w województwie zachodniopomorskim:

- gminy Banie, Trzcińsko – Zdrój, Widuchowa, część gminy Chojna położona na wschód linii wyznaczonej przez drogi nr 31 biegnącą od północnej granicy gminy i 124 biegnącą od południowej granicy gminy w powiecie gryfińskim,

w województwie warmińsko-mazurskim:

- część powiatu działdowskiego niewymieniona w części II załącznika I,
- część powiatu iławskiego niewymieniona w części II załącznika I,
- powiat nowomiejski,
- gminy Dąbrówno, Grunwald i Ostróda z miastem Ostróda w powiecie ostródzkim,
- gmina Banie Mazurskie, część gminy Gołdap położona na południe od linii wyznaczonej przez drogę biegnącą od zachodniej granicy gminy i łączącą miejscowości Pietraszki – Grygieliszki – Łobody - Bałupiany - Piękne Łąki do skrzyżowania z drogą nr 65, następnie od tego skrzyżowania na zachód od linii wyznaczonej przez drogę nr 65 biegnącą do skrzyżowania z drogą nr 650 i dalej na zachód od linii wyznaczonej przez drogę nr 650 biegnącą od skrzyżowania z drogą nr 65 do miejscowości Wronki Wielkie i dalej na zachód od linii wyznaczonej przez drogę łączącą miejscowości Wronki Wielkie – Suczki – Pietrasze – Kamionki – Wilkasy biegnącą do południowej granicy gminy w powiecie gołdapskim,
- część gminy Pozdezdrze położona na wschód od linii wyznaczonej przez drogę biegnącą od zachodniej do południowej granicy gminy i łączącą miejscowości Stręgiel – Gębałka – Kuty – Jakunówko – Jasieniec, część gminy Budry położona na wschód od linii wyznaczonej przez drogę biegnącą od wschodniej do południowej granicy gminy i łączącą miejscowości Skalisze – Budzewo – Budry – Brzozówko w powiecie węgorzewskim,
- część gminy Krukłanki położona na północ od linii wyznaczonej przez drogę biegnącą od północnej do wschodniej granicy gminy i łączącą miejscowości Jasieniec – Jeziorowskie – Podlesne w powiecie giżyckim,
- część gminy Kowale Oleckie położona na zachód od linii wyznaczonej przez drogę biegnącą od północnej do południowej granicy gminy i łączącą miejscowości Wierzbianki – Czerwony Dwór – Mazury w powiecie oleckim,

w województwie podkarpackim:

- gminy Borowa, Czermin, Radomyśl Wielki, Wadowice Górne w powiecie mieleckim,

w województwie lubuskim:

- gminy Niegosławice, Szprotawa w powiecie żagańskim,

w województwie wielkopolskim:

- gminy Krzemieniewo, Lipno, Osieczna, Rydzyna, Świąciechowa, Włoszakowice w powiecie leszczyńskim,

- powiat miejski Leszno,
- gminy Kościan i miasto Kościan, Krzywiń, Śmigiel w powiecie kościańskim,
- część gminy Dolsk położona na zachód od linii wyznaczonej przez drogę nr 434 biegnącą od północnej granicy gminy do skrzyżowania z drogą nr 437, a następnie na zachód od drogi nr 437 biegnącej od skrzyżowania z drogą nr 434 do południowej granicy gminy, część gminy Śrem położona na zachód od linii wyznaczonej przez drogę nr 310 biegnącą od zachodniej granicy gminy do miejscowości Śrem, następnie na zachód od drogi nr 432 w miejscowości Śrem oraz na zachód od drogi nr 434 biegnącej od skrzyżowania z drogą nr 432 do południowej granicy gminy w powiecie śremskim,
- gminy Gostyń, Krobia i Poniec w powiecie gostyńskim,
- część gminy Przemęt położona na wschód od linii wyznaczonej przez drogę łączącą miejscowości Borek – Kluczewo – Sączkowo – Przemęt – Błotnica – Starkowo – Boszkowo – Letnisko w powiecie wolsztyńskim,
- powiat rawicki,
- gmina Pniewy, część gminy Duszniki położona na północ od linii wyznaczonej przez autostradę A2 oraz na zachód od linii wyznaczonej przez drogę biegnącą od wschodniej granicy gminy, łączącą miejscowości Ceradz Kościelny – Grzebienisko – Wierzeja – Wilkowo, biegnącą do skrzyżowania z autostradą A2, część gminy Kaźmierz położona zachód od linii wyznaczonej przez rzekę Sarna, część gminy Ostroróg położona na południe od linii wyznaczonej przez drogę nr 184 biegnącą od południowej granicy gminy do skrzyżowania z drogą nr 116 oraz na południe od linii wyznaczonej przez drogę nr 116 biegnącą od skrzyżowania z drogą nr 184 do zachodniej granicy gminy, część gminy Szamotuły położona na zachód od linii wyznaczonej przez rzekę Sarna biegnącą od południowej granicy gminy do przecięcia z drogą nr 184 oraz na zachód od linii wyznaczonej przez drogi nr 184 biegnącą od przecięcia z rzeką Sarna do północnej granicy gminy w powiecie szamotulskim,

w województwie dolnośląskim:

- część powiatu górowskiego niewymieniona w części II załącznika I,
- część gminy Lubin położona na południe od linii wyznaczonej przez drogę nr 335 biegnącą od zachodniej granicy gminy do granicy miasta Lubin oraz na zachód od linii wyznaczonej przez drogę nr 333 biegnącą od granicy miasta Lubin do południowej granicy gminy w powiecie lubińskim
- gminy Prusice, Żmigród, część gminy Oborniki Śląskie położona na północ od linii wyznaczonej przez drogę nr 340 w powiecie trzebnickim,
- część gminy Zagrodno położona na wschód od linii wyznaczonej przez drogę łączącą miejscowości Jadwisin – Modlikowice - Zagrodno oraz na wschód od linii wyznaczonej przez drogę nr 382 biegnącą od miejscowości Zagrodno do południowej granicy gminy, część gminy wiejskiej Złotoryja położona na wschód od linii wyznaczonej przez drogę biegnącą od północnej granicy gminy w miejscowości Nowa Wieś Złotoryjska do granicy miasta Złotoryja oraz na północ od linii wyznaczonej przez drogę nr 382 biegnącą od granicy miasta Złotoryja do wschodniej granicy gminy w powiecie złotoryjskim
- gmina Gromadka w powiecie bolesławieckim,
- gminy Chocianów i Przemków w powiecie polkowickim,
- gminy Chojnów i miasto Chojnów, Krotoszyce, Miłkowice w powiecie legnickim,
- powiat miejski Legnica,
- część gminy Wołów położona na wschód od linii wyznaczonej przez linię kolejową biegnącą od północnej do południowej granicy gminy, część gminy Wińsko położona na południe od linii wyznaczonej przez drogę nr 36 biegnącą od północnej do zachodniej granicy gminy, część gminy Brzeg Dolny położona na wschód od linii wyznaczonej przez linię kolejową od północnej do południowej granicy gminy w powiecie wołowskim,
- część gminy Milicz położona na zachód od linii wyznaczonej przez drogę łączącą miejscowości Poradów – Piotrkosice - Sulimierz-Sułów - Gruszczyca w powiecie milickim,

w województwie świętokrzyskim:

- gminy Gnojno, Pacanów w powiecie buskim,
- gminy Łubnice, Oleśnica, Połaniec, część gminy Rytwiany położona na zachód od linii wyznaczonej przez drogę nr 764, część gminy Szydłów położona na zachód od linii wyznaczonej przez drogę nr 756 w powiecie staszowskim,
- gminy Chmielnik, Masłów, Miedziana Góra, Mniów, Łopuszno, Piekoszów, Pierzchnica, Sitkówka-Nowiny, Strawczyn, Zagnańsk, część gminy Raków położona na zachód od linii wyznaczonej przez drogi nr 756 i 764, część gminy Chęciny położona na północ od linii wyznaczonej przez drogę nr 762, część gminy Górno położona na północ od linii wyznaczonej przez drogę biegnącą od wschodniej granicy gminy łączącą miejscowości Leszczyna – Cedzyna oraz na północ od linii wyznaczonej przez ul. Kielecką w miejscowości Cedzyna biegnącą do wschodniej granicy gminy, część gminy Daleszyce położona na południe od linii wyznaczonej przez drogę nr 764 biegnącą od wschodniej granicy gminy do skrzyżowania z drogą łączącą miejscowości Daleszyce – Słopiec – Borków, dalej na południe od linii wyznaczonej przez tę drogę biegnącą od skrzyżowania z drogą nr 764 do przecięcia z linią rzeki Belnianka, następnie na południe od linii wyznaczonej przez rzeki Belnianka i Czarna Nida biegnącej do zachodniej granicy gminy w powiecie kieleckim,
- powiat miejski Kielce,
- gminy Krasocin, część gminy Włoszczowa położona na wschód od linii wyznaczonej przez drogę nr 742 biegnącą od północnej granicy gminy do miejscowości Konieczno i dalej na wschód od linii wyznaczonej przez drogę łączącą miejscowości Konieczno – Rogienice – Dąbie – Podłazie, część gminy Kluczewsko położona na południe od linii wyznaczonej przez drogę biegnącą od wschodniej granicy gminy i łączącą miejscowości Krogulec – Nowiny - Komorniki do przecięcia z linią rzeki Czarna, następnie na południe od linii wyznaczonej przez rzekę Czarna biegnącą do przecięcia z linią wyznaczoną przez drogę nr 742 i dalej na wschód od linii wyznaczonej przez drogę nr 742 biegnącą od przecięcia z linią rzeki Czarna do południowej granicy gminy w powiecie włoszczowskim,
- gmina Kije w powiecie pińczowskim,
- gminy Małogoszcz, Oksa w powiecie jędrzejowskim,

w województwie małopolskim:

- gminy Dąbrowa Tarnowska, Radgoszcz, Szczucin w powiecie dąbrowskim.

6. Rumunjska

Sljedeće zone ograničenja III u Rumunjskoj:

- Zona oraşului Bucureşti,
- Judeţul Constanţa,
- Judeţul Satu Mare,
- Judeţul Tulcea,
- Judeţul Bacău,
- Judeţul Bihor,
- Judeţul Bistriţa Năsăud,
- Judeţul Brăila,
- Judeţul Buzău,
- Judeţul Călăraşi,
- Judeţul Dâmboviţa,
- Judeţul Galaţi,
- Judeţul Giurgiu,
- Judeţul Ialomiţa,
- Judeţul Ilfov,
- Judeţul Prahova,

- Județul Sălaj,
- Județul Suceava
- Județul Vaslui,
- Județul Vrancea,
- Județul Teleorman,
- Județul Mehedinți,
- Județul Gorj,
- Județul Argeș,
- Județul Olt,
- Județul Dolj,
- Județul Arad,
- Județul Timiș,
- Județul Covasna,
- Județul Brașov,
- Județul Botoșani,
- Județul Vâlcea,
- Județul Iași,
- Județul Hunedoara,
- Județul Alba,
- Județul Sibiu,
- Județul Caraș-Severin,
- Județul Neamț,
- Județul Harghita,
- Județul Mureș,
- Județul Cluj,
- Județul Maramureș.

7. Slovačka

Sljedeće zone ograničenja III u Slovačkoj:

- The whole district of Vranov and Topľou,
- In the district of Humenné: Lieskovec, Myslina, Humenné, Jasenov, Brekov, Závadka, Topoľovka, Hudcovce, Ptičie, Chlmec, Porúbka, Brestov, Gruzovce, Ohradzany, Slovenská Volová, Karná, Lackovce, Kochanovce, Hažín nad Cirochou, Závada, Nižná Sitnica, Vyšná Sitnica, Rohožník, Prituľany, Ruská Poruba, Ruská Kajňa,
- In the district of Michalovce: Strážske, Staré, Oreské, Zbudza, Voľa, Nacina Ves, Pusté Čemerné, Lesné, Rakovec nad Ondavou, Petrovce nad Laborcom, Trnava pri Laborci, Vinné, Kaluža, Klokočov, Kusín, Jovsa, Poruba pod Vihorlatom, Hojné, Lúčky, Závadka, Hažín, Zalužice, Michalovce, Krásnovce, Šamudovce, Vrbnica, Žbince, Lastomír, Zemplínska Široká, Čečehov, Jastrabie pri Michalovciach, Iňačovce, Senné, Palín, Sliepkovce, Hatalov, Budkovce, Stretava, Stretávka, Pavlovce nad Uhom, Vysoká nad Uhom, Bajany,
- In the district of Rimavská Sobota: Jesenské, Gortva, Hodejov, Hodejovec, Širkovce, Šimonovce, Drňa, Hostice, Gemerské Dechtáre, Jestice, Dubovec, Rimavské Janovce, Rimavská Sobota, Belín, Pavlovce, Sútor, Bottovo, Dúžava, Mojín, Konrádovce, Čierny Potok, Blhovce, Gemerček, Hajnáčka,
- In the district of Gelnica: Hrišovce, Jaklovce, Kluknava, Margecany, Richnava,

- In the district Of Sabinov: Daletice,
 - In the district of Prešov: Hrabkov, Krížovany, Žipov, Kvačany, Ondrašovce, Chminianske Jakubovany, Klenov, Bajerov, Bertotovce, Brežany, Bzenov, Fričovce, Hendrichovce, Hermanovce, Chmiňany, Chminianska Nová Ves, Janov, Jarovnice, Kojatice, Lažany, Mikušovce, Ovčie, Rokycany, Sedlice, Suchá Dolina, Svinia, Šindliar, Široké, Štefanovce, Vífaz, Župčany,
 - the whole district of Medzilaborce,
 - In the district of Stropkov: Havaj, Malá Poľana, Bystrá, Mikové, Varechovce, Vladiča, Staškovce, Makovce, Veľkrop, Solník, Korunková, Bukovce, Krišľovce, Jakušovce, Kolbovce,
 - In the district of Svidník: Pstruša,
 - In the district of Zvolen: Očová, Zvolen, Sliach, Veľká Lúka, Lukavica, Sielnica, Železná Breznica, Trnie, Turová, Kováčová, Budča, Hronská Breznica, Ostrá Lúka, Bacúrov, Breziny, Podzámčok, Michalková, Zvolenská Slatina, Lieskovec,
 - In the district of Banská Bystrica: Sebedín-Bečov, Čerín, Dúbravica, Oravce, Mólča, Horná Mičiná, Dolná Mičiná, Vlkanová, Hronsek, Badín, Horné Pršany, Malachov, Banská Bystrica,
 - The whole district of Sobrance except municipalities included in zone II.”
-

PROVEDBENA UREDBA KOMISIJE (EU) 2022/2068**od 26. listopada 2022.****o uvođenju konačne antidampinške pristojbe na uvoz određenih hladnovaljanih plosnatih proizvoda od čelika podrijetlom iz Narodne Republike Kine i Ruske Federacije nakon revizije zbog predstojećeg isteka mjera u skladu s člankom 11. stavkom 2. Uredbe (EU) 2016/1036 Europskog parlamenta i Vijeća**

EUROPSKA KOMISIJA,

uzimajući u obzir Ugovor o funkcioniranju Europske unije,

uzimajući u obzir Uredbu (EU) 2016/1036 Europskog parlamenta i Vijeća od 8. lipnja 2016. o zaštiti od dampinškog uvoza iz zemalja koje nisu članice Europske unije ⁽¹⁾ („osnovna uredba”), a posebno njezin članak 11. stavak 2.,uzimajući u obzir Uredbu (EU) 2015/477 Europskog parlamenta i Vijeća od 11. ožujka 2015. o mjerama koje Europska unija može poduzeti u vezi s kombiniranim učinkom antidampinških ili antisubvencijskih mjera sa zaštitnim mjerama ⁽²⁾, a posebno njezin članak 1.,

budući da:

1. POSTUPAK**1.1. Prethodni ispitni postupci i mjere na snazi**

- (1) Europska komisija je Uredbom (EU) 2016/1328 ⁽³⁾ uvela antidampinške pristojbe na uvoz određenih hladnovaljanih plosnatih proizvoda od čelika podrijetlom iz Narodne Republike Kine („NRK” ili „Kina”) i Ruske Federacije („Rusija”) („početne mjere”). Ispitni postupak koji je doveo do uvođenja početnih mjera dalje u tekstu navodi se kao „početni ispitni postupak”.
- (2) Trenutačno su na snazi antidampinške pristojbe za NRK po stopi od 19,7 % na uvoz od proizvođača izvoznika u uzorku, 20,5 % za društva koja surađuju, a nisu uključena u uzorak i 22,1 % za sva ostala društva te za Rusiju po stopi od 18,7 % do 34 % za proizvođače izvoznike u uzorku i 36,1 % za sva ostala društva.

1.2. Zahtjev za reviziju zbog predstojećeg isteka mjera

- (3) Nakon objave obavijesti o skorom isteku mjera ⁽⁴⁾ Europska komisija („Komisija”) primila je zahtjev za reviziju u skladu s člankom 11. stavkom 2. osnovne uredbe.

⁽¹⁾ SL L 176, 30.6.2016., str. 21.

⁽²⁾ SL L 83, 27.3.2015., str. 11.

⁽³⁾ Provedbena uredba Komisije (EU) 2016/1328 od 29. srpnja 2016. o uvođenju konačne antidampinške pristojbe i konačnoj naplati privremene pristojbe uvedene na uvoz određenih hladnovaljanih plosnatih čeličnih proizvoda podrijetlom iz Narodne Republike Kine i Ruske Federacije (SL L 210, 4.8.2016., str. 1.).

⁽⁴⁾ SL C 389, 16.11.2020., str. 4.

- (4) Zahtjev za reviziju podnijelo je 3. svibnja 2021. Europsko udruženje proizvođača čelika („EUROFER“) („podnositelj zahtjeva“) u ime industrije Unije koja proizvodi hladnovaljane plosnate proizvode od čelika u smislu članka 5. stavka 4. osnovne uredbe. Zahtjev za reviziju temeljio se na tome da bi istekom mjera vjerojatno došlo do ponavljanja doppinga i nastavka ili ponavljanja štete za industriju Unije.

1.3. Pokretanje revizije zbog predstojećeg isteka mjera

- (5) Nakon savjetovanja s odborom osnovanim na temelju članka 15. stavka 1. osnovne uredbe Komisija je utvrdila da postoje dostatni dokazi za pokretanje revizije zbog predstojećeg isteka mjera te je 3. kolovoza 2021. pokrenula reviziju zbog predstojećeg isteka mjera u vezi s uvozom u Uniju hladnovaljanih plosnatih proizvoda od čelika podrijetlom iz NRK-a i Rusije („predmetne zemlje“) na temelju članka 11. stavka 2. osnovne uredbe. Obavijest o pokretanju postupka objavila je u *Službenom listu Europske unije* ⁽⁵⁾ („Obavijest o pokretanju postupka“).

1.4. Razdoblje ispitnog postupka revizije i razmatrano razdoblje

- (6) Ispitnim postupkom radi utvrđivanja nastavka ili ponavljanja doppinga obuhvaćeno je razdoblje od 1. srpnja 2020. do 30. lipnja 2021. („razdoblje ispitnog postupka revizije“). Ispitivanjem kretanja relevantnih za procjenu vjerojatnosti nastavka ili ponavljanja štete obuhvaćeno je razdoblje od 1. siječnja 2017. do kraja razdoblja ispitnog postupka revizije („razmatrano razdoblje“).

1.5. Zainteresirane strane

- (7) Komisija je u Obavijesti o pokretanju postupka pozvala zainteresirane strane da joj se obrate radi sudjelovanja u ispitnom postupku. Osim toga, Komisija je posebno obavijestila podnositelja zahtjeva, sve poznate proizvođače iz Unije, poznate proizvođače u NRK-u i Rusiji te tijela tih zemalja, poznate uvoznike, korisnike i trgovce da se pokretanje revizije zbog predstojećeg isteka mjera odnosi na njih te ih je pozvala na sudjelovanje.

1.6. Primjedbe na pokretanje postupka

- (8) Zainteresirane strane imale su priliku dostaviti primjedbe na pokretanje revizije zbog predstojećeg isteka mjera i zatražiti saslušanje pred Komisijom i/ili službenikom za saslušanje u trgovinskim postupcima. Komisija je zaprimila primjedbe od triju proizvođača izvoznika iz Rusije, ruske vlade, jednog nepovezanog uvoznika i jednog korisnika.
- (9) Tri ruska proizvođača izvoznika u svojim su primjedbama tvrdila da podnositelj zahtjeva nije dostavio dostatne i pouzdane dokaze o tome da postoji vjerojatnost nastavka ili ponavljanja štetnog doppinga pri uvozu iz Rusije. Osim toga, ruska vlada, ruski proizvođači izvoznici, nepovezani uvoznik i korisnik tvrdili su da ne postoji uzročno-posljedična veza između štetne situacije industrije Unije i uvoza hladnovaljanih plosnatih proizvoda od čelika iz Kine i Rusije. Obrazloženje tih stranaka bilo je da je šteta za industriju Unije, ako i postoji, uzrokovana čimbenicima koji ne obuhvaćaju štetan uvoz iz Rusije i Kine zbog zanemarivog obujma uvoza hladnovaljanih plosnatih proizvoda od čelika iz predmetnih zemalja.
- (10) Međutim, kako je također navedeno u Obavijesti o pokretanju postupka, podnositelj zahtjeva tvrdio je da je „uklanjanje štete kako je izvorno utvrđena većinom posljedica postojanja mjera te da bi, ako se dopusti istek mjera, svako ponavljanje znatnog uvoza po dampinškim cijenama iz predmetnih zemalja vjerojatno dovelo do ponavljanja štete za industriju Unije“ ⁽⁶⁾. Svrha ispitnog postupka revizije bila je utvrditi je li vjerojatno da će istek mjera dovesti do nastavka ili ponavljanja štete uzrokovane dampinškim uvozom iz predmetnih zemalja. Informacije koje je podnositelj zahtjeva dostavio u fazi pokretanja postupka bile su dostatne da se dokaže da bi se šteta uzrokovana dampinškim uvozom ponovila ako bi se dampinški uvoz nastavio u većem obujmu. Stoga je Komisija odbacila tvrdnje stranaka o uzročno-posljedičnoj vezi.

⁽⁵⁾ Obavijest o pokretanju revizije zbog predstojećeg isteka antidampinških mjera koje se primjenjuju na uvoz određenih hladnovaljanih plosnatih proizvoda od čelika podrijetlom iz Narodne Republike Kine i Ruske Federacije (SL C 311, 3.8.2021., str. 6.).

⁽⁶⁾ SL C 311, 3.8.2021., str. 8., točka 4.2.

- (11) Ruska vlada tvrdila je da podnositelj zahtjeva nije dostavio dostatne dokaze o povećanom dampingu kako je navedeno u članku 5.2. Antidampinskog sporazuma pri izračunu uobičajene vrijednosti. Nadalje, tvrdila je da informacije koje su navedene u otvorenoj verziji zahtjeva za reviziju zbog predstojećeg isteka mjera nisu dovoljno detaljne i da nisu navedeni točni iznosi koji su upotrijebljeni za izračun marže jer su troškovi prijevoza i izvoza te cijene na ruskom tržištu hladnovaljanih plosnatih proizvoda od čelika navedeni kao približni iznosi. Ruska vlada zatražila je od Komisije da ispita izračune koji su navedeni u zahtjevu i dostavi dokaze o tome da su ti izračuni vjerodostojni. Osim toga, uputila je na članak 6.2. Antidampinskog sporazuma i navela da podnositelj zahtjeva onemogućuje ruskoj vladi i ruskim proizvođačima, kao i drugim zainteresiranim stranama, da u potpunosti brane svoje interese jer ne omogućuje razumijevanje biti informacija koje su dostavljene kao povjerljive te je od Komisije i EUROFER-a zatražila da dostave detaljnije podatke o izračunima dampinške marže.
- (12) U vezi s tvrdnjom o dostatnosti dokaza, u zahtjevu za reviziju priznato je da se ruski izvoz predmetnog proizvoda u Uniju znatno smanjio u usporedbi s razdobljem početnog ispitnog postupka. Stoga se u zahtjevu procjenjivala vjerojatnost ponavljanja dampinga na temelju izvoznih cijena za treće zemlje koje nisu dio Unije. Analizom dokaza utvrđeno je da zahtjev sadržava dostatne dokaze o vjerojatnosti ponavljanja dampinga.
- (13) Dampinška marža koja je izračunana u zahtjevu odražavala je cjenovnu politiku ruskih proizvođača izvoznika na tržištima trećih zemalja, no ne nužno i točnu razinu dampinga koja je izračunana u ispitnom postupku. Međutim, podnositelj zahtjeva u zahtjevu je dostavio dostatne dokaze o izvoznjoj cijeni i uobičajenoj vrijednosti koji upućuju na vjerojatnost ponavljanja dampinga. Podnositelj zahtjeva dostavio je i dostatno detaljan opis metodologije koja je upotrijebljena za izračun dampinga kako bi omogućio razumijevanje biti informacija koje su dostavljene kao povjerljive.
- (14) Kako bi procijenio uobičajenu vrijednost hladnovaljanih plosnatih proizvoda od čelika za ruske proizvođače izvoznike, podnositelj zahtjeva prikupio je javno dostupne podatke i podatke dostupne uz pretplatu o domaćim prodajnim cijenama jedne tone hladnovaljanih plosnatih proizvoda od čelika glavnih izvoznika na domaćem tržištu za referentno razdoblje. Komisija je provjerila i potvrdila izvoznju cijenu na temelju baze podataka Global Trade Atlas („GTA“).
- (15) Budući da je uvoz proizvoda iz postupka revizije iz Rusije u Uniju nakon uvođenja antidampinskih pristojbi iz 2016. bio zanemariv, podnositelj zahtjeva utvrdio je izvoznju cijenu na temelju više izvora podataka o cijenama izvozne prodaje ruskih hladnovaljanih plosnatih proizvoda od čelika u treće zemlje tijekom 2020. Te su izvozne cijene za jednu tonu hladnovaljanih plosnatih proizvoda od čelika utvrđene na temelju podataka o ruskim izvoznim cijenama dobivenih iz istraživanja tržišta. Izvozna cijena provjerena je i potvrđena na temelju prosječne cijene iz baze podataka GTA za tri glavna ruska izvozna odredišta.
- (16) Stoga je podnositelj zahtjeva usporedio prosječnu izvoznju cijenu hladnovaljanih plosnatih proizvoda od čelika iz Rusije na razini franko tvornica s uobičajenom vrijednošću na temelju domaćih cijena u Rusiji.
- (17) Komisija je u svojoj zakonskoj analizi uzela u obzir samo one elemente za koje su postojali dostatni odgovarajući i točni dokazi.
- (18) Stoga su tvrdnje ruske vlade odbačene.
- (19) Komisija je smatrala da verzija zahtjeva koja nije povjerljiva i koja je dostupna u dokumentaciji koja se daje na uvid zainteresiranim stranama sadržava sve bitne dokaze i sažetke koji nisu povjerljivi o povjerljivim podacima kako bi zainteresirane strane mogle na odgovarajući način ostvariti svoja prava na obranu. Stoga je ta tvrdnja odbačena.

1.7. Odabir uzorka

- (20) U Obavijesti o pokretanju postupka Komisija je navela da bi mogla provesti odabir uzorka zainteresiranih strana u skladu s člankom 17. osnovne uredbe.

1.7.1. Odabir uzorka proizvođača iz Unije

- (21) Komisija je u Obavijesti o pokretanju postupka navela da je odabrala privremeni uzorak koji se sastoji od triju proizvođača iz Unije. Komisija je uzorak odabrala na temelju obujma proizvodnje i prodaje istovjetnog proizvoda. Uzorak se sastojao od triju proizvođača iz Unije koji su činili više od 30 % procijenjenog ukupnog obujma proizvodnje istovjetnog proizvoda u Uniji i više od 20 % procijenjenog ukupnog obujma prodaje.
- (22) U skladu s člankom 17. stavkom 2. osnovne uredbe Komisija je pozvala zainteresirane strane da dostave primjedbe o privremenom uzorku. Nije zaprimljena nijedna primjedba, stoga je privremeni uzorak potvrđen i smatrao se reprezentativnim za industriju Unije.

1.7.2. Odabir uzorka uvoznika

- (23) Kako bi odlučila je li odabir uzorka potreban i, ako jest, kako bi odabrala uzorak, Komisija je od nepovezanih uvoznika zatražila da dostave informacije navedene u Prilogu Obavijesti o pokretanju postupka.
- (24) Nijedan nepovezani uvoznik nije odgovorio na obrazac za odabir uzorka. Stoga je Komisija odlučila da odabir uzorka nije potreban.

1.7.3. Odabir uzorka proizvođača izvoznika u Rusiji i Kini

- (25) Kako bi odlučila je li odabir uzorka potreban i, ako jest, kako bi odabrala uzorak, Komisija je od svih proizvođača izvoznika u Rusiji i Kini zatražila da dostave informacije navedene u Obavijesti o pokretanju postupka. Osim toga Komisija je od kineskih i ruskih tijela zatražila da utvrde eventualne ostale proizvođače izvoznike koji bi mogli biti zainteresirani za sudjelovanje u ispitnom postupku i/ili da stupe u kontakt s njima.
- (26) Komisija je u fazi pokretanja stavila na raspolaganje primjerak upitnika u dokumentaciji koja se daje na uvid zainteresiranim stranama te na internetskim stranicama Glavne uprave za trgovinu.
- (27) Nijedan kineski proizvođač izvoznik nije dostavio zatražene informacije ni pristao da ga se uključi u uzorak. Komisija je obavijestila misiju Narodne Republike Kine pri Europskoj uniji o tome da namjerava primijeniti raspoložive podatke u skladu s člankom 18. osnovne uredbe. Nije zaprimljena nijedna primjedba.
- (28) S obzirom na to da kineski proizvođači nisu surađivali, nalazi povezani s uvozom iz NRK-a utvrđeni su na temelju raspoloživih podataka u skladu s člankom 18. osnovne uredbe, točnije na temelju trgovinskih statističkih podataka o uvozu i izvozu (Eurostat, Global Trade Atlas („GTA”) ⁽⁷⁾ i OECD ⁽⁸⁾).
- (29) Tri ruska proizvođača izvoznika, odnosno PJSC Magnitogorsk Iron and Steel Works (MMK) i njegova povezana društva (grupa MMK), PJSC Novolipetsk Steel (NLMK) i njegova povezana društva (grupa NLMK) te PJSC Severstal (Severstal) i njegova povezana društva (grupa SEVERSTAL), dostavila su zatražene informacije i pristala da ih se uključi u uzorak. Međutim, ta su tri proizvođača izvoznika 6. rujna 2021. obavijestila Komisiju o tome da su odlučila da neće dostaviti pojedinačne odgovore na upitnik o antidampingu, ali da će surađivati s Komisijom u vezi sa svim drugim aspektima revizije zbog predstojećeg isteka mjera, kao što su primjedbe na zahtjev za reviziju zbog predstojećeg isteka mjera, vjerojatnost nastavka ili ponavljanja štete i interes Unije. U skladu s time, tri ruska proizvođača izvoznika dostavila su 13. rujna 2021. primjedbe o zahtjevu za reviziju zbog predstojećeg isteka mjera, navodnom nastavku i vjerojatnosti ponavljanja štetnog dampa i interesu Unije. Pozvali su Komisiju da provede selektivnu provjeru relevantnih podataka specifičnih za društva, kao što su proizvodnja, kapacitet i iskorištenost kapaciteta, koje su dostavili zajedno s primjedbama.

⁽⁷⁾ <https://www.gtis.com/gta/>.

⁽⁸⁾ https://qdd.oecd.org/subject.aspx?Subject=ExportRestrictions_IndustrialRawMaterials.

- (30) Nakon tog dopisa Komisija je 21. rujna i 19. studenoga 2021. obavijestila navedene proizvođače izvoznike o tome da ih smatra stranama koje ne surađuju i da namjerava primijeniti članak 18. osnovne uredbe te iskoristiti raspoložive podatke kako bi donijela zaključke u ispitnom postupku. Komisija je obavijestila i ruska tijela o tome da namjerava primijeniti raspoložive podatke u skladu s člankom 18. osnovne uredbe.
- (31) Komisija je 30. rujna i 29. studenoga 2021. zaprimila primjedbe povezane s primjenom članka 18. osnovne uredbe od tri ruska proizvođača izvoznika. Oni se nisu složili s Komisijinom ocjenom njihove suradnje i ponovili su da namjeravaju surađivati u vezi s drugim aspektima revizije, kao što su nastavak ili ponavljanje štete, vjerojatnost daljnjeg štetnog dampainga i interes Unije. Ponovno su pozvali Komisiju da provjeri podatke o proizvodnji, kapacitetu i iskorištenosti kapaciteta koje su dostavili.
- (32) U vezi s tim, ruski proizvođači izvoznici nisu dostavili zatražene potrebne informacije u okviru svojih odgovora na upitnik. Komisija je smatrala da su ruski proizvođači izvoznici dostavili samo fragmentirane informacije ograničene na proizvodnju, kapacitet i obujam proizvodnje, bez popratnih dokaza. Budući da proizvođači izvoznici nisu dostavili dostatne i pouzdane informacije koje bi Komisiji omogućile da dođe do razumno točnog nalaza, Komisija je upotrijebila raspoložive podatke iz dokumentacije kako je obrazloženo u uvodnoj izjavi 30. U svakom slučaju, Komisija je upotrijebila informacije koje su dostavila tri ruska proizvođača izvoznika u mjeri u kojoj je to bilo moguće.
- (33) Komisija je Vladi Narodne Republike Kine („kineska vlada“) poslala upitnik o postojanju znatnih poremećaja u NRK-u u smislu članka 2. stavka 6.a točke (b) osnovne uredbe.
- (34) Komisija je poslala upitnik i proizvođačima iz Unije u uzorku. Ti su upitnici bili objavljeni i na internetu ⁽⁹⁾ na dan pokretanja postupka. Osim toga, Komisija je poslala upitnik udruženju proizvođača iz Unije, EUROFER-u.
- (35) Odgovori na upitnik zaprimljeni su od triju proizvođača iz Unije u uzorku i EUROFER-a.

1.7.4. Provjera

- (36) Komisija je zatražila i provjerila sve informacije koje je smatrala potrebnima za utvrđivanje vjerojatnosti nastavka ili ponavljanja dampainga i štete te interesa Unije. Zbog izbijanja pandemije bolesti COVID-19 i posljedičnih mjera poduzetih za njezino suzbijanje („Obavijest o bolesti COVID-19“) ⁽¹⁰⁾ Komisija nije mogla obaviti posjete radi provjere u prostorima društava u uzorku. Umjesto toga, Komisija je putem videokonferencije provela daljinske unakrsne provjere informacija koje su dostavila sljedeća društva:

Proizvođači iz Unije

- Voestalpine Stahl GmbH, Austrija
- ThyssenKrupp Steel Europe AG, Njemačka
- ArcelorMittal Belgium, Belgija.

1.8. Daljnji postupak

- (37) Komisija je 19. kolovoza 2022., objavila osnovne činjenice i razmatranja na temelju kojih je namjeravala zadržati antidampinške pristojbe na snazi kad je riječ o uvozu iz NRK-a i Rusije. Sve su stranke imale mogućnost dostaviti primjedbe o objavi.

⁽⁹⁾ https://trade.ec.europa.eu/tdi/case_details.cfm?id=2538.

⁽¹⁰⁾ Obavijest o posljedicama izbijanja covid-19 za antidampinške i antisubvencijske ispitne postupke (2020/C 86/06) (SL C 86, 16.3.2020., str. 6.).

- (38) Komisija je razmotrila primjedbe zainteresiranih strana i prema potrebi ih uzela u obzir. Saslušanje je omogućeno stranama koje su ga zatražile.

2. PROIZVOD IZ POSTUPKA REVIZIJE, PREDMETNI PROIZVOD I ISTOVJETNI PROIZVOD

2.1. Proizvod iz postupka revizije

- (39) Proizvod iz postupka revizije isti je kao u početnom ispitnom postupku, tj. plosnati valjani proizvodi od željeza ili nelegiranog čelika ili ostalih legiranih čelika, osim nehrđajućeg čelika, svih širina, hladnovaljani (hladnoreducirani), koji nisu platirani niti prevučeni i samo su hladnovaljani (hladnoreducirani) i dalje neobrađeni, trenutačno razvrstani u oznake KN ex 7209 15 00 (oznaka TARIC 7209 15 00 90), 7209 16 90, 7209 17 90, 7209 18 91, ex 7209 18 99 (oznaka TARIC 7209 18 99 90), ex 7209 25 00 (oznaka TARIC 7209 25 00 90), 7209 26 90, 7209 27 90, 7209 28 90, 7211 23 30, ex 7211 23 80 (oznake TARIC 7211 23 80 19, 7211 23 80 95 i 7211 23 80 99), ex 7211 29 00 (oznake TARIC 7211 29 00 19 i 7211 29 00 99), 7225 50 80 i 7226 92 00 („proizvod iz postupka revizije”).
- (40) Sljedeće vrste proizvoda isključene su iz definicije proizvoda iz postupka revizije:
- plosnati valjani proizvodi od željeza ili nelegiranog čelika, svih širina, hladnovaljani (hladnoreducirani), koji nisu platirani niti prevučeni, samo hladnovaljani i dalje neobrađeni, u kolutima ili nenamotani, svih debljina, elektrolimovi,
 - plosnati valjani proizvodi od željeza ili nelegiranog čelika, svih širina, hladnovaljani (hladnoreducirani), koji nisu platirani niti prevučeni, u kolutima, debljine manje od 0,35 mm, žareni (poznati i kao „crne ploče”),
 - plosnati valjani proizvodi od ostalih legiranih čelika, svih širina, od silicijskog elektročelika, i
 - plosnati valjani proizvodi od legiranog čelika, samo hladnovaljani (hladnoreducirani) i dalje neobrađeni, od brzoreznog čelika.
- (41) Hladnovaljani plosnati proizvodi od čelika proizvode se od toplovaljanih koluta. Postupak hladnog valjanja definira se kao povlačenje lima ili trake, prethodno toplovaljane i dekapirane, kroz hladne valjke, odnosno na temperaturi nižoj od one na kojoj se metal omekšava. Hladnovaljani plosnati proizvodi od čelika proizvode se tako da budu u skladu s određenim specifikacijama ili specifikacijama krajnjeg korisnika. Isporučiti se mogu u različitim oblicima: u kolutima (podmazani ili nepodmazani), uzdužno rezani u limene ploče ili uske trake. Industrijski proizvedene hladnovaljane plosnate proizvode od čelika krajnji korisnici kupuju za razne primjene, uglavnom u proizvodnji (industrija u širem smislu, pakiranje, automobilska industrija itd.), ali i u građevinarstvu.

2.2. Predmetni proizvod

- (42) Proizvod koji je predmet ovog ispitnog postupka jest proizvod iz postupka revizije podrijetlom iz NRK-a i Rusije.

2.3. Istovjetni proizvod

- (43) Kako je utvrđeno u početnom ispitnom postupku, ovim je ispitnim postupkom revizije zbog predstojećeg isteka mjera potvrđeno da sljedeći proizvodi imaju ista osnovna fizička svojstva te iste osnovne namjene:
- predmetni proizvod pri izvozu u Uniju,
 - proizvod iz postupka revizije koji se prodaje na domaćem tržištu NRK-a i Rusije, i
 - proizvod iz postupka revizije koji u Uniji proizvodi i prodaje industrija Unije.
- (44) Stoga se ti proizvodi smatraju istovjetnim proizvodima u smislu članka 1. stavka 4. osnovne uredbe.

3. DAMPING

3.1. Narodna Republika Kina

3.1.1. Uvodne napomene

- (45) Tijekom razdoblja ispitnog postupka revizije uvoz određenih hladnovaljanih plosnatih proizvoda od čelika iz Kine nastavio se, iako na mnogo nižim razinama nego u razdoblju početnog ispitnog postupka (tj. od 1. travnja 2014. do 31. ožujka 2015.). Prema podacima Eurostata, uvoz određenih hladnovaljanih plosnatih proizvoda od čelika iz Kine činio je manje od 1 % tržišta Unije u razdoblju ispitnog postupka revizije, u usporedbi s tržišnim udjelom od 10,3 % ⁽¹¹⁾ tijekom početnog ispitnog postupka. U apsolutnim iznosima Kina je tijekom razdoblja ispitnog postupka revizije izvezla oko 32 000 tona u Uniju, što je znatan pad u usporedbi s oko 732 000 tona ⁽¹²⁾ koje je izvezla u Uniju tijekom razdoblja početnog ispitnog postupka.
- (46) Komisija je tijekom početnog ispitnog postupka utvrdila da je pri izvozu predmetnog proizvoda iz Kine postojao znatan damping na tržište Unije. Dampinške marže kineskih izvoznika koji su surađivali iznosile su od 52,7 % do 59,2 %. Zbog primjene pravila niže pristojbe antidampinške pristojbe koje su primijenjene na kineski uvoz bile su na mnogo nižoj razini, odnosno od 19,7 % do 22,1 %.
- (47) Kako je navedeno u uvodnoj izjavi 27., u ispitnom postupku nije surađivao nijedan kineski izvoznik/proizvođač. Komisija je stoga obavijestila tijela NRK-a da zbog nesuradnje može primijeniti članak 18. osnovne uredbe na nalaze o NRK-u. Komisija u tom pogledu nije zaprimila nikakve primjedbe ni zahtjeve za intervenciju službenika za saslušanje.
- (48) Shodno tomu, u skladu s člankom 18. stavkom 1. osnovne uredbe, nalazi koji se odnose na vjerojatnost nastavka ili ponavljanja dampinga u pogledu NRK-a temeljili su se na raspoloživim podacima, posebno na informacijama iz zahtjeva za reviziju zbog predstojećeg isteka mjera i podnesaka zainteresiranih strana, u kombinaciji s drugim izvorima podataka, kao što su trgovinski statistički podaci o uvozu i izvozu (Eurostat, GTA ⁽¹³⁾ i OECD ⁽¹⁴⁾), i neovisnim izvorima financijskih podataka, kao što je publikacija Global Financials koju objavljuje Dunn & Bradstreet ⁽¹⁵⁾.

3.1.2. Damping

3.1.2.1. Postupak za utvrđivanje uobičajene vrijednosti u skladu s člankom 2. stavkom 6.a osnovne uredbe za uvoz određenih hladnovaljanih plosnatih proizvoda od čelika iz NRK-a

- (49) Budući da su pri pokretanju ispitnog postupka bili raspoloživi dostatni dokazi koji su u pogledu NRK-a upućivali na postojanje znatnih poremećaja u smislu članka 2. stavka 6.a točke (b) osnovne uredbe, Komisija je pokrenula ispitni postupak na temelju članka 2. stavka 6.a osnovne uredbe.
- (50) Kako bi prikupila informacije koje je smatrala potrebnima za ispitni postupak u pogledu navodnih znatnih poremećaja, Komisija je kineskoj vladi poslala upitnik. Osim toga, Komisija je u točki 5.3.2. Obavijesti o pokretanju postupka pozvala sve zainteresirane strane da iznesu svoja stajališta, dostave informacije i popratne dokaze o primjeni članka 2. stavka 6.a osnovne uredbe u roku od 37 dana od datuma objave Obavijesti o pokretanju postupka u *Službenom listu Europske unije*. Kineska vlada nije dostavila odgovor na upitnik i nije primljen nikakav podnesak o primjeni članka 2. stavka 6.a osnovne uredbe unutar utvrđenog roka. Komisija je zatim verbalnom notom od 13. rujna 2021. obavijestila kinesku vladu da će za utvrđivanje postojanja znatnih poremećaja u NRK-u upotrijebiti raspoložive podatke u smislu članka 18. osnovne uredbe.

⁽¹¹⁾ Provedbena uredba Komisije (EU) 2016/181 od 10. veljače 2016. o uvođenju privremene antidampinške pristojbe na uvoz određenih hladnovaljanih plosnatih čeličnih proizvoda podrijetlom iz Narodne Republike Kine i Ruske Federacije (SL L 37, 12.2.2016., str. 17.), uvodna izjava 113.

⁽¹²⁾ Vidjeti prethodnu bilješku.

⁽¹³⁾ <https://www.gtis.com/gta/>

⁽¹⁴⁾ https://qdd.oecd.org/subject.aspx?Subject=ExportRestrictions_IndustrialRawMaterials.

⁽¹⁵⁾ <https://ec.altares.eu/>.

- (51) Komisija je u točki 5.3.2. obavijesti o pokretanju postupka navela i da je, s obzirom na raspoložive dokaze, moguća reprezentativna treća zemlja za Kinu u ovom predmetu Brazil, u skladu s člankom 2. stavkom 6.a točkom (a) osnovne uredbe u svrhu utvrđivanja uobičajene vrijednosti na temelju nenarušenih cijena ili referentnih vrijednosti. Komisija je navela i da će ispitati druge moguće odgovarajuće zemlje u skladu s kriterijima utvrđenima u članku 2. stavku 6.a prvoj alineji osnovne uredbe.
- (52) Komisija je 24. studenoga 2020. bilješkom („prva bilješka”) obavijestila zainteresirane strane o relevantnim izvorima koje namjerava upotrijebiti za utvrđivanje uobičajene vrijednosti. U toj je bilješci navela popis svih čimbenika proizvodnje, kao što su sirovine, rad i energija koji se koriste u proizvodnji određenih hladnovaljanih plosnatih proizvoda od čelika. Osim toga, Komisija je na temelju kriterija za odabir nenarušenih cijena, odnosno referentnih vrijednosti, utvrdila moguće reprezentativne zemlje (i to Brazil, Meksiko, Rusiju i Tursku). Komisija nije primila primjedbe na prvu bilješku.
- (53) Komisija je 17. ožujka 2022. drugom bilješkom („druga bilješka”) obavijestila zainteresirane strane o relevantnim izvorima koje je namjeravala upotrijebiti za utvrđivanje uobičajene vrijednosti, s Brazilom kao reprezentativnom zemljom. Nije zaprimljena nijedna primjedba.

3.1.2.2. Uobičajena vrijednost

- (54) U skladu s člankom 2. stavkom 1. osnovne uredbe „uobičajena vrijednost obično se temelji na cijenama, koje su nezavisni kupci platili ili plaćaju, u uobičajenom tijeku trgovine, u zemlji izvoznici”.
- (55) Međutim, prema članku 2. stavku 6.a točki (a) osnovne uredbe, „ako se [...] utvrdi da upotreba domaćih cijena i troškova u zemlji izvoznici nije primjerena zbog toga što u toj zemlji postoje znatni poremećaji u smislu točke (b), uobičajena vrijednost izračunava se isključivo na temelju troškova proizvodnje i prodaje koji odražavaju nenarušene cijene odnosno referentne vrijednosti” i ona „uključuje nenarušen i razuman iznos troškova prodaje te administrativnih i općih troškova i dobiti”.
- (56) Kako je objašnjeno u sljedećim odjeljcima, Komisija je u ovom ispitnom postupku zaključila da je, s obzirom na raspoložive dokaze i nesuradnju kineske vlade i proizvođača izvoznika, primjena članka 2. stavka 6.a osnovne uredbe primjerena.

3.1.3. Postojanje znatnih poremećaja

- (57) U nedavnim ispitnim postupcima u pogledu sektora čelika u NRK-u ⁽¹⁶⁾ Komisija je utvrdila da postoje znatni poremećaji u smislu članka 2. stavka 6.a točke (b) osnovne uredbe.
- (58) U tim ispitnim postupcima Komisija je utvrdila postojanje znatnih državnih intervencija u NRK-u kojima se narušava djelotvorna raspodjela resursa u skladu s tržišnim načelima ⁽¹⁷⁾. Konkretno, Komisija je zaključila da u sektoru čelika, koji je glavna sirovina za proizvodnju proizvoda iz postupka revizije, ne samo da postoji znatan udio vlasništva

⁽¹⁶⁾ Provedbena uredba Komisije (EU) 2022/191 od 16. veljače 2022. o uvođenju konačne antidampinške pristojbe na uvoz određenih željeznih ili čeličnih elemenata za pričvršćivanje podrijetlom iz Narodne Republike Kine (SL L 36, 17.2.2022., str. 1.); Provedbena uredba Komisije (EU) 2021/2239 od 15. prosinca 2021. o uvođenju konačne antidampinške pristojbe na uvoz određenih velikih čeličnih stupova vjetroturbina podrijetlom iz Narodne Republike Kine (SL L 450, 16.12.2021., str. 59.); Provedbena uredba Komisije (EU) 2021/635 od 16. travnja 2021. o uvođenju konačne antidampinške pristojbe na uvoz određenih zavarenih cijevi od željeza ili nelegiranog čelika podrijetlom iz Bjelorusa, Narodne Republike Kine i Rusije nakon revizije zbog predstojećeg isteka mjera u skladu s člankom 11. stavkom 2. Uredbe (EU) 2016/1036 Europskog parlamenta i Vijeća (SL L 132, 19.4.2021., str. 145.) i Provedbena uredba Komisije (EU) 2020/508 od 7. travnja 2020. o uvođenju privremene antidampinške pristojbe na uvoz određenih toplovaljanih limova i koluta od nehrđajućeg čelika podrijetlom iz Indonezije, Narodne Republike Kine i Tajvana (SL L 110, 8.4.2020., str. 3.).

⁽¹⁷⁾ Vidjeti Provedbenu uredbu (EU) 2022/191, uvodne izjave 195.–201., Provedbenu uredbu (EU) 2021/2239, uvodne izjave 67.–74., Provedbenu uredbu (EU) 2021/635, uvodne izjave 149.–150. i Provedbenu uredbu (EU) 2020/508, uvodne izjave 158.–159.

kineske vlade u smislu članka 2. stavka 6.a točke (b) prve alineje osnovne uredbe ⁽¹⁸⁾, nego i kineska vlada može utjecati na cijene i troškove zbog prisutnosti države u društvima u smislu članka 2. stavka 6.a točke (b) druge alineje osnovne uredbe ⁽¹⁹⁾. Komisija je utvrdila i da prisutnost i intervencije države na financijskim tržištima te u nabavi sirovina i ulaznih elemenata stvaraju dodatne poremećaje na tržištu. U načelu, zbog sustava planiranja u NRK-u resursi su koncentrirani u sektorima za koje je kineska vlada odredila da su strateški ili na drugi način politički važni, umjesto da se raspodjeljuju u skladu s tržišnim silama ⁽²⁰⁾. Komisija je nadalje zaključila da se kinesko zakonodavstvo o stečaju i vlasništvu ne primjenjuje na ispravan način u smislu članka 2. stavka 6.a točke (b) četvrte alineje osnovne uredbe, što dovodi do poremećaja osobito kada se omogućuje nastavak poslovanja nesolventnih društava te pri dodjeli prava korištenja zemljišta u NRK-u ⁽²¹⁾. Isto tako, Komisija je utvrdila poremećaje u području troškova plaća u sektoru čelika u smislu članka 2. stavka 6.a točke (b) pete alineje osnovne uredbe ⁽²²⁾ i poremećaje na financijskim tržištima u smislu članka 2. stavka 6.a točke (b) šeste alineje osnovne uredbe, posebno kad je riječ o pristupu kapitalu za poslovne subjekte u NRK-u ⁽²³⁾.

- (59) Kao u prethodnim ispitnim postupcima za sektor čelika u NRK-u, Komisija je u ovom ispitnom postupku ispitala je li bilo primjereno upotrijebiti domaće cijene i troškove u NRK-u s obzirom na postojanje znatnih poremećaja u smislu članka 2. stavka 6.a točke (b) osnovne uredbe. Komisija je to učinila na temelju raspoloživih dokaza iz dokumentacije, uključujući dokaze iz zahtjeva te iz Radnog dokumenta službi Komisije o znatnim poremećajima u gospodarstvu Narodne Republike Kine u svrhu ispitnih postupaka trgovinske zaštite ⁽²⁴⁾ („Izvjješće”), koji se oslanja na javno dostupne izvore. Tom su analizom obuhvaćeni ispitivanje znatnih državnih intervencija u gospodarstvu NRK-a općenito i konkretne situacije na tržištu u relevantnom sektoru, uključujući proizvod iz postupka revizije. Komisija je te dokazne materijale nadopunila svojim istraživanjem raznih kriterija relevantnih za potvrdu postojanja znatnih poremećaja u NRK-u, kako je u tom smislu utvrđeno i u prethodnim ispitnim postupcima.

⁽¹⁸⁾ Vidjeti Provedbenu uredbu (EU) 2022/191, uvodne izjave 195.–201., Provedbenu uredbu (EU) 2021/2239, uvodne izjave 67.–74., Provedbenu uredbu (EU) 2021/635, uvodne izjave 115.–118. i Provedbenu uredbu (EU) 2020/508, uvodne izjave 122.–127.

⁽¹⁹⁾ Vidjeti Provedbenu uredbu (EU) 2022/191, uvodne izjave 195.–201., Provedbenu uredbu (EU) 2021/2239, uvodne izjave 67.–74., Provedbenu uredbu (EU) 2021/635, uvodne izjave 119.–122. i Provedbenu uredbu (EU) 2020/508, uvodne izjave 128.–132.: Iako se može smatrati da pravo relevantnih državnih tijela na imenovanje i razrješenje ključnog rukovodstva u poduzećima u državnom vlasništvu, kako je predviđeno kineskim zakonodavstvom, odražava pripadajuća prava vlasništva, čelije KPK-a u poduzećima u državnom i privatnom vlasništvu još su jedan važan način na koji država može utjecati na donošenje poslovnih odluka. U skladu s pravom trgovačkih društava NRK-a u svakom društvu mora se uspostaviti organizacija KPK-a (s najmanje tri člana KPK-a kako je određeno u Statutu KPK-a), a društvo je dužno osigurati potrebne uvjete za aktivnosti partijske organizacije. Čini se da se u prošlosti taj zahtjev nije uvijek poštovao ili strogo provodio. Međutim, barem od 2016. KPK je ojačao svoja prava na kontrolu poslovnih odluka poduzeća u državnom vlasništvu kao pitanje političkog načela. Zabilježeno je i da KPK vrši pritisak na privatna društva da na prvo mjesto stave „patriotizam” i da se pridržavaju partijske stege. U 2017. zabilježeno je da su partijske čelije postojale u 70 % od približno 1,86 milijuna društava u privatnom vlasništvu i da je pritisak da organizacije KPK-a imaju konačnu riječ u poslovnim odlukama u društvima u kojima djeluju sve veći. Ta se pravila primjenjuju općenito na cijelo kinesko gospodarstvo u svim sektorima, uključujući proizvođače hladnovaljanih proizvoda od nehrđajućeg čelika i dobavljače njihovih ulaznih elemenata.

⁽²⁰⁾ Vidjeti Provedbenu uredbu (EU) 2022/191, uvodne izjave 195.–201., Provedbenu uredbu (EU) 2021/2239, uvodne izjave 67.–74., Provedbenu uredbu (EU) 2021/635, uvodne izjave 123.–129. i Provedbenu uredbu (EU) 2020/508, uvodne izjave 133.–138.

⁽²¹⁾ Vidjeti Provedbenu uredbu (EU) 2022/191, uvodne izjave 195.–201., Provedbenu uredbu (EU) 2021/2239, uvodne izjave 67.–74., Provedbenu uredbu (EU) 2021/635, uvodne izjave 130.–133. i Provedbenu uredbu (EU) 2020/508, uvodne izjave 139.–142.

⁽²²⁾ Vidjeti Provedbenu uredbu (EU) 2022/191, uvodne izjave 195.–201., Provedbenu uredbu (EU) 2021/2239, uvodne izjave 67.–74., Provedbenu uredbu (EU) 2021/635, uvodne izjave 134.–135. i Provedbenu uredbu (EU) 2020/508, uvodne izjave 143.–144.

⁽²³⁾ Vidjeti Provedbenu uredbu (EU) 2022/191, uvodne izjave 195.–201., Provedbenu uredbu (EU) 2021/2239, uvodne izjave 67.–74., Provedbenu uredbu (EU) 2021/635, uvodne izjave 136.–145. i Provedbenu uredbu (EU) 2020/508, uvodne izjave 145.–154.

⁽²⁴⁾ Radni dokument službi Komisije SWD(2017) 483 final/2, 20.12.2017., dostupno na: https://trade.ec.europa.eu/doclib/docs/2017/december/tradoc_156474.pdf

- (60) U zahtjevu se navodi da na cjelokupno kinesko gospodarstvo u velikoj mjeri utječu različite sveobuhvatne intervencije kineske vlade ili drugih javnih tijela na različitim razinama vlasti, zbog čega se u ovom ispitnom postupku ne mogu upotrebljavati domaće cijene i troškovi kineske industrije čelika. U zahtjevu se u prilog tom stajalištu upućuje na Komisijine nedavne ispitne postupke u kineskom sektoru čelika ⁽²⁵⁾ ili zaključke Globalnog foruma skupine G-20 o višku kapaciteta u industriji čelika ⁽²⁶⁾.
- (61) Konkretnije, u zahtjevu je istaknuto da se intervencionizam kineske vlade pojavljuje u različitim oblicima (administrativnom, financijskom i regulativnom) u kontekstu doktrine „socijalističkog tržišnog gospodarstva” koja je dio Statuta NRK-a, sveprisutnosti Komunističke partije Kine („KPK”) i utjecaja države na gospodarstvo u obliku inicijativa strateškog planiranja, kao što su 13. i 14. petogodišnji plan.
- (62) U zahtjevu su navedeni primjeri elemenata koji upućuju na postojanje poremećaja, kako je navedeno u članku 2. stavku 6.a točki (b) od prve do šeste alineje osnovne uredbe. Konkretnije, podnositelj zahtjeva je upućivanjem na prethodne ispitne postupke Komisije u sektoru čelika, Izvješće, izvješća tijela trećih zemalja (USTR) i drugih institucija (MMF) tvrdio sljedeće:
- Tržište hladnovaljanih plosnatih proizvoda od čelika u znatnoj mjeri opskrbljuju društva koja posluju u vlasništvu, pod kontrolom ili političkim nadzorom ili smjernicama tijela NRK-a, posebice s obzirom na utjecaj KPK-a na društva u privatnom i državnom vlasništvu imenovanjem članova KPK-a na položaje u tim društvima, kao i s obzirom na sustavno preplitanje državnih ureda i ureda KPK-a. Podnositelj zahtjeva tvrdio je i da, iako se sektor čelika u smislu proizvodnje i proizvodnog kapaciteta u otprilike istoj mjeri sastoji od društava u državnom vlasništvu i društava u privatnom vlasništvu, četiri su od pet najvećih proizvođača čelika društva u državnom vlasništvu, među ostalim Baowu, drugi najveći proizvođač sirovog čelika na svijetu, koji je u državnom vlasništvu i u znatnoj mjeri usklađen s politikom kineske vlade u području čelika. Podnositelj zahtjeva u vezi s tim istaknuo je da kineska vlada provodi plan konsolidacije 70 % proizvodnje željeza i čelika u deset vodećih društava do 2025., što je strategija koja utječe i na industriju hladnovaljanih plosnatih proizvoda od čelika, npr. pripajanje proizvođača hladnovaljanih plosnatih proizvoda od čelika Maanshan Iron & Steel društvu Baowu iz 2019.
 - Prisutnost države u društvima omogućuje joj da utječe na cijene ili troškove, posebice zbog regulatorne i upravljačke kontrole nad društvima u državnom vlasništvu, kao i zbog sve istaknutije uloge KPK-a u društvima u državnom i privatnom vlasništvu koja se posljednjih godina potiču na prepuštanje važnih odluka KPK-u. Podnositelj zahtjeva istaknuo je i osobne poveznice između udruženja CISA pod državnom kontrolom i najvećeg privatnog proizvođača čelika, kao i na prisutnost države u društvima u sektoru na početku proizvodnog lanca za koja su utvrđeni ciljevi koji dovode do neuobičajeno niskih troškova za industriju čelika.
 - Javnim politikama ili mjerama diskriminira se u korist domaćih proizvođača ili se na drugi način utječe na sile slobodnog tržišta, posebice s obzirom na sustav planiranja kojim se sredstva usmjeravaju u određene industrije, kao što je sektor čelika. Podnositelj zahtjeva to je ilustrirao citiranjem nacрта 14. petogodišnjeg plana za industriju čelika u kojem se ponavlja njegova važnost za kinesko gospodarstvo, kao i upućivanjem na druge dokumente o planiranju i strateške dokumente u kojima je predviđena potpora za sektor čelika, kao što je inicijativa Made in China 2025. Podnositelj zahtjeva dalje je uputio na druge javne politike koje utječu na sile slobodnog tržišta, npr. kineska vlada upravlja cijenama sirovina različitim mjerama, kao što su izvozne kvote, zahtjevi za izdavanje dozvola za izvoz, rabati na izvozne carine ili PDV te diferencijacija cijena energije. Osim toga, u zahtjevu su opisane inicijative kineskih tijela za proizvođače čelika koji sudjeluju u inicijativi „Jedan pojas, jedan put” radi povećanja prisutnosti kineskih društava na stranim tržištima.

⁽²⁵⁾ Provedbena uredba Komisije (EU) 2017/649 od 5. travnja 2017. o uvođenju konačne antidampinške pristojbe na uvoz određenih toplovaljanih plosnatih proizvoda od željeza, nelegiranog čelika ili drugog legiranog čelika podrijetlom iz Narodne Republike Kine (SL L 92, 6.4.2017., str. 68.); Provedbena uredba Komisije (EU) 2017/969 od 8. lipnja 2017. o uvođenju konačnih kompenzacijskih pristojbi na uvoz određenih toplovaljanih plosnatih proizvoda od željeza, nelegiranog čelika ili drugoga legiranog čelika podrijetlom iz Narodne Republike Kine i izmjeni Provedbene uredbe Komisije (EU) 2017/649 o uvođenju konačne antidampinške pristojbe na uvoz određenih toplovaljanih plosnatih proizvoda od željeza, nelegiranog čelika ili drugoga legiranog čelika podrijetlom iz Narodne Republike Kine (SL L 146, 9.6.2017., str. 17.) i Provedbena uredba Komisije (EU) 2019/688 od 2. svibnja 2019. o uvođenju konačne kompenzacijske pristojbe na uvoz određenih organski prevučeni proizvoda od čelika podrijetlom iz Narodne Republike Kine nakon revizije zbog predstojećeg isteka mjera u skladu s člankom 18. Uredbe (EU) 2016/1037 Europskog parlamenta i Vijeća (SL L 116, 3.5.2019., str. 39.).

⁽²⁶⁾ Globalni forum o višku kapaciteta u industriji čelika, izvješće ministara, 20. rujna 2018.

- Nepostojanje, diskriminatorna primjena ili neodgovarajuće izvršavanje propisa o stečaju, o trgovačkim društvima ili o vlasništvu dovodi do opstanka ili velikog broja „zombi-društava”, što pridonosi održavanju neiskorištenih kapaciteta, problemu koji je posebno istaknut u sektoru čelika i koji se širi na kinesko financijsko tržište i tržište zaduživanja. Podnositelj zahtjeva istaknuo je i da kineska vlada utječe na upotrebu zemljišta u sektoru čelika jer u Kini ne postoji koncept privatnog vlasništva nad zemljištem, što je Komisija već utvrdila u prethodnim ispitnim postupcima ⁽²⁷⁾.
 - Postoje poremećaji u području troškova plaća jer nema slobodnog pregovaranja, a jedini je pravno priznati sindikat, ACFTU, podložan vodstvu KPK-a. Podnositelj zahtjeva istaknuo je i da Kina još nije ratificirala više temeljnih konvencija Međunarodne organizacije rada i da na kinesku radnu snagu utječe sustav registracije kućanstava.
 - Pristup financijskim sredstvima odobravaju institucije koje provode ciljeve javnih politika ili na drugi način ne djeluju neovisno o državi zbog dominantnog položaja banaka u državnom vlasništvu i pod državnom kontrolom, u kojima država i KPK utječu na osoblje i poslovne odluke i koje su usklađene s ciljevima državne industrijske politike. U zahtjevu se navodi da kineski proizvođači hladnovaljanih plosnatih proizvoda od čelika ostvaruju iznimno veliku korist od povlaštenih zajmova tih banaka. Podnositelj zahtjeva istaknuo je i da privatne banke pri poslovanju moraju uzimati u obzir nacionalnu politiku. Slično poremećajima u bankarskom sektoru, u zahtjevu je opisana dominantna uloga aktera povezanih s državom na tržištu obveznica i narušavajuća uloga agencija za kreditni rejting u državnom vlasništvu ili privatnih agencija na koje država ima velik utjecaj, što poticanim industrijama omogućuje financiranje po povoljnijim stopama od onih koje bi bile dostupne na financijskim tržištima koja posluju u skladu s tržišnim načelima.
- (63) Kako je navedeno u uvodnoj izjavi 50., kineska vlada nije dostavila primjedbe ni dokaze kojima bi potkrijepila ili osporavala postojeće dokaze iz dokumentacije predmeta, uključujući Izvješće i dodatne dokaze koje je dostavio podnositelj zahtjeva, o postojanju znatnih poremećaja i/ili primjerenosti primjene članka 2. stavka 6.a osnovne uredbe u ovom predmetu.
- (64) Konkretno, znatan dio sektora proizvoda iz postupka revizije, tj. sektora čelika, i dalje je u vlasništvu kineske vlade. Mnogi najveći proizvođači hladnovaljanih plosnatih proizvoda od čelika u vlasništvu su države, kao što su npr. Hebei Iron and Steel, Handan Iron and Steel, Baoshan Iron and Steel, Shanghai Meishan Iron and Steel, BX Steel Posco Cold Rolled Sheet, WISCO International Economic and Trading, Maanshan Iron and Steel, Tianjin Rolling One Steel ili Inner Mongolia Baotu Steel Union. Baosteel, još jedno kinesko društvo koje se bavi proizvodnjom čelika, dio je grupe China Baowu Steel Group Co. Ltd. (prethodno Baosteel Group and Wuhan Iron & Steel) koja je najveći proizvođač čelika na svijetu ⁽²⁸⁾ i u konačnici 100 % u vlasništvu središnjeg SASAC-a ⁽²⁹⁾. Iako se procjenjuje da je broj poduzeća u državnom vlasništvu i broj društava u privatnom vlasništvu teoretski približno jednak, četiri od pet kineskih proizvođača čelika među 10 najvećih svjetskih proizvođača čelika u državnom su vlasništvu ⁽³⁰⁾. Istodobno, iako je deset najvećih proizvođača činilo samo 36 % ukupne industrijske proizvodnje 2016., kineska je vlada iste godine utvrdila cilj da do 2025. konsolidira 60–70 % proizvodnje čelika u približno deset velikih poduzeća ⁽³¹⁾. Tu je namjeru kineska vlada ponovila u travnju 2019. prilikom najave objavljivanja smjernica za konsolidaciju industrije čelika ⁽³²⁾. Takva konsolidacija mogla bi uključivati prisilna spajanja profitabilnih privatnih društava s poduzećima u državnom vlasništvu koja ostvaruju slabe rezultate ⁽³³⁾. Budući da kineski izvoznici proizvoda iz postupka revizije nisu surađivali, nije se mogao utvrditi točan omjer privatnih i državnih proizvođača hladnovaljanih plosnatih proizvoda od čelika. Međutim, iako možda nisu dostupni specifični podaci za sektor hladnovaljanih plosnatih proizvoda od čelika, on je podsektor industrije čelika i stoga se nalazi koji se odnose na sektor čelika smatraju indikativnima i za proizvod iz postupka revizije.

⁽²⁷⁾ Provedbena uredba (EU) 2019/688, uvodna izjava 86.

⁽²⁸⁾ Vidjeti: <https://worldsteel.org/steel-topics/statistics/top-producers/> (posljednji pristup 4. kolovoza 2022.)

⁽²⁹⁾ Vidjeti na primjer: www.fitratings.com/research/corporate-finance/china-baowu-steel-group-corporation-limited-05-03-2021 (posljednji pristup 4. kolovoza 2022.).

⁽³⁰⁾ Izvješće – poglavlje 14., str. 358.: 51 % u privatnom vlasništvu i 49 % u državnom vlasništvu u pogledu proizvodnje, odnosno 44 % u državnom vlasništvu i 56 % u privatnom vlasništvu u pogledu kapaciteta.

⁽³¹⁾ Dostupno na: www.gov.cn/zhengce/content/2016-02/04/content_5039353.htm; https://policyn.com/policy_ticker/higher-expectations-for-large-scale-steel-enterprise/?iframe=1&secret=c8uthafuthefra4e, i www.xinhuanet.com/english/2019-04/23/c_138001574.htm (posljednji pristup 4. kolovoza 2022.).

⁽³²⁾ Dostupno na http://www.jckb.cn/2019-04/23/c_137999653.htm (posljednji pristup 4. kolovoza 2022.).

⁽³³⁾ To se 2009. dogodilo spajanjem privatnog društva Rizhao i poduzeća u državnom vlasništvu Shandong Iron and Steel. Vidjeti pekinško izvješće o čeliku, str. 58., a za stečeni većinski udio grupe China Baowu Steel u društvu Magang Steel u lipnju 2019., vidjeti <https://www.ft.com/content/a7c93fae-85bc-11e9-a028-86cea8523dc2> (posljednji pristup 4. kolovoza 2022.).

- (65) Najnoviji kineski dokumenti o politikama koji se odnose na sektor čelika potvrđuju kontinuiranu važnost tog sektora za kinesku vladu, među ostalim i namjeru da intervenira u sektor u svrhu njegova oblikovanja u skladu s državnim politikama. To je vidljivo iz nacrtu smjernica Ministarstva industrije i informacijske tehnologije za poticanje visokokvalitetnog razvoja industrije čelika, u kojem se poziva na daljnju konsolidaciju industrijskog temelja i znatno povećanje stupnja modernizacije industrijskog lanca ⁽³⁴⁾, ili iz 14. petogodišnjeg plana za razvoj industrije sirovina, u skladu s kojim će se u sektoru „pridržavati kombinacije tržišnog vodstva i državnog promicanja” i „razvijati skupina vodećih društava s ekološkim vodstvom i osnovnom konkurencijom” ⁽³⁵⁾. Slični primjeri namjere kineskih tijela da nadziru i usmjeravaju razvoj sektora vidljivi su na razini provincija, na primjer u provinciji Shandong, u kojoj se predviđa „stvaranje ekosustava industrije čelika [...], uspostavljanje parkova za proizvodnju, proširenje industrijskog lanca i stvaranje industrijskih klastera”, a od industrije čelika očekuje se da „pruži primjer za transformaciju i dogradnju [...] u našoj provinciji i cijeloj zemlji” ⁽³⁶⁾.
- (66) Što se tiče mogućnosti kineske vlade da utječe na cijene i troškove zbog prisutnosti države u društvima u smislu članka 2. stavka 6.a točke (b) druge alineje osnovne uredbe, zbog nesuradnje proizvođača hladnovaljanih plosnatih proizvoda od čelika nije bilo moguće sustavno utvrditi postojanje osobnih veza između proizvođača proizvoda iz postupka revizije i KPK-a. Međutim, budući da hladnovaljani plosnati proizvodi od čelika čine podsektor sektora čelika, dostupni podaci o proizvođačima čelika relevantni su i za hladnovaljane plosnate proizvode od čelika. Na primjer, predsjednik upravnog odbora društva Baowu istodobno obavlja dužnost tajnika partijskog odbora, pri čemu je generalni direktor zamjenik tajnika partijskog odbora ⁽³⁷⁾. Isto tako, predsjednik upravnog odbora Baosteela obavlja dužnost tajnika partijskog odbora, dok je izvršni direktor zamjenik tajnika partijskog odbora ⁽³⁸⁾. Općenitije, s obzirom na opću primjenjivost zakonodavstva o prisutnosti KPK-a u društvima, ne može se pretpostaviti da se sposobnost kineske vlade da utječe na cijene i troškove svojom prisutnošću u društvima razlikuje u odnosu na sektor čelika općenito.
- (67) I javna i privatna poduzeća u sektoru hladnovaljanih plosnatih proizvoda od čelika politički se nadziru i usmjeravaju. Sljedeći primjeri prikazuju prethodno navedeni trend sve veće razine intervencije kineske vlade u sektoru hladnovaljanih plosnatih proizvoda od čelika. Mnogi proizvođači hladnovaljanih plosnatih proizvoda od čelika na svojim internetskim stranicama izričito naglašavaju aktivnosti razvoja partije, imaju članove partije u upravi društva i ističu svoju pripadnost KPK-u. Na primjer, Baowu navodi da u grupi postoji 301 partijski odbor, a među zaposlenicima društva Baowu 84 571 je član KPK-a ⁽³⁹⁾. Nadalje, grupa navodi sljedeće u pogledu jačanja Partije u poduzeću: „Jačanje vodstva partije uz poboljšanje korporativnog upravljanja, poboljšanje modernog poduzetničkog sustava. China Baowu u potpunosti provodi zahtjeve ‚Mišljenja o jačanju uloge vodstva Partije u poboljšanju korporativnog upravljanja središnjim poduzećima’, [...]. Revidiranim i poboljšanim sustavom donošenja odluka o glavnim pitanjima dodatno su ojačane ovlasti za donošenje odluka partijskog odbora, upravnog odbora, direktora i drugih upravljačkih tijela, teme i oblici odluka koje se donose koje je odobrio upravni odbor [...]. [...] Baowu poštuje i provodi istodobno planiranje jačanja Partije i reformu poduzeća, istodobno osnivanje partijskih organizacija i radnih institucija, istodobnu raspodjelu voditelja partijske organizacije i osoblja zaduženog za stranačke poslove.” ⁽⁴⁰⁾
- (68) Nadalje, u sektoru hladnovaljanih plosnatih proizvoda od čelika prisutne su politike kojima se diskriminira u korist domaćih proizvođača ili na drugi način utječe na tržište u smislu članka 2. stavka 6.a točke (b) treće alineje osnovne uredbe. Iako je industrija hladnovaljanih plosnatih proizvoda od čelika specijalizirana, a tijekom ispitnog postupka nije bilo moguće potvrditi postojanje posebnih dokumenata o politikama kojima bi se usmjeravao njezin razvoj, ona ima koristi od državnog usmjeravanja i intervencija u vezi sa sektorom čelika jer su hladnovaljani plosnati proizvodi od čelika jedan od njegovih podsektora.

⁽³⁴⁾ Vidjeti: https://www.miit.gov.cn/gzcy/yjzj/art/2020/art_af1bef04b9624997956b2bfff6cdb7383.html (posljednji pristup 13. siječnja 2022.)

⁽³⁵⁾ Vidjeti odjeljak IV., pododjeljak 3. Plana, dostupan na: https://www.miit.gov.cn/zwgk/zcwj/wjfb/tz/art/2021/art_2960538d19e34c66a5eb8d01b74cbb20.html (posljednji pristup 13. siječnja 2022.)

⁽³⁶⁾ Vidjeti 14. petogodišnji plan za razvoj industrije čelika, predgovor.

⁽³⁷⁾ Vidjeti internetske stranice grupe dostupne na: http://www.baowugroup.com/about/board_of_directors (posljednji pristup 28. ožujka 2022.)

⁽³⁸⁾ Vidjeti internetske stranice društva dostupne na: <https://www.baosteel.com/about/manager> (posljednji pristup 28. ožujka 2022.)

⁽³⁹⁾ Vidjeti internetske stranice grupe dostupne na: http://www.baowugroup.com/party_building/overview (posljednji pristup 28. ožujka 2022.)

⁽⁴⁰⁾ *Ibid.*

- (69) Kineska vlada industriju čelika smatra ključnom industrijom ⁽⁴¹⁾. To je potvrđeno u nizu planova, direktiva i drugih dokumenata koji se odnose na čelik, a izdani su na nacionalnoj, regionalnoj i općinskoj razini, na primjer u „Planu za prilagodbu i modernizaciju industrije čelika za razdoblje 2016.–2020.” koji je bio na snazi tijekom velikog dijela razdoblja ispitnog postupka revizije. U tom se planu navodi da je industrija čelika „važan osnovni sektor kineskog gospodarstva, nacionalni temelj”. ⁽⁴²⁾ Glavne zadaće i ciljevi iz tog plana obuhvaćaju sve aspekte razvoja te industrije ⁽⁴³⁾. U 13. petogodišnjem planu za gospodarski i socijalni razvoj ⁽⁴⁴⁾, koji se primjenjivao tijekom razdoblja ispitnog postupka revizije, predviđalo se pružanje potpore društvima koja proizvode vrste proizvoda od čelika visoke klase ⁽⁴⁵⁾. U prvom je planu i postizanje kvalitete, trajnosti i pouzdanosti proizvoda podupiranjem društava koja upotrebljavaju tehnologije povezane s proizvodnjom, preciznim valjanjem i poboljšanjem kvalitete čistog čelika ⁽⁴⁶⁾. Slično tome, kineska vlada u 14. petogodišnjem planu koji je donesen u ožujku 2021. predodredila je industriju čelika za transformaciju i dogradnju, kao i optimizaciju i prilagodbu industrijske strukture ⁽⁴⁷⁾.
- (70) U Katalogu smjernica za restrukturiranje industrije (verzija iz 2019.) ⁽⁴⁸⁾ („Katalog”) čelik se navodi kao poticana industrija. Željezna ruda druga je važna sirovina za proizvodnju hladnovaljanih plosnatih proizvoda od čelika. Željezna ruda bila je obuhvaćena Nacionalnim planom za mineralne resurse 2016.–2020. tijekom znatnog dijela razdoblja ispitnog postupka revizije. Planom je, među ostalim, predviđeno „osigurati koncentraciju poduzeća i razviti velike i srednje rudnike konkurentne na tržištu”, „usmjeravati lokalne resurse tako da ih se preusmjeri u velike rudarske grupe”, „smanjiti opterećenje poduzeća za željeznu rudu, povećati konkurentnost domaćih poduzeća za željeznu rudu”, „primjereno upravljati razvojem rudnika dubine od 1 000 metara i malih rudnika niskokvalitetne željezne rude”.
- (71) Željezna ruda spominje se i u 13. petogodišnjem planu za željezo 2016.–2020. koji je bio na snazi tijekom znatnog dijela razdoblja ispitnog postupka revizije. Planom je za željeznu rudu predviđeno sljedeće: „nastaviti podupirati istraživanja na domaćim ključnim mineralnim područjima, [...], podupirati niz postojećih i vrlo konkurentnih domaćih poduzeća za željeznu rudu, zahvaljujući širem i jačem razvoju, [...] i ojačati ulogu domaćih baza mineralnih resursa u smislu sigurnosti (opskrbe).”
- (72) Željezna ruda ima status strateške industrije u nastajanju i stoga je obuhvaćena 13. petogodišnjim planom za strateške industrije u nastajanju. Željezna ruda i ferolegure navedene su i u Katalogu. Ferolegure je spomenulo i Ministarstvo industrije i informacijskih tehnologija u Katalogu smjernica za razvoj i prijenos industrije za 2018. Navedeni primjeri općenito povezani sa sektorom čelika, a posebno sa željeznom rudom, koja je važna sirovina za proizvodnju hladnovaljanih plosnatih proizvoda od čelika, dokazuju da kineska vlada smatra te sektore vrlo važnima. Prema tome, kineska vlada usmjerava i daljnji razvoj sektora hladnovaljanih plosnatih proizvoda od čelika s pomoću brojnih alata i smjernica politike te kontrolira gotovo sve aspekte razvoja i funkcioniranja tog sektora. Stoga industrija hladnovaljanih plosnatih proizvoda od čelika ima koristi od vladinih smjernica i intervencija u pogledu glavnih sirovina za proizvodnju hladnovaljanih plosnatih proizvoda od čelika, odnosno željeza.
- (73) Ukratko, kineska vlada utvrdila je mjere kojima subjekte navodi da postupaju u skladu s ciljevima javne politike pružanja potpore poticanim industrijama, uključujući proizvodnju glavnih sirovina koje se upotrebljavaju u proizvodnji hladnovaljanih plosnatih proizvoda od čelika. Takvim se mjerama sprečava slobodno djelovanje tržišnih sila.

⁽⁴¹⁾ Izvješće, dio III., poglavlje 14., str. 346. i dalje.

⁽⁴²⁾ Uvod u Plan za prilagodbu i modernizaciju industrije čelika.

⁽⁴³⁾ Izvješće – poglavlje 14., str. 347.

⁽⁴⁴⁾ *The 13th Five-Year Plan for Economic and Social Development of the People's Republic of China (2016-2020)* (13. petogodišnji plan za gospodarski i socijalni razvoj Narodne Republike Kine (2016.–2020.)), dostupan na adresi <https://en.ndrc.gov.cn/policies/202105/P020210527785800103339.pdf> (posljednji pristup 4. kolovoza 2022.).

⁽⁴⁵⁾ Izvješće – poglavlje 14., str. 349.

⁽⁴⁶⁾ Izvješće – poglavlje 14., str. 352.

⁽⁴⁷⁾ Vidjeti 14. petogodišnji plan Narodne Republike Kine za nacionalni gospodarski i socijalni razvoj i dugoročne ciljeve za 2035., dio III., članak VIII., dostupan na:

<https://cset.georgetown.edu/publication/china-14th-five-year-plan/> (posljednji pristup 4. kolovoza 2022.)

⁽⁴⁸⁾ „Katalog smjernica za restrukturiranje industrije (verzija iz 2019.)” odobren Dekretom br. 29 Nacionalnog povjerenstva za razvoj i reforme Narodne Republike Kine od 27. kolovoza 2019., dostupno na: <http://www.gov.cn/xinwen/2019-11/06/5449193/files/26c9d25f713f4ed5b8dc51ae40ef37af.pdf> (posljednji pristup 27. lipnja 2022.).

- (74) Ovim ispitnim postupkom nisu otkriveni nikakvi dokazi da diskriminatorsna primjena ili neodgovarajuće izvršavanje zakonodavstva o stečaju i vlasništvu iz članka 2. stavka 6.a točke (b) četvrte alineje osnovne uredbe u sektoru hladnovaljanih plosnatih proizvoda od čelika iz uvodne izjave 55. ne bi utjecali na proizvođače proizvoda iz postupka revizije.
- (75) Na sektor hladnovaljanih plosnatih proizvoda od čelika utječu i poremećaji u području troškova plaća u smislu članka 2. stavka 6.a točke (b) pete alineje osnovne uredbe, kako je navedeno i u uvodnoj izjavi 55. Ti poremećaji utječu na sektor izravno (kad je riječ o proizvodnji proizvoda iz postupka revizije ili glavnih ulaznih elemenata) i neizravno (kad je riječ o pristupu kapitalu ili ulaznim elementima društava koja podliježu istom sustavu rada u NRK-u) ⁽⁴⁹⁾.
- (76) Nadalje, u ovom ispitnom postupku nisu dostavljeni dokazi o tome da na sektor hladnovaljanih plosnatih proizvoda od čelika ne utječu državne intervencije u financijskom sustavu u smislu članka 2. stavka 6.a točke (b) šeste alineje osnovne uredbe, kako je navedeno i u uvodnoj izjavi 55. Prema tomu, znatne državne intervencije u financijski sustav ozbiljno utječu na tržišne uvjete na svim razinama.
- (77) Naposljetku, Komisija podsjeća da su za proizvodnju hladnovaljanih plosnatih proizvoda od čelika potrebni razni ulazni elementi. Kada proizvođači hladnovaljanih plosnatih proizvoda od čelika kupuju ulazne elemente ili ugovaraju njihovu nabavu, cijene koje plaćaju (i koje se iskazuju kao njihovi troškovi) očito su izložene istim prethodno navedenim sustavnim poremećajima. Na primjer, dobavljači ulaznih elemenata zapošljavaju radnu snagu koja je izložena poremećajima. Mogu pozajmiti novac koji je izložen poremećajima u financijskom sektoru/raspodjeli kapitala. Osim toga, dio su sustava planiranja koji se primjenjuje na svim razinama vlasti i u svim sektorima.
- (78) Stoga ne samo da domaće prodajne cijene hladnovaljanih plosnatih proizvoda od čelika nisu primjerene za uporabu u smislu članka 2. stavka 6.a točke (a) osnovne uredbe, nego su i svi troškovi ulaznih elemenata (uključujući sirovine, energiju, zemljište, financiranje, rad itd.) nepouzdati jer na određivanje njihovih cijena utječu znatne državne intervencije, kako je opisano u dijelovima I. i II. Izvješća. Naime, državne intervencije opisane u pogledu raspodjele kapitala, zemljišta, rada, energije i sirovina prisutne su u cijelom NRK-u. To znači, na primjer, da je ulazni element koji je sam proizveden u NRK-u kombinacijom niza čimbenika proizvodnje izložen znatnim poremećajima. Isto vrijedi i za ulazne elemente ulaznih elemenata i tako dalje.
- (79) Ni kineska vlada ni proizvođači izvoznici nisu u ovom ispitnom postupku predložili nikakve dokaze ni argumente koji bi to osporili.
- (80) Ukratko, raspoloživi dokazi pokazali su da cijene ili troškovi proizvoda iz postupka revizije, uključujući troškove sirovina, energije i rada, nisu rezultat sila slobodnog tržišta jer na njih utječu znatne državne intervencije u smislu članka 2. stavka 6.a točke (b) osnovne uredbe, kao što je vidljivo iz stvarnog ili mogućeg utjecaja jednog ili više u njoj navedenih relevantnih elemenata. Na temelju toga i zbog nesuradnje kineske vlade Komisija je zaključila da u ovom predmetu nije primjereno upotrijebiti domaće cijene i troškove za utvrđivanje uobičajene vrijednosti. Komisija je stoga uobičajenu vrijednost izračunala isključivo na temelju troškova proizvodnje i prodaje koji odražavaju nenarušene cijene odnosno referentne vrijednosti, to jest, u ovom slučaju, na temelju odgovarajućih troškova proizvodnje i prodaje u odgovarajućoj reprezentativnoj zemlji, u skladu s člankom 2. stavkom 6.a točkom (a) osnovne uredbe, što se opisuje u sljedećem odjeljku.

3.1.4. Reprezentativna zemlja

3.1.4.1. Opće napomene

- (81) Odabir reprezentativne zemlje temeljio se na sljedećim kriterijima u skladu s člankom 2. stavkom 6.a osnovne uredbe:
- sličan stupanj gospodarskog razvoja kao Kina. U tu svrhu Komisija je iz baze podataka Svjetske banke odabrala zemlje čiji je bruto nacionalni dohodak po stanovniku sličan bruto nacionalnom dohotku Kine ⁽⁵⁰⁾,

⁽⁴⁹⁾ Vidjeti Provedbenu uredbu (EU) 2021/635, uvodne izjave 134.–135. i Provedbenu uredbu (EU) 2020/508, uvodne izjave 143.–144.

⁽⁵⁰⁾ Otvoreni podaci Svjetske banke – viši srednji dohodak, <https://data.worldbank.org/income-level/upper-middle-income>.

- proizvodnja proizvoda iz postupka revizije u toj zemlji ⁽⁵¹⁾,
- raspoloživost relevantnih javnih podataka u reprezentativnoj zemlji,
- ako ima više mogućih reprezentativnih zemalja, prednost bi, ako je to moguće, trebalo dati zemlji s odgovarajućom razinom socijalne zaštite i zaštite okoliša.

(82) Kako je objašnjeno u uvodnim izjavama 52. i 53., Komisija je dokumentaciji dodala dvije bilješke o izvorima za utvrđivanje uobičajene vrijednosti. U njima su opisane činjenice i dokazi na kojima se temelje relevantni kriteriji. Od strana nije zaprimljena nijedna primjedba povezana s tim elementima i relevantnim izvorima kako je opisano u dvjema prethodnim bilješkama. Komisija je u drugoj bilješci obavijestila zainteresirane strane o svojoj namjeri da Brazil smatra odgovarajućom reprezentativnom zemljom u ovom slučaju ako se potvrdi postojanje znatnih poremećaja u skladu s člankom 2. stavkom 6.a osnovne uredbe.

3.1.4.2. Sličan stupanj gospodarskog razvoja kao u NRK-u

- (83) Komisija je u prvoj bilješci o čimbenicima proizvodnje utvrdila da su, prema Svjetskoj banci, Brazil, Meksiko, Rusija i Turska zemlje sa sličnom razinom gospodarskog razvoja kao NRK (tj. Svjetska banka sve ih je na temelju bruto nacionalnog dohotka svrstala u kategoriju zemalja s „visokim srednjim dohotkom”), a poznato je da se u njima odvija proizvodnja proizvoda iz postupka revizije.
- (84) Podnositelj zahtjeva u svojem je zahtjevu predložio Brazil kao navodno odgovarajuću reprezentativnu zemlju zato što u Brazilu postoji više integriranih proizvođača čelika i zato što je najbolji primjer konkurentnog domaćeg tržišta za glavne proizvode od čelika, uključujući i proizvod iz postupka revizije. Podnositelj zahtjeva u svojem je zahtjevu naveo i da se svi ulazni elementi koji se upotrebljavaju u proizvodnji proizvoda iz ispitnog postupka u Brazilu uobičajeno uvoze iz više izvora, u velikoj mjeri nenarušenih.
- (85) Nisu zaprimljene nikakve primjedbe u pogledu zemalja utvrđenih u toj bilješci.

3.1.4.3. Raspoloživost relevantnih javnih podataka u reprezentativnoj zemlji

- (86) Komisija je u prvoj bilješci navela da je za zemlje utvrđene kao zemlje u kojima se proizvodi proizvod iz postupka revizije, odnosno Brazil, Meksiko, Rusiju i Tursku, potrebno dodatno provjeriti dostupnost javnih podataka, posebno javnih financijskih podataka proizvođača proizvoda iz postupka revizije.
- (87) U vezi s Meksikom, Komisija je utvrdila dva društva koja su u prvoj bilješci utvrđena kao proizvođači. Međutim, jedno od tih dvaju društava ostvarivalo je gubitke od 2016. nadalje, uključujući 2020. Kad je riječ o drugom društvu, ispostavilo se da njegovi financijski izvještaji za 2020. nisu usklađeni s njegovim financijskim izvještajima za prethodnu godinu (2019.): na primjer, neto prodaja 2020. bila je otprilike sedam puta manja nego 2019. Nisu pronađeni podaci kojima se objašnjava ta razlika u neto prodaji (koja utječe i na neto dobit) 2020. i 2019. Stoga se nijedno od društava nije smatralo prikladnim kandidatom za utvrđivanje režijskih troškova proizvodnje, troškova prodaje te administrativnih i općih troškova i dobiti. Budući da Komisiji nisu dostupne druge informacije u dokumentaciji o prisutnosti drugih društava koja proizvode proizvod iz postupka revizije u Meksiku i čiji su financijski podaci lako dostupni, Komisija je zaključila da se Meksiko više ne može smatrati odgovarajućom reprezentativnom zemljom.
- (88) U vezi s Rusijom, Komisija je utvrdila dva društva koja su u prvoj bilješci utvrđena kao proizvođači i za koja su postojali javno dostupni financijski podaci. Oba su društva 2020. i prethodnih godina bila profitabilna. Međutim, kako je navedeno u uvodnoj izjavi 91., Komisija je utvrdila niz problema s dostupnim podacima za Rusiju jer ona nije uvozila niz važnih sirovina, kao što je ukapljeni prirodni plin koji se upotrebljava za proizvodnju proizvoda iz ispitnog postupka. Osim toga, činilo se da u Rusiji postoje poremećaji povezani s cijenama prirodnog plina. Stoga je Komisija zaključila da Rusija nije bila prikladna da bi se smatrala odgovarajućom reprezentativnom zemljom za ovaj ispitni postupak.

⁽⁵¹⁾ Ako se u nekoj zemlji sa sličnim stupnjem razvoja ne proizvodi proizvod iz postupka revizije, može se uzeti u obzir proizvodnja proizvoda iz iste opće kategorije i/ili sektora proizvoda iz postupka revizije.

- (89) U vezi s Turskom, Komisija je u prvoj bilješci utvrdila dva društva kao proizvođače. Međutim, za jedno od njih nisu bili dostupni nedavni financijski izvještaji. Unatoč tome što je društvo 2020. i prethodnih godina bilo profitabilno, Komisija razinu njegovih troškova prodaje te općih i administrativnih troškova nije smatrala razumno jer su ti troškovi izraženi kao postotak troškova proizvodnje bili niski (2020. ispod 2 %) ili čak negativni. Stoga je Komisija zaključila da ne može upotrijebiti podatke tih društava kao nenarušene i razumne iznose troškova prodaje te općih i administrativnih troškova za utvrđivanje nenarušene uobičajene vrijednosti. Stoga je Komisija zaključila da se Turska ne može smatrati odgovarajućom reprezentativnom zemljom za ovaj ispitni postupak.
- (90) Naposljetku, u vezi s Brazilom, Komisija je u prvoj bilješci utvrdila pet društava koja proizvode hladnovaljane plosnate proizvode od čelika. Međutim, dva od tih pet društava imala su negativne troškove prodaje te opće i administrativne troškove izražene kao postotak troškova proizvodnje, zbog čega se njihovi podaci nisu mogli upotrijebiti u svrhu utvrđivanja nenarušene uobičajene vrijednosti. Za preostala tri brazilska društva postojali su noviji javni financijski podaci u skladu s kojima su ta društva 2020. ostvarila dobit i imala razumne iznose troškova prodaje te općih i administrativnih troškova.
- (91) Komisija je analizirala i uvoz glavnih čimbenika proizvodnje u Brazil, Meksiko, Rusiju i Tursku. Analiza podataka o uvozu pokazala je da Rusija nije uvozila neke važne čimbenike proizvodnje. Osim toga, činilo se da u Rusiji postoje poremećaji povezani s cijenama prirodnog plina. Osim toga, analiza podataka o uvozu pokazala je da Turska nije uvozila ukapljeni prirodni plin (HS 2711 11 prirodni plin, ukapljeni) i da je uvozila samo ograničenu količinu kisika (HS 2804 40 kisik). Stoga se ni Rusija ni Turska nisu mogle smatrati prikladnom reprezentativnom zemljom.
- (92) S obzirom na prethodna razmatranja, Komisija je zainteresirane strane u drugoj bilješci obavijestila da namjerava upotrijebiti Brazil kao odgovarajuću reprezentativnu zemlju i tri brazilska društva (ArcelorMittal Brazil, CSN i Usiminas), u skladu s člankom 2. stavkom 6.a točkom (a) prvom alinejom osnovne uredbe, kako bi utvrdila nenarušene cijene odnosno referentne vrijednosti za izračun uobičajene vrijednosti.
- (93) Zainteresirane strane pozvane su da dostave primjedbe o primjerenosti Brazila kao reprezentativne zemlje i triju društava (ArcelorMittal Brazil, CSN i Usiminas) kao proizvođača u reprezentativnoj zemlji. Nije zaprimljena nijedna primjedba kao odgovor na drugu bilješku.

3.1.4.4. Razina socijalne zaštite i zaštite okoliša

- (94) Budući da se na temelju svih navedenih elemenata utvrdilo da je Brazil jedina odgovarajuća reprezentativna zemlja, nije bilo potrebe provesti ocjenu razine socijalne zaštite i zaštite okoliša u skladu sa zadnjom rečenicom članka 2. stavka 6.a točke (a) prve alineje osnovne uredbe.

3.1.4.5. Zaključak

- (95) Uzimajući u obzir prethodnu analizu, Brazil je ispunio kriterije da bi ga se smatralo odgovarajućom reprezentativnom zemljom, utvrđene u članku 2. stavku 6.a točki (a) prvoj alineji osnovne uredbe.

3.1.5. Izvori upotrijebljeni za utvrđivanje nenarušenih troškova

- (96) Komisija je u prvoj bilješci navela čimbenike proizvodnje kao što su materijali, energija i radna snaga koje proizvođači izvoznici upotrebljavaju u proizvodnji proizvoda iz postupka revizije te je pozvala zainteresirane strane da dostave primjedbe i predlože javno dostupne podatke o nenarušenim vrijednostima za svaki od faktora proizvodnje u toj bilješci.

- (97) Potom je Komisija u drugoj bilješci navela da će za izračun uobičajene vrijednosti u skladu s člankom 2. stavkom 6.a točkom (a) osnovne uredbe upotrijebiti bazu podataka GTA kako bi utvrdila nenarušeni trošak većine čimbenika proizvodnje, ponajprije sirovina. Osim toga, Komisija je navela da će za utvrđivanje nenarušenih troškova energije upotrijebiti podatke iz sljedećih izvora: cijenu električne energije koju naplaćuje jedan od najvećih dobavljača električne energije u Brazilu, društvo EDP Brasil ⁽⁵²⁾, te će upotrijebiti te podatke, kako je dodatno obrazloženo u uvodnoj izjavi 109., za cijenu prirodnog plina u Brazilu. Nadalje, Komisija je navela da će za utvrđivanje nenarušenih troškova rada upotrijebiti statističke podatke ILO-a kako bi odredila plaće u Brazilu. Statistički podaci ILO-a ⁽⁵³⁾ sadržavaju podatke o mjesečnim plaćama zaposlenika ⁽⁵⁴⁾ i prosječnim tjednim radnim satima u brazilskom proizvodnom sektoru ⁽⁵⁵⁾ za 2020.
- (98) Komisija je u drugoj bilješci obavijestila zainteresirane strane i o tome da će zbog nesuradnje kineskih proizvođača izvoznika grupirati zanemariv udio nekih sirovina u ukupnom trošku proizvodnje pod „potrošni materijal” na temelju informacija koje je podnositelj zahtjeva dostavio u zahtjevu. Nadalje, Komisija je navela da će primijeniti postotak na ponovno izračunani trošak sirovina na temelju podataka koje je podnositelj zahtjeva dostavio u zahtjevu za utvrđivanje potrošnog materijala pri upotrebi utvrđenih nenarušenih referentnih vrijednosti u odgovarajućoj reprezentativnoj zemlji.
- (99) Nije zaprimljena nijedna primjedba.

3.1.6. Nenarušeni troškovi i referentne vrijednosti

3.1.6.1. Čimbenici proizvodnje

- (100) Komisija je od podnositelja zahtjeva zatražila da objasni relevantne čimbenike proizvodnje koji se upotrebljavaju za proizvodne postupke, počevši od toplovaljanih poluproizvoda, i da dostavi ažuriranu verziju troškova prijevoza koja obuhvaća cijelo razdoblje ispitnog postupka revizije. Podnositelj zahtjeva tražene je informacije dostavio 17. veljače 2022.
- (101) Uzimajući u obzir sve informacije na temelju zahtjeva i informacije koje je naknadno dostavio podnositelj zahtjeva, utvrđeni su sljedeći faktori proizvodnje i njihovi izvori za potrebe utvrđivanja uobičajene vrijednosti u skladu s člankom 2. stavkom 6.a točkom (a) osnovne uredbe:

Tablica 1.

Čimbenici proizvodnje određenih hladnovaljanih plosnatih proizvoda

Čimbenik proizvodnje	Oznaka robe	Nenarušena vrijednost u CNY	Mjerna jedinica
Sirovine			
Dolomit	251810, 251820 i 251830	169,9	Tona
Vapnenac	252100	160,8	Tona
Živo vapno	252210	852,8	Tona
Željezne rude i koncentрати	260111 i 260112	1 206,8	Tona
Željezni materijali	720310 i 720390	453 671	Tona

⁽⁵²⁾ [https://www.edp.com.br/distribuicao-es/saiba-mais/informativos/tarifas-aplicadas-a-clientes-atendidos-em-alta-e-media-tensao-\(grupo-a\)](https://www.edp.com.br/distribuicao-es/saiba-mais/informativos/tarifas-aplicadas-a-clientes-atendidos-em-alta-e-media-tensao-(grupo-a)), i <https://www.edp.com.br/distribuicao-es/saiba-mais/informativos/bandeira-tarifaria>

⁽⁵³⁾ <https://ilostat.ilo.org/>

⁽⁵⁴⁾ <https://ilostat.ilo.org/data/> https://www.ilo.org/shinyapps/bulkexplorer36/?lang=en&segment=indicator&id=EAR_4MTH_SEX_ECO_CUR_NB_A

⁽⁵⁵⁾ https://www.ilo.org/shinyapps/bulkexplorer38/?lang=en&segment=indicator&id=HOW_TEMP_SEX_ECO_NB_A

Antracit i bitumenski kameni ugljen	270111 i 270112	662	Tona
Koks i polukoks od kamenog ugljena	270400	2 027,6	Tona
Kisik	280440	8 796,3	Kubični metar
Feromangan	720211 i 720219	9 388,2	Tona
Ferokrom	720241 i 720249	9 470,6	Tona
Poluproizvodi od željeza ili nelegiranog čelika	7207	4 256,3	Tona
Plosnati valjani proizvodi od željeza ili nelegiranog čelika	72081000, 72082500, 72082610, 72082690, 72082710, 72082790, 72083610, 72083690, 72083700, 72083810, 72083890, 72083910, 72083990, 72084000, 72085100, 72085200, 72085300, 72085400, 72089000, 72111300, 72111400, 72111900	4 637,9	Tona
Plosnati valjani proizvodi od ostalih legiranih čelika, širine 600 mm ili veće	72253000, 72254010, 72254090	8 539,6	Tona
Plosnati valjani proizvodi od ostalih legiranih čelika, širine manje od 600 mm	72269100	9 081,8	Tona
Nusproizvodi: Otpad			
Otpaci i lomljena željeza ili čelika	720430 i 720449	2 383,3	Tona
Strugotina, piljevina, odresci i slični otpaci od tokarenja, glodanja, blanjanja, brušenja, turpijanja i sličnih obrada i odresci i izresci od štancanja i rezanja željeza ili čelika	720441	3 269,1	Tona
Rad			
Rad		24,8	po radniku po satu
Energetika			
Električna energija		547,7	KWH
Prirodni plin	271111 i 271112	1 638	Tona

3.1.6.2. Sirovine

- (102) Prema informacijama koje je podnositelj zahtjeva dostavio u zahtjevu postoje dva glavna proizvodna postupka za proizvodnju određenih hladnovaljanih plosnatih proizvoda od čelika:

- prvi proizvodni postupak koji počinje od sirovina i u kojem se upotrebljava visoka peć na kisik: u tom je proizvodnom postupku prvi korak proizvodnja „hladnovaljanog plosnatog proizvoda pune tvrdoće” iz sirovina (ponajprije željezne rude i koksnog ugljena), odnosno proizvoda koji se dobiva neposredno nakon što toplovaljani materijal prođe kroz valjački stan za hladno valjanje kako bi se stanjio. Drugi je korak žarenje, ponovno zagrijavanje hladnovaljanog plosnatog proizvoda pune tvrdoće kako bi mu se vratila svojstva čelika;
- drugi proizvodni postupak koji počinje od poluproizvoda, odnosno toplovaljanih plosnatih proizvoda od čelika: proizvodnja hladnovaljanih plosnatih proizvoda od čelika počinje od kupljenih toplovaljanih plosnatih koluta od čelika („dekapirani koluti”), koji su uvjerljivo najveći dio troškova za ulazne elemente.
- (103) Kako bi utvrdila nenarušenu cijenu sirovina (u slučaju prvog proizvodnog postupka) i toplovaljanih plosnatih proizvoda od čelika (u slučaju drugog proizvodnog postupka) koji su dostavljeni do vrata tvornice proizvođača iz reprezentativne zemlje, Komisija je kao temelj primijenila ponderiranu prosječnu cijenu uvoza u reprezentativnu zemlju na temelju podataka iz baze podataka GTA kojoj su dodane uvozne carine i troškovi prijevoza. Uvozna cijena u reprezentativnoj zemlji utvrđena je kao ponderirani prosjek jediničnih cijena uvoza iz svih trećih zemalja osim NRK-a i zemalja koje nisu članice WTO-a i koje su navedene u Prilogu 1. Uredbi (EU) 2015/755 Europskog parlamenta i Vijeća ⁽⁵⁶⁾. Komisija je odlučila isključiti uvoz iz NRK-a u reprezentativnu zemlju jer je u uvodnoj izjavi 80. zaključila da nije primjereno upotrijebiti domaće cijene i troškove u NRK-u zbog postojanja znatnih poremećaja u skladu s člankom 2. stavkom 6.a točkom (b) osnovne uredbe. S obzirom na to da nema dokaza koji potvrđuju da isti poremećaji ne utječu jednako na proizvode namijenjene izvozu, Komisija je smatrala da su isti poremećaji utjecali na izvozne cijene. Nakon isključenja uvoza iz NRK-a u reprezentativnu zemlju obujam uvoza iz ostalih trećih zemalja ostao je reprezentativan.
- (104) Udio niza čimbenika proizvodnje u ukupnim troškovima sirovina u razdoblju ispitnog postupka revizije bio je zanemariv. Budući da vrijednost koja je za njih upotrijebljena nije imala znatan utjecaj na izračune dampinške marže, neovisno o upotrijebljenom izvoru, Komisija je odlučila uključiti te troškove u potrošni materijal. Kako je obrazloženo u uvodnoj izjavi 98., Komisija je primijenila postotak koji je podnositelj zahtjeva dostavio u svojem zahtjevu za utvrđivanje količine potrošnog materijala pri upotrebi utvrđenih nenarušenih referentnih vrijednosti u odgovarajućoj reprezentativnoj zemlji.
- (105) U vezi s uvoznom carinom, Komisija je navela da je Brazil uvezio najvažnije sirovine (željeznu rudu iz više od pet zemalja te koks i kameni ugljen iz više od deset zemalja). Budući da u reviziji zbog predstojećeg isteka mjera nije potrebno izračunati točnu dampinšku maržu, nego utvrditi vjerojatnost nastavka ili ponavljanja dampinga, Komisija je uvozne carine za svaku sirovinu izračunala na temelju reprezentativnog obujma uvoza iz ograničenog broja zemalja koji čini barem 80 % ukupnog uvoza najvažnijih sirovina (željezna ruda, koks i kameni ugljen).
- (106) U vezi s troškovima prijevoza, Komisija je zbog nepostojanja suradnje od podnositelja zahtjeva zatražila da dostavi ažuriranu verziju razine troškova prijevoza koja obuhvaća cijelo razdoblje ispitnog postupka revizije. Podnositelj zahtjeva dostavio je zatražene informacije 4. i 17. veljače 2022. Komisija je domaće troškove prijevoza za isporuku sirovina izrazila kao postotak stvarnog troška tih sirovina i zatim je taj postotak primijenila na nenarušeni trošak tih istih sirovina kako bi dobila nenarušene troškove prijevoza. Komisija je smatrala da omjer između troškova koje proizvođač izvoznik snosi za sirovine i njegovih prijavljenih troškova prijevoza može opravdano upotrijebiti kao pokazatelj za procjenu nenarušenih troškova prijevoza sirovina pri njihovoj isporuci u tvornicu društva.

3.1.6.3. Rad

- (107) Komisija je za određivanje plaća u Brazilu upotrijebila statističke podatke ILO-a. Statistički podaci ILO-a ⁽⁵⁷⁾ sadržavaju podatke o mjesečnim plaćama zaposlenika ⁽⁵⁸⁾ i prosječnim tjednim radnim satima u brazilskom proizvodnom sektoru ⁽⁵⁹⁾ za 2020.

⁽⁵⁶⁾ Uredba (EU) 2015/755 Europskog parlamenta i Vijeća od 29. travnja 2015. o zajedničkim pravilima za uvoz iz određenih trećih zemalja (SL L 123, 19.5.2015., str. 33.). Prema članku 2. stavku 7. osnovne uredbe domaće cijene u tim zemljama ne mogu se upotrebljavati za utvrđivanje uobičajene vrijednosti te su, u svakom slučaju, takvi podaci o uvozu bili zanemarivi.

⁽⁵⁷⁾ <https://ilostat.ilo.org/>

⁽⁵⁸⁾ <https://ilostat.ilo.org/data/> https://www.ilo.org/shinyapps/bulkexplorer36/?lang=en&segment=indicator&id=EAR_4MTH_SEX_CO_CUR_NB_A

⁽⁵⁹⁾ https://www.ilo.org/shinyapps/bulkexplorer38/?lang=en&segment=indicator&id=HOW_TEMP_SEX_ECO_NB_A

3.1.6.4. Električna energija

- (108) Kako bi utvrdila nenarušenu vrijednost cijene električne energije, Komisija je upotrijebila cijenu električne energije koju je dostavio jedan od najvećih dobavljača električne energije u Brazilu, društvo EDP Brasil ⁽⁶⁰⁾.

3.1.6.5. Prirodni plin

- (109) Cijena prirodnog plina u Brazilu temelji se na podacima koji sadržavaju cijene uvezenog plina s plaćenom carinom tako što se uvezene količine i vrijednosti preuzete iz baze podataka GTA kombiniraju s podacima o pristojbama iz baze podataka MacMap ⁽⁶¹⁾.

3.1.6.6. Režijski troškovi proizvodnje, troškovi prodaje te opći i administrativni troškovi, dobit i amortizacija

- (110) U skladu s člankom 2. stavkom 6.a točkom (a) osnovne uredbe „izračunana uobičajena vrijednost uključuje nenarušen i razuman iznos troškova prodaje te administrativnih i općih troškova i dobiti”. Osim toga, mora se utvrditi vrijednost režijskih troškova proizvodnje kako bi se obuhvatili troškovi koji nisu uključeni u navedene čimbenike proizvodnje.
- (111) Komisija je upotrijebila financijske podatke triju brazilskih društava (ArcelorMittal Brazil, CSN i Usiminas) koja su proizvođači u reprezentativnoj zemlji, kako je navedeno u uvodnoj izjavi 90.
- (112) Zbog nesuradnje kineskih proizvođača izvoznika Komisija je za utvrđivanje nenarušene vrijednosti režijskih troškova proizvodnje upotrijebila raspoložive podatke u skladu s člankom 18. osnovne uredbe. Komisija je stoga na temelju podataka koje je podnositelj naveo u zahtjevu utvrdila omjer režijskih troškova proizvodnje i ukupnih troškova proizvodnje i rada. Taj je postotak zatim primijenjen na nenarušenu vrijednost troška proizvodnje kako bi se izračunala nenarušena vrijednost režijskih troškova proizvodnje.

3.1.7. Izračun uobičajene vrijednosti

- (113) Na temelju prethodno navedenog Komisija je izračunala uobičajenu vrijednost po vrsti proizvoda na razini franko tvornica u skladu s člankom 2. stavkom 6.a točkom (a) osnovne uredbe.
- (114) Prvo, Komisija je utvrdila nenarušene troškove proizvodnje. Budući da proizvođači izvoznici nisu surađivali, Komisija se oslonila na informacije o upotrebi svakog čimbenika (materijala i rada) za proizvodnju proizvoda iz postupka revizije koje je podnositelj zahtjeva dostavio u okviru zahtjeva za reviziju.
- (115) Nakon što je utvrdila nenarušene troškove proizvodnje, Komisija je dodala režijske troškove proizvodnje, troškove prodaje te opće i administrativne troškove i dobit, kako je navedeno u uvodnoj izjavi 112. Režijski troškovi proizvodnje utvrđeni su na temelju podataka koje je dostavio podnositelj zahtjeva. Troškovi prodaje te opći i administrativni troškovi i dobit utvrđeni su na temelju financijskih podataka triju brazilskih društava (ArcelorMittal Brazil, CSN i Usiminas), kako je navedeno u uvodnoj izjavi 111. Komisija je nenarušenom trošku proizvodnje dodala stavke u nastavku:

— režijske troškove proizvodnje, koji su iznosili ukupno 10 % izravnih troškova proizvodnje za prvi proizvodni postupak i 2 % izravnih troškova proizvodnje za drugi proizvodni postupak,

⁽⁶⁰⁾ <https://www.edp.com.br/distribuicao-es/saiba-mais/informativos/tarifas-aplicadas-a-clientes-atendidos-em-alta-e-media-tensao-grupo-a>, i <https://www.edp.com.br/distribuicao-es/saiba-mais/informativos/bandeira-tarifaria>

⁽⁶¹⁾ www.macmap.org

- troškove prodaje te opće i administrativne troškove koji su iznosili 18,5 % troškova prodane robe triju navedenih brazilskih društava, i
- dobit koja je iznosila 14,7 % troškova prodane robe koje snose tri navedena braziliska društva i koja je primijenjena na ukupne nenarušene troškove proizvodnje.

(116) Na temelju toga Komisija je izračunala uobičajenu vrijednost po vrsti proizvoda na razini franko tvornica u skladu s člankom 2. stavkom 6.a točkom (a) osnovne uredbe. Izračunana uobičajena vrijednost bila je od 1 200 do 1 400 EUR/t ili od 1 500 do 1 700 EUR/t, ovisno o proizvodnom postupku (vidjeti uvodnu izjavu 102.) tijekom razdoblja ispitnog postupka revizije.

3.1.8. Izvozna cijena

(117) Budući da proizvođači izvoznici iz Kine nisu surađivali, izvozna cijena utvrđena je na temelju podataka iz baze podataka 14(6) ⁽⁶²⁾ na razini CIF.

3.1.9. Usporedba

(118) Komisija je usporedila uobičajenu vrijednost izračunanu u skladu s člankom 2. stavkom 6.a točkom (a) osnovne uredbe s izvoznom cijenom kako je prethodno navedeno.

(119) U slučajevima u kojima je to bilo potrebno kako bi se osigurala primjerena usporedba Komisija je prilagodila uobičajenu vrijednost i/ili izvoznju cijenu za razlike koje utječu na cijene i usporedivost cijena, u skladu s člankom 2. stavkom 10. osnovne uredbe. Na temelju podataka koje je dostavio podnositelj zahtjeva izvozna cijena prilagođena je troškovima pomorskog i domaćeg prijevoza te istovara koji su iznosili 140,44 EUR/t kako bi se dobila cijena na razini franko tvornica.

3.1.10. Nastavak dampainga

(120) Komisija je na temelju toga utvrdila da je izvozna cijena bila 29,7 % niža od uobičajene vrijednosti za prvi proizvodni postupak koji počinje od sirovina, kako je obrazloženo u uvodnoj izjavi 102., i 8,83 % niža od uobičajene vrijednosti za drugi proizvodni postupak koji počinje od poluproizvoda.

(121) Međutim, s obzirom na to da je predmetni obujam izvoza bio vrlo ograničen, tj. činio je 0,5 % ukupnog uvoza u Uniju i manje od 1 % tržišnog udjela na tržištu Unije, te se cijene nisu smatrale reprezentativnima. Zbog toga je Komisija zaključila da taj mali obujam nije dostatna osnova za zaključak o nastavku dampainga. Stoga je Komisija ispitala vjerojatnost ponavljanja dampainga.

3.1.11. Vjerojatnost ponavljanja dampainga

(122) U analizi vjerojatnosti ponavljanja dampainga analizirani su sljedeći dodatni elementi: izvoz u treće zemlje, proizvodni kapacitet i neiskorišteni kapacitet u Kini te privlačnost tržišta Unije.

3.1.11.1. Usporedba izvoznih cijena za treće zemlje i izvoznih cijena za Uniju

(123) Komisija je analizirala strukturu cijene kineskog izvoza u treće zemlje tijekom razdoblja ispitnog postupka revizije. Stoga je provjerila javno dostupne podatke kao što su kineski statistički podaci o izvozu, kako su iskazani u bazi podataka Global Trade Atlas („GTA”), i izdvojila količine i vrijednosti izvoza određenih hladnovaljanih plosnatih proizvoda od čelika pod oznakama HS 7209 15 90, 7209 16 90, 7209 17 90, 7209 18 90, 7209 25 00, 7209 26 00, 7209 27 00, 7209 28 00, 7211 23 00, 7211 29 00, 7225 50 00 i 7226 92 00 u razdoblju ispitnog postupka revizije. Izvozne količine (u tonama) za sve zemlje (uključujući Europsku uniju) iznose 3 253 368 tona, od čega su u Uniju izvezene 31 602 tone ili 1 %.

⁽⁶²⁾ Baza podataka 14(6) sadržava podatke o uvozu proizvoda koji su već podložni registraciji ili antidampinškim ili antisubvencijskim mjerama iz zemalja na koje se postupak odnosi i iz drugih trećih zemalja na razini desetoznamenkastih oznaka TARIC.

- (124) Prema kineskim statističkim podacima o izvozu kako su navedeni u bazi podataka GTA, prosječna izvozna cijena CIF za izvoz iz Kine u druge zemlje iznosila je 629 EUR/t, što je prilagođeno za cijenu na razini franko tvornica (nakon prilagodbi za troškove pomorskog i domaćeg prijevoza te istovara) koja je iznosila 585 EUR/t. Ta je cijena bila čak i niža od izvozne cijene za izvoz u EU u razdoblju ispitnog postupka revizije.
- (125) Stoga se smatralo da je vjerojatno da bi, kad bi se trenutačne mjere stavile izvan snage, kineski proizvođači izvoznici počeli prodavati u Uniji po cijenama nižima od utvrđene uobičajene vrijednosti.

3.1.11.2. Proizvodni kapaciteti i neiskorišteni kapaciteti u Kini

- (126) Prema zahtjevu podnositelja, u Kini postoji više od 50 proizvođača izvoznika proizvoda iz postupka revizije. Prema kineskim statističkim podacima o izvozu kako su iskazani u bazi podataka GTA, kineski proizvođači izvoznici izvozili su i u ostatak svijeta.
- (127) Budući da proizvođači izvoznici iz Kine nisu surađivali, Komisija je svoje nalaze u pogledu kapaciteta drugih proizvođača izvoznika temeljila na raspoloživim podacima te se oslanjala na podatke iz zahtjeva za reviziju zbog predstojećeg isteka mjera i drugih dostupnih izvora, kao što su Provedbena uredba Komisije (EU) 2021/1029 ⁽⁶³⁾, OECD-ov dokument o najnovijim kretanjima ⁽⁶⁴⁾ u pogledu kapaciteta proizvodnje čelika 2021., koji je objavljen u rujnu 2021., i podaci Svjetskog udruženja za čelik za 2021. ⁽⁶⁵⁾.
- (128) Prvo, u podacima iz zahtjeva za reviziju zbog predstojećeg isteka mjera procijenjeno je da je 2020. ukupni kineski kapacitet iznosio 120 milijuna tona, a proizvodnja i kineska potrošnja 100 milijuna tona. Na temelju toga procijenjeno je da su neiskorišteni kapaciteti u Kini 2020. iznosili 20 milijuna tona, što odražava neiskorištene kapacitete u razdoblju ispitnog postupka revizije i što je mnogo više od ukupne potrošnje na slobodnom tržištu Unije (oko 9,7 milijuna tona) u razdoblju ispitnog postupka revizije. Drugo, u Provedbenoj uredbi (EU) 2021/1029 navedeno je da su unatoč „iznimn[om] porast[u] potrošnje u Kini” (vidjeti uvodnu izjavu 36. Uredbe (EU) 2021/1029) zaključci izvješća ministara Globalnog foruma o višku kapaciteta u industriji čelika iz 2020., koji se temelje na podacima do 2019., bili da „izgledi za rast potražnje neposredno ukazuju na to da će globalna razlika između kapaciteta i potražnje, kao pokazatelj rizika prekomjerne ponude na tržištu čelika, znatno porasti na najmanje 606 mmt 2020.”. U njemu je također napomenuto da „ta promjena u višku kapaciteta može dovesti do smetnji u trgovini, izazvati naglo sniženje cijena čelika i naštetiti gospodarskoj održivosti industrije čelika”. Treće, ta je situacija potvrđena i u OECD-ovu dokumentu o najnovijim kretanjima u pogledu kapaciteta proizvodnje čelika 2021.”. U dokumentu se upućuje na „više novih ulaganja povezanih s mjerama Kine za zamjenu zastarjelih i malih čeličana, posebice u istočnim i južnim obalnim područjima”, kao i na činjenicu da je kineska vlada „utvrdila slučajeve u kojima su neke čeličane povećale svoj proizvodni kapacitet u okviru programa zamjene kapaciteta”. Osim toga, u OECD-ovu dokumentu spominju se ulaganja kineskih društava u industriji čelika u južnoazijske zemlje, kao što su Filipini i Indonezija. Naposljetku, unatoč tome što se podaci Svjetskog udruženja za čelik za 2021. odnose samo na sirovi čelik, oni se mogu smatrati indikativnima za predmetni proizvod jer je proizvodnja hladnovaljanog čelika u osnovi proizvodni postupak koji slijedi nakon proizvodnje toplovaljanog čelika. Prema podacima o proizvodnji sirovog čelika za 2021., 52,9 % globalne proizvodnje čelika otpadalo je na Kinu, što odražava i ogromni proizvodni kapacitet za predmetni proizvod u NRK-u tijekom 2021.
- (129) Osim toga, neka su glavna tržišta, kao što su SAD i Indija, zaštićena antidampinškim mjerama povezanim s proizvodom iz postupka revizije, čime se kineskim proizvođačima izvoznicima smanjuje pristup tim tržištima.
- (130) Na temelju toga vjerojatno je da će, ako mjere isteknu, kineski proizvođači svoje neiskorištene kapacitete u velikoj mjeri usmjeriti na tržište Unije po dampinškim cijenama.

3.1.11.3. Privlačnost tržišta Unije

- (131) Tržište Unije jedno je od najvećih tržišta određenih hladnovaljanih plosnatih proizvoda od čelika na svijetu.

⁽⁶³⁾ Provedbena uredba Komisije (EU) 2021/1029 od 24. lipnja 2021. o izmjeni Provedbene uredbe Komisije (EU) 2019/159 radi produljenja zaštitne mjere protiv uvoza određenih proizvoda od čelika (SL L 225 I, 25.6.2021., str. 1.).

⁽⁶⁴⁾ <https://www.oecd.org/industry/ind/latest-developments-in-steelmaking-capacity-2021.pdf>

⁽⁶⁵⁾ <https://worldsteel.org/steel-topics/statistics/world-steel-in-figures-2022/>

- (132) Podnositelj zahtjeva u svojem je zahtjevu tvrdio da zaštitne mjere Unije povezane s čelikom, koje se primjenjuju na proizvod iz postupka revizije, same po sebi ne bi bile dostatne za zaštitu tržišta Unije od uvoza znatnih količina po dampinškim cijenama. Budući da Kina nema kvotu za pojedinu zemlju za proizvod iz postupka revizije, kineski proizvođači izvoznici imaju pristup velikom obujmu raspoloživom u sklopu preostale kvote u okviru koje bi mogli usmjeriti izvoz na tržište Unije ako antidampinške mjere isteknu. Prema tome, ako bi se antidampinške mjere stavile izvan snage, vjerojatno je da bi se obujam kineskog izvoza znatno povećao u okviru preostale kvote i preplavio tržište Unije prije nego što bi bilo koja pristojba izvan kvote u okviru zaštitne mjere postala primjenjiva.
- (133) Uvoznik Duferco S.A. naveo je ⁽⁶⁶⁾ da su kineska tijela ukinula rabat od 13 % na porez na dodanu vrijednost za izvoz čelika, među ostalim za uvoz proizvoda iz postupka revizije radi ograničavanja proizvodnje čelika u Kini (kako bi se riješilo pitanje emisija ugljika) i osiguravanja zadovoljavanja kineske domaće potražnje. Duferco S.A. naveo je da se stoga očekuje da će cijene kineskog uvoza porasti, što će dovesti do smanjenja privlačnosti tržišta Unije. Međutim, Komisija nije mogla potvrditi tu tvrdnju jer kretanje obujma i cijena ovisi i o mnogim drugim elementima, kao što su postojeći kapacitet i privlačnost tržišta Unije u usporedbi s drugim trećim zemljama.

3.1.11.4. Zaključak o vjerojatnosti ponavljanja

- (134) Tržište Unije vrlo je privlačno jer je jedno od najvećih na svijetu. Osim toga, kako je navedeno u tablici 7. uvodne izjave 202., ponderirane prosječne jedinične prodajne cijene proizvođača iz Unije u uzorku naplaćene nepovezanim kupcima na slobodnom tržištu Unije iznosile su 622 EUR/t tijekom razdoblja ispitnog postupka revizije, što je više od prosječne izvozne cijene za Kinu prilagođene za cijenu na razini franko tvornica koja iznosi 585 EUR/t (vidjeti uvodnu izjavu 124.). Stoga je vjerojatno da bi, ako aktualne antidampinške mjere isteknu, kineski proizvođači iskoristili svoje neiskorištene kapacitete i usmjerili dio svoje manje profitabilne izvozne prodaje trećim zemljama na tržište Unije.
- (135) Na temelju prethodnih razmatranja zaključeno je da postoji vjerojatnost ponavljanja doppinga ako se dopusti istek mjera.

3.2. Rusija

3.2.1. Uvodne napomene

- (136) Tijekom razdoblja ispitnog postupka revizije nastavio se uvoz proizvoda iz postupka revizije iz Rusije, iako na znatno nižim razinama nego u razdoblju početnog ispitnog postupka (tj. od 1. travnja 2014. do 31. ožujka 2015.). Prema statističkim podacima Comexta (Eurostat), uvoz hladnovaljanih plosnatih proizvoda od čelika iz Rusije iznosio je manje od 3 000 tona u razdoblju ispitnog postupka revizije u usporedbi s više od 700 000 tona tijekom početnog ispitnog postupka. Uvoz hladnovaljanih plosnatih proizvoda od čelika iz Rusije činio je gotovo 0 % tržišnog udjela ukupnog tržišta Unije i slobodnog tržišta Unije u razdoblju ispitnog postupka revizije u usporedbi s 9,8 % tržišnog udjela tijekom početnog ispitnog postupka.
- (137) Kako je obrazloženo u uvodnoj izjavi 29., tri su se ruska proizvođača izvoznika javila u fazi pokretanja postupka i izrazila svoju spremnost na suradnju. Međutim, kasnije su obavijestili Komisiju da ne namjeravaju odgovoriti na upitnik za proizvođače izvoznike.
- (138) Slijedom toga, u skladu s člankom 18. osnovne uredbe, nalazi u pogledu nastavka doppinga te vjerojatnosti ponavljanja doppinga temeljili su se na raspoloživim podacima.

⁽⁶⁶⁾ Pokretanje revizije zbog predstojećeg isteka antidampinških mjera koje se primjenjuju na uvoz određenih hladnovaljanih plosnatih proizvoda od čelika podrijetlom iz Narodne Republike Kine i Ruske Federacije, podnesak u ime društva Duferco S.A., 27.8.2021., odjeljak 4.1. Kina, str. 6.–7.

3.2.2. Nastavak dampinškog uvoza tijekom razdoblja ispitnog postupka revizije

3.2.2.1. Uobičajena vrijednost

- (139) Kako je spomenuto u uvodnoj izjavi 138., zbog nesuradnje proizvođača izvoznika iz Rusije Komisija je za određivanje uobičajene vrijednosti upotrijebila raspoložive podatke. Komisija je u tu svrhu upotrijebila podatke koje je podnositelj zahtjeva dostavio za razdoblje ispitnog postupka revizije na temelju referentnih domaćih cijena za Rusiju – hladnovaljani plosnati proizvodi od čelika – regija Volga društva MEPS International ⁽⁶⁷⁾. Na temelju tih podataka uobičajena je vrijednost tijekom razdoblja ispitnog postupka revizije bila 702,97 EUR/t.

3.2.2.2. Izvozna cijena

- (140) Zbog nesuradnje proizvođača izvoznika iz Rusije Komisija je za određivanje izvozne cijene morala upotrijebiti raspoložive podatke.
- (141) Izvozna cijena utvrđena je na temelju podataka Eurostata za cijenu CIF. Stoga je izvozna cijena iznosila 755,65 EUR/t.

3.2.2.3. Usporedba

- (142) Komisija je usporedila uobičajenu vrijednost i izvoznu cijenu proizvoda iz postupka revizije na temelju cijena franko tvornica. Na temelju podataka koje je dostavio podnositelj zahtjeva izvozna cijena prilagođena je troškovima pomorskog i domaćeg prijevoza te istovara, koji su iznosili 127,84 EUR/t, kako bi se dobila razina franko tvornica. Na temelju toga prilagođena izvozna cijena za Uniju na razini franko tvornica iznosila je 627, 81 EUR/t.

3.2.2.4. Nastavak dampinga

- (143) Prethodna usporedba pokazala je da su izvozne cijene za Uniju, izražene kao postotak vrijednosti CIF, bile 10 % niže od utvrđene uobičajene vrijednosti.
- (144) Međutim, s obzirom na to da je predmetni obujam uvoza bio vrlo ograničen te činio manje od 1 % ukupnog uvoza u Uniju i blizu 0 % udjela na tržištu Unije, Komisija je ispitala i vjerojatnost ponavljanja dampinga.

3.2.3. Vjerojatnost ponavljanja dampinga u slučaju stavljanja mjera izvan snage

- (145) Komisija je u skladu s člankom 11. stavkom 2. osnovne uredbe ispitala vjerojatnost ponavljanja dampinga u slučaju stavljanja mjera izvan snage. U vezi s tim analizirani su sljedeći dodatni elementi: izvoz u treće zemlje, proizvodni kapaciteti i neiskorišteni kapaciteti u Rusiji te privlačnost tržišta Unije.

3.2.3.1. Izvoz u treće zemlje

(a) Uobičajena vrijednost

- (146) Uobičajena vrijednost izračunana je kako je objašnjeno u odjeljku 3.2.2.1.

(b) Izvozna cijena

- (147) Izvozna cijena utvrđena je na temelju izvoznih cijena proizvoda iz postupka revizije za treće zemlje. Zbog nesuradnje proizvođača izvoznika Komisija je upotrijebila bazu podataka GTA. Prosječna izvozna cijena CIF za treće zemlje iznosila je 536 EUR/t u razdoblju ispitnog postupka revizije. Izvozna cijena CIF za treće zemlje smanjena je na razinu franko tvornica oduzimanjem troškova prijevoza i osiguranja te troškova domaćeg prijevoza u Rusiji i iznosila je 127,84 EUR/t kako je navedeno u uvodnoj izjavi 141. Na temelju toga prilagođena izvozna cijena za treće zemlje na razini franko tvornica iznosila je 408,72 EUR/t.

⁽⁶⁷⁾ Global Steel Prices, Indexes & Forecasts | MEPS International

(c) *Usporedba cijena*

- (148) Komisija je usporedila uobičajenu vrijednost utvrđenu u odjeljku 3.2.2.1. i prosječnu izvoznju cijenu za treće zemlje na temelju cijena franko tvornica.
- (149) Prethodna usporedba pokazala je da je ruski izvoz proizvoda iz postupka revizije za treće zemlje, izražen kao postotak vrijednosti CIF, bio 55 % niži od utvrđene uobičajene vrijednosti.
- (150) Tri su ruska proizvođača izvoznika u svojem podnesku o pokretanju postupka tvrdila da izvozne cijene za treća tržišta nisu reprezentativnije od izvoznih cijena za Uniju jer se taj izvoz, prije svega u Tursku, sastoji od jeftinijih vrsta hladnovaljanih plosnatih proizvoda od čelika, što objašnjava njihovu nižu cijenu. Tvrdili su da su visoke ruske izvozne cijene iz podataka Eurostata reprezentativne i da se moraju upotrijebiti u procjeni.
- (151) Komisija je u vezi s tim navela da nisu dostavljeni nikakvi dokazi kako bi se potkrijepila tvrdnja o različitim vrstama proizvoda. Osim toga, tri ruska proizvođača izvoznika nisu dostavila odgovore na upitnik koji bi Komisiji omogućili da procijeni vrste proizvoda koji se izvoze u Uniju. Stoga je Komisija temeljila svoju procjenu na raspoloživim podacima, kako je obrazloženo u uvodnoj izjavi 138. Upotrijebila je bazu podataka GTA za utvrđivanje ruske izvozne cijene za treće zemlje kao najprimjereniji izvor. U svakom slučaju, čak i da su upotrijebljene ruske izvozne cijene za Uniju u skladu s prijedlogom triju ruskih izvoznika, Komisija je u odjeljku 3.2.2.4. utvrdila da su ruske izvozne cijene za Uniju iz podataka Eurostata, izražene kao postotak vrijednosti CIF, 10 % niže od utvrđene uobičajene vrijednosti. Stoga je ta tvrdnja odbačena.

3.2.3.2. Proizvodni kapaciteti i neiskorišteni kapaciteti u Rusiji

- (152) S obzirom na nesuradnju ruskih proizvođača izvoznika, proizvodni kapaciteti i neiskorišteni kapaciteti u Rusiji utvrđeni su na temelju raspoloživih podataka, a posebno na temelju informacija koje je dostavio podnositelj zahtjeva i koje se odnose na razdoblje ispitnog postupka revizije.
- (153) Prema podacima koje je dostavio podnositelj zahtjeva, ukupni proizvodni kapacitet za proizvod iz postupka revizije u Rusiji bio je veći 12 000 000 tona u razdoblju ispitnog postupka revizije. Podnositelj zahtjeva procijenio je da ruski proizvođači imaju neiskorištene kapacitete od približno 2 milijuna tona koje domaće tržište ne može apsorbirati. Osim toga, podnositelj zahtjeva naveo je da su ruski proizvođači od 2016. do 2021. povećali proizvodni kapacitet hladnovaljanog čelika za oko 1 150 000 tona.
- (154) Ruski proizvođači izvoznici osporavali su procjenu neiskorištenih kapaciteta u Rusiji koju je dostavio podnositelj zahtjeva. U svojem podnesku o pokretanju postupka dostavili su podatke o ukupnom proizvodnom kapacitetu industrije hladnovaljanih plosnatih proizvoda od čelika u Rusiji, cjelokupnom obujmu proizvodnje i stopi iskorištenosti kapaciteta. Tvrdili su da je ruska industrija hladnovaljanih plosnatih proizvoda od čelika 2020. imala neiskorištene kapacitete od [1,8–2,3] milijuna tona, što je činilo samo [4–8] % ukupne potrošnje u Uniji (32,4 milijuna tona). Osim toga, tvrdili su da se, s obzirom na procijenjeni rast potrošnje i proizvodnje hladnovaljanih plosnatih proizvoda od čelika u Rusiji i Euroazijskoj ekonomskoj uniji (EAEU), očekuje da će se slobodni kapacitet ruske industrije hladnovaljanih plosnatih proizvoda od čelika nastaviti smanjivati.
- (155) U vezi s tim, kako je obrazloženo u uvodnoj izjavi 32., ruski proizvođači izvoznici nisu dostavili odgovore na upitnik te je Komisija smatrala da su dostavili samo fragmentirane informacije o proizvodnji, kapacitetu i obujmu proizvodnje bez popratnih dokaza koje Komisija nije mogla provjeriti. Budući da proizvođači izvoznici nisu dostavili dostatne i pouzdane informacije o proizvodnom kapacitetu i obujmu proizvodnje, Komisija je upotrijebila raspoložive podatke iz dokumentacije.

- (156) Nadalje, ruski proizvođači izvoznici dostavili su podatke o proizvodnji, kapacitetu i iskorištenosti kapaciteta samo u verziji „Sensitive” bez sažetka koji nije povjerljiv. Kako je navedeno u Obavijesti o pokretanju postupka, ako strana koja dostavlja povjerljive informacije ne navede dobar razlog za traženje povjerljivog postupanja ili ne dostavi sažetak u verziji koja nije povjerljiva, u traženom obliku i tražene kvalitete, Komisija te informacije ne mora uzeti u obzir, osim ako se iz odgovarajućih izvora može na zadovoljavajući način dokazati da su te informacije točne. Budući da su informacije o proizvodnji, kapacitetu i iskorištenosti kapaciteta dostavljene samo u verziji „Sensitive” i da zbog druge zainteresirane strane nisu mogle iznijeti primjedbe na njih, nije bilo moguće na zadovoljavajući način dokazati da su te informacije točne.
- (157) U svakom slučaju, predmetni podaci koje su dostavili ruski proizvođači izvoznici i podaci koje je dostavio podnositelj zahtjeva nisu se razlikovali u velikoj mjeri. Komisija je smatrala da procjena na temelju podataka koje su dostavili ruski proizvođači izvoznici ne bi dovela do drukčijeg zaključka. Stoga je Komisija odbacila te tvrdnje.
- (158) Nakon objave ruska vlada i proizvođači izvoznici osporili su nalaze Komisije da proizvođači izvoznici nisu u potpunosti surađivali u ispitnom postupku i da nije dostavljena smisljena otvorena verzija (kako je objašnjeno u uvodnoj izjavi 156.). Stoga su proizvođači izvoznici tvrdili da je Komisija zloupotrijebila svoje diskrecijske ovlasti.
- (159) Kao prvo, Komisija je primijetila da su podatke o kapacitetima po društvu proizvođači izvoznici dostavili samo u indeksiranom obliku koji strankama nije omogućio da dostave primjedbe o točnom instaliranom kapacitetu (nisu dostavljeni rasponi). U otvorenoj verziji nisu navedeni ni podaci o proizvodnji ni podaci o iskorištenosti kapaciteta. Stoga je Komisija ponovila svoj nalaz da ostale zainteresirane strane nisu mogle detaljno analizirati otvorenu verziju podataka o proizvodnji, kapacitetima i iskorištenosti kapaciteta. Kao drugo, ti podaci nisu dostavljeni u okviru odgovora na upitnik i nije ih bilo moguće unakrsno provjeriti u odnosu na druge dijelove upitnika i temeljne dokumente koje društva moraju dostaviti kao dokaze kojima se potkrepljuju informacije dostavljene u odgovoru na upitnik. Naposljetku, kako je objašnjeno u uvodnoj izjavi 157., Komisija je utvrdila da bi, čak i da se dostavljeni podaci uzmu u obzir, njezini nalazi o neiskorištenim kapacitetima ostali isti. Stoga je Komisija odbacila te tvrdnje.
- (160) Neiskorišteni kapaciteti proizvoda iz postupka revizije dostupni u Rusiji čine 21 % ukupne potrošnje u Uniji na slobodnom tržištu u razdoblju ispitnog postupka revizije prema podacima u zahtjevu i oko 20 % ako se uzme u obzir podnesak ruskih proizvođača izvoznika.
- (161) Na temelju prethodno navedenoga Komisija je zaključila da ruski proizvođači izvoznici imaju znatne neiskorištene kapacitete koji bi se, ako se dopusti istek mjera, mogli upotrijebiti za proizvodnju hladnovaljanih plosnatih proizvoda od čelika za izvoz u Uniju.

3.2.3.3. Privlačnost tržišta Unije

- (162) Komisija je utvrdila da su ruski proizvođači izvoznici izvozili proizvod iz postupka revizije na treća tržišta po cijenama koje su bile približno 14 % niže u usporedbi s prosječnim prodajnim cijenama proizvođača iz Unije na tržištu Unije. Kad se uzme u obzir ta razina cijena, izvoz u Uniju potencijalno je privlačniji za ruske izvoznike od izvoza u sve druge zemlje.
- (163) Tržište Unije privlačno je i ako se razmotri njegova zemljopisna blizina i veličina, tj. njegova ukupna potrošnja iznosi 33 579 173 tona, uključujući potrošnju na slobodnom tržištu od 9 677 020 tona u razdoblju ispitnog postupka revizije.

- (164) Obujam izvoza u treće zemlje u razdoblju ispitnog postupka revizije iznosio je 580 000 tona, odnosno 6 % potrošnje slobodnog tržišta Unije. To je dodatan obujam hladnovaljanih plosnatih proizvoda od čelika koji bi se, ako mjere isteknu, mogao usmjeriti na tržište Unije zbog njegove privlačnosti.
- (165) Nakon objave proizvođači izvoznici i ruska vlada tvrdili su da tržište Unije više nije privlačno proizvođačima izvozniciima zbog sankcija, kao i da su čak i u razdoblju prije sankcija „trgovinski tokovi, infrastruktura i lanci opskrbe već uništeni” te bi za njihovu ponovnu uspostavu bilo potrebno nekoliko godina.
- (166) Iako je tvrdnja o sankcijama obrađena u uvodnim izjavama 167. i 172. te u nastavku teksta, Komisija je primijetila da nisu dostavljeni dokazi za tvrdnju da bi za ponovnu uspostavu izvoza u Uniju bilo potrebno nekoliko godina. Istodobno, s obzirom na znatno niže cijene po kojima ruski proizvođači izvoznici i dalje izvoze u ostatak svijeta, zemljopisnu blizinu i veličinu tržišta Unije te znatan obujam izvoza u treće zemlje koji bi se mogao preusmjeriti u Uniju, Komisija je ponovila svoje nalaze da je tržište Unije privlačno ruskim proizvođačima izvozniciima.
- (167) Nedavni događaji ne dovode u pitanje taj zaključak. Komisija je u tom pogledu napomenula da je nakon pokretanja ispitnog postupka, zbog vojne agresije Ruske Federacije na Ukrajinu, Unija uvela uzastopne pakete sankcija protiv Rusije, koje su utjecale i na proizvode od čelika i/ili društva koja su proizvođači čelika koji proizvode i izvoze proizvod iz postupka revizije nakon razdoblja ispitnog postupka revizije. Najnoviji paket sankcija koji se odnosi na proizvod iz postupka revizije i/ili proizvođače izvoznike obuhvaća zabranu uvoza hladnovaljanih plosnatih proizvoda od čelika. Ta je zabrana stupila na snagu 16. ožujka 2022. ⁽⁶⁸⁾ S obzirom na to da su te sankcije povezane s vojnom agresijom i općom geopolitičkom situacijom, njihov opseg, modulacija i/ili trajanje nepredvidivi su. Nadalje, antidampinške mjere uvode se na razdoblje od pet godina. S obzirom na navedene nesigurnosti i činjenicu da Vijeće u svakom trenutku može dodatno izmijeniti točan opseg i trajanje sankcija, Komisija je utvrdila da one ne mogu utjecati na njezine zaključke u ovom postupku.

3.2.3.4. Zaključak o vjerojatnosti ponavljanja dumpinga

- (168) Komisija je utvrdila da ruski proizvođači izvoznici prodaju u trećim zemljama po cijenama nižima od uobičajene vrijednosti.
- (169) Kako je obrazloženo u uvodnoj izjavi 161., u Rusiji su u razdoblju ispitnog postupka revizije postojali znatni neiskorišteni kapaciteti koji su činili oko 21 % ukupne potrošnje na slobodnom tržištu Unije u razdoblju ispitnog postupka revizije i koji su se povećali u razdoblju od 2016. do 2021.
- (170) Konačno, privlačnost tržišta Unije s obzirom na veličinu, zemljopisnu blizinu i cijene ukazuje na vjerojatnost da će ruski izvoz i neiskorišteni kapaciteti biti (pre)usmjereni prema Uniji dopusti li se istek mjera.
- (171) Nakon objave ruska vlada tvrdila je da ne postoji vjerojatnost ponavljanja dumpinga jer je uvoz beznačajan i jer su ruski proizvođači zbog sankcija u potpunosti obustavili izvoz u Uniju na dugo i neodređeno razdoblje.
- (172) Kad je riječ o izvozu u Uniju, Komisija je podsjetila da je vjerojatnost ponavljanja dumpinga utvrdila na temelju prethodno opisanih elemenata koji ne obuhvaćaju trenutačnu razinu izvoza u Uniju, koja se smatra privremenom situacijom koja se u svakom trenutku može promijeniti. Kad je riječ o sankcijama koje su na snazi, kako je objašnjeno u uvodnoj izjavi 167., s obzirom na to da su njihovo područje primjene, modulacija i/ili trajanje

⁽⁶⁸⁾ Uredba Vijeća (EU) br. 833/2014 od 31. srpnja 2014. o mjerama ograničavanja s obzirom na djelovanja Rusije kojima se destabilizira stanje u Ukrajini (SL L 229, 31.7.2014., str. 1.), kako je izmijenjena Uredbom (EU) 2022/428 (SL L 87 I 15.3.2022., str. 13.). Na stranici <https://eur-lex.europa.eu/legal-content/HR/TXT/?uri=CELEX%3A02014R0833-20220413> dostupna je pročišćena verzija Uredbe (EU) br. 833/2014, koja sadržava sve izmjene koje se odnose na paket sankcija.

nepredvidivi i mogu se izmijeniti u bilo kojem trenutku, Komisija je utvrdila da one ne mogu utjecati na zaključke u ovom postupku. Stoga nedavni događaji koji privremeno utječu na uvoz iz Rusije u Uniju ne mogu promijeniti nalaze o ponavljanju dampainga u ovom slučaju te su te tvrdnje odbijene.

(173) Stoga je Komisija zaključila da postoji vjerojatnost ponavljanja dampainga ako se mjere ne produže.

4. ŠTETA

4.1. Definicija industrije Unije i proizvodnje u Uniji

(174) Istovjetni proizvod tijekom razmatranog razdoblja proizvodio je 21 proizvođač u Uniji. Oni čine „industriju Unije” u smislu članka 4. stavka 1. osnovne uredbe.

(175) Utvrđeno je da je ukupna proizvodnja u Uniji tijekom razdoblja ispitnog postupka revizije iznosila približno 30,5 milijuna tona. Komisija je utvrdila taj iznos na temelju svih dostupnih podataka o industriji Unije, kao što su podaci koje je dostavio podnositelj zahtjeva. Kako je navedeno u uvodnoj izjavi 21., za uvrštenje u uzorak odabrana su tri proizvođača iz Unije koja su predstavljala više od 30 % ukupne proizvodnje istovjetnog proizvoda u Uniji.

(176) Budući da je industrija u Uniji uglavnom vertikalno integrirana, a hladnovaljani plosnati proizvodi od čelika smatraju se osnovnim materijalom za proizvodnju raznih proizvoda na kraju proizvodnog lanca koji imaju dodanu vrijednost, ograničena potrošnja analizirana je odvojeno od potrošnje na slobodnom tržištu.

(177) Za analizu štete važno je razlikovati ograničeno tržište od slobodnog tržišta jer proizvodi namijenjeni za ograničenu upotrebu nisu izloženi izravnom tržišnom natjecanju s uvozom, a transferne cijene utvrđuju se unutar grupa u skladu s raznim cjenovnim politikama i zato nisu pouzdane. Nasuprot tome, proizvodnja namijenjena slobodnom tržištu izravno se natječe s uvozom predmetnog proizvoda, a cijene se određuju na slobodnom tržištu.

(178) Kako bi osigurala što potpuniju sliku industrije Unije, slično kao u početnom ispitnom postupku, Komisija je pribavila podatke za cjelokupnu djelatnost hladnovaljanih plosnatih proizvoda od čelika te utvrdila je li proizvodnja bila namijenjena ograničenoj upotrebi ili slobodnom tržištu. Komisija je utvrdila da je oko 78 % ukupne proizvodnje proizvođača iz Unije bilo namijenjeno ograničenoj upotrebi.

(179) Komisija je ispitala određene gospodarske pokazatelje povezane s industrijom Unije na temelju podataka samo za slobodno tržište. To su sljedeći pokazatelji: obujam prodaje i prodajne cijene na tržištu Unije; tržišni udio; obujam izvoza i izvozne cijene i profitabilnost. Za druge pokazatelje, kao što su proizvodnja, kapaciteti, produktivnost, zaposlenost i plaće, podaci razmatrani u nastavku odnose se na cijelu djelatnost pa nije bilo potrebe za razdvajanjem.

4.2. Potrošnja u Uniji

(180) Potrošnju u Uniji Komisija je utvrdila na temelju podataka koje je dostavio (a) EUROFER o prodaji industrije Unije za istovjetni proizvod u Uniji, koje je unakrsno provjerila s proizvođačima iz Unije u uzorku, i (b) uvoza proizvoda iz postupka revizije iz svih trećih zemalja, prema podacima Eurostata.

(181) Potrošnja u Uniji kretala se kako slijedi:

Tablica 2.

Potrošnja u Uniji (u tonama)

	2018.	2019.	2020.	Razdoblje ispitnog postupka revizije
Ukupna potrošnja u Uniji	39 389 717	38 484 642	31 808 880	33 579 173
<i>Indeks</i> (2018. = 100)	100	98	81	85
Ograničeno tržište	28 207 944	28 129 434	22 651 025	23 902 153
<i>Indeks</i> (2018. = 100)	100	100	80	85
Slobodno tržište	11 181 772	10 355 209	9 157 856	9 677 020
<i>Indeks</i> (2018. = 100)	100	93	82	87

Izvor: podaci koje je dostavio EUROFER i koji su unakrsno provjereni s odgovorima na upitnik proizvođača u uzorku; Eurostat

- (182) Potrošnja na slobodnom tržištu povećala se u odnosu na potrošnju od 7 122 682 tone tijekom razdoblja početnog ispitnog postupka (od 1. travnja 2014. do 31. ožujka 2015.). Međutim, ograničena potrošnja u Uniji tijekom razmatranog razdoblja smanjila se za oko 15 %, a potrošnja na slobodnom tržištu Unije smanjila se za oko 13 %. Potrošnja na ograničenom tržištu od 2018. do 2019. bila je stabilna, a potrošnja na slobodnom tržištu smanjila se za 7 %. Do najvećeg smanjenja došlo je u razdoblju od 2019. do 2020., u kojem se slobodna potrošnja smanjila za 11 %, a ograničena potrošnja za 20 %. To je smanjenje počelo 2019. zbog općeg usporavanja rasta u Uniji, no pojačalo se zbog općeg usporavanja gospodarstva uzrokovanog pandemijom bolesti COVID-19. Opće usporavanje gospodarskog rasta, posebno u proizvodnom sektoru, utjecalo je na opću potražnju za čelikom. To je posebno utjecalo na automobilsku industriju koja čini znatan dio korisnika hladnovaljanih plosnatih proizvoda od čelika. I ograničena i slobodna potrošnja povećale su se za 5 % od 2020. do razdoblja ispitnog postupka revizije, no nisu se vratile na razine iz 2018.

4.3. Uvoz iz predmetnih zemalja i ostatka svijeta

4.3.1. Obujam i tržišni udio uvoza iz predmetnih zemalja i ostatka svijeta

- (183) Komisija je obujam uvoza utvrdila na temelju podataka Eurostata. Tržišni udio uvoza utvrđen je na temelju usporedbe obujma uvoza i potrošnje na slobodnom tržištu Unije kako je navedeno u tablici 2.

- (184) Uvoz u Uniju iz predmetnih zemalja i ostatka svijeta kretao se kako slijedi:

Tablica 3.

Obujam uvoza (u tonama) i tržišni udio

	2018.	2019.	2020.	Razdoblje ispitnog postupka revizije
Obujam uvoza iz predmetnih zemalja	14 367	4 286	1 435	9 713
<i>Indeks</i> (2018. = 100)	100	30	10	68
Tržišni udio (%)	0,1	0,0	0,0	0,1
Obujam uvoza iz NRK-a	2 305	1 275	423	7 065
<i>Indeks</i> (2018. = 100)	100	55	18	307
Tržišni udio NRK-a	0,0 %	0,0 %	0,0 %	0,1 %
Obujam uvoza iz Rusije	12 062	3 011	1 012	2 648
<i>Indeks</i> (2018. = 100)	100	25	8	22
Tržišni udio Rusije (%)	0,0	0,0	0,0	0,0
Obujam uvoza iz ostatka svijeta	2 279 706	2 113 190	1 876 491	2 154 420
<i>Indeks</i> (2018. = 100)	100	93	82	95
Tržišni udio ostatka svijeta (%)	20,39	20,41	20,49	22,26

Izvor: Eurostat

- (185) Iako je uvoz iz predmetnih zemalja činio 20 % tržišnog udjela (1,4 milijuna tona) u početnom ispitnom postupku, prema podacima Eurostata praktički je nestao s tržišta Unije. Uvoz iz predmetnih zemalja tijekom razmatranog razdoblja nastavio se smanjivati s 14 367 tona na 9 713 tona. Iako su se obujmi uvoza iz obje predmetne zemlje od 2020. do razdoblja ispitnog postupka revizije u određenoj mjeri ponovno povećali, u skladu s povećanjem obujma potrošnje u istom razdoblju, i dalje su činili samo 0,1 % tržišnog udjela tijekom razdoblja ispitnog postupka revizije.

(186) Ukupan uvoz proizvoda iz postupka revizije iz trećih zemalja, ne uključujući predmetne zemlje, smanjio se tijekom razmatranog razdoblja za 5 % (s 2,28 na 2,15 milijuna tona). To je u skladu s trendom pada potrošnje na slobodnom tržištu Unije kako je navedeno u tablici 2., ali u manjem opsegu. Osim toga, treće zemlje zadržale su (čak i povećale za gotovo 2 postotna boda) svoj tržišni udio na slobodnom tržištu tijekom razmatranog razdoblja, dok je industrija Unije izgubila gotovo 2 % tržišnog udjela. Međutim, isporuka hladnovaljanih plosnatih proizvoda od čelika na slobodnom tržištu bila je fragmentirana te nijedna od trećih zemalja nije imala tržišni udio veći od 4 % na tržištu Unije ⁽⁶⁹⁾.

4.4. Gospodarsko stanje industrije Unije

4.4.1. Opće napomene

(187) Procjena gospodarskog stanja industrije Unije uključivala je ocjenu svih gospodarskih pokazatelja koji su utjecali na stanje industrije Unije tijekom razmatranog razdoblja.

(188) Za utvrđivanje štete Komisija je razlikovala makroekonomske i mikroekonomske pokazatelje štete. Komisija je procijenila makroekonomske pokazatelje na temelju podataka iz odgovora na upitnik koje je EUROFER dostavio u vezi s prodajom istovjetnog proizvoda industrije Unije, unakrsno provjerenih s podacima koje su dostavili proizvođači iz Unije u uzorku. Komisija je ocijenila mikroekonomske pokazatelje na temelju podataka iz odgovora na upitnik koje su dostavili proizvođači iz Unije u uzorku. Utvrđeno je da su oba skupa podataka reprezentativna za gospodarsko stanje industrije Unije.

(189) Makroekonomski su pokazatelji sljedeći: proizvodnja, proizvodni kapacitet, iskorištenost kapaciteta, obujam prodaje, tržišni udio, rast, zaposlenost, produktivnost, visina dampinške marže i oporavak od prethodnog dumpinga.

(190) Mikroekonomski su pokazatelji sljedeći: prosječne jedinične cijene, jedinični trošak, troškovi rada, zalihe, profitabilnost, novčani tok, ulaganja, povrat ulaganja i sposobnost prikupljanja kapitala.

4.4.2. Makroekonomski pokazatelji

4.4.2.1. Proizvodnja, proizvodni kapacitet i iskorištenost kapaciteta

(191) Ukupna proizvodnja u Uniji, proizvodni kapacitet i iskorištenost kapaciteta u razmatranom razdoblju kretali su se kako slijedi:

Tablica 4.

Proizvodnja, proizvodni kapaciteti i iskorištenost kapaciteta

	2018.	2019.	2020.	Razdoblje ispitnog postupka revizije
Obujam proizvodnje (u tonama)	36 298 267	35 686 689	29 229 520	30 520 404
<i>Indeks (2018. = 100)</i>	100	98	81	84
Proizvodni kapacitet (u tonama)	45 912 036	45 976 102	48 542 510	44 909 450
<i>Indeks (2018. = 100)</i>	100	100	106	98

⁽⁶⁹⁾ Indija, Turska, Ukrajina i Republika Koreja bile su jedine zemlje čiji je tržišni udio tijekom razdoblja ispitnog postupka revizije bio veći od 3 %, a samo su Tajvan i Ujedinjena Kraljevina imali tržišni udio veći od 2 %.

Iskorištenost kapaciteta (%)	79	78	60	68
<i>Indeks</i> (2018. = 100)	100	98	76	86

Izvor: Eurofer, proizvođači iz Unije u uzorku

- (192) Obujam proizvodnje znatno se smanjio od početka razmatranog razdoblja. To smanjenje u skladu je s vrlo sličnim trendom i razmjerom zabilježenim u vezi sa smanjenjem ukupne potrošnje u Uniji. Obujam proizvodnje smanjio se za 16 % u razdoblju ispitnog postupka revizije.
- (193) I proizvodni kapacitet neznatno se smanjio tijekom razmatranog razdoblja i na mnogo je nižoj razini nego što je bio tijekom početnog ispitnog postupka. Razlog tomu je djelomice to što je tijekom početnog ispitnog postupka Ujedinjena Kraljevina još uvijek bila članica Unije, a u aktualnom se ispitnom postupku revizije njezin proizvodni kapacitet više ne uzima u obzir. Osim toga, industrija Unije poduzela je korake za prilagodbu i racionalizaciju kapaciteta u skladu s potrošnjom na tržištu. Stoga su se stope iskorištenosti kapaciteta prvotno poboljšale u odnosu na početni ispitni postupak. Međutim, nakon usporavanja rasta u Uniji 2019., a posebno nakon početka pandemije bolesti COVID-19, ponovno su se znatno smanjile tijekom razmatranog razdoblja, iako su se u određenoj mjeri oporavile tijekom razdoblja ispitnog postupka revizije (pad je 2020. iznosio gotovo 20 postotnih bodova u usporedbi s 2018., a u razdoblju ispitnog postupka revizije iznosio je 11 postotnih bodova u usporedbi s 2018.).

4.4.2.2. Obujam prodaje i tržišni udio

- (194) Obujam prodaje industrije Unije i tržišni udio u razmatranom razdoblju kretali su se kako slijedi:

Tablica 5.

Obujam uvoza (u tonama) i tržišni udio

	2018.	2019.	2020.	Razdoblje ispitnog postupka revizije
Ukupni obujam prodaje na tržištu Unije – slobodnom i ograničenom	37 095 644	36 367 167	29 930 954	31 415 040
<i>Indeks</i> (2018. = 100)	100	98	81	85
Prodaja i upotreba na ograničenom tržištu	28 207 944	28 129 434	22 651 025	23 902 153
<i>Indeks</i> (2018. = 100)	100	100	80	85
Prodaja na slobodnom tržištu	8 887 699	8 237 733	7 279 930	7 512 887
<i>Indeks</i> (2018. = 100)	100	93	82	85
Tržišni udio prodaje na slobodnom tržištu	79 %	80 %	79 %	78 %

Izvor: Eurofer, proizvođači iz Unije u uzorku

- (195) Ukupna prodaja u Uniji bila je u skladu s trendom pada tijekom razmatranog razdoblja i ukupno se smanjila za 15 %. Isti je trend vidljiv na ograničenom i slobodnom tržištu u sličnim razmjerima u skladu s padom potrošnje koji je prikazan u tablici 2.
- (196) Tržišni udio industrije Unije na slobodnom tržištu ostao je prilično stabilan tijekom razmatranog razdoblja, no tijekom razdoblja ispitnog postupka revizije smanjio se za gotovo 2 %. To se podudara s povećanjem tržišnog udjela trećih zemalja u razdoblju ispitnog postupka revizije kako je prikazano u tablici 3.

4.4.2.3. Rast

- (197) U kontekstu smanjenja potrošnje industrija Unije izgubila je ne samo obujam prodaje u Uniji nego i udio na slobodnom tržištu. Prema tome, industrija Unije nije zabilježila rast tijekom razmatranog razdoblja.

4.4.2.4. Zaposlenost i produktivnost

- (198) Zaposlenost i produktivnost u razmatranom razdoblju kretale su se kako slijedi:

Tablica 6.

Zaposlenost i produktivnost

	2018.	2019.	2020.	Razdoblje ispitnog postupka revizije
Broj zaposlenika	9 634	9 137	9 773	9 321
<i>Indeks</i> (2018. = 100)	100	95	101	97
Produktivnost (u tonama po zaposleniku)	3 768	3 906	2 991	3 274
<i>Indeks</i> (2018. = 100)	100	104	79	87

Izvor: Eurofer, proizvođači iz Unije u uzorku

- (199) Broj zaposlenika u industriji Unije koji se bave proizvodnjom proizvoda iz postupka revizije smanjio se za 3 % od 2018. do razdoblja ispitnog postupka revizije.
- (200) Produktivnost radne snage industrije Unije, koja se mjeri kao proizvodnja (u tonama) po zaposleniku, smanjila se tijekom razmatranog razdoblja (–13 %). Objašnjenje za znatno smanjenje produktivnosti veće je smanjenje obujma proizvodnje, što je povezano i s padom prodaje i potražnje za proizvodima industrije Unije na domaćem i izvoznom tržištu, u usporedbi s manjim smanjenjem broja zaposlenika.

4.4.2.5. Visina dampinške marže i oporavak od prethodnog dampa

- (201) Sve dampinške marže utvrđene u razdoblju ispitnog postupka revizije bile su znatno iznad razine *de minimis*. Istodobno je razina uvoza tijekom razdoblja ispitnog postupka revizije bila vrlo ograničena i činila je samo 0,1 % potrošnje u Uniji. Antidampinške mjere koje su uvedene nakon početnog ispitnog postupka omogućile su industriji Unije da se oporavi od prethodnog dampa, što je vidljivo iz podataka za 2018. i što dokazuju izjave podnositelja zahtjeva u zahtjevu za reviziju zbog predstojećeg isteka mjera.

4.4.3. Mikroekonomski pokazatelji

4.4.3.1. Cijene i čimbenici koji utječu na cijene

- (202) Ponderirane prosječne jedinične prodajne cijene i trošak proizvodnje proizvođača iz Unije u uzorku prema nepovezanim kupcima u Uniji u razmatranom razdoblju kretali su se kako slijedi:

Tablica 7.

Prodajne cijene i trošak proizvodnje u Uniji (EUR/tone)

	2018.	2019.	2020.	Razdoblje ispitnog postupka revizije
Prosječna jedinična prodajna cijena u Uniji na slobodnom tržištu	654	613	553	622
<i>Indeks</i> (2018. = 100)	100	94	85	95
Jedinični trošak proizvodnje	592	617	573	643
<i>Indeks</i> (2018. = 100)	100	104	97	109

Izvor: proizvođači iz Unije u uzorku

- (203) Prodajne cijene na tržištu Unije nepovezanim stranama (slobodno tržište) smanjile su se za 5 % u razmatranom razdoblju. Detaljna analiza pokazuje da su se prodajne cijene od 2018. do 2020. smanjile za 15 %, nakon čega su se tijekom razdoblja ispitnog postupka revizije ponovno povećale za 12 %. Tijekom istog razdoblja trošak proizvodnje varirao je, ali je u razdoblju ispitnog postupka revizije bio gotovo 10 % veći nego 2018. Prosječan trošak proizvodnje bio je veći od prosječne prodajne cijene svih godina osim 2018. Iako su se prodajne cijene znatno povećale od 2020. do razdoblja ispitnog postupka revizije, industrija Unije još nije uspjela povećati prodajnu cijenu na razinu koja je dostatna za pokrivanje troškova proizvodnje.

4.4.3.2. Troškovi rada

- (204) Prosječni troškovi rada proizvođača iz Unije u uzorku u razmatranom razdoblju kretali su se kako slijedi:

Tablica 8.

Prosječni troškovi rada po zaposleniku

	2018.	2019.	2020.	Razdoblje ispitnog postupka revizije
Prosječni troškovi rada po zaposleniku (EUR)	91 664	97 412	93 113	97 981
<i>Indeks</i> (2018. = 100)	100	106	102	107

Izvor: proizvođači iz Unije u uzorku

- (205) Prosječni troškovi rada varirali su tijekom razmatranog razdoblja, no općenito su se povećali za 7 %. Broj zaposlenika se smanjio, kao i opći troškovi rada, no u manjoj mjeri.

4.4.3.3. Zalihe

- (206) Razine zaliha proizvođača iz Unije u uzorku u razmatranom razdoblju kretale su se kako slijedi:

Tablica 9.

Zalihe

	2018.	2019.	2020.	Razdoblje ispitnog postupka revizije
Završne zalihe (u tonama)	488 722	429 657	284 572	262 487
<i>Indeks</i> (2018. = 100)	100	88	58	54
Završne zalihe kao postotak proizvodnje	4 %	4 %	3 %	2 %
<i>Indeks</i> (2018. = 100)	100	88	65	55

Izvor: proizvođači iz Unije u uzorku

- (207) Zalihe industrije Unije neprestano su se smanjivale tijekom razmatranog razdoblja. Obično su promjene u zalihama hladnovaljanih plosnatih proizvoda od čelika u skladu s trendovima u proizvodnji, koja se isto tako smanjila tijekom razmatranog razdoblja kako je prikazano u tablici 4. ⁽⁷⁰⁾ Međutim, tijekom razmatranog razdoblja u jednom od društava u uzorku odvijale su se određene aktivnosti restrukturiranja, što je obuhvaćalo djelomično razdvajanje, među ostalim i zaliha. Osim toga, jedno je od društava iz uzorka tijekom određenog razdoblja imalo poteškoća s više uređaja, zbog čega je bilo potrebno prodati više zaliha od očekivanoga. Međutim, kako je utvrđeno i u početnom ispitnom postupku, zalihe se ne smatraju važnim pokazateljem štete za tu industriju jer industrija Unije većinu vrsta istovjetnog proizvoda proizvodi na temelju posebnih narudžbi korisnika ⁽⁷¹⁾.

4.4.3.4. Profitabilnost, novčani tok, ulaganja, povrat ulaganja i sposobnost prikupljanja kapitala

- (208) Profitabilnost, novčani tok, ulaganja i povrat ulaganja proizvođača iz Unije u uzorku u razmatranom razdoblju kretali su se kako slijedi:

Tablica 10.

Profitabilnost, novčani tok, ulaganja i povrat ulaganja

	2018.	2019.	2020.	Razdoblje ispitnog postupka revizije
Profitabilnost prodaje u Uniji nepovezanim kupcima (% prodajnog prometa)	16,1	- 2,8	- 14,7	- 3,1

⁽⁷⁰⁾ To je potvrđeno i u početnom ispitnom postupku; vidjeti uvodnu izjavu 136. Provedbene uredbe (EU) 2016/181.

⁽⁷¹⁾ Provedbena uredba Komisije (EU) 2016/181, uvodna izjava 136.

<i>Indeks</i> (2018. = 100)	100	- 17	- 92	- 20
Novčani tok (EUR)	1 197 337 649	1 024 735 660	744 992 480	822 335 704
<i>Indeks</i> (2018. = 100)	100	86	62	69
Ulaganja (EUR)	65 866 851	75 059 376	61 159 498	72 616 722
<i>Indeks</i> (2018. = 100)	100	114	93	110
Povrat ulaganja (%)	5	0	- 3	- 1
<i>Indeks</i> (2018. = 100)	100	- 8	- 69	- 12

Izvor: proizvođači iz Unije u uzorku

- (209) Komisija je utvrdila profitabilnost proizvođača iz Unije u uzorku iskazivanjem neto dobiti prije oporezivanja od prodaje istovjetnog proizvoda nepovezanim kupcima u Uniji kao postotak prometa od te prodaje.
- (210) Zahvaljujući uvođenju antidampinskih mjera industrija Unije uspjela je od razdoblja početnog ispitnog postupka poboljšati svoju profitabilnost te je čak i premašila ciljnu dobit koja je određena u tom ispitnom postupku ⁽⁷²⁾. Međutim, nakon vrhunca 2018. smanjenje potrošnje Unije na slobodnom tržištu u kombinaciji sa smanjenjem prodajnih cijena tijekom sljedećih godina, kako je prikazano u tablici 7., dovelo je do jediničnog troška proizvodnje koji je veći od prosječne prodajne cijene. Zbog smanjenja potrošnje hladnovaljanih plosnatih proizvoda od čelika u Uniji industrija Unije nije uspjela ostvariti prodajne cijene na razini na kojoj bi mogla barem pokriti troškove proizvodnje.
- (211) Neto novčani tok sposobnost je proizvođača iz Unije da samostalno financiraju svoje aktivnosti. Trend neto novčanog toka u velikoj je mjeri bio u skladu s profitabilnošću, tj. bio je na vrhuncu 2018. i znatno se smanjio 2019. i 2020. te se u određenoj mjeri ponovno povećao tijekom razdoblja ispitnog postupka, no i dalje je bio ispod razina iz 2018. i 2019.
- (212) Povrat ulaganja je dobit izražena u postotku neto knjigovodstvene vrijednosti ulaganja. Ulaganja su se općenito povećala tijekom razmatranog razdoblja, no ostala su ispod razine iz 2019. tijekom 2020. i razdoblja ispitnog postupka revizije. Povrat ulaganja kretao se negativno i u skladu s istim trendom kao i profitabilnost.

4.5. Zaključak o šteti

- (213) Svi su makroekonomski pokazatelji, kao što su proizvodnja, iskorištenost kapaciteta, obujam prodaje na tržištu Unije (i na ograničenom i na slobodnom tržištu), tržišni udio, zaposlenost i produktivnost, upućivali na negativan trend tijekom razmatranog razdoblja. Slično tome, negativan trend tijekom razmatranog razdoblja zabilježen je za većinu mikroekonomskih pokazatelja, kao što su prodajne cijene na slobodnom tržištu Unije, trošak proizvodnje, profitabilnost, završne zalihe, novčani tok i povrat ulaganja. Samo su se ulaganja kretala pozitivno.

⁽⁷²⁾ Provedbena uredba (EU) 2016/1328.

- (214) Iako je industrija Unije uspjela povećati cijene u razdoblju ispitnog postupka revizije, i dalje je u tom razdoblju imala negativnu profitnu maržu od -3,1 %. Pogoršali su se i novčani tok i povrat ulaganja, što industriji Unije otežava prikupljanje kapitala i rast.
- (215) Na temelju navedenoga Komisija je zaključila da se industrija Unije do 2018. oporavila od prethodne materijalne štete uzrokovane dampinškim uvozom iz Kine i Rusije u smislu članka 3. stavka 5. osnovne uredbe. Međutim, situacija povezana sa štetom pogoršala se tijekom razmatranog razdoblja te se industrija Unije ponovno tijekom razdoblja ispitnog postupka revizije našla u gospodarski osjetljivoj i krhkoj situaciji.
- (216) Nakon objave ruska vlada nije se složila sa zaključkom Komisije o stanju industrije Unije tijekom razdoblja ispitnog postupka revizije. Prema ruskoj vladi, stanje se tijekom razdoblja ispitnog postupka revizije poboljšalo u usporedbi s prethodnom godinom, osim za jedinični trošak proizvodnje.
- (217) Međutim, iako je točno da su se neki pokazatelji štete donekle poboljšali od 2020. do razdoblja ispitnog postupka revizije, kako je istaknuto i u prethodnoj analizi (na primjer u uvodnoj izjavi 193. ili 211.), pokazatelji upućuju na pogoršanje tijekom razmatranog razdoblja. Međutim, poboljšanje zabilježeno u razdoblju ispitnog postupka revizije nije bilo dovoljno da bi industriju Unije izvuklo iz gospodarski osjetljivog stanja s kojim je suočena od 2018. Komisija je stoga odbacila tu tvrdnju.
- (218) Komisija je zbog zanemarive razine uvoza iz predmetnih zemalja tijekom razmatranog razdoblja zaključila da uvoz iz Kine i Rusije nije mogao uzrokovati štetu koju je pretrpjela industrija Unije.
- (219) Stoga je Komisija dodatno ispitala vjerojatnost ponavljanja štete izvorno uzrokovane dampinškim uvozom iz Kine i Rusije u slučaju stavljanja mjera izvan snage.

5. VJEROJATNOST PONAVLJANJA ŠTETE

- (220) Komisija je u uvodnoj izjavi 215. zaključila da je u razdoblju ispitnog postupka revizije industrija Unije bila u gospodarski osjetljivoj situaciji. Komisija je u uvodnoj izjavi 218. zaključila i da šteta za industriju Unije koja je uočena tijekom razdoblja ispitnog postupka revizije nije mogla nastati zbog dampinškog uvoza iz Kine i Rusije zbog njegova vrlo ograničenog obujma. Komisija je stoga u skladu s člankom 11. stavkom 2. osnovne uredbe procijenila vjerojatnost ponavljanja štete uzrokovane dampinškim uvozom iz Kine i Rusije u slučaju isteka mjera.
- (221) U tom smislu Komisija je ispitala proizvodne kapacitete i neiskorištene kapacitete u predmetnim zemljama, odnos između izvoznih cijena za treće zemlje i razine cijena u Uniji te učinak potencijalnog uvoza i razina cijena takvog uvoza iz tih zemalja na stanje industrije Unije u slučaju isteka mjera.

5.1. Neiskorišteni kapaciteti u Kini i Rusiji te privlačnost tržišta Unije

- (222) Kako je opisano u odjeljcima 3.1.11.2. i 3.2.3.2., proizvođači izvoznici u Kini i Rusiji imaju znatne neiskorištene kapacitete koji zajedno u znatnoj mjeri premašuju trenutne obujme proizvodnje i unutarnju potražnju u tim zemljama. Ako se dopusti da mjere isteknu, ti bi se neiskorišteni kapaciteti mogli upotrijebiti za proizvodnju proizvoda iz postupka revizije radi izvoza u Uniju. Količine koje bi kineski i ruski proizvođači izvoznici mogli izvoziti znatne su u usporedbi s veličinom tržišta Unije. Naime, neiskorišteni kapacitet bio je više no dvaput veći od ukupne potrošnje na slobodnom tržištu Unije tijekom razdoblja ispitnog postupka revizije.

- (223) Kako je opisano u odjeljcima 3.1.11.1. i 3.2.3.1, kineski i ruski proizvođači izvoznici izvozili su na svoja glavna treća tržišta po cijenama znatno nižima od utvrđene uobičajene vrijednosti koje su usto bile niže od prosječnih (ciljnih) prodajnih cijena proizvođača iz Unije na tržištu Unije tijekom razdoblja ispitnog postupka revizije. Stoga je, ako se uzme u obzir razina cijena izvoza iz Kine i Rusije na tržišta ostalih trećih zemalja, izvoz u Uniju potencijalno mnogo privlačniji za izvoznike iz tih zemalja. Zbog toga se razumno može očekivati da bi, u slučaju stavljanja mjera izvan snage, ruski i kineski proizvođači izvoznici ponovno počeli izvoziti velike količine proizvoda iz postupka revizije u Uniju. To je očekivanje dodatno potkrijepljeno dostupnošću znatnih neiskorištenih kapaciteta u Kini i Rusiji. Kako je navedeno u uvodnoj izjavi 167., unatoč tome što u Uniji trenutačno postoji zabrana uvoza određenih proizvoda od čelika koji se izvoze iz Rusije, među ostalim hladnovaljanih plosnatih proizvoda od čelika ⁽⁷³⁾, vjerojatno je da će to biti privremena mjera i nije moguće predvidjeti njezino trajanje u odnosu na trajanje produljenja aktualnih mjera. To stoga ne utječe na zaključke o privlačnosti tržišta Unije.
- (224) Tri ruska proizvođača izvoznika tvrdila su da je podnositelj zahtjeva u svojem zahtjevu precijenio privlačnost tržišta Unije za Rusiju. Prema tvrdnjama ruskih društava, ako ta društva odluče povećati izvoz u treće zemlje, taj bi izvoz bio usmjeren prema povlaštenim ruskim trgovinskim partnerima, a ne prema Uniji. Međutim, kako je i podnositelj zahtjeva istaknuo, ne postoji razlog da se ruski neiskorišteni kapaciteti ne iskoriste za povećanje izvoza povlaštenim trgovinskim partnerima Rusije. Takav je izvoz već povlašten zbog 0 % carinskih pristojbi tako da bi se proizvodi i sad mogli izvoziti bez carine. Na izvoz u Uniju trenutačno se primjenjuju pristojbe te cijena na temelju usporedbe ruskih i kineskih cijena za treće zemlje uz antidampinšku pristojbu Unije ne bi dovela do sniženja ciljne cijene, dok bi ukidanje antidampinške pristojbe dovelo do tog rezultata. Stoga tvrdnja da bi se izvoz prema tim trgovinskim partnerima povećao nije uvjerljiva jer nije utvrđena nijedna promjena do koje bi moglo doći u doglednoj budućnosti, a koja bi dovela do povećanja izvoza iz Rusije u te zemlje. Stoga je Komisija odbacila tvrdnju ruskih izvoznika.
- (225) Nakon objave tri ruska proizvođača izvoznika i ruska vlada tvrdili su da ne bi postojala vjerojatnost ponavljanja štetnog dumpinga iz Rusije. Prema mišljenju tih stranaka, „pravo i praksa EU-a dokazuju da su sankcije EU-a dugoročni instrument politike”, dok „antidampinške mjere EU-a nemaju unaprijed utvrđen vijek trajanja” ⁽⁷⁴⁾. Ruski proizvođači izvoznici tvrdili su da nema naznaka da će se sankcije protiv Rusije ublažiti ili ukinuti. Međutim, čak i kad bi se sankcije ukinule, tržište EU-a nije privlačno ruskim izvoznicima „zbog visokog rizika od uvođenja strogih trgovinskih ograničenja”.
- (226) Kako je navedeno i u uvodnim izjavama 165. i 166., nisu dostavljeni dokazi o tome zašto bi tržište Unije bilo manje privlačno ruskim izvoznicima u scenariju bez sankcija. Osim toga, u uvodnim izjavama 172., 223. i 248. ove Uredbe objašnjava se zašto je Komisija zaključila da sankcije ne mogu utjecati na zaključke u ovom postupku. Stoga su te tvrdnje odbačene.

5.2. Učinak na stanje industrije Unije

- (227) Kako bi utvrdila na koji bi način uvoz iz Kine i Rusije utjecao na industriju Unije ako bi se mjere ukinule, Komisija je provela prospektivnu i komparativnu analizu cijena bez antidampinških mjera.
- (228) Zbog nesuradnje proizvođača izvoznika u predmetnim zemljama u kombinaciji s vrlo malim količinama uvezenima u Uniju iz tih zemalja, nije bilo moguće utvrditi pouzdane uvozne cijene tijekom razdoblja ispitnog postupka revizije. Stoga na temelju toga nije bio moguć smislen izračun sniženja cijena. Kako bi procijenila vjerojatnu cijenu

⁽⁷³⁾ Vidjeti Uredbu (EU) 2022/428. o izmjeni Uredbe (EU) br. 833/2014 o mjerama ograničavanja s obzirom na djelovanje Rusije kojima se destabilizira stanje u Ukrajini.

⁽⁷⁴⁾ Prema ruskim proizvođačima izvoznicima, sve antidampinške mjere „prekidaju se kad uvjeti na kojima se temelji njihovo uvođenje prestaju postojati”, dok se Komisija koristi antidampinškim mjerama „kao instrumentom za dugoročnu zaštitu trgovine”.

po kojoj bi kineski i ruski proizvođači prodavali pri izvozu na tržište Unije, Komisija je u tim okolnostima usporedila prosječnu cijenu (na temelju franko tvornica) proizvođača iz Unije s odgovarajućom ponderiranom prosječnom cijenom proizvoda iz postupka revizije pri izvozu iz Kine i Rusije u treće zemlje ⁽⁷⁵⁾.

- (229) Rezultat usporedbe izražen je kao postotak prometa proizvođača iz Unije u uzorku tijekom razdoblja ispitnog postupka revizije. Razlika u cijeni za Rusiju iznosila je gotovo 13 %. Stoga je Komisija utvrdila da bi, ako se dopusti da mjere isteknu, ruske cijene dovele do sniženja cijena u Uniji na sličnoj razini na tržištu Unije.
- (230) Istom je usporedbom za Kinu utvrđeno da izvozne cijene iz Kine za treće zemlje nisu bile niže od cijena u Uniji. Međutim, dodatnom analizom utvrđeno je da su te cijene i dalje bile ispod ciljne cijene Unije. Primjenom iste ciljne dobiti kao u početnom ispitnom postupku (9,9 %) ⁽⁷⁶⁾ utvrđeno je da je cijena uvoza iz Kine na razini kineskih izvoznih cijena za treće zemlje bila 10 % niža od ciljne cijene Unije. Stoga je vjerojatno da bi uvoz iz Kine uzrokovao štetu ako se mjere ne zadrže.

5.3. Zaključak

- (231) Komisija je na temelju navedenoga zaključila da bi nepostojanje mjera vrlo vjerojatno dovelo do znatnog povećanja dampinškog uvoza iz Kine i Rusije po štetnim cijenama, što bi vjerojatno dovelo do ponavljanja materijalne štete.

6. INTERES UNIJE

- (232) U skladu s člankom 21. osnovne uredbe Komisija je ispitala bi li zadržavanje postojećih antidampinških mjera očito bilo protivno interesu Unije kao cjeline. Pri utvrđivanju interesa Unije u obzir su uzeti interesi svih raznih uključenih strana, uključujući interese industrije Unije, uvoznika i korisnika.

6.1. Interes industrije Unije

- (233) Industrija Unije smještena je u 14 država članica (Njemačka, Slovačka, Italija, Slovenija, Luksemburg, Grčka, Belgija, Nizozemska, Austrija, Finska, Švedska, Portugal, Mađarska i Španjolska). U njoj je u vezi s proizvodom iz postupka revizije zaposleno više od 9 000 zaposlenika.
- (234) Iako su antidampinške mjere na snazi spriječile prodor dampinškog uvoza iz Rusije i Kine na tržište Unije, industrija Unije bila je tijekom razdoblja ispitnog postupka revizije u gospodarski osjetljivoj situaciji, što potvrđuju negativni trendovi pokazatelja štete.
- (235) Komisija je na temelju navedenog utvrdila da u slučaju isteka mjera postoji velika vjerojatnost ponavljanja štete izvorno uzrokovane uvozom iz predmetnih zemalja. Priljev znatnog obujma dampinškog uvoza iz Rusije i Kine pogoršao bi već vrlo osjetljivu gospodarsku situaciju industrije Unije i ugrozio njezin opstanak.
- (236) Komisija je stoga zaključila da je zadržavanje antidampinških mjera protiv Rusije i Kine u interesu industrije Unije.

6.2. Interes korisnika i nepovezanih uvoznika

- (237) Komisija je stupila u kontakt sa svim poznatim korisnicima i nepovezanim uvoznicima. Nijedan korisnik ni nepovezani uvoznik nije se javio ni surađivao u ovom ispitnom postupku dostavljanjem odgovora na upitnik.

⁽⁷⁵⁾ Ta je cijena utvrđena na temelju vrijednosti CIF, kako je iskazana u bazi podataka GTA (<https://www.gtis.com/gta/>), uz odgovarajuće prilagodbe za troškove nakon uvoza.

⁽⁷⁶⁾ Provedbena uredba (EU) 2016/1328, uvodna izjava 156.

- (238) Jedan nepovezani uvoznik, Duferco S.A, i jedan korisnik, ATS S.A., dostavili su podnesak o pokretanju postupka. Prema društvu Duferco S.A, cijene čelika znatno su se povećale, zbog čega je došlo do nestašice u lancu opskrbe. I ruska vlada istaknula je da naglo povećanje cijena hladnovaljanih plosnatih proizvoda od čelika negativno utječe na korisnike i potrošače u Uniji. ATS S.A. i tri ruska proizvođača izvoznika upućuju na poskupljenje u prvoj polovici 2021., za koje tvrde da je negativno utjecalo na korisnike i potrošače hladnovaljanih plosnatih proizvoda od čelika. Osim toga, tvrdili su i da su postojeće zaštitne mjere za uvoz proizvoda od čelika samostalni instrument trgovinske zaštite koji pridonosi povećanju cijene te neuravnoteženosti ponude i potražnje ⁽⁷⁾.
- (239) U vezi s tim, zaštitne mjere imaju različitu logiku i cilj od antidampinskih mjera. Kako je obrazloženo u uvodnoj izjavi 132., zaštitne mjere nisu dostatne za zaštitu tržišta Unije od uvoza znatnih količina po dampinškim cijenama. Osim toga, podaci koje je Duferco S.A dostavio u prilog svojoj izjavi podaci su iz travnja i srpnja 2021. te obuhvaćaju trendove koji su utvrđeni tijekom razdoblja ispitnog postupka revizije. U skladu s analizom u odjeljku 4.4.2., iskorištenost kapaciteta industrije Unije iznosila je tijekom tog razdoblja samo 68 %, a prodajne cijene bile su relativno niske. To je upućivalo na to da postoji prostor za povećanu proizvodnju po konkurentnim cijenama.
- (240) Ni ATS S.A. ni ruski proizvođači izvoznici nisu dostavili dokaze kojima bi potkrijepili tvrdnje iz svojih podnesaka. U skladu s analizom iz odjeljka 4.4.3., podaci za razdoblje ispitnog postupka revizije, koji obuhvaćaju prvu polovicu 2021., nisu išli u prilog izjavama društva ATS S.A. Cijene industrije Unije nisu bile neuobičajeno visoke. Bile su manje od jedinične cijene, pa čak i manje od izvoznih cijena nekih trećih zemalja, među ostalim Kine, kao i ciljne cijene industrije Unije.
- (241) Budući da nijedna od zainteresiranih strana spomenutih u uvodnoj izjavi 238., kao ni nijedan drugi korisnik ili nepovezani uvoznik nisu dostavili odgovor na upitnik niti ikakve druge informacije osim navedenih podnesaka, Komisija nije na raspolaganju imala dovoljno informacija da zaključi da bi nastavak mjera bio štetan za interese korisnikâ ili uvoznikâ.

6.3. Zaključak o interesu Unije

- (242) S obzirom na prethodno navedeno, Komisija je zaključila da nije bilo uvjerljivih razloga u interesu Unije protiv zadržavanja postojećih mjera na uvoz proizvoda iz postupka revizije podrijetlom iz Rusije i Kine.

7. TVRDNJE O OBUSTAVI/UKIDANJU MJERA

- (243) Tri ruska proizvođača izvoznika i jedan korisnik (ATS S.A.) tvrdili su da bi trebalo obustaviti postojeće mjere. Osim toga, prije pokretanja ispitnog postupka revizije zbog predstojećeg isteka mjera jedan je nepovezani uvoznik iz Ujedinjene Kraljevine (Stemcor London Limited) dostavio sličnu tvrdnju.
- (244) Argumenti koje su različite strane iznijele odnosili su se na navodno nedavno povećanje cijene u Uniji od kraja 2020., smanjenje uvoza hladnovaljanih plosnatih proizvoda od čelika iz predmetnih zemalja i navodnu neuravnoteženost ponude i potražnje. Dokazi i podaci koji su dostavljeni u prilog tim argumentima, iako ograničeni, bili su povezani gotovo isključivo s razdobljem koje je obuhvaćeno razdobljem ispitnog postupka revizije. Nijedna strana nije u prilog svojim argumentima dostavila podatke povezane s razdobljem nakon razdoblja ispitnog postupka revizije ili podatke o budućim prognozama, osim prodajnih cijena u Uniji u trećem kvartalu 2021. i umjerenog negativnog trenda na kraju 2021. Tri ruska proizvođača izvoznika tvrdila su da bi „analitička prognoza budućih kretanja na tržištu od 2022. do 2023. bila neizvjesna i obuhvaćala velik broj alternativnih, pa čak i proturječnih scenarija. Buduća kretanja ne mogu se predvidjeti ni najsloženijim gospodarskim pokazateljima”. Stoga je u ovoj fazi teško donijeti zaključke na temelju toga u vezi s postojanjem privremene promjene u tržišnim uvjetima.

⁽⁷⁾ Provedbena uredba (EU) 2022/978 od 23. lipnja 2022. o izmjeni Provedbene uredbe (EU) 2019/159 o uvođenju konačne zaštitne mjere protiv uvoza određenih proizvoda od čelika (SL L 167, 24.6.2022., str. 58.).

- (245) Komisija je u vezi s tim podsjetila da je člankom 14. stavkom 4. osnovne uredbe propisano da se, u interesu Unije, antidampinške mjere mogu obustaviti ako se uvjeti na tržištu privremeno promijene u mjeri da se šteta vjerojatno ne bi ponovno vratila kao posljedica obustave.
- (246) U vezi s drugim elementom i kako je utvrđeno u prethodnim odjeljcima o šteti, ponavljanju štete i interesu Unije (uvodna izjava 174. i dalje), Komisija je navela da je industrija Unije tijekom razdoblja ispitnog postupka revizije još uvijek bila u osjetljivoj situaciji i da je u svakom slučaju postojala velika vjerojatnost da bi se materijalna šteta koja je izvorno nastala zbog dampinškog uvoza iz Kine i Rusije po štetnim cijenama ponovila ako mjere isteknu. Osim toga, Komisija nije pronašla uvjerljive razloge protiv zadržavanja mjera koji su povezani s interesom Unije. Stoga Komisija na temelju raspoloživih podataka u ovom ispitnom postupku nije u ovoj fazi mogla zaključiti da ne bi bilo vjerojatno da će se šteta nastaviti zbog obustave i da bi obustava mjera u skladu s člankom 14. stavkom 4. osnovne uredbe bila u interesu Unije. Stoga je Komisija odbacila tu tvrdnju. Komisija je zadržala pravo na dodatno ispitivanje potrebe za obustavom mjera u skladu s člankom 14. stavkom 4. osnovne uredbe.
- (247) Osim toga, grupa NLMK, grupa Severstal i grupa MMK tvrdile su da zbog toga što je izvoz hladnovaljanih plosnatih proizvoda od čelika iz Rusije u Uniju posve zaustavljen zbog sankcija, ne postoji pravna osnova za zadržavanje mjere ni kao ishoda aktualne revizije zbog predstojećeg isteka mjera ni tijekom zakonskog razdoblja primjene mjera. Proizvođači izvoznici tvrdili su da je preusmjeravanje temeljnih trgovinskih tokova uzrokovano tim sankcijama trajne prirode. Prema tom argumentu, mjere ne bi ispunjavale svoju svrhu zaštite industrije i tržišta Unije od nepoštenih trgovinskih praksi stranih izvoznika i stoga ne bi bile potrebne prema članku 11. stavku 1. osnovne uredbe.
- (248) Komisija je napomenula da je nakon pokretanja ispitnog postupka, zbog vojne agresije Ruske Federacije na Ukrajinu, Unija uvela uzastopne pakete sankcija protiv Rusije, koje su utjecale i na proizvode od čelika i/ili društva koja su proizvođači čelika koji proizvode i izvoze proizvod iz postupka revizije nakon razdoblja ispitnog postupka revizije. Međutim, suprotno tvrdnjama proizvođača izvoznika, ne može se smatrati da je trenutačna situacija trajna. Štoviše, kako je objašnjeno u uvodnim izjavama 167. i 172., Komisija je zaključila da te sankcije ne mogu utjecati na njezine zaključke u ovom ispitnom postupku. Konkretnije, Komisija je utvrdila da su mjere unatoč aktualnim sankcijama i dalje potrebne u smislu članka 11. stavaka 1. i 2. osnovne uredbe.

8. ANTIDAMPINŠKE MJERE

- (249) Na temelju zaključaka do kojih je Komisija došla s obzirom na ponavljanje dampainga i štete te s obzirom na interes Unije, trebalo bi zadržati antidampinške mjere koje se primjenjuju na hladnovaljane plosnate proizvode od čelika iz Rusije i Kine.
- (250) Kako bi se osigurala primjena pojedinačnih antidampinških pristojbi, potrebne su posebne mjere. Društva na koja se primjenjuju pojedinačne antidampinške pristojbe moraju carinskim tijelima država članica predložiti valjani trgovački račun. Račun mora biti u skladu sa zahtjevima iz članka 1. stavka 3. ove Uredbe. Na uvoz uz koji nije priložen takav račun trebalo bi primjenjivati antidampinšku pristojbu koja se primjenjuje na „sva ostala društva”.
- (251) Iako je predočenje tog računa potrebno carinskim tijelima država članica za primjenu pojedinačnih stopa antidampinške pristojbe na uvoz, to nije jedini element o kojem carinska tijela trebaju voditi računa. Naime, čak i ako im se predoči račun koji ispunjava sve zahtjeve iz članka 1. stavka 3. ove Uredbe, carinska tijela država članica moraju provesti uobičajene provjere i mogu, kao u svim drugim slučajevima, zatražiti dodatne dokumente (otpreme dokumente itd.) radi provjere točnosti pojedinosti navedenih u deklaraciji te bi trebala osigurati da daljnja primjena niže stope pristojbe bude opravdana, u skladu s carinskim propisima.

- (252) Ako se obujam izvoza jednog od društava koja ostvaruju korist od nižih stopa pojedinačne pristojbe znatno poveća nakon uvođenja predmetnih mjera, takvo bi se povećanje obujma moglo smatrati promjenom strukture trgovine zbog uvođenja mjera u smislu članka 13. stavka 1. osnovne uredbe. U tim okolnostima i ako su ispunjeni uvjeti, moguće je pokrenuti ispitni postupak za sprječavanje izbjegavanja mjera. U tom se ispitnom postupku može, među ostalim, ispitati potreba za ukidanjem pojedinačnih stopa pristojbe i posljedično uvođenje pristojbe za cijelu zemlju.
- (253) Stope antidampinske pristojbe za pojedinačna društva navedene u ovoj Uredbi primjenjuju se isključivo na uvoz proizvoda iz postupka revizije podrijetlom iz predmetnih zemalja koji proizvode navedeni pravni subjekti. Na uvoz proizvoda iz ispitnog postupka koji proizvodi bilo koje drugo društvo koje nije izričito navedeno u izvršnom dijelu ove Uredbe, uključujući subjekte koji su povezani s izričito navedenim subjektima, trebalo bi primjenjivati stopu pristojbe koja se primjenjuje na „sva ostala društva”. Taj uvoz ne bi trebao podlijegati nikakvoj drugoj pojedinačnoj stopi antidampinske pristojbe.
- (254) Društvo može zatražiti primjenu tih pojedinačnih stopa antidampinske pristojbe ako naknadno promijeni naziv subjekta. Zahtjev se mora uputiti Komisiji ⁽⁷⁸⁾. Zahtjev mora sadržavati sve relevantne informacije kojima je moguće dokazati da ta promjena ne utječe na pravo društva na ostvarivanje koristi od stope pristojbe koja se na njega primjenjuje. Ako promjena naziva tog društva ne utječe na njegovo pravo na ostvarivanje koristi od stope pristojbe koja se na njega primjenjuje, uredba o promjeni naziva objavit će se u *Službenom listu Europske unije*.
- (255) Uzimajući u obzir članak 109. Uredbe (EU, Euratom) 2018/1046 Europskog parlamenta i Vijeća ⁽⁷⁹⁾, kad se iznos treba nadoknaditi zbog presude Suda Europske unije, trebala bi se primijeniti kamatna stopa koju primjenjuje Europska središnja banka za svoje glavne operacije refinanciranja, objavljena u seriji C Službenog lista Europske unije prvog kalendarskog dana svakog mjeseca.
- (256) Provedbenom uredbom Komisije (EU) 2019/159 ⁽⁸⁰⁾ Komisija je uvela zaštitnu mjeru za određene proizvode od čelika na razdoblje od tri godine. Provedbenom uredbom Komisije (EU) 2021/1029 ta je zaštitna mjera produljena do 30. lipnja 2024. Proizvod iz postupka revizije pripada jednoj od kategorija proizvoda koje obuhvaća zaštitna mjera. Prema tome, nakon što se prekorače carinske kvote utvrđene na temelju zaštitne mjere, na isti uvoz plaćala bi se i carinska pristojba iznad kvote i antidampinska pristojba. Budući da takva kumulacija antidampinskih mjera sa zaštitnim mjerama može imati veći učinak na trgovinu nego što je poželjno, Komisija je odlučila spriječiti istodobnu primjenu antidampinske pristojbe i carinske pristojbe iznad kvote na proizvod iz postupka revizije tijekom trajanja primjene zaštitne pristojbe.
- (257) To znači da, ako se carinska pristojba iznad kvote iz članka 1. stavka 6. Provedbene uredbe (EU) 2019/159 počne primjenjivati na proizvod iz postupka revizije i premašuje razinu antidampinskih pristojbi na temelju ove Uredbe, naplaćuje se samo carinska pristojba iznad kvote iz članka 1. stavka 6. Provedbene uredbe (EU) 2019/159. Tijekom razdoblja istodobne primjene zaštitnih i antidampinskih pristojbi suspendira se naplata pristojbi uvedenih u skladu s ovom Uredbom. Ako se carinska pristojba iznad kvote iz članka 1. stavka 6. Provedbene uredbe (EU) 2019/159 počne primjenjivati na proizvod iz postupka revizije i utvrdi se na razini nižoj od razine antidampinskih pristojbi iz ove Uredbe, naplaćuje se carinska pristojba iznad kvote iz članka 1. stavka 6. Provedbene uredbe (EU) 2019/159 povrh razlike između te pristojbe i viših antidampinskih pristojbi uvedenih u skladu s ovom Uredbom. Suspendira se dio iznosa antidampinskih pristojbi koje nisu naplaćene.

⁽⁷⁸⁾ European Commission, Directorate-General for Trade, Directorate G, Rue de la Loi 170, 1040 Bruxelles, Belgija.

⁽⁷⁹⁾ Uredba (EU, Euratom) 2018/1046 Europskog parlamenta i Vijeća od 18. srpnja 2018. o financijskim pravilima koja se primjenjuju na opći proračun Unije, o izmjeni uređaba (EU) br. 1296/2013, (EU) br. 1301/2013, (EU) br. 1303/2013, (EU) br. 1304/2013, (EU) br. 1309/2013, (EU) br. 1316/2013, (EU) br. 223/2014, (EU) br. 283/2014 i Odluke br. 541/2014/EU te o stavljanju izvan snage Uredbe (EU, Euratom) br. 966/2012 (SL L 193, 30.7.2018., str. 1.).

⁽⁸⁰⁾ Provedbena uredba Komisije (EU) 2019/159 od 31. siječnja 2019. o uvođenju konačnih zaštitnih mjera protiv uvoza određenih proizvoda od čelika (SL L 31, 1.2.2019., str. 27.)

(258) Mjere predviđene u ovoj Uredbi u skladu su s mišljenjem odbora osnovanog člankom 15. stavkom 1. Uredbe (EU) 2016/1036,

DONIJELA JE OVU UREDBU:

Članak 1.

1. Uvodi se konačna antidampinška pristojba na uvoz plosnatih valjanih proizvoda od željeza ili nelegiranog čelika ili ostalih legiranih čelika, osim nehrđajućeg čelika, svih širina, hladnovaljanih (hladnoreduciranih), koji nisu platirani niti prevučeni i samo su hladnovaljani (hladnoreducirani) i dalje neobrađeni, koji su trenutačno razvrstani u oznake KN ex 7209 15 00 (oznaka TARIC 7209 15 00 90), 7209 16 90, 7209 17 90, 7209 18 91, ex 7209 18 99 (oznaka TARIC 7209 18 99 90), ex 7209 25 00 (oznaka TARIC 7209 25 00 90), 7209 26 90, 7209 27 90, 7209 28 90, 7211 23 30, ex 7211 23 80 (oznake TARIC 7211 23 80 19, 7211 23 80 95 i 7211 23 80 99), ex 7211 29 00 (oznake TARIC 7211 29 00 19 i 7211 29 00 99), 7225 50 80 i 7226 92 00 i podrijetlom su iz Narodne Republike Kine i Ruske Federacije.

Sljedeće vrste proizvoda isključene su iz definicije predmetnog proizvoda:

- plosnati valjani proizvodi od željeza ili nelegiranog čelika, svih širina, hladnovaljani (hladnoreducirani), koji nisu platirani niti prevučeni, samo hladnovaljani i dalje neobrađeni, u kolutima ili nenamotani, svih debljina, elektrolimovi,
- plosnati valjani proizvodi od željeza ili nelegiranog čelika, svih širina, hladnovaljani (hladnoreducirani), koji nisu platirani niti prevučeni, u kolutima, debljine manje od 0,35 mm, žareni (poznati i kao „crne ploče”),
- plosnati valjani proizvodi od ostalih legiranih čelika, svih širina, od silicijskog elektročelika, i
- plosnati valjani proizvodi od legiranog čelika, samo hladnovaljani (hladnoreducirani) i dalje neobrađeni, od brzoreznog čelika.

2. Stope konačne antidampinške pristojbe koje se primjenjuju na neto cijenu franko granica Unije, neocarinjeno, za proizvod opisan u stavku 1. koji proizvode društva navedena u nastavku, jesu sljedeće:

Zemlja	Društvo	Antidampinška pristojba (%)	Dodatna oznaka TARIC
NRK	Angang Steel Company Limited, Anshan	19,7	C097
	Tianjin Angang Tiantie Cold Rolled Sheets Co. Ltd., Tianjin	19,7	C098
	Ostala društva koja surađuju navedena u Prilogu	20,5	
	Sva ostala društva	22,1	C999
Rusija	Magnitogorsk Iron & Steel Works OJSC, Magnitogorsk	18,7	C099
	PAO Severstal, Čerepovec	34	C100
	Sva ostala društva	36,1	C999

3. Uvjet za primjenu pojedinačnih stopa pristojbe utvrđenih za društva navedena u stavku 2. podnošenje je carinskim tijelima država članica valjanog trgovačkog računa na kojem se nalazi datirana izjava koju je potpisao službenik subjekta koji izdaje račun, uz navođenje njegova imena i funkcije, koja glasi: „Ja, niže potpisani, potvrđujem da je (obujam) (proizvoda iz

postupka revizije) iz ovog računa koji se prodaje za izvoz u Europsku uniju proizvelo društvo (naziv društva i adresa) (dodatna oznaka TARIC) u [predmetna zemlja]. Izjavljujem da su podaci na ovom računu potpuni i točni." Ako se takav račun ne predoči, primjenjuje se pristojba koja se primjenjuje na sva ostala društva.

4. Članak 1. stavak 2. može se izmijeniti kako bi se dodali novi proizvođači izvoznici iz Narodne Republike Kine i kako bi se na njih primjenjivala odgovarajuća ponderirana prosječna stopa antidampinške pristojbe za društva koja surađuju i koja nisu uključena u uzorak. Novi proizvođač izvoznik mora dostaviti dokaze:

- (a) da nije izvezio robu opisanu u članku 1. stavku 1. podrijetlom iz Narodne Republike Kine u razdoblju od 1. travnja 2014. do 31. ožujka 2015. (razdoblje početnog ispitnog postupka);
- (b) da nije povezan s izvoznicima ili proizvođačima na koje se primjenjuju mjere uvedene ovom Uredbom; i
- (c) da je doista izvezio proizvod iz postupka revizije ili da je preuzeo neopozivu ugovornu obvezu izvoza znatne količine tog proizvoda u Uniju nakon završetka razdoblja početnog ispitnog postupka.

5. Ako nije drukčije određeno, primjenjuju se važeće odredbe o carinama.

Članak 2.

1. Ako se carinska pristojba iznad kvote iz članka 1. stavka 6. Provedbene uredbe (EU) 2019/159 počne primjenjivati na plosnate valjane proizvode od željeza ili nelegiranog čelika ili ostalih legiranih čelika, osim nehrđajućeg čelika, svih širina, hladnovaljanih (hladnoreduciranih), koji nisu platirani ni prevučeni i samo su hladnovaljani (hladnoreducirani) i dalje neobrađeni te ako premašuje razinu antidampinških pristojbi iz članka 1. stavka 2., naplaćuje se samo carinska pristojba iznad kvote iz članka 1. stavka 6. Provedbene uredbe (EU) 2019/159.

2. U razdoblju primjene stavka 1. suspendira se naplata pristojbi uvedenih na temelju ove Uredbe.

3. Ako se carinska pristojba iznad kvote iz članka 1. stavka 6. Provedbene uredbe (EU) 2019/159 počne primjenjivati na plosnate valjane proizvode od željeza ili nelegiranog čelika ili ostalih legiranih čelika, osim nehrđajućeg čelika, svih širina, hladnovaljanih (hladnoreduciranih), koji nisu platirani ni prevučeni i samo su hladnovaljani (hladnoreducirani) i dalje neobrađeni te ako je na razini ispod antidampinških pristojbi iz članka 1. stavka 2., carinska pristojba iznad kvote iz članka 1. stavka 6. Provedbene uredbe (EU) 2019/159 naplaćuje se povrh razlike između te pristojbe i više antidampinške pristojbe iz članka 1. stavka 2.

4. Suspendira se dio iznosa antidampinške pristojbe koji nije naplaćen u skladu sa stavkom 3.

5. Suspendije iz stavaka 2. i 4. vremenski su ograničene na razdoblje primjene carinske pristojbe iznad kvote iz članka 1. stavka 6. Provedbene uredbe (EU) 2019/159.

Članak 3.

Ova Uredba stupa na snagu sljedećeg dana od dana objave u Službenom listu Europske unije.

Ova je Uredba u cijelosti obvezujuća i izravno se primjenjuje u svim državama članicama.

Sastavljeno u Bruxellesu 26. listopada 2022.

Za Komisiju
Predsjednica
Ursula VON DER LEYEN

PRILOG

Kineski proizvođači izvoznici koji surađuju, ali nisu uključeni u uzorak:

Zemlja	Ime	Dodatna oznaka TARIC
NRK	Hesteel Co., Ltd Tangshan Branch, Tangshan	C103
NRK	Handan Iron & Steel Group Han-Bao Co., Ltd, Handan	C104
NRK	Baoshan Iron & Steel Co., Ltd, Shanghai	C105
NRK	Shanghai Meishan Iron & Steel Co., Ltd, Nanjing	C106
NRK	BX Steel POSCO Cold Rolled Sheet Co., Ltd, Benxi	C107
NRK	Bengang Steel Plates Co., Ltd, Benxi	C108
NRK	WISCO International Economic & Trading Co. Ltd, Wuhan	C109
NRK	Maanshan Iron & Steel Co., Ltd, Maanshan	C110
NRK	Tianjin Rolling-one Steel Co., Ltd, Tianjin	C111
NRK	Zhangjiagang Yangtze River Cold Rolled Sheet Co., Ltd, Zhangjiagang	C112
NRK	Inner Mongolia Baotou Steel Union Co., Ltd, Baotou City	C113

ODLUKE

PROVEDBENA ODLUKA KOMISIJE (EU) 2022/2069

od 30. rujna 2022.

o odobravanju odstupanja koje je zatražila Nizozemska u skladu s Direktivom Vijeća 91/676/EEZ o zaštiti voda od onečišćenja uzrokovanog nitratima iz poljoprivrednih izvora

(priopćeno pod brojem dokumenta C(2022) 6859)

(Vjerodostojan je samo tekst na nizozemskom jeziku)

EUROPSKA KOMISIJA,

uzimajući u obzir Ugovor o funkcioniranju Europske unije,

uzimajući u obzir Direktivu Vijeća 91/676/EEZ od 12. prosinca 1991. o zaštiti voda od onečišćenja uzrokovanog nitratima iz poljoprivrednih izvora ⁽¹⁾, a posebno stavak 2. treći podstavak Priloga III.,

budući da:

- (1) Direktivom 91/676/EEZ utvrđuju se pravila o zaštiti voda od onečišćenja uzrokovanog nitratima iz poljoprivrednih izvora.
- (2) Točkom 2. Priloga III. Direktivi 91/676/EEZ utvrđuje se da države članice koje namjeravaju primjenjivati više stajnskoga gnojiva od 170 kg dušika po hektaru (ha) moraju utvrditi količine kojima se ne smije dovesti u pitanje ostvarivanje ciljeva iz članka 1. te direktive. Ako država članica na temelju točke (b) drugog podstavka dopusti drukčiji iznos, o tom obavješćuje Komisiju koja, u skladu s regulatornim postupkom s kontrolom iz članka 9. stavka 2., provjerava opravdanost takve odluke.
- (3) Komisija je Odlukom 2005/880/EZ ⁽²⁾ odobrila odstupanje koje je zatražila Nizozemska u skladu s Direktivom 91/676/EEZ u svrhu dopuštanja primjene stajnskoga gnojiva pašnih životinja do granične vrijednosti od 250 kg dušika po hektaru godišnje na poljoprivrednim gospodarstvima s najmanje 70 % travnjaka.
- (4) Komisija je Odlukom 2010/65/EU ⁽³⁾ izmijenila Odluku 2005/880/EZ i odobrila odstupanje koje je zatražila Nizozemska u skladu s Direktivom 91/676/EEZ u svrhu dopuštanja primjene stajnskoga gnojiva pašnih životinja do granične vrijednosti od 250 kg dušika po hektaru godišnje na poljoprivrednim gospodarstvima s najmanje 70 % travnjaka do 31. prosinca 2013.
- (5) Provedbenom odlukom Komisije 2014/291/EU ⁽⁴⁾, koja se prestala primjenjivati 31. prosinca 2017., Nizozemskoj je odobreno odstupanje u skladu s Direktivom 91/676/EEZ kako bi se dopustila primjena stajnskoga gnojiva pašnih životinja na poljoprivrednim gospodarstvima s najmanje 80 % travnjaka do granične vrijednosti od 230 kg dušika po hektaru godišnje za poljoprivredna gospodarstva na južnim i središnjim pjeskovitim tlima i na laporastim tlima te do granične vrijednosti od 250 kg dušika po hektaru godišnje za poljoprivredna gospodarstva na drugim tlima. Odstupanje se 2016. odnosilo na 19 564 poljoprivrednih gospodarstava, što je 47 % ukupne neto poljoprivredne površine u Nizozemskoj.

⁽¹⁾ SL L 375, 31.12.1991., str. 1.

⁽²⁾ Odluka Komisije 2005/880/EZ od 8. prosinca 2005. o odobravanju odstupanja koje je zatražila Nizozemska u skladu s Direktivom Vijeća 91/676/EEZ o zaštiti voda od onečišćenja uzrokovanog nitratima iz poljoprivrednih izvora (SL L 324, 10.12.2005., str. 89.).

⁽³⁾ Odluka Komisije 2010/65/EU od 5. veljače 2010. o izmjeni Odluke 2005/880/EZ o odobravanju odstupanja koje je zatražila Nizozemska u skladu s Direktivom Vijeća 91/676/EEZ o zaštiti voda od onečišćenja uzrokovanog nitratima iz poljoprivrednih izvora (SL L 35, 6.2.2010., str. 18.).

⁽⁴⁾ Provedbena odluka Komisije 2014/291/EU od 16. svibnja 2014. o odobravanju odstupanja koje je zatražila Nizozemska u skladu s Direktivom Vijeća 91/676/EEZ o zaštiti voda od onečišćenja uzrokovanog nitratima iz poljoprivrednih izvora (SL L 148, 20.5.2014., str. 88.).

- (6) Provedbenom odlukom Komisije (EU) 2018/820 ⁽⁵⁾, koja se prestala primjenjivati 1. siječnja 2020., Nizozemskoj je odobreno odstupanje u skladu s Direktivom 91/676/EEZ kako bi se dopustila primjena stajnskoga gnojiva pašnih životinja na poljoprivrednim gospodarstvima s najmanje 80 % travnjaka do granične vrijednosti od 230 kg dušika po hektaru godišnje za poljoprivredna gospodarstva na južnim i središnjim pjeskovitim tlima i na laporastim tlima te do granične vrijednosti od 250 kg dušika po hektaru godišnje za poljoprivredna gospodarstva na drugim tlima. Odstupanje se 2019. odnosilo na 18 818 poljoprivrednih gospodarstava, što odgovara iznosu od 44,7 % ukupne neto poljoprivredne površine u Nizozemskoj.
- (7) Provedbenom odlukom Komisije (EU) 2020/1073 ⁽⁶⁾, koja se prestala primjenjivati 31. prosinca 2021., Nizozemskoj je odobreno odstupanje kako bi se dopustila primjena stajnskoga gnojiva pašnih životinja na poljoprivrednim gospodarstvima s najmanje 80 % travnjaka do granične vrijednosti od 230 kg dušika po hektaru godišnje za poljoprivredna gospodarstva na južnim i središnjim pjeskovitim tlima i na laporastim tlima te do granične vrijednosti od 250 kg dušika po hektaru godišnje za poljoprivredna gospodarstva na drugim tlima. Valjanost te Provedbene odluke bila je ograničena na dvije godine kako bi se Nizozemskoj omogućilo da u potpunosti provede pojačanu provedbenu strategiju za sprečavanje prijevera u provedbi svoje politike o stajskom gnojivu. Nadalje, uključeni su dodatni uvjeti kako bi se osiguralo da se količina stoke ne poveća i kako bi se smanjile emisije amonijaka u primjeni stajskog gnojiva.
- (8) Nizozemska je 25. veljače 2022. zatražila novo odstupanje na temelju točke 2. treće podtočke Priloga III. Direktivi 91/676/EEZ.
- (9) Podaci ⁽⁷⁾ koje je na temelju članka 10. Direktive 91/676/EEZ dostavila Nizozemska pokazuju da su za razdoblje od 2016. do 2019. na približno 14 % postaja za praćenje podzemnih voda u Nizozemskoj zabilježene srednje vrijednosti koncentracije nitrata više od 50 mg/l, na 5 % vrijednosti između 40 i 50 mg/l, te da su na 73 % tih postaja za praćenje zabilježene srednje vrijednosti koncentracije nitrata niže od 25 mg/l. Podaci su pokazali i da su za razdoblje od 2016. do 2019. na 99 % postaja za praćenje površinskih voda u Nizozemskoj zabilježene srednje vrijednosti koncentracije nitrata niže od 50 mg/l te da su na 96 % tih postaja za praćenje zabilježene srednje vrijednosti koncentracije nitrata niže od 25 mg/l. Bez obzira na to, u razdoblju izvješćivanja od 2016. do 2019. 58 % slatkih voda bilo je eutrofično, a dodatnih 10 % postalo bi eutrofično ako se ne poduzmu nikakve mjere.
- (10) Podaci objavljeni u izvješću o članku 10. Direktive 91/676/EEZ ⁽⁸⁾ pokazali su i znatne razlike među nizozemskim pokrajinama i da su žarišne točke onečišćenja zbog koncentracije nitrata u podzemnim vodama i eutrofikacije pronađene u većem broju nizozemskih pokrajina. U pokrajini *Limburgu*, na 36 % postaja za praćenje podzemnih voda zabilježene su srednje vrijednosti koncentracije nitrata iznad 50 mg/l, a 22 % bilježilo je negativan trend, dok je 74 % površinskih voda bilo eutrofično, a 16 % izloženo riziku od eutrofikacije ako se ne poduzmu mjere. U pokrajini *Noord-Brabantu*, na 26 % postaja za praćenje podzemnih voda zabilježene su srednje vrijednosti koncentracije nitrata iznad 50 mg/l, a 20 % bilježilo je negativan trend, dok je 68 % površinskih voda bilo eutrofično, a 7 % izloženo riziku od eutrofikacije ako se ne poduzmu mjere. U pokrajini *Zeelandu*, na 14 % postaja za praćenje podzemnih voda zabilježene su srednje vrijednosti koncentracije nitrata iznad 50 mg/l, a 47 % bilježilo je negativan trend, dok je 80 % površinskih voda bilo eutrofično, a 11 % izloženo riziku od eutrofikacije ako se ne poduzmu mjere. U pokrajini *Zuid-Hollandu* 54 % površinskih voda bilo je eutrofično, a 17 % u opasnosti da postanu eutrofične ako se ne poduzmu mjere. U pokrajini *Noord-Hollandu* 61 % površinskih voda bilo je eutrofično, a 19 % u opasnosti da postanu eutrofične ako se ne poduzmu mjere. U pokrajini *Utrechtu*, na 24 % postaja za praćenje podzemnih voda zabilježen je negativan trend u koncentracijama nitrata, dok je 43 % površinskih voda bilo eutrofično, a 10 % izloženo riziku od eutrofikacije ako se ne poduzmu mjere. U pokrajini *Gelderlandu* su u 10 % postaja za podzemne vode zabilježene srednje vrijednosti koncentracije iznad 50 mg/l, a 15 % imalo je negativan trend. U pokrajini *Overijsselu*, na 18 % postaja za praćenje podzemnih voda zabilježene su srednje vrijednosti koncentracije nitrata iznad 50 mg/l, a 19 % bilježilo je negativan trend, dok je 67 % površinskih voda bilo eutrofično, a 4 % izloženo riziku od eutrofikacije ako se ne poduzmu mjere. U pokrajini *Drentheu*, na 15 % postaja za praćenje podzemnih voda zabilježene su srednje vrijednosti koncentracije nitrata iznad 50 mg/l, dok je 65 % površinskih voda bilo eutrofično, a 9 % izloženo riziku od eutrofikacije ako se ne poduzmu mjere. U pokrajini *Frieslandu* je u 23 % postaja podzemnih voda zabilježen negativni trend koncentracije nitrata, a 85 % površinskih voda bilo je eutrofično. U pokrajini *Groningenu* 52 % površinskih voda bilo je eutrofično, a 11 % u opasnosti da postanu eutrofične ako se ne poduzmu mjere. U pokrajini *Flevolandu* je eutrofično bilo 33 % površinskih voda.

⁽⁵⁾ Provedbena odluka Komisije (EU) 2018/820 od 31. svibnja 2018. o odobravanju odstupanja koje je zatražila Nizozemska u skladu s Direktivom Vijeća 91/676/EEZ o zaštiti voda od onečišćenja uzrokovanog nitratima iz poljoprivrednih izvora (SL L 137, 4.6.2018., str. 27.).

⁽⁶⁾ Provedbena odluka Komisije (EU) 2020/1073 od 17. srpnja 2020. o odobravanju odstupanja koje je zatražila Nizozemska u skladu s Direktivom Vijeća 91/676/EEZ o zaštiti voda od onečišćenja uzrokovanog nitratima iz poljoprivrednih izvora (SL L 234, 21.7.2020., str. 20.).

⁽⁷⁾ COM(2021) 1000 i SWD(2021) 1001 dio 28.

⁽⁸⁾ COM(2021) 1000 i SWD(2021) 1001 dio 28.

- (11) Podaci koje je Nizozemska dostavila 2020. i 2021. u kontekstu izvješća na temelju Provedbene odluke (EU) 2020/1073 pokazali su povećanje koncentracije nitrata u podzemnim vodama u područjima s laporastim, pjeskovitim i glinastim tlima. Na jugu i istoku područja pjeskovitog tla prosječna koncentracija nitrata u gornjem metru podzemnih voda 2021. iznosila je 67 mg/l. To je više od granične vrijednosti Unije od 50 mg/l. U razdoblju od 2017. koncentracija nitrata se u tom dijelu područja pjeskovitog tla udvostručila. Prosječna koncentracija na sjeveru područja pjeskovitog tla ostala je niža od granične vrijednosti Unije, no povećala se 2021. na 37 mg/l. U području laporastog tla, prosječna koncentracija neznatno se smanjila na 57 mg/l u 2020., no to je i dalje iznad granične vrijednosti Unije. U području glinenog tla koncentracije nitrata stalno su bile ispod granične vrijednosti, no i one su se povećale. U području tresetnog tla zabilježene su najniže koncentracije, a 2021. su u prosjeku iznosile 14 mg/l. Podaci su pokazali da voda iz zone korijena s poljoprivrednih gospodarstava u mreži za praćenje odstupanja često premašuje norme za koncentraciju nitrata, iako su im prosječne vrijednosti ostale ispod 50 mg/l.
- (12) U skladu s člankom 3. stavkom 5. Direktive 91/676/EEZ, Nizozemska primjenjuje program djelovanja na cijelom državnom području. Nizozemska je 26. prosinca 2021. donijela novi plan djelovanja za razdoblje 2022.-2025. ⁽⁹⁾ (Sedmi program djelovanja za nitrata) koji uključuje dodatne mjere za smanjenje gubitaka hranjivih tvari (dušika i fosfora) u okoliš i temelji se na regionalnom diferenciranom pristupu ovisno o razini onečišćenja hranjivim tvarima i vrsti tla. Međutim, u ocjeni učinka na okoliš koju je tijekom pripreme Sedmog programa djelovanja za nitrata proveo znanstveni savjetodavni odbor nizozemskih tijela (Commissie van Deskundigen Meststoffenwet) pokazalo se da mogući učinci programa djelovanja ne bi bili dovoljni za postizanje ciljeva kvalitete vode. Nizozemska je 25. veljače 2022. donijela Dopunu ⁽¹⁰⁾ Sedmom planu djelovanja za nitrata u kojoj se upućuje na Nacionalni program za ruralna područja ⁽¹¹⁾ u kojem se utvrđuje integralni pristup prirodi, vodi i klimi, uključujući emisije dušika, kako bi se ispunili okolišni i klimatski zahtjevi Unije. Nizozemska vlada Dopunom nastoji prenijeti svoje ambicije u konkretne mjere usmjerene na postizanje ciljeva u pogledu kvalitete vode u odnosu na hranjive tvari iz poljoprivrednih izvora.
- (13) U Sedmom planu djelovanja za nitrata za razdoblje 2022.-2025. i njegovoj Dopuni utvrđeni su napori potrebni za postizanje ciljeva kvalitete vode po regijama u pogledu nitrata i fosfora iz poljoprivrednih izvora kako je utvrđeno Direktivom 91/676/EEZ i nizozemskim planom upravljanja riječnim slivom donesenim u kontekstu Direktive 2000/60/EZ Europskog parlamenta i Vijeća ⁽¹²⁾. Kad je riječ o koncentracijama nitrata u podzemnim vodama, regije *Zand Noord, Zand Oost, Westelijk Noord-Brabant, Centraal zeeklei, Zuidwestelijk zeekleigebied, Westelijk zandgebied* moraju uložiti određene napore kako bi postigle ciljeve, dok regije *Gelderse Vallei, Oostelijk Noord-Brabant en Limburg Zand, Lössgebied* moraju uložiti znatne napore. U pogledu koncentracije fosfora u površinskim vodama (eutrofikacija), regije *Zand Noord, Zand Oost, Westelijk Noord-Brabant, Oostelijk Noord-Brabant en Limburg Zand, Noordelijk zeekleigebied, Centraal zeeklei Zuidwestelijk zeekleigebied* moraju uložiti određene napore kako bi postigle ciljeve, dok regije *Gelderse Vallei, Lössgebied, Westelijk Zeeklei, Westelijk veengebied, Westelijk zandgebied* moraju uložiti znatne napore u istu svrhu. To odgovara podacima koje je Nizozemska dostavila u skladu s člankom 10. Direktive 91/676/EEZ.
- (14) Nizozemska će donijeti novi sustav označavanja područja onečišćenih nitratima i fosforom iz poljoprivrednih izvora (*područja onečišćena hranjivim tvarima*) koji bi trebao obuhvatiti sva slivna područja za točke praćenja podzemnih i površinskih voda s prosječnim onečišćenjem nitratima ili povremenim onečišćenjem nitratima, kojima prijete opasnost od onečišćenja i koje bilježe rastuće trendove, te točke praćenja podzemnih i površinskih voda koje su eutrofične ili im prijete opasnost od eutrofikacije. U označavanju bi trebalo uzeti u obzir i relevantnu sudsku praksu Suda Europske unije, posebno presude u predmetima C-221/03 ⁽¹³⁾ i C-543/16 ⁽¹⁴⁾. Ako 1. siječnja 2024. na snazi ne bude novi sustav označavanja, sva područja u kojima su potrebni određeni ili znatni napori razvrstat će se kao područja onečišćena hranjivim tvarima.

⁽⁹⁾ Originalni naziv „7e Nederlandse actieprogramma betreffende de Nitraatrichtlijn (2022-2025)“.

⁽¹⁰⁾ Originalni naziv „Addendum op het 7e actieprogramma Nitraatrichtlijn“.

⁽¹¹⁾ Nationaal Programma Landelijk Gebied.

⁽¹²⁾ Direktiva 2000/60/EZ Europskog parlamenta i Vijeća od 23. listopada 2000. o uspostavi okvira za djelovanje Zajednice u području vodne politike (SL L 327, 22.12.2000., str. 1.).

⁽¹³⁾ Presuda Suda od 22. rujna 2005., C 221/03, Komisija Europskih zajednica protiv Kraljevine Belgije, ECLI:EU:C:2005:573.

⁽¹⁴⁾ Presuda Suda od 21. lipnja 2018., Europska komisija protiv Savezne Republike Njemačke, C-543/16, ECLI:EU:C:2018:481.

- (15) Ovaj zahtjev za odstupanje trebalo bi razmotriti u širem kontekstu politike EU-a u pogledu pitanja upravljanja hranjivim tvarima, konkretno ciljeva Direktiva 2000/60/EZ, 2006/118/EZ ⁽¹⁵⁾ i 2008/56/EZ ⁽¹⁶⁾ Europskog parlamenta i Vijeća, većih ambicija Uredbe o raspodjeli tereta ⁽¹⁷⁾ i strateškog plana u okviru ZPP-a za Nizozemsku ⁽¹⁸⁾ te ciljeva europskog zelenog plana u pogledu onečišćenja hranjivim tvarima. U Europskom zelenom planu utvrđeni su ciljevi Unije za smanjenje gubitka hranjivih tvari i ograničavanje stakleničkih plinova osim CO₂, konkretno metana i dušikova oksida, koji velikim dijelom dolaze od gnojidbe i stoke. Točnije, Unija se u strategiji „od polja do stola” ⁽¹⁹⁾ i Akcijskom planu za nultu stopu onečišćenja ⁽²⁰⁾ obvezala na smanjenje gubitka hranjivih tvari za 50 % do 2030., što će dovesti do smanjenja gnojiva za 20 % i očuvanja plodnosti tla te za četvrtinu smanjiti područja ekosustava u EU-u u kojima onečišćenje zraka ugrožava biološku raznolikost i koja se smatraju područjima kritičnog opterećenja taloženjem dušika.
- (16) U početnom prijedlogu Nacionalnog programa za ruralna područja od 10. lipnja 2022. ⁽²¹⁾ nizozemska vlada navodi: „Najveći su izazovi u tresetištima, područjima mreže Natura 2000, zaštićenim područjima podzemnih voda, osjetljivim vodotocima i sigurnosnim zonama oko područja mreže Natura 2000. U tim će područjima poljoprivrednici imati više poslovnih ograničenja ili manje prilika za razvoj. Ekstenzifikacija poljoprivrede najbolje je rješenje”. Pokazana je i „spremnost da se odrede prijelaznih područja oko područja mreže Natura 2000. „Prijelazna područja (sigurnosne zone) oko područja mreže Natura 2000 područja su koja graniče s područjima mreže Natura 2000, a koja doprinose obnovi sustava radi održavanja i obnove bioraznolikosti na predmetnom području mreže Natura 2000”.
- (17) Komisija je ispitala nizozemski zahtjev za odstupanje uzimajući u obzir zahtjeve i ciljeve Direktive 91/676/EEZ i iskustvo iz prethodnih odluka o odstupanju te Sedmi program djelovanja za nitrata i njegovu Dopunu. Ispitala je i trendove u kvaliteti vode i uzela u obzir ciljeve europskog zelenog plana. Na temelju prethodno navedenog Komisija smatra da treba osigurati predvidljivo prijelazno razdoblje odstupanja od najviše četiri godine za poljoprivrednike s travnjacima dok se planirane reforme utvrđene u Dopuni u potpunosti ne ugrade u nizozemsko pravo te popratiti postupnu provedbu novih reformi. Komisija nadalje smatra da je za postizanje ciljeva Direktive 91/676/EEZ potrebno da Nizozemska ispuni stroge dodatne uvjete, posebno, no ne isključivo u područjima onečišćenima hranjivim tvarima. Traženim odstupanjem trebao bi se poduprijeti plan reformi definiran u Dopuni i nacionalnom programu za ruralna područja.
- (18) Odstupanjem predviđenim ovom Odlukom ne dovode se u pitanje obveze Nizozemske da primijeni Direktivu Vijeća 92/43/EEZ ⁽²²⁾, uključujući presudu Suda Europske unije u predmetu C-293/17 ⁽²³⁾ posebno u pogledu tumačenja članka 6. stavka 3. te direktive; te da primijeni Direktivu 2000/60/EZ i Direktivu 2008/56/EZ i ne isključuje dodatne mjere kako bi se ispunile obveze koje iz tih direktiva proizlaze.

⁽¹⁵⁾ Direktiva 2006/118/EZ Europskog parlamenta i Vijeća od 12. prosinca 2006. o zaštiti podzemnih voda od onečišćenja i pogoršanja stanja (SL L 372, 27.12.2006., str. 19.).

⁽¹⁶⁾ Direktiva 2008/56/EZ Europskog parlamenta i Vijeća od 17. lipnja 2008. o uspostavljanju okvira za djelovanje Zajednice u području politike morskog okoliša (Okvirna direktiva o pomorskoj strategiji) (SL L 164, 25.6.2008., str. 19.).

⁽¹⁷⁾ Uredba (EU) 2018/842 Europskog parlamenta i Vijeća od 30. svibnja 2018. o obvezujućem godišnjem smanjenju emisija stakleničkih plinova u državama članicama od 2021. do 2030. kojim se doprinosi mjerama u području klime za ispunjenje obveza u okviru Pariškog sporazuma i izmjeni Uredbe (EU) br. 525/2013 (SL L 156, 19.6.2018., str. 26.).

⁽¹⁸⁾ SWD(2020) 93 final – Analiza poveznica između reforme ZPP-a i zelenog plana; SWD(2020) 388 final – Preporuke Komisije za strateški plan u okviru ZPP-a za Nizozemsku. SWD(2020) 388 final.

⁽¹⁹⁾ Strategija „od polja do stola” za pravedan, zdrav i ekološki prihvatljiv prehrambeni sustav. COM(2020) 381 final.

⁽²⁰⁾ COM(2021) 400 final

⁽²¹⁾ Izvorni naziv „Startnotitie Nationaal Programma Landelijk Gebied – 10 Juni 2022’.

⁽²²⁾ Direktiva Vijeća 92/43/EEZ od 21. svibnja 1992. o očuvanju prirodnih staništa i divlje flore i faune (SL L 206, 22.7.1992., str. 7.);

⁽²³⁾ Predmet C-293/17 Coöperatie Mobilisation for the Environment i Vereniging Leefmilieu (ECLI:EU:C:2018:882).

- (19) Ključno je osigurati da se odobravanjem dodatnih količina gnojiva po hektaru godišnje ne odgađa ili ne ugrožava ispunjavanje zahtjeva drugog zakonodavstva Unije za koje bi onečišćenje dušikom i fosforom moglo biti prepreka u postizanju ciljeva. Stoga ne bi trebalo dopustiti nacionalna odobrenja za odstupanja pojedinačnim poljoprivrednicima u zaštićenim područjima podzemnih voda i područjima mreže Natura 2000 ili unutar sigurnosnih zona oko područja mreže Natura 2000 kako su definirana u nizozemskom nacionalnom programu za ruralna područja, čija će veličina biti utvrđena 2023.
- (20) Gustoća stoke u Nizozemskoj i dalje je vrlo visoka; 2016. bila je najviša u Uniji, gotovo pet puta veća od prosjeka Unije. Na temelju podataka koje je dostavila Nizozemska, u razdoblju od 2019. do 2021. ukupni broj grla stoke u državi smanjio se za 2,5 %, no porastao je broj goveda.
- (21) Ukupna proizvodnja stajskog gnojiva iz 2020. ne bi se smjela premašiti. Ta gornja granica proizvodnje stajskog gnojiva bit će ugrađena u nacionalno zakonodavstvo 1. siječnja 2024. Nadalje, provedba reformi planiranih u okviru nacionalnog programa za ruralna područja trebala bi dovesti do postupnog smanjenja proizvodnje stajskog gnojiva do kraja valjanosti postojeće Odluke.
- (22) Posebno u područjima onečišćenima hranjivim tvarima treba dopuniti Sedmi program djelovanja za nitrata i njegovu Dopunu posebnim mjerama prepoznate učinkovitosti u održivom upravljanju hranjivim tvarima na razini poljoprivrednog gospodarstva i smanjenju gubitka hranjivih tvari u podzemnim i slatkim vodama.
- (23) Nizozemska je uspostavila poboljšanu provedbenu strategiju kako bi pojačala sprečavanje prijevare u provedbi politike u području stajškoga gnojiva. Ta je strategija provedena u razdoblju od 2020. do 2021. no došlo je do određenih kašnjenja i zbog pandemije bolesti COVID-19. Treba nastaviti djelotvornu provedbu strategije na temelju njezinih glavnih osi djelovanja i proširiti je na druge regije u kojima je neovisna procjena pokazala znatan rizik od namjerne neusklađenosti s pravilima o gospodarenju stajskim gnojivom. Prijelazno razdoblje za planirane poljoprivredne reforme moglo bi dovesti i do povećane stope prijevare te bi stoga trebalo pojačati kontrole.
- (24) Odobrenja za pojedinačne poljoprivrednike podliježu određenim uvjetima kojima se nastoji osigurati gnojidba na razini poljoprivrednoga gospodarstva na temelju potreba usjeva te sprečavanje gubitaka dušika i fosfata u vodu. Mjere navedene u ovoj Odluci trebale bi biti dodatak mjerama koje se već primjenjuju u okviru Sedmog plana djelovanja za nitrata i njegove dopune.
- (25) Nizozemska je dužna provesti sve mjere za smanjenje emisija amonijaka utvrđene u Prilogu III. Direktivi (EU) 2016/2284 Europskog parlamenta i Vijeća ⁽²⁴⁾. U izvješću o učinku Direktive 91/676/EEZ na emisije plinovitog dušika ⁽²⁵⁾ zaključeno je da u nekim regijama s visokom gustoćom stoke odstupanje može dovesti do povećanja plinovitih emisija. Stoga bi trebalo poduzeti odgovarajuće mjere za smanjenje emisija amonijaka, uključujući tehnike raspršivanja s niskim razinama emisija, prema potrebi u kombinaciji s maksimalnom temperaturom na kojoj se stajsko gnojivo može primijeniti te strogom obvezom neposrednog ugrađivanja gnojiva/gnojovke u tlo kad se primjenjuje na poljima.

⁽²⁴⁾ Direktiva (EU) 2016/2284 Europskog parlamenta i Vijeća od 14. prosinca 2016. o smanjenju nacionalnih emisija određenih atmosferskih onečišćujućih tvari, o izmjeni Direktive 2003/35/EZ i stavljanju izvan snage Direktive 2001/81/EZ (SL L 344, 17.12.2016., str. 1.).

⁽²⁵⁾ Utjecaj Direktive o nitrata na emisije plinovitog dušika, učinci mjera iz programa djelovanja za nitrata na emisije plinovitog dušika, ugovor ENV.B.1/ETU/2010/0009

- (26) Uvjeti utvrđeni u članku 4. ove Odluke smatraju se verzijom propisanih zahtjeva upravljanja utvrđenih u nacionalnom pravu u smislu članka 12. i 13. Uredbe (EU) 2021/2115 Europskog parlamenta i Vijeća ⁽²⁶⁾, a uvjeti utvrđeni u člancima od 5. do 9. ove Odluke smatraju se verzijom propisanih zahtjeva upravljanja utvrđenih u nacionalnom pravu u smislu članka 12. i 13. Uredbe (EU) 2021/2115 za subjekte na koje se primjenjuju odstupanja.
- (27) Nizozemska mora ispuniti ciljeve u pogledu emisija stakleničkih plinova iz korištenja zemljišta, prenamjene zemljišta i šumarstva iz okvira za klimatsku i energetska politiku do 2030. Prenamjena zemljišta iz travnjaka u obradivo zemljište dovela bi do povećanja emisija ugljika i otežala usklađenost s člankom 4. Uredbe (EU) 2018/841 Europskog parlamenta i Vijeća ⁽²⁷⁾.
- (28) Direktivom 2007/2/EZ Europskog parlamenta i Vijeća ⁽²⁸⁾ utvrđuju se opća pravila za uspostavu infrastrukture za prostorne informacije u Uniji za potrebe politika Unije u području okoliša te politika ili aktivnosti Unije koje mogu utjecati na okoliš. Ako je primjenjivo, prostorne informacije prikupljene u kontekstu ove Odluke trebale bi biti u skladu s odredbama te direktive. Nadalje, kako bi se smanjilo administrativno opterećenje i povećala dosljednost podataka, Nizozemska bi se prilikom prikupljanja potrebnih podataka u skladu s ovom Odlukom trebala, prema potrebi, koristiti informacijama dobivenima u okviru integriranog administrativnog i kontrolnog sustava koji je uspostavila u skladu s člankom 67. stavkom 1. Uredbe (EU) br. 1306/2013 Europskog parlamenta i Vijeća ⁽²⁹⁾.
- (29) Ova se Odluka prestaje primjenjivati 31. prosinca 2025.
- (30) Mjere predviđene u ovoj Odluci u skladu su s mišljenjem Odbora za nitrata, osnovanog člankom 9. Direktive 91/676/EEZ,

DONIJELA JE OVU ODLUKU:

Članak 1.

Odstupanje

Odstupanje koje je Nizozemska zatražila dopisom od 25. veljače 2022. kako bi se na zemljištu dopustila primjena veće količine dušika iz stajskog gnojiva pašnih životinja od one predviđene u stavku 2. drugom podstavku prvoj rečenici Priloga III. Direktivi 91/676/EEZ odobrava se kao prijelazna mjera koja prati reforme poljoprivrednog i stočarskog sektora u Nizozemskoj kako bi se ispunili okolišni i klimatski zahtjevi EU-a u pogledu emisija dušika (uključujući amonijak) i hranjivih tvari u vodi (uključujući Direktivu 91/676/EEZ) te podložno uvjetima utvrđenima u ovoj Odluci.

⁽²⁶⁾ Uredba (EU) 2021/2115 Europskog parlamenta i Vijeća od 2. prosinca 2021. o utvrđivanju pravila o potpori za strateške planove koje izrađuju države članice u okviru zajedničke poljoprivredne politike (strateški planovi u okviru ZPP-a) i koji se financiraju iz Europskog fonda za jamstva u poljoprivredi (EFJP) i Europskog poljoprivrednog fonda za ruralni razvoj (EPFRR) te o stavljanju izvan snage uredbi (EU) br. 1305/2013 i (EU) br. 1307/2013 (SL L 435, 6.12.2021., str. 1.).

⁽²⁷⁾ Uredba (EU) 2018/841 Europskog parlamenta i Vijeća od 30. svibnja 2018. o uključivanju emisija i uklanjanja stakleničkih plinova iz korištenja zemljišta, prenamjene zemljišta i šumarstva u okvir za klimatsku i energetska politiku do 2030. te o izmjeni Uredbe (EU) br. 525/2013 i Odluke br. 529/2013/EU (SL L 156, 19.6.2018., str. 1.).

⁽²⁸⁾ Direktiva 2007/2/EZ Europskog parlamenta i Vijeća od 14. ožujka 2007. o uspostavljanju infrastrukture za prostorne informacije u Europskoj zajednici (INSPIRE) (SL L 108, 25.4.2007., str. 1.).

⁽²⁹⁾ Uredba (EU) br. 1306/2013 Europskog parlamenta i Vijeća od 17. prosinca 2013. o financiranju, upravljanju i nadzoru zajedničke poljoprivredne politike i o stavljanju izvan snage uredaba Vijeća (EEZ) br. 352/78, (EZ) br. 165/94, (EZ) br. 2799/98, (EZ) br. 814/2000, (EZ) br. 1290/2005 i (EZ) br. 485/2008 (SL L 347, 20.12.2013., str. 549.).

Članak 2.

Područje primjene odstupanja

Odstupanje se primjenjuje na poljoprivredna gospodarstva s travnjacima za koje je izdano odobrenje u skladu s člankom 6.

Članak 3.

Definicije

Za potrebe ove Odluke, primjenjuju se sljedeće definicije:

- (1) „poljoprivredno gospodarstvo s travnjacima” znači svako gospodarstvo na kojemu je najmanje 80 % površine dostupne za primjenu stajskoga gnojiva prekriveno travom;
- (2) „pašne životinje” znači stoka (uz iznimku teladi za klanje), ovce, koze, konji, magarci, jeleni i vodeni bivoli;
- (3) „poljoprivredno zemljište” znači površina u vlasništvu ili najmu poljoprivrednika ili ona kojom upravlja poljoprivrednik na temelju zasebnog ugovora u pisanom obliku i za koju poljoprivrednik ima izravnu upravljačku odgovornost;
- (4) „trava” znači trajni travnjak ili privremeni travnjak koji kao takav postoji manje od pet godina;
- (5) „plan gnojidbe” znači izračun planirane upotrebe i dostupnosti hranjivih tvari;
- (6) „račun gnojidbe” znači bilanca hranjivih tvari koja se temelji na stvarnoj upotrebi i potrošnji hranjivih tvari;
- (7) „registar gnojidbe” znači elektronički sustav putem kojeg poljoprivrednici izvješćuju o stvarnoj uporabi hranjivih tvari i gospodarenju stajskim gnojivom;
- (8) „južna i središnja pjeskovita tla” znači tla utvrđena kao južna pjeskovita tla i središnja pjeskovita tla u skladu s nizozemskim zakonodavstvom, konkretno člankom 1. stavkom 1. Provedbene uredbe Akta o gnojivima ⁽³⁰⁾;
- (9) „laporasta tla” znači tla utvrđena kao laporasta tla u skladu s nizozemskim zakonodavstvom, konkretno člankom 1. stavkom 1. Provedbene uredbe Akta o gnojivima;
- (10) „hranjive tvari” odnosi se na dušik i fosfat.

Članak 4.

Opći uvjeti za odstupanje

Odstupanje se odobrava pod sljedećim uvjetima:

1. Nizozemska je najkasnije do 1. siječnja 2024. dužna razviti novi sustav označavanja i novi zemljovid područja onečišćenih nitratima i fosforom iz poljoprivrednih izvora (*područja onečišćena hranjivim tvarima*), koji obuhvaća sva slivna područja za točke praćenja podzemnih i površinskih voda s prosječnim onečišćenjem nitratima ili povremenim onečišćenjem nitratima, kojima prijete opasnost od onečišćenja i koje bilježe rastuće trendove, te točke praćenja podzemnih i površinskih voda koje su eutrofične ili im prijete opasnost od eutrofikacije.

Kao prijelazna mjera i do uspostave novog označavanja najkasnije do 1. siječnja 2024. područja onečišćena hranjivim tvarima obuhvaćaju južna i središnja područja pjeskovita tla i područja laporasta tla te, od 1. siječnja 2023., slivna područja koja su u nacionalnoj analizi kvalitete vode (2020.) ⁽³¹⁾ koju je provela Nizozemska agencija za procjenu utjecaja na okoliš utvrđena za regionalna vodena tijela i ocijenjena kao područja s neodgovarajućim prisustvom hranjivih tvari (ocjenama loše, slabo i umjereno).

Od 1. siječnja 2024. na snazi treba biti konačni sustav označavanja i zemljovid područja onečišćenih hranjivim tvarima i obuhvatiti najmanje područja koja su označena 2023. te sva druga područja na kojima poljoprivreda znatno doprinosi onečišćenju hranjivim tvarima, tj. s više od 19 % ukupnog opterećenja hranjivim tvarima.

⁽³⁰⁾ Izvorni naziv „Uitvoeringsregeling Meststoffenwet”.

⁽³¹⁾ https://www.pbl.nl/sites/default/files/downloads/pbl-2020-nationale-analyse-waterkwaliteit-4002_0.pdf.

Ako konačni sustav označavanja i zemljovid područja onečišćenih hranjivim tvarima ne budu na snazi 1. siječnja 2024., upotrebljavaju se oznake predviđene u Sedmom programu djelovanja za nitrata i njegovoj Dopuni, što obuhvaća sva područja u kojima su potrebni određeni ili znatni naponi za postizanje ciljeva kvalitete vode u pogledu nitrata i koncentracija fosfora kako je utvrđeno Direktivom 91/676/EEZ i nizozemskim planom upravljanja riječnim slivom u kontekstu Direktive 2000/60/EZ.

2. Nizozemska je dužna pratiti količinu proizvedenoga stajskoga gnojiva te osigurati da se proizvodnja stajskoga gnojiva na nacionalnoj razini, u pogledu i dušika i fosfata, ne poveća iznad razine od 489,4 milijuna kg dušika i 150,7 milijuna kg fosfata (količina proizvedena 2020.) i da se kao rezultat provedbe reformi utvrđenih u Dopuni ta količina postepeno smanjuje te 2025. ne premašuje 440 milijuna kg dušika i 135 milijuna kg fosfata.
3. Od 1. siječnja 2023. Nizozemska ne smije izdavati odobrenja za odstupanja kako je navedeno u članku 5. ove Odluke unutar područja mreže Natura 2000 uspostavljenih u skladu s Direktivom 2009/147/EZ Europskog parlamenta i Vijeća ⁽³²⁾ i Direktivom 92/43/EEZ te od 1. siječnja 2024. u sigurnosnim zonama oko područja mreže Natura 2000 kako je navedeno u Nacionalnom programu za ruralna područja za koja je premašeno kritično opterećenje dušikom.
4. Od 1. siječnja 2023. Nizozemska ne smije izdavati odobrenja za odstupanja iz članka 5. ove Odluke na zaštićenim područjima podzemnih voda. U područjima u kojima su podzemne vode onečišćene nitratima, do 1. siječnja 2024. mora se primijeniti paket obveznih mjera za smanjenje opterećenja hranjivim tvarima u zaštićenim područjima podzemnih voda.
5. Nizozemska je dužna uvesti sljedeće mjere:
 - (a) od siječnja 2023. sva poljoprivredna gospodarstva sastavljaju godišnji plan gnojidbe prije sezone uzgoja. U planu gnojidbe opisuju se plodored na poljoprivrednom zemljištu i planirana primjena stajskoga gnojiva te ostalih dušičnih i fosfatnih gnojiva.
 - (b) elektronički registar gnojiva u kojem se evidentira primjena mineralnih gnojiva i proizvodnje i primjene gnojiva na zemljištu od 1. siječnja 2024. Do 1. siječnja 2025. sva poljoprivredna gospodarstva moraju se koristiti elektroničkim registrom. Nizozemska tijela dužna su pratiti i analizirati stope primjene gnojiva i pružati savjete poljoprivrednicima o metodama za smanjenje ukupne stope primjene.
 - (c) uspostava graničnih pojaseva na poljoprivrednom zemljištu duž vodotoka na kojima je gnojidba zabranjena. To se od 1. siječnja 2023. primjenjuje na sve vodotoke na poljoprivrednim površinama u Nizozemskoj. Granični pojasevi određuju se kako slijedi:
 - i. granični pojas širine najmanje 5 metara duž ekološki osjetljivih potoka i tijela površinskih voda kako su definirana u Direktivi 2000/60/EZ;
 - ii. granični pojas širine najmanje 3 metra duž svih vodotoka u poljoprivrednim područjima, uključujući jarke.

Najmanje širine mogu prilagoditi u područjima sa znatnim odvodnjavanjem i jarcima za navodnjavanje kako slijedi:

 - granični pojas širine 3 metra duž tijela površinskih voda kako su definirana u Direktivi 2000/60/EZ ako bi ukupna površina na razini parcele u slučaju graničnog pojasa širine 5 metara obuhvaćala više od 4 % poljoprivredne parcele. Ako bi ukupna površina na razini parcele u slučaju graničnog pojasa širine 3 metra duž tijela površinskih voda kako su definirana u Direktivi 2000/60/EZ koja nisu veća od 10 metara obuhvaćala više od 4 % poljoprivredne parcele, granični pojas može se smanjiti na 1 metar.
 - granični pojas širine 1 metra duž svih drugih vodotoka u poljoprivrednim područjima ako bi ukupna površina na razini parcele u slučaju graničnog pojasa širine 3 metara obuhvaćala više od 4 % poljoprivredne parcele. Ako bi ukupna površina na razini parcele u slučaju graničnog pojasa širine 1 metra obuhvaćala više od 4 % poljoprivredne parcele, granični pojas može se smanjiti na 0,5 metara.
 - iii. granični pojas širine najmanje 1 metra duž vodotoka koji presušuju ljeti (ti vodotoci bit će suhi barem u razdoblju od 1. travnja do 1. listopada).

⁽³²⁾ Direktiva 2009/147/EZ Europskog parlamenta i Vijeća od 30. studenoga 2009. o očuvanju divljih ptica (SL L 20, 26.1.2010., str. 7.).

- (d) u područjima onečišćenima hranjivim tvarima primjenjuje se sljedeći uvjet: ukupna stopa gnojidbe organskim i kemijskim gnojivima postupno se smanjuje tako da će od 1. siječnja 2025. biti 20 % niže u odnosu na stope objavljene u Prilogu Sedmom programu djelovanja za nitratre. Ako se planiranom revizijom normi gnojidbe utvrde niže vrijednosti, one imaju prednost.
6. Nizozemska nastavlja s pojačanom provedbenom strategijom na temelju iskustva s provedbom članka 4. stavka 3. Provedbene odluke (EU) 2020/1073. Pojačana provedbena strategija uključuje najmanje sljedeće elemente:
- (a) kontinuiranu nezavisnu ocjenu rizika u slučajevima prijave i utvrđivanje područja i subjekata u rukovanju i gospodarenju stajskim gnojivom s većim rizikom od namjerne neusklađenosti s nacionalnim propisima o stajskom gnojivu, navedenih u Provedbenoj uredbi Akta o gnojivima ⁽³³⁾, Odluci o uporabi gnojiva ⁽³⁴⁾ i Odluci o djelatnostima gospodarenja okolišem ⁽³⁵⁾ ili u skladu s njima, u mjeri u kojoj se odnose na zone bez usjeva;
- (b) nastavak pojačane provedbe u De Peelu, Gelderse Vallei i Twenteu koji su prepoznati kao visokorizična područja namjerne neusklađenosti s nacionalnim pravilima o stajskom gnojivu; pojačana provedba postupno se proširuje prije kraja 2025. na sve druge regije u kojima procjena pokaže da se nalaze u visokorizičnom području, uzimajući u obzir stečeno iskustvo i najbolju praksu;
- (c) poseban naglasak provedbene strategije na visokorizične aktere u lancu vrijednosti stajskog gnojiva, uključujući posrednike i suprodavače u svim regijama;
- (d) automatizirani sustav za bilježenje u stvarnom vremenu za prijevoz stajskog gnojiva koji se primjenjuje od 1. siječnja 2023.;
- (e) jačanje kapaciteta za inspekcije i kontrole, koji mora iznositi najmanje 40 % kapaciteta koji je potreban za inspekcije na terenu poljoprivrednih gospodarstava s travnjacima obuhvaćenih odobrenjem iz članka 11. stavka 2., uključujući nasumične inspekcije, te bolju usmjerenost tog kapaciteta na rizična područja rukovanja i upravljanja stajskim gnojivom;
- (f) pojedinačni inspekcijski pregled najmanje 5,5 % svinjogojskih gospodarstava godišnje.

Članak 5.

Zahtjevi za odobrenje

1. Poljoprivrednici s travnjacima mogu nadležnom tijelu podnijeti zahtjev za godišnje odobrenje za primjenu veće količine stajskog gnojiva pašnih životinja, uključujući gnojivo koje izlučuju same životinje, do količina gnojiva po hektaru godišnje koja sadržava:
- (a) za 2022., do 230 kg dušika po hektaru godišnje na područjima onečišćenima hranjivim tvarima, i do 250 kg dušika po hektaru godišnje u drugim područjima;
- (b) za 2023., do 220 kg dušika po hektaru godišnje na područjima onečišćenima hranjivim tvarima, i do 240 kg dušika po hektaru u drugim područjima;
- (c) za 2024., do 210 kg dušika po hektaru godišnje na područjima onečišćenima hranjivim tvarima, i do 230 kg dušika po hektaru u drugim područjima;
- (d) za 2025., do 190 kg dušika po hektaru godišnje na područjima onečišćenima hranjivim tvarima, i do 200 kg dušika po hektaru u drugim područjima;
- (e) nakon 31. prosinca 2025., do 170 kg dušika po hektaru godišnje na svim površinama.

⁽³³⁾ Originalni naziv 'Uitvoeringsregeling Meststoffenwet'.

⁽³⁴⁾ Originalni naziv 'Besluit gebruik meststoffen'.

⁽³⁵⁾ Originalni naziv 'Activiteitenbesluit milieubeheer'.

2. Pri podnošenju zahtjeva iz stavka 1. podnositelji prilažu pisanu izjavu o ispunjavanju uvjeta utvrđenih u člancima 7., 8. i 9. te o prihvaćanju mogućnosti da se primjena gnojiva kao i plan gnojidbe te račun gnojidbe iz članka 7. podvrgnu kontroli kako je propisano u članku 11. ove Odluke.

Članak 6.

Izdavanje odobrenja

Odobrenja gospodarstvima s travnjacima za primjenu veće količine stajskoga gnojiva pašnih životinja, uključujući gnojivo koje za sobom ostavljaju same životinje, izdaju se u skladu s uvjetima utvrđenima u člancima 7., 8. i 9.

Članak 7.

Uvjeti u pogledu primjene stajskog gnojiva i drugih gnojiva na poljoprivrednim gospodarstvima s travnjacima za koja je odobreno odstupanje

1. Količina stajskoga gnojiva od pašnih životinja upotrijebljena u godini dana na zemljištu poljoprivrednih gospodarstava s travnjacima, uključujući gnojivo koje životinje ostavljaju za sobom, ne smije premašivati količine navedene u članku 5.
2. Fosfat iz umjetnih gnojiva ne primjenjuje se na travnjacima.
3. Poljoprivredno gospodarstvo s travnjacima izrađuje plan gnojidbe najkasnije do 28. veljače. Plan mora sadržavati barem elemente navedene u članku 7. stavku 4. Provedbene odluke (EU) 2020/1073. Plan gnojidbe revidira se u roku od najviše sedam dana nakon svake promjene u poljoprivrednoj praksi na poljoprivrednom gospodarstvu s travnjacima.
4. Poljoprivredno gospodarstvo s travnjacima vodi račun gnojidbe za svaku kalendarsku godinu. On se podnosi nadležnom tijelu do 31. ožujka naredne kalendarske godine. Račun gnojidbe uključuje sljedeće elemente:
 - (a) površinu polja pod pojedinim usjevima;
 - (b) broj grla i vrstu stoke;
 - (c) proizvodnju stajskoga gnojiva po životinji;
 - (d) količinu gnojiva koju je poljoprivredno gospodarstvo s travnjacima uvezlo;
 - (e) količinu stajskoga gnojiva isporučenu ugovarateljima koje se stoga ne primjenjuje na poljoprivrednom gospodarstvu s travnjacima te imena tih ugovaratelja.
5. Poljoprivredno gospodarstvo s travnjacima provodi analizu dušika i fosfora u tlu barem svake četiri godine za svako homogeno područje poljoprivrednoga gospodarstva, s obzirom na plodored i svojstva tla. Provodi se najmanje jedna analiza na pet hektara zemljišta. Na temelju te analize primjenjuju se plan gnojidbe i korektivne mjere.
6. Ako se travnjak preorava radi obnove travnjaka, standard za primjenu dušika smanjuje se za 50 kg dušika po hektaru nakon 31. svibnja svake kalendarske godine. Ako se travnjak preorava radi uzgoja kukuruza, standard za primjenu dušika za kukuruz smanjuje se za 65 kg dušika po hektaru.
7. Ako plodored uključuje mahunarke ili druge biljke koje vezuju atmosferski dušik, primjena gnojiva smanjuje se na odgovarajući način.
8. Stajsko gnojivo ne primjenjuje se ujesen prije sjetve trave.

Članak 8.

Uvjeti u pogledu upravljanja zemljištem na poljoprivrednim gospodarstvima s travnjacima za koja je odobreno odstupanje

1. U područjima onečišćenima hranjivim tvarima, trava ili drugi usjevi kojima se osigurava pokrivenost tla zimi uzgajaju se nakon kukuruza.
2. Postrni usjevi ne preoravaju se prije 1. veljače.
3. U područjima onečišćenima hranjivim tvarima, trava se preorava samo u proljeće, osim u slučaju:
 - (a) obnove travnjaka, najkasnije do 31. kolovoza;
 - (b) za sadnju cvjetnih lukovica, što se može učiniti ujesen.
4. Preoranu travu na svim vrstama tla mora odmah zamijeniti poljoprivredna kultura s visokim stupnjem potrošnje dušika, a gnojidba se temelji na analizi tla s obzirom na mineralni dušik i druge parametre kojima se pružaju referentne vrijednosti za procjenu ispuštanja dušika iz mineralizacije organskih tvari u tlu.

Članak 9.

Uvjeti u pogledu smanjenja emisija amonijaka radi smanjenja taloženja hranjivih tvari i u vodi

1. Na poljoprivredna gospodarstva s travnjacima za koja je izdano odobrenje u skladu s člankom 6. primjenjuju se sljedeći uvjeti:
 - (a) gnojovka se na travnjake na pjeskovitim i laporastim tlima nanosi plitkim ubrizgavanjem;
 - (b) gnojovka se na travnjake na glinastim i tresetastim tlima nanosi plitkim ubrizgavanjem ili s pomoću priključka s crijevima s nastavkom za neposredni unos gnojovke ispod sklopa usjeva, u omjeru 2:1 gnojovke i vode, ili pulsним ubrizgivačem;
 - (c) gnojovka se ne smije nanositi priključkom s crijevima s nastavkom ako je vanjska temperatura 20 °C ili viša;
 - (d) gnojovka se na obradivo zemljište nanosi ubrizgavanjem ili se odmah obrađuje nakon nanošenja u jednom prolasku;
 - (e) kruto stajsko gnojivo se odmah nakon primjene obrađuje u najviše dva prolaska.
2. Nizozemska osigurava osposobljavanje o mjerama za smanjenje emisija amonijaka za sve poljoprivrednike s travnjacima kojima je izdano odobrenje. Prvo osposobljavanje nudi se prije 31. prosinca 2023.

Članak 10.

Praćenje

1. Nadležna tijela svake godine osiguravaju izradu zemljovida na kojima je prikazano sljedeće:
 - (a) poljoprivredna gospodarstva s travnjacima u svakoj općini za koja su izdana odobrenja;
 - (b) grla stoke u svakoj općini za koja su izdana odobrenja;
 - (c) poljoprivrednu površinu u svakoj općini za koju su izdana odobrenja;

Ti se zemljovidi ažuriraju svake godine.

2. Nadležna tijela uspostavljaju i održavaju mrežu za praćenje za uzorkovanje vode iz tla, potoka, podzemnih voda blizu površine te drenažnih voda na mjestima praćenja na poljoprivrednim gospodarstvima s travnjacima obuhvaćenima odobrenjem. Ta mreža za praćenje dostavlja podatke o koncentraciji nitrata i fosfata u vodi koja napušta područje korijena te ulazi u sustav podzemnih i površinskih voda.

3. Mreža za praćenje obuhvaća najmanje 300 poljoprivrednih gospodarstava obuhvaćenih odobrenjima te je reprezentativna za svaku vrstu tla (glinasta tla, tresetasta tla, pjeskovita tla i pjeskovito-laporasta tla) i svaku razinu onečišćenja, svaku praksu gnojidbe i svaki plodored. Sastav mreže za praćenje ne smije se mijenjati tijekom razdoblja primjene ove Odluke.

4. Nadležna tijela dužna su pratiti sljedeće:

- (a) vodu u području korijena, površinske vode i podzemne vode;
- (b) napredak u ostvarivanju ciljeva kvalitete vode u pogledu koncentracija nitrata i fosfata kako je utvrđeno Direktivom 91/676/EEZ i nizozemskim planom upravljanja riječnim slivom donesenim u kontekstu Direktive 2000/60/EZ u područjima onečišćenima hranjivim tvarima.

5. Nizozemska Komisiji dostavlja podatke o koncentracijama nitrata u površinskim i podzemnim vodama te o koncentraciji fosfata i trofičkom stanju površinskih voda, kako pod uvjetima odstupanja tako i pod uvjetima bez odstupanja.

Članak 11.

Kontrole i inspekcije

1. Nadležna tijela provode administrativne kontrole s obzirom na sve zahtjeve za odobrenje za ocjenu usklađenosti s uvjetima utvrđenima u člancima 7., 8. i 9. Ako se ustanovi da ti uvjeti nisu ispunjeni, nadležna tijela odbijaju zahtjev, a podnositelj zahtjeva obavješćuje se o razlozima odbijanja.

Nadležna tijela provode administrativne kontrole za barem 5 % poljoprivrednih gospodarstava s travnjacima obuhvaćenih odobrenjima s obzirom na upotrebu zemljišta, broj grla stoke i proizvodnju stajskoga gnojiva.

2. Nadležna tijela uspostavljaju program za inspekcije na terenu poljoprivrednih gospodarstava s travnjacima obuhvaćenih odobrenjima na temelju rizika te s primjerenom učestalosti. Program uzima u obzir rezultate kontrola prethodnih godina i rezultate općih nasumičnih kontrola zakonodavstva kojim se prenosi Direktiva 91/676/EEZ i sve druge informacije koje bi mogle ukazivati na neusklađenost s uvjetima utvrđenima u člancima 7., 8. i 9. ove Odluke.

Inspekcije na terenu provode se na barem 5 % poljoprivrednih gospodarstava s travnjacima obuhvaćenih odobrenjima kako bi se ocijenila usklađenost s uvjetima utvrđenima u člancima 7., 8. i 9. Te se inspekcije dopunjuju inspekcijama i kontrolama iz članka 4. stavka 6.

3. Ako se u bilo kojoj godini utvrdi da poljoprivredno gospodarstvo s travnjacima obuhvaćeno odobrenjem nije ispunilo uvjete utvrđene u člancima 7., 8. i 9., nositelj odobrenja se kažnjava u skladu s nacionalnim pravilima te nema pravo na odobrenje naredne godine.

4. Nadležnim se tijelima dodjeljuju potrebne ovlasti i sredstva za provjeru ispunjavanja uvjeta za odobrenje koje se dodjeljuje u skladu s ovom Odlukom.

Članak 12.

Izvješćivanje

1. Nadležna tijela svake godine najkasnije do 30. lipnja Komisiji podnose izvješće koje sadržava sljedeće informacije:

- (a) podatke o gnojidbi na svim poljoprivrednim gospodarstvima s travnjacima koja su obuhvaćena odobrenjima na temelju članka 6., uključujući informacije o prinosima i o vrstama tla;
- (b) kretanja broja grla stoke za svaku kategoriju stoke u Nizozemskoj i na poljoprivrednim gospodarstvima s travnjacima obuhvaćenima odobrenjem;
- (c) kretanja nacionalne proizvodnje stajskoga gnojiva s obzirom na količinu dušika i fosfata u gnojivu;
- (d) podatke o provedbi općih uvjeta utvrđenih u članku 4.;

- (e) zemljovide iz članka 10. stavka 1.;
- (f) rezultate praćenja podzemnih i površinskih voda u pogledu koncentracija nitrata i fosfata, uključujući informacije o kretanjima u području podzemnih i površinskih voda, kako pod uvjetima odstupanja tako i pod uvjetima bez odstupanja, te učinak odstupanja na kvalitetu vode, kako je navedeno u članku 10. stavicima 4. i 5.;
- (g) ocjenu provedbe uvjeta za odobrenja utvrđenih u člancima 7., 8. i 9. na temelju kontrola izvršenih na razini poljoprivrednoga gospodarstva i informacije o poljoprivrednim gospodarstvima koja nisu usklađena na temelju rezultata administrativnih kontrola i inspekcija iz članka 11.;
- (h) podatke o provedbi pojačane provedbene strategije iz članka 4., uz posebno izvješćivanje o svakom elementu iz članka 4. stavka 6.

2. Ako je primjenjivo, prostorni podaci iz stavka 1. navedeni u izvješću moraju biti u skladu s odredbama Direktive 2007/2/EZ. Prilikom prikupljanja potrebnih podataka Nizozemska se, prema potrebi, koristi informacijama dobivenima u okviru integriranog administrativnog i kontrolnog sustava uspostavljenog u skladu s člankom 67. stavkom 1. Uredbe (EU) br. 1306/2013.

Članak 13.

Razdoblje primjene

Ova Odluka primjenjuje se do 31. prosinca 2025.

Članak 14.

Adresat

Ova je Odluka upućena Kraljevini Nizozemskoj.

Sastavljeno u Bruxellesu 30. rujna 2022.

Za Komisiju
Virginijus SINKEVIČIUS
Član Komisije

PROVEDBENA ODLUKA KOMISIJE (EU) 2022/2070**od 26. listopada 2022.****o nesuspendiranju konačne antidampinške pristojbe na uvoz smjese uree i amonijeva nitrata podrijetlom iz Rusije, Trinidada i Tobaga te Sjedinjenih Američkih Država uvedene Provedbenom uredbom Komisije (EU) 2019/1688**

EUROPSKA KOMISIJA,

uzimajući u obzir Ugovor o funkcioniranju Europske unije,

uzimajući u obzir Uredbu (EU) 2016/1036 Europskog parlamenta i Vijeća od 8. lipnja 2016. o zaštiti od dampinškog uvoza iz zemalja koje nisu članice Europske unije ⁽¹⁾ („osnovna uredba”), a posebno njezin članak 14. stavak 4.,

nakon savjetovanja s Odborom osnovanim člankom 15. stavkom 2. te uredbe,

budući da:

1. POSTUPAK

- (1) Komisija je 8. listopada 2019. Provedbenom uredbom (EU) 2019/1688 ⁽²⁾ („početna uredba”) uvela konačne antidampinške pristojbe na uvoz smjesa uree i amonijeva nitrata („UAN” ili „predmetni proizvod”) podrijetlom iz Rusije, Trinidada i Tobaga te Sjedinjenih Američkih Država („predmetne zemlje”).
- (2) U svibnju 2021. udruženje korisnika predmetnog proizvoda Copa-Cogeca („podnositelj zahtjeva”) dostavilo je informacije o navodnoj privremenoj promjeni tržišnih uvjeta koja se dogodila nakon uvođenja konačnih mjera. Razdoblje početnog ispitnog postupka („početni RIP”) trajalo je od 1. srpnja 2017. do 30. lipnja 2018. Podnositelj zahtjeva tvrdio je da bi u skladu s člankom 14. stavkom 4. Uredbe (EU) 2016/1036 takva privremena promjena opravdala suspenziju antidampinških pristojbi koje su na snazi. Dokaze u prilog suspenziji antidampinških pristojbi dostavila su i druga udruženja, tj. AGBP (Association Générale des Producteurs de Blé) i Interore (International Ore & Fertiliser Belgium SA). Njihovi podnesci nisu sadržavali sve elemente i dokaze koji su bili potrebni da Komisija provede daljnju analizu. Komisija je kontaktirala s podnositeljem zahtjeva kako bi prikupila dodatne dokaze koji potkrepljuju njegovu tvrdnju o privremenoj promjeni tržišnih uvjeta.
- (3) S obzirom na dostupne dokaze, Komisija je 16. studenoga 2021. od udruženja AGBP, Copa-Cogeca i Fertilizers Europe zatražila dodatne informacije o razdoblju nakon razdoblja početnog ispitnog postupka, a posebno informacije o cijenama, potražnji u Uniji i rezultatima industrije Unije tijekom trećeg tromjesečja 2021. kako bi ispitala i procijenila eventualni učinak navodnih promijenjenih okolnosti na tržište Unije i vjerojatnost da se šteta neće nastaviti zbog suspenzije.
- (4) Nakon tih podnesaka udruženju Copa-Cogeca (uključujući neke argumente koje je iznio AGBP) i industriji Unije omogućeno je da dostave primjedbe.
- (5) Na temelju prethodno navedenih informacija Komisija je ispitala je li takva suspenzija opravdana. Razmatrani elementi sažeti su u nastavku.
- (6) Komisija je 20. srpnja 2022. svoje nalaze objavila udruženjima AGBP, Interore, Copa-Cogeca i Fertilizers Europe. Svim je stranama dano razdoblje unutar kojeg su mogle iznijeti primjedbe nakon te objave. Primjedbe su dostavili Interore, Copa-Cogeca i Fertilizers Europe.

⁽¹⁾ SL L 176, 30.6.2016., str. 21.

⁽²⁾ Provedbena uredba Komisije (EU) 2019/1688 od 8. listopada 2019. o uvođenju konačne antidampinške pristojbe i konačnoj naplati privremene pristojbe uvedene na uvoz smjesa uree i amonijeva nitrata podrijetlom iz Rusije, Trinidada i Tobaga te Sjedinjenih Američkih Država (SL L 258, 9.10.2019., str. 21.).

2. ISPITIVANJE PROMIJENJENIH TRŽIŠNIH OKOLNOSTI

- (7) Člankom 14. stavkom 4. osnovne uredbe propisano je da se, u interesu Unije, antidampinške mjere mogu obustaviti ako su se uvjeti na tržištu privremeno promijenili u mjeri da se šteta vjerojatno ne bi ponovo vratila kao posljedica obustave. Komisija će te elemente ispitati u nastavku.

2.1. Analiza promjena tržišnih uvjeta

- (8) Navodne promjene tržišnih uvjeta odnosile su se na manjak opskrbe na tržištu Unije jer se obujam uvoza smanjio, a industrija Unije smanjila je proizvodnju. Privremena neravnoteža između ponude i potražnje dovela je do naglog povećanja cijena. Analiza je obuhvaćala dva dijela, tj. prvo usporedbu tržišnih uvjeta u početnom RIP-u i u 2021., a zatim ažuriranje najnovijih kretanja u 2022. na temelju dostupnih podataka.
- (9) Statistički podaci Eurostata za razdoblje do kraja 2021. pokazuju da se uvoz UAN-a naglo smanjio od uvođenja mjera. Uvoz iz predmetnih zemalja smanjio se za 69 % u usporedbi s početnim RIP-om i samo je djelomično nadoknađen uvozom iz drugih zemalja. To je dovelo do smanjenja uvoza iz svih zemalja podrijetla za gotovo 60 % u usporedbi s obujmom uvoza tijekom početnog RIP-a. Na temelju pretpostavke da je potražnja u Uniji ostala stabilna kako je navela Copa-Cogeca, tržišni udio uvoza također se smanjio s 43 % na 19 %. Usporedi li se početni RIP s 2021., to je dovelo do manjka u opskrbi od 1,14 milijuna tona.
- (10) U svojim primjedbama na objavu udruženje Copa-Cogeca istaknulo je da se u prvoj polovini 2022. uvoz povećao za više od 250 % u odnosu na prvu polovinu 2021. Ta je strana primijetila da se to povećanje podudara s dramatičnim povećanjem proizvodnje u Uniji zbog čimbenika koji se razmatraju u nastavku. Kad je riječ o uvozu, podaci dostupni Komisiji potvrđuju to povećanje.

Tablica 1.

Obujam uvoza

(u tisućama tona)

	RIP (1. srpnja 2017. do 30. lipnja 2018.)	2018.	2019.	2020.	1. polovina 2021.	2. polovina 2021.	1. polovina 2022.
Sav uvoz	1 927	1 998	1 322	1 027	294	499	753
Uvoz iz Trinidada i Tobaga	368	361	401	418	172	217	332
Uvoz iz Rusije	613	688	314	90	15	130	320
Uvoz iz Sjedinjenih Američkih Država	742	890	222	-	-	-	37
Drugi uvoz	204	59	385	519	107	152	64

Izvor: početna uredba, Eurostat

- (11) Kad je riječ o mogućim budućim kretanjima uvoza, Komisija je primijetila da Sjedinjene Američke Države („SAD“) od 2020. prodaju UAN-a usmjeravaju na domaće tržište. Čini se da uvođenje konačnih antidampinških mjera u listopadu 2019. nije utjecalo na uvoz iz Trinidada i Tobaga. Uvoz u Uniju iz te zemlje nastavio se u znatnim količinama. U 2021. je činio 50 % (389 000 tona) ukupnog uvoza u Uniju. U prva četiri mjeseca 2022. Trinidad i Tobago izvezao je u Uniju više od 234 000 tona, što je 54 % više nego u istom razdoblju prošle godine (oko 152 000 tona). Stoga se čini da UAN iz Trinidada i Tobaga i dalje ulazi u Uniju u znatnim količinama.

- (12) Kad je riječ o uvozu iz Rusije, objave i sankcije navode na zaključak da je vjerojatnost povećanja uvoza UAN-a iz Rusije iznimno mala. Naime, rusko Ministarstvo trgovine i industrije objavilo je 4. ožujka 2022. da „ruskim proizvođačima preporučuje da privremeno obustave izvoz pošiljaka ruskog gnojiva dok prijevoznici ne nastave s (redovitim) radom i ne pruže jamstva da će se izvoz ruskog gnojiva u cijelosti realizirati”.⁽³⁾
- (13) Nadalje, glavni dioničari vodećih ruskih proizvođača UAN-a, kao što su g. Melnichenko u poduzeću EuroChem i glavni izvršni direktor tog poduzeća Vladimir Rashevsky, g. Mazepin u poduzeću Uralchem i g. Moshe Kantor u poduzeću ACRON, nalaze se na popisu sankcija EU-a. Iako pojedinačne sankcije nisu izravno utjecale na ta ruska poduzeća, mogle bi utjecati na uvoz iz Rusije. Ipak, vrijedi napomenuti da se uvoz iz Rusije u 2022. nastavio u znatnim količinama (praktički se nije smanjio). Štoviše, u prvoj polovini 2022. uvoz se povećao u odnosu na 2019. Samo u lipnju 2022. obujam uvoza iz Rusije bio je veći nego tijekom cijele prve polovine 2021.
- (14) Bjelarus je još jedan izvoznik u Uniju, ali i taj je uvoz prekinut zbog toga što je glavni bjelaruski proizvođač, Grodno Azot, na popisu sankcija EU-a od 2. prosinca 2021.
- (15) Ukrajinski ministar za poljoprivrednu politiku Roman Leschenko najavio je 12. ožujka 2022. zabranu izvoza gnojiva, uključujući UAN.
- (16) Na temelju prethodno navedenog Komisija je zaključila da se opravdano može očekivati da će Trinidad i Tobago i dalje biti glavni izvoznik UAN-a u Uniju.
- (17) Prema podacima za 2021., s obzirom na smanjenje uvoza i procjenu stabilne potražnje u uvodnoj izjavi 9., industrija Unije trebala je povećati prodaju za oko 31 % u odnosu na prodaju u početnom RIP-u, tj. za dodatnih 821 000 tona. Međutim, prema prikupljenim informacijama o opskrbi industrije Unije, iako se proizvodnja znatno povećala nakon uvođenja mjera, to povećanje nije bilo dovoljno da se sasvim nadoknadi smanjenje uvoza. Prodaja industrije Unije na tržištu Unije u prosjeku se povećala za oko 17 %, što odgovara iznosu od oko 450 000 tona. S obzirom na to da je, kako je navedeno u uvodnoj izjavi 9., potražnja za UAN-om u Uniji ostala relativno stabilna od početnog RIP-a, manjak opskrbe uzrokovan manjim obujmom uvoza nije u potpunosti nadoknađen povećanjem prodaje industrije Unije, što je dovelo do neravnoteže između ponude i potražnje koja se procjenjuje na oko 371 000 tona u 2021.
- (18) Podaci za 2022. koje je dostavilo udruženje Copa-Cogeca u primjedbama na objavu upućuju pak na zaključak da je industrija Unije dramatično smanjila svoju proizvodnju. Posljedični manjak opskrbe bio je prevelik da se nadoknadi povećanjem uvoza u prvoj polovini 2022. koje se razmatra u uvodnoj izjavi 10.
- (19) Stoga se može zaključiti da je nakon početnog ispitnog postupka na tržištu Unije nastala privremena neravnoteža između ponude i potražnje.
- (20) Tržišna cijena UAN-a u Uniji („cijena UAN-a”) utvrđena je na temelju prosječne cijene „UAN 30 ex-tank Rouen”, što je najpoznatija reprezentativna tržišna cijena u Europi, a Francuska je najveći potrošač UAN-a u Europskoj uniji. Cijena UAN-a u Uniji naglo se povećala u drugoj polovini 2021. Cijene su se više nego udvostručile u tih šest mjeseci te su u prosincu 2021. bile gotovo četiri puta više nego tijekom početnog RIP-a. Prosječna cijena UAN-a, koja je tijekom početnog RIP-a iznosila 154 EUR/tona, u prosincu 2021. dosegnula je 598 EUR/tona.
- (21) Čini se da je glavni razlog tog povećanja cijena porast cijena prirodnog plina koji je, prema informacijama prikupljenima od proizvođača iz Unije, činio znatan dio troškova proizvodnje UAN-a. Od početnog RIP-a prosječne cijene prirodnog plina u Uniji povećale su se za gotovo 400 %, sa 6,53 USD/MMBtu⁽⁴⁾ na 32,23 USD/MMBtu u posljednjem tromjesečju 2021.

⁽³⁾ <https://www.reuters.com/article/ukraine-crisis-russia-fertilizers-idINL2N2V71JG>

⁽⁴⁾ MMBtu: Metric Million British Thermal Unit (metrički milijun britanskih toplinskih jedinica).

- (22) Zabilježeno je i povećanje uvoznih cijena UAN-a, ali u manjoj mjeri od cijena industrije Unije. Tijekom 2021. cijene Trinidada i Tobaga i Rusije sustavno su bile niže od objavljenih tržišnih cijena UAN-a. Tako je bilo i u prva dva tromjesečja 2022., osim u slučaju Trinidada i Tobaga, čije su cijene u drugom tromjesečju 2022. bilo neznatno više od objavljenih tržišnih cijena UAN-a.

Tablica 2.

Uvozne cijene i cijene UAN 30 ex-tank Rouen

(u EUR)

	RIP (1. srpnja 2017. do 30. lipnja 2018.)	1. tromje-sečje 2021.	2. tromje-sečje 2021.	3. tromje-sečje 2021.	4. tromje-sečje 2021.	1. tromje-sečje 2022.	2. tromje-sečje 2022.
Uvoz iz Trinidada i Tobaga	140	166	229	222	323	569	700
Uvoz iz Rusije	126	147	nije prim-jenjivo	269	302	483	451
Uvoz iz Sjedinjenih Američkih Država	124	nije prim-jenjivo	nije prim-jenjivo	nije prim-jenjivo	nije prim-jenjivo	nije prim-jenjivo	653
Drugi uvoz	129	164	220	253	303	577	547
Rouen (Francuska) UAN 30 ex-tank	154	255	237	318	591	695	689

Izvor: početna uredba, Eurostat i Fertecon

- (23) Kako je napomenuto u uvodnim izjavama 17. i 18., ponuda na tržištu EU-a nije uspijevala zadovoljiti potražnju, koja je procijenjena relativno stabilnom. To je u kombinaciji s velikim povećanjem troškova sirovina vjerojatno dovelo do povećanja cijena.
- (24) Povećanje cijene UAN-a financijski opterećuje korisnike jer se UAN ne može lako zamijeniti drugim dušičnim gnojivom. UAN je tekućina, a poljoprivrednici koji kupuju UAN podložni su tzv. učinku ovisnosti zbog opreme koja je potrebna za distribuciju te tekućine. Poljoprivrednicima koji upotrebljavaju drugo dušično gnojivo treba drukčija oprema. Osim toga, količina UAN-a koja je potrebna poljoprivrednicima također je fiksna. Tijekom ciklusa uzgoja poljoprivrednici imaju određenu fleksibilnost u pogledu vremena upotrebe UAN-a, ali ne mogu previše smanjiti ukupnu količinu UAN-a, a da to ne ugrozi prinose i kvalitetu.
- (25) Na temelju prethodno navedenih razloga Komisija je zaključila da je došlo do privremene promjene tržišnih uvjeta od početnog RIP-a u smislu ponude koja ne zadovoljava potražnju i viših cijena.
- (26) Nakon objave udruženja Interore i Copa-Cogeca ponovila su svoju tvrdnju da zbog visokih cijena plina u Uniji industrija Unije nije povećala svoju proizvodnju kako bi nadoknadila uvoz te je stoga korisnicima UAN-a bio potreban uvoz iz SAD-a i Trinidada i Tobaga. Osim toga, udruženje Copa-Cogeca tvrdilo je da na tržištu Unije postoji nedostatak tržišnog natjecanja.
- (27) Kako je navedeno u uvodnoj izjavi 25., Komisija je potvrdila da ponuda nije mogla zadovoljiti potražnju i da su se cijene UAN-a povećale. Budući da Copa-Cogeca nije dostavila nikakve dokaze koji bi potkrijepili nedostatak tržišnog natjecanja, ta je tvrdnja odbačena.

3. VJEROJATNOST NASTAVKA ŠTETE

- (28) Analiza dodatnih informacija koje je Komisija zatražila od udruženja Fertilizers Europe, podnositelja pritužbe u početnom ispitnom postupku, kako bi u skladu s člankom 14. stavkom 4. osnovne uredbe ispitala vjerojatnost da se šteta neće nastaviti zbog suspenzije, pokazala je da industrija Unije trenutačno i dalje trpi štetu.

- (29) Unatoč porastu cijena UAN-a, usporedno povećanje cijena prirodnog plina imalo je vrlo negativan učinak na profitabilnost industrije Unije. Udruženje Fertilizers Europe dostavilo je podatke za prva tri tromjesečja 2021. o troškovima prodanog UAN-a, cijenama franko tvornica i profitabilnosti proizvođača iz Unije koji čine 65 % industrije Unije. Ti podaci potvrđuju silazni trend profitabilnosti, što je dovelo do gubitaka od prosječno -9 % u trećem tromjesečju 2021.
- (30) Kako bi ažurirala svoje nalaze, Komisija je izradila i simulacije kretanja profitabilnosti industrije Unije u slučaju da se postojeće mjere suspendiraju. To je ažuriranje provedeno na temelju kretanja cijena prirodnog plina (daleko najvećeg čimbenika rasta troškova) i cijene UAN-a u razdoblju od prvog tromjesečja 2021. do drugog tromjesečja 2022. Ta su kretanja upotrijebljena za ažuriranje stvarnih troškova proizvodnje i odgovarajućeg prometa industrije Unije radi utvrđivanja njihova stanja do drugog tromjesečja 2022. Ažurirani podaci pokazali su da je industrija Unije u prvog polovini 2022. nastavila poslovati s gubicima koje je bilježila u trećem tromjesečju 2021.
- (31) Nadalje, na temelju primjedbi na objavu jasno je da je stvarno stanje industrije Unije lošije od onog koje je predviđeno na temelju simulacije. Iako simulacija predviđa stabilnu proizvodnju i prodaju industrije Unije, pad proizvodnje i prodaje industrije Unije u 2022., kako ga je prikazalo udruženje Copa-Cogeca, samo bi pogoršalo stanje industrije Unije. Razlog za to je kretanje cijena prirodnog plina i cijena UAN-a. Cijena UAN-a neko se vrijeme pozitivno kretala, a vrhunac je dosegla u ožujku 2022. (875 EUR/tona). Cijena UAN-a zatim se počela smanjivati da bi u lipnju 2022. pala na 595 EUR/tona. Komisija nema na temelju čega zaključiti da će se cijene UAN-a povećati u nadolazećim mjesecima. S druge strane, cijene prirodnog plina ostale su visoke u posljednjem tromjesečju 2021. i u prva dva tromjesečja 2022. (u prosjeku 32,34 USD/MMBtu). Iako je u svibnju došlo do pada cijena prirodnog plina (29,8 USD/MMBtu), nakon toga su počele rasti. U lipnju su opet iznosile 34,4 USD/MMBtu, a predviđa se da će se ponovno povećati, i to iznad 50 USD/MMBtu⁽⁹⁾.
- (32) U tim okolnostima proizvođači Unije ne samo da nisu mogli povećati proizvodnju kako bi potpuno nadoknadili uvoz izgubljen u 2021. nego su je morali i dodatno ograničiti, što pokazuju brojna djelomična zatvaranja proizvodnih linija. U primjedbama na objavu udruženje Copa-Cogeca istaknulo je da se cijenama UAN-a u rujnu 2022. nisu mogli pokriti troškovi plina potrebnog za proizvodnju UAN-a. Budući da je samo dio varijabilnih troškova bio veći od prodajnih cijena UAN-a na tržištu Unije i da su se fiksni troškovi po jedinici proizvodnje znatno povećali zbog pada proizvodnje, neosporno je da je industrija Unije i dalje trpjela materijalnu štetu.
- (33) Nakon objave udruženje Fertilizers Europe ponovilo je da se očekuje da će cijena plina u Uniji ostati visoka u četvrtom tromjesečju 2022. i da se očekuje da će industrija Unije pretrpjeti štetu zbog uvoza.
- (34) Tijekom saslušanja nakon objave udruženje Copa-Cogeca iznijelo je primjedbama da bi Komisija pri procjeni vjerojatnosti nastavka štete trebala analizirati prodaju i profitabilnost industrije Unije nakon njegova prvog podneska, tj. od srpnja 2021. nadalje.
- (35) Komisija je na to napomenula da odluka o suspenziji antidampinških mjera ne može biti statičan postupak. Pokazalo se da je tržište Unije za UAN bilo vrlo volatilno u razdoblju nakon prvog podneska udruženja Copa-Cogeca, što je utjecalo na procjenu promijenjenih tržišnih uvjeta i vjerojatnosti nastavka štete. Stoga se smatralo da su informacije koje je prvotno dostavilo udruženje Copa-Cogeca zastarjele i da su potrebne dodatne informacije. Dodatne informacije dobivene od industrije Unije pokazale su da su proizvođači iz Unije imali financijske gubitke. I udruženje Copa-Cogeca potvrdilo je da industrija Unije u 2022. trpi štetu. Copa-Cogeca u svojim primjedbama i sama napominje da, „[k]ad je riječ o industriji Unije [...] njezina prodaja trebala je dramatično pasti u 2022.” i da „[z]ato u postojećim tržišnim uvjetima nije profitabilno prerađivati prirodni plin u UAN. Stoga je logično da je gotovo sva proizvodnja UAN-a u EU zaustavljena.”

⁽⁹⁾ Na temelju cijene prema nizozemskom indeksu TTF Gas Futures, što je cijena isporuke u nizozemskom mehanizmu Title Transfer Facility. Nizozemski TTF ujedno je tržišni indeks koji Svjetska banka upotrebljava za izračun povijesnih cijena plina.

- (36) Osim toga, Copa-Cogeca je tijekom saslušanja istaknula nedostatak transparentnosti i reprezentativnosti podataka o profitabilnosti industrije Unije. Kako je navedeno u uvodnoj izjavi (29)., Komisija je prikupila podatke koji pokazuju da glavni proizvođači iz Unije koji surađuju bilježe gubitke. Ti podaci o profitabilnosti temeljili su se na prometu i troškovima UAN-a proizvođača iz Unije. Budući da su ti podaci bili povjerljivi, mogao se objaviti samo agregat za sve proizvođače iz Unije koji surađuju. Nadalje, kako je navedeno u uvodnim izjavama 32. i 35., Copa-Cogeca ne osporava da industrija Unije trpi materijalnu štetu.
- (37) Nakon objave Copa-Cogeca tvrdila je da bi uvođenje mjera bilo protivno interesu Unije i negativno utjecalo na proizvodnju hrane u Uniji. Komisija je podsjetila da se na temelju članka 14. stavka 4. osnovne uredbe u interesu Unije mjere mogu suspendirati samo ako se šteta vjerojatno neće nastaviti zbog suspenzije. S obzirom na stanje industrije Unije u rujnu 2022., koje je udruženje Copa-Cogeca potvrdilo u svojim primjedbama na objavu sažetima u uvodnim izjavama 32. i 35. i s obzirom na to da je industrija Unije nastavila snositi financijske gubitke, pa bi se šteta vjerojatno pogoršala nakon suspenzije mjera, uvjeti za suspenziju nisu ispunjeni te Komisija nije smatrala potrebnim da na temelju članka 14. stavka 4. osnovne uredbe ocjenjuje interes Unije.
- (38) Copa-Cogeca tvrdila je da zaštitne mjere nisu potrebne jer industrija Unije trenutačno ne može proizvoditi UAN zbog toga što je cijena plina mnogo viša od cijene UAN-a, pa se proizvodnja UAN-a u Uniji znatno smanjila.
- (39) Međutim, Komisija je napomenula da je Copa-Cogeca dostavila podatke koji pokazuju da se UAN i dalje proizvodi u Uniji te da industrija Unije trpi materijalnu štetu. Stoga je ta tvrdnja odbačena.

4. ZAKLJUČAK

- (40) Tržišni uvjeti privremeno su se promijenili u smislu da ponuda UAN-a po pristupačnim cijenama na tržištu Unije trenutačno nije dovoljna da zadovolji stabilnu potražnju. To je uglavnom zato što se uvoz UAN-a znatno smanjio i proizvođači iz Unije ne mogu sasvim nadoknaditi izgubljeni obujam uvoza zbog velikog povećanja troškova proizvodnje.
- (41) Uzrok trenutačnih rekordno visokih cijena UAN-a trenutačne su rekordno visoke cijene prirodnog plina. Plin je glavna sirovina za proizvodnju UAN-a. Zbog tih ekstremnih cijena plina industrija Unije bilježila je gubitke u trećem tromjesečju 2021. To povećanje troškova nije se moglo prenijeti na potrošače zbog dva razloga. Prvo, zbog fleksibilnosti spomenute u uvodnoj izjavi 24. poljoprivrednici su odlučili odgoditi kupnju UAN-a na (proljetnu) sezonu gnojenja. Drugo, zbog kontinuiranog pritiska uvoza na cijene, kako je prikazano na tablici 2. u nastavku. Osim toga, kako su strane potvrdile, u postojećim tržišnim uvjetima industrija Unije ne može profitabilno proizvoditi i prodavati UAN, pa je znatan dio kapaciteta za njegovu proizvodnju stavljen izvan pogona. Ima i naznaka da bi suspenzija dodatno pogoršala stanje industrije Unije. Dampinški uvoz po niskim cijenama iz predmetnih zemalja, posebno iz Trinidada i Tobaga, doveo bi do dodatnog pritiska na cijene industrije Unije i posljedičnog rizika od smanjenja cijena na tržištu Unije.
- (42) Budući da je ispitivanje kretanja nakon RIP-a pokazalo da industrija Unije i dalje trpi štetu, Komisija nije mogla u skladu s člankom 14. stavkom 4. osnovne uredbe zaključiti da su se tržišni uvjeti privremeno promijenili u mjeri da se šteta vjerojatno ne bi nastavila zbog suspenzije. Ovom se Odlukom ne dovodi u pitanje pravo Komisije da donese odluku u skladu s člankom 14. stavkom 4. osnovne uredbe ako se situacija u budućnosti promijeni.
- (43) Stoga je Komisija odlučila da neće suspendirati antidampinške pristojbe na uvoz smjese uree i amonijeva nitrata podrijetlom iz Rusije, Trinidada i Tobaga te Sjedinjenih Američkih Država uvedene Provedbenom uredbom (EU) 2019/1688,

DONIJELA JE OVU ODLUKU:

Članak 1.

Nisu ispunjeni uvjeti za suspenziju konačne antidampinške pristojbe uvedene člankom 1. Provedbene uredbe (EU) 2019/1688 na uvoz smjese uree i amonijeva nitrata podrijetlom iz Rusije, Trinidada i Tobaga te Sjedinjenih Američkih Država u skladu s člankom 14. stavkom 4. Uredbe (EU) 2016/1036.

Članak 2.

Ova Odluka stupa na snagu sljedećeg dana od dana objave u *Službenom listu Europske unije*.

Sastavljeno u Bruxellesu 26. listopada 2022.

Za Komisiju
Predsjednica
Ursula VON DER LEYEN

ODLUKA (EU) 2022/2071 EUROPSKE SREDIŠNJE BANKE**od 20. listopada 2022.****o prijelaznim odredbama za primjenu odredbi o minimalnim pričuvama od strane Europske središnje banke nakon uvođenja eura u Hrvatskoj (ESB/2022/36)**

IZVRŠNI ODBOR EUROPSKE SREDIŠNJE BANKE,

uzimajući u obzir Statut Europskog sustava središnjih banaka i Europske središnje banke, a posebno njegov članak 19. stavak 1. i prvu alineju članka 46. stavka 2.,

uzimajući u obzir Uredbu Vijeća (EZ) br. 2531/98 od 23. studenoga 1998. o primjeni odredbi o minimalnim pričuvama od strane Europske središnje banke ⁽¹⁾,

uzimajući u obzir Uredbu Vijeća (EZ) br. 2532/98 od 23. studenoga 1998. o ovlastima Europske središnje banke za izricanje sankcija ⁽²⁾,

uzimajući u obzir Uredbu Vijeća (EZ) br. 2533/98 od 23. studenoga 1998. o prikupljanju statističkih podataka od strane Europske središnje banke ⁽³⁾, a posebno njezin članak 5. stavak 1. i članak 6. stavak 4.,

uzimajući u obzir Uredbu (EU) 2021/378 Europske središnje banke od 22. siječnja 2021. o primjeni odredbi o minimalnim pričuvama (ESB/2021/1) ⁽⁴⁾,

uzimajući u obzir Uredbu (EU) 2021/379 Europske središnje banke od 22. siječnja 2021. o bilančnim stavkama kreditnih institucija i sektora monetarnih financijskih institucija (ESB/2021/2) ⁽⁵⁾,

budući da:

- (1) Usvajanje eura od strane Hrvatske 1. siječnja 2023. znači da će se na kreditne institucije koje se nalaze u Hrvatskoj od tog datuma primjenjivati odredbe o minimalnim pričuvama u skladu s Uredbom (EU) 2021/378 (ESB/2021/1).
- (2) Integracija tih subjekata u sustav minimalnih pričuva Eurosustava zahtijeva donošenje prijelaznih odredbi kako bi se osigurala njihova neometana integracija bez stvaranja nerazmjernog opterećenja za institucije u državama članicama čija je valuta euro, uključujući Hrvatsku.
- (3) Člankom 5. Statuta Europskog sustava središnjih banaka i Europske središnje banke podrazumijeva se da ESB, uz pomoć nacionalnih središnjih banaka, prikuplja potrebne statističke podatke od nadležnih nacionalnih tijela ili izravno od gospodarskih subjekata također radi osiguranja pravodobne pripreme u području statistike s obzirom na usvajanje eura od strane određene države članice,

DONIO JE OVU ODLUKU:

Članak 1.

Definicije

Za potrebe ove Odluke primjenjuju se definicije iz članka 2. Uredbe (EU) 2021/378 (ESB/2021/1).

⁽¹⁾ SL L 318, 27.11.1998., str. 1.⁽²⁾ SL L 318, 27.11.1998., str. 4.⁽³⁾ SL L 318, 27.11.1998., str. 8.⁽⁴⁾ SL L 73, 3.3.2021., str. 1.⁽⁵⁾ SL L 73, 3.3.2021., str. 16.

Članak 2.

Prijelazne odredbe za institucije koje se nalaze u Hrvatskoj

1. Odstupajući od članka 8. Uredbe (EU) 2021/378 (ESB/2021/1), prijelazno razdoblje održavanja za institucije koje se nalaze u Hrvatskoj traje od 1. siječnja 2023. do 7. veljače 2023.
2. Osnovica za obračun pričuva svake institucije koja se nalazi u Hrvatskoj za prijelazno razdoblje održavanja utvrđuje se u odnosu na njezinu bilancu na dan 31. listopada 2022. Hrvatska narodna banka zatražit će od institucija koje se nalaze u Hrvatskoj da je izvijeste o svojim osnovicama za obračun pričuva u skladu s Uredbom (EU) 2021/379 (ESB/2021/2). Hrvatska narodna banka zatražit će od institucija koje se nalaze u Hrvatskoj, a kojima je priznato odstupanje u skladu s člankom 9. stavkom 1. ili 2. ili člankom 9. stavkom 5. točkom (a) Uredbe (EU) 2021/379 (ESB/2021/2), da obračunaju osnovicu za obračun pričuva za prijelazno razdoblje održavanja na temelju svojih bilanci na dan 30. rujna 2022.
3. Vezano za prijelazno razdoblje održavanja, minimalne pričuve institucija koje se nalaze u Hrvatskoj obračunavaju ili te institucije ili Hrvatska narodna banka. Strana koja obavlja obračun minimalnih pričuva dostavlja svoj obračun drugoj strani te joj daje dovoljno vremena kako bi mogla provjeriti taj obračun i dostaviti svoje revizije. Obračunate minimalne pričuve, uključujući njihove eventualne revizije, potvrđuju obje strane najkasnije 20. prosinca 2022. Ako obaviještena strana ne potvrdi iznos minimalnih pričuva do 20. prosinca 2022., smatra se da je suglasna da se obračunati iznos primjenjuje na prijelazno razdoblje održavanja.
4. Članak 3. stavci od 2. do 4. ove Odluke primjenjuju se *mutatis mutandis* na institucije koje se nalaze u Hrvatskoj tako da te institucije mogu, za njihova početna razdoblja održavanja, odbiti od osnovica za obračun pričuva sve obveze prema institucijama u Hrvatskoj, iako u trenutku obračuna minimalnih pričuva te institucije nisu navedene na popisu institucija na koje se primjenjuju odredbe o obveznim pričuvama iz članka 3. stavka 3. Uredbe (EU) 2021/378 (ESB/2021/1).

Članak 3.

Prijelazne odredbe za institucije koje se nalaze u drugim državama članicama čija je valuta euro

1. Na razdoblje održavanja koje se primjenjuje na institucije koje se nalaze u drugim državama članicama čija je valuta euro, u skladu s člankom 8. Uredbe (EU) 2021/378 (ESB/2021/1), ne utječe postojanje prijelaznog razdoblja održavanja za institucije koje se nalaze u Hrvatskoj.
2. Institucije koje se nalaze u drugim državama članicama čija je valuta euro mogu odlučiti da od osnovice za obračun pričuva za razdoblje održavanja od 21. prosinca 2022. do 7. veljače 2023. i od 8. veljače do 21. ožujka 2023. odbiju sve obveze prema institucijama koje se nalaze u Hrvatskoj, iako u trenutku obračuna minimalnih pričuva te institucije nisu navedene na popisu institucija na koje se primjenjuju odredbe o obveznim pričuvama iz članka 3. stavka 3. Uredbe (EU) 2021/378 (ESB/2021/1).
3. Institucije koje se nalaze u drugim državama članicama čija je valuta euro koje odluče odbiti obveze prema institucijama koje se nalaze u Hrvatskoj u skladu sa stavkom 2. obračunavaju za razdoblja održavanja od 21. prosinca 2022. do 7. veljače 2023. i od 8. veljače do 21. ožujka 2023. svoje minimalne pričuve na temelju svojih bilanci na dan 31. listopada 2022., odnosno 31. prosinca 2022. i dostaviti statističke podatke u skladu s dijelom 1. Priloga III. Uredbi (EU) 2021/379 (ESB/2021/2) u kojem se institucije koje se nalaze u Hrvatskoj navode kao institucije koje su već integrirane u sustav minimalnih pričuva ESB-a.

Ovo je bez utjecaja na obvezu institucija da dostavljaju statističke podatke za dotična razdoblja u skladu s tablicom 1. iz dijela 2. Priloga I. Uredbi (EU) 2021/379 (ESB/2021/2) u kojoj se institucije koje se nalaze u Hrvatskoj još uvijek navode kao banke iz „ostatka svijeta”.

Tablice se dostavljaju u skladu s rokovima i postupcima utvrđenima Uredbom (EU) 2021/379 (ESB/2021/2).

4. Za razdoblja održavanja koja počinju u prosincu 2022. i veljači 2023., institucije koje se nalaze u drugim državama članicama čija je valuta euro i kojima je priznato odstupanje u skladu s člankom 9. stavkom 1. ili 2. ili člankom 9. stavkom 5. točkom (a) Uredbe (EU) 2021/379 (ESB/2021/2) i koje odluče odbiti obveze prema institucijama koje se nalaze u Hrvatskoj u skladu sa stavkom 2. obračunavaju svoje minimalne pričuve na temelju svojih bilanci na dan 30. rujna 2022. i dostaviti statističke podatke u skladu s dijelom 1. Priloga III. Uredbi (EU) 2021/379 (ESB/2021/2), u kojem se institucije koje se nalaze u Hrvatskoj navode kao institucije koje su već integrirane u sustav minimalnih pričuva ESB-a.

Za razdoblja održavanja koja počinju u ožujku i svibnju 2023., institucije koje se nalaze u drugim državama članicama čija je valuta euro i kojima je priznato odstupanje u skladu s člankom 9. stavkom 1. ili 2. ili člankom 9. stavkom 5. točkom (a) Uredbe (EU) 2021/379 (ESB/2021/2) i koje odluče odbiti obveze prema institucijama koje se nalaze u Hrvatskoj u skladu sa stavkom 2. obračunavaju svoje minimalne pričuve na temelju svojih bilanci na dan 31. prosinca 2022. i dostaviti statističke podatke u skladu s dijelom 1. Priloga III. Uredbi (EU) 2021/379 (ESB/2021/2), u kojem se institucije koje se nalaze u Hrvatskoj navode kao institucije koje su već integrirane u sustav minimalnih pričuva ESB-a.

Ovo je bez utjecaja na obvezu institucija da dostavljaju statističke podatke za dotična razdoblja u skladu s tablicom 1. iz dijela 2. Priloga I. Uredbi (EU) 2021/379 (ESB/2021/2) u kojoj se institucije koje se nalaze u Hrvatskoj još uvijek navode kao banke iz „ostatka svijeta”.

Statistički podaci dostavljaju se u skladu s rokovima i postupcima utvrđenima Uredbom (EU) 2021/379 (ESB/2021/2).

Članak 4.

Završne odredbe

1. Ova Odluka stupa na snagu na dan kada su o njoj obaviješteni adresati.
2. Ova se Uredba primjenjuje od 1. studenoga 2022.
3. U nedostatku posebnih odredbi ove Odluke primjenjuju se odredbe uredbi (EU) 2021/378 (ESB/2021/1) i (EU) 2021/379 (ESB/2021/2).

Članak 5.

Adresati

Ova je Odluka upućena Hrvatskoj narodnoj banci, institucijama koje se nalaze u Hrvatskoj i institucijama koje se nalaze u drugim državama članicama čija je valuta euro.

Sastavljeno u Frankfurtu na Majni 20. listopada 2022.

Predsjednica ESB-a
Christine LAGARDE

III.

(Drugi akti)

EUROPSKI GOSPODARSKI PROSTOR

ODLUKA NADZORNOG TIJELA EFTA-E br. 029/22/COL

od 9. veljače 2022.

o izmjeni materijalnih pravila u području državnih potpora uvođenjem novih Smjernica o državnim potporama za klimu, zaštitu okoliša i energiju za 2022. [2022/2072]

NADZORNO TIJELO EFTA-e („ESA“),

uzimajući u obzir Sporazum o Europskom gospodarskom prostoru („Sporazum o EGP-u“), a posebno njegove članke od 61. do 63. i Protokol 26.,

uzimajući u obzir Sporazum država EFTA-e o osnivanju Nadzornog tijela i Suda („Sporazum o nadzoru i sudu“), a posebno njegov članak 24. i članak 5. stavak 2. točku (b),

uzimajući u obzir Protokol 3. uz Sporazum o nadzoru i sudu („Protokol 3.“), a posebno dio I. članak 1. stavak 1.,

budući da:

U skladu s člankom 24. Sporazuma o nadzoru i sudu, ESA provodi odredbe Sporazuma o EGP-u koje se odnose na državne potpore.

U skladu s člankom 5. stavkom 2. točkom (b) Sporazuma o nadzoru i sudu ESA izdaje obavijesti ili smjernice o pitanjima iz Sporazuma o EGP-u, ako je to izričito predviđeno tim sporazumom ili Sporazumom o nadzoru i sudu ili ako to smatra nužnim.

U skladu s dijelom I. člankom 1. stavkom 1. Protokola 3. ESA stalno preispituje sve sustave potpora koji postoje u državama EFTA-e ⁽¹⁾ i predlaže sve odgovarajuće mjere koje su potrebne za postupni razvoj ili za funkcioniranje Sporazuma o EGP-u.

Smjernice ESA-e o državnim potporama za zaštitu okoliša i energiju za razdoblje od 2014. do 2020. („Smjernice ESA-e za razdoblje od 2014. do 2020.“) ⁽²⁾, kako su izmijenjene ⁽³⁾, primjenjivale su se do 31. prosinca 2021.

Smjernice ESA-e za razdoblje od 2014. do 2020. bile su u skladu sa Smjernicama Europske komisije („Komisija“) o državnim potporama za zaštitu okoliša i energiju za razdoblje od 2014. do 2020. („Smjernice Komisije za razdoblje 2014.–2020.“) ⁽⁴⁾. Smjernice Komisije za razdoblje 2014.–2020., kako su izmijenjene ⁽⁵⁾, primjenjivale su se do 31. prosinca 2021.

⁽¹⁾ U članku 1 točki (b) Sporazuma o nadzoru i sudu navedeno je da „termin ‚države EFTA-e‘ obuhvaća Republiku Island i Kraljevinu Norvešku te, u skladu s uvjetima koji su utvrđeni člankom 1., stavkom 2. Protokola o prilagodbi Sporazuma među državama EFTA-e o osnivanju Nadzornog tijela i Suda, Kneževinu Lihtenštajn“.

⁽²⁾ Odluka Nadzornog tijela EFTA-e br. 301/14/COL od 16. srpnja 2014. o 98. izmjeni postupovnih pravila i pozitivnog prava u području državnih potpora donošenjem novih Smjernica o državnim potporama za zaštitu okoliša i energiju za razdoblje od 2014. do 2020. (SL L 131, 28.5.2015., str. 1. i Dodatak o EGP-u br. 30, 28.5.2015., str. 1.).

⁽³⁾ Odluka Nadzornog tijela EFTA-e br. 90/20/COL od 15. srpnja 2020. o 107. izmjeni postupovnih i materijalnih pravila u području državnih potpora izmjenom i produljenjem određenih Smjernica o državnim potporama (SL L 359, 29.10.2020., str. 16. i Dodatak o EGP-u br. 68, 29.10.2020., str. 4.).

⁽⁴⁾ Komunikacija Komisije – Smjernice o državnim potporama za zaštitu okoliša i energiju za razdoblje od 2014. do 2020. (SL C 200, 28.6.2014., str. 1.).

⁽⁵⁾ Komunikacija Komisije o produljenju i izmjenama Smjernica za regionalne potpore za razdoblje od 2014. do 2020., Smjernica o državnim potporama za promicanje rizičnih financijskih ulaganja, Smjernica o državnim potporama za zaštitu okoliša i energiju za razdoblje od 2014. do 2020., Smjernica o državnim potporama za sanaciju i restrukturiranje nefinancijskih poduzetnika u teškoćama, Komunikacije Komisije „Kriteriji za analizu jesu li državne potpore za promicanje provedbe važnih projekata od zajedničkog europskog interesa spojive s unutarnjim tržištem“, Komunikacije Komisije „Okvir Zajednice za državne potpore za istraživanje i razvoj i inovacije“ i Komunikacije Komisije državama članicama o primjeni članka 107. i 108. Ugovora o funkcioniranju Europske unije na kratkoročno osiguranje izvoznih kredita 2020/C/224/02 (SL C 224, 8.7.2020., str. 2.).

Komisija je 27. siječnja 2022. donijela Smjernice EU-a o državnim potporama za klimu, zaštitu okoliša i energiju za 2022. („Smjernice za 2022.”) ⁽⁶⁾.

Smjernice 2022. važne su i za Europski gospodarski prostor („EGP”).

U skladu s ciljem ujednačenosti utvrđenim u članku 1. Sporazuma o EGP-u potrebno je osigurati ujednačenu primjenu pravila EGP-a o državnim potporama u cijelom EGP-u.

U skladu s točkom II. pod naslovom „OPĆENITO” u Prilogu XV. Sporazumu o EGP-u, ESA nakon savjetovanja s Komisijom potrebno je donijeti akte koji odgovaraju onima koje je donijela Komisija.

Smjernice 2022. mogu se odnositi na određene instrumente politike Europske unije i određene pravne akte Europske unije koji nisu uključeni u Sporazum o EGP-u. Kako bi se osigurala ujednačena primjena odredaba o državnim potporama i jednaki uvjeti tržišnog natjecanja u cijelom EGP-u, ESA će pri ocjenjivanju spojivosti potpora s funkcioniranjem Sporazuma o EGP-u općenito primjenjivati iste referentne točke kao i Komisija,

nakon savjetovanja s Komisijom,

nakon savjetovanja s državama EFTA-e,

DONIJELA JE OVU ODLUKU:

Članak 1.

1. Materijalna pravila u području državnih potpora izmjenjuju se uvođenjem novih Smjernica o državnim potporama za klimu, zaštitu okoliša i energiju za 2022. Smjernice 2022. priložene su ovoj Odluci i njezin su sastavni dio.
2. ESA će primjenjivati te Smjernice za ocjenu spojivosti svih potpora za klimu, zaštitu okoliša i energiju koje treba prijaviti i koje su dodijeljene ili se namjeravaju dodijeliti od 9. veljače 2022. Nezakonite potpore ocijenit će se u skladu s pravilima koja se primjenjuju na dan dodjele potpore.

Članak 2.

ESA primjenjuje Smjernice 2022. sa sljedećim prilagodbama, ovisno o slučaju, uključujući, ali ne ograničavajući se na sljedeće:

- (a) ako se upućuje na „državu članicu/države članice”, ESA to tumači kao upućivanje na „države EFTA-e” ⁽⁷⁾ ili, ovisno o slučaju, „države EGP-a”;
- (b) ako se upućuje na „Europsku komisiju”, ESA to tumači kao upućivanje na „Nadzorno tijelo EFTA-e”;
- (c) ako se upućuje na „Ugovor” ili „UFEU”, ESA to tumači kao upućivanje na „Sporazum o EGP-u”;
- (d) ako se upućuje na „Pravila Unije o državnim potporama” ili, ESA to tumači kao upućivanje na „Pravila EGP-a o državnim potporama”;
- (e) ako se upućuje na članak 107. UFEU-a ili dijelove tog članka, ESA to tumači kao upućivanje na članak 61. Sporazuma o EGP-u i odgovarajuće dijelove tog članka;
- (f) ako se upućuje na članak 108. UFEU-a ili dijelove tog članka, ESA to tumači kao upućivanje na članak 1. dijela I. Protokola 3. uz Sporazum o nadzoru i sudu i odgovarajuće dijelove tog članka;

⁽⁶⁾ C(2022) 481 final, nije još objavljen u *Službenom listu Europske unije*.

⁽⁷⁾ „Države EFTA-e” odnosi se na Island, Lihtenštajn i Norvešku.

- (g) ako se upućuje na Uredbu Vijeća (EU) 2015/1589 ⁽⁸⁾, ESA to tumači kao upućivanje na dio II. Protokola 3. uz Sporazum o nadzoru i sudu;
- (h) ako se upućuje na Uredbu Komisije (EZ) br. 794/2004 ⁽⁹⁾, ESA to tumači kao upućivanje na Odluku Nadzornog tijela EFTA-e 195/04/COL;
- (i) ako se upućuje na tekst „(ne)spojiv s unutarnjim tržištem”, ESA ga tumači kao „(ne)spojiv s funkcioniranjem Sporazuma o EGP-u”;
- (j) ako se upućuje na tekst „unutar (ili izvan) Unije”, ESA ga tumači kao „unutar (ili izvan) EGP-a”;
- (k) ako se upućuje na „trgovinu unutar Unije”, ESA to tumači kao upućivanje na „trgovinu unutar EGP-a”;
- (l) ako je u Smjernicama utvrđeno da će se primjenjivati na „sve sektore gospodarske djelatnosti”, ESA ih primjenjuje na „sve sektore gospodarske djelatnosti ili dijelove sektora gospodarske djelatnosti koji su obuhvaćeni područjem primjene Sporazuma o EGP-u”;
- (m) ako se upućuje na komunikacije, obavijesti ili smjernice Komisije, ESA to tumači kao upućivanje na odgovarajuće smjernice ESA-e.

Članak 3.

Točka 468. Smjernica za 2022. zamjenjuje se sljedećim:

„ESA predlaže sljedeće odgovarajuće mjere državama EFTA-e u skladu s dijelom I. člankom 1. stavkom 1. Protokola 3. Sporazuma o nadzoru i sudu:

- (a) države EFTA-e izmjenjuju prema potrebi postojeće programe potpore za zaštitu okoliša i energiju kako bi ih uskladile s ovim Smjernicama najkasnije do 31. prosinca 2023.;
- (b) države EFTA-e pozivaju se da daju svoju jasnu neuvjetovanu suglasnost s predloženim mjerama do 11. travnja 2022. godine. U slučaju da ne dobije nikakav odgovor, ESA će pretpostaviti da predmetna država članica EFTA-e nije suglasna s predloženim mjerama.”

Sastavljeno u Bruxellesu 9. veljače 2022.

Za Nadzorno tijelo EFTA-e

Arne RØKSUND
Predsjednica
Nadležna članica Kolegija

Árni Páll ÁRNASON
Član Kolegija

Stefan BARRIGA
Član Kolegija

Melpo-Menie JOSÉPHIDÈS
Potpisuje kao direktorica
za pravne i izvršne poslove

⁽⁸⁾ Uredba Vijeća (EU) 2015/1589 od 13. srpnja 2015. o utvrđivanju detaljnih pravila primjene članka 108. Ugovora o funkcioniranju Europske unije (SL L 248, 24.9.2015., str. 9.).

⁽⁹⁾ Uredba Komisije (EZ) br. 794/2004 od 21. travnja 2004. o provedbi Uredbe Vijeća (EU) 2015/1589 o utvrđivanju detaljnih pravila za primjenu članka 108. Ugovora o funkcioniranju Europske unije (SL L 140, 30.4.2004., str. 1.).

KOMUNIKACIJA KOMISIJE

Smjernice o državnim potporama za klimu, zaštitu okoliša i energiju za 2022.

Stranica

1. UVOD	225
2. PODRUČJE PRIMJENE I DEFINICIJE	227
2.1. Područje primjene	227
2.2. Mjere potpore obuhvaćene ovim Smjernicama	227
2.3. Struktura Smjernica	228
2.4. Definicije	228
3. OCJENA SPOJIVOSTI NA TEMELJU ČLANKA 107. STAVKA 3. TOČKE (C) UGOVORA ²⁵	239
3.1. Pozitivni uvjet: potpora mora olakšavati razvoj gospodarske djelatnosti	239
3.1.1. Utvrđivanje gospodarske djelatnosti koju mjera olakšava, njezinih pozitivnih učinaka na društvo u cjelini i prema potrebi njezine važnosti za određene politike Unije	239
3.1.2. Učinak poticaja	240
3.1.3. Nepostojanje povrede bilo koje relevantne odredbe prava Unije	241
3.2. Negativni uvjet: mjera potpore ne smije neopravdano utjecati na trgovinske uvjete u mjeri u kojoj bi to bilo suprotno zajedničkom interesu	241
3.2.1. Svođenje narušavanja tržišnog natjecanja i trgovine na najmanju moguću mjeru	241
3.2.1.1. Nužnost potpore	241
3.2.1.2. Primjerenost	242
3.2.1.2.1. Primjerenost u odnosu na alternativne instrumente politike	243
3.2.1.2.2. Primjerenost u odnosu na druge instrumente potpore	243
3.2.1.3. Proporcionalnost	244
3.2.1.3.1. Zbrajanje	245
3.2.1.4. Transparentnost	246
3.2.2. Izbjegavanje nepotrebnih negativnih učinaka na tržišno natjecanje i trgovinu	247
3.3. Razmatranje pozitivnih učinaka potpore u odnosu na negativne učinke na tržišno natjecanje i trgovinu	248
4. KATEGORIJE POTPORE	249
4.1. Potpore za smanjenje i uklanjanje emisija stakleničkih plinova, uključujući potpore za energiju iz obnovljivih izvora i energetske učinkovitost	249
4.1.1. Obrazloženje	249
4.1.2. Područje primjene i djelatnosti koje se podupiru	249
4.1.2.1. Potpore za energiju iz obnovljivih izvora	249
4.1.2.2. Druge potpore za smanjenje i uklanjanje emisija stakleničkih plinova i energetske učinkovitost	250
4.1.3. Svođenje narušavanja tržišnog natjecanja i trgovine na najmanju moguću mjeru	250
4.1.3.1. Nužnost potpore	250
4.1.3.2. Primjerenost	251
4.1.3.3. Prihvatljivost	251

4.1.3.4.	Javno savjetovanje	252
4.1.3.5.	Proporcionalnost	253
4.1.4.	Izbjegavanje nepotrebnih negativnih učinaka na tržišno natjecanje i trgovinu te uravnoteženje	256
4.2.	Potpore za poboljšanje energetske svojstava zgrada i njihove učinkovitosti u zaštiti okoliša	259
4.2.1.	Obrazloženje potpore	259
4.2.2.	Područje primjene i djelatnosti koje se podupiru	259
4.2.3.	Učinak poticaja	260
4.2.4.	Svođenje narušavanja tržišnog natjecanja i trgovine na najmanju moguću mjeru	260
4.2.4.1.	Primjerenost	260
4.2.4.2.	Proporcionalnost	261
4.2.4.3.	Izbjegavanje nepotrebnih negativnih učinaka na tržišno natjecanje i trgovinu te uravnoteženje	262
4.3.	Potpore za čistu mobilnost	262
4.3.1.	Potpore za kupnju i leasing čistih vozila i čiste mobilne opreme za usluge te za naknadno opremanje vozila i mobilne opreme za usluge	263
4.3.1.1.	Obrazloženje potpore	263
4.3.1.2.	Područje primjene i djelatnosti koje se podupiru	263
4.3.1.3.	Učinak poticaja	264
4.3.1.4.	Svođenje narušavanja tržišnog natjecanja i trgovine na najmanju moguću mjeru	264
4.3.1.4.1.	Primjerenost	264
4.3.1.4.2.	Proporcionalnost	264
4.3.1.5.	Izbjegavanje nepotrebnih negativnih učinaka na tržišno natjecanje i trgovinu te uravnoteženje	266
4.3.2.	Potpore za uspostavu infrastrukture za punjenje ili opskrbu gorivom	267
4.3.2.1.	Obrazloženje potpore	267
4.3.2.2.	Područje primjene i djelatnosti koje se podupiru	267
4.3.2.3.	Svođenje narušavanja tržišnog natjecanja i trgovine na najmanju moguću mjeru	268
4.3.2.3.1.	Nužnost potpore	268
4.3.2.3.2.	Primjerenost	268
4.3.2.3.3.	Proporcionalnost	268
4.3.2.4.	Izbjegavanje nepotrebnih negativnih učinaka na tržišno natjecanje i trgovinu te uravnoteženje	269
4.4.	Potpore za učinkovitu uporabu resursa i podupiranje prelaska na kružno gospodarstvo	271
4.4.1.	Obrazloženje potpore	271
4.4.2.	Područje primjene i djelatnosti koje se podupiru	272
4.4.3.	Učinak poticaja	273
4.4.4.	Svođenje narušavanja tržišnog natjecanja i trgovine na najmanju moguću mjeru	274
4.4.4.1.	Nužnost potpore	274
4.4.4.2.	Primjerenost	274
4.4.4.3.	Proporcionalnost	274
4.4.5.	Izbjegavanje nepotrebnih negativnih učinaka na tržišno natjecanje i trgovinu	276

4.5.	Potpore za sprječavanje ili smanjenje onečišćenja koje nije uzrokovano stakleničkim plinovima	276
4.5.1.	Obrazloženje potpore	276
4.5.2.	Područje primjene i djelatnosti koje se podupiru	277
4.5.3.	Učinak poticaja	278
4.5.4.	Svođenje narušavanja tržišnog natjecanja i trgovine na najmanju moguću mjeru	278
4.5.4.1.	Nužnost potpore	278
4.5.4.2.	Proporcionalnost	278
4.5.5.	Izbjegavanje nepotrebnih negativnih učinaka na tržišno natjecanje i trgovinu	279
4.6.	Potpore za remedijaciju štete u okolišu, oporavak prirodnih staništa i ekosustava, zaštitu ili obnovu bioraznolikosti i provedbu prirodnih rješenja za prilagodbu klimatskim promjenama i njihovo ublažavanje	279
4.6.1.	Obrazloženje potpore	279
4.6.2.	Područje primjene i djelatnosti koje se podupiru	280
4.6.3.	Učinak poticaja	280
4.6.4.	Proporcionalnost	281
4.7.	Potpore u obliku smanjenja poreza ili parafiskalnih davanja	282
4.7.1.	Potpore u obliku smanjenja poreza za zaštitu okoliša i parafiskalnih davanja	282
4.7.1.1.	Obrazloženje potpore	282
4.7.1.2.	Područje primjene i djelatnosti koje se podupiru	282
4.7.1.3.	Svođenje narušavanja tržišnog natjecanja i trgovine na najmanju moguću mjeru	283
4.7.1.3.1.	Nužnost	283
4.7.1.3.2.	Primjerenost	284
4.7.1.3.3.	Proporcionalnost	284
4.7.2.	Potpore za zaštitu okoliša u obliku smanjenja poreza ili parafiskalnih davanja	284
4.7.2.1.	Obrazloženje potpore	284
4.7.2.2.	Područje primjene i djelatnosti koje se podupiru	285
4.7.2.3.	Učinak poticaja	285
4.7.2.4.	Proporcionalnost	313
4.7.2.5.	Izbjegavanje nepotrebnih negativnih učinaka na tržišno natjecanje i trgovinu	286
4.8.	Potpore za sigurnost opskrbe električnom energijom	286
4.8.1.	Obrazloženje potpore	286
4.8.2.	Područje primjene i djelatnosti koje se podupiru	286
4.8.3.	Učinak poticaja	287
4.8.4.	Svođenje narušavanja tržišnog natjecanja i trgovine na najmanju moguću mjeru	287
4.8.4.1.	Nužnost	287
4.8.4.2.	Primjerenost	288
4.8.4.3.	Prihvatljivost	288
4.8.4.4.	Javno savjetovanje	289
4.8.4.5.	Proporcionalnost	290

4.8.5. Izbjegavanje nepotrebnih negativnih učinaka na tržišno natjecanje i trgovinu te uravnoteženje	290
4.9. Potpore za energetska infrastrukturu	292
4.9.1. Obrazloženje potpore	292
4.9.2. Područje primjene i djelatnosti koje se podupiru	294
4.9.3. Svođenje narušavanja tržišnog natjecanja i trgovine na najmanju moguću mjeru	294
4.9.3.1. Nužnost i primjerenost	294
4.9.3.2. Proporcionalnost potpore	295
4.9.4. Izbjegavanje nepotrebnih negativnih učinaka na tržišno natjecanje i trgovinu te uravnoteženje	295
4.10. Potpore za centralizirano grijanje i hlađenje	295
4.10.1. Obrazloženje potpore	295
4.10.2. Područje primjene i djelatnosti koje se podupiru	296
4.10.3. Nužnost i primjerenost	296
4.10.4. Proporcionalnost mjere potpore	297
4.10.5. Izbjegavanje nepotrebnih negativnih učinaka na tržišno natjecanje i trgovinu te uravnoteženje	297
4.11. Potpore u obliku smanjenja naknada za električnu energiju za velike potrošače energije	298
4.11.1. Obrazloženje potpore	298
4.11.2. Područje primjene: naknade za koje se mogu odobriti smanjenja	299
4.11.3. Svođenje narušavanja tržišnog natjecanja i trgovine na najmanju moguću mjeru	299
4.11.3.1. Prihvatljivost	299
4.11.3.2. Proporcionalnost mjere potpore	300
4.11.3.3. Oblik državne potpore	300
4.11.3.4. Energetski pregledi i sustavi gospodarenja energijom	301
4.11.3.5. Prijelazna pravila	301
4.12. Potpore za zatvaranje elektrana u kojima se upotrebljava ugljen, treset ili naftni škriljevac i obustavu rudarskih djelatnosti povezanih s vađenjem ugljena, treseta ili naftnog škriljevca	302
4.12.1. Potpore za prijevremenu obustavu djelatnosti profitabilnih djelatnosti povezanih s ugljenom, tresetom i naftnim škriljevcem	302
4.12.1.1. Obrazloženje potpore	302
4.12.1.2. Područje primjene i djelatnosti koje se podupiru	303
4.12.1.3. Učinak poticaja	303
4.12.1.4. Nužnost i primjerenost	303
4.12.1.5. Proporcionalnost	303
4.12.1.6. Izbjegavanje nepotrebnih negativnih učinaka na tržišno natjecanje i trgovinu	304
4.12.2. Potpore za izvanredne troškove obustave nekonkurentnih djelatnosti povezanih s ugljenom, tresetom i naftnim škriljevcem	304
4.12.2.1. Obrazloženje potpore	304
4.12.2.2. Područje primjene i djelatnosti koje se podupiru	304
4.12.2.3. Nužnost i primjerenost	305
4.12.2.4. Učinak poticaja i proporcionalnost	305
4.12.2.5. Izbjegavanje nepotrebnih negativnih učinaka na tržišno natjecanje i trgovinu	305

4.13. Potpore za studije ili savjetodavne usluge o pitanjima klime, zaštite okoliša i energije	306
4.13.1. Područje primjene i djelatnosti koje se podupiru	306
4.13.2. Učinak poticaja	306
4.13.3. Proporcionalnost	306
5. EVALUACIJA.....	306
6. IZVJEŠĆIVANJE I PRAĆENJE	307
7. PRIMJENJIVOST	308
8. REVIZIJA	308

1. UVOD

1. Komisija je europski zeleni plan svrstala među glavne političke prioritete u cilju preobrazbe Unije u pravedno i prosperitetno društvo s modernim, resursno učinkovitim i konkurentnim gospodarstvom u kojem 2050. neće biti neto emisija stakleničkih plinova, u kojem gospodarski rast neće biti povezan s uporabom resursa i u kojem nitko neće biti zapostavljen. Svoje klimatske ambicije Komisija je 2019. potvrdila Komunikacijom o europskom zelenom planu ⁽¹⁾, u kojoj je utvrđen cilj zaustavljanja neto emisija stakleničkih plinova do 2050. Kako bi se pobrinula da naše gospodarstvo i društvo krenu pravednim, zelenim i prosperitetnim putem prema postizanju klimatske neutralnosti do 2050., Komisija je predložila i smanjenje neto emisija stakleničkih plinova za najmanje 55 % do 2030. u odnosu na razine iz 1990. ⁽²⁾ Ti su ambiciozni ciljevi sadržani u Europskom zakonu o klimi ⁽³⁾.
2. Paketom zakonodavnih prijedloga „Spremni za 55 %” podupire se ostvarivanje tih ciljeva ⁽⁴⁾, a Unija se usmjerava na put prema klimatskoj neutralnosti do 2050.
3. Ostvarivanje ciljeva klimatske neutralnosti, prilagodbe klimatskim promjenama, učinkovite uporabe resursa i energije i načela „energetska učinkovitost na prvom mjestu”, kružnosti, nulte stope onečišćenja i oporavka bioraznolikosti kao i praćenje te zelene tranzicije zahtijevat će velik trud i odgovarajuću potporu. Za ostvarivanje ciljeva utvrđenih u Komunikaciji o europskom zelenom planu bit će potrebna znatna ulaganja, među ostalim u obnovljive izvore energije. Komisija je procijenila da će za ostvarivanje nedavno povećanih klimatskih, energetske i prometnih ciljeva za 2030. biti potrebna dodatna godišnja ulaganja u iznosu od 390 milijardi EUR u usporedbi s razinama u razdoblju 2011.–2020. ⁽⁵⁾, uz dodatnih 130 milijardi EUR godišnje za druge prethodno procijenjene okolišne ciljeve ⁽⁶⁾. S obzirom na količinu potrebnih ulaganja morat će se mobilizirati i privatni sektor i javna sredstva na troškovno učinkovit način. To će utjecati na sve sektore, a time i na gospodarstvo Unije u cjelini.

⁽¹⁾ Komunikacija Komisije Europskom parlamentu, Europskom vijeću, Vijeću, Europskom gospodarskom i socijalnom odboru i Odboru regija „Europski zeleni plan”, COM(2019) 640 final.

⁽²⁾ Komunikacija Komisije Europskom parlamentu, Vijeću, Europskom gospodarskom i socijalnom odboru i Odboru regija „Povećanje klimatskih ambicija Europe za 2030. Ulaganje u klimatski neutralnu budućnost za dobrobit naših građana”, COM(2020) 562 final.

⁽³⁾ Uredba (EU) 2021/1119 Europskog parlamenta i Vijeća od 30. lipnja 2021. o uspostavi okvira za postizanje klimatske neutralnosti i o izmjeni uredaba (EZ) br. 401/2009 i (EU) 2018/1999 (SL L 243, 9.7.2021., str. 1.).

⁽⁴⁾ Komunikacija Komisije Europskom parlamentu, Vijeću, Europskom gospodarskom i socijalnom odboru i Odboru regija „Spremni za 55 %: ostvarivanje klimatskog cilja EU-a za 2030. na putu ka klimatskoj neutralnosti”, COM(2021) 550 final.

⁽⁵⁾ https://ec.europa.eu/info/sites/default/files/amendment-renewable-energy-directive-2030-climate-target-with-annexes_en.pdf

⁽⁶⁾ Komunikacija Komisije Europskom parlamentu, Vijeću, Europskoj središnjoj banci, Europskom gospodarskom i socijalnom odboru i Odboru regija „Gospodarstvo EU-a nakon pandemije bolesti COVID-19: implikacije za gospodarsko upravljanje”, COM(2021) 662 final.

4. Politika tržišnog natjecanja, a osobito pravila o državnim potporama, važna je da bi Unija mogla ostvariti svoje ciljeve politike iz zelenog plana i da bi imala podršku u tom procesu. U Komunikaciji o europskom zelenom planu izričito stoji da će se pravila o državnim potporama revidirati kako bi se uzeli u obzir ti ciljevi politike, podržao troškovno učinkovit i pravedan prelazak na klimatsku neutralnost i olakšalo postupno ukidanje fosilnih goriva te pritom osigurali ravnopravni uvjeti na unutarnjem tržištu. Ove Smjernice odražavaju tu reviziju.
5. Kako bi se spriječilo da državne potpore naruše ili prijete da će narušiti tržišno natjecanje na unutarnjem tržištu i utječu na trgovinu među državama članicama, u članku 107. stavku 1. Ugovora o funkcioniranju Europske unije propisano je načelo da su državne potpore zabranjene. No u određenim slučajevima te potpore mogu biti spojive s unutarnjim tržištem na temelju članka 107. stavaka 2. i 3. Ugovora.
6. Države članice moraju prijaviti državne potpore u skladu s člankom 108. stavkom 3. Ugovora, osim mjera koje ispunjavaju uvjete iz Uredbe o općem skupnom izuzeću koju je Komisija donijela u skladu s člankom 1. Uredbe Vijeća (EU) 2015/1588 ⁽⁷⁾.
7. U ovim Smjernicama navodi se kako će Komisija ocijeniti spojivost mjera zaštite okoliša, uključujući zaštitu klime, i mjera potpore za energiju koje podliježu obvezi prijave u skladu s člankom 107. stavkom 3. točkom (c) Ugovora. Svako upućivanje na „zaštitu okoliša” u ovim Smjernicama trebalo bi tumačiti kao upućivanje na zaštitu okoliša, uključujući zaštitu klime.
8. Na temelju članka 107. stavka 3. točke (c) Ugovora mjera potpore može se proglasiti spojivom s unutarnjim tržištem ako su ispunjeni jedan pozitivan i jedan negativan uvjet. Pozitivni uvjet taj je da se potporama mora olakšati razvoj određene gospodarske djelatnosti. Negativni uvjet taj je da potpore ne smiju negativno utjecati na trgovinske uvjete u mjeri u kojoj bi to bilo suprotno zajedničkom interesu.
9. Općeprihvaćeno je da konkurentna tržišta obično donose učinkovite rezultate u smislu cijena, proizvodnje i uporabe resursa. No državna intervencija može biti potrebna kako bi se olakšao razvoj određenih gospodarskih djelatnosti koje se ili uopće ne bi razvijale ili se ne bi razvijale istom brzinom odnosno pod istim uvjetima da nema potpore. Intervencijom se tako pridonosi pametnom održivom i uključivom rastu.
10. U kontekstu zaštite okoliša vanjski učinci na okoliš, nepotpune informacije i poteškoće u koordinaciji znače da sudionici na tržištu pri donošenju odluka o potrošnji, ulaganju i proizvodnji možda neće u cijelosti uzeti u obzir troškove i koristi gospodarske djelatnosti, unatoč regulatornim intervencijama. Ti tržišni nedostaci, tj. situacije u kojima nije vjerojatno da će tržišta, ako se prepuste samima sebi, proizvesti učinkovite rezultate, ne dovode do optimalne dobrobiti potrošača i društva u cjelini, što rezultira nedostatnom razinom zaštite okoliša povezanom s obavljanjem gospodarske djelatnosti bez državne potpore.
11. Tijela država članica trebaju osigurati da mjera potpore, s njom povezani uvjeti i postupci za njezino donošenje te djelatnost koja se podupire ne budu u suprotnosti s pravom Unije u području zaštite okoliša. Tijela država članica isto bi tako trebala osigurati da zainteresirana javnost u okviru savjetovanja dobije priliku sudjelovati u odlučivanju o potporama. Konačno, pojedinci i organizacije trebaju imati priliku da iznošenjem dokaza o nepoštovanju propisa Unije u području zaštite okoliša pred nacionalnim sudovima ospore potporu ili mjeru kojom se potpora provodi ⁽⁸⁾.

⁽⁷⁾ Uredba Vijeća (EU) 2015/1588 od 13. srpnja 2015. o primjeni članaka 107. i 108. Ugovora o funkcioniranju Europske unije na određene kategorije horizontalnih državnih potpora (SL L 248, 24.9.2015., str. 1.).

⁽⁸⁾ Vidjeti Obavijest Komisije o pristupu pravosuđu u pitanjima okoliša (SL C 275, 18.8.2017., str. 1.) u pogledu provedbe Aarhuške konvencije o pristupu informacijama, sudjelovanju javnosti u odlučivanju i pristupu pravosuđu u pitanjima okoliša na nacionalnoj razini.

2. PODRUČJE PRIMJENE I DEFINICIJE

2.1 Područje primjene

12. Ove se Smjernice primjenjuju na državne potpore dodijeljene da bi se olakšao razvoj gospodarskih djelatnosti na način kojim se poboljšava zaštita okoliša i na djelatnosti u energetskom sektoru koje su uređene Ugovorom, u mjeri u kojoj su te mjere potpore obuhvaćene odjeljkom 2.2. ovih Smjernica. Smjernice se stoga primjenjuju i na one sektore koji podliježu posebnim pravilima Unije o državnim potporama osim ako je u tim posebnim pravilima Unije navedeno drukčije ili ako sadržavaju odredbe o potporama za zaštitu okoliša ili potporama u energetskom sektoru koje se primjenjuju na istu mjeru, a u tom slučaju prednost imaju sektorska pravila. Ove Smjernice imaju prednost pred točkom 17. podtočkom (b) Smjernica o zračnom prijevozu ⁽⁹⁾ u pogledu mjera potpore za zaštitu okoliša u korist velikih zračnih luka s više od 5 milijuna putnika godišnje.
13. Ove se Smjernice ne primjenjuju:
- (a) na državne potpore za oblikovanje i proizvodnju proizvoda, strojeva, opreme ili prijevoznih sredstava prihvatljivih za okoliš na način da troše manje prirodnih resursa te na mjere koje se poduzimaju u pogonima ili drugim proizvodnim jedinicama radi poboljšanja sigurnosti ili higijene ⁽¹⁰⁾;
 - (b) na državne potpore za istraživanje, razvoj i inovacije koje podliježu pravilima utvrđenima u Okviru za državne potpore za istraživanje i razvoj i inovacije ⁽¹¹⁾;
 - (c) na državne potpore obuhvaćene pravilima o državnim potporama u sektoru poljoprivrede i šumarstva ⁽¹²⁾ ili u sektoru ribarstva i akvakulture ⁽¹³⁾;
 - (d) na državne potpore za nuklearnu energiju.
14. Potpore za zaštitu okoliša i energiju ne smiju se dodijeliti poduzetnicima u teškoćama kako su definirani u Smjernicama Komisije o državnim potporama za sanaciju i restrukturiranje nefinancijskih poduzetnika u teškoćama ⁽¹⁴⁾.
15. Pri ocjenjivanju potpore u korist poduzetnika koji nije izvršio nalog za povrat sredstava na temelju prethodne odluke Komisije kojom je potpora ocijenjena protuzakonitom i nespojivom s unutarnjim tržištem Komisija će u obzir uzeti iznos potpore koji još nije vraćen ⁽¹⁵⁾.

2.2 Mjere potpore obuhvaćene ovim Smjernicama

16. Komisija je utvrdila više kategorija mjera za zaštitu okoliša i energiju na temelju kojih državne potpore mogu biti spojive s unutarnjim tržištem na temelju članka 107. stavka 3. točke (c) Ugovora pod određenim uvjetima:
- (a) potpore za smanjenje i uklanjanje emisija stakleničkih plinova, uključujući potpore za energiju iz obnovljivih izvora i energetske učinkovitost;
 - (b) potpore za poboljšanje energetske učinkovitosti zgrada i njihove učinkovitosti u zaštiti okoliša;

⁽⁹⁾ Komunikacija Komisije, Smjernice o državnim potporama zračnim lukama i zračnim prijevoznicima (SL C 99, 4.4.2014., str. 3.).

⁽¹⁰⁾ Potporama za zaštitu okoliša općenito se manje narušava tržišno natjecanje i učinkovitije su ako se dodijele potrošaču/korisniku proizvoda prihvatljivih za okoliš umjesto proizvođaču tih proizvoda. Time se ne dovodi u pitanje mogućnost država članica da dodjeljuju potpore za zaštitu okoliša poduzetnicima kako bi povećali razinu zaštite okoliša u okviru svojih proizvodnih djelatnosti.

⁽¹¹⁾ Komunikacija Komisije, Okvir Zajednice za državne potpore za istraživanje i razvoj (SL C 198, 27.6.2014., str. 1.).

⁽¹²⁾ Smjernice Europske unije o državnim potporama u sektoru poljoprivrede i šumarstva te u ruralnim područjima za razdoblje 2014.–2020. (SL C 204, 1.7.2014., str. 1.).

⁽¹³⁾ Komunikacija Komisije, Smjernice za ispitivanje državnih potpora u sektoru ribarstva i akvakulture (SL C 217, 2.7.2015., str. 1.).

⁽¹⁴⁾ Komunikacija Komisije, Smjernice o državnim potporama za sanaciju i restrukturiranje nefinancijskih poduzetnika u teškoćama (SL C 249, 31.7.2014., str. 1.).

⁽¹⁵⁾ Vidjeti presudu Prvostupanjskog suda od 13. rujna 1995., TWD/Komisija, T-244/93 i T-486/93, ECLI:EU:T:1995:160, točku 56. Vidjeti i Komunikaciju Komisije, Obavijest Komisije o povratu nezakonite i nespojive državne potpore (SL C 247, 23.7.2019., str. 1.).

- (c) potpore za kupnju i *leasing* čistih vozila (za potrebe zračnog, cestovnog i željezničkog prijevoza te prijevoza unutarnjim plovnim putovima i pomorskog prijevoza) i čiste mobilne opreme za usluge te za naknadno opremanje vozila i mobilne opreme za usluge;
- (d) potpore za uspostavu infrastrukture za punjenje ili opskrbu gorivom za čista vozila;
- (e) potpore za učinkovitu uporabu resursa i podupiranje prelaska na kružno gospodarstvo;
- (f) potpore za sprječavanje ili smanjenje onečišćenja koje nije uzrokovano stakleničkim plinovima;
- (g) potpore za remedijaciju štete u okolišu, oporavak prirodnih staništa i ekosustava, zaštitu ili obnovu bioraznolikosti i provedbu prirodnih rješenja za prilagodbu klimatskim promjenama i njihovo ublažavanje;
- (h) potpore u obliku smanjenja poreza ili parafiskalnih davanja;
- (i) potpore za sigurnost opskrbe električnom energijom;
- (j) potpore za energetske infrastrukture;
- (k) potpore za centralizirano grijanje i hlađenje;
- (l) potpore u obliku smanjenja naknada za električnu energiju za velike potrošače energije;
- (m) potpore za zatvaranje elektrana u kojima se upotrebljava ugljen, treset ili naftni škriljevac i obustavu rudarskih djelatnosti povezanih s vađenjem ugljena, treseta ili naftnog škriljevca;
- (n) potpore za studije ili savjetodavne usluge o pitanjima klime, zaštite okoliša i energije.

2.3 Struktura Smjernica

- 17. U poglavlju 3. utvrđeni su kriteriji spojivosti koji se općenito primjenjuju na različite kategorije potpora obuhvaćene ovim Smjernicama. Odjeljak 3.2.1.3.1 o zbrajanju primjenjuje se na sve kategorije potpore obuhvaćene ovim Smjernicama. U poglavlju 4. utvrđeni su posebni kriteriji spojivosti koji se primjenjuju na mjere potpore obuhvaćene različitim odjeljima tog poglavlja. Kriteriji spojivosti iz poglavlja 3. primjenjuju se ako u posebnim odjeljima poglavlja 4. nisu utvrđene detaljnije odredbe.
- 18. Uvjeti utvrđeni u ovim Smjernicama primjenjuju se na programe potpore i individualne potpore, bez obzira na to temelje li se na programu potpore ili se dodjeljuju jednokratno, ako nije navedeno drukčije.

2.4 Definicije

- 19. Za potrebe ovih Smjernica primjenjuju se sljedeće definicije:
 - (1) „jednokratna potpora” znači potpora koja nije dodijeljena na temelju programa potpore;
 - (2) „intenzitet potpore” znači bruto iznos potpore izražen kao postotak prihvatljivih troškova. Svi iznosi koji se upotrebljavaju moraju biti iznosi prije odbitaka poreza ili drugih davanja. Ako se potpora dodjeljuje u obliku koji nisu bespovratna sredstva, iznos potpore mora biti bruto ekvivalent bespovratnih sredstava u okviru potpore. Potpora koja se plaća u nekoliko obroka mora se računati prema vrijednosti u trenutku dodjele. Kamatna stopa koja se primjenjuje za diskontiranje i izračun iznosa potpore u povoljnim zajmovima ⁽¹⁶⁾ mora biti kamatna stopa koja je na snazi u vrijeme dodjele. Intenzitet potpore računa se po korisniku;
 - (3) „potpomognuta područja” znači područja koja su u vrijeme dodjele potpore označena na odobroj karti regionalnih potpora u primjeni članka 107. stavka 3. točaka (a) i (c) Ugovora;
 - (4) „uravnoteženje” za električnu energiju znači uravnoteženje kako je definirano u članku 2. točki 10. Uredbe (EU) br. 2019/943 Europskog parlamenta i Vijeća ⁽¹⁷⁾;

⁽¹⁶⁾ Zajam čija je kamatna stopa ispod tržišne.

⁽¹⁷⁾ Uredba (EU) 2019/943 Europskog parlamenta i Vijeća od 5. lipnja 2019. o unutarnjem tržištu električne energije (SL L 158, 14.6.2019., str. 54.).

- (5) „subjekt odgovoran za odstupanje” znači subjekt odgovoran za odstupanje kako je definiran u članku 2. točki 14. Uredbe (EU) br. 2019/943;
- (6) „bioraznolikost” znači bioraznolikost kako je definirana u članku 2. točki 15. Uredbe (EU) br. 2020/852 Europskog parlamenta i Vijeća ⁽¹⁸⁾;
- (7) „biogoriva” znači biogoriva kako su definirana u članku 2. točki 33. Direktive (EU) 2018/2001 Europskog parlamenta i Vijeća ⁽¹⁹⁾;
- (8) „bioplin” znači bioplin kako je definiran u članku 2. točki 28. Direktive (EU) 2018/2001;
- (9) „tekuća biogoriva” znači tekuća biogoriva kako su definirana u članku 2. točki 32. Direktive (EU) 2018/2001;
- (10) „biomasa” znači biorazgradivi dio proizvoda, otpada i ostataka biološkog podrijetla kako je definiran u članku 2. točki 24. Direktive (EU) 2018/2001;
- (11) „goriva iz biomase” znači goriva iz biomase kako su definirana u članku 2. točki 27. Direktive (EU) 2018/2001;
- (12) „mehanizam za razvoj kapaciteta” znači mehanizam za razvoj kapaciteta kako je definiran u članku 2. točki 22. Uredbe (EU) 2019/943;
- (13) „hvatanje i skladištenje ugljika” znači skup tehnologija koje omogućuju hvatanje ugljikova dioksida (CO₂) koji emitiraju industrijska postrojenja, uključujući emisije svojstvene proizvodnim procesima, ili njegovo hvatanje izravno iz okolnog zraka, njegov prijevoz do skladišne lokacije i njegovo ubrizgavanje u odgovarajuće podzemne geološke formacije za potrebe trajnog skladištenja;
- (14) „hvatanje i uporaba ugljika” znači skup tehnologija koje omogućuju hvatanje CO₂ koji emitiraju industrijska postrojenja, uključujući emisije svojstvene proizvodnim procesima, ili njegovo hvatanje izravno iz okolnog zraka te njegov prijevoz do mjesta potrošnje ili potpunog iskorištavanja CO₂;
- (15) „uklanjanje CO₂” znači antropogene aktivnosti kojima se CO₂ uklanja iz atmosfere i trajno skladišti u geološkim, kopnenim ili oceanskim spremnicima ili u proizvodima. Uključuje postojeće i potencijalno antropogeno poboljšanje bioloških ili geokemijskih ponora te izravno hvatanje i skladištenje zraka, ali isključuje prirodnu apsorpciju CO₂ koja nije izravno uzrokovana ljudskim aktivnostima;
- (16) „program obveza dobavljača” znači program u kojem se stvara vrijednost pružanja robe ili usluga certificiranjem te robe ili usluga i uvođenjem obveze dobavljačima ili potrošačima da kupuju certifikate;
- (17) „čista mobilna oprema za zemaljske usluge” znači mobilna oprema koja se upotrebljava u uslužnim djelatnostima povezanim sa zračnim ili pomorskim prijevozom i koja ima nulte izravne emisije CO₂ (iz ispušne cijevi);
- (18) „čista mobilna oprema za usluge” znači čista mobilna terminalna oprema i čista mobilna oprema za zemaljske usluge;
- (19) „čista mobilna terminalna oprema” znači mobilna oprema koja se upotrebljava za utovar, istovar i pretovar robe i intermodalnih utovarnih jedinica te za prijevoz tereta unutar terminala, koja ima nulte izravne emisije CO₂ (iz ispušne cijevi) ili, ako ne postoje alternativna rješenja za nulte izravne emisije CO₂ (iz ispušne cijevi), koja ima znatno manje izravne emisije CO₂ (iz ispušne cijevi) od konvencionalne terminalne opreme;
- (20) „čisto vozilo” znači:
 - (a) kad je riječ o vozilima na dva i tri kotača i četverociklima:
 - i. vozilo obuhvaćeno područjem primjene Uredbe (EU) br. 168/2013 s nultim emisijama CO₂ iz ispušne cijevi, izračunanim u skladu sa zahtjevima utvrđenima u članku 24. te uredbe i njezinu Prilogu V.;

⁽¹⁸⁾ Uredba (EU) 2020/852 Europskog parlamenta i Vijeća od 18. lipnja 2020. o uspostavi okvira za olakšavanje održivih ulaganja i izmjeni Uredbe (EU) 2019/2088 (SL L 198, 22.6.2020., str. 13.).

⁽¹⁹⁾ Direktiva (EU) 2018/2001 Europskog parlamenta i Vijeća od 11. prosinca 2018. o promicanju uporabe energije iz obnovljivih izvora (SL L 328, 21.12.2018., str. 82.).

- (b) kad je riječ o lakim cestovnim vozilima:
- i. vozilo kategorije M1, M2 ili N1 s nultim emisijama CO₂ iz ispušne cijevi, kako je utvrđeno u skladu s Uredbom Komisije (EU) 2017/1151 ⁽²⁰⁾;
 - ii. čisto vozilo kako je definirano u članku 4. točki 4. podtočki (a) Direktive 2009/33/EZ Europskog parlamenta i Vijeća ⁽²¹⁾;
- (c) kad je riječ o teškim cestovnim vozilima:
- i. teško vozilo s nultim emisijama kako je definirano u članku 4. točki 5. Direktive 2009/33/EZ;
 - ii. do 31. prosinca 2025., teško vozilo s niskim emisijama kako je definirano u članku 3. točki 12. Uredbe (EU) 2019/1242 Europskog parlamenta i Vijeća ⁽²²⁾;
 - iii. do 31. prosinca 2025., čisto vozilo kako je definirano u članku 4. točki 4. podtočki (b) Direktive 2009/33/EZ i koje nije obuhvaćeno područjem primjene Uredbe (EU) 2019/1242;
- (d) kad je riječ o plovilima unutarnje plovidbe:
- i. plovilo unutarnje plovidbe za prijevoz putnika ili tereta s nultim izravnim emisijama CO₂ (iz ispušne cijevi);
 - ii. plovilo unutarnje plovidbe za prijevoz putnika koje ima hibridni motor ili motor s dvojnim gorivom i koje za svoj uobičajeni rad dobiva najmanje 50 % energije iz goriva s nultim izravnim emisijama CO₂ (iz ispušne cijevi) ili upotrebljava električnu energiju;
 - iii. plovilo unutarnje plovidbe za prijevoz tereta s izravnim emisijama CO₂ (iz ispušne cijevi) po tonskom kilometru (gCO₂/tkm), izračunanim (ili procijenjenim u slučaju novih plovila) primjenom operativnog pokazatelja energetske učinkovitosti (EEOI) Međunarodne pomorske organizacije, koje su 50 % niže od prosječne referentne vrijednosti za emisije CO₂ utvrđene za teška vozila (podskupina vozila 5-LH) u skladu s člankom 11. Uredbe (EU) 2019/1242.
- Pri procjeni je li plovilo čisto vozilo Komisija će u obzir uzeti razvoj u dotičnom sektoru, uključujući upućivanjem na kriterije tehničke provjere na temelju kojih se može utvrditi da određena djelatnost znatno pridonosi ublažavanju klimatskih promjena, kako je navedeno u relevantnom delegiranom aktu u skladu s Uredbom (EU) 2020/852;
- (e) kad je riječ o pomorskim plovilima:
- i. plovilo za pomorski i obalni prijevoz putnika ili tereta, za lučke operacije ili pomoćne djelatnosti s nultim izravnim emisijama CO₂ (iz ispušne cijevi); ili
 - ii. plovilo za pomorski i obalni prijevoz putnika i tereta, za lučke operacije ili pomoćne djelatnosti, koje ima hibridni motor ili motor s dvojnim gorivom i koje za svoj uobičajeni rad na moru ili u lukama dobiva najmanje 25 % energije iz goriva s nultim izravnim emisijama CO₂ (iz ispušne cijevi) ili upotrebljava električnu energiju odnosno plovilo čiji je indeks energetske učinkovitosti (EEDI) Međunarodne pomorske organizacije 10 % niži od zahtjeva u pogledu EEDI-ja koji se primjenjuju 1. travnja 2022. i koje može ploviti koristeći goriva s nultim izravnim emisijama CO₂ (iz ispušne cijevi) ili goriva iz obnovljivih izvora; ili

⁽²⁰⁾ Uredba Komisije (EU) 2017/1151 od 1. lipnja 2017. o dopuni Uredbe (EZ) br. 715/2007 Europskog parlamenta i Vijeća o homologaciji tipa motornih vozila u odnosu na emisije iz lakih osobnih i gospodarskih vozila (Euro 5 i Euro 6) i pristupu podacima za popravke i održavanje vozila (SL L 175, 7.7.2017., str. 1.).

⁽²¹⁾ Direktiva 2009/33/EZ Europskog parlamenta i Vijeća od 23. travnja 2009. o promicanju čistih vozila u cestovnom prijevozu s ciljem podupiranja mobilnosti s niskom razinom emisija (SL L 120, 15.5.2009., str. 5.).

⁽²²⁾ Uredba (EU) 2019/1242 Europskog parlamenta i Vijeća od 20. lipnja 2019. o utvrđivanju emisijskih normi CO₂ za nova teška vozila i izmjeni uredbi (EZ) br. 595/2009 i (EU) 2018/956 Europskog parlamenta i Vijeća i Direktive Vijeća 96/53/EZ (SL L 198, 25.7.2019., str. 202.).

- iii. plovilo za pomorski i obalni prijevoz tereta koje se upotrebljava isključivo za usluge obalnog prijevoza i prijevoza na kratkim udaljenostima u svrhu promjene vrste prijevoza tereta s kopnenog na pomorski te čije su izravne emisije CO₂ (iz ispušne cijevi) izračunane na temelju projektnog indeksa energetske učinkovitosti (EEDI) za 50 % manje od prosječne referentne vrijednosti emisija CO₂ utvrđenih za teška vozila (podskupina vozila 5-LH) u skladu s člankom 11. Uredbe 2019/1242.

Pri procjeni je li plovilo čisto vozilo Komisija će u obzir uzeti razvoj u dotičnom sektoru, uključujući upućivanjem na kriterije tehničke provjere na temelju kojih se može utvrditi da određena djelatnost znatno pridonosi ublažavanju klimatskih promjena, kako je navedeno u relevantnom delegiranom aktu u skladu s Uredbom (EU) 2020/852;

(f) kad je riječ o željezničkim vozilima:

- i. željeznička vozila s nultim izravnim emisijama CO₂ (iz ispušne cijevi);
- ii. željeznička vozila koja imaju nulte izravne emisije CO₂ iz ispušne cijevi kad prometuju prugom s potrebnom infrastrukturom, a upotrebljavaju konvencionalni motor ako takva infrastruktura nije dostupna (bimodalni pogon);

(g) kad je riječ o zrakoplovima:

- i. zrakoplov s nultim izravnim emisijama CO₂ (iz ispušne cijevi);
- ii. zrakoplov sa značajno boljom učinkovitošću u zaštiti okoliša u usporedbi sa zrakoplovom iste mase pri uzlijetanju koji odgovara alternativnom zrakoplovu široko dostupnom na tržištu;

- (21) „kogeneracija” ili kombinirana proizvodnja toplinske i električne energije znači kogeneracija kako je definirana u članku 2. točki 30. Direktive (EU) 2012/27 Europskog parlamenta i Vijeća ⁽²³⁾;
- (22) „onečišćena lokacija” znači lokacija na kojoj je potvrđena prisutnost materijala ili tvari koju je prouzročila ljudska aktivnost do te mjere da predstavljaju znatan rizik za zdravlje ljudi ili za okoliš uzimajući u obzir trenutnu ili odobrenu buduću uporabu zemljišta, morskog dna ili rijeka;
- (23) „demonstracijski projekt” znači demonstracijski projekt kako je definiran u članku 2. točki 24. Uredbe (EU) 2019/943;
- (24) „digitalizacija” znači uvođenje tehnologija na kojima se zasniva rad elektroničkih uređaja i/ili sustava koji omogućuju povećanje funkcionalnosti proizvoda, razvoj internetskih usluga, modernizaciju procesa ili prelazak na modele poslovanja koji se temelje na proizvodnji robe i pružanju usluga bez posrednika, čime se u konačnici ostvaruje transformativni učinak;
- (25) „zbrinjavanje” znači zbrinjavanje kako je definirano u članku 3. točki 19. Direktive 2008/98/EZ Europskog parlamenta i Vijeća ⁽²⁴⁾;
- (26) „operator distribucijskog sustava” (ODS) znači operator distribucijskog sustava kako je definiran u članku 2. točki 29. Direktive (EU) 2019/944 Europskog parlamenta i Vijeća ⁽²⁵⁾;
- (27) „centralizirano grijanje” ili „centralizirano hlađenje” znači daljinsko grijanje ili hlađenje kako je definirano u članku 2. točki 19. Direktive (EU) 2010/31 Europskog parlamenta i Vijeća ⁽²⁶⁾;

⁽²³⁾ Direktiva 2012/27/EU Europskog parlamenta i Vijeća od 25. listopada 2012. o energetske učinkovitosti, izmjeni direktiva 2009/125/EZ i 2010/30/EU i stavljanju izvan snage direktiva 2004/8/EZ i 2006/32/EZ (SL L 315, 14.11.2012., str. 1.).

⁽²⁴⁾ Direktiva 2008/98/EZ Europskog parlamenta i Vijeća od 19. studenoga 2008. o otpadu i stavljanju izvan snage određenih direktiva (SL L 312, 22.11.2008., str. 3.).

⁽²⁵⁾ Direktiva 2019/944/EU Europskog parlamenta i Vijeća od 5. lipnja 2019. o zajedničkim pravilima za unutarnje tržište električne energije i izmjeni Direktive 2012/27/EU (SL L 158, 14.6.2019., str. 125.).

⁽²⁶⁾ Direktiva 2010/31/EU Europskog parlamenta i Vijeća od 19. svibnja 2010. o energetskim svojstvima zgrada (SL L 153, 18.6.2010., str. 13.).

- (28) „sustavi centraliziranog grijanja i/ili hlađenja” znači objekti za proizvodnju grijanja i/ili hlađenja te mreža za skladištenje i distribuciju topline, uključujući i primarnu (prijenosnu) i sekundarnu mrežu cjevovoda za opskrbu potrošača grijanjem ili hlađenjem. Upućivanje na centralizirano grijanje treba tumačiti kao sustave centraliziranog grijanja i/ili hlađenja, ovisno o tome isporučuju li mreže grijanje ili hlađenje zajedno ili odvojeno;
- (29) „ekološke inovacije” znači svi oblici inovativnih djelatnosti, uključujući nove proizvodne procese, nove proizvode ili usluge te nove metode upravljanja i poslovanja iz kojih proizlazi ili koje su usmjerene na znatno poboljšanje zaštite okoliša i znatno smanjenje utjecaja onečišćenja na okoliš. Za potrebe ove definicije sljedeće se stavke ne smatraju inovacijama:
- (a) djelatnosti koje dovode samo do manjih promjena ili poboljšanja zaštite okoliša;
 - (b) povećanje proizvodnih ili uslužnih kapaciteta uvođenjem proizvodnih ili logističkih sustava vrlo sličnih onima koji se već upotrebljavaju;
 - (c) promjene u poslovnoj praksi, organizaciji radnog mjesta ili vanjskim odnosima koje se temelje na organizacijskim metodama koje poduzetnik već primjenjuje;
 - (d) promjene upravljačke strategije;
 - (e) spajanja i preuzimanja;
 - (f) prestanak primjene nekog procesa;
 - (g) jednostavna zamjena ili proširenje temeljnog kapitala;
 - (h) promjene nastale isključivo kao posljedica promjene faktorskih cijena, prilagodbe kupcima odnosno redovnih sezonskih i drugih cikličkih promjena;
 - (i) trgovina novim ili znatno poboljšanim proizvodima;
- (30) „ekosustav” znači ekosustav kako je definiran u članku 2. točki 13. Uredbe (EU) 2020/852;
- (31) „energetska učinkovitost” znači energetska učinkovitost kako je definirana u članku 2. točki 4. Direktive 2012/27/EU;
- (32) „skladištenje energije” znači skladištenje energije u kontekstu elektroenergetskog sustava kako je definirano u članku 2. točki 59. Direktive (EU) 2019/944;
- (33) „postrojenje za skladištenje energije” znači postrojenje za skladištenje energije u kontekstu elektroenergetskog sustava kako je definirano u članku 2. točki 60. Direktive (EU) 2019/944;
- (34) „učinkovito centralizirano grijanje i hlađenje” znači učinkovito centralizirano grijanje i hlađenje kako je definirano u članku 2. točki 41. Direktive 2012/27/EU Europskog parlamenta i Vijeća;
- (35) „energija iz obnovljivih izvora” znači energija koju proizvode postrojenja koja upotrebljavaju samo obnovljive izvore energije kako su definirani u članku 2. točki 1. Direktive (EU) 2018/2001 te udio, izražen u kalorijskoj vrijednosti, energije proizvedene iz obnovljivih izvora u hibridnim postrojenjima u kojima se upotrebljavaju i konvencionalni izvori energije te uključuje električnu energiju iz obnovljivih izvora koja se upotrebljava za punjenje sustava za skladištenje povezanih iza brojila (ugrađenih zajedno ili kao dodatak postrojenju za obnovljivu energiju), ali ne uključuje električnu energiju proizvedenu kao rezultat sustava za skladištenje;
- (36) „energetska infrastruktura” ⁽²⁷⁾ znači svaka fizička oprema ili postrojenje koje je smješteno u Uniji ili povezuje Uniju s najmanje jednom trećom zemljom, a razvrstano je u jednu od sljedećih kategorija:

⁽²⁷⁾ Projekti izgrađeni za jednog korisnika ili malu skupinu *ex ante* utvrđenih korisnika i prilagođeni njihovim potrebama („namjenska infrastruktura”) ne smatraju se energetsom infrastrukturom.

(a) za električnu energiju:

- i. prijenosni i distribucijski sustavi, pri čemu „prijenos” znači prijenos električne energije na kopnu i na moru međusobno povezanim sustavom vrlo visokog i visokog napona radi njezine isporuke krajnjim kupcima ili distributerima, ali ne uključuje opskrbu, a „distribucija” znači prijenos električne energije na kopnu i na moru distribucijskim sustavima visokog, srednjeg i niskog napona radi njezine isporuke kupcima, ali ne uključuje opskrbu;
- ii. svaka oprema ili postrojenje važno za zaštićen, siguran i učinkovit rad sustava iz podtočke i., uključujući sustave zaštite, praćenja i nadzora za sve razine napona i trafostanice;
- iii. potpuno integrirane mrežne komponente kako su definirane u članku 2. točki 51. Direktive (EU) 2019/944;
- iv. pametne elektroenergetske mreže, odnosno sustavi i komponente koji integriraju informacijske i komunikacijske tehnologije s pomoću operativnih digitalnih platformi, sustava nadzora i senzorskih tehnologija na razini prijenosa i na razini distribucije radi sigurnije, učinkovitije i inteligentnije mreže za prijenos i distribuciju električne energije, povećanog kapaciteta za integraciju novih oblika proizvodnje, skladištenja i potrošnje te lakše uspostave novih poslovnih modela i tržišnih struktura;
- v. odobalne elektroenergetske mreže, što znači svaka oprema ili postrojenje infrastrukture za prijenos ili distribuciju električne energije kako je definirana u podtočki i., koje ima dvostruku funkcionalnost: interkonekcija i prijenos ili distribucija energije iz obnovljivih izvora na moru iz odobalnih lokacija za proizvodnju u dvije ili više zemalja. To uključuje i pametne mreže i svu opremu ili postrojenja na moru koja su važna za zaštićen, siguran i učinkovit rad, uključujući sustave zaštite, praćenja i nadzora te potrebne trafostanice ako osiguravaju interoperabilnost tehnologije, uključujući kompatibilnost sučelja različitih tehnologija;

(b) za plin (prirodni plin, bioplin, uključujući biometan, i/ili plin nebiološkog podrijetla iz obnovljivih izvora):

- i. plinovodi za prijenos i distribuciju plina koji čine dio mreže, isključujući visokotlačne plinovode koji se upotrebljavaju za uzlaznu distribuciju prirodnog plina;
- ii. podzemna postrojenja za skladištenje povezana s visokotlačnim plinovodima iz točke i.;
- iii. postrojenja za prihvatanje, skladištenje i uplinjavanje ili dekompresiju ukapljenog plina ili komprimiranog plina;
- iv. svaka oprema ili postrojenje potrebno za zaštićen, siguran i učinkovit rad sustava ili za omogućavanje dvosmjernog kapaciteta, uključujući kompresorske stanice;
- v. pametne plinske mreže, odnosno bilo koja sljedeća oprema ili postrojenje čiji je cilj omogućavanje i olakšavanje integracije plinova iz obnovljivih izvora i niskougljičnih plinova (uključujući vodik ili plinove nebiološkog podrijetla) u mrežu: digitalni sustavi i komponente koji integriraju informacijske i komunikacijske tehnologije, sustave nadzora i senzorne tehnologije kako bi omogućili interaktivno i inteligentno praćenje, mjerenje, kontrolu kvalitete te upravljanje proizvodnjom, prijenosom, distribucijom i potrošnjom plina u plinskoj mreži. Nadalje, pametne mreže mogu uključivati i opremu koja omogućuje protoke u suprotnom smjeru, od razine distribucije do razine prijenosa, i povezane nužne nadogradnje postojeće mreže;

(c) za vodik ⁽²⁸⁾:

- i. cjevovodi za visokotlačni prijenos vodika i cjevovodi za lokalnu distribuciju vodika koji omogućuju pristup većem broju korisnika mreže na transparentnoj i nediskriminirajućoj osnovi;
- ii. postrojenja za skladištenje, što znači postrojenja koja se upotrebljavaju za skladištenje vodika visoke čistoće, uključujući dio terminala za vodik koji se upotrebljava za skladištenje, ali bez dijela koji se upotrebljava za proizvodnju, i uključujući postrojenja namijenjena isključivo operatorima mreže vodika u obavljanju njihovih funkcija. Postrojenja za skladištenje vodika uključuju podzemna postrojenja za skladištenje povezana s cjevovodima za visokotlačni prijenos ili distribuciju vodika iz podtočke i.;
- iii. postrojenja za dispečiranje, prihvatanje, uplinjavanje ili dekompresiju vodika ili vodika sadržanog u drugim kemijskim tvarima u cilju ubrizgavanja vodika u mrežu namijenjenu plinu općenito ili samo vodik;
- iv. terminali, što znači postrojenja za pretvorbu tekućeg vodika u plinoviti vodik za potrebe ubrizgavanja u mrežu vodika. Terminali uključuju pomoćnu opremu i privremeno skladištenje potrebno za proces pretvorbe i kasnije ubrizgavanje u mrežu vodika, ali ne uključuje nijedan dio terminala za vodik koji se upotrebljava za skladištenje;
- v. interkonektori, što znači mreža vodika (ili dio mreže vodika) koja prelazi granicu između dviju država članica ili se nalazi između države članice i treće zemlje do državnog područja države članice ili teritorijalnog mora te države članice;
- vi. svaka oprema ili postrojenje potrebno za zaštićen, siguran i učinkovit rad sustava za vodik ili za omogućivanje dvosmjernog kapaciteta, uključujući kompresorske stanice;

(d) za ugljikov dioksid ⁽²⁹⁾:

- i. cjevovodi, osim mreža proizvodnih cjevovoda, koji se upotrebljavaju za prijenos ugljikova dioksida iz više od jednog izvora, tj. industrijska postrojenja (uključujući elektrane) koja proizvode ugljikov dioksid iz izgaranja ili drugih kemijskih reakcija koje obuhvaćaju fosilne ili nefosilne spojeve koji sadržavaju ugljik za potrebe trajnog geološkog skladištenja ugljikova dioksida u skladu s člankom 3. Direktive 2009/31/EZ Europskog parlamenta i Vijeća ⁽³⁰⁾ ili za potrebe uporabe ugljikova dioksida kao sirovine ili za povećanje prinosa bioloških procesa;
- ii. postrojenja za ukapljivanje i skladištenje ugljikova dioksida radi njegova prijevoza ili skladištenja;
- iii. infrastruktura unutar geološke formacije koja se upotrebljava za trajno geološko skladištenje ugljikova dioksida u skladu s člankom 3. Direktive 2009/31/EZ te povezani površinski objekti i postrojenja za ubrizgavanje;
- iv. svaka oprema ili postrojenje potrebno za zaštićen, siguran i učinkovit rad predmetnog sustava, uključujući sustave zaštite, praćenja i kontrole. To može uključivati posebnu mobilnu imovinu za prijevoz i skladištenje ugljikova dioksida ako ta mobilna imovina odgovara definiciji čistog vozila;

⁽²⁸⁾ Sva imovina za vodik navedena u podtočkama od i. do vi. može biti novoizgrađena imovina ili može biti riječ o imovini za prirodni plin prenamijenjenoj u imovinu za vodik („prenamijenjena imovina“) odnosno o kombinaciji tih dviju opcija. Imovina za vodik navedena u podtočkama od i. do vi. koja podliježe pristupu trećih osoba smatra se energetsom infrastrukturom;

⁽²⁹⁾ Imovina za ugljikov dioksid navedena u podtočkama od i. do iv. koja podliježe pristupu trećih osoba smatra se energetsom infrastrukturom.

⁽³⁰⁾ Direktiva 2009/31/EZ Europskog parlamenta i Vijeća od 23. travnja 2009. o geološkom skladištenju ugljikova dioksida i o izmjeni Direktive Vijeća 85/337/EEZ, Direktiva Europskog parlamenta i Vijeća 2000/60/EZ, 2001/80/EZ, 2004/35/EZ, 2006/12/EZ, 2008/1/EZ i Uredbe (EZ) br. 1013/2006 (SL L 140, 5.6.2009., str. 114.).

- (e) infrastruktura za prijenos ili distribuciju toplinske energije u obliku pare, vruće vode ili rashladnih tekućina od većeg broja proizvođača/korisnika na temelju uporabe energije iz obnovljivih izvora ili otpadne topline iz industrijskih primjena;
 - (f) projekti od zajedničkog interesa kako su definirani u članku 2. točki 4. Uredbe (EU) br. 347/2013 Europskog parlamenta i Vijeća ⁽³¹⁾ i projekti od zajedničkog interesa iz članka 171. Ugovora;
 - (g) ostale kategorije infrastrukture koja omogućuje fizičko ili bežično povezivanje proizvođača i potrošača energije iz obnovljivih izvora ili energije proizvedene bez emisija ugljika s nekoliko pristupnih i izlaznih točaka i koja je otvorena za pristup trećim osobama koje nisu povezane s poduzetnicima koji su vlasnici/upravitelji infrastrukture.
- (37) „energetska svojstva” znači energetska svojstva zgrade kako su definirana u članku 2. točki 4. Direktive 2010/31/EU;
- (38) „ušteta energije” znači ušteta energije kako je definirana u članku 2. točki 5. Direktive 2012/27/EU;
- (39) „zaštita okoliša” znači svako djelovanje ili aktivnost kojom se smanjuju ili sprječavaju onečišćenje, negativni učinci na okoliš ili druga šteta nanescena fizičkom okolišu (uključujući zrak, vodu i tlu), ekosustavima ili prirodnim resursima nastala zbog ljudske aktivnosti i čiji je cilj, među ostalim, ublažiti klimatske promjene, umanjiti rizik takve štete te zaštititi i ponovno uspostaviti bioraznolikost ili dovesti do učinkovitije uporabe prirodnih resursa, uključujući mjere za uštedu energije i uporabu obnovljivih izvora energije, kao i druge tehnike za smanjenje emisija stakleničkih plinova i drugih onečišćujućih tvari te prelazak na modele kružnoga gospodarstva kako bi se smanjila uporaba primarnih materijala i povećala učinkovitost. Uključuje i mjere kojima se jača sposobnost prilagodbe i smanjuje osjetljivost na učinke klimatskih promjena;
- (40) „porez ili parafiskalna davanja za zaštitu okoliša” znači porez ili davanje koje se primjenjuje na posebnu poreznu osnovicu, proizvode ili usluge koji imaju jasan negativan učinak na okoliš ili koje za cilj ima oporezivanje određenih djelatnosti, robe ili usluga tako da troškovi zaštite okoliša mogu biti uključeni u njihovu cijenu ili tako da se proizvođači i potrošači usmjere na djelatnosti koje su prihvatljivije za okoliš;
- (41) „plan evaluacije” znači dokument koji obuhvaća jedan ili više programa potpore, a sadržava barem sljedeće elemente:
- (a) ciljeve koji će se evaluirati;
 - (b) evaluacijska pitanja;
 - (c) pokazatelje rezultata;
 - (d) predviđenu metodu provedbe evaluacije;
 - (e) zahtjeve u pogledu prikupljanja podataka;
 - (f) predloženi vremenski okvir evaluacije, uključujući datum podnošenja privremenog i završnog izvješća o evaluaciji;
 - (g) opis neovisnog tijela koje će provesti evaluaciju ili kriterija za njegov odabir te načine na koje će se evaluacija staviti na raspolaganje javnosti;
- (42) „program proširene odgovornosti proizvođača” znači program proširene odgovornosti proizvođača kako je definiran u članku 2. točki 21. Direktive 2008/98/EZ;
- (43) „proizvođač” znači poduzetnik koji proizvodi električnu energiju u komercijalne svrhe;
- (44) „staklenički plin” znači svaki plin koji pridonosi efektu staklenika apsorpcijom infracrvenog zračenja, uključujući ugljikov dioksid, metan, dušikov oksid i fluorirane plinove kao što su hidrofluorogljici;
- (45) „visokoučinkovita kogeneracija” znači visokoučinkovita kogeneracija kako je definirana u članku 2. točki 34. Direktive 2012/27/EU;

⁽³¹⁾ Uredba (EU) br. 347/2013 Europskog parlamenta i Vijeća od 17. travnja 2013. o smjernicama za transeuropsku energetska infrastrukturu te stavljanju izvan snage Odluke br. 1364/2006/EZ i izmjeni uredaba (EZ) br. 713/2009, (EZ) br. 714/2009 i (EZ) br. 715/2009 (SL L 115, 25.4.2013., str. 39.).

- (46) „operator mreže vodika” znači fizička ili pravna osoba koja obavlja poslove prijenosa vodika mrežom, koja je odgovorna za rad mreže vodika, njezino održavanje i, ako je potrebno, razvoj mreže vodika na određenom području i po potrebi razvoj njezinih interkonekcija s drugim mrežama vodika te koja je odgovorna za osiguravanje dugoročne sposobnosti sustava da odgovori na razumnu potražnju za prijenos vodika;
- (47) „odstupanje” znači odstupanje kako je definirano u članku 2. točki 8. Uredbe Komisije (EU) 2017/2195;
- (48) „obračun odstupanja” znači obračun odstupanja kako je definiran u članku 2. točki 9. Uredbe Komisije (EU) 2017/2195;
- (49) „razdoblje obračuna odstupanja” znači razdoblje obračuna odstupanja kako je definirano u članku 2. točki 15. Uredbe (EU) 2019/943;
- (50) „pojedinačna potpora” znači jednokratna potpora i potpora dodijeljena na temelju programa potpore koju treba prijaviti;
- (51) „program upravljanje potrošnje” znači mjera za osiguranje opskrbe električnom energijom osmišljena kako bi se osigurala stabilna frekvencija u elektroenergetskom sustavu ili riješili kratkoročni problemi u opskrbi električnom energijom, među ostalim prekidanjem opterećenja;
- (52) „mikropoduzeće” znači poduzetnik koji ispunjava uvjete za mikropoduzeće utvrđene u Preporuci Komisije o definiciji mikropoduzeća te malih i srednjih poduzeća ⁽³²⁾;
- (53) „prirodno rješenje” znači rješenje koje je nadahnuto i potkrijepljeno prirodom, isplativo, istodobno osigurava ekološke, društvene i gospodarske koristi te pomaže u izgradnji otpornosti, kroz lokalno prilagođene, resursno učinkovite i sustavne intervencije donosi u gradove te kopneni i morski okoliš sve raznovrsnija prirodna rješenja, rješenja s prirodnim obilježjima i prirodne procese;
- (54) „mjera za slučaj zagušenja mreže” znači mjera za osiguranje opskrbe električnom energijom osmišljena da bi se nadoknadio nedostatak u mreži za prijenos ili distribuciju električne energije;
- (55) „onečišćujuća tvar” znači onečišćujuća tvar kako je definirana u članku 2. točki 10. Uredbe (EU) 2020/852;
- (56) „onečišćivač” znači onečišćivač kako je definiran u Prilogu, točki 3. Preporuke Vijeća 75/436/Euratom, EZUČ, EEZ ⁽³³⁾;
- (57) „onečišćenje” znači onečišćenje kako je definirano u članku 3. točki 2. Direktive 2010/75/EU Europskog parlamenta i Vijeća ⁽³⁴⁾;
- (58) „načelo „onečišćivač plaća”” znači da troškove mjera za uklanjanje onečišćenja treba snositi onečišćivač koji uzrokuje onečišćenje;
- (59) „priprema za ponovnu uporabu” znači priprema za ponovnu uporabu kako je definirana u članku 3. točki 16. Direktive 2008/98/EZ;
- (60) „infrastruktura za punjenje” znači fiksna ili mobilna infrastruktura kojom se čista vozila ili čista mobilna oprema za usluge opskrbljuju električnom energijom;
- (61) „oporaba” znači oporaba kako je definirana u članku 3. točki 15. Direktive 2008/98/EZ;
- (62) „recikliranje” znači recikliranje kako je definirano u članku 3. točki 17. Direktive 2008/98/EZ;
- (63) „referentni projekt” znači primjer projekta koji je reprezentativan za prosječni projekt u kategoriji korisnika koji ispunjavaju uvjete programa potpore;

⁽³²⁾ Preporuka Komisije od 6. svibnja 2003. o definiciji mikropoduzeća te malih i srednjih poduzeća (SL L 124, 20.5.2003., str. 36.).

⁽³³⁾ Preporuka Vijeća od 3. ožujka 1975. o raspodjeli troškova i djelovanju tijela javne vlasti u pitanjima zaštite okoliša (SL L 194, 25.7.1975., str. 1.).

⁽³⁴⁾ Direktiva 2010/75/EU Europskog parlamenta i Vijeća od 24. studenoga 2010. o industrijskim emisijama (integrirano sprečavanje i kontrola onečišćenja) (SL L 334, 17.12.2010., str. 17.).

- (64) „infrastruktura za opskrbu gorivom” znači fiksna ili mobilna infrastruktura koja omogućuje opskrbu vodikom, prirodnim plinom u plinovitom (komprimirani prirodni plin) i ukapljenom obliku (ukapljeni prirodni plin), bioplinom i biogorivima, uključujući napredna biogoriva, ili sintetičkim gorivima dobivenima iz obnovljivih ili niskougličnih izvora energije;
- (65) „sanacija” znači mjere upravljanja okolišem usmjerene na ponovnu uspostavu razine ekosustava koji funkcionira na lokacijama s degradiranim stanjem okoliša, čiji je cilj obnova i kontinuirano pružanje usluga ekosustava, a ne bioraznolikost i cjelovitost određenog prirodnog ili poluprirodnog referentnog ekosustava;
- (66) „remedijacija” znači mjere upravljanja okolišem, kao što je uklanjanje ili detoksifikacija onečišćujućih tvari ili viška hranjivih tvari iz tla i vode, usmjerene na uklanjanje izvora degradacije okoliša;
- (67) „obnovljiva električna energija” znači električna energija proizvedena iz obnovljivih izvora kako je definirana u članku 2. točki 1. Direktive (EU) 2018/2001;
- (68) „zajednica obnovljive energije” znači zajednica obnovljive energije kako je definirana u članku 2. točki 16. Direktive (EU) 2018/2001;
- (69) „obnovljiva energija” znači energija iz obnovljivih izvora ili obnovljiva energija kako je definirana u članku 2. točki 1. Direktive (EU) 2018/2001;
- (70) „vodik iz obnovljivih izvora” znači vodik proizveden iz obnovljivih izvora energije u skladu s metodologijama za obnovljiva tekuća i plinovita goriva nebiološkog podrijetla namijenjena uporabi u prometu iz Direktive (EU) 2018/2001;
- (71) „obnovljiva tekuća i plinovita goriva nebiološkog podrijetla namijenjena uporabi u prometu” znači obnovljiva tekuća i plinovita goriva nebiološkog podrijetla namijenjena uporabi u prometu kako su definirana u članku 2. točki 36. Direktive (EU) 2018/2001;
- (72) „adekvatnost resursa” znači razina proizvedenih kapaciteta koja se smatra odgovarajućom za zadovoljavanje razina potražnje u zoni trgovanja u bilo kojem razdoblju na temelju konvencionalnog statističkog pokazatelja koji upotrebljavaju organizacije za koje institucije Unije priznaju da imaju ključnu ulogu u stvaranju jedinstvenog tržišta električnom energijom, kao što je Europska mreža operatora prijenosnih sustava za električnu energiju (ENTSO-E);
- (73) „učinkovita uporaba resursa” znači smanjenje količine ulaznih resursa potrebne za proizvodnju jedinice proizvodnje ili zamjena primarnih ulaznih resursa sekundarnima;
- (74) „obnova” znači postupak pomaganja oporavku ekosustava kao sredstvo očuvanja bioraznolikosti i povećanja otpornosti ekosustava, posebno na klimatske promjene. Obnova ekosustava uključuje mjere poduzete za poboljšanje stanja ekosustava i ponovno stvaranje ili uspostavu ekosustava u kojem je to stanje izgubljeno, kao i povećanje otpornosti ekosustava i prilagodbu klimatskim promjenama;
- (75) „ponovna uporaba” znači ponovna uporaba kako je definirana u članku 3. točki 13. Direktive 2008/98/EZ, a uključuje svaki postupak kojim se proizvodi ili dijelovi koji nisu otpad ponovno koriste u svrhu koja se razlikuje od one za koju su izvorno načinjeni;
- (76) „malo poduzeće” znači poduzetnik koji ispunjava uvjete za malo poduzeće utvrđene u Preporuci Komisije o definiciji mikropoduzeća te malih i srednjih poduzeća;
- (77) „malo i srednje poduzeće” (MSP) znači poduzetnik koji ispunjava uvjete utvrđene u Preporuci Komisije o definiciji mikropoduzeća te malih i srednjih poduzeća;
- (78) „malo poduzeće srednje tržišne kapitalizacije” znači poduzetnik koji nije MSP i čiji broj zaposlenih ne premašuje 499, izračunano u skladu s člancima od 3. do 6. Priloga I. Uredbi Komisije (EU) br. 651/2014⁽³⁵⁾, i čiji godišnji promet ne premašuje 100 milijuna EUR ili čija godišnja bilanca ne premašuje 86 milijuna EUR. Više subjekata smatrat će se jednim poduzetnikom ako je ispunjen bilo koji od uvjeta navedenih u članku 3. točki 3. Priloga I. Uredbi (EU) br. 651/2014;

⁽³⁵⁾ Uredba Komisije (EU) br. 651/2014 od 17. lipnja 2014. o ocjenjivanju određenih kategorija potpora spojivima s unutarnjim tržištem u primjeni članaka 107. i 108. Ugovora (SL L 187, 26.6.2014., str. 1.).

- (79) „pametno punjenje” znači punjenje tijekom kojeg se intenzitet struje koji se isporučuje bateriji prilagođava u stvarnom vremenu na temelju informacija dobivenih elektroničkom komunikacijom;
- (80) „pripremljenost za pametne tehnologije” znači sposobnost zgrada ili samostalnih uporabnih cjelina zgrada da prilagode svoje funkcioniranje potrebama stanara, uključujući poboljšanje energetske učinkovitosti i ukupnih energetskih svojstava, te da prilagode svoje funkcioniranje kao odgovor na signale iz mreže;
- (81) „standardna odgovornost za odstupanja” znači nediskriminirajuća odgovornost za odstupanja u svim tehnologijama tako da nijedan proizvođač nije oslobođen te odgovornosti kako je utvrđeno u članku 5. Uredbe (EU) 2019/943;
- (82) „početak radova” znači prva čvrsta obveza (na primjer naručivanje opreme ili početak izgradnje) koja ulaganje čini neopozivim. Kupnja zemljišta i pripremni radovi kao što su ishođenje dozvola i provedba preliminarnih studija izvedivosti ne smatraju se početkom radova. U slučaju preuzimanja „početak radova” znači trenutak stjecanja imovine koja je izravno povezana sa stečenom poslovnom jedinicom;
- (83) „strateška rezerva” znači mehanizam za razvoj kapaciteta u okviru kojeg se kapacitet električne energije, kao što je proizvodnja, skladištenje ili upravljanje potrošnjom, čuva izvan tržišta električne energije i dispečira samo u posebnim okolnostima;
- (84) „ukupni trošak vlasništva” znači ukupni trošak kupnje i posjedovanja vozila tijekom njegova vijeka trajanja, uključujući troškove kupnje ili *leasinga* vozila, troškove goriva, troškove održavanja i popravka, troškove osiguranja, financijske troškove i poreze;
- (85) „operator prijenosnog sustava” znači operator prijenosnog sustava kako je definiran u članku 2. točki 35. Direktive (EU) 2019/944;
- (86) „vozilo” znači bilo koje od sljedećeg:
- (a) cestovno vozilo kategorije M1, M2, N1, M3, N2, N3 ili L;
 - (b) plovilo unutarnje plovidbe ili plovilo za pomorski i obalni prijevoz putnika ili tereta;
 - (c) željezničko vozilo;
 - (d) zrakoplov;
- (87) „obrada” znači obrada kako je definirana u članku 3. točki 14. Direktive 2008/98/EZ;
- (88) „najniža razina oporezivanja u Uniji” znači najniža razina oporezivanja predviđena pravom Unije; za energente i električnu energiju to znači najniža razina oporezivanja utvrđena u Prilogu I. Direktivi Vijeća 2003/96/EZ ⁽³⁶⁾;
- (89) „norma Unije” znači:
- (a) obvezna norma Unije kojom se utvrđuju razine koje pojedini poduzetnici trebaju postići u smislu zaštite okoliša, isključujući norme ili ciljeve utvrđene na razini Unije koji su obvezujući za države članice, ali ne i za pojedinačne poduzetnike;
 - (b) obveza uporabe najboljih raspoloživih tehnika (NRT), kako su definirane u Direktivi 2010/75/EU, i osiguravanja da razine emisija onečišćujućih tvari nisu više nego što bi bile uz primjenu NRT-a; ako su razine emisija povezane s NRT-om ⁽³⁷⁾ utvrđene u provedbenim aktima donesenima na temelju Direktive 2010/75/EU ili drugih primjenjivih direktiva, te će razine biti primjenjive za potrebe ovih Smjernica; ako su te razine izražene kao raspon, primjenjivat će se granica postizanja NRT-a za predmetnog poduzetnika;
- (90) „otpad” znači otpad kako je definiran u članku 3. točki 1. Direktive 2008/98/EZ;
- (91) „otpadna toplina” znači otpadna toplina kako je definirana u članku 2. točki 9. Direktive (EU) 2018/2001.

⁽³⁶⁾ Direktiva Vijeća 2003/96/EZ od 27. listopada 2003. o restrukturiranju sustava Zajednice za oporezivanje energenata i električne energije (SL L 283, 31.10.2003., str. 51.).

⁽³⁷⁾ To može uključivati povezane razine emisija, povezane razine energetske učinkovitosti ili povezane razine učinkovitosti u zaštiti okoliša.

3. OCJENA SPOJIVOSTI NA TEMELJU ČLANKA 107. STAVKA 3. TOČKE (C) UGOVORA

20. U skladu s člankom 107. stavkom 3. točkom (c) Ugovora u ovim su Smjericama utvrđeni kriteriji spojivosti za mjere potpore za zaštitu okoliša, uključujući zaštitu klime, i energetske ciljeve, koji podliježu obvezi prijave u skladu s člankom 108. stavkom 3. Ugovora.
21. Na temelju članka 107. stavka 3. točke (c) Ugovora, Komisija može smatrati da su potpore za olakšavanje razvoja određenih gospodarskih djelatnosti u Uniji (pozitivni uvjet) spojive s unutarnjim tržištem ako takve potpore ne utječu negativno na trgovinske uvjete u mjeri u kojoj bi to bilo suprotno zajedničkom interesu (negativni uvjet).
22. Pri procjeni spojivosti programa potpore za zaštitu okoliša i energiju s unutarnjim tržištem u skladu s člankom 107. stavkom 3. točkom (c) Ugovora Komisija će analizirati sljedeće aspekte:
- (a) kad je riječ o prvom (pozitivnom) uvjetu da potpore olakšavaju razvoj gospodarske djelatnosti:
- i. utvrđivanje gospodarske djelatnosti koju mjera olakšava, njezinih pozitivnih učinaka na društvo u cjelini i prema potrebi njezine važnosti za određene politike Unije (vidjeti odjeljak 3.1.1.);
 - ii. učinak poticaja potpore (vidjeti odjeljak 3.1.2.);
 - iii. nepostojanje povrede bilo koje relevantne odredbe prava Unije (vidjeti odjeljak 3.1.3.);
- (b) kad je riječ o drugom (negativnom) uvjetu da potpore ne utječu neopravdano na trgovinske uvjete u mjeri u kojoj bi to bilo suprotno zajedničkom interesu:
- i. potreba za državnom intervencijom (vidjeti odjeljak 3.2.1.1.);
 - ii. primjerenost potpore (vidjeti odjeljak 3.2.1.2.);
 - iii. proporcionalnost potpore (potpora ograničena na najnižu razinu potrebnu za postizanje njezina cilja), uključujući zbrajanje (vidjeti odjeljak 3.2.1.3.);
 - iv. transparentnost potpore (vidjeti odjeljak 3.2.1.4.);
 - v. izbjegavanje neopravdanih negativnih učinaka potpore na tržišno natjecanje i trgovinu (vidjeti odjeljak 3.2.2.);
 - vi. razmatranje pozitivnih i negativnih učinaka potpore (vidjeti odjeljak 3.3.).

3.1 **Pozitivni uvjet: potpora mora olakšavati razvoj gospodarske djelatnosti**

3.1.1 *Utvrđivanje gospodarske djelatnosti koju mjera olakšava, njezinih pozitivnih učinaka na društvo u cjelini i prema potrebi njezine važnosti za određene politike Unije*

23. Pri prijavljivanju potpore države članice moraju utvrditi gospodarske djelatnosti koje će potpora olakšati i način na koji se podupire razvoj tih djelatnosti.
24. Potpora za sprječavanje ili smanjenje negativnih učinaka gospodarskih djelatnosti na klimu ili okoliš može olakšati razvoj gospodarskih djelatnosti povećanjem održivosti predmetne gospodarske djelatnosti. Potporom se može i osigurati nastavak djelatnosti u budućnosti bez stvaranja neproporcionalne štete za okoliš i podupiranjem razvoja novih gospodarskih djelatnosti i usluga (podupiranje razvoja tzv. „zelenog gospodarstva“).
25. Države članice moraju opisati i hoće li i kako potpora pridonijeti postizanju ciljeva klimatske politike, politike zaštite okoliša i energetske politike Unije te, konkretnije, očekivane koristi potpore u smislu njezina bitnog doprinosa zaštiti okoliša, uključujući ublažavanje klimatskih promjena, ili učinkovitom funkcioniranju unutarnjeg energetskog tržišta.

3.1.2 Učinak poticaja

26. Može se smatrati da potpora olakšava gospodarsku djelatnost samo ako ima učinak poticaja. Učinak poticaja postoji kad potpora potakne korisnika da promijeni svoje ponašanje odnosno da se uključi u dodatnu gospodarsku djelatnost ili gospodarsku djelatnost koja je prihvatljivija za okoliš, a koju bez potpore ne bi obavljao ili bi je obavljao na ograničen ili drukčiji način.
27. Potporom se ne smiju financirati troškovi djelatnosti koju bi korisnik potpore ionako obavljao i njome se ne smiju nadoknađivati uobičajeni poslovni rizici gospodarske djelatnosti ⁽³⁸⁾.
28. Dokazivanje učinka poticaja podrazumijeva utvrđivanje činjeničnog scenarija i vjerojatnog protučinjeničnog scenarija bez potpore ⁽³⁹⁾. Komisija će to ispitati na temelju mjerenja iz odjeljka 3.2.1.3.
29. Komisija smatra da potpora nema učinak poticaja na korisnika u slučajevima kad su početak radova na projektu ili djelatnosti započeli prije nego što je korisnik nacionalnim tijelima podnio pisani zahtjev za potporu. U slučaju da korisnik počne provoditi projekt prije nego što podnese zahtjev za potporu, potpora dodijeljena za taj projekt u načelu se neće smatrati spojivom s unutarnjim tržištem.
30. Zahtjev za potporu može imati različite oblike; to na primjer može biti ponuda u konkurentnom natječajnom postupku. Svaki zahtjev mora sadržavati barem ime podnositelja prijave, opis projekta ili djelatnosti, uključujući njihovu lokaciju, te iznos potpore potrebne za njihovu provedbu.
31. U određenim iznimnim slučajevima potpora može imati učinak poticaja čak i za projekte koji su započeli prije podnošenja zahtjeva za potporu. Posebno se smatra da potpora ima učinak poticaja u sljedećim situacijama:
- (a) ako se potpora dodjeljuje automatski u skladu s objektivnim i nediskriminirajućim kriterijima i bez daljnje primjene diskrecijskog prava države članice, a mjera je donesena i stupila je na snagu prije početka rada na projektu ili djelatnosti kojoj je dodijeljena potpora, osim u slučaju programa koji su nasljednici poreznih programa ako je djelatnost bila obuhvaćena prethodnim programima u obliku poreznih pogodnosti;
 - (b) ako su nacionalna tijela prije početka radova objavila obavijest o svojoj namjeri da uvedu predloženu mjeru potpore pod uvjetom da Komisija odobri mjeru u skladu s člankom 108. stavkom 3. Ugovora. Ta obavijest mora biti dostupna na javnim internetskim stranicama ili drugim javno dostupnim medijima s relativno širokim i jednostavnim pristupom i u njoj se mora jasno navesti vrsta projekata koje država članica predlaže kao prihvatljive i trenutak od kojeg država članica namjerava takve projekte smatrati prihvatljivima. Predložena prihvatljivost ne smije biti neopravdano ograničena. Korisnik prije početka radova mora obavijestiti davatelja potpore da se predložena mjera potpore smatra uvjetom za donošenje odluka o ulaganju. Ako se država članica oslanja na takvu obavijest kako bi dokazala učinak poticaja, u okviru svoje prijave državne potpore mora dostaviti presliku obavijesti i poveznicu na internetske stranice na kojima je objavljena odnosno dogovarajući dokaz o njezinoj dostupnosti javnosti;

⁽³⁸⁾ Vidjeti presudu Suda od 13. lipnja 2013., HGA i drugi/Komisija, C-630/11 P do C-633/11 P, ECLI:EU:C:2013:387, točku 104.

⁽³⁹⁾ Taj scenarij mora biti vjerodostojan, istinit i povezan s dominantnim čimbenicima donošenja odluka u trenutku kad korisnik potpore donosi odluku o projektu. Države članice poziva da se oslone na službene dokumente odbora, procjene rizika, financijske izvještaje, interne poslovne planove, stručna mišljenja i druge studije povezane s projektom koji se ocjenjuje. Za dokazivanje učinka poticaja državama članicama mogu pomoći dokumenti koji sadržavaju informacije o predviđenoj potražnji, predviđenim troškovima i financijskim predviđanjima, dokumenti podneseni ulagačkom odboru u kojima se opisuju različiti scenariji ulaganja/operacija ili dokumenti dostavljeni financijskim institucijama. Ti dokumenti moraju biti iz razdoblja u kojem se donosila odluka o ulaganju/operaciji.

(c) u slučaju operativne potpore dodijeljene postojećim postrojenjima za proizvodnju prihvatljivu za okoliš ako ne postoji „početak radova” jer nema znatnih novih ulaganja. U tim se slučajevima učinak poticaja može dokazati promjenom u radu postrojenja na način koji je prihvatljiv za okoliš, umjesto prelaska na alternativni jeftiniji način rada koji je manje prihvatljiv za okoliš.

32. Komisija smatra da potpora dodijeljena samo radi pokrivanja troškova prilagodbe normama Unije u načelu nema učinak poticaja. U pravilu samo potpore koje omogućuju premašivanje normi Unije mogu imati učinak poticaja. Međutim, u slučajevima u kojima je relevantna norma Unije već donesena, ali još nije na snazi, potpora može imati učinak poticaja ako potiče da se ulaganja provedu i dovrše najmanje 18 mjeseci prije stupanja norme na snagu, osim ako je u odjeljcima od 4.1. do 4.13. navedeno drukčije. Kako se države članice ne bi odvratile od uspostave obveznih nacionalnih normi koje su strože ili ambicioznije od odgovarajućih normi Unije, mjere potpore mogu imati učinak poticaja bez obzira na postojanje takvih nacionalnih normi. Isto vrijedi i za potpore koje se dodjeljuju kad postoje obvezne nacionalne norme koje su donesene u nedostatku normi Unije.

3.1.3 *Nepostojanje povrede bilo koje relevantne odredbe prava Unije*

33. Ako djelatnost koja se podupire ili mjera potpore odnosno njezini uvjeti, uključujući način njezina financiranja ako je on sastavni dio mjere, podrazumijevaju povredu mjerodavnog prava Unije, potpora se ne može proglasiti spojivom s unutarnjim tržištem. Na primjer, to može biti slučaj kad potpora podliježe odredbama kojima se izravno ili neizravno uvjetuje podrijetlo proizvoda ili opreme, kao što su zahtjevi da korisnik kupi domaće proizvode.

3.2 **Negativni uvjet: mjera potpore ne smije neopravdano utjecati na trgovinske uvjete u mjeri u kojoj bi to bilo suprotno zajedničkom interesu**

3.2.1 *Svođenje narušavanja tržišnog natjecanja i trgovine na najmanju moguću mjeru*

3.2.1.1 *Nužnost potpore*

34. Predložena mjera državne potpore mora biti usmjerena na situaciju u kojoj može dovesti do bitnog razvoja koji tržište ne može ostvariti samo, na primjer ispravljanjem tržišnih nedostataka u odnosu na projekte ili djelatnosti za koje se dodjeljuje potpora. Dok je općeprihvaćeno da konkurentna tržišta obično dovode do učinkovitih rezultata u smislu razvoja gospodarskih djelatnosti, cijena, proizvodnje i uporabe resursa, u slučaju tržišnih nedostataka javna intervencija u obliku državnih potpora može poboljšati učinkovito funkcioniranje tržišta i time pridonijeti razvoju gospodarske djelatnosti u mjeri u kojoj tržište ne uspije samostalno postići učinkovit rezultat. Država članica trebala bi utvrditi tržišne nedostatke koji sprječavaju postizanje dostatne razine zaštite okoliša ili učinkovito unutarnje energetske tržište. Glavni tržišni nedostaci povezani sa zaštitom okoliša i energijom koji mogu spriječiti optimalan rezultat i dovesti do neučinkovitog ishoda sljedeći su:

(a) negativni vanjski učinci: najčešći su za mjere potpore za zaštitu okoliša i pojavljuju se kad za onečišćenje nije određena primjerena cijena, tj. kad predmetni poduzetnik ne snosi cjelokupni trošak onečišćenja. U tom slučaju poduzetnici koji djeluju u vlastitom interesu možda nemaju dovoljno poticaja da uzmu u obzir negativne vanjske učinke koji proizlaze iz njihove gospodarske djelatnosti pri odabiru određene tehnologije ili odlučivanju o razini proizvodnje. Drugim riječima, troškovi koje snosi poduzetnik ne odražavaju u potpunosti troškove koje snose potrošači i društvo u cjelini. Stoga poduzetnici obično nemaju dovoljno poticaja da smanje svoju razinu onečišćenja ili poduzmu pojedinačne mjere za zaštitu okoliša;

(b) pozitivni vanjski učinci: činjenica da će osim ulagača dio koristi od ulaganja ostvariti drugi sudionici na tržištu može dovesti do nedovoljnih ulaganja poduzetnika. Pozitivni vanjski učinci mogu se na primjer pojaviti u slučaju ulaganja u ekološke inovacije, stabilnost sustava, nove i inovativne obnovljive tehnologije i inovativne mjere upravljanja potrošnjom ili u slučaju energetskih infrastrukturna odnosno mjera za sigurnost opskrbe električnom energijom koje pogoduju brojnim državama članicama ili većem broju potrošača;

- (c) asimetrične informacije: obično se pojavljuju na tržištima na kojima postoji nepodudarnost između informacija dostupnih na jednoj strani tržišta i informacija dostupnih na drugoj strani tržišta. To se na primjer može dogoditi ako vanjski financijski ulagači nemaju dovoljno informacija o vjerojatnim povratima i rizicima projekta. Može se dogoditi i u okviru suradnje na prekograničnoj infrastrukturi ako jedna strana nema dovoljno informacija u odnosu na drugu stranu. Iako rizik ili nesigurnost sami po sebi ne dovode do tržišnog nedostatka, problem asimetričnih informacija povezan je sa stupnjem takvog rizika i nesigurnosti. Rizik i nesigurnost obično su veći kad je riječ o ulaganjima u zaštitu okoliša koja obično imaju dulje razdoblje amortizacije, čime se naglasak ponovno stavlja na kratkoročne programe koje bi mogli otežati financijski uvjeti za takva ulaganja, osobito za MSP-ove;
- (d) nedostatna koordinacija: može spriječiti razvoj projekta ili njegovo učinkovito oblikovanje zbog različitih interesa i motivacija ulagača, tzv. podijeljenih motivacija, zbog troškova ugovaranja ili osiguranja od odgovornosti, nesigurnosti ishoda suradnje i zbog mrežnih učinaka, npr. neprekidne opskrbe električnom energijom. Do nedostatne koordinacije može na primjer doći između vlasnika zgrade i stanara u pogledu energetski učinkovitih rješenja. Nedostatnu koordinaciju mogu dodatno otežati problemi povezani s informacijama, osobito asimetričnim informacijama. Nedostatna koordinacija može proizaći i iz potrebe za ostvarenjem određene kritične mase prije nego što postane komercijalno privlačno pokrenuti projekt, što može biti posebno važan aspekt u kontekstu (prekograničnih) infrastrukturnih projekata.
35. Međutim, samo postojanje tržišnih nedostataka u određenom kontekstu nije dovoljan dokaz nužnosti državne potpore. Možda se već provode druge politike i mjere radi ispravljanja nekih utvrđenih tržišnih nedostataka. Primjeri za to su regulacija sektora, obvezne norme Unije koje se odnose na onečišćenje, obveze opskrbe, mehanizmi određivanja cijena kao što je sustav Unije za trgovanje emisijama i porezi na ugljik. Dodatne mjere, uključujući državne potpore, mogu biti usmjerene samo na preostale tržišne nedostatke, tj. tržišne nedostatke koji se nisu ispravili tim drugim politikama i mjerama. Važno je pokazati i kako se državnim potporama jačaju ostale politike i mjere na snazi čiji je cilj ispraviti iste tržišne nedostatke. Stoga je teže dokazati da je državna potpora nužna ako je njezino djelovanje suprotno ostalim politikama usmjerenima na iste tržišne nedostatke. Zato bi država članica trebala navesti i sve postojeće politike i mjere koje se već primjenjuju na ispravljanje utvrđenih regulatornih ili tržišnih nedostataka.
36. Komisija će smatrati da je potpora nužna ako država članica dokaže da je učinkovito primjenjuje na ispravljanje preostalih tržišnih nedostataka, uzimajući u obzir i sve druge politike i mjere koje su već na snazi radi ispravljanja nekih od utvrđenih tržišnih nedostataka.
37. Kad se državna potpora dodjeljuje za projekte ili djelatnosti koje su s obzirom na tehnološki sadržaj, razinu rizika i veličinu slične onima koje su već provedene u Uniji po tržišnim uvjetima, Komisija će u načelu pretpostaviti da nema tržišnog nedostatka i zahtijevat će dodatne dokaze za to da je državna potpora potrebna.
38. Kako bi dokazala nužnost potpore, država članica mora dokazati da se projekt ili, u slučaju programa, referentni projekt ne bi proveo bez potpore. Komisija će to ocijeniti na temelju mjerenja iz odjeljka 3.2.1.3. ili posebne analize utemeljene na dokazima koju je dostavila država članica i kojom se dokazuje nužnost potpore.

3.2.1.2 Primjerenost

39. Predložena mjera potpore mora biti primjeren instrument politike za ostvarivanje predviđenog cilja potpore, odnosno ne smije postojati instrument politike i potpore koji manje narušava tržišno natjecanje, a kojim se mogu ostvariti isti rezultati.

3.2.1.2.1. Primjerenost u odnosu na alternativne instrumente politike

40. Državne potpore nisu jedini instrument politike dostupan državama članicama za promicanje veće razine zaštite okoliša ili osiguravanje učinkovitog unutarnjeg energetskeg tržišta. Na raspolaganju su i drugi, primjereniji instrumenti, kao što su tržišni instrumenti ili mjere koje se odnose na potražnju, a uključuju propise, usklađenost s načelom „energetska učinkovitost na prvom mjestu”⁽⁴⁰⁾, javnu nabavu ili normizaciju te povećanje financiranja javne infrastrukture i opće fiskalne mjere. Neobvezni instrumenti, kao što su dobrovoljne ekološke oznake i širenje tehnologija prihvatljivih za okoliš, isto tako mogu imati važnu ulogu u postizanju više razine zaštite okoliša⁽⁴¹⁾.
41. Različite mjere za ispravljanje istog tržišnog nedostatka mogu se međusobno poništavati. To je slučaj ako je uspostavljen poseban učinkoviti mehanizam koji se temelji na tržištu kako bi se riješio problem vanjskih učinaka, na primjer sustav Unije za trgovanje emisijama. Dodatna mjera potpore za ispravljanje istog tržišnog nedostatka mogla bi narušiti učinkovitost mehanizma koji se temelji na tržištu. Stoga, ako je cilj programa potpore ispravljanje preostalih tržišnih nedostataka, program potpore mora biti osmišljen tako da ne ugrožava učinkovitost mehanizma koji se temelji na tržištu.
42. Usklađenošću s načelom „onečišćivač plaća” kroz zakonodavstvo o zaštiti okoliša nastoji se ispraviti tržišni nedostatak povezan s negativnim vanjskim učincima. Stoga državna potpora nije primjeren instrument i ne može se dodijeliti ako se korisnika potpore može smatrati odgovornim za onečišćenje u skladu s postojećim pravom Unije ili nacionalnim pravom.

3.2.1.2.2. Primjerenost u odnosu na druge instrumente potpore

43. Državne potpore za zaštitu okoliša i energiju mogu se dodijeliti u različitim oblicima. No država članica trebala bi osigurati da se potpora dodijeli u obliku koji će vjerojatno najmanje narušiti trgovinu i tržišno natjecanje.
44. U tom pogledu država članica mora dokazati zašto su drugi oblici potpore koji potencijalno manje narušavaju tržišno natjecanje manje primjereni, na primjer: povratni predujmovi u usporedbi s izravnim bespovratnim sredstvima; porezne olakšice u usporedbi sa smanjenjem poreza; ili oblici potpore koji se temelje na financijskim instrumentima kao što su dužnički instrumenti u usporedbi s vlasničkim instrumentima, uključujući, na primjer, zajmove s niskim kamatama ili popuste na kamate, državna jamstva ili alternativno financiranje po povoljnijim uvjetima.
45. Odabrani instrument potpore trebao bi biti primjeren tržišnom nedostatku koji se namjerava ispraviti mjerom potpore. Ako su stvarni prihodi nesigurni, na primjer u slučaju mjera za uštedu energije, najprimjereniji instrument može biti povratni predujam.

⁽⁴⁰⁾ Prema tom načelu, države članice pri planiranju i donošenju politika i odluka o ulaganju u području energije trebaju u najvećoj mogućoj mjeri uzeti u obzir alternativne troškovno učinkovite mjere energetske učinkovitosti za povećanje učinkovitosti potražnje za energijom i opskrbe energijom, osobito s pomoću troškovno učinkovite uštede energije u krajnjoj potrošnji, inicijativa za upravljanje potražnjom te učinkovitije pretvorbe, prijenosa i distribucije energije, pri čemu i dalje moraju ostvarivati ciljeve tih odluka. Vidjeti Uredbu (EU) 2018/1999 Europskog parlamenta i Vijeća od 11. prosinca 2018. o upravljanju energetskom unijom i djelovanjem u području klime, izmjeni uredaba (EZ) br. 663/2009 i (EZ) br. 715/2009 Europskog parlamenta i Vijeća, direktiva 94/22/EZ, 98/70/EZ, 2009/31/EZ, 2009/73/EZ, 2010/31/EU, 2012/27/EU i 2013/30/EU Europskog parlamenta i Vijeća, direktiva Vijeća 2009/119/EZ i (EU) 2015/652 te stavljanju izvan snage Uredbe (EU) br. 525/2013 Europskog parlamenta i Vijeća (SL L 328, 21.12.2018., str. 1.).

⁽⁴¹⁾ Uporaba ekoloških oznaka i deklaracija na proizvodima može biti još jedan način na koji se potrošačima/korisnicima omogućuje da donose informirane odluke o kupnji i povećava potražnja za proizvodima prihvatljivima za okoliš. Ako su dobro osmišljene, prepoznatljive, razumljive, pouzdane i ako ih relevantni potrošači opažaju, pouzdane ekološke oznake i istinite tvrdnje o zaštiti okoliša mogu biti moćan alat za usmjeravanje i oblikovanje ponašanja (potrošača) prema odabirima koji su prihvatljiviji za okoliš. Primjena pouzdanog sustava označavanja/certificiranja s jasnim kriterijima koji podliježe vanjskoj provjeri (treće osobe) bit će jedan od najučinkovitijih načina na koji poduzeća mogu potrošačima i dionicima dokazati da ispunjavaju visoke standarde zaštite okoliša. U tom kontekstu Komisija ne uključuje posebna pravila o potporama za oblikovanje i proizvodnju proizvoda prihvatljivih za okoliš u područje primjene ovih Smjernica.

46. Država članica mora dokazati da su potpora i njezin oblik primjereni za postizanje cilja mjere na koju se potpora odnosi.

3.2.1.3 Proporcionalnost

47. Potpora se smatra proporcionalnom ako je iznos potpore po korisniku ograničen na najnižu razinu potrebnu za provedbu projekta ili obavljanje djelatnosti kojoj je dodijeljena potpora.
48. U načelu će se potpora smatrati ograničenom na najnižu razinu potrebnu za provedbu projekta ili obavljanje djelatnosti kojoj je dodijeljena potpora ako potpora odgovara neto dodatnim troškovima („manjak financijskih sredstava”) potrebnima za ostvarivanje cilja mjere potpore u usporedbi s protučinjeničnim scenarijem bez potpore. Neto dodatni trošak utvrđuje se na temelju razlike između gospodarskih prihoda i troškova (uključujući ulaganje i poslovanje) projekta kojem je dodijeljena potpora i gospodarskih prihoda i troškova alternativnog projekta koji bi korisnik potpore vjerodostojno proveo bez potpore.
49. Detaljna ocjena neto dodatnog troška neće biti potrebna ako su iznosi potpore utvrđeni u konkurentnom natječajnom postupku jer iz njega proizlazi pouzdana procjena minimalne potpore koju traže potencijalni korisnici ⁽⁴²⁾. Stoga Komisija smatra da je proporcionalnost potpore osigurana ako su ispunjeni sljedeći kriteriji:
- (a) natječajni je postupak konkurentan, odnosno: otvoren je, jasan, transparentan i nediskriminirajući te se temelji na objektivnim kriterijima definiranim *ex ante* u skladu s ciljem mjere i svođenjem rizika strateškog dostavljanja ponuda na najnižu moguću mjeru;
 - (b) kriteriji su objavljeni dovoljno rano prije roka za podnošenje zahtjeva kako bi se omogućilo učinkovito tržišno natjecanje ⁽⁴³⁾;
 - (c) proračun ili količina povezani s natječajnim postupkom obvezujuće su ograničenje jer se može očekivati da neće svi ponuditelji primiti potporu, da je očekivani broj ponuditelja dovoljan za osiguravanje učinkovitog tržišnog natjecanja te da se natječajni postupci s premalim brojem ponuda tijekom provedbe programa ili, ako to nije moguće, čim je to primjereno ispravljaju kako bi se ponovno uspostavilo učinkovito tržišno natjecanje u budućim natječajnim postupcima;
 - (d) izbjegavaju se *ex post* prilagodbe ishoda natječajnog postupka (kao što su naknadni pregovori o rezultatima ponuda ili racioniranje) jer mogu ugroziti učinkovitost ishoda postupka.
50. Kriteriji odabira koji se upotrebljavaju za rangiranje ponuda i, u konačnici, za dodjelu potpore u okviru konkurentnog natječajnog postupka trebali bi u pravilu staviti doprinos glavnim ciljevima mjere u izravan ili neizravan odnos s iznosom potpore koji je zatražio podnositelj zahtjeva. To se na primjer može izraziti u obliku potpore po jedinici zaštite okoliša ili potpore po jedinici energije ⁽⁴⁴⁾. Možda se mogu uključiti i drugi kriteriji odabira koji nisu izravno ili neizravno povezani s glavnim ciljevima mjere. U takvim slučajevima ti drugi kriteriji ne smiju činiti više od 30 % pondera svih kriterija odabira. Država članica mora navesti razloge za predloženi pristup i osigurati da je on primjeren cilju koji se želi postići.

⁽⁴²⁾ No ako postoji mogućnost „ponuda s nultim subvencijama”, države članice trebale bi objasniti kako će se osigurati proporcionalnost. Do ponuda s nultim subvencijama može na primjer doći jer se predviđa da će tržišni prihodi s vremenom rasti i/ili jer uspješni ponuditelji dobivaju koncesije ili druge pogodnosti, ali i zaštitu cijena. Trebalo bi izbjegavati najniže cijene ili gornje granice koje ograničavaju natječajni postupak ugrožavanjem proporcionalnosti, čak i ako su jednake nuli.

⁽⁴³⁾ Obično je dovoljno šest tjedana. Za posebno složene ili nove postupke to će razdoblje možda morati biti dulje. U opravdanim slučajevima, na primjer u slučaju jednostavnih ili redovitih/ponovljenih postupaka, može biti primjereno kraće razdoblje.

⁽⁴⁴⁾ Pri ocjeni jedinica zaštite okoliša države članice mogu na primjer razviti metodologiju koja uzima u obzir emisije ili druge oblike zagađenja u različitim fazama gospodarske djelatnosti koja se podupire, trajanje ostvarivanja projekta ili troškove integracije sustava. Pri analizi doprinosa glavnim ciljevima u odnosu na zatraženi iznos potpore, države članice mogu, na primjer, odvagati različite objektivne kriterije te na temelju iznosa potpore po jedinici ponderiranog prosjeka objektivnih kriterija ili među ograničenim rasponom ponuda s najnižim iznosom potpore po jedinici objektivnih kriterija odabrati projekte s najvećim brojem bodova na temelju objektivnih kriterija. Parametri svakog takvog pristupa moraju se prilagoditi kako bi se osiguralo da natječajni postupak ostane nediskriminirajući i stvarno konkurentan te da odražava ekonomsku vrijednost.

51. Ako se potpora ne dodjeljuje u okviru konkurentnog natječajnog postupka, neto dodatni trošak mora se utvrditi usporedbom profitabilnosti činjeničnog i protučinjeničnog scenarija. Kako bi se utvrdio manjak financijskih sredstava u takvim slučajevima, za činjenični scenarij i vjerodostojan protučinjenični scenarij država članica mora dostaviti mjerenje svih glavnih troškova i prihoda, procijenjeni ponderirani prosječni trošak kapitala korisnika za diskontiranje budućih novčanih tokova te neto sadašnju vrijednost za činjenični i protučinjenični scenarij tijekom trajanja projekta. Komisija će provjeriti je li taj protučinjenični scenarij realističan ⁽⁴⁵⁾. Država članica mora navesti razloge za pretpostavke na kojima se temelji svaki aspekt mjerenja te objasniti i obrazložiti sve primijenjene metodologije. Uobičajeni neto dodatni trošak može se procijeniti kao razlika između neto sadašnje vrijednosti za činjenični scenarij i za protučinjenični scenarij tijekom trajanja referentnog projekta.
52. Protučinjenični scenarij može se sastojati u tome da korisnik ne obavlja djelatnost ili ne provodi ulaganje, odnosno da nastavlja poslovanje bez promjena. Ako dokazi potvrđuju da je to najvjerojatiji protučinjenični scenarij, neto dodatni trošak može se približno odrediti na temelju neto sadašnje vrijednosti projekta u činjeničnom scenariju bez potpore tijekom trajanja projekta (čime se implicitno pretpostavlja da je neto sadašnja vrijednost protučinjeničnog scenarija jednaka nuli) ⁽⁴⁶⁾. To osobito može vrijediti za infrastrukturne projekte.
53. Za slučajeve pojedinačne potpore i programe namijenjene vrlo ograničenom broju korisnika izračuni i predviđanja iz točke 51. moraju se prikazati na razini detaljnog poslovnog plana projekta, a za programe potpore na temelju jednog ili više referentnih projekata. Slično tomu, ako se primjenjuje točka 52., popratni dokazi moraju se prikazati na razini detaljnog poslovnog plana projekta, a za programe potpore na temelju jednog ili više referentnih projekata.
54. U određenim okolnostima može biti teško u potpunosti utvrditi koristi i troškove za korisnika, a time i izmjeriti neto sadašnju vrijednost u činjeničnim i protučinjeničnim scenarijima. Za te slučajeve mogu se primijeniti alternativni pristupi, kako je opisano u poglavlju 4. za posebne vrste potpore. U tim slučajevima potpora se može smatrati primjerenom ako njezin iznos ne premašuje maksimalni intenzitet potpore.
55. Ako se ne primjenjuje konkurentni natječajni postupak, a buduća kretanja troškova i prihoda uključuju visok stupanj nesigurnosti te postoji velika asimetrija informacija, od države članice može se zahtijevati da uvede modele naknade koji nisu u cijelosti *ex ante*. Umjesto toga, ti će modeli biti kombinacija *ex ante* i *ex post* modela ili će se njima uvesti *ex post* mehanizmi za povrat prekomjernih sredstava odnosno mehanizmi praćenja troškova, pri čemu se zadržavaju poticaji za korisnike kako bi s vremenom smanjili svoje troškove i razvili svoje poslovanje na učinkovitiji način.

3.2.1.3.1. Zbrajanje

56. Potpore se mogu dodijeliti istodobno u okviru nekoliko programa potpore ili zbrojiti s jednokratnim ili *de minimis* potporama za iste prihvatljive troškove pod uvjetom da ukupni iznos potpore za projekt ili djelatnost ne dovede do prekomjerne naknade ili ne premaši maksimalni iznos potpore dopušten u skladu s ovim Smjernicama. Ako država članica dopusti da se potpora u okviru jedne mjere zbroji s potporom u okviru drugih mjera, za svaku mjeru mora navesti metodu kojom se osigurava usklađenost s uvjetima utvrđenima u ovoj točki.

⁽⁴⁵⁾ Protučinjenični scenarij u kojem se kao alternativni scenarij ulaganja/djelovanja predlaže dugoročni nastavak postojećih ekološki neodrživih djelatnosti neće se smatrati realističnim.

⁽⁴⁶⁾ Ako alternativni projekt ne postoji, Komisija će potvrditi da iznos potpore ne premašuje minimalni iznos potreban da bi projekt kojem je dodijeljena potpora bio dovoljno profitabilan, primjerice tako što će se omogućiti postizanje unutarnje stope povrata koja odgovara određenoj referentnoj vrijednosti ili zahtijevanoj stopi sektora ili poduzeća. U tu se svrhu mogu upotrijebiti i uobičajene stope povrata koje korisnik zahtijeva u okviru drugih sličnih projekata ulaganja, njegov trošak kapitala u cjelini ili vrijednosti povrata koje se obično bilježe u predmetnoj industriji. Svi relevantni očekivani troškovi i koristi moraju se uzeti u obzir za vrijeme cjelokupnog trajanja projekta.

57. Financijska sredstva Unije kojima se centralizirano upravlja, a koja nisu pod izravnim ili neizravnim nadzorom države članice, ne čine državnu potporu. Ako se takva financijska sredstva Unije kombiniraju s državnom potporom, mora se osigurati da ukupni iznos dodijeljenih javnih sredstava u odnosu na iste prihvatljive troškove ne dovede do prekomjerne naknade.

3.2.1.4 Transparentnost

58. Kako bi se smanjili negativni učinci tako što će se konkurentima osigurati pristup relevantnim informacijama o djelatnostima koje se podupiru, predmetna država članica mora osigurati da se na Komisijinu modulu za transparentnu dodjelu ⁽⁴⁷⁾ ili na sveobuhvatnim internetskim stranicama o državnim potporama na nacionalnoj ili regionalnoj razini objavi sljedeće:

- (a) cjeloviti tekst odluke o dodjeli odobrenog programa potpore ili pojedinačne potpore i njezinih provedbenih odredbi odnosno poveznicu na taj tekst;
- (b) informacije o svakoj pojedinačnoj potpori dodijeljenoj jednokratno ili u okviru programa potpore koji je odobren na temelju ovih Smjernica i premašuje 100 000 EUR ⁽⁴⁸⁾.

59. Države članice moraju svoje sveobuhvatne internetske stranice o državnim potporama na kojima će se objavljivati obvezne informacije iz ovog odjeljka organizirati na način koji omogućuje jednostavan pristup informacijama. Informacije se moraju objaviti u obliku podatkovne tablice nezaštićene vlasničkim pravima, koja omogućuje učinkovito pretraživanje, izdvajanje, preuzimanje i jednostavno dijeljenje podataka na internetu, na primjer u formatu CSV ili XML. Javnost mora imati neograničen pristup internetskim stranicama. Za pristup internetskim stranicama ne smije se zahtijevati prethodna registracija korisnika.

60. Za programe u obliku poreznih pogodnosti ili pogodnosti u pogledu parafiskalnih davanja uvjeti utvrđeni u točki 58. podtočki (b) smatrat će se ispunjenima ako države članice objave potrebne informacije o pojedinačnim iznosima potpore u sljedećim rasponima (u milijunima EUR):

0,1–0,5;

0,5–1;

1–2;

2–5;

5–10;

10–30;

30–60;

60–100;

100–250;

250 i više.

61. Informacije iz točke 58. podtočke (b) moraju se objaviti u roku od šest mjeseci od datuma dodjele potpore ili, za potpore u obliku poreznih pogodnosti, u roku od godine dana od roka za podnošenje porezne prijave ⁽⁴⁹⁾. U slučaju nezakonite, ali spojive potpore države članice morat će osigurati *ex post* objavu tih informacija u roku od šest mjeseci od datuma odluke Komisije kojom se potpora proglašava spojivom. Da bi se omogućila provedba pravila o državnim potporama u skladu s Ugovorom, informacije moraju biti dostupne najmanje 10 godina od datuma dodjele potpore.

⁽⁴⁷⁾ Javno pretraživanje baze podataka Transparentnosti državnih potpora, dostupno na: <https://webgate.ec.europa.eu/competition/transparency/public?lang=hr>.

⁽⁴⁸⁾ Na obrazloženi zahtjev države članice od tog se zahtjeva može odstupiti ako bi potpuna detaljna objava ugrozila tržišno natjecanje u kasnijim postupcima dodjele, na primjer tako što bi se omogućilo strateško dostavljanje ponuda.

⁽⁴⁹⁾ Ako nema formalnog zahtjeva u pogledu godišnje prijave, za potrebe unosa datumom dodjele smatrat će se 31. prosinca godine u kojoj je dodijeljena potpora.

62. Komisija će na svojim internetskim stranicama objaviti poveznice na internetske stranice o državnim potporama iz točke 59.

3.2.2 *Izbjegavanje nepotrebnih negativnih učinaka na tržišno natjecanje i trgovinu*

63. Člankom 107. stavkom 3. točkom (c) Ugovora Komisiji se dopušta da potpore za olakšavanje razvoja određenih gospodarskih djelatnosti ili određenih gospodarskih područja proglasi spojivima, ali samo „ako takve potpore ne utječu negativno na trgovinske uvjete u mjeri u kojoj bi to bilo suprotno zajedničkom interesu”.
64. Za primjenu tog negativnog uvjeta prvo je potrebno procijeniti narušavajući učinak predmetne potpore na trgovinske uvjete. Čak i ako je nužna, primjerena, proporcionalna i transparentna, svaka mjera potpore zbog svoje prirode narušit će ili prijetiti da će narušiti tržišno natjecanje i utjecati na trgovinu među državama članicama jer jača konkurentski položaj korisnika.
65. U okviru potpora za zaštitu okoliša prednost će, zbog njihove prirode, obično imati proizvodi i tehnologije prihvatljivi za okoliš na štetu drugih koji više onečišćuju, a taj se učinak potpora u načelu neće smatrati neopravdanim narušavanjem tržišnog natjecanja jer ispravlja tržišne nedostatke zbog kojih je potpora nužna. Osim toga, potpore za klimatski prihvatljive proizvode i tehnologije pogoduju postizanju ciljeva Europskog zakona o klimi za 2030. i 2050. Za mjere zaštite okoliša Komisija će stoga razmotriti narušavajuće učinke na konkurente koji i bez potpore posluju na način koji je prihvatljiv za okoliš.
66. Komisija smatra da programi otvoreni širem krugu potencijalnih korisnika manje narušavaju ili će vjerojatno manje narušavati tržišno natjecanje od potpora usmjerenih samo na ograničen broj određenih korisnika, osobito ako područje primjene mjere potpore uključuje sve konkurente koji su spremni pružiti istu uslugu, proizvod ili korist.
67. Državne potpore za ostvarivanje ciljeva zaštite okoliša i energetske ciljeva mogu imati neželjeni učinak tako što ugrožavaju tržišno nagrađivanje najučinkovitijih i najinovativnijih proizvođača te poticaje za najneučinkovitije proizvođače da se poboljšaju, restrukturiraju ili izađu s tržišta. To može dovesti i do stvaranja neučinkovitih prepreka ulasku učinkovitijih ili inovativnijih potencijalnih konkurenata na tržište. Takvo narušavanje dugoročno može kočiti inovacije, učinkovitost i uvođenje čišćih tehnologija. Ti narušavajući učinci mogu biti posebno važni ako se potpore dodjeljuju projektima koji imaju ograničenu prijelaznu korist, ali dugoročno onemogućuju čišće tehnologije, uključujući one potrebne za postizanje srednjoročnih i dugoročnih klimatskih ciljeva utvrđenih u Europskom zakonu o klimi. To se, na primjer, može odnositi na potporu određenim djelatnostima u kojima se upotrebljavaju fosilna goriva i koje omogućuju trenutno smanjenje emisija stakleničkih plinova, ali dugoročno dovode do sporijeg smanjenja emisija. Ako su sve ostale okolnosti jednake, što je ulaganje za koje je dodijeljena potpora bliže relevantnom ciljnom datumu, to je veća vjerojatnost da bi moguće odvratanje od uvođenja čišćih tehnologija moglo nadmašiti prijelazne koristi ulaganja. Komisija će stoga u svojoj procjeni uzeti u obzir te moguće kratkoročne i dugoročne negativne učinke na tržišno natjecanje i trgovinu.
68. Potpore mogu narušiti tržišno natjecanje i jačanjem ili održavanjem znatne tržišne snage korisnika. Čak i kad potpora ne uvećava znatnu tržišnu snagu izravno, može neizravno dovesti do toga odvratanjem postojećih konkurenata od širenja, poticanjem njihova izlaska s tržišta ili odvratanjem novih konkurenata od ulaska na tržište. To osobito treba uzeti u obzir ako je mjera potpore usmjerena na ograničen broj određenih korisnika ili kad su pozicionirani poduzetnici stekli tržišnu snagu prije liberalizacije tržišta, kao što je ponekad slučaj na energetskim tržištima. Isto vrijedi za konkurentne natjecajne postupke na tržištima u nastajanju kad postoji rizik da će ponude sudionika s čvrstim položajem na tržištu biti uspješne u većini slučajeva i time spriječiti znatniji ulazak novih sudionika na tržište.
69. Osim narušavanja tržišta proizvoda, potpore mogu proizvesti i učinke na trgovinu i odabir mjesta ulaganja. Takvo se narušavanje može pojaviti u državama članicama kad se poduzetnici natječu preko državnih granica ili kad razmatraju ulaganje na različitim lokacijama. Potpore za očuvanje gospodarske djelatnosti u jednoj regiji ili za odvlačenje djelatnosti iz drugih regija na unutarnjem tržištu mogu prouzročiti premještanje djelatnosti ili ulaganja iz jedne regije u drugu bez ikakvog neto utjecaja na okoliš. Komisija će provjeriti ima li potpora očite

negativne učinke na tržišno natjecanje i trgovinu. Na primjer, potpora za ostvarivanje ciljeva zaštite okoliša i energetske ciljeva kojom se samo promijenilo mjesto gdje se obavlja gospodarska djelatnost bez poboljšanja postojeće razine zaštite okoliša u državama članicama neće se smatrati spojivom s unutarnjim tržištem.

70. Komisija će odobriti mjere na temelju ovih Smjernica na razdoblje od najviše 10 godina, koje u nekim slučajevima može biti dodatno ograničeno (vidjeti točku 76.). Ako određena država članica želi produžiti trajanje mjere nakon isteka tog maksimalnog razdoblja, može je ponovno prijaviti. To znači da bi se potpora na temelju odobrenih mjera mogla dodijeliti unutar razdoblja od najviše 10 godina od datuma objave odluke Komisije kojom se državna potpora proglašava spojivom.

3.3 Razmatranje pozitivnih učinaka potpore u odnosu na negativne učinke na tržišno natjecanje i trgovinu

71. Komisija će na kraju usporediti utvrđene negativne učinke mjere potpore na tržišno natjecanje i trgovinske uvjete s pozitivnim učincima planirane potpore na gospodarske djelatnosti koje se podupiru, uključujući njezin doprinos zaštiti okoliša i ciljevima energetske politike te, konkretno, prelasku na ekološki održive djelatnosti i postizanju pravno obvezujućih ciljeva u skladu s Europskim zakonom o klimi i energetskim i klimatskim ciljevima Unije do 2030.
72. U toj će usporedbi Komisija posebnu pozornost posvetiti članku 3. Uredbe (EU) 2020/852, uključujući načelo „ne nanosi bitnu štetu”⁽⁵⁰⁾, ili drugim usporedivim metodologijama. Nadalje, u okviru procjene negativnih učinaka na tržišno natjecanje i trgovinu Komisija će prema potrebi uzeti u obzir negativne vanjske učinke djelatnosti za koju je dodijeljena potpora ako takvi vanjski učinci negativno utječu na tržišno natjecanje i trgovinu među državama članicama u mjeri koja je suprotna zajedničkom interesu uzrokovanjem ili pogoršavanjem neučinkovitosti tržišta, uključujući posebno one vanjske učinke koji mogu ometati postizanje klimatskih ciljeva utvrđenih pravom Unije⁽⁵¹⁾.
73. Komisija će mjeru potpore smatrati spojivom s unutarnjim tržištem samo ako pozitivni učinci nadmašuju negativne učinke. Ako se jasno utvrđeni tržišni nedostatak ne ispravi na primjeren i proporcionalan način predloženom mjerom potpore, na primjer zbog prijelazne prirode koristi i dugoročnog narušavanja koje mjera uzrokuje kako je utvrđeno u točki 67., negativni učinci narušavanja tržišnog natjecanja obično će nadmašiti pozitivne učinke mjere. Komisija će stoga vjerojatno zaključiti da je predložena mjera potpore nespojiva.
74. Mjere koje izravno ili neizravno obuhvaćaju potporu za fosilna goriva, a posebno fosilna goriva koja najviše onečišćuju, vjerojatno neće imati pozitivne učinke na okoliš i često dovode do važnih negativnih učinaka jer mogu povećati negativne vanjske učinke na okoliš na tržištu. Isto vrijedi za mjere koje uključuju nova ulaganja u prirodni plin ako se ne dokaže da nema učinka ovisnosti⁽⁵²⁾. To će u načelu onemogućiti pozitivan rezultat usporedbe za takve mjere, kako je dodatno objašnjeno u poglavlju 4.

⁽⁵⁰⁾ Za mjere koje su istovjetne mjerama u okviru planova za oporavak i otpornost koje je odobrilo Vijeće smatra se da su usklađene s načelom „ne nanosi bitnu štetu” jer je to već provjereno.

⁽⁵¹⁾ To bi mogao biti slučaj i ako se potporom narušava funkcioniranje gospodarskih instrumenata uspostavljenih radi internalizacije takvih negativnih vanjskih učinaka (na primjer utjecajem na cjenovne signale sustava Unije za trgovanje emisijama ili sličnog instrumenta).

⁽⁵²⁾ Na primjer, ta se metoda može temeljiti na nacionalnom planu dekarbonizacije s obvezujućim ciljevima i/ili može uključivati obveze korisnika da provodi tehnologije dekarbonizacije kao što su hvatanje, skladištenje i uporaba ugljika, da zamijeni prirodni plin obnovljivim ili niskougljičnim plinom ili da zatvori postrojenje u roku koji je u skladu s klimatskim ciljevima Unije. Da bi se ostvarili klimatski ciljevi Unije za 2030. i 2050., mora postojati jasan silazni trend za sva fosilna goriva, uključujući prirodni plin. U procjeni učinka koju je Komisija izradila za plan za postizanje klimatskog cilja do 2030. objašnjava se da će do 2050. „nesmanjena upotreba prirodnog plina postati nespojiva s ciljem klimatske neutralnosti te se njegova upotreba [mora] smanjiti za 66 %–71 % u odnosu na 2015.” (SWD(2020) 176 final).

75. Komisija će općenito podržati uvjete mjera koje države članice predlože kako bi MSP-ovima i zajednicama obnovljive energije, ako postoje, olakšale sudjelovanje u konkurentnim natječajnim postupcima ako pozitivni učinci osiguravanja sudjelovanja i prihvaćanja nadmašuju moguće narušavajuće učinke.
76. Dodatni čimbenici koje je potrebno uzeti u obzir pri utvrđivanju ukupne bilance određenih kategorija programa potpore u određenim slučajevima sljedeći su:
- (a) zahtjev *ex post* evaluacije opisan u poglavlju 5.; u takvim slučajevima Komisija može ograničiti trajanje programa (obično na četiri godine ili kraće) s mogućnošću da se nakon toga podnese nova prijava za njihovo produljenje;
 - (b) u nedostatku konkurentnog natječajnog postupka, zahtjev pojedinačne prijave projekata potpore određene veličine ili s određenim obilježjima;
 - (c) zahtjev da mjere potpore podliježu vremenskom ograničenju.

4. KATEGORIJE POTPORE

- 4.1 **Potpore za smanjenje i uklanjanje emisija stakleničkih plinova, uključujući potpore za energiju iz obnovljivih izvora i energetske učinkovitost**
- 4.1.1 *Obrazloženje*
77. Unija je Europskim zakonom o klimi postavila obvezujuće i ambiciozne ciljeve smanjenja emisija stakleničkih plinova za 2030. i 2050. U Uredbi (EU) 2018/1999 utvrdila je svoje klimatske i energetske ciljeve za 2030., a u Direktivi o energetske učinkovitosti obvezujuće ciljeve povećanja energetske učinkovitosti do 2030. Državne potpore mogu biti potrebne kako bi se pridonijelo ostvarivanju tih ciljeva Unije i povezanih nacionalnih doprinosa.
- 4.1.2 *Područje primjene i djelatnosti koje se podupiru*
78. U odjeljku 4.1. utvrđena su pravila spojivosti mjera za energiju iz obnovljivih izvora, uključujući potpore za proizvodnju obnovljive energije ili sintetička goriva dobivena iz obnovljivih izvora energije. Utvrđena su i pravila spojivosti mjera potpore koje uključuju širok raspon drugih tehnologija koje su u prvom redu usmjerene na smanjenje emisija stakleničkih plinova ⁽⁵³⁾.
- 4.1.2.1 *Potpore za energiju iz obnovljivih izvora*
79. U ovom odjeljku utvrđena su pravila spojivosti za mjere kojima se podupiru sve vrste obnovljive energije.
80. Potpore za biogoriva, tekuća biogoriva, bioplin (uključujući biometan) i goriva iz biomase mogu se odobriti samo ako goriva za koja je dodijeljena potpora ispunjavaju kriterije održivosti i uštede emisija stakleničkih plinova iz Direktive (EU) 2018/2001 i njezinih provedbenih ili delegiranih akata.
81. Potpore za proizvodnju energije iz otpada mogu se smatrati spojivima na temelju ovog odjeljka ako su ograničene na otpad koji odgovara definiciji obnovljivih izvora energije.
82. Na temelju ovog odjeljka mogu se ocijeniti potpore za proizvodnju vodika iz obnovljivih izvora ⁽⁵⁴⁾.

⁽⁵³⁾ To obuhvaća i *brownfield* i *greenfield* ulaganja.

⁽⁵⁴⁾ To uključuje elektrolizatore priključene na mrežu koji su sklopili ugovore o kupnji energije iz obnovljivih izvora s gospodarskim subjektima koji proizvode obnovljivu električnu energiju i ispunjavaju uvjete utvrđene u Delegiranoj uredbi Komisije donesenoj u skladu s člankom 27. stavkom 3. Direktive (EU) 2018/2001.

4.1.2.2 Druge potpore za smanjenje i uklanjanje emisija stakleničkih plinova i energetske učinkovitost

83. U načelu su prihvatljive sve tehnologije koje pridonose smanjenju emisija stakleničkih plinova, uključujući potpore za proizvodnju niskougljične energije ili sintetička goriva dobivena iz niskougljičnih izvora energije, potpore za energetske učinkovitost, uključujući visokoučinkovitu kogeneraciju, potpore za hvatanje, skladištenje i uporabu ugljika, potpore za upravljanje potrošnjom i skladištenje energije ako to smanjuje emisije te potpore za smanjenje ili izbjegavanje emisija nastalih iz industrijskih procesa, uključujući obradu sirovina. Obuhvaćena je i potpora za uklanjanje stakleničkih plinova iz okoliša. Ovaj se odjeljak ne primjenjuje na mjere čiji primarni cilj nije smanjenje ili uklanjanje emisija stakleničkih plinova. Ako se mjerom pridonosi i smanjenju emisija stakleničkih plinova i sprječavanju ili smanjenju onečišćenja koje nije prouzročeno stakleničkim plinovima, spojivost mjere procjenjivat će se na temelju ovog odjeljka ili odjeljka 4.5., ovisno o tome koji je od tih dvaju ciljeva prevladavajući.
84. Ovaj odjeljak obuhvaća i namjenske infrastrukturne projekte (uključujući projekte za vodik i druge niskougljične plinove te ugljikov dioksid za skladištenje/uporabu) koji nisu obuhvaćeni definicijom energetske infrastrukture kao i projekte koji obuhvaćaju namjensku ili energetske infrastrukture, ili obje, u kombinaciji s proizvodnjom ili potrošnjom/uporabom.
85. Ako se potporama olakšavaju ulaganja u poboljšanje energetske učinkovitosti industrijskih djelatnosti, ovaj odjeljak primjenjuje se i na potpore MSP-ovima i malim poduzećima srednje tržišne kapitalizacije koji su pružatelji mjera za poboljšanje energetske učinkovitosti da bi se olakšalo sklapanje ugovora o energetske učinkovitosti u smislu članka 2. točke 27. Direktive 2012/27/EU.
86. Potpore za proizvodnju energije iz otpada mogu se smatrati spojivima na temelju ovog odjeljka ako su ograničene na otpad kojim se pune postrojenja koja odgovaraju definiciji visokoučinkovite kogeneracije.
87. Na temelju ovog odjeljka mogu se ocijeniti potpore za proizvodnju niskougljičnog vodika.
88. Na temelju ovog odjeljka mogu se ocijeniti i potpore za elektrifikaciju na temelju obnovljive električne energije i/ili niskougljične električne energije, uključujući potpore za grijanje i industrijske procese.

4.1.3 Svođenje narušavanja tržišnog natjecanja i trgovine na najmanju moguću mjeru

4.1.3.1 Nužnost potpore

89. Točke od 34. do 37. ne primjenjuju se na mjere za smanjenje emisija stakleničkih plinova. Država članica mora utvrditi mjere politike za smanjenje emisija stakleničkih plinova koje su već na snazi. Međutim, iako se sustavom Unije za trgovanje emisijama i povezanim politikama i mjerama internaliziraju neki troškovi emisija stakleničkih plinova, ti troškovi možda još nisu u potpunosti internalizirani.
90. Država članica trebala bi dokazati da je potpora potrebna za predložene aktivnosti u skladu sa zahtjevima iz točke 38., uzimajući u obzir protučinjeničnu situaciju⁽⁵⁵⁾ te relevantne troškove i prihode, uključujući one povezane sa sustavom trgovanja emisijama i povezanim politikama i mjerama utvrđenima u točki 89. Ako su buduća kretanja na tržištu koja se odnose na velik dio ekonomske opravdanosti ulaganja (na primjer u slučaju ulaganja u obnovljive izvore energije u okviru kojih prihodi od električne energije nisu povezani s ulaznim troškovima) vrlo neizvjesna, možda će biti potrebna potpora u obliku određene zajamčene naknade da bi se ograničila izloženost negativnim scenarijima i time osigurala privatna ulaganja. U takvim bi slučajevima za osiguravanje proporcionalnosti možda bila potrebna ograničenja profitabilnosti i/ili povrata sredstava povezanih s mogućim pozitivnim scenarijima.

⁽⁵⁵⁾ Protučinjenični scenarij odnosi se na djelatnost koju bi korisnik obavljao bez potpore. U nekim slučajevima dekarbonizacije to bi moglo podrazumijevati ulaganje u alternativno rješenje koje je manje prihvatljivo za okoliš. U drugim slučajevima možda ne bi bilo ulaganja ili bi se ono provelo sa zakašnjenjem, a moglo bi na primjer uključivati poslovne odluke koje bi imale manju korist za okoliš, kao što je nastavak rada postojećih postrojenja na lokaciji i/ili kupnja energije.

91. Ako država članica dokaže da postoji potreba za potporom u skladu s točkom 90., Komisija pretpostavlja da i dalje postoji preostali tržišni nedostatak koji se može ispraviti potporom za dekarbonizaciju, osim ako ima dokaze o suprotnom.
92. Za programe koji traju dulje od tri godine država članica mora potvrditi da će ažurirati svoju analizu relevantnih troškova i prihoda barem svake tri godine odnosno, za programe u okviru kojih se sredstva dodjeljuju rjeđe, prije dodjele potpore kako bi potpora i dalje bila nužna za svaku prihvatljivu kategoriju korisnika. Ako potpora više nije nužna za određenu kategoriju korisnika, tu kategoriju trebalo bi ukloniti prije dodjele daljnje potpore ⁽⁵⁶⁾.

4.1.3.2 Primjerenost

93. Odjeljak 3.2.1.2. ne primjenjuje se na mjere za smanjenje emisija stakleničkih plinova. Komisija pretpostavlja da državna potpora u načelu može biti odgovarajuća mjera za postizanje ciljeva dekarbonizacije s obzirom na to da drugi instrumenti politike obično nisu dovoljni za postizanje tih ciljeva, pod uvjetom da su ispunjeni svi drugi uvjeti spojivosti. S obzirom na razmjernost i hitnost izazova dekarbonizacije mogu se upotrebljavati različiti instrumenti, uključujući izravna bespovratna sredstva.
94. Potpore za olakšavanje sklapanja ugovora o energetske učinku iz točke 85. mogu biti samo u jednom od sljedećih oblika:
- (a) zajma ili jamstva pružatelju mjera za poboljšanje energetske učinku na temelju ugovora o energetske učinku;
 - (b) financijskog proizvoda namijenjenog refinanciranju predmetnog pružatelja mjera (na primjer faktoring ili forfetiranje).

4.1.3.3 Prihvatljivost

95. Može se očekivati da će, u usporedbi s mjerama otvorenima za sve konkurentne djelatnosti, mjere dekarbonizacije usmjerene na određene djelatnosti koje konkuriraju drugim nesubvencioniranim djelatnostima dovesti do većeg narušavanja tržišnog natjecanja. Stoga bi država članica trebala navesti razloge za mjere koje ne uključuju sve konkurentne tehnologije i projekte, na primjer sve projekte koji se provode na tržištu električne energije ili sve poduzetnike koji proizvode zamjenjive proizvode i koji su tehnički sposobni učinkovito pridonijeti smanjenju emisija stakleničkih plinova ⁽⁵⁷⁾. Ti bi se razlozi trebali temeljiti na objektivnim razmatranjima povezanim, na primjer, s učinkovitošću, troškovima ili drugim relevantnim okolnostima. Takvi razlozi mogu se prema potrebi temeljiti na dokazima prikupljenima u okviru javnog savjetovanja iz odjeljka 4.1.3.4.
96. Komisija će ocijeniti navedene razloge i, na primjer, smatrati da ograničenija prihvatljivost ne dovodi do neopravdanog narušavanja tržišnog natjecanja u sljedećim slučajevima:
- (a) ako je mjera usmjerena na određeni sektorski ili tehnološki cilj utvrđen u pravu Unije ⁽⁵⁸⁾, kao što je obnovljiva energija ili program energetske učinkovitosti ⁽⁵⁹⁾;
 - (b) ako je mjera posebno usmjerena na podupiranje demonstracijskih projekata;
 - (c) ako je mjera usmjerena na dekarbonizaciju, ali i na kvalitetu zraka ili drugo onečišćenje;

⁽⁵⁶⁾ To ne bi utjecalo na pravo primanja već dodijeljene potpore (npr. na temelju ugovora s desetogodišnjim trajanjem).

⁽⁵⁷⁾ Komisija općenito neće zahtijevati da mjere budu otvorene na prekograničnoj razini, iako bi to moglo pomoći smanjiti dvojbe u pogledu tržišnog natjecanja.

⁽⁵⁸⁾ Kao što je obnovljivi vodik ako je to primjenjivo.

⁽⁵⁹⁾ U takvom slučaju prihvatljivost bi trebala biti ograničena samo u skladu s relevantnim definicijama ako su dostupne u sektorskom zakonodavstvu. Na primjer, program namijenjen ispunjavanju glavnog cilja Unije u pogledu obnovljive energije trebao bi biti otvoren za sve tehnologije koje odgovaraju definiciji „obnovljivih izvora energije” iz Direktive (EU) 2018/2001 Europskog parlamenta i Vijeća od 11. prosinca 2018. o promicanju uporabe energije iz obnovljivih izvora (SL L 328, 21.12.2018., str. 8.), dok bi program namijenjen ispunjavanju podcilja Unije trebao biti otvoren za sve tehnologije koje mogu pridonijeti ispunjavanju tog podcilja. No države članice mogu i dodatno ograničiti područje primjene svojih mjera potpore, među ostalim na posebne vrste obnovljivih izvora energije, na temelju drugih objektivnih kriterija kao što su oni navedeni u točki 96. podtočkama od (b) do (g).

- (d) ako država članica utvrdi razloge da očekuje da prihvatljivi sektori ili inovativne tehnologije mogu ostvariti dugoročan i troškovno učinkovit doprinos zaštiti okoliša i korjenitoj dekarbonizaciji;
 - (e) ako je potrebna mjera za postizanje diversifikacije nužne da bi se izbjeglo pogoršavanje problema povezanih sa stabilnošću mreže ⁽⁶⁰⁾;
 - (f) ako se može očekivati da će selektivniji pristup dovesti do nižih troškova postizanja zaštite okoliša (na primjer smanjenjem troškova integracije sustava zahvaljujući diversifikaciji, među ostalim u različite obnovljive izvore energije, koja bi mogla uključivati i upravljanje potrošnjom i/ili skladištenje) i/ili manjeg narušavanja tržišnog natjecanja;
 - (g) ako je nakon otvorenog poziva odabran projekt kao dio velikog integriranog prekograničnog projekta koji je zajednički osmislilo nekoliko država članica i kojem je svrha znatno pridonijeti zaštiti okoliša u zajedničkom interesu Unije, ako se u okviru projekta ili primjenjuje inovativna tehnologija koja proizlazi iz aktivnosti istraživanja, razvoja i inovacija korisnika ili drugog subjekta, dok god korisnik stekne prava na upotrebu rezultata prethodnih aktivnosti istraživanja, razvoja i inovacija, ili ako je među prvim korisnicima neke inovativne tehnologije u svojem sektoru.
97. Države članice moraju redovito preispitivati pravila za prihvatljivost, kao i sva s njima povezana pravila kako bi se osiguralo da se razlozi kojima se opravdava ograničenja prihvatljivost nastave primjenjivati tijekom trajanja svakog programa, odnosno kako bi se osiguralo da sva ograničenja prihvatljivosti mogu i dalje biti opravdana kada se razvijaju nove tehnologije ili pristupi ili kada postane dostupna veća količina podataka.

4.1.3.4 Javno savjetovanje

98. Odjeljak 4.1.3.4. primjenjuje se od 1. srpnja 2023.
99. Prije prijave potpore, osim u opravdanim iznimnim okolnostima, države članice moraju se javno savjetovati o učincima na tržišno natjecanje i proporcionalnosti mjera koje se prijavljuju u skladu s ovim odjeljkom. Obveza savjetovanja ne primjenjuje se na izmjene već odobrenih mjera kojima se ne mijenja njihovo područje primjene ili prihvatljivost odnosno kojima se njihovo trajanje ne produljuje na razdoblje dulje od 10 godina od objave prvotne odluke Komisije o usklađenosti potpora, kao ni na slučajeve iz točke 100. Kako bi se utvrdilo je li mjera opravdana uzimajući u obzir kriterije iz ovih Smjernica, potrebno je provesti javno savjetovanje kako je navedeno u nastavku ⁽⁶¹⁾:
- (a) za mjere u okviru kojih procijenjena prosječna godišnja potpora koja se dodjeljuje iznosi najmanje 150 milijuna EUR godišnje, javno savjetovanje u trajanju od najmanje šest tjedana koje obuhvaća sljedeće teme:
 - i. prihvatljivost;
 - ii. metodu i procjenu subvencije po toni izbjegnutih emisija ekvivalenta CO₂ ⁽⁶²⁾ (po projektu ili referentnom projektu);
 - iii. predloženu uporabu i opseg konkurentnih natječajnih postupaka i sve predložene iznimke;

⁽⁶⁰⁾ U slučaju koji uključuje regionalnu potporu država članica trebala bi dokazati da pomoćne usluge i pravila o redispčiranju omogućuju učinkovito uključivanje obnovljivih izvora energije, skladištenje i upravljanje potrošnjom, prema potrebi, te nagrađivanje odluka o lokaciji i tehnologiji kojima se podupire stabilnost mreže u skladu s Uredbom (EU) 2019/943 i Direktivom (EU) 2019/944. Ako država članica utvrdi problem sa sigurnošću opskrbe na lokalnoj razini koji se ne može riješiti u srednjoročnom razdoblju (npr. u roku od pet do deset godina) poboljšanjima modela tržišta ili dostatnim jačanjem mreže, trebalo bi osmisliti i ocijeniti mjeru za rješavanje tog problema u skladu s odjeljkom 4.8.

⁽⁶¹⁾ Države članice mogu se u pogledu tih zahtjeva osloniti na postojeće nacionalne postupke savjetovanja. Sve dok su savjetovanjem obuhvaćene točke navedene u ovim Smjernicama i ono traje koliko je potrebno, nema potrebe za zasebnim savjetovanjem. Zasebno savjetovanje ne mora biti potrebno u slučajevima iz točke 96. podtočke (g).

⁽⁶²⁾ Ekvivalent CO₂ (CO₂e) mjerna je jedinica koja se upotrebljava za usporedbu emisija različitih stakleničkih plinova na temelju njihova potencijala globalnog zagrijavanja pretvaranjem količina drugih plinova u ekvivalentnu količinu ugljikova dioksida s istim potencijalom globalnog zagrijavanja.

- iv. glavne parametre za postupak dodjele potpore ⁽⁶³⁾, uključujući omogućivanje tržišnog natjecanja među različitim vrstama korisnika ⁽⁶⁴⁾;
 - v. glavne pretpostavke na kojima se temelji mjerenje upotrijebljeno za dokazivanje učinka poticaja, nužnosti i proporcionalnosti;
 - vi. ako se mogu podupirati nova ulaganja u proizvodnju ili industrijsku proizvodnju koje se temelje na prirodnom plinu, predložene zaštitne mjere kako bi se osigurala spojivost s klimatskim ciljevima Unije (vidjeti točku 129.);
- (b) za mjere u okviru kojih procijenjena prosječna godišnja potpora koja se dodjeljuje iznosi manje od 150 milijuna EUR godišnje, javno savjetovanje u trajanju od najmanje četiri tjedna koje obuhvaća sljedeće teme:
- i. prihvatljivost;
 - ii. predloženu uporabu i opseg konkurentnih natječajnih postupaka i sve predložene iznimke;
 - iii. ako se mogu podupirati nova ulaganja u proizvodnju ili industrijsku proizvodnju koje se temelje na prirodnom plinu, predložene zaštitne mjere kako bi se osigurala spojivost s klimatskim ciljevima Unije (vidjeti točku 129.);
100. Javno savjetovanje nije potrebno za mjere obuhvaćene točkom 99. podtočkom (b) ako se primjenjuju konkurentni natječajni postupci, a mjerom se ne podupiru ulaganja u proizvodnju energije, proizvodnju ili druge djelatnosti koje se temelje na fosilnim gorivima.
101. Upitnici za savjetovanje moraju se objaviti na javnim internetskim stranicama. Države članice moraju objaviti odgovor na savjetovanje u kojem se sažimaju i komentiraju primljene informacije. U odgovoru bi trebalo objasniti kako su mogući negativni učinci na tržišno natjecanje svedeni na najmanju moguću mjeru područjem primjene ili prihvatljivošću predložene mjere. Države članice u okviru prijave mjera potpore u skladu s ovim odjeljkom moraju navesti poveznicu na svoj odgovor na savjetovanje.
102. U iznimnim i opravdanim slučajevima Komisija može razmotriti alternativne metode savjetovanja pod uvjetom da se pri (daljnjoj) provedbi potpore uzmu u obzir stajališta zainteresiranih strana. U takvim slučajevima alternativne metode možda će se morati kombinirati s korektivnim mjerama kako bi se mogući narušavajući učinci mjere sveli na najmanju moguću mjeru.

4.1.3.5 Proporcionalnost

103. Potpore za smanjenje emisija stakleničkih plinova općenito bi se trebale dodjeljivati putem konkurentnog natječajnog postupka kako je opisano u točkama 49. i 50. kako bi se ciljevi mjere ⁽⁶⁵⁾ mogli postići na proporcionalan način kojim se narušavanje tržišnog natjecanja i trgovine svodi na najmanju moguću mjeru. Proračun ili količina povezani s natječajnim postupkom obvezujuće su ograničenje jer se može očekivati da neće svi ponuditelji primiti potporu, da je očekivani broj ponuditelja dovoljan za osiguravanje učinkovitog tržišnog natjecanja te da se natječajni postupci s premalim brojem ponuda tijekom provedbe programa ili, ako to nije moguće, čim je to primjereno ispravljaju kako bi se ponovno uspostavilo učinkovito tržišno natjecanje u budućim natječajnim postupcima ⁽⁶⁶⁾.

⁽⁶³⁾ Na primjer vrijeme između natječajnog postupka i razdoblja isporuke, pravila za podnošenje ponude, pravila o određivanju cijena.

⁽⁶⁴⁾ Na primjer u slučaju različitog trajanja ugovora, različitih metodologija za izračun iznosa prihvatljivog kapaciteta/proizvodnje različitih tehnologija, različitih metodologija za izračun ili plaćanje subvencija.

⁽⁶⁵⁾ Na primjer, postizanje ciljeva država članica u pogledu dekarbonizacije.

⁽⁶⁶⁾ Takvo obvezujuće ograničenje može se postići na različite komplementarne načine, uključujući mjere za ublažavanje mogućih ograničenja na strani ponude, prilagodbu obujma kako bi odražavao vjerojatnu raspoloživu količinu u određenom trenutku i/ili izmjenu drugih značajki natječajnog postupka (na primjer kriterija prihvatljivosti za sudjelovanje), kako bi se cilj mjere (na primjer, ciljevi država članica u pogledu dekarbonizacije) postigao na proporcionalan način kojim se narušavanje tržišnog natjecanja i trgovine svodi na najmanju moguću mjeru. Dok god osiguravaju proporcionalnost i konkurentnost, države članice u obzir mogu uzeti i legitimna očekivanja ulagača.

104. Natječajni bi postupak u načelu trebao biti otvoren svim korisnicima koji ispunjavaju uvjete kako bi se omogućila troškovno učinkovita dodjela potpora i smanjilo narušavanje tržišnog natjecanja. No natječajni postupak može se ograničiti na jednu ili više posebnih kategorija korisnika ako se dostave dokazi, uključujući sve relevantne dokaze prikupljene u okviru javnog savjetovanja, iz kojih je na primjer vidljivo sljedeće:
- (a) jedan postupak otvoren svim korisnicima koji ispunjavaju uvjete doveo bi do rezultata koji nije optimalan ili ne bi omogućio postizanje ciljeva mjere; to se obrazloženje može odnositi na kriterije iz točke 96.;
 - (b) razine ponuda koje se očekuju od različitih kategorija korisnika znatno se razlikuju (to bi općenito bio slučaj ako se očekivane razine konkurentnih ponuda, utvrđene analizom koja se zahtijeva točkom 90., razlikuju za više od 10 %); u tom se slučaju mogu provesti zasebni konkurentni natječajni postupci tako da se kategorije korisnika sa sličnim troškovima međusobno natječu.
105. Ako država članica primjenjuje izuzeća iz točke 104. podtočke (b) za program koji će trajati dulje od tri godine, u okviru analize koja se zahtijeva točkom 92. trebalo bi razmotriti i mogu li se ta izuzeća i dalje primjenjivati. Točnije, države članice moraju potvrditi da će se takvi programi s vremenom prilagođavati kako bi tehnologije za koje bi se ponude trebale razlikovati za manje od 10 % bile predmet istog konkurentnog natječajnog postupka. Slično tomu, države članice mogu organizirati zasebne natječaje ako iz ažurirane analize na temelju točke 92. proizlazi da se troškovi razlikuju toliko da je razlika u ponudama veća od 10 %.
106. Ako analiza koja se zahtijeva točkom 90. pokaže da bi mogla postojati znatna razlika među razinama ponuda koje se očekuju od različitih kategorija korisnika, države članice trebale bi razmotriti rizik od prekomjerne naknade za jeftinije tehnologije. Komisija će i to uzeti u obzir u svojoj procjeni. Možda će biti potrebno uvesti gornje granice za ponude kako bi se ograničila najviša ponuda pojedinačnih ponuditelja u određenim kategorijama. Eventualne gornje granice za ponude treba obrazložiti s obzirom na mjerenje za referentne projekte iz točaka 51., 52. i 53.
107. Izuzeća od zahtjeva da se potpore dodjeljuju i da se razina potpore određuje u okviru konkurentnog natječajnog postupka mogu se opravdati ako su dostavljeni dokazi, uključujući dokaze prikupljene u okviru javnog savjetovanja, za jedno od sljedećeg:
- (a) nema dovoljno potencijalne ponude ili potencijalnih ponuditelja da bi se osiguralo tržišno natjecanje; u tom slučaju država članica prema potrebi mora dokazati da nije moguće povećati tržišno natjecanje smanjenjem proračuna ili olakšavanjem sudjelovanja u natječajnom postupku (na primjer utvrđivanjem dodatnog zemljišta za izgradnju ili prilagodbom pretkvalifikacijskih zahtjeva);
 - (b) korisnici su mali projekti definirani kako slijedi:
 - i. za projekte proizvodnje ili skladištenja električne energije – projekti instaliranog kapaciteta od 1 MW ili manje;
 - ii. za potrošnju električne energije – projekti s najvećom potražnjom od 1 MW ili manje;
 - iii. za tehnologije proizvodnje toplinske energije i plina – projekti instaliranog kapaciteta od 1 MW ili manje odnosno ekvivalentnog kapaciteta;
 - iv. za projekte u stopostotnom vlasništvu MSP-ova ili projekte zajednice obnovljive energije instaliranog kapaciteta ili maksimalne potražnje od 6 MW ili manje;
 - v. za projekte u stopostotnom vlasništvu malih poduzeća i mikropoduzeća ili zajednica obnovljive energije samo za proizvodnju energije iz vjetra koji imaju instalirani kapacitet od 18 MW ili manje;
 - vi. za mjere energetske učinkovitosti koje ne uključuju proizvodnju energije u korist MSP-ova, gdje korisnici primaju manje od 300 000 EUR po projektu.
 - (c) pojedinačni projekti ispunjavaju sljedeća dva uvjeta:
 - i. projekt je odabran nakon otvorenog poziva kao dio velikog integriranog prekograničnog projekta koji je zajednički osmislilo nekoliko država članica i kojem je svrha znatno pridonijeti zaštiti okoliša u zajedničkom interesu Unije;

- ii. u okviru projekta se ili primjenjuje inovativna tehnologija koja proizlazi iz aktivnosti istraživanja, razvoja i inovacija korisnika ili drugog subjekta, dok god korisnik stekne prava na upotrebu rezultata prethodnih aktivnosti istraživanja, razvoja i inovacija, ili je među prvim korisnicima neke inovativne tehnologije u svojem sektoru.
108. Kako bi utvrdile iznos potpore i dodijelile potporu, države članice mogu upotrebljavati i konkurentne programe certifikata ili obveza dobavljača pod sljedećim uvjetima:
- (a) potražnja utvrđena u okviru programa niža je od potencijalne ponude;
 - (b) iznos otkupa ili kazne koji se primjenjuje na potrošača ili dobavljača koji nije kupio potreban broj certifikata (odnosno cijena koja odgovara najvišem iznosu koji bi bio plaćen za potporu) utvrđen je na dovoljno visokoj razini da bi se potaknulo ispunjavanje obveze. No iznos penala trebao bi se temeljiti na mjerenju iz točaka 51., 52. i 53. kako bi se izbjeglo da pretjerano visoka razina dovede do prekomjerne naknade;
 - (c) ako programi uključuju potporu za biogoriva, tekuća biogoriva i goriva iz biomase, države članice radi izbjegavanja prekomjerne naknade moraju uzeti u obzir informacije o već primljenoj potpori iz dokumentacije o sustavu masene bilance na temelju članka 30. Direktive (EU) 2018/2001.
109. Države članice mogu osmisliti i programe potpore usmjerene na dekarbonizaciju ili energetske učinkovitost u obliku smanjenja poreza ili parafiskalnih davanja, kao što su davanja kojima se financiraju ciljevi politike zaštite okoliša. Provedba konkurentnog natječajnog postupka nije obvezna za takve programe. No takve se potpore u načelu moraju dodijeliti na isti način svim poduzetnicima koji ispunjavaju uvjete, koji posluju u istom sektoru gospodarske djelatnosti i koji su u istoj ili sličnoj činjeničnoj situaciji s obzirom na ciljeve mjere potpore. Država članica koja podnosi prijavu mora uspostaviti godišnji mehanizam praćenja kako bi provjerila je li potpora i dalje potrebna. Ovaj odjeljak ne obuhvaća smanjenja poreza ili davanja, koja odražavaju osnovne troškove pružanja energije ili povezanih usluga. Na primjer, smanjenja mrežnih naknada ili naknada za financiranje mehanizama za razvoj kapaciteta nisu obuhvaćena ovim odjeljkom.
110. Ako se smanjenjem poreza ili parafiskalnih davanja smanjuju periodični operativni troškovi, iznos potpore ne smije premašiti razliku između troškova projekta ili djelatnosti koja je prihvatljiva za okoliš i protučinjeničnog scenarija koji je manje prihvatljiv za okoliš. Ako projekt ili djelatnost koja je prihvatljivija za okoliš može dovesti do potencijalnih ušteda troškova ili dodatnih prihoda, oni se moraju uzeti u obzir pri utvrđivanju proporcionalnosti potpore.
111. Države članice pri oblikovanju programa potpore moraju uzeti u obzir informacije o već primljenoj potpori iz dokumentacije o sustavu masene bilance na temelju članka 30. Direktive (EU) 2018/2001.
112. Ako se u okviru mjera potpore dodjeljuju koncesije ili druge prednosti, kao što su pravo korištenja zemljišta, morskog dna ili rijeka odnosno pravo povezivanja na infrastrukturu, države članice moraju osigurati da se te koncesije dodjeljuju na temelju objektivnih i transparentnih kriterija povezanih s ciljevima mjere (vidjeti točku 50.).
113. Ako se potpora dodjeljuje u obliku nadređenog zajma pružatelju mjera za poboljšanje energetske učinka na temelju ugovora o energetske učinka, kreditnim instrumentima trebala bi se osigurati znatna stopa sufinanciranja komercijalnih pružatelja usluga financiranja zaduživanjem. Pretpostavlja se da je to slučaj ako ta stopa nije niža od 30 % vrijednosti temeljnog portfelja ugovora o energetske učinka pružatelja. Iznos koji otplaćuje pružatelj mjera za poboljšanje energetske učinka mora biti barem jednak nominalnom iznosu zajma. Ako se potpora dodjeljuje u obliku jamstva, državno jamstvo ne smije premašiti 80 % glavnice temeljnog zajma, a gubitke moraju proporcionalno i pod istim uvjetima snositi kreditna institucija i država. Zajamčeni iznos mora se proporcionalno smanjivati na način da jamstvo nikad ne pokriva više od 80 % neotplaćenog zajma. Državni zajam ili jamstvo pružatelju mjera za poboljšanje energetske učinka mora biti ograničeno na najviše 10 godina.

4.1.4 Izbjegavanje nepotrebnih negativnih učinaka na tržišno natjecanje i trgovinu te uravnoteženje

114. Osim točke 70., odjeljci 3.2.2. i 3.3. ne primjenjuju se na mjere za smanjenje emisija stakleničkih plinova.
115. Ova se točka primjenjuje od 1. srpnja 2023. Subvencija po toni izbjegnutih emisija ekvivalenta CO₂ mora se procijeniti za svaki projekt ili, u slučaju programa, svaki referentni projekt te se moraju dostaviti pretpostavke i metodologija za taj izračun. U mjeri u kojoj je to moguće, tom bi se procjenom trebalo utvrditi koliko su se neto emisije iz tih djelatnosti smanjile, uzimajući u obzir emisije nastale ili smanjene tijekom životnog ciklusa. Osim toga, trebalo bi razmotriti kratkoročne i dugoročne interakcije sa svim drugim relevantnim politikama ili mjerama, uključujući sustav Unije za trgovanje emisijama. Da bi se omogućila usporedba troškova različitih mjera za zaštitu okoliša, metodologija bi u načelu trebala biti slična za sve mjere koje promiče pojedina država članica ⁽⁶⁷⁾.
116. Kako bi se ostvarili pozitivni učinci na okoliš povezani s dekarbonizacijom, potporama se emisije ne smiju samo premješati iz jednog sektora u drugi, već se njima mora postići opće smanjenje emisija stakleničkih plinova.
117. Kako bi se izbjegao rizik od dvostrukih subvencija i osigurala provjera smanjenja emisija stakleničkih plinova, potporama za dekarbonizaciju industrijskih djelatnosti moraju se smanjiti emisije koje izravno proizlaze iz te industrijske djelatnosti. Potporama za poboljšanje energetske učinkovitosti industrijskih djelatnosti mora se poboljšati energetska učinkovitost djelatnosti korisnika.
118. Odstupajući od zahtjeva iz zadnje rečenice točke 117., za poboljšanja energetske učinkovitosti industrijskih djelatnosti može se upotrijebiti potpora dodijeljena za olakšavanje sklapanja ugovora o energetskom učinku.
119. Ako potpora za olakšavanje sklapanja ugovora o energetskom učinku nije dodijeljena na temelju konkurentnog natječajnog postupka, državne potpore moraju se u načelu dodijeliti na isti način svim poduzetnicima koji ispunjavaju uvjete, koji posluju u istom sektoru gospodarske djelatnosti i koji su u istoj ili sličnoj činjeničnoj situaciji s obzirom na ciljeve mjere potpore.
120. Kako bi se izbjeglo dodjeljivanje proračunskih sredstava projektima koji se ne provode, čime bi se mogao blokirati ulazak novih subjekata na tržište, države članice moraju dokazati da će se poduzeti razumne mjere kako bi se osiguralo da će se projekti kojima je dodijeljena potpora doista razviti, na primjer postavljanjem jasnih rokova za provedbu projekta, provjerom izvedivosti projekta u okviru pretkvalifikacije za primanje potpore, zahtijevanjem da sudionici plaćaju dodatna jamstva ili praćenjem razvoja i izgradnje projekta. No države članice mogu odobriti veću razinu fleksibilnosti u vezi s pretkvalifikacijskim zahtjevima za projekte koje su razvili MSP-ovi ili zajednice obnovljive energije ili koji su u njihovu stopostotnom vlasništvu kako bi se smanjile prepreke za njihovo sudjelovanje ⁽⁶⁸⁾.

⁽⁶⁷⁾ Načela za izračun smanjenja emisija stakleničkih plinova koja se primjenjuju za Inovacijski fond EU-a korisna su referentna točka i dostupna su na: https://ec.europa.eu/info/funding-tenders/opportunities/docs/2021-2027/innovfund/wp-call/2021/call-annex_c_innovfund-lsc-2021_en.pdf. No ako se električna energija upotrebljava kao ulazni resurs, u upotrijebljenoj metodologiji moraju se uzeti u obzir emisije nastale proizvodnjom te električne energije. Države članice mogu, ali ne moraju, upotrijebiti razinu subvencije po toni izbjegnutih emisija ekvivalenta CO₂ kao kriterij odabira u okviru svojih mjera potpore.

⁽⁶⁸⁾ Osim toga, kako je navedeno u točki 75., Komisija će općenito podržati druge uvjete koje države članice predlože kako bi MSP-ovima i zajednicama obnovljive energije olakšale sudjelovanje u konkurentnim natječajnim postupcima ako pozitivni učinci osiguravanja sudjelovanja i prihvatanja nadmašuju moguće narušavajuće učinke.

121. Potpore za dekarbonizaciju mogu imati različite oblike, uključujući bespovratna sredstva dodijeljena unaprijed i ugovore za isplate potpore koje su u tijeku, kao što su ugovori za kompenzaciju razlike ⁽⁶⁹⁾. Potpore koje pokrivaju troškove koji su uglavnom povezani s poslovanjem, a ne s ulaganjem, trebale bi se upotrebljavati samo ako država članica dokaže da to dovodi do poslovnih odluka koje su prihvatljivije za okoliš.
122. Ako je potpora u prvom redu potrebna za pokrivanje kratkoročnih troškova koji mogu biti varijabilni, kao što su troškovi za gorivo iz biomase ili troškovi ulazne električne energije, i isplaćuje se tijekom razdoblja duljih od jedne godine, države članice trebale bi potvrditi da će se troškovi proizvodnje na kojima se temelji iznos potpore pratiti i da će se iznos potpore ažurirati najmanje jednom godišnje.
123. Potpora mora biti osmišljena tako da se spriječi svako neopravdano narušavanje učinkovitog funkcioniranja tržišta, a posebno da se očuvaju učinkoviti poslovni poticaji i cjenovni signali. Na primjer, korisnici bi trebali ostati izloženi varijacijama cijena i tržišnom riziku ako se time ne ugrožava ostvarivanje cilja potpore. Točnije, korisnike ne bi trebalo poticati da svoju proizvodnju nude po cijenama nižima od svojih graničnih troškova i ne smiju primati potporu za proizvodnju u razdobljima u kojima je tržišna vrijednost te proizvodnje negativna ⁽⁷⁰⁾.
124. Komisija će provesti procjenu na temelju svakog zasebnog slučaja za mjere koje uključuju namjenske infrastrukturne projekte. U svojoj procjeni Komisija će, među ostalim, razmotriti veličinu infrastrukture u odnosu na relevantno tržište, učinak na vjerojatnost dodatnih tržišnih ulaganja, mjeru u kojoj je infrastruktura prvotno namijenjena pojedinačnom korisniku ili skupini korisnika te pitanje postoji li vjerodostojan plan ili čvrsta obveza za povezivanje na širu mrežu, trajanje svih odstupanja ili izuzeća od zakonodavstva o unutarnjem tržištu, strukturu relevantnog tržišta i položaj korisnikâ na tom tržištu.
125. Na primjer, ako infrastruktura prvotno povezuje samo ograničen broj korisnika, učinak narušavanja može se ublažiti ako je dio plana razvoj šire mreže Unije na temelju sljedećih kriterija:
- (a) račune za infrastrukturu treba voditi odvojeno od svih drugih djelatnosti, a troškovi pristupa i uporabe trebali bi biti transparentni;
 - (b) ako se time ne ugrožava ostvarivanje cilja potpore, potpore bi trebale podlijegati obvezama otvaranja infrastrukture ⁽⁷¹⁾ trećim osobama po poštenim, razumnim i nediskriminirajućim uvjetima (uključujući javne pozive na podnošenje zahtjeva za priključenje pod jednakim uvjetima);
 - (c) prednost koju imaju korisnici dok se ne ostvari takav širi razvoj možda će se morati nadoknaditi, na primjer doprinosom daljnjem proširenju mreže;
 - (d) prednost koju ostvaruju posebni korisnici možda će se trebati ograničiti i/ili dijeliti s drugim sudionicima.
126. Kako se ne bi ugrozio cilj mjere ili drugi ciljevi Unije u području zaštite okoliša, ne smiju se davati poticaji za proizvodnju energije koja bi zamijenila oblike energije koji manje onečišćuju. Na primjer, ako se podupire kogeneracija na temelju neobnovljivih izvora ili proizvodnja energije iz biomase, ti projekti, ako je to moguće, ne smiju primati poticaje za proizvodnju električne ili toplinske energije u vrijeme kad bi to značilo ograničavanje obnovljivih izvora energije koji ne onečišćuju zrak.

⁽⁶⁹⁾ Ugovori za kompenzaciju razlike daju korisniku pravo na plaćanje koje je jednako razlici između fiksne „izvršne” cijene i referentne cijene, kao što je tržišna cijena, po jedinici proizvodnje. Posljednjih godina upotrebljavaju se za mjere za proizvodnju električne energije, ali mogli bi uključivati i referentnu cijenu povezanu sa sustavom trgovanja emisijama, odnosno ugovore za kompenzaciju razlike u odnosu na ugljik. Takvi ugovori o kompenzaciji razlike u odnosu na ugljik mogu biti koristan alat za uvođenje inovativnih tehnologija koje će možda biti nužne za dekarbonizaciju industrije. Ugovori za kompenzaciju razlike mogu uključivati i povrate korisnika poreznim obveznicima ili potrošačima za razdoblja u kojima referentna cijena premašuje izvršnu cijenu.

⁽⁷⁰⁾ Mala postrojenja za proizvodnju obnovljive električne energije mogu imati korist od izravne zaštite cijena koja pokriva sve troškove rada i od njih se ne zahtijeva da prodaju električnu energiju na tržištu, u skladu s izuzećem iz članka 4. stavka 3. Direktive (EU) 2018/2001. Postrojenja će se smatrati malim postrojenjima ako je njihov kapacitet ispod primjenjivog praga iz članka 5. Uredbe (EU) 2019/943.

⁽⁷¹⁾ To se odnosi na popis imovine iz točke 19. podtočke (36).

127. Potporama za smanjenje emisija ugljikova dioksida može se neopravdano narušiti tržišno natjecanje ako se njima istiskuju ulaganja u čišća alternativna rješenja koja su već dostupna na tržištu ili ako se stvara ovisnost o određenim tehnologijama, čime se sprječavaju širi razvoj tržišta za čišća rješenja i njihova uporaba. Komisija će stoga potvrditi i da se mjerom potpore ne potiče niti se produljuje potrošnja fosilnih goriva i energije⁽⁷²⁾, čime bi se otežao razvoj čišćih alternativnih rješenja i znatno smanjila ukupna korist tog ulaganja za okoliš. Države članice trebale bi objasniti kako namjeravaju izbjeći taj rizik, a jedna je mogućnost preuzimanje obveze uporabe uglavnom obnovljivih ili niskougljičnih goriva ili postupnog ukidanja fosilnih goriva.
128. Komisija smatra da određene mjere potpore imaju negativne učinke na tržišno natjecanje i trgovinu za koje nije vjerojatno da će se nadoknaditi. Točnije, određene mjere potpore mogu pogoršati tržišne nedostatke i stvoriti neučinkovitosti na štetu potrošača i društvene dobrobiti. Na primjer, mjerama kojima se potiču nova ulaganja u proizvodnju energije ili industrijsku proizvodnju na temelju fosilnih goriva koja najviše onečišćuju, kao što su ugljen, dizel, lignit, nafta, treset i naftni škrljevac, povećavaju se negativni vanjski učinci na okoliš na tržištu. S obzirom na nespojivost tih goriva s klimatskim ciljevima Unije neće se smatrati da te mjere imaju pozitivne učinke na okoliš.
129. Slično tome, u usporedbi s alternativnim ulaganjima, mjerama kojima se potiču nova ulaganja u proizvodnju energije ili industrijsku proizvodnju na temelju prirodnog plina mogle bi se kratkoročno smanjiti emisije stakleničkih plinova i drugih onečišćivača, ali dugoročno pogoršati negativni vanjski učinci na okoliš. Da bi se za ulaganja u prirodni plin moglo smatrati da imaju pozitivne učinke na okoliš, države članice moraju objasniti kako će osigurati da se ulaganjem pridonosi postizanju klimatskog cilja Unije do 2030. i cilja klimatske neutralnosti do 2050. Države članice osobito moraju objasniti kako će se izbjeći ovisnost o proizvodnji energije iz plina ili opremi za proizvodnju na plin. Na primjer, ta se metoda može temeljiti na nacionalnom planu dekarbonizacije s obvezujućim ciljevima i/ili može uključivati obveze korisnika da provodi tehnologije dekarbonizacije kao što su hvatanje, skladištenje i uporaba ugljika, da zamijeni prirodni plin obnovljivim odnosno niskougljičnim plinom ili da zatvori postrojenje u roku koji je u skladu s klimatskim ciljevima Unije. Obveze bi trebale uključivati najmanje jednu vjerodostojnu ključnu etapu u smanjenju emisija kako bi se postigla klimatska neutralnost do 2050.
130. Proizvodnja biogoriva iz kultura za proizvodnju hrane i hrane za životinje može povećati potražnju za zemljištem i dovesti do proširenja poljoprivrednog zemljišta na područja s velikim zalihama ugljika kao što su šume, močvarna zemljišta i tresetišta, što bi prouzročilo dodatne emisije stakleničkih plinova. Zbog toga se Direktivom (EU) 2018/2001 ograničava količina biogoriva, tekućih biogoriva i goriva iz biomase proizvedenih iz kultura za proizvodnju hrane i hrane za životinje za koja se smatra da pridonose ciljevima u pogledu obnovljive energije. Komisija smatra da se određenim mjerama potpore mogu pojačati neizravni negativni vanjski učinci. Komisija će stoga u načelu smatrati da državne potpore za biogoriva, tekuća biogoriva, bioplin i goriva iz biomase koje premašuju gornje granice kojima se utvrđuje njihova prihvatljivost za izračun konačne bruto potrošnje energije iz obnovljivih izvora u predmetnoj državi članici u skladu s člankom 26. Direktive (EU) 2018/2001 vjerojatno neće proizvesti pozitivne učinke koji nadmašuju negativne učinke mjere.
131. Ako se utvrde rizici od dodatnog narušavanja tržišnog natjecanja ili ako su mjere posebno nove ili složene, Komisija može odrediti da se primjenjuju uvjeti utvrđeni u točki 76.
132. Za pojedinačne mjere potpore ili programe potpore namijenjene posebno ograničenom broju korisnika ili već pozicioniranom korisniku države članice trebale bi osim toga dokazati da predložena mjera potpore neće dovesti do narušavanja tržišnog natjecanja, na primjer povećanjem tržišne snage. Čak i kad potpora ne uvećava tržišnu snagu izravno, može neizravno dovesti do toga odvracanjem postojećih konkurenata od širenja, poticanjem njihova izlaska s tržišta ili odvracanjem novih konkurenata od ulaska na tržište. Pri ocjeni negativnih učinaka tih mjera potpore Komisija će svoju analizu usmjeriti na predvidljivi učinak koji bi potpora mogla imati na tržišno natjecanje među poduzetnicima na predmetnom tržištu proizvoda te prema potrebi na uzlaznim i silaznim tržištima, kao i na rizik od prekomjernih kapaciteta. Komisija će ocijeniti i moguće negativne učinke na trgovinu, uključujući rizik od utrke u subvencijama među državama članicama, do koje posebno može doći s obzirom na odabir lokacije.

⁽⁷²⁾ Uključujući niskougljična goriva iz neobnovljivih izvora i nositelje energije koji ne emitiraju iz ispušne cijevi, ali nastaju u postupku s visokim emisijama ugljika.

133. Ako se potpora dodjeljuje bez konkurentnog natječajnog postupka i mjera koristi posebno ograničenom broju korisnika ili pozicioniranom korisniku, Komisija može od države članice tražiti da se pobrine za to da korisnik širi znanje i iskustvo stečeno na temelju projekta za koji je dodijeljena potpora kako bi se ubrzalo uvođenje uspješno dokazanih tehnologija.

134. Ako su ispunjeni svi ostali uvjeti spojivosti, Komisija će u pravilu zaključiti da je bilanca za mjere dekarbonizacije pozitivna (odnosno da pozitivni učinci nadmašuju narušavanje unutarnjeg tržišta) s obzirom na njihov doprinos ublažavanju klimatskih promjena, utvrđenom kao okolišni cilj u Uredbi (EU) 2020/852 i/ili s obzirom na njihov doprinos ispunjavanju energetske i klimatske ciljeva Unije, pod uvjetom da ne postoje očite naznake neusklađenosti s načelom „ne nanosi bitnu štetu” (⁷³). Ako prethodno navedena pretpostavka nije primjenjiva, Komisija će ocijeniti nadmašuju li, općenito gledajući, pozitivni učinci (uključujući usklađenost s točkama u odjeljku 4.1.4. i svim obvezama preuzetima na temelju točke 129.) negativne učinke na unutarnjem tržištu.

4.2 **Potpore za poboljšanje energetske svojstava zgrada i njihove učinkovitosti u zaštiti okoliša**

4.2.1 *Obrazloženje potpore*

135. Mjerama za poboljšanje energetske svojstava zgrada i njihove učinkovitosti u zaštiti okoliša nastoje se suzbiti negativni vanjski učinci stvaranjem pojedinačnih poticaja za postizanje ciljeva uštede energije i smanjenja emisija stakleničkih plinova i onečišćivača zraka. Osim općih tržišnih nedostataka utvrđenih u poglavlju 3., u području energetske svojstava zgrada i njihove učinkovitosti u zaštiti okoliša mogu se pojaviti i posebni tržišni nedostaci. Na primjer, kad se razmatra obnova zgrada, korist od mjera energetske svojstava i učinkovitosti u zaštiti okoliša obično ne ostvaruje samo vlasnik zgrade, koji u načelu snosi troškove obnove, već i stanari. Komisija stoga smatra da bi državne potpore mogle biti potrebne za promicanje ulaganja usmjerenih na poboljšanje energetske svojstava zgrada i njihove učinkovitosti u zaštiti okoliša.

4.2.2 *Područje primjene i djelatnosti koje se podupiru*

136. Potpore se mogu dodijeliti za poboljšanje energetske učinkovitosti zgrada.

137. Te se potpore mogu kombinirati s potporama za bilo koju od sljedećih mjera ili sve njih:

- (a) postavljanje integriranih postrojenja za proizvodnju električne energije, grijanja ili hlađenja iz obnovljivih izvora na lokaciji;
- (b) postavljanje opreme za skladištenje energije proizvedene u postrojenjima za proizvodnju energije iz obnovljivih izvora na lokaciji;
- (c) izgradnju i postavljanje infrastrukture za punjenje za korisnike zgrade i povezane infrastrukture, kao što je postavljanje kablova, ako se parkirališta nalaze u zgradi ili neposredno uz zgradu;
- (d) ugradnju opreme za digitalizaciju sustava upravljanja okolišem i energijom zgrade, osobito za povećanje njezine pripremljenosti za pametne tehnologije, uključujući pasivno interno ožičenje ili strukturirano postavljanje kablova za podatkovne mreže i pomoćni dio pasivne mreže na posjedu na kojem se zgrada nalazi, ali isključujući ožičenje ili kablove za podatkovne mreže izvan posjeda;
- (e) ostala ulaganja kojima se poboljšavaju energetska svojstva zgrade ili njezina učinkovitost u zaštiti okoliša, uključujući ulaganja u zelene krovove i opremu za uporabu kišnice.

(⁷³) Za mjere koje su istovjetne mjerama u okviru planova za oporavak i otpornost koje je odobrilo Vijeće smatra se da su usklađene s načelom „ne nanosi bitnu štetu” jer je to već provjereno.

138. Potpore se mogu dodijeliti i za poboljšanje energetske učinkovitosti opreme za grijanje ili hlađenje u zgradi. Potpore za opremu za grijanje ili hlađenje koja je izravno povezana sa sustavima centraliziranog grijanja i hlađenja ocijenit će se na temelju uvjeta koji se primjenjuju na potpore za centralizirano grijanje i hlađenje utvrđene u odjeljku 4.10. Potpore za poboljšanje energetske učinkovitosti proizvodnih procesa i opreme za proizvodnju energije koja se upotrebljava za pogon strojeva ocijenit će se na temelju uvjeta koji se primjenjuju na potpore za smanjenje i uklanjanje emisija stakleničkih plinova utvrđene u odjeljku 4.1.
139. Potpora mora potaknuti sljedeće:
- (a) kad riječ o obnovi postojećih zgrada, poboljšanja energetske svojstava koja dovode do smanjenja potražnje za primarnom energijom za najmanje 20 % u usporedbi sa stanjem prije ulaganja ili, ako je poboljšanje dio postupne obnove, smanjenja potražnje za primarnom energijom za najmanje 30 % u usporedbi sa stanjem prije ulaganja, u razdoblju od pet godina;
 - (b) kad je riječ o mjerama obnove koje se odnose na ugradnju ili zamjenu samo jedne vrste dijela zgrade ⁽⁷⁴⁾ u smislu članka 2. točke 9. Direktive 2010/31/EZ, smanjenje potražnje za primarnom energijom za najmanje 10 % u usporedbi sa stanjem prije ulaganja, pod uvjetom da država članica dokaže da mjera na razini programa ukupno ima znatan učinak na smanjenje potražnje za primarnom energijom;
 - (c) kad je riječ o novim zgradama, poboljšanja energetske svojstava koja dovode do smanjenja potražnje za primarnom energijom za najmanje 10 % u usporedbi s pragom utvrđenim za zahtjeve za zgrade gotovo nulte energije u nacionalnim mjerama za provedbu Direktive 2010/31/EU.
140. Potpore za poboljšanje energetske svojstava zgrada mogu se dodijeliti i MSP-ovima i malim poduzećima srednje tržišne kapitalizacije koji su pružatelji mjera za poboljšanje energetske učinkovitosti radi lakšeg sklapanja ugovora o energetske učinkovitosti u smislu članka 2. točke 27. Direktive 2012/27/EU.

4.2.3 Učinak poticaja

141. Uz zahtjeve utvrđene u odjeljku 3.1.2. primjenjuju se i zahtjevi utvrđeni u točkama 142. i 143.
142. Komisija smatra da potpore projektima s razdobljem povrata ⁽⁷⁵⁾ kraćim od pet godina u načelu nemaju učinak poticaja. No država članica može dostaviti dokaze o tome da je potpora potrebna kao poticaj za promjenu ponašanja, čak i u slučaju projekata s kraćim razdobljem povrata.
143. Ako se na temelju prava Unije za poduzetnike utvrde minimalni standardi u pogledu energetske svojstava koji se smatraju normama Unije, smatrat će se da potpora za sva potrebna ulaganja koja omogućuju poduzetnicima da zadovolje te standarde ima učinak poticaja, pod uvjetom da je potpora dodijeljena prije no što su zahtjevi postali obvezujući za predmetnog poduzetnika ⁽⁷⁶⁾. Država članica mora osigurati da korisnici dostave detaljan plan i vremenski raspored obnove iz kojeg je vidljivo da je obnova za koju je dodijeljena potpora dostatna barem za usklađivanje zgrade s tim minimalnim standardima u pogledu energetske svojstava.

4.2.4 Svođenje narušavanja tržišnog natjecanja i trgovine na najmanju moguću mjeru

4.2.4.1 Primjerenost

144. Uz zahtjeve utvrđene u odjeljku 3.2.1.2. primjenjuje se i zahtjev utvrđen u točki 145.

⁽⁷⁴⁾ Takva bi ulaganja, primjerice, mogla biti usmjerena na zamjenu prozora ili kotlova u zgradi ili na izolaciju zidova.

⁽⁷⁵⁾ Razdoblje povrata odnosi se na vrijeme potrebno da bi se ostvario povrat troškova ulaganja (bez potpore).

⁽⁷⁶⁾ Taj se uvjet primjenjuje kad god se potpore dodjeljuju poduzetnicima kako bi mogli ispuniti minimalne norme u pogledu energetske svojstava koje se smatraju normama Unije prije nego što postanu obvezne za predmetnog poduzetnika, neovisno o tome postoje li norme Unije koje su već na snazi.

145. Potpore za olakšavanje sklapanja ugovora o energetskom učinku mogu biti u obliku zajma ili jamstva pružatelju mjera za poboljšanje energetskih svojstava u okviru ugovora o energetskom učinku ili se sastojati od financijskog proizvoda namijenjenog financiranju pružatelja mjera (na primjer faktoring ili forfaitiranje).

4.2.4.2 Proporcionalnost

146. Prihvatljivi troškovi su troškovi ulaganja koji su izravno povezani s postizanjem više razine energetskih svojstava ili učinkovitosti u zaštiti okoliša.
147. Intenzitet potpore ne smije premašiti 30 % prihvatljivih troškova za mjere iz točke 139. podtočaka (a) i (c). Za mjere navedene u točki 139. podtočki (b) intenzitet potpore ne smije premašiti 25 %. Ako je manje od 18 mjeseci prije stupanja normi Unije na snagu dodijeljena potpora za ulaganja koja poduzetnicima omogućuju da zadovolje minimalne standarde u pogledu energetskih svojstava koji se smatraju normama Unije, intenziteti potpore ne smiju premašiti 20 % prihvatljivih troškova za mjere navedene u točki 139. podtočkama (a) i (c), ili 15 % prihvatljivih troškova za mjere navedene u točki 139. podtočki (b).
148. Kad je riječ o potporama koje se dodjeljuju za poboljšanje energetskih svojstava postojećih zgrada, intenzitet potpore može se povećati za 15 postotnih bodova ako poboljšanja energetskih svojstava dovode do smanjenja potražnje za primarnom energijom za najmanje 40 %. No to povećanje intenziteta potpore ne primjenjuje se ako se projektom, iako dovodi do smanjenja potražnje za primarnom energijom za najmanje 40 %, ne poboljšaju energetska svojstva zgrade u mjeri u kojoj bi se premašila razina utvrđena u okviru minimalnih standarda u pogledu energetskih svojstava koji se smatraju normama Unije, a koji stupaju na snagu za manje od 18 mjeseci.
149. Intenzitet potpore može se povećati za 20 postotnih bodova za potpore koje se dodjeljuju malim poduzećima ili za 10 postotnih bodova za potpore koje se dodjeljuju srednjim poduzećima.
150. Intenzitet potpore može se povećati za 15 postotnih bodova za ulaganja u potpomognutim područjima koja ispunjavaju uvjete iz članka 107. stavka 3. točke (a) Ugovora ili za 5 postotnih bodova za ulaganja u potpomognutim područjima koja ispunjavaju uvjete iz članka 107. stavka 3. točke (c) Ugovora.
151. Ovisno o posebnim značajkama mjere država članica može na temelju analize manjka financijskih sredstava utvrđene u točkama 48., 51. i 52. dokazati i da je potreban veći iznos potpore. Iznos potpore ne smije premašiti manjak financijskih sredstava kako je utvrđeno u točkama 51. i 52. Ako je manje od 18 mjeseci prije stupanja standarda Unije na snagu dodijeljena potpora za ulaganja koja poduzetnicima omogućuju da zadovolje minimalne standarde u pogledu energetskih svojstava koji se smatraju normama Unije, maksimalni iznos potpore ne smije premašiti 70 % manjka financijskih sredstava.
152. Ako se potpora dodjeljuje na temelju konkurentnog natječajnog postupka provedenog u skladu s kriterijima utvrđenima u točkama 49. i 50., iznos potpore smatra se proporcionalnim. Ako je manje od 18 mjeseci prije stupanja standarda Unije na snagu odobrena potpora za ulaganja koja poduzetnicima omogućuju da zadovolje minimalne standarde u pogledu energetskih svojstava koji se smatraju normama Unije, država članica mora pronaći primjereno rješenje za rizik od prekomjerne naknade, na primjer uvođenjem gornjih granica za ponude.
153. Na potpore koje se dodjeljuju u obliku financijskih instrumenata ne primjenjuju se maksimalni intenziteti potpore utvrđeni u točkama od 147. do 151. Ako se potpore dodjeljuju u obliku jamstva, jamstvo ne bi smjelo premašiti 80 % temeljnog zajma. Ako se potpore dodjeljuju u obliku zajma, vlasnici zgrade fondu za energetska učinkovitost ili obnovljivu energiju ili drugom financijskom posredniku otplaćuju iznos koji mora barem biti jednak nominalnoj vrijednosti zajma.

4.2.4.3 Izbjegavanje nepotrebnih negativnih učinaka na tržišno natjecanje i trgovinu te uravnoteženje

154. Uz zahtjeve utvrđene u odjeljku 3.2.2. primjenjuju se i zahtjevi utvrđeni u točkama od 155. do 157.
155. Potpore za ulaganja u opremu na prirodni plin u cilju poboljšanja energetske svojstava zgrada mogu kratkoročno dovesti do smanjenja potražnje za energijom, ali dugoročno pogoršati negativne vanjske učinke na okoliš u usporedbi s alternativnim ulaganjima. Potporama za postavljanje opreme na prirodni plin može se neopravdano narušiti tržišno natjecanje ako se njima istiskuju ulaganja u čišća alternativna rješenja koja su već dostupna na tržištu ili ako se stvara ovisnost o određenim tehnologijama, čime se koči razvoj tržišta za čišće tehnologije i njihova uporaba. Pozitivni učinci mjera koje stvaraju takve učinke istiskivanja ili ovisnosti vjerojatno neće nadmašiti njihove negativne učinke na tržišno natjecanje. U okviru svoje ocjene Komisija će razmotriti zamjenjuje li oprema na prirodni plin energetske opreme na fosilna goriva koja najviše onečišćuju, kao što su nafta i ugljen.
156. Alternative energetske opreme na fosilna goriva koja onečišćuju, kao što su nafta i ugljen, već su dostupne na tržištu. U tom kontekstu ne smatra se da potpore za postavljanje energetske opreme na takva goriva imaju iste pozitivne učinke kao potpore za postavljanje opreme koja upotrebljava čišću energiju. Prvo, neznatno poboljšanje u pogledu smanjenja potražnje za energijom poništava se većim emisijama ugljika povezanim s uporabom fosilnih goriva. Drugo, dodjela potpore za postavljanje energetske opreme na kruta ili tekuća fosilna goriva uključuje znatan rizik od stvaranja ovisnosti o tehnologijama koje se temelje na fosilnim gorivima i od istiskivanja ulaganja u čišća i inovativnija alternativna rješenja dostupna na tržištu preusmjerenjem potražnje s energetske opreme koja ne upotrebljava kruta ili tekuća fosilna goriva. To bi odvratilo i od daljnjeg razvoja tržišta tehnologija koje se ne temelje na fosilnim gorivima. Komisija stoga smatra da nije vjerojatno da će se nadoknaditi negativni učinci potpore za energetske opreme na kruta ili tekuća fosilna goriva na tržišno natjecanje.
157. Ako se potpora dodjeljuje u obliku donacije, vlasničkog kapitala, jamstva ili zajma fondu za energetske učinkovitost ili obnovljivu energiju ili drugom financijskom posredniku, Komisija će provjeriti jesu li uspostavljeni uvjeti kojima se osigurava da fond za energetske učinkovitost ili obnovljivu energiju ili drugi financijski posrednici ne ostvaruju nikakvu neopravdanu prednost te da za potrebe provedbe mjere potpore za energetska svojstva primjenjuju tržišno razumnu strategiju ulaganja. Posebno moraju biti ispunjeni sljedeći uvjeti:
- (a) financijski posrednici ili upravitelji fondova moraju se birati u otvorenom, transparentnom i nediskriminirajućem postupku koji se provodi u skladu s primjenjivim pravom Unije i nacionalnim pravom;
 - (b) uspostavljeni su uvjeti kojima se osigurava da se financijskim posrednicima, uključujući fondove za energetske učinkovitost ili obnovljivu energiju, upravlja na komercijalnoj osnovi i da su odluke o financiranju usmjerene na stjecanje dobiti;
 - (c) upravitelji fonda za energetske učinkovitost ili obnovljivu energiju ili drugi financijski posrednici u najvećoj mogućoj mjeri prednost prenose na krajnje korisnike (vlasnike ili stanare zgrada) u obliku veće količine financiranja, nižih zahtjeva u pogledu dodatnih jamstava, nižih jamstvenih premija ili nižih kamatnih stopa.

4.3 Potpore za čistu mobilnost

158. U odjeljcima 4.3.1. i 4.3.2. utvrđeni su uvjeti na temelju kojih državne potpore za određena ulaganja za smanjenje ili izbjegavanje emisija CO₂ i drugih onečišćujućih tvari u sektorima zračnog, cestovnog, željezničkog, vodenog i pomorskog prijevoza mogu olakšati razvoj gospodarske djelatnosti na način prihvatljiv za okoliš, a da ne utječu negativno na trgovinske uvjete u mjeri u kojoj bi to bilo suprotno zajedničkom interesu Unije.

159. Područjem primjene ovih smjernica nisu obuhvaćene potpore za ulaganja u laka i teška cestovna vozila koja upotrebljavaju plin (posebno ukapljeni i komprimirani prirodni plin te bioplina) te u relevantnu infrastrukturu za opskrbu gorivom u cestovnom prometu, osim infrastrukture za ukapljeni prirodni plin samo za opskrbu teških cestovnih vozila. S obzirom na trenutni stupanj razvoja tržišta, očekuje se da će te tehnologije imati znatno manju mogućnost doprinosa ublažavanju klimatskih promjena i smanjenju onečišćenja zraka u usporedbi s čistim i inovativnijim alternativama te se stoga očekuje da će neopravdano narušiti tržišno natjecanje istiskivanjem ulaganja u te čišće alternative i stvaranjem ovisnosti o rješenjima za mobilnost koja nisu u skladu s ciljevima za 2030. i 2050.

4.3.1 *Potpore za kupnju i leasing čistih vozila i čiste mobilne opreme za usluge te za naknadno opremanje vozila i mobilne opreme za usluge*

4.3.1.1 *Obrazloženje potpore*

160. Kako bi se do 2050. postigao pravno obvezujući cilj Unije u pogledu klimatske neutralnosti, u Komunikaciji europskom o zelenom planu utvrđen je cilj smanjenja emisija iz prometa za najmanje 90 % do 2050. u odnosu na razine iz 1990. U Komunikaciji o strategiji za održivu i pametnu mobilnost ⁽⁷⁷⁾ utvrđen je put prema ostvarivanju tog cilja dekarbonizacijom pojedinačnih vrsta prijevoza i cijelog prijevoznog lanca ⁽⁷⁸⁾.

161. Iako postojeće politike mogu pružiti poticaje za uporabu čistih vozila određivanjem obvezujućih ciljeva za emisije CO₂ za novi vozni park cestovnih vozila proizvođača ⁽⁷⁹⁾, internalizacijom vanjskih učinaka na klimu i okoliš ⁽⁸⁰⁾ ili poticanjem potražnje za vozilima u okviru javne nabave ⁽⁸¹⁾, one možda neće biti dostatne da se u potpunosti isprave tržišni nedostaci koji utječu na predmetni sektor. Unatoč postojećim politikama i dalje mogu postojati određene tržišne prepreke i tržišni nedostaci, uključujući cjenovnu pristupačnost čistih vozila u usporedbi s konvencionalnim vozilima, ograničenu dostupnost infrastrukture za punjenje ili opskrbu gorivom i vanjske učinke na okoliš. Države članice stoga mogu dodijeliti potporu za ispravljanje tih preostalih tržišnih nedostataka i podržati razvoj sektora čiste mobilnosti.

4.3.1.2 *Područje primjene i djelatnosti koje se podupiru*

162. Potpore se mogu dodijeliti za kupnju i *leasing* novih ili rabljenih čistih vozila te za kupnju i *leasing* čiste mobilne opreme za usluge.

163. Potpore se mogu dodijeliti i za naknadno opremanje, izmjenu ili prilagodbu vozila ili mobilne opreme za usluge u sljedećim slučajevima:

- (a) ako im to omogućuje da se kvalificiraju kao čista vozila ili čista mobilna oprema za usluge; ili
- (b) ako je to potrebno da bi se plovilima i zrakoplovima omogućila uporaba ili povećanje udjela biogoriva i sintetičkih goriva, uključujući obnovljiva tekuća i plinovita goriva nebiološkog podrijetla namijenjena uporabi u prometu, uz fosilna goriva ili kao alternativa njima. ili
- (c) ako je potrebno dopustiti plovilima upotrebu snage vjetra.

⁽⁷⁷⁾ Komunikacija Komisije Europskom parlamentu, Vijeću, Europskom gospodarskom i socijalnom odboru i Odboru regija „Strategija za održivu i pametnu mobilnost: usmjeravanje europskog prometa prema budućnosti”, COM(2020) 789 final.

⁽⁷⁸⁾ Komunikacija uključuje nastojanje da se do 2030. upotrebljava najmanje 30 milijuna automobila s nultim emisijama i 80 000 kamiona s nultim emisijama te da do 2050. gotovo svi automobili, kombiji, autobusi i nova teška vozila budu vozila s nultim emisijama.

⁽⁷⁹⁾ Uredba (EU) 2019/1242 i Uredba (EU) 2019/631 Europskog parlamenta i Vijeća od 17. travnja 2019. o utvrđivanju standardnih vrijednosti emisija CO₂ za nove osobne automobile i za nova laka gospodarska vozila te o stavljanju izvan snage uredbi (EZ) br. 443/2009 i (EU) br. 510/2011 (SL L 111, 25.4.2019., str. 13.).

⁽⁸⁰⁾ Na primjer Direktivom 1999/62/EZ Europskog parlamenta i Vijeća od 17. lipnja 1999. o naknadama koje se naplaćuju za korištenje određenih infrastrukture za teška teretna vozila (SL L 187, 20.7.1999., str. 42.) i sustavom Unije za trgovanje emisijama.

⁽⁸¹⁾ Na primjer Direktivom 2009/33/EZ.

4.3.1.3 Učinak poticaja

164. Uz uvjete utvrđene u odjeljku 3.1.2. primjenjuju se i uvjeti utvrđeni u točkama od 165. do 169.
165. Država članica mora dostaviti vjerodostojan protučinjenični scenarij bez potpore. Protučinjenični scenarij odgovara ulaganju istog kapaciteta, trajanja i prema potrebi drugih relevantnih tehničkih obilježja kao u slučaju ulaganja koje je prihvatljivo za okoliš. Ako se ulaganje odnosi na kupnju ili *leasing* čistih vozila ili čiste mobilne opreme za usluge, protučinjenični scenarij uglavnom obuhvaća kupnju ili *leasing* vozila ili mobilne opreme za usluge iste kategorije i istog kapaciteta, koji prema potrebi ispunjavaju barem norme Unije, bez potpore.
166. Protučinjenični scenarij može se odnositi na održavanje postojećeg vozila ili mobilne opreme za usluge u funkciji tijekom razdoblja koje odgovara trajanju ulaganja prihvatljivog za okoliš. U tom bi se slučaju trebali uzeti u obzir diskontirani troškovi održavanja, popravka i modernizacije u tom razdoblju.
167. U drugim se slučajevima protučinjenični scenarij može sastojati od kasnije zamjene vozila ili mobilne opreme za usluge, pri čemu bi se u tom slučaju u obzir trebala uzeti diskontirana vrijednost vozila ili mobilne opreme za usluge, a razlika u ekonomskom vijeku trajanja predmetne opreme trebala bi se izjednačiti. Taj pristup može biti posebno važan za vozila koja imaju dulji ekonomski vijek trajanja, kao što su plovila, željeznička vozila ili zrakoplovi.
168. U slučaju vozila ili mobilne opreme za usluge koji podliježu ugovorima o *leasingu*, diskontirana vrijednost *leasinga* čistih vozila ili mobilne opreme za usluge trebala bi se usporediti s diskontiranom vrijednošću *leasinga* vozila ili mobilne opreme za usluge koji su manje prihvatljivi za okoliš, a koji bi se upotrebljavali da nema potpore.
169. Ako ulaganje obuhvaća dodavanje opreme postojećem vozilu ili mobilnoj opremi za usluge kako bi se unaprijedila njihova učinkovitost u zaštiti okoliša (na primjer naknadnim postavljanjem sustava za kontrolu onečišćenja), prihvatljivi troškovi mogu se sastojati od ukupnih troškova ulaganja.

4.3.1.4 Svođenje narušavanja tržišnog natjecanja i trgovine na najmanju moguću mjeru

4.3.1.4.1. Primjerenost

170. Uz zahtjeve utvrđene u odjeljku 3.2.1.2. primjenjuju se i zahtjevi utvrđeni u točki 171.
171. Pri provjeri primjerenosti alternativnih instrumenata politike trebalo bi uzeti u obzir potencijal za druge vrste intervencija kojima se potiče razvoj tržišta čiste mobilnosti, osim državnih potpora, i njihov očekivani učinak u usporedbi s učinkom predložene mjere. Takve druge vrste intervencija mogu obuhvaćati uvođenje općenitih mjera za promicanje kupnje čistih vozila, kao što su programi ekoloških bonusa, programi poticaja za zamjenu starih vozila ili uspostava zona s niskim emisijama u predmetnoj državi članici.

4.3.1.4.2. Proporcionalnost

172. Potpora ne smije premašiti troškove potrebne da bi se olakšao razvoj predmetne gospodarske djelatnosti na način kojim se povećava razina zaštite okoliša (odnosno prelaskom s konvencionalnih na čista vozila i čistu mobilnu opremu za usluge) u usporedbi s protučinjeničnim scenarijem bez potpore. Državna potpora može se smatrati proporcionalnom ako su ispunjeni uvjeti utvrđeni u točkama od 173. do 181.
173. U pravilu se potpora mora dodijeliti na temelju konkurentnog natječajnog postupka provedenog u skladu s kriterijima utvrđenima u točkama 49. i 50.

174. Ako su u konkurentni natječajni postupak uključeni drugi kriteriji osim iznosa potpore koji je zatražio podnositelj zahtjeva, primjenjuje se točka 50. Kriteriji odabira mogu se na primjer odnositi na očekivane koristi ulaganja za okoliš u pogledu smanjenja ekvivalenta CO₂ ili drugih onečišćujućih tvari tijekom njegova trajanja. U takvim slučajevima, kako bi se olakšalo utvrđivanje koristi za okoliš, država članica može od podnositelja zahtjeva zatražiti da u svojim ponudama navedu očekivanu razinu smanjenja emisija koja proizlazi iz ulaganja, u usporedbi s razinom emisija usporedivog vozila koje ispunjava norme Unije, ako takve norme postoje. Kriteriji zaštite okoliša koji se upotrebljavaju u konkurentnom natječajnom postupku mogu uključivati i aspekte životnog ciklusa, kao što je utjecaj gospodarenja proizvodom na kraju životnog vijeka na okoliš.
175. Konkurentni natječajni postupak treba osmisliti na način da podnositeljima zahtjeva preostanu dovoljni poticaji za dostavljanje ponuda za projekte povezane s kupnjom vozila s nultim emisijama, koja su općenito skuplja od alternativa koje su manje prihvatljive za okoliš, ako su takva vozila dostupna za tu vrstu prijevoza. Pritom treba osigurati da primjenom kriterija odabira ti projekti ne budu stavljeni u nepovoljan položaj u odnosu na druga čista vozila koja se ne smatraju vozilima s nultim emisijama. Na primjer, kriteriji zaštite okoliša mogu imati oblik premija zahvaljujući kojima se veći broj bodova može dodijeliti projektima koji donose koristi za okoliš uz one koje proizlaze iz uvjeta prihvatljivosti ili primarnog cilja programa. Možda će biti potrebno uvesti gornje granice za ponude kako bi se ograničila najviša ponuda pojedinačnih ponuditelja u određenim kategorijama. Eventualne gornje granice za ponude treba obrazložiti s obzirom na mjerenje za referentne projekte iz točaka 51., 52. i 53.
176. Odstupajući od točaka od 173. do 175., potpora se može dodijeliti bez konkurentnog natječajnog postupka u sljedećim slučajevima:
- (a) ako očekivani broj sudionika nije dovoljan za učinkovito tržišno natjecanje ili izbjegavanje strateškog dostavljanja ponuda;
 - (b) ako država članica na prikladan način potkrijepi da konkurentan natječajni postupak, kako je opisan u točkama 49. i 50., nije primjeren za osiguravanje proporcionalnosti potpore i da se upotrebom alternativnih metoda iz točaka od 177. do 180. ne bi povećao rizik od neopravdanog narušavanja tržišnog natjecanja ⁽⁸²⁾, ovisno o značajkama mjere ili sektora odnosno vrsta prijevoza o kojima je riječ; ili
 - (c) ako se dodjeljuje za kupnju ili *leasing* vozila koja će upotrebljavati poduzetnici u sektoru javnog kopnenog, željezničkog ili vodenog prijevoza putnika.
177. U slučajevima iz točke 176. potpora se može smatrati proporcionalnom ako ne premašuje 40 % prihvatljivih troškova. Intenzitet potpore može se povećati za 10 postotnih bodova za vozila s nultim emisijama te za 10 postotnih bodova za srednja poduzeća ili za 20 postotnih bodova za mala poduzeća.
178. Prihvatljivi su troškovi neto dodatni troškovi ulaganja. Oni se izračunavaju kao razlika između ukupnog troška vlasništva čistog vozila predviđenog za kupnju ili *leasing* s jedne strane te potpore i ukupnog troška vlasništva u protučinjeničnom scenariju s druge strane. Troškovi koji nisu izravno povezani s postizanjem više razine zaštite okoliša nisu prihvatljivi.
179. Kad je riječ o naknadnom opremanju vozila ili mobilne opreme za usluge, u skladu s točkom 169. prihvatljivi troškovi mogu biti ukupni troškovi naknadnog opremanja, pod uvjetom da u protučinjeničnom scenariju vozila ili mobilna oprema za usluge zadržavaju isti ekonomski vijek trajanja koji bi imali bez naknadnog opremanja.

⁽⁸²⁾ To se može dokazati dodjeljivanjem potpore na transparentan i nediskriminirajući način te prikladnim informiranjem potencijalnih zainteresiranih strana o području primjene mjere i potencijalnim uvjetima potpore.

180. Ovisno o posebnim značajkama mjere država članica može na temelju analize manjka financijskih sredstava utvrđene u točkama 48., 51. i 52. dokazati i da je potreban veći iznos potpore. U tom slučaju država članica mora provesti *ex post* praćenje kako bi provjerila iznesene pretpostavke o razini potrebne potpore i uspostavila mehanizam za povrat prekomjernih sredstava kako je utvrđeno u točki 55. Iznos potpore ne smije premašiti manjak financijskih sredstava kako je utvrđeno u točkama 51. i 52.

181. U slučaju pojedinačne potpore iznos potpore mora se odrediti na temelju analize manjka financijskih sredstava kako je utvrđeno u točkama 48., 51. i 52. U tim slučajevima država članica mora provesti *ex post* praćenje kako bi provjerila iznesene pretpostavke o razini potrebne potpore i uspostavila mehanizam za povrat prekomjernih sredstava kako je utvrđeno u točki 55.

4.3.1.5 Izbjegavanje nepotrebnih negativnih učinaka na tržišno natjecanje i trgovinu te uravnoteženje

182. Uz zahtjeve utvrđene u odjeljku 3.2.2. primjenjuju se i zahtjevi utvrđeni u točkama od 183. do 189.

183. Komisija smatra da mjere za ulaganja u vozila i mobilnu opremu za usluge na prirodni plin mogu kratkoročno dovesti do smanjenja emisija stakleničkih plinova i drugih onečišćujućih tvari, ali dugoročno pogoršati negativne vanjske učinke na okoliš u usporedbi s alternativnim ulaganjima. Potporama za kupnju vozila i mobilne opreme za usluge na prirodni plin može se neopravdano narušiti tržišno natjecanje ako se njima istiskuju ulaganja u čišća alternativna rješenja koja su već dostupna na tržištu ili ako se stvara ovisnost o određenim tehnologijama, čime se koči razvoj tržišta za čišća rješenja i njihova uporaba. Stoga u tim slučajevima Komisija smatra da nije vjerojatno da će se nadoknaditi negativni učinci potpore za vozila i mobilnu opremu za usluge na prirodni plin.

184. Međutim, može se smatrati da kupnja ili *leasing* vozila za vodeni promet i mobilne opreme za usluge na komprimirani i ukapljeni prirodni plin ne stvaraju dugoročne učinke ovisnosti ili ne dovode do istiskivanja ulaganja u čišće tehnologije ako država članica dokaže da čišća alternativna rješenja nisu dostupna na tržištu i da se ne očekuje da će uskoro biti dostupna ⁽⁸³⁾.

185. Alternative vozilima koja upotrebljavaju fosilna goriva koja najviše onečišćuju, kao što su dizel, benzin ili ukapljeni naftni plin, već su dostupne na tržištu za uporabu u sektorima cestovnog, vodenog i željezničkog prijevoza. Dodjela potpore za takva vozila sa sobom nosi znatan rizik od stvaranja ovisnosti o konvencionalnim tehnologijama i od istiskivanja ulaganja u čišća alternativna rješenja dostupna na tržištu preusmjeravanjem potražnje s vozila koja su prihvatljivija za okoliš. To bi odvratilo i od daljnjeg razvoja tržišta tehnologija koje se ne temelje na fosilnim gorivima. U tom se kontekstu smatra da potpora za kupnju ili *leasing* tih vozila, uključujući prema potrebi vozila nove generacije koja premašuju norme Unije, ne donosi iste pozitivne učinke kao potpora za kupnju ili *leasing* čistih vozila s nižim izravnim emisijama CO₂ (iz ispušne cijevi). Komisija stoga smatra da nije vjerojatno da će se nadoknaditi negativni učinci potpore za vozila koja upotrebljavaju fosilna goriva koja najviše onečišćuju, kao što su dizel, benzin ili ukapljeni naftni plin.

186. Ne očekuje se da će zrakoplovi s nultim emisijama, bilo da ih pokreće električna energija ili vodik, uskoro postati dostupni na tržištu. Komisija stoga smatra da bi se negativni učinci državnih potpora za čiste zrakoplove osim zrakoplova s nultim emisijama mogli nadoknaditi njihovim pozitivnim učincima na stavljanje ili ubrzanje uvođenja na tržište novih, učinkovitijih zrakoplova koji su znatno prihvatljiviji za okoliš, u skladu s planom za postizanje klimatske neutralnosti te bez stvaranja ovisnosti o određenim tehnologijama i istiskivanja ulaganja u čišće alternative.

⁽⁸³⁾ Za takvu ocjenu Komisija će obično razmatrati razdoblje od dvije do pet godina nakon prijave ili provedbe mjere potpore, ovisno o sektorima i vrstama prijevoza o kojima je riječ. Svoju će ocjenu temeljiti na neovisnim studijama tržišta koje je dostavila država članica ili na bilo kojim drugim odgovarajućim dokazima.

187. Kako bi se u području zračnog prijevoza prema potrebi ublažili osobito narušavajući učinci potpora, među ostalim uzimajući u obzir položaj korisnika na tržištu, ili povećali pozitivni učinci mjera, Komisija može zahtijevati da korisnik stavi izvan upotrebe jednakovrijedan broj zrakoplova koji su manje prihvatljivi za okoliš slične mase pri uzlijetanju kao zrakoplovi kupljeni ili zakupljeni sredstvima državnih potpora.
188. Pri ocjeni narušavanja tržišnog natjecanja zbog potpore za kupnju ili *leasing* vozila ili mobilne opreme za usluge Komisija će razmotriti bi li stavljanje u promet novih vozila dovelo do novih ili pogoršalo postojeće tržišne nedostatke, kao što su prekomjerni kapaciteti u predmetnom sektoru.
189. Da bi se riješio problem očekivanih većih narušavajućih učinaka mjera kojima se odobrava ciljana potpora pojedinačnom korisniku ili ograničenom broju određenih korisnika bez konkurentnog natječajnog postupka ⁽⁸⁴⁾, država članica mora dobro obrazložiti način na koji je mjera osmišljena i dokazati da su veći rizici od narušavanja tržišnog natjecanja uzeti u obzir na odgovarajući način ⁽⁸⁵⁾.

4.3.2 Potpore za uspostavu infrastrukture za punjenje ili opskrbu gorivom

4.3.2.1 Obrazloženje potpore

190. Sveobuhvatna mreža infrastrukture za punjenje i opskrbu gorivom potrebna je kako bi se omogućili široka uporaba čistih vozila i prelazak na mobilnost s nultim emisijama. Naime, ograničena dostupnost infrastrukture za punjenje ili opskrbu gorivom ključna je prepreka uvođenju čistih vozila na tržište. Osim toga, infrastruktura za punjenje i opskrbu gorivom nije ravnomjerno raspoređena među državama članicama. Sve dok je udio čistih vozila koja se upotrebljavaju ograničen, samo tržište možda neće moći osigurati potrebnu infrastrukturu za punjenje i opskrbu gorivom.
191. Direktivom 2014/94/EU Europskog parlamenta i Vijeća ⁽⁸⁶⁾ uspostavlja se zajednički okvir mjera za uspostavu infrastrukture za alternativna goriva za promet u Uniji i utvrđuje se okvir zajedničkih mjera za uspostavljanje takve infrastrukture. Osim toga, drugim politikama kojima se promiče uporaba čistih vozila već se mogu dati signali za ulaganja u uspostavu infrastrukture za punjenje i opskrbu gorivom. No te politike same po sebi možda nisu dovoljne da se u potpunosti isprave utvrđeni tržišni nedostaci. Države članice stoga mogu dodijeliti potporu za ispravljanje tih preostalih tržišnih nedostataka i uspostavu infrastrukture za punjenje i opskrbu gorivom.

4.3.2.2 Područje primjene i djelatnosti koje se podupiru

192. Potpora se može dodijeliti za izgradnju, postavljanje, nadogradnju ili proširenje infrastrukture za punjenje ili opskrbu gorivom.
193. Projekti mogu uključivati i postrojenja za pametno punjenje i za proizvodnju obnovljive električne energije ili obnovljivog odnosno niskougljičnog vodika na lokaciji, povezana s infrastrukturom za punjenje ili opskrbu gorivom izravnim vezom, kao i objekte za skladištenje električne energije ili obnovljivog odnosno niskougljičnog vodika koji se isporučuju kao goriva namijenjena uporabi u prometu na lokaciji. Nominalni proizvodni kapacitet postrojenja za proizvodnju električne energije ili vodika na lokaciji trebao bi biti proporcionalan nazivnoj snazi ili kapacitetu opskrbe gorivom infrastrukture za punjenje ili opskrbu gorivom na koju je priključeno.

⁽⁸⁴⁾ Vidjeti točku 66.

⁽⁸⁵⁾ Jedna je mogućnost izbjeći prekomjernu naknadu potvrđivanjem da potpora ne premašuje neto dodatne troškove, što se dokazuje usporedbom manjka financijskih sredstava u činjeničnom i protučinjeničnom scenariju, i da će država članica uvesti *ex post* mehanizam praćenja kako bi provjerila pretpostavke o potrebnoj razini potpore, zajedno s mehanizmom za povrat prekomjernih sredstava.

⁽⁸⁶⁾ Direktiva 2014/94/EU Europskog parlamenta i Vijeća od 22. listopada 2014. o uspostavi infrastrukture za alternativna goriva (SL L 307, 28.10.2014., str. 1.).

4.3.2.3 Svođenje narušavanja tržišnog natjecanja i trgovine na najmanju moguću mjeru

4.3.2.3.1. Nužnost potpore

194. Država članica mora provjeriti nužnost potpore za poticanje uspostave infrastrukture za punjenje ili opskrbu gorivom iste kategorije kao infrastruktura koja bi se uvela s pomoću državnih potpora ⁽⁸⁷⁾ na temelju *ex ante* otvorenog javnog savjetovanja, neovisne studije tržišta ili drugih primjerenih dokaza kako je utvrđeno u odjeljku 3.2.1.1. Točnije, država članica mora dokazati da nije vjerojatno da će se slična infrastruktura uskoro razviti pod komercijalnim uvjetima ⁽⁸⁸⁾ te prema potrebi mora uzeti u obzir učinak sustava trgovanja emisijama.
195. Pri ocjenjivanju nužnosti potpore za uspostavu infrastrukture za punjenje ili opskrbu gorivom koja je otvorena za pristup drugim korisnicima uz korisnike potpore, uključujući javno dostupnu infrastrukturu za punjenje ili opskrbu gorivom, može se uzeti u obzir razina prodora na tržište čistih vozila koja bi se služila tom infrastrukturom i obujam prometa u regijama o kojima je riječ.

4.3.2.3.2. Primjerenost

196. Uz zahtjeve utvrđene u odjeljku 3.2.1.2. primjenjuju se i zahtjevi utvrđeni u točki 197.
197. Pri provjeri primjerenosti alternativnih instrumenata politike trebalo bi uzeti u obzir potencijal za nove regulatorne intervencije kojima se potiče prelazak na čistu mobilnost i njihov očekivani učinak u usporedbi s učinkom predložene mjere.

4.3.2.3.3. Proporcionalnost

198. Potpora ne smije premašiti troškove potrebne da bi se olakšao razvoj predmetne gospodarske djelatnosti na način kojim se povećava razina zaštite okoliša. Potpora se može smatrati proporcionalnom ako su ispunjeni uvjeti utvrđeni u točkama od 199. do 204.
199. Potpora se mora dodijeliti na temelju konkurentnog natječajnog postupka provedenog u skladu s kriterijima iz točaka 49. i 50. Konkurentni natječajni postupak mora biti osmišljen na način da pruža dovoljno poticaja za podnositelje zahtjeva da daju ponudu za projekte koji se odnose na infrastrukturu za punjenje ili opskrbu gorivom koja isporučuje samo obnovljivu električnu energiju ili vodik. Primjena kriterija za dodjelu ne smije dovesti do toga da se projekti koji se odnose na infrastrukturu za punjenje ili opskrbu gorivom koja isporučuje samo obnovljivu električnu energiju ili vodik stavljaju u nepovoljan položaj u odnosu na projekte koji se odnose na infrastrukturu za punjenje ili opskrbu gorivom koja isporučuje i električnu energiju ili vodik s višim emisijama CO₂ u usporedbi s obnovljivom električnom energijom ili vodikom odnosno električnu energiju ili vodik koji nisu obnovljivi. Možda će biti potrebno uvesti gornje granice za ponude kako bi se ograničila najviša ponuda pojedinačnih ponuditelja u određenim kategorijama. Eventualne gornje granice za ponude treba obrazložiti s obzirom na mjerenje za referentne projekte iz točaka 51., 52. i 53.
200. Odstupajući od točke 199., potpora se može dodijeliti na temelju drugih metoda osim konkurentnog natječajnog postupka u sljedećim slučajevima:
- (a) ako očekivani broj sudionika nije dovoljan za učinkovito tržišno natjecanje ili izbjegavanje strateškog dostavljanja ponuda;
 - (b) ako se ne može organizirati konkurentni natječajni postupak utvrđen u točkama 49. i 50.;

⁽⁸⁷⁾ Na primjer za infrastrukturu za punjenje normalne ili visoke snage.

⁽⁸⁸⁾ Za potrebe takve ocjene Komisija će obično razmotriti očekuje li se uspostava infrastrukture za punjenje ili opskrbu gorivom pod komercijalnim uvjetima u roku koji je relevantan s obzirom na trajanje mjere. Svoju će ocjenu temeljiti na rezultatima *ex ante* javnog savjetovanja, neovisnih studija tržišta koje je dostavila država članica ili na bilo kojim drugim odgovarajućim dokazima.

- (c) ako se potpora dodjeljuje za infrastrukturu za punjenje ili opskrbu gorivom koju će isključivo ili prije svega upotrebljavati poduzetnici u sektoru javnog kopnenog, željezničkog ili vodenog prijevoza putnika ⁽⁸⁹⁾;
- (d) ako se potpora dodjeljuje za infrastrukturu za punjenje ili opskrbu gorivom koju će isključivo ili prije svega upotrebljavati korisnik potpore i koja nije dostupna javnosti ⁽⁹⁰⁾, uz odgovarajuće obrazloženje predmetne države članice; ili
- (e) ako se potpora dodjeljuje za infrastrukturu za punjenje ili opskrbu gorivom namijenjenu određenim vrstama vozila čija je stopa prodora na relevantno tržište (za relevantni tip vozila) u predmetnoj državi članici ili obujam prometa u predmetnim regijama vrlo ograničena ⁽⁹¹⁾.
201. U slučajevima navedenima u točki 200. iznos potpore može se odrediti na temelju analize manjka financijskih sredstava kako je utvrđeno u točkama 48., 51. i 52. Država članica mora provesti *ex post* praćenje kako bi provjerila iznesene pretpostavke o razini potrebne potpore i uspostavila mehanizam za povrat prekomjernih sredstava kako je utvrđeno u točki 55.
202. Kao alternativa točki 201., potpora se može smatrati proporcionalnom ako ne premašuje 30 % prihvatljivih troškova ili, ako infrastruktura za punjenje ili opskrbu gorivom isporučuje samo obnovljivu električnu energiju ili vodik iz obnovljivih izvora, 40 % prihvatljivih troškova. Intenzitet potpore može se povećati za 10 postotnih bodova za srednja poduzeća ili 20 postotnih bodova za mala poduzeća. Intenzitet potpore može se povećati za 15 postotnih bodova za ulaganja u potpomognutim područjima koja ispunjavaju uvjete iz članka 107. stavka 3. točke (a) Ugovora ili za 5 postotnih bodova za ulaganja u potpomognutim područjima koja ispunjavaju uvjete iz članka 107. stavka 3. točke (c) Ugovora.
203. U tim slučajevima prihvatljivi troškovi obuhvaćaju sve troškove ulaganja u izgradnju, postavljanje, nadogradnju ili proširenje infrastrukture za punjenje ili opskrbu gorivom. Oni, na primjer, mogu uključivati troškove:
- (a) infrastrukture za punjenje ili opskrbu gorivom i povezane tehničke opreme;
- (b) postavljanja ili nadogradnje električnih ili drugih komponenti, uključujući električne kabele i strujne transformatore, potrebnih da bi se infrastruktura za punjenje ili opskrbu gorivom priključila na mrežu ili na lokalnu jedinicu za proizvodnju ili skladištenje električne energije ili vodika i da bi infrastruktura za punjenje bila pripremljena za pametne tehnologije;
- (c) građevinskih radova, prilagodbi zemljišta ili cesta, troškove postavljanja i troškove ishođenja povezanih dozvola.
204. Ako projekt uključuje proizvodnju obnovljive električne energije ili obnovljivog odnosno niskougljičnog vodika ili skladištenje električne energije ili obnovljivog odnosno niskougljičnog vodika na lokaciji, prihvatljivi troškovi mogu uključivati troškove ulaganja u jedinice za proizvodnju ili objekte za skladištenje.
- 4.3.2.4 Izbjegavanje nepotrebnih negativnih učinaka na tržišno natjecanje i trgovinu te uravnoteženje
205. Uz zahtjeve utvrđene u odjeljku 3.2.2. primjenjuju se i zahtjevi utvrđeni u točkama od 206. do 216.

⁽⁸⁹⁾ Infrastruktura za punjenje ili opskrbu gorivom koju će prije svega upotrebljavati poduzetnici u sektoru javnog kopnenog, željezničkog ili vodenog prijevoza putnika može dodatno biti otvorena i za zaposlenike, vanjske izvođitelje radova ili dobavljače tih poduzetnika.

⁽⁹⁰⁾ Infrastruktura za punjenje ili opskrbu gorivom koju će prije svega upotrebljavati korisnik potpore može dodatno biti otvorena i za zaposlenike, vanjske izvođitelje radova ili dobavljače korisnika potpore.

⁽⁹¹⁾ Na primjer mjera potpore ulaganjima u postaje za opskrbu vodikom namijenjene teškim vozilima u teretnim terminalima i logističkim centrima u državi članici u kojoj je tržišni udio teških vozila na vodik manji od 2 %.

206. Nova infrastruktura za punjenje koja omogućuje prijenos električne energije izlazne snage do 22 kW mora moći podržavati pametno punjenje. Time bi se osigurala optimizacija postupaka punjenja i upravljanje njima na način koji ne uzrokuje zagušenja i u potpunosti iskorištava dostupnost obnovljive električne energije i niske cijene električne energije u sustavu.
207. Da bi se izbjeglo udvostručavanje infrastrukture i iskoristila imovina koja još nije dosegla kraj svojeg ekonomskog vijeka trajanja, države članice u slučaju infrastrukture za opskrbu sintetičkim gorivima za vodeni i zračni prijevoz, uključujući obnovljiva tekuća i plinovita goriva nebiološkog podrijetla namijenjena uporabi u prometu, ili biogorivima ⁽⁹²⁾ moraju potkrijepiti potrebu za novom infrastrukturom, uzimajući u obzir tehničke značajke goriva koja će se isporučivati preko te infrastrukture. U slučaju „drop-in” ⁽⁹³⁾ sintetičkih goriva ili biogoriva države članice moraju razmotriti u kojoj se mjeri postojeća infrastruktura može iskoristiti za opskrbu tim gorivima.
208. Potporama za izgradnju, postavljanje, nadogradnju ili proširenje infrastrukture za opskrbu gorivom može se neopravdano narušiti tržišno natjecanje ako se njima istiskuju ulaganja u čišća alternativna rješenja koja su već dostupna na tržištu ili ako se stvara ovisnost o određenim tehnologijama, čime se otežava razvoj tržišta za čišća rješenja i uporaba tih rješenja. Stoga u tim slučajevima Komisija smatra da nije vjerojatno da će se nadoknaditi negativni učinci na tržišno natjecanje koji proizlaze iz potpore za infrastrukturu za opskrbu gorivima koja se temelje na prirodnom plinu.
209. S obzirom na trenutačni stupanj razvoja tržišta za čiste tehnologije mobilnosti u sektoru vodenog prijevoza, može se smatrati da potpore za izgradnju, postavljanje, nadogradnju ili proširenje infrastrukture za opskrbu komprimiranim i ukapljenim prirodnim plinom za vodeni prijevoz ne stvaraju dugoročne učinke ovisnosti i ne dovode do istiskivanja ulaganja u čišće tehnologije ako država članica dokaže da čišća alternativna rješenja nisu dostupna na tržištu i da se ne očekuje da će biti dostupna u kratkom roku ⁽⁹⁴⁾ te ako bi se infrastruktura koristila za pokretanje prelaska na niskougljična goriva. Pri ocjenjivanju takvih potpora Komisija će uzeti u obzir je li ulaganje dio vjerodostojnog puta dekarbonizacije i doprinose li potpore postizanju ciljeva utvrđenih u zakonodavstvu Unije o uvođenju infrastrukture za alternativna goriva.
210. U području cestovnog prijevoza vozila s nultim emisijama već su realna opcija, osobito kad je riječ o lakim vozilima. Očekuje se i da će teška vozila s nultim emisijama uskoro postati šire dostupna na tržištu. Stoga će potpore za infrastrukturu za opskrbu teških vozila gorivima koja se temelje na ukapljenom prirodnom plinu dodijeljene nakon 2025. vjerojatno imati negativne učinke na tržišno natjecanje za koje nije vjerojatno da će se nadoknaditi pozitivnim učincima. Pri ocjenjivanju potpora za infrastrukturu za opskrbu teških vozila Komisija će uzeti u obzir pridonose li one postizanju ciljeva utvrđenih zakonodavstvom Unije o uspostavi infrastrukture za alternativna goriva.
211. Alternative fosilnim gorivima već su dostupne na tržištu za uporabu u sektoru cestovnog prijevoza, određenim dijelovima sektora vodenog prijevoza i sektoru željezničkog prijevoza. U tom se kontekstu smatra da potpore za uspostavu infrastrukture za opskrbu gorivima proizvedenih iz fosilnih izvora energije, uključujući vodik proizveden iz fosilnih goriva ⁽⁹⁵⁾, nemaju iste pozitivne učinke kao potpore za uspostavu infrastrukture za opskrbu nefosilnim ili niskougljičnim gorivima. Prvo, ostvarena smanjenja emisija CO₂ u sektoru prijevoza vjerojatno će se poništiti daljnjim emisijama CO₂ povezanima s proizvodnjom i uporabom fosilnih goriva, posebno ako se one učinkovito ne hvataju i skladište. Drugo, dodjela potpore za infrastrukturu za opskrbu vodikom koja isporučuje fosilna goriva koja nisu niskougljična može sa sobom nositi rizik od stvaranja ovisnosti o određenim tehnologijama proizvodnje, čime se istiskuju ulaganja u čišća alternativna rješenja preusmjeravanjem potražnje s proizvodnih procesa koji ne uključuju fosilne izvore energije ili koji su

⁽⁹²⁾ To uključuje održiva zrakoplovna goriva.

⁽⁹³⁾ „Drop-in” goriva funkcijom su istovjetna fosilnim gorivima koja se trenutačno upotrebljavaju i u potpunosti kompatibilna s infrastrukturom za distribuciju te uređajima i motorima na vozilima.

⁽⁹⁴⁾ Za takvu procjenu Komisija će općenito promatrati razdoblje od dvije do pet godina nakon prijave ili provedbe mjere potpore. Svoju će ocjenu temeljiti na neovisnim studijama tržišta koje je dostavila država članica ili na bilo kojim drugim odgovarajućim dokazima.

⁽⁹⁵⁾ Vidjeti Komunikaciju Komisije Europskom parlamentu, Vijeću, Europskom gospodarskom i socijalnom odboru i Odboru regija „Strategija za vodik za klimatski neutralnu Europu”, COM(2020) 301 final, str. 3.

niskouglični. Time bi se ujedno odvrtilo od razvoja tržišta čistih nefosilnih tehnologija za mobilnost s nultom stopom emisija i tržišta proizvodnje nefosilnih goriva i energije. Komisija stoga smatra da nije vjerojatno da će se nadoknaditi negativni učinci potpore za infrastrukturu za opskrbu fosilnim gorivima, kao što je vodik proizveden iz fosilnih goriva, ako se staklenički plinovi koji se emitiraju tijekom proizvodnje vodika učinkovito ne hvataju i ako nema pouzdanog plana za opskrbu i korištenje obnovljivim ili niskougličnim gorivima u srednjoročnom razdoblju.

212. Stoga se može smatrati da potpore za infrastrukturu za opskrbu vodikom koja ne isporučuje isključivo obnovljivi ili niskouglični vodik ne stvaraju dugoročne učinke ovisnosti ili ne dovode do istiskivanja ulaganja u čišće tehnologije ako država članica dokaže da ima pouzdan plan za postupno ukidanje vodika koji nije obnovljiv i niskougličan u infrastrukturi za opskrbu do 2035.
213. Ako se ne uspostave odgovarajuće zaštitne mjere, potpora može dovesti do stvaranja ili jačanja položaja tržišne snage, što može spriječiti ili narušiti učinkovito tržišno natjecanje na tržištima u nastajanju ili u razvoju. Država članica stoga mora osigurati da mjera potpore sadržava odgovarajuće zaštitne mjere kao odgovor na taj rizik. Te zaštitne mjere mogu na primjer uključivati određivanje najvišeg postotka proračuna za mjeru koji se može dodijeliti jednom poduzetniku.
214. Komisija će prema potrebi ocijeniti jesu li uspostavljene dostatne zaštitne mjere kako bi se osiguralo da operatori infrastrukture za punjenje ili opskrbu gorivom koji nude ili omogućuju plaćanja na temelju ugovora neopravdano ne diskriminiraju među pružateljima usluga mobilnosti, na primjer neopravdanim pružanjem povlaštenog pristupa uz povoljnije uvjete ili neopravdanim razlikovanjem cijena. Ako nisu uspostavljene takve zaštitne mjere, Komisija smatra da bi mjera vjerojatno dovela do neopravdanih negativnih učinaka na konkurentnost na tržištu usluga mobilnosti.
215. Sve koncesije ili druga ovlaštenja trećih osoba za upravljanje infrastrukturom za punjenje ili opskrbu gorivom moraju se dodijeliti na konkurentnoj, transparentnoj i nediskriminirajućoj osnovi, prema potrebi uzimajući u obzir pravila Unije o javnoj nabavi.
216. Ako se potpora dodjeljuje za izgradnju, postavljanje, nadogradnju ili proširenje infrastrukture za punjenje ili opskrbu gorivom koja je otvorena za pristup drugim korisnicima uz korisnike potpore, uključujući javno dostupnu infrastrukturu za punjenje ili opskrbu gorivom, ona mora biti dostupna javnosti, a korisnicima mora biti omogućen nediskriminirajući pristup, među ostalim u pogledu tarifa, metoda autentifikacije i plaćanja te drugih uvjeta uporabe, prema potrebi. Osim toga, država članica mora osigurati da naknade koje se naplaćuju drugim korisnicima uz korisnike potpore za uporabu infrastrukture za punjenje ili opskrbu gorivom odgovaraju tržišnim cijenama.

4.4 **Potpore za učinkovitu uporabu resursa i podupiranje prelaska na kružno gospodarstvo**

4.4.1 *Obrazloženje potpore*

217. Akcijski plan za kružno gospodarstvo („CEAP“) ⁽⁹⁶⁾ sadržava program usmjeren na budućnost čiji je cilj ubrzati prelazak Unije na kružno gospodarstvo kao dio korjenitih promjena koje se promiču u Komunikaciji europskom o zelenom planu. Akcijskim planom za kružno gospodarstvo promiču se procesi kružnoga gospodarstva, potiče se održiva potrošnja i proizvodnja te se nastoji osigurati sprječavanje nastanka otpada i što dulje zadržavanje upotrijebljenih resursa u gospodarstvu Unije. Ti su ciljevi ujedno preduvjet za postizanje cilja klimatske neutralnosti Unije do 2050. i čišćeg i održivijeg gospodarstva.

⁽⁹⁶⁾ Komunikacija Komisije Europskom parlamentu, Vijeću, Europskom gospodarskom i socijalnom odboru i Odboru regija „Novi akcijski plan za kružno gospodarstvo – Za čišću i konkurentniju Europu“, COM(2020) 98 final.

218. U CEAP-u se posebno spominje potreba da se uzmu u obzir ciljevi povezani s kružnim gospodarstvom u kontekstu revizije smjernica za državne potpore u području okoliša i energetike. U tom pogledu financijska potpora u obliku državnih potpora, u kombinaciji sa širokim, jasnim i dosljednim pravilima, može imati ključnu ulogu u podupiranju kružnosti u proizvodnim procesima kao dio šire preobrazbe industrije Unije prema klimatskoj neutralnosti i dugoročnoj konkurentnosti. Može imati ključnu ulogu i u stvaranju funkcionalnog tržišta Unije za sekundarne sirovine, čime će se smanjiti pritisak na prirodne resurse, stvoriti održivi rast i radna mjesta te ojačati otpornost.
219. U CEAP-u se nadalje priznaje sve veća važnost bioloških resursa kao ključnog doprinosa gospodarstvu EU-a. U skladu sa strategijom EU-a za biogospodarstvo ⁽⁹⁷⁾, biogospodarstvo pridonosi ostvarivanju ciljeva europskog zelenog plana jer pridonosi ugljično neutralnom gospodarstvu, poboljšava okolišnu, gospodarsku i društvenu održivost te promiče zeleni rast. Financijska potpora u obliku državnih potpora može imati ključnu ulogu u podupiranju provedbe održivih biogospodarskih praksi, kao što je potpora održive proizvodnje materijala i proizvoda na biološkoj osnovi, koji mogu pridonijeti postizanju klimatske neutralnosti, a koji ne bi sami uspjeli na tržištu.

4.4.2 Područje primjene i djelatnosti koje se podupiru

220. Potpore iz ovog odjeljka mogu se dodijeliti za sljedeće vrste ulaganja:
- (a) ulaganja u poboljšanje učinkovitosti resursa na bilo koji od sljedećih načina:
 - i. neto smanjenjem resursa potrošenih u okviru iste količine proizvodnje ⁽⁹⁸⁾;
 - ii. zamjenom primarnih sirovina sekundarnim (ponovno upotrijebljenim ili recikliranim) ili oporabljenim sirovinama; ili
 - iii. zamjenom sirovina iz fosilnih izvora biosirovinama;
 - (b) ulaganja u smanjenje, sprječavanje, pripremu za ponovnu uporabu, uporabu materijala, dekontaminaciju i recikliranje otpada ⁽⁹⁹⁾ koji je proizveo korisnik;
 - (c) ulaganja u pripremu za ponovnu uporabu, uporabu materijala, dekontaminaciju i recikliranje otpada koji su proizvele treće osobe i koji bi se inače zbrinuo ili obradio u postupku obrade koji se nalazi niže u redoslijedu prioriteta hijerarhije otpada ⁽¹⁰⁰⁾ ili na manje resursno učinkovit način odnosno koji bi doveo do slabije kvalitete recikliranja;
 - (d) ulaganja u smanjenje, sprječavanje, pripremu za ponovnu uporabu, uporabu materijala, dekontaminaciju i recikliranje drugih proizvoda, materijala ili tvari ⁽¹⁰¹⁾ koje je proizveo korisnik ili treća osoba, koji se ne smatraju nužno otpadom i koji bi inače bili neiskorišteni, zbrinuti ili oporabljeni na manje resursno učinkovit način, koji bi se smatrali otpadom osim ako se ponovno upotrijebe ili bi doveli do slabije kvalitete recikliranja;

⁽⁹⁷⁾ Komunikacija Komisije Europskom parlamentu, Vijeću, Europskom gospodarskom i socijalnom odboru i Odboru regija „Održivo biogospodarstvo za Europu: Jačanje veze između gospodarstva, društva i okoliša”, COM(2018)673 final i SWD(2018)431.

⁽⁹⁸⁾ Potrošeni resursi mogu uključivati sve potrošene materijalne resurse osim energije. Smanjenje se može odrediti mjerenjem ili procjenom potrošnje prije i nakon provedbe mjere potpore, uključujući sve prilagodbe zbog vanjskih uvjeta koji mogu utjecati na potrošnju resursa.

⁽⁹⁹⁾ Vidjeti definicije ponovne uporabe, uporabe, pripreme za ponovnu uporabu, recikliranja i otpada u točki 19. podtočkama (59), (61), (62), (75) i (90).

⁽¹⁰⁰⁾ Hijerarhiju otpada čine: (a) sprječavanje, (b) priprema za ponovnu uporabu, (c) recikliranje, (d) drugi postupci uporabe, na primjer energetska uporaba, i (e) zbrinjavanje. Vidjeti članak 4. stavak 1. Direktive 2008/98/EZ.

⁽¹⁰¹⁾ Drugi proizvodi, materijali ili tvari mogu uključivati nusproizvode (iz članka 5. Direktive 2008/98/EZ), ostatke iz poljoprivrede, akvakulture, ribarstva i šumarstva, otpadne vode, kišnicu i oborinske vode, minerale, rudarski otpad, hranjive tvari, rezidualne plinove iz proizvodnih procesa, suvišne proizvode, dijelove i materijale itd. Suvišni proizvodi, dijelovi i materijali su proizvodi, dijelovi ili materijali koji više nisu potrebni ili korisni svojem posjedniku, ali su prikladni za ponovnu uporabu.

- (e) ulaganja u odvojeno skupljanje ⁽¹⁰²⁾ i razvrstavanje otpada ili drugih proizvoda, materijala ili tvari u cilju pripreme za ponovnu uporabu ili recikliranje.
221. Pod određenim uvjetima potpore za pokrivanje operativnih troškova mogu se dodijeliti za odvojeno skupljanje i razvrstavanje otpada u pogledu posebnih tokova otpada ili vrsta otpada (vidjeti točku 247.).
222. Potpora koja se odnosi na uporabu rezidualne topline iz proizvodnih procesa ili potpora povezana s CCU-om ocijenit će se u skladu s uvjetima koji se primjenjuju na potpore za smanjenje emisija stakleničkih plinova iz odjeljka 4.1.
223. Potpore za proizvodnju biogoriva, tekućih biogoriva, bioplina i goriva iz biomase iz otpada ocijenit će se u skladu s uvjetima koji se primjenjuju na potpore za smanjenje emisija stakleničkih plinova utvrđenima u odjeljku 4.1.
224. Potpore za proizvodnju energije iz otpada ocijenit će se u skladu s uvjetima koji se primjenjuju na potpore za smanjenje emisija stakleničkih plinova utvrđenima u odjeljku 4.1. Ako se odnose na ulaganja u sustave centraliziranog grijanja i hlađenja ili njihov rad, potpore za proizvodnju energije ili topline iz otpada ocijenit će se u skladu s uvjetima koji se primjenjuju na potpore za centralizirano grijanje ili hlađenje utvrđenima u odjeljku 4.10.
- 4.4.3 *Učinak poticaja*
225. Uz zahtjeve utvrđene u odjeljku 3.1.2. primjenjuju se i zahtjevi utvrđeni u točkama od 226. do 233.
226. Protučinjenični scenarij koji država članica utvrđuje na temelju zahtjeva iz točke 28. uglavnom će odgovarati ulaganju istog kapaciteta, trajanja i prema potrebi drugih relevantnih tehničkih obilježja kao u slučaju ulaganja koje je prihvatljivo za okoliš.
227. Protučinjenični scenarij može se sastojati i od održavanja postojećih postrojenja ili opreme u funkciji tijekom razdoblja koje odgovara trajanju ulaganja prihvatljivog za okoliš. U tom bi se slučaju trebali uzeti u obzir diskontirani troškovi održavanja, popravka i modernizacije u tom razdoblju.
228. U određenim se slučajevima protučinjenični scenarij može sastojati od kasnije zamjene postrojenja ili opreme, pri čemu u tom slučaju u obzir treba uzeti diskontiranu vrijednost postrojenja i opreme, a razlika u ekonomskom vijeku trajanja postrojenja ili opreme trebala bi se izjednačiti.
229. U slučaju opreme koja podliježe ugovorima o *leasingu*, diskontirana vrijednost *leasinga* opreme prihvatljive za okoliš trebala bi se usporediti s diskontiranom vrijednošću *leasinga* opreme koja je manje prihvatljiva za okoliš, a koja bi se upotrebljavala da nema potpore.
230. Ako se ulaganje sastoji od dodavanja postrojenja ili opreme postojećim postrojenjima ili opremi, prihvatljivi troškovi obuhvaćat će ukupne troškove ulaganja.
231. Komisija smatra da potpore projektima s razdobljem povrata kraćim od pet godina u načelu nemaju učinak poticaja. No država članica može dostaviti dokaze o tome da je potpora potrebna kao poticaj za promjenu ponašanja, čak i u slučaju projekata s kraćim razdobljem povrata.

⁽¹⁰²⁾ Vidjeti definiciju „odvojenog skupljanja” u članku 3. točki 11. Direktive 2008/98/EZ.

232. Za potpore za ulaganja koja poduzetnicima samo omogućuju da se usklade s obveznim normama Unije koje su već na snazi neće se smatrati da imaju učinak poticaja (vidjeti točku 32.). Kako je objašnjeno u točki 32., može se smatrati da potpora ima učinak poticaja ako omogućuje poduzetniku da poveća svoju razinu zaštite okoliša u skladu s obveznim nacionalnim normama koje su strože od normi Unije ili su donesene jer norme Unije nisu postojale.

233. Smatrat će se da potpore za prilagodbu donesenim normama Unije koje još nisu stupile na snagu imaju učinak poticaja ako se ulaganje provede i završi najmanje 18 mjeseci prije nego što norme Unije stupe na snagu.

4.4.4 Svođenje narušavanja tržišnog natjecanja i trgovine na najmanju moguću mjeru

4.4.4.1 Nužnost potpore

234. Uz zahtjeve utvrđene u odjeljku 3.2.1.1. primjenjuju se i zahtjevi utvrđeni u točkama 235. i 236.

235. Ulaganjem se mora premašiti uvriježena poslovna praksa koja se općenito primjenjuje u cijeloj Uniji i za različite tehnologije ⁽¹⁰³⁾.

236. U slučaju potpore za odvojeno skupljanje i razvrstavanje otpada ili drugih proizvoda, materijala ili tvari država članica mora dokazati da je takvo odvojeno skupljanje i razvrstavanje nedovoljno razvijeno u toj državi članici ⁽¹⁰⁴⁾. Ako se dodjeljuju potpore za pokrivanje operativnih troškova, država članica mora dokazati da je takva potpora potrebna u prijelaznom razdoblju kako bi se olakšao razvoj djelatnosti povezanih s odvojenim skupljanjem i razvrstavanjem otpada. Država članica mora uzeti u obzir sve obveze poduzetnika u okviru programa proširene odgovornosti proizvođača, koje je možda provela u skladu s člankom 8. Direktive 2008/98/EZ.

4.4.4.2 Primjerenost

237. Uz zahtjeve utvrđene u odjeljku 3.2.1.2. primjenjuju se i zahtjevi utvrđeni u točki 238.

238. U skladu s načelom „onečišćivač plaća” ⁽¹⁰⁵⁾ poduzetnici koji proizvode otpad ne bi smjeli biti oslobođeni troškova obrade otpada. Stoga potpore ne bi trebale služiti tomu da se poduzetnike koji proizvode otpad oslobodi bilo kojih troškova ili obveza povezanih s obradom otpada koje snose u skladu s pravom Unije ili nacionalnim pravom, među ostalim u okviru programa proširene odgovornosti proizvođača. Osim toga, potpore ne bi trebale služiti tomu da se poduzetnike oslobodi troškova koji bi se trebali smatrati uobičajenim troškovima poduzetnika.

4.4.4.3 Proporcionalnost

239. Prihvatljivi su troškovi dodatni troškovi ulaganja utvrđeni usporedbom ukupnih troškova ulaganja projekta s troškovima projekta ili aktivnosti koja je manje prihvatljiva za okoliš, a može obuhvaćati jedno od sljedećeg:

(a) usporedivo ulaganje kako je opisano u točki 226. koje bi se vjerodostojno ostvarilo bez potpore i kojim se ne postiže ista razina učinkovite uporabe resursa;

(b) obrada otpada u postupku obrade koji se nalazi niže u redoslijedu prioriteta hijerarhije otpada ili na manje resursno učinkovit način;

⁽¹⁰³⁾ Iz tehnološke perspektive ulaganje bi trebalo dovesti do veće mogućnosti recikliranja ili do veće kvalitete recikliranog materijala u usporedbi s uobičajenom praksom.

⁽¹⁰⁴⁾ Ako država članica dostavi odgovarajuće dokaze, može se uzeti u obzir i posebna situacija na razini regija o kojima je riječ.

⁽¹⁰⁵⁾ Vidjeti definiciju u točki 19. podtočki (58).

- (c) konvencionalni proizvodni proces koji se odnosi na primarnu sirovinu ili proizvod ako je ponovno upotrijebljeni ili reciklirani (sekundarni) proizvod tehnički i ekonomski zamjenjiv primarnom sirovinom ili proizvodom;
- (d) bilo koji drugi protučinjenični scenarij koji se temelji na opravdanim pretpostavkama.
240. Ako bi se proizvod, tvar ili materijal smatrali otpadom ako se ponovno ne upotrijebe, a ne postoji zakonska obveza da se taj proizvod, tvar ili materijal zbrinu ili obrade na drugi način, opravdani troškovi mogu odgovarati ulaganju potrebnom za uporabu predmetnog proizvoda, tvari ili materijala.
241. Intenzitet potpore ne smije premašiti 40 % prihvatljivih troškova.
242. Intenzitet potpore može se povećati za 10 postotnih bodova za srednja poduzeća ili 20 postotnih bodova za mala poduzeća.
243. Intenzitet potpore može se povećati za 15 postotnih bodova za ulaganja u potpomognutim područjima koja ispunjavaju uvjete iz članka 107. stavka 3. točke (a) Ugovora ili za 5 postotnih bodova za ulaganja u potpomognutim područjima koja ispunjavaju uvjete iz članka 107. stavka 3. točke (c) Ugovora.
244. Intenzitet potpore može se povećati za 10 postotnih bodova za djelatnosti ekoloških inovacija ako se ispune sljedeći kumulativni uvjeti:
- (a) djelatnost ekoloških inovacija mora biti nova ili znatno poboljšana u usporedbi s vrhunskom tehnologijom u toj industriji u Uniji ⁽¹⁰⁶⁾;
- (b) očekivana korist za okoliš mora biti znatno veća od poboljšanja koje proizlazi iz općeg razvoja vrhunske tehnologije u usporedivim djelatnostima ⁽¹⁰⁷⁾;
- (c) inovativna priroda djelatnosti uključuje jasan stupanj rizika u tehnološkom, tržišnom ili financijskom smislu, koji je viši od rizika koji se općenito pripisuje usporedivim neinovativnim djelatnostima ⁽¹⁰⁸⁾.
245. Odstupajući od točaka od 241. do 244., država članica može na temelju analize manjka financijskih sredstava utvrđene u točkama 48., 51. i 52. dokazati i da je potreban veći intenzitet potpore. U tom slučaju država članica mora provesti *ex post* praćenje kako bi provjerila iznesene pretpostavke o razini potrebne potpore i uspostavila mehanizam za povrat prekomjernih sredstava kako je utvrđeno u točki 55. Iznos potpore ne smije premašiti manjak financijskih sredstava kako je utvrđeno u točkama 51. i 52.
246. Ako se potpora dodjeljuje na temelju konkurentnog natječajnog postupka provedenog u skladu s kriterijima utvrđenima u točkama 49. i 50., iznos potpore smatra se proporcionalnim.
247. Potporama se mogu pokriti operativni troškovi ako se odnose na odvojeno skupljanje i razvrstavanje otpada ili drugih proizvoda, materijala ili tvari u pogledu posebnih tokova otpada ili vrsta otpada radi pripreme za ponovnu uporabu ili recikliranje, a u tom slučaju moraju biti ispunjeni sljedeći uvjeti:

⁽¹⁰⁶⁾ Te bi osobine države članice mogle na primjer dokazati na osnovi detaljnog opisa inovacije i tržišnih uvjeta za njezino uvođenje ili širenje, uspoređujući je s postupcima ili organizacijskim tehnikama koji se smatraju vrhunskom tehnologijom i koje općenito upotrebljavaju drugi poduzetnici u istoj industriji.

⁽¹⁰⁷⁾ Ako se za usporedbu ekološki inovativnih djelatnosti sa standardnim, neinovativnim djelatnostima mogu upotrebljavati količinski parametri, „znatno viši” znači da bi granično poboljšanje koje se očekuje od ekološki inovativnih djelatnosti u pogledu smanjenog ekološkog rizika ili onečišćenja ili poboljšane učinkovitosti u potrošnji energije ili resursa trebalo biti najmanje dvostruko više od graničnog poboljšanja koje se očekuje od općeg razvoja usporedivih neinovativnih djelatnosti. Ako predloženi pristup nije primjeren za određeni slučaj ili ako nije moguća količinska usporedba, zahtjev za državnu potporu trebao bi sadržavati detaljan opis metode koja se upotrebljava za procjenu tog kriterija i kojom se osigurava standard usporediv sa standardom predložene metode.

⁽¹⁰⁸⁾ Taj rizik država članica može na primjer dokazati u obliku troškova u odnosu na promet poduzetnika, vremena potrebnog za razvoj, očekivane dobiti od djelatnosti ekoloških inovacija u usporedbi s troškovima i vjerojatnosti neuspjeha.

- (a) potpora se mora dodijeliti na temelju konkurentnog natječajnog postupka provedenog u skladu s kriterijima iz točaka 49. i 50. koji na nediskriminirajućoj osnovi mora biti otvoren svim subjektima koji pružaju usluge odvojenog skupljanja i razvrstavanja;
- (b) ako postoji visok stupanj nesigurnosti u pogledu budućeg razvoja operativnih troškova tijekom trajanja mjere, natječajni postupak može uključivati pravila kojima se potpora ograničava u određenim dobro utvrđenim okolnostima ako su ta pravila i okolnosti utvrđeni *ex ante*;
- (c) svaka potpora za ulaganje dodijeljena postrojenju koje se upotrebljava za odvojeno skupljanje i razvrstavanje otpada u pogledu posebnih tokova otpada ili vrsta otpada mora se oduzeti od operativne potpore dodijeljene istom postrojenju ako oba oblika potpore pokrivaju iste prihvatljive troškove;
- (d) potpora se može dodijeliti za razdoblje od najviše pet godina.

4.4.5 *Izbjegavanje nepotrebnih negativnih učinaka na tržišno natjecanje i trgovinu*

- 248. Uz zahtjeve utvrđene u odjeljku 3.2.2. primjenjuju se i zahtjevi utvrđeni u točkama od 249. do 252.
- 249. Potporama se ne smije poticati stvaranje otpada ili povećana uporaba resursa.
- 250. Potporama se ne smije samo povećati potražnja za otpadom ili drugim materijalima i resursima namijenjenima ponovnoj uporabi, recikliranju ili oporabi, a da se pritom ne povećaju skupljanje tih materijala.
- 251. Pri procjeni učinka potpore na tržište Komisija će uzeti u obzir moguće učinke potpore na funkcioniranje tržišta primarnih i sekundarnih materijala koji se odnose na predmetne proizvode.
- 252. Točnije, pri procjeni učinka koji na tržište imaju potpore za operativne troškove povezane s odvojenim skupljanjem i razvrstavanjem otpada ili drugih proizvoda, materijala ili tvari u pogledu posebnih tokova otpada ili vrsta otpada radi pripreme za ponovnu uporabu ili recikliranje Komisija će uzeti u obzir potencijalne interakcije s programima proširene odgovornosti proizvođača u predmetnoj državi članici.

4.5 **Potpore za sprječavanje ili smanjenje onečišćenja koje nije uzrokovano stakleničkim plinovima**

4.5.1 *Obrazloženje potpore*

- 253. Cilj Komunikacije o europskom zelenom planu da se postigne nulta stopa onečišćenja za netoksični okoliš trebao bi osigurati da se do 2050. onečišćenje smanji na razine koje više nisu štetne za ljude i prirodne ekosustave te koje ne prelaze granice onog s čim se naš planet može nositi, čime se stvara netoksičan okoliš u skladu s UN-ovim Programom održivog razvoja do 2030. ⁽¹⁰⁹⁾ i dugoročnim ciljevima Osmog programa djelovanja za okoliš ⁽¹¹⁰⁾. Unija je utvrdila posebne ciljeve za smanjenje razine onečišćenja, kao što su ciljevi za

⁽¹⁰⁹⁾ UN-ov Program održivog razvoja do 2030. dostupan je na: <https://sustainabledevelopment.un.org/content/documents/21252030%20Agenda%20for%20Sustainable%20Development%20web.pdf>.

⁽¹¹⁰⁾ Prijedlog odluke Europskog parlamenta i Vijeća o Općem programu djelovanja Unije za okoliš do 2030., COM(2020) 652 final.

čišći zrak ⁽¹¹¹⁾ i nulto onečišćenje vodnih tijela ⁽¹¹²⁾ te za smanjenje buke, uporabe i ispuštanja zabrinjavajućih tvari, plastičnog otpada i onečišćenja mikroplastikom te otpada ⁽¹¹³⁾, kao i ciljeve u pogledu viška hranjivih tvari i gnojiva, opasnih pesticida i tvari koje uzrokuju antimikrobnu otpornost ⁽¹¹⁴⁾.

254. Financijskom potporom u obliku državnih potpora može se znatno pridonijeti okolišnom cilju koji se odnosi na smanjenje onečišćenja koje nije uzrokovano stakleničkim plinovima.

4.5.2 Područje primjene i djelatnosti koje se podupiru

255. Potpore za sprječavanje ili smanjenje onečišćenja koje nije uzrokovano stakleničkim plinovima mogu se dodijeliti za ulaganja koja poduzetnicima omogućuju da premaše norme Unije za zaštitu okoliša, povećaju razinu zaštite okoliša ako norme Unije ne postoje ili da se usklade s normama Unije koje su donesene, ali još nisu na snazi.
256. Ako se potpore dodjeljuju u obliku dozvola za emisije stakleničkih plinova ⁽¹¹⁵⁾, mjera potpore mora se osmisliti na način da se onečišćenje spriječi ili smanji na niže razine od razina predviđenih normama Unije koje su obvezne za predmetne poduzetnike.
257. Potpora mora u prvom redu biti usmjerena na sprječavanje ili smanjenje onečišćenja koje je izravno povezano s djelatnostima samog korisnika.
258. Potporama se ne smije samo premješati onečišćenje iz jednog sektora u drugi ili s jednog okolišnog medija na drugi (npr. iz zraka u vodu). Ako je potpora usmjerena na smanjenje onečišćenja, njome se mora postići ukupno smanjenje onečišćenja.
259. Odjeljak 4.5. ne primjenjuje se na mjere potpore obuhvaćene područjem primjene odjeljka 4.1. Ako se mjerom pridonosi i sprječavanju ili smanjenju emisija stakleničkih plinova i sprječavanju ili smanjenju onečišćenja koje nije uzrokovano emisijama stakleničkih plinova, spojivost mjere ocijenit će se na temelju odjeljka 4.1. ili na temelju ovog odjeljka, ovisno o tome koji je od tih dvaju ciljeva prevladavajući ⁽¹¹⁶⁾.

⁽¹¹¹⁾ Komunikacija Komisije Europskom parlamentu, Vijeću, Europskom gospodarskom i socijalnom odboru i Odboru regija „Program „Čisti zrak za Europu”, COM(2013) 918 final. Vidjeti i Direktivu 2004/107/EZ Europskog parlamenta i Vijeća od 15. prosinca 2004. o arsenu, kadmiju, živi, niklu i policikličkim aromatskim ugljikovodicima u zraku (SL L 23, 26.1.2005., str. 3.) i Direktivu 2008/50/EZ Europskog parlamenta i Vijeća od 21. svibnja 2008. o kvaliteti zraka i čistom zraku za Europu (SL L 152, 11.6.2008., str. 1.) za prizemni ozon, lebdeće čestice, dušikove okside, opasne teške metale i niz drugih onečišćujućih tvari. Vidjeti i Direktivu (EU) 2016/2284 Europskog parlamenta i Vijeća od 14. prosinca 2016. o smanjenju nacionalnih emisija određenih atmosferskih onečišćujućih tvari, o izmjeni Direktive 2003/35/EZ i stavljanju izvan snage Direktive 2001/81/EZ (SL L 344, 17.12.2016., str. 1.) za najvažnije prekogranične onečišćujuće tvari u zraku: sumporne dioksidi, dušikove okside, amonijak, nemetanske hlapive organske spojeve i lebdeće čestice.

⁽¹¹²⁾ Direktivom 2000/60/EZ Europskog parlamenta i Vijeća od 23. listopada 2000. o uspostavi okvira za djelovanje Zajednice u području vodne politike (SL L 327, 22.12.2000., str. 1.) zahtijeva se dobro kemijsko stanje za sva tijela površinske i podzemne vode osim ako se primjenjuju izuzeća.

⁽¹¹³⁾ Komunikacija Komisije Europskom parlamentu, Vijeću, Europskom gospodarskom i socijalnom odboru i Odboru regija „Put prema zdravom planetu za sve. Akcijski plan EU-a: Prema postizanju nulte stope onečišćenja zraka, vode i tla”, COM(2021) 400 final.

⁽¹¹⁴⁾ Komunikacija Komisije Europskom parlamentu, Vijeću, Europskom gospodarskom i socijalnom odboru i Odboru regija „Strategija „od polja do stola” za pravedan, zdrav i ekološki prihvatljiv prehrambeni sustav”, COM(2020) 381 final.

⁽¹¹⁵⁾ Dozvole za emisije stakleničkih plinova mogu uključivati državne potpore, posebno ako države članice odobravaju dozvole i emisijske jedinice ispod njihove tržišne vrijednosti.

⁽¹¹⁶⁾ Da bi odredila koji je od dvaju ciljeva prevladavajući, Komisija može zatražiti od države članice da dostavi usporedbu očekivanih rezultata mjere u smislu sprječavanja ili smanjenja emisija stakleničkih plinova i drugih onečišćujućih tvari na temelju vjerodostojnih i detaljnih mjerenja.

4.5.3 Učinak poticaja

260. Uz zahtjeve utvrđene u odjeljku 3.1.2. primjenjuju se i zahtjevi utvrđeni u točkama 261. i 262.
261. Smatra se da potpora ima učinak poticaja ako omogućuje poduzetniku da spriječi ili smanji onečišćenje ako norme Unije ne postoje ili da premaši razine koje se zahtijevaju normama Unije koje su već na snazi. Kako je objašnjeno u točki 32., može se smatrati i da potpora ima učinak poticaja ako omogućuje poduzetniku da spriječi ili smanji onečišćenje u skladu s obveznim nacionalnim normama koje su strože od normi Unije ili su donesene jer norme Unije nisu postojale.
262. Smatrat će se da potpore za prilagodbu donesenim normama Unije koje još nisu stupile na snagu imaju učinak poticaja ako se ulaganje provede i završi najmanje 18 mjeseci prije nego što norme Unije stupe na snagu.

4.5.4 Svođenje narušavanja tržišnog natjecanja i trgovine na najmanju moguću mjeru

4.5.4.1 Nužnost potpore

263. Uz zahtjeve utvrđene u odjeljku 3.2.1.1. primjenjuju se i zahtjevi utvrđeni u točki 264.
264. Za potpore u obliku dozvola za emisije stakleničkih plinova ⁽¹¹⁷⁾ država članica mora dokazati da su ispunjeni sljedeći kumulativni uvjeti:
- (a) prodaja na dražbi dovodi do znatnog povećanja troškova proizvodnje za svaki sektor ili kategoriju pojedinačnih korisnika;
 - (b) znatno povećanje proizvodnih troškova ne može se prenijeti na kupce bez znatnih smanjenja prihoda od prodaje ⁽¹¹⁸⁾;
 - (c) pojedinačni poduzetnici u sektoru nemaju mogućnost smanjivanja razina emisija kako bi se cijena certifikata smanjila na razinu koja je prihvatljiva za te poduzetnike. Nemogućnost smanjenja potrošnje može se dokazati usporedbom podataka o razinama emisija s onima koji proizlaze iz najučinkovitije tehnike u Europskom gospodarskom prostoru. Najveća korist koju poduzetnici koji postignu najučinkovitiju tehniku mogu ostvariti emisijska je jedinica u okviru sustava trgovanja dozvolama koja odgovara povećanju troškova proizvodnje i koja se ne može prenijeti kupcima. Svi poduzetnici sa slabijom učinkovitosti u zaštiti okoliša ostvaruju manju emisijsku jedinicu, razmjerno svojoj učinkovitosti u zaštiti okoliša.

4.5.4.2 Proporcionalnost

265. Prihvatljivi troškovi su dodatni troškovi ulaganja koji su izravno povezani s postizanjem više razine zaštite okoliša.
266. Dodatni troškovi ulaganja sastoje se od razlike između troškova ulaganja za koje je dodijeljena potpora i troškova ulaganja u protučinjeničnom scenariju kako je opisano u točkama od 226. do 230. Ako se projekt sastoji od rane prilagodbe normama Unije koje još nisu na snazi, protučinjenični scenarij u načelu bi trebao biti onaj opisan u točki 228.
267. Intenzitet potpore ne smije premašiti 40 % prihvatljivih troškova.
268. Intenzitet potpore može se povećati za 10 postotnih bodova za srednja poduzeća ili 20 postotnih bodova za mala poduzeća.

⁽¹¹⁷⁾ Dozvole za emisije stakleničkih plinova mogu uključivati državne potpore, posebno ako države članice odobravaju dozvole i emisijske jedinice ispod njihove tržišne vrijednosti.

⁽¹¹⁸⁾ Analiza se, među ostalim čimbenicima, može provesti na temelju procjena elastičnosti cijene proizvoda u predmetnom sektoru, kao i procjena izgubljenih prihoda od prodaje te njihova učinka na profitabilnost korisnika.

269. Intenzitet potpore može se povećati za 15 postotnih bodova za ulaganja u potpomognutim područjima koja ispunjavaju uvjete iz članka 107. stavka 3. točke (a) Ugovora ili za 5 postotnih bodova za ulaganja u potpomognutim područjima koja ispunjavaju uvjete iz članka 107. stavka 3. točke (c) Ugovora.
270. Intenzitet potpore može se povećati za 10 postotnih bodova za djelatnosti ekoloških inovacija pod uvjetom da su ispunjeni uvjeti utvrđeni u točki 244. podtočkama od (a) do (c).
271. Odstupajući od točaka od 267. do 270., država članica može na temelju analize manjka financijskih sredstava utvrđene u točkama 48., 51. i 52. dokazati i da je potreban veći iznos potpore. U tom slučaju država članica mora provesti *ex post* praćenje kako bi provjerila iznesene pretpostavke o razini potrebne potpore i uspostavila mehanizam za povrat prekomjernih sredstava kako je utvrđeno u točki 55. Iznos potpore ne smije premašiti manjak financijskih sredstava kako je utvrđeno u točkama 51. i 52.
272. Ako se potpora dodjeljuje na temelju konkurentnog natječajnog postupka provedenog u skladu s kriterijima utvrđenima u točkama 49. i 50., iznos potpore smatra se proporcionalnim.
273. Za potpore u obliku dozvola za emisije stakleničkih plinova Komisija će potvrditi i sljedeće:
- (a) raspodjela se provodi na transparentan način, na temelju objektivnih kriterija i podataka iz najkvalitetnijih dostupnih izvora; i
 - (b) ukupni iznos dozvola za emisije stakleničkih plinova ili emisijskih jedinica dodijeljenih svakom poduzetniku po cijeni ispod tržišne vrijednosti nije veći od njihovih očekivanih potreba, procijenjenih na temelju slučaja u kojem ne postoji sustav trgovanja emisijama.

4.5.5 *Izbjegavanje nepotrebnih negativnih učinaka na tržišno natjecanje i trgovinu*

274. Uz zahtjeve utvrđene u odjeljku 3.2.2. primjenjuju se i zahtjevi utvrđeni u točki 275.
275. Za potpore u obliku dozvola za emisije stakleničkih plinova Komisija će potvrditi i sljedeće:
- (a) odabir korisnika potpore temelji se na objektivnim i transparentnim kriterijima, a potpore se u načelu dodjeljuju na isti način svim konkurentima u istom sektoru ako se nalaze u sličnoj činjeničnoj situaciji;
 - (b) metodologijom dodjele ne pogoduje se određenim poduzetnicima ⁽¹¹⁹⁾ ili određenim sektorima ako to nije opravdano logikom zaštite okoliša u samom sustavu ili ako su takva pravila potrebna radi dosljednosti s drugim politikama zaštite okoliša;
 - (c) novi sudionici na tržištu ne dobivaju dozvole ili emisijske jedinice po povoljnijim uvjetima od postojećih poduzetnika koji djeluju na tim istim tržištima;
 - (d) ako se veće emisijske jedinice dodjeljuju postojećim postrojenjima nego novim sudionicima, to ne dovodi do stvaranja neopravdanih prepreka ulasku na tržište.

4.6 **Potpore za remedijaciju štete u okolišu, oporavak prirodnih staništa i ekosustava, zaštitu ili obnovu bioraznolikosti i provedbu prirodnih rješenja za prilagodbu klimatskim promjenama i njihovo ublažavanje**

4.6.1 *Obrazloženje potpore*

276. Strategijom za bioraznolikost do 2030. ⁽¹²⁰⁾ nastoji se zaštititi priroda, poništiti učinke degradacije ekosustava i usmjeriti bioraznolikost Unije na put prema oporavku do 2030. Strategijom kao središnjim dijelom Komunikacije o europskom zelenom planu postavljaju se ambiciozni ciljevi i obveze za 2030. kako bi ekosustavi bili zdravi i otporni.

⁽¹¹⁹⁾ Na primjer novim sudionicima na tržištu ili, s druge strane, postojećim poduzetnicima ili postrojenjima.

⁽¹²⁰⁾ Komunikacija Komisije Europskom parlamentu, Vijeću, Europskom gospodarskom i socijalnom odboru i Odboru regija „Strategija EU-a za bioraznolikost do 2030. Vraćanje prirode u naše živote”, COM(2020) 380 final.

277. Financijskom potporom u obliku državnih potpora može se na nekoliko načina znatno pridonijeti okolišnom cilju koji se odnosi na zaštitu i obnovu bioraznolikosti i ekosustava, među ostalim pružanjem poticaja za otklanjanje štete na onečišćenim lokacijama, oporavak degradiranih prirodnih staništa i ekosustava ili ulaganje u zaštitu ekosustava.
278. Strategijom EU-a za prilagodbu klimatskim promjenama ⁽¹²¹⁾ nastoji se potaknuti ulaganja u prirodna rješenja za prilagodbu ⁽¹²²⁾ jer bi njihova opsežna provedba povećala otpornost na klimatske promjene i pridonijela višestrukim ciljevima europskog zelenog plana.

4.6.2 Područje primjene i djelatnosti koje se podupiru

279. U ovom odjeljku utvrđena su pravila spojivosti za mjere potpore za remedijaciju štete u okolišu, oporavak prirodnih staništa i ekosustava, zaštitu ili obnovu bioraznolikosti i provedbu prirodnih rješenja za prilagodbu klimatskim promjenama i njihovo ublažavanje.
280. Ovaj se odjeljak ne primjenjuje na:
- (a) potpore za remedijaciju ili oporavak nakon zatvaranja elektrana i obustave rudarskih djelatnosti odnosno djelatnosti vađenja ako su te potpore obuhvaćene odjeljkom 4.12. ⁽¹²³⁾;
 - (b) potpore za nadoknadu štete uzrokovane prirodnim katastrofama kao što su potresi, lavine, odroni tla, poplave, tornada, uragani, erupcije vulkana i šumski požari prirodnog podrijetla.
281. Potpore na temelju ovog odjeljka mogu se dodijeliti za sljedeće djelatnosti:
- (a) remedijaciju štete u okolišu, uključujući štetu nanесenu kvaliteti tla, površinskim odnosno podzemnim vodama ili morskom okolišu;
 - (b) oporavak prirodnih staništa i ekosustava iz degradiranog stanja;
 - (c) zaštitu ili obnovu bioraznolikosti ili ekosustava kako bi se pridonijelo postizanju dobrog stanja ekosustava odnosno zaštiti ekosustava koji su već u dobrom stanju;
 - (d) provedbu prirodnih rješenja za prilagodbu klimatskim promjenama i njihovo ublažavanje.
282. Ovaj se odjeljak ne primjenjuje na mjere potpore obuhvaćene područjem primjene odjeljka 4.1. Ako se mjerom pridonosi i smanjenju emisija stakleničkih plinova i remedijaciji štete u okolišu, oporavku prirodnih staništa i ekosustava, zaštiti ili obnovi bioraznolikosti te provedbi prirodnih rješenja za prilagodbu klimatskim promjenama i njihovo ublažavanje, spojivost mjere ocijenit će se na temelju odjeljka 4.1. ili ovog odjeljka, ovisno o tome koji je od tih dvaju ciljeva prevladavajući ⁽¹²⁴⁾.

4.6.3 Učinak poticaja

283. Uz zahtjeve utvrđene u odjeljku 3.1.2. primjenjuju se i zahtjevi utvrđeni u točkama od 284. do 287.

⁽¹²¹⁾ Komunikacija Komisije Europskom parlamentu, Vijeću, Europskom gospodarskom i socijalnom odboru i Odboru regija „Stvaranje Europe otporne na klimatske promjene – nova strategija EU-a za prilagodbu klimatskim promjenama”, COM(2021) 82 final.

⁽¹²²⁾ <https://www.eea.europa.eu/publications/nature-based-solutions-in-europe/>.

⁽¹²³⁾ Na primjer, odjeljkom 4.6. može biti obuhvaćena potpora za ponovnu uspostavu tresetišta koja nije povezana s potporom za prijevremenu obustavu djelatnosti vađenja treseta ili s potporom za izvanredne troškove povezane s tim djelatnostima.

⁽¹²⁴⁾ Da bi odredila koji je od dvaju ciljeva prevladavajući, Komisija može zatražiti od države članice da dostavi usporedbu očekivanih rezultata mjere u smislu sprječavanja ili smanjenja emisija stakleničkih plinova te remedijacije štete u okolišu, oporavka prirodnih staništa i ekosustava, zaštite ili obnove bioraznolikosti i provedbe prirodnih rješenja za prilagodbu klimatskim promjenama i njihovo ublažavanje, prema potrebi na temelju vjerodostojnih i detaljnih mjerenja.

284. Ne dovodeći u pitanje Direktivu 2004/35/EZ Europskog parlamenta i Vijeća ili druge relevantne propise Unije ⁽¹²⁵⁾, može se smatrati da potpore za remedijaciju štete u okolišu, oporavak prirodnih staništa i ekosustava, zaštitu ili obnovu bioraznolikosti i provedbu prirodnih rješenja za prilagodbu klimatskim promjenama i njihovo ublažavanje imaju učinak poticaja samo ako se subjekt ili poduzetnik koji je prouzročio štetu u okolišu ne može utvrditi ili smatrati zakonski odgovornim za financiranje potrebnih radova za sprječavanje i ispravljanje štete u okolišu u skladu s načelom „onečišćivač plaća”.
285. Država članica mora dokazati da su provedene sve potrebne mjere, uključujući pravne radnje, da bi se odgovorni subjekt ili poduzetnik koji je prouzročio štetu u okolišu utvrdio i da bi ga se obvezalo na snošenje odgovarajućih troškova. Ako se odgovorni subjekt ili poduzetnik u skladu s primjenjivim pravom ne može utvrditi ili obvezati na snošenje troškova, može se dodijeliti potpora za cjelokupne radove na remedijaciji ili oporavku te će se smatrati da ima učinak poticaja. Komisija može smatrati da se poduzetnika ne može obvezati na snošenje troškova remedijacije štete u okolišu koju je prouzročio kad više pravno ne postoji i nijedan se drugi poduzetnik ne može smatrati njegovim pravnim ili gospodarskim sljednikom ⁽¹²⁶⁾ ili ako nema na raspolaganju dovoljna financijska jamstva za pokrivanje troškova remedijacije.
286. Potpore dodijeljene za provedbu kompenzacijskih mjera iz članka 6. stavka 4. Direktive Vijeća 92/43/EEZ ⁽¹²⁷⁾ nemaju učinak poticaja. Za potpore za pokrivanje dodatnih troškova potrebnih za povećanje područja primjene ili cilja tih mjera na razinu koja premašuje pravne obveze iz članka 6. stavka 4. te direktive može se smatrati da imaju učinak poticaja.
287. Za potpore za remedijaciju štete u okolišu i oporavak prirodnih staništa i ekosustava smatrat će se da imaju učinak poticaja ako troškovi remedijacije ili oporavka premašuju povećanje vrijednosti zemljišta (vidjeti točku 288.).

4.6.4 *Proporcionalnost*

288. Za ulaganja u remedijaciju štete u okolišu ili oporavak prirodnih staništa i ekosustava prihvatljivi troškovi su troškovi nastali u okviru radova na remedijaciji ili oporavku, umanjeni za povećanje vrijednosti zemljišta ili imovine. Procjenu povećanja vrijednosti zemljišta ili imovine koje proizlazi iz remedijacije ili oporavka mora provesti neovisni kvalificirani stručnjak.
289. Za ulaganja u zaštitu ili obnovu bioraznolikosti i u provedbu prirodnih rješenja za prilagodbu klimatskim promjenama i njihovo ublažavanje prihvatljivi troškovi ukupni su troškovi radova kojima se pridonosi zaštiti ili obnovi bioraznolikosti ili koji dovode do provedbe prirodnih rješenja za prilagodbu klimatskim promjenama i njihovo ublažavanje.
290. Ako se potpora dodjeljuje za provedbu prirodnih rješenja u zgradama koje imaju energetska certifikat, države članice trebale bi dokazati da ta ulaganja ne sprječavaju provedbu mjera energetske učinkovitosti koje su preporučene u energetska certifikatu.
291. Intenzitetom potpore može se obuhvatiti do 100 % prihvatljivih troškova.

⁽¹²⁵⁾ Direktiva 2004/35/EZ Europskog parlamenta i Vijeća od 21. travnja 2004. o odgovornosti za okoliš u pogledu sprečavanja i otklanjanja štete u okolišu (SL L 143, 30.4.2004., str. 56.). Vidjeti i Obavijest Komisije Smjernice kojima se osigurava zajednički dogovor o pojmu „šteta u okolišu” kako je definiran u članku 2. Direktive 2004/35/EZ Europskog parlamenta i Vijeća o odgovornosti za okoliš u pogledu sprečavanja i otklanjanja štete u okolišu (SL C 118, 7.4.2021., str. 1.).

⁽¹²⁶⁾ Vidjeti Odluku Komisije C(2012) 558 final od 17. listopada 2012. u predmetu SA.33496 (2011/N) – Austrija – Einzelfall, Altlast, DECON Umwelttechnik GmbH, uvodne izjave od 65. do 69. (SL C 14, 17.1.2013., str. 1.).

⁽¹²⁷⁾ Direktiva Vijeća 92/43/EEZ od 21. svibnja 1992. o očuvanju prirodnih staništa i divlje faune i flore (SL L 206, 22.7.1992., str. 7.).

4.7 **Potpore u obliku smanjenja poreza ili parafiskalnih davanja**

292. Odjeljak 4.7. obuhvaća potpore za zaštitu okoliša u obliku smanjenja poreza ili parafiskalnih davanja. Čine ga dva pododjeljka, od kojih se svaki temelji na zasebnoj logici. U odjeljku 4.7.1. riječ je o porezima ili davanjima kojima se sankcioniraju ponašanja štetna za okoliš i stoga im je cilj poduzetnike i potrošače usmjeriti prema donošenju odluka koje su prihvatljivije za okoliš. Prema odjeljku 4.7.2. države članice mogu, ali ne moraju, ciljanim smanjenjem poreza ili davanja potaknuti poduzetnike da promijene ili prilagode svoje ponašanje tako da sudjeluju u projektima ili aktivnostima koji su prihvatljiviji za okoliš.

4.7.1 *Potpore u obliku smanjenja poreza za zaštitu okoliša i parafiskalnih davanja*

4.7.1.1 *Obrazloženje potpore*

293. Porezi za zaštitu okoliša ili parafiskalna davanja uvode se kako bi se internalizirali vanjski troškovi ponašanja koje šteti okolišu, odnosno kako bi se naplaćivanjem odvratilo od takvog ponašanja i povećala razina zaštite okoliša. Porezi za zaštitu okoliša i parafiskalna davanja u načelu bi trebali odražavati ukupne troškove za društvo (vanjske troškove) te bi u skladu s tim iznos poreza ili parafiskalnih davanja koji se plaća po jedinici emisija, drugih onečišćujućih tvari ili potrošenih resursa trebao biti jednak za sve poduzetnike koji su odgovorni za ponašanje koje šteti okolišu. Iako bi smanjenja poreza za zaštitu okoliša ili parafiskalnih davanja mogla negativno utjecati na cilj zaštite okoliša, mogla bi ipak biti potrebna ako bi korisnici u suprotnom bili u toliko nepovoljnom konkurentnom položaju da uopće ne bi bilo izvedivo uvesti porez za zaštitu okoliša ili parafiskalna davanja.

294. Ako se smanjenja poreza za zaštitu okoliša ili parafiskalnih davanja ne bi mogla provesti bez ugrožavanja gospodarskih aktivnosti određenih poduzetnika, odobravanjem povoljnijeg postupanja prema nekim poduzetnicima može se omogućiti postizanje više opće razine doprinosa za zaštitu okoliša ili parafiskalnih davanja. U skladu s tim, u nekim se okolnostima smanjenjima poreza za zaštitu okoliša ili parafiskalnih davanja može neizravno pridonijeti višoj razini zaštite okoliša. Međutim, ne bi se smio narušiti sveukupni cilj poreza za zaštitu okoliša ili parafiskalnih davanja, a to je odvratanje od ponašanja kojim se šteti okolišu, i/ili povećati cijena takvog ponašanja ako ne postoje zadovoljavajuća alternativna rješenja.

4.7.1.2 *Područje primjene i djelatnosti koje se podupiru*

295. Komisija će smatrati da se potpore u obliku smanjenja poreza ili davanja mogu dodijeliti ako država članica dokaže da su ispunjena oba sljedeća uvjeta:

- (a) smanjenja su usmjerena na poduzetnike na koje porez za zaštitu okoliša ili davanja najviše utječu i koji bez smanjenja ne bi mogli obavljati svoje gospodarske aktivnosti na održiv način;
- (b) razina zaštite okoliša koja se zapravo postiže smanjenjem viša je od razine koja bi bila ostvarena bez primjene tih smanjenja.

296. Kako bi dokazala da su oba uvjeta iz točke 295 ispunjena, država članica mora Komisiji dostaviti sljedeće informacije:

- (a) opis sektora ili kategorija korisnika koji ispunjavaju uvjete za smanjenja;
- (b) popis najvećih korisnika u svakom sektoru o kojem je riječ, njihov promet, tržišne udjele, visinu porezne osnovice i udio poreza za zaštitu okoliša ili davanja u njihovoj dobiti prije oporezivanja sa smanjenjem ili bez njega;
- (c) opis situacije u kojoj se ti korisnici nalaze i objašnjenje zašto ne bi mogli platiti standardnu stopu poreza za zaštitu okoliša ili davanja;

- (d) objašnjenje načina na koji smanjeni porez ili davanja zapravo mogu pridonijeti povećanju razine zaštite okoliša u odnosu na razinu zaštite okoliša koja bi se postigla bez smanjenja (na primjer uspoređivanjem standardne stope koja bi se primijenila sa smanjenjem ili bez njega, ukupnog broja poduzeća koja bi podlijegala porezu ili davanjima ili drugih pokazatelja koji odražavaju stvarne promjene u ponašanju koje je štetno za okoliš).

4.7.1.3 Svođenje narušavanja tržišnog natjecanja i trgovine na najmanju moguću mjeru

297. Ako su porezi za zaštitu okoliša usklađeni, Komisija može primijeniti pojednostavnjeni pristup kako bi ocijenila nužnost i proporcionalnost potpore. U kontekstu Direktive 2003/96/EZ Komisija može primijeniti pojednostavnjeni pristup za smanjenja poreza poštujući najnižu razinu oporezivanja u Uniji utvrđenu u točkama 298. i 299.
298. Komisija će smatrati da je potpora u obliku smanjenja usklađenih poreza nužna i proporcionalna pod sljedećim kumulativnim uvjetima:
- (a) korisnici plaćaju barem najnižu razinu oporezivanja u Uniji koja je određena primjenjivom direktivom;
 - (b) odabir korisnika temelji se na objektivnim i transparentnim kriterijima;
 - (c) potpora se u načelu dodjeljuje na isti način svim poduzetnicima u istom sektoru ako su u sličnoj činjeničnoj situaciji;
 - (d) država članica provodi *ex ante* otvoreno javno savjetovanje, u okviru kojeg su točno opisani sektori koji ispunjavaju uvjete za smanjenje te je naveden popis najvećih korisnika za svaki sektor, kako bi provjerila nužnost potpore za neizravan doprinos višoj razini zaštite okoliša.
299. Države članice mogu dodijeliti potporu u obliku smanjenja porezne stope ili kao fiksni iznos godišnje naknade (povrat poreza) odnosno kao kombinaciju tih dviju mogućnosti. Prednost pristupa koji uključuje povrat poreza taj je što poduzetnici ostaju izloženi cjenovnim signalima poreza za zaštitu okoliša. Iznos povrata poreza trebalo bi izračunati na temelju povijesnih podataka, tj. razine proizvodnje te potrošnje ili onečišćenja zabilježene za tog poduzetnika u određenoj referentnoj godini. Razina povrata poreza ne smije premašiti najmanji iznos oporezivanja u Uniji koji bi se inače trebao platiti za referentnu godinu.
300. Ako porezi za zaštitu okoliša nisu usklađeni ili korisnici plaćaju manje od najmanje razine usklađenog poreza u Uniji kad je to dopušteno primjenjivom direktivom, potrebna je detaljna ocjena nužnosti i proporcionalnosti potpore kako je utvrđeno u odjeljcima od 4.7.1.3.1. do 4.7.1.3.3.

4.7.1.3.1. Nužnost

301. Uz zahtjeve iz odjeljka 3.2.1.1. primjenjuju se i zahtjevi iz točaka 302. i 303.
302. Komisija će smatrati da je potpora nužna ako su ispunjeni sljedeći kumulativni uvjeti:
- (a) odabir korisnika temelji se na objektivnim i transparentnim kriterijima, a potpora se dodjeljuje na isti način svim poduzetnicima koji ispunjavaju uvjete, koji posluju u istom sektoru gospodarske djelatnosti i koji su u istoj ili sličnoj činjeničnoj situaciji s obzirom na ciljeve mjere potpore;
 - (b) porez za zaštitu okoliša ili parafiskalna davanja bez smanjenja doveli bi do znatnog povećanja troškova proizvodnje izračunanih kao udio bruto dodane vrijednosti za svaki sektor ili kategoriju korisnika;
 - (c) znatno povećanje troškova proizvodnje ne bi se moglo prenijeti na kupce bez znatnih smanjenja obujma prodaje.

303. Za smanjenja poreza za biogoriva, tekuća biogoriva i goriva iz biomase država članica mora uspostaviti mehanizam za provjeru je li mjera i dalje nužna, pri čemu primjenjuje uvjete nužnosti iz odjeljka 4.1.3.1., i poduzeti odgovarajuće mjere, kao što su prekid izuzeća ili smanjenje razine potpore.

4.7.1.3.2. Primjerenost

304. Uz zahtjeve iz odjeljka 3.2.1.2. primjenjuju se i zahtjevi iz točaka 305. i 306.
305. Komisija će odobriti programe potpore za razdoblja od najviše 10 godina, nakon čega država članica može ponovno prijaviti mjeru ako ponovno ocijeni primjerenost predmetne mjere potpore.
306. Ako se potpora dodjeljuje u obliku povrata poreza, iznos povrata poreza trebalo bi izračunati na temelju povijesnih podataka, odnosno razine proizvodnje te potrošnje ili onečišćenja zabilježene za tog poduzetnika u određenoj referentnoj godini.

4.7.1.3.3. Proporcionalnost

307. Odjeljak 3.2.1.3. ne primjenjuje se na potpore u obliku smanjenja poreza za zaštitu okoliša i parafiskalnih davanja.
308. Komisija će smatrati da je potpora proporcionalna ako je ispunjen barem jedan od sljedećih uvjeta:
- (a) svaki korisnik potpore plaća najmanje 20 % nominalnog iznosa poreza za zaštitu okoliša ili parafiskalnih davanja koje bi taj korisnik inače morao platiti bez smanjenja;
 - (b) smanjenje poreza ili davanja ne premašuje 100 % nacionalnog poreza za zaštitu okoliša ili parafiskalnih davanja i uvjetovano je sklapanjem sporazuma između države članice i korisnika ili udruženja korisnika kojima se korisnici ili udruženja korisnika obvezuju da će ostvariti ciljeve zaštite okoliša koji imaju isti učinak kao da su korisnici ili udruženja korisnika platili najmanje 20 % nacionalnog poreza ili davanja. Ti sporazumi ili obveze mogu se među ostalim odnositi na smanjenje potrošnje energije, smanjenje emisija i drugih onečišćujućih tvari ili bilo koju drugu mjeru zaštite okoliša.
309. Takvi sporazumi moraju ispunjavati sljedeće kumulativne uvjete:
- (a) država članica pregovara o sadržaju sporazuma te određuje ciljeve i rokove za njihovo ostvarivanje;
 - (b) država članica osigurava neovisno i redovito praćenje obveza iz sporazuma;
 - (c) sporazumi se periodički preispituju s obzirom na tehnološki i drugi razvoj te se njima propisuju učinkovite kazne u slučaju neispunjenja obveza.

4.7.2 Potpore za zaštitu okoliša u obliku smanjenja poreza ili parafiskalnih davanja

4.7.2.1 Obrazloženje potpore

310. Države članice mogu razmotriti mogućnost da smanjenjem poreza ili parafiskalnih davanja potaknu poduzetnike na projekte ili djelatnosti kojima se povećava razina zaštite okoliša. Ako je cilj tog smanjenja potaknuti korisnike na provedbu projekata ili obavljanje djelatnosti koji dovode do manjeg onečišćenja ili potrošnje resursa, Komisija će ocijeniti mjere s obzirom na zahtjeve utvrđene u odjeljku 4.7.2.

4.7.2.2 Područje primjene i djelatnosti koje se podupiru

311. Ovaj odjeljak obuhvaća potpore za projekte i djelatnosti prihvatljive za okoliš koje su obuhvaćene područjem primjene odjeljaka od 4.2. do 4.6. i imaju oblik smanjenja poreza ili parafiskalnih davanja.
312. Ako je glavni cilj smanjenja poreza ili davanja dekarbonizacija, primjenjuje se odjeljak 4.1.
313. Ovaj odjeljak ne obuhvaća smanjenja poreza ili davanja, koja odražavaju osnovne troškove pružanja energije ili povezanih usluga. Na primjer, smanjenja mrežnih naknada ili naknada za financiranje mehanizama za razvoj kapaciteta nisu obuhvaćena odjeljkom 4.7.2. Ovaj odjeljak ne obuhvaća smanjenja naknada za potrošnju električne energije kojima se financira cilj energetske politike.

4.7.2.3 Učinak poticaja

314. Uz zahtjeve utvrđene u odjeljku 3.1.2. primjenjuju se i zahtjevi utvrđeni u točkama 315. i 316.
315. Država članica mora za svaki prihvatljivi projekt ili referentni projekt za kategoriju korisnika Komisiji na procjenu dostaviti mjerenje kako je utvrđeno u točki 51. ili jednakovrijedne podatke u kojima se uspoređuje profitabilnost referentnog projekta ili djelatnosti sa smanjenjem poreza ili parafiskalnih davanja i bez njega te dokazuje da smanjenje potiče ostvarivanje projekta ili djelatnosti prihvatljive za okoliš.
316. Smatra se da potpora za projekte koji započinju prije podnošenja zahtjeva za potporu ima učinak poticaja ako su ispunjeni sljedeći kumulativni uvjeti:
- (a) mjerom se uspostavlja pravo na potporu u skladu s objektivnim i nediskriminirajućim kriterijima i bez daljnje primjene diskrecijskog prava države članice;
 - (b) mjera je donesena i stupila je na snagu prije početka rada na projektu ili djelatnosti kojoj je dodijeljena potpora, osim u slučaju programa koji su nasljednici poreznih programa ako je djelatnost bila obuhvaćena prethodnim programima u obliku poreznih ili parafiskalnih pogodnosti.

4.7.2.4 Proporcionalnost

317. Odjeljak 3.2.1.3. ne primjenjuje se na potpore za zaštitu okoliša u obliku smanjenja poreza ili parafiskalnih nameta.
318. Potpora ne smije premašiti uobičajenu stopu ili iznos poreza ili davanja koji bi se inače primjenjivali.
319. Ako je smanjenje poreza ili parafiskalnih davanja povezano s troškovima ulaganja, potpora će se smatrati proporcionalnom ako ne premašuje intenzitete potpore i maksimalne iznose potpore iz odjeljaka od 4.2. do 4.6. Ako iz tih odjeljaka proizlazi zahtjev za provedbom konkurentnog natječajnog postupka, taj se zahtjev ne primjenjuje na potporu dodijeljenu u obliku smanjenja poreza ili parafiskalnih davanja.
320. Ako se smanjenjem poreza ili parafiskalnih davanja smanjuju periodični operativni troškovi, iznos potpore ne smije premašiti razliku između operativnih troškova projekta ili djelatnosti koja je prihvatljiva za okoliš i protučinjeničnog scenarija koji je manje prihvatljiv za okoliš. Ako projekt ili djelatnost koja je prihvatljivija za okoliš može dovesti do potencijalnih ušteda troškova ili dodatnih prihoda, oni se moraju uzeti u obzir pri utvrđivanju proporcionalnosti potpore.

4.7.2.5 Izbjegavanje nepotrebnih negativnih učinaka na tržišno natjecanje i trgovinu

321. Uz zahtjeve utvrđene u odjeljku 3.2.2. primjenjuju se i zahtjevi utvrđeni u točkama od 322. do 324.
322. Državne potpore moraju se dodijeliti na isti način svim poduzetnicima koji ispunjavaju uvjete, koji posluju u istom sektoru gospodarske djelatnosti i koji su u istoj ili sličnoj činjeničnoj situaciji s obzirom na ciljeve mjere potpore.
323. Država članica mora osigurati da će potpora i dalje biti nužna u slučaju programa koji traju dulje od tri godine i mora ocijeniti te programe barem svake tri godine.
324. Ako se porez ili parafiskalna davanja odnose na projekte obuhvaćene:
- (a) odjeljkom 4.2., primjenjuju se točke od 154. do 156.;
 - (b) odjeljkom 4.3.1., primjenjuju se točke od 183. do 188.;
 - (c) odjeljkom 4.3.2., primjenjuju se točke od 206. do 216.

4.8 Potpore za sigurnost opskrbe električnom energijom

4.8.1 *Obrazloženje potpore*

325. Tržišni i regulatorni nedostaci mogu značiti da cjenovni signali ne pružaju učinkovite poticaje za ulaganja, što, na primjer, dovodi do neodgovarajuće kombinacije resursa u proizvodnji električne energije, nedostatnih kapaciteta, nedostatne fleksibilnosti ili neprimjerene lokacije. Osim toga, znatna preobrazba u sektoru električne energije zbog tehnoloških i klimatskih promjena donosi nove izazove za osiguravanje opskrbe električnom energijom. Iako bi sve integriranije tržište električne energije trebalo omogućiti razmjenu električne energije na razini EU-a, čime će se ublažiti problemi u sigurnosti opskrbe na nacionalnoj razini, čak se i na spojenim tržištima može dogoditi da sigurnost opskrbe nije zajamčena u svakom trenutku u nekim državama članicama ili regijama. Zbog toga države članice mogu razmotriti uvođenje mjera kako bi se osigurala određena razina sigurnosti opskrbe električnom energijom.

4.8.2 *Područje primjene i djelatnosti koje se podupiru*

326. Ovaj odjeljak obuhvaća pravila spojivosti za mjere potpore usmjerene na povećanje sigurnosti opskrbe električnom energijom. To uključuje mehanizme za razvoj kapaciteta i druge mjere za rješavanje dugoročnih i kratkoročnih problema u sigurnosti opskrbe nastalih zbog tržišnih nedostataka koji sprječavaju dostatna ulaganja u kapacitete za proizvodnju, skladištenje ili upravljanje potrošnom električne energije, međupovezanost te mjere za slučaj zagušenja mreže kojima se nastoje riješiti nedostaci mreža za prijenos i distribuciju električne energije ⁽¹²⁸⁾.
327. Takve mjere mogu biti osmišljene i kao potpora ciljevima zaštite okoliša, na primjer isključivanjem kapaciteta ili mjera koji uzrokuju veća onečišćenja kako bi se prednost u postupku odabira dala kapacitetu koji je korisniji za okoliš.
328. U okviru svoje prijave države članice trebale bi utvrditi gospodarske djelatnosti koje će se razviti kao rezultat potpore. Potpore za povećanje sigurnosti opskrbe električnom energijom izravno olakšavaju razvoj gospodarskih djelatnosti povezanih s proizvodnjom, skladištenjem i upravljanjem potrošnom električne energije, uključujući nova ulaganja te učinkovitu obnovu i održavanje postojeće imovine. Njima se ujedno može neizravno poduprijeti širok raspon gospodarskih djelatnosti koje se oslanjaju na ulaznu električnu energiju, uključujući elektrifikaciju sustava grijanja i prijevoznih sustava.

⁽¹²⁸⁾ Ovaj odjeljak ne obuhvaća pomoćne usluge, uključujući mjere planova za obranu sustava u skladu s Uredbom Komisije (EU) 2017/2196 u cilju osiguravanja operativne sigurnosti, koje pružaju operatori prijenosnog ili distribucijskog sustava u okviru nediskriminirajućeg, konkurentnog natječajnog postupka otvorenog za sve resurse koji mogu pridonijeti ispunjenju utvrđenog zahtjeva za operativnu sigurnost bez uplitanja države u pružanje i financiranje usluge.

- 4.8.3 *Učinak poticaja*
329. Primjenjuju se pravila o učinku poticaja iz točaka 29., 30., 31. i 32.
- 4.8.4 *Svođenje narušavanja tržišnog natjecanja i trgovine na najmanju moguću mjeru*
- 4.8.4.1 *Nužnost*
330. Odjeljak 3.2.1.1. ne primjenjuje se na mjere za sigurnost opskrbe električnom energijom.
331. Priroda i uzroci problema sigurnosti opskrbe električnom energijom, a time i potrebe za državnom potporom kako bi se osigurala opskrba električnom energijom, moraju se na odgovarajući način analizirati i izmjeriti, uključujući vrijeme i mjesto na kojem se problem očekuje, prema potrebi s obzirom na standard pouzdanosti kako je definiran u članku 25. Uredbe (EU) 2019/943. Za mjere za slučaj zagušenja mreže države članice trebale bi dostaviti analizu (nakon savjetovanja s nadležnim nacionalnim regulatornim tijelom i uzimajući u obzir njegovo stajalište) u kojoj se utvrđuje te analizom troškova i koristi opravdava razina sigurnosti opskrbe koja se nastoji postići predloženom mjerom. Za sve mjere za sigurnost opskrbe trebalo bi opisati odgovarajuću mjernu jedinicu i navesti metodu njezina izračuna, uz upućivanje na sve relevantne zahtjeve u sektorskom zakonodavstvu.
332. Utvrđivanje problema u sigurnosti opskrbe električnom energijom prema potrebi bi trebalo biti u skladu s najnovijom dostupnom analizom koju je proveo ENTSO-E za električnu energiju u skladu sa zakonodavstvom o unutarnjem energetsom tržištu, a posebno:
- (a) kad je riječ o mjerama usmjerenima na adekvatnost resursa, s europskim procjenama adekvatnosti resursa iz članka 23. Uredbe (EU) 2019/943;
- (b) kad je riječ o mjerama za slučaj zagušenja mreže, s izvješćima o strukturnim zagušenjima i drugim velikim fizičkim zagušenjima između i unutar zona trgovanja iz članka 14. točke 2. Uredbe (EU) 2019/943.
333. Države članice mogu se osloniti i na nacionalne procjene adekvatnosti resursa kako bi dokazale potrebu za mehanizmima za razvoj kapaciteta u mjeri u kojoj je to dopušteno člankom 24. Uredbe (EU) 2019/943. Za druge mjere za sigurnost opskrbe, uključujući mjere za slučaj zagušenja mreže, države članice mogu se osloniti i na nacionalnu procjenu nužnosti predložene intervencije. Nacionalne procjene iz ove točke trebalo bi odobriti ili pregledati nadležno nacionalno regulatorno tijelo.
334. Mjere povezane s rizikom od elektroenergetskih kriza trebalo bi utvrditi u nacionalnom planu pripravnosti na rizike iz članka 11. Uredbe (EU) 2019/941 ⁽¹²⁹⁾.
335. Države članice koje predlažu uvođenje nekoliko mjera usmjerenih na sigurnost opskrbe električnom energijom moraju jasno objasniti međudjelovanje tih mjera radi osiguravanja ukupne troškovne učinkovitosti kombiniranih mjera za sigurnost opskrbe, na primjer tako što će pojasniti kako se mehanizmima za razvoj kapaciteta postiže (ali ne premašuje) standard pouzdanosti iz točke 331.
336. Moraju se utvrditi regulatorni ili tržišni nedostaci, kao i svi ostali problemi koji sprječavaju postizanje dostatne razine sigurnosti opskrbe električnom energijom (i prema potrebi zaštite okoliša) bez intervencije.
337. Moraju se utvrditi i postojeće mjere koje su već usmjerene na tržište ili regulatorne nedostatke odnosno druge probleme utvrđene u točki 336.
338. Države članice moraju obrazložiti zašto se od tržišta ne može očekivati sigurnost opskrbe električnom energijom bez državne potpore, uzimajući u obzir reforme i poboljšanja tržišta koje države članice planiraju provesti, kao i tehnološki razvoj.
339. U svojoj procjeni Komisija će uzeti u obzir sljedeće elemente koje trebaju dostaviti države članice:

⁽¹²⁹⁾ Uredba (EU) 2019/941 Europskog parlamenta i Vijeća od 5. lipnja 2019. o pripravnosti na rizike u sektoru električne energije (Uredba o pripravnosti na rizike) (SL L 158, 14.6.2019., str. 1.).

- (a) procjenu učinka varijabilne proizvodnje, uključujući proizvodnju iz susjednih sustava;
- (b) procjenu učinka sudjelovanja potrošnje i skladištenja, uključujući opis mjera za poticanje upravljanja potrošnjom;
- (c) procjenu stvarnog ili mogućeg postojanja interkonekcijskih vodova i velike infrastrukture za unutarnju prijenosnu mrežu, uključujući opis projekata koji se grade ili planiraju;
- (d) procjenu svih ostalih elemenata koji bi mogli izazvati ili pogoršati problem u sigurnosti opskrbe električnom energijom, kao što su gornje granice veleprodajnih cijena ili drugi regulatorni ili tržišni nedostaci. Ako se to zahtijeva Uredbom (EU) 2019/943, za plan provedbe iz članka 20. stavka 3. te uredbe mora se pribaviti mišljenje Komisije prije nego što se potpora može dodijeliti. Plan provedbe i mišljenje uzet će se u obzir u ocjeni nužnosti; i
- (e) sav relevantni sadržaj akcijskih planova na temelju članka 15. Uredbe (EU) 2019/943.

4.8.4.2 Primjerenost

340. Odjeljak 3.2.1.2. ne primjenjuje se na mjere za sigurnost opskrbe električnom energijom.
341. Države članice trebale bi ponajprije razmotriti alternativne načine postizanja sigurnosti opskrbe električnom energijom, a posebno učinkovitiji model tržišta električne energije koji može ublažiti tržišne nedostatke koji ugrožavaju sigurnost opskrbe električnom energijom. Na primjer, trebalo bi poboljšati funkcioniranje obračuna odstupanja u opskrbi električnom energijom i integraciju promjenjive proizvodnje, poticati i integrirati upravljanje potrošnjom i skladištenje, omogućiti učinkovite cjenovne signale, ukloniti prepreke prekograničnoj trgovini i poboljšati infrastrukturu, uključujući interkonekcije. Potpore se mogu smatrati primjerenima za mjere za sigurnost opskrbe ako je, unatoč već provedenim ili planiranim odgovarajućim i proporcionalnim poboljšanjima modela tržišta ⁽¹³⁰⁾ i ulaganjima u imovinu mreže, sigurnost opskrbe i dalje upitna.
342. Za mjere za slučaj zagušenja mreže države članice trebale bi dodatno objasniti kako se učinkovitost mjera za redispčiranje poboljšava u skladu s člankom 13. Uredbe (EU) 2019/943.

4.8.4.3 Prihvatljivost

343. Mjera potpore trebala bi biti otvorena svim korisnicima ili projektima koji su tehnički u mogućnosti učinkovito pridonijeti ostvarivanju cilja sigurnosti opskrbe. To uključuje proizvodnju, skladištenje i upravljanje potrošnjom te objedinjavanje malih jedinica tih oblika kapaciteta u veće blokove.
344. Ograničenja sudjelovanja u mjerama za sigurnost opskrbe čiji je cilj spriječiti da te mjere ugrožavaju zaštitu okoliša smatraju se primjerenima (vidjeti točke 368. i 369.).
345. Države članice potiče se na uvođenje dodatnih kriterija ili značajki u mjere za sigurnost opskrbe radi promicanja sudjelovanja zelenijih tehnologija (ili smanjenja sudjelovanja tehnologija koje onečišćuju) potrebnih za potporu ostvarivanju ciljeva Unije u području zaštite okoliša. Ti dodatni kriteriji ili značajke moraju biti objektivni, transparentni i nediskriminirajući u odnosu na jasno utvrđene ciljeve zaštite okoliša i ne smiju dovesti do prekomjerne naknade korisnicima.

⁽¹³⁰⁾ Uzimajući u obzir Uredbu (EU) 2019/943 i Direktivu (EU) 2019/944.

346. Ako je to tehnički izvedivo, mjere za sigurnost opskrbe električnom energijom moraju biti otvorene za izravno prekogranično sudjelovanje pružatelja kapaciteta smještenih u drugoj državi članici ⁽¹³¹⁾. Države članice moraju osigurati da strani kapacitet koji može pružiti jednakovrijednu tehničku izvedbu kao i domaći kapaciteti ima priliku sudjelovati u istom natječajnom postupku kao i domaći kapacitet. Države članice mogu zahtijevati da se strani kapacitet nalazi u državi članici koja ima izravnu mrežnu vezu s državom članicom koja primjenjuje mjeru. Prema potrebi se moraju poštovati i relevantna pravila utvrđena u članku 26. Uredbe (EU) 2019/943.

4.8.4.4 Javno savjetovanje

347. Odjeljak 4.8.4.4. primjenjuje se od 1. srpnja 2023.

348. Prije prijave potpore, osim u opravdanim iznimnim okolnostima, države članice moraju provesti javno savjetovanje o proporcionalnosti i učincima na tržišno natjecanje mjera koje se prijavljuju u skladu s ovim odjeljkom. Obveza savjetovanja ne primjenjuje se na izmjene već odobrenih mjera kojima se ne mijenja njihovo područje primjene ili prihvatljivost odnosno kojima se njihovo trajanje ne produljuje na razdoblje dulje od 10 godina od datuma prvotne odluke, kao ni na slučajeve iz točke 349. Kako bi se utvrdilo je li mjera opravdana uzimajući u obzir kriterije iz ovih Smjernica, potrebno je provesti javno savjetovanje kako je navedeno u nastavku ⁽¹³²⁾:

(a) za mjere u okviru kojih procijenjena prosječna godišnja potpora koja se dodjeljuje iznosi najmanje 100 milijuna EUR godišnje, javno savjetovanje u trajanju od najmanje šest tjedana koje obuhvaća sljedeće teme:

- i. prihvatljivost;
- ii. predloženu uporabu i opseg konkurentnih natječajnih postupaka i sve predložene iznimke;
- iii. glavne parametre za postupak dodjele potpore ⁽¹³³⁾, uključujući omogućivanje tržišnog natjecanja među različitim vrstama korisnika ⁽¹³⁴⁾;
- iv. metodologiju raspodjele troškova mjere na potrošače;
- v. ako se ne primjenjuje konkurentni natječajni postupak, pretpostavke i podaci na kojima se temelji mjerenje primijenjeno za dokazivanje proporcionalnosti potpore, uključujući troškove, prihode, operativne pretpostavke i životni vijek te WACC; i
- vi. ako se mogu podupirati nova ulaganja u proizvodnju koja se temelji na prirodnom plinu, predložene zaštitne mjere kako bi se osigurala dosljednost s klimatskim ciljevima Unije.

(b) za mjere u okviru kojih procijenjena prosječna godišnja potpora koja je dodijeljena iznosi manje od 100 milijuna EUR godišnje, javno savjetovanje u trajanju od najmanje četiri tjedna koje obuhvaća sljedeće teme:

- i. prihvatljivost;
- ii. predloženu uporabu i opseg konkurentnih natječajnih postupaka i sve predložene iznimke;
- iii. metodologiju raspodjele troškova mjere na potrošače; i
- iv. ako se mogu podupirati nova ulaganja u proizvodnju koja se temelji na prirodnom plinu, predložene zaštitne mjere kako bi se osigurala dosljednost s klimatskim ciljevima Unije.

349. Javno savjetovanje nije potrebno za mjere obuhvaćene točkom 348. podtočkom (b) ako se primjenjuju konkurentni natječajni postupci, a mjerom se ne podupiru ulaganja u proizvodnju energije na temelju fosilnih goriva.

⁽¹³¹⁾ Tehnička izvedivost pretpostavlja se za mehanizme za razvoj kapaciteta, za koje se zahtijeva prekogranična suradnja na temelju Uredbe (EU) 2019/943.

⁽¹³²⁾ Države članice mogu se u pogledu tih zahtjeva osloniti na postojeće nacionalne postupke savjetovanja. Sve dok su savjetovanjem obuhvaćene sve navedene točke, nema potrebe za zasebnim savjetovanjem.

⁽¹³³⁾ Na primjer vrijeme između natječajnog postupka i razdoblja isporuke, pravila za podnošenje ponude, pravila o određivanju cijena.

⁽¹³⁴⁾ Na primjer u slučaju različitog trajanja ugovora, različitih metodologija za izračun iznosa prihvatljivog kapaciteta/proizvodnje različitih tehnologija, različitih metodologija za izračun ili plaćanje subvencija.

350. Upitnici za savjetovanje moraju se objaviti na javnim internetskim stranicama. Države članice moraju objaviti odgovor na savjetovanje u kojem se sažimaju i komentiraju primljeni odgovori. U odgovoru bi trebalo objasniti kako su mogući učinci na tržišno natjecanje svedeni na najmanju moguću mjeru područjem primjene ili prihvatljivošću predložene mjere. Države članice u okviru prijave mjera potpore u skladu s ovim odjeljkom moraju navesti poveznicu na svoj odgovor na savjetovanje.
351. U iznimnim i opravdanim slučajevima Komisija može razmotriti alternativne metode savjetovanja pod uvjetom da se pri (daljnjoj) provedbi potpore uzmu u obzir stajališta zainteresiranih strana. U takvim slučajevima savjetovanje će se možda morati kombinirati s korektivnim mjerama kako bi se mogući narušavajući učinci mjere sveli na najmanju moguću mjeru.

4.8.4.5 Proporcionalnost

352. Uz zahtjeve iz točaka 49., 50., 51., 52., 53. i 55. primjenjuju se i zahtjevi iz točaka 353., 354., 355., 356. i 357.
353. Potražnja u okviru mjera za sigurnost opskrbe trebala bi se utvrditi na temelju standarda pouzdanosti ili analize troškova i koristi iz točke 331. te analize resursa potrebnih za osiguravanje odgovarajuće razine sigurnosti opskrbe iz točaka 332., 333. i 334. Analiza na temelju koje se određuje razina potražnje ne smije biti starija od 12 mjeseci u trenutku određivanja razine potražnje.
354. Vrijeme između dodjele potpore i roka do kojeg se projekti moraju ostvariti trebalo bi omogućiti djelotvorno tržišno natjecanje među različitim prihvatljivim projektima.
355. Izuzeća od zahtjeva da se potpore dodjeljuju i razina potpore određuje u okviru konkurentnog natječajnog postupka mogu se opravdati samo u sljedećim slučajevima:
- (a) ako su dostavljeni dokazi, uključujući prema potrebi dokaze prikupljene u okviru javnog savjetovanja, za to da potencijalno sudjelovanje u tom natječajnom postupku vjerojatno neće biti dostatno da bi se osiguralo tržišno natjecanje; ili
 - (b) samo u slučaju mjera za slučaj zagušenja mreže, ako država članica dostavi analizu (nakon savjetovanja s nadležnim nacionalnim regulatornim tijelom i uzimajući u obzir njegovo stajalište) utemeljenu na dokazima, uključujući prema potrebi dokaze prikupljene u okviru javnog savjetovanja, za to da bi natječaj bio manje troškovno učinkovit, na primjer zbog strateškog dostavljanja ponuda ili narušavanja tržišta.
356. Korisnici mjera za sigurnost opskrbe trebali bi dobiti učinkovite poticaje za doprinos sigurnosti opskrbe u razdoblju isporuke. Ti bi se poticaji općenito trebali odnositi na vrijednost neisporučene energije⁽¹³⁵⁾. Na primjer, ako korisnik nije dostupan, trebala bi mu se odrediti kazna povezana s vrijednošću neisporučene energije. Osim u slučaju mjera za slučaj zagušenja mreže, ta bi kazna općenito trebala proizlaziti iz cijena na temelju obračuna odstupanja u opskrbi električnom energijom kako bi se izbjeglo narušavanje funkcioniranja tržišta.
357. Države članice mogu provoditi i konkurentne programe certifikata/obveza dobavljača pod sljedećim uvjetima:
- (a) potražnja utvrđena u okviru programa niža je od potencijalne ponude; i
 - (b) iznos otkupa/kazne koji se primjenjuje na potrošača/dobavljača koji nije kupio potreban broj certifikata (tj. cijena koja odgovara najvišem iznosu koji će se isplatiti korisnicima) određen je na razinu kojom se onemogućuje prekomjerna naknada korisnicima.

4.8.5 Izbjegavanje nepotrebnih negativnih učinaka na tržišno natjecanje i trgovinu te uravnoteženje

358. Osim točke 70., odjeljak 3.2.2. ne primjenjuje se na mjere za sigurnost opskrbe električnom energijom.

⁽¹³⁵⁾ Kako je određeno u skladu s člankom 11. Uredbe (EU) 2019/943.

359. Potpora mora biti osmišljena tako da se održi učinkovito funkcioniranje tržišta i očuvaju učinkoviti poslovni poticaji i cjenovni signali.
360. Ne smije se poticati proizvodnja energije koja bi istisnula oblike energije koji manje onečišćuju.
361. Zahtjevi iz točaka 359. i 360. općenito će biti ispunjeni ako se mjerom plaća kapacitet (EUR po megavatu (MW)), a ne proizvodnja električne energije (EUR/MWh). Ako se plaćanje izvršava po MWh, potrebna je dodatna pažnja kako bi se izbjegli štetni učinci na tržište te kako se ne bi istisnuli izvori proizvodnje koji manje onečišćuju.
362. Mjere za sigurnost opskrbe moraju ispunjavati sve primjenjive uvjete osmišljavanja iz članka 22. Uredbe (EU) 2019/943 ⁽¹³⁶⁾.
363. Za strateške rezerve i druge mjere usmjerene na adekvatnost resursa, uključujući programe upravljane potrošnje, u okviru kojih se kapacitet drži izvan tržišta primjenjuju se sljedeći kumulativni zahtjevi kako bi se osiguralo da se neće narušiti formiranje tržišnih cijena:
- (a) resursi u okviru mjere dispečiraju se samo ako je vjerojatno da će operatori prijenosnih sustava iscrpiti svoje resurse za uravnoteženje kako bi se uspostavila ravnoteža između ponude i potražnje ⁽¹³⁷⁾;
 - (b) tijekom razdoblja obračuna odstupanja u kojima se dispečiraju resursi u okviru mjere, odstupanja na tržištu namiruju se barem po vrijednosti neisporučene energije ili po vrijednosti koja je veća od unutardnevnog ograničenja tehničkih cijena ⁽¹³⁸⁾, ovisno o tome što je veće;
 - (c) uspješnost mjere nakon dispečiranja pripisuje se subjektima odgovornima za odstupanje u okviru mehanizma obračuna odstupanja;
 - (d) resursi ne primaju naknadu s veleprodajnog tržišta električne energije ili tržišta uravnoteženja;
 - (e) resursi u okviru mjere čuvaju se izvan energetskih tržišta barem tijekom ugovornog razdoblja.
364. Za mjere za slučaj zagušenja mreže, ako se resursi čuvaju izvan tržišta, ti resursi ne mogu primiti naknadu s veleprodajnog tržišta električne energije ili tržišta uravnoteženja i stoga se moraju čuvati izvan energetskih tržišta barem tijekom ugovornog razdoblja.
365. Za mehanizme za razvoj kapaciteta koji nisu strateške rezerve države članice moraju osigurati sljedeće:
- (a) da se mjerom osigurava da cijena koja se plaća za dostupnost automatski teži nuli ako se očekuje da će razina isporučenog kapaciteta biti primjerena za ispunjenje razine kapaciteta koji se potražuje;
 - (b) da se u okviru mjere naknada isplaćuje samo za dostupnost sudjelujućih resursa te jamči da naknada ne utječe na odluke pružatelja kapaciteta o tome hoće li proizvoditi električnu energiju; i
 - (c) da se mjerom omogućuje prenosivost obveza u pogledu kapaciteta među prihvatljivim pružateljima kapaciteta.
366. Mjere za sigurnost opskrbe električnom energijom ne bi smjele:
- (a) nepotrebno narušiti tržište ni ograničiti prekozonsku trgovinu;

⁽¹³⁶⁾ Za mjere uključene u plan pripravnosti na rizike iz Uredbe (EU) 2019/941 vidjeti i članak 12. stavak 1. te uredbe.

⁽¹³⁷⁾ Tim se zahtjevom ne dovodi u pitanje aktiviranje resursa prije stvarnog dispečiranja kako bi se poštovala ograničenja gradijenta i operativni zahtjevi resursa. Uspješnost strateške rezerve tijekom aktivacije ne smije se pripisati uravnotežujućim skupinama na veleprodajnim tržištima i ne smije mijenjati njihova odstupanja.

⁽¹³⁸⁾ Kako je navedeno u članku 10. stavku 1. Uredbe (EU) 2019/943.

- (b) smanjivati poticaje za ulaganje u interkonekcijske kapacitete, na primjer smanjenjem prihoda od zagušenja za postojeće ili nove interkonekcijske vodove;
 - (c) ugroziti tržišno povezivanje, uključujući unutardnevna tržišta i tržišta uravnoteženja;
 - (d) ugroziti odluke o ulaganju u kapacitet koje su prethodile mjeri.
367. Kako se ne bi ugrozili poticaji za upravljanje potrošnjom i pogoršali tržišni nedostaci koji dovode do potrebe za mjerama sigurnosti opskrbe te kako bi intervencija u pogledu sigurnosti opskrbe bila što manja, troškove mjere za sigurnost opskrbe trebali bi snositi sudionici na tržištu koji pridonose potrebi za mjerom. To se na primjer može postići raspodjelom troškova mjere za sigurnost opskrbe među potrošačima električne energije u razdobljima najveće potražnje za električnom energijom ili raspodjelom troškova mjere za slučaj zagušenja mreže među potrošačima u regiji u kojoj se bilježi oskudica u razdobljima dispečiranja kapaciteta u okviru mjere. No takva raspodjela troškova možda neće biti potrebna ako država članica dostavi analizu na temelju dokaza, uključujući dokaze prikupljene u okviru javnog savjetovanja, da bi se takvom raspodjelom troškova ugrozila troškovna učinkovitost mjere ili bi dovela do znatnog narušavanja tržišta koje bi jasno dovelo u pitanje moguće prednosti takve raspodjele troškova.
368. Komisija smatra da određene mjere potpore imaju negativne učinke na tržišno natjecanje i trgovinu za koje nije vjerojatno da će se nadoknaditi. Točnije, određene mjere potpore mogu pogoršati tržišne nedostatke i stvoriti neučinkovitosti na štetu dobrobiti potrošača i društvene dobrobiti. Na primjer, mjerama, uključujući mjere za slučaj zagušenja mreže i programe upravljane potrošnjom, u okviru kojih se ne poštuje prag emisija primjenjiv na mehanizme za razvoj kapaciteta utvrđen u članku 22. Uredbe (EU) 2019/943 i kojima se mogu poticati nova ulaganja u energiju koja se temelji na fosilnim gorivima koja najviše onečišćuju, kao što su ugljen, dizel, lignit, nafta, treset i naftni škriljevac, povećavaju se negativni vanjski učinci na okoliš na tržištu.
369. Mjere kojima se potiču nova ulaganja u proizvodnju energije na temelju prirodnog plina mogu pridonijeti sigurnosti opskrbe električnom energijom, ali dugoročno mogu pogoršati negativne vanjske učinke na okoliš u usporedbi s alternativnim ulaganjima u tehnologije bez emisija. Kako bi Komisija mogla provjeriti mogu li se negativni učinci takvih mjera nadoknaditi pozitivnim učincima u testu uravnoteženja, države članice trebale bi objasniti kako će osigurati da se takvim ulaganjem pridonosi postizanju klimatskog cilja Unije do 2030. te cilja klimatske neutralnosti do 2050. Točnije, države članice moraju objasniti kako će se izbjeći ovisnost o toj proizvodnji energije iz plina. Na primjer, to može uključivati obveze korisnika da provodi tehnologije dekarbonizacije kao što su hvatanje, skladištenje i uporaba ugljika, da zamijeni prirodni plin obnovljivim odnosno niskougljičnim plinom ili da zatvori postrojenje u roku koji je u skladu s klimatskim ciljevima Unije.
370. Za pojedinačne mjere potpore ili programe potpore namijenjene samo posebno ograničenom broju korisnika ili već pozicioniranom korisniku države članice trebale bi osim toga dokazati da predložena mjera potpore neće dovesti do povećanja tržišne snage.

4.9 Potpore za energetska infrastrukturu

4.9.1 Obrazloženje potpore

371. Kako bi se ostvarili klimatski ciljevi Unije, bit će potrebna znatna ulaganja i nadogradnja energetske infrastrukture. Moderna energetska infrastruktura ključna je za integrirano energetska tržište koje ostvaruje klimatske ciljeve i pritom jamči sigurnu opskrbu u Uniji. Odgovarajuća energetska infrastruktura nužan je element učinkovitog energetska tržišta. Poboľšanjem energetske infrastrukture povećavaju se stabilnost sustava, adekvatnost resursa, integracija različitih izvora energije i opskrba energijom u nedovoljno razvijenim mrežama.
372. Ako tržišni operatori ne mogu osigurati potrebnu infrastrukturu, državne potpore mogu biti potrebne kako bi se svladali tržišni nedostaci i zadovoljile velike infrastrukturne potrebe Unije. Jedan od tržišnih nedostataka koji se mogu pojaviti u području energetske infrastrukture odnosi se na probleme u koordinaciji. Različiti interesi ulagača te nesigurnost ishoda suradnje i mrežnih učinaka mogu spriječiti razvoj projekta ili njegovo učinkovito oblikovanje. S druge strane, energetska infrastruktura može proizvesti znatne pozitivne vanjske učinke, pri čemu mogu nastati asimetrični troškovi i koristi infrastrukture za različite tržišne sudionike i države članice. Komisija stoga smatra da potpore energetska infrastrukturi mogu biti korisne za unutarnje tržište jer

pridonose ispravljanju tih tržišnih nedostataka. To se posebno odnosi na infrastrukturne projekte s prekograničnim učinkom, kao što su projekti od zajedničkog interesa kako su definirani u članku 2. točki 4. Uredbe (EZ) br. 347/2013.

373. U skladu s Obavijesti o pojmu potpore ⁽¹³⁹⁾, potpora energetskej infrastrukturi u okviru pravnog monopola ne podliježe pravilima o državnim potporama. U energetskej sektoru to je posebno važno za one države članice u kojima su izgradnja i rad određenih infrastruktura zakonom isključivo rezervirani za operatora prijenosnog sustava ili operatora distribucijskog sustava.
374. Komisija smatra da postoji pravni monopol koji isključuje narušavanje tržišnog natjecanja ako su ispunjeni sljedeći kumulativni uvjeti:
- (a) izgradnja i rad infrastrukture podliježu pravnom monopolu uspostavljenom u skladu s pravom Unije; to je slučaj kad je operator prijenosnog sustava/operator distribucijskog sustava u pravnom smislu jedini subjekt koji je ovlašten za određenu vrstu ulaganja ili djelatnosti i nijedan drugi subjekt ne može upravljati alternativnom mrežom ⁽¹⁴⁰⁾;
 - (b) pravni monopol ne isključuje samo tržišno natjecanje na tržištu nego i za tržište, u smislu da isključuje svaku mogućnost tržišnog natjecanja u okviru kojeg bi neki subjekt mogao postati isključivi operator predmetne infrastrukture;
 - (c) usluga ne sudjeluje u tržišnom natjecanju s drugim uslugama;
 - (d) ako operator energetske infrastrukture djeluje na drugom tržištu (zemljopisnom tržištu ili tržištu proizvoda) otvorenom za tržišno natjecanje, unakrsno subvencioniranje je isključeno; u tu svrhu potrebno je koristiti se odvojenim računima, pravilno raspodijeliti troškove i prihode te se pobrinuti da se javno financiranje osigurano za uslugu koja je predmet pravnog monopola ne može upotrijebiti za druge djelatnosti. Kad je riječ o infrastrukturi za električnu energiju i plin, s obzirom na to da se člankom 56. Direktive (EU) 2019/944 i člankom 31. Direktive 2009/73/EZ Europskog parlamenta i Vijeća od vertikalno integriranih subjekata zahtijeva da vode odvojene račune za svaku od svojih djelatnosti, taj će zahtjev najvjerojatnije biti ispunjen.
375. Slično tomu, Komisija smatra da državna potpora nije uključena u ulaganja ako se energetskej infrastrukturuom upravlja kao „prirodnim monopolom”, za koji se smatra da postoji ako su ispunjeni sljedeći kumulativni uvjeti:
- (a) infrastruktura nema izravnu konkurenciju, što je slučaj kad se energetska infrastruktura ne može ekonomski replicirati i u koju stoga nije uključen nijedan operator osim operatora prijenosnog sustava/operatora distribucijskog sustava;
 - (b) alternativno financiranje u okviru mrežne infrastrukture, uz financiranje mreže, neznatno je u predmetnom sektoru i državi članici;
 - (c) infrastruktura nije osmišljena tako da selektivno u povoljniji položaj stavlja određenog poduzetnika ili sektor, već da koristi društvu u cjelini.
 - (d) Države članice moraju osigurati i da se financijska sredstva osigurana za izgradnju i/ili rad infrastrukture energetske mreže ne mogu upotrebljavati za unakrsno subvencioniranje ili neizravno subvencioniranje drugih gospodarskih djelatnosti. Za infrastrukturu za električnu energiju i plin vidjeti točku 374. podtočku.

⁽¹³⁹⁾ Vidjeti Obavijest Komisije o pojmu državne potpore iz članka 107. stavka 1. Ugovora o funkcioniranju Europske unije (SL C 262, 19.7.2016., str. 1.). Budući da je pojam državne potpore objektivan pravni koncept koji je izravno definiran u Ugovoru (presuda Suda od 22. prosinca 2008., *British Aggregates protiv Komisije*, C-487/06 P, ECLI:EU:C:2008:757, točka 111.), stajalištima iznesenima u točkama od 373. do 375. ne dovodi se u pitanje tumačenje pojma državne potpore koje su iznijeli sudovi Unije (presuda Suda od 21. srpnja 2011., *Alcoa Trasformazioni protiv Komisije*, C-194/09 P, ECLI:EU:C:2011:497, točka 125.) – primarna referenca za tumačenje Ugovora uvijek je sudska praksa sudova Unije.

⁽¹⁴⁰⁾ Pravni monopol postoji ako je određena usluga zakonom ili regulatornim mjerama rezervirana za isključivog pružatelja usluga na određenom zemljopisnom području (ili unutar jedne države članice), uz jasnu zabranu bilo kojem drugom subjektu da pruža tu uslugu (čak ni kako bi zadovoljio moguću preostalu potražnju određenih skupina kupaca). No sama činjenica da je pružanje javne usluge povjereno određenom poduzetniku ne znači da taj poduzetnik ima pravni monopol.

4.9.2 Područje primjene i djelatnosti koje se podupiru

376. Odjeljak 4.9. primjenjuje se na potporu za ulaganja u izgradnju ili nadogradnju energetske infrastrukture kako je definirano u točki 19. podtočki (36) ⁽¹⁴¹⁾. Prihvatljiva ulaganja mogu obuhvaćati digitalizaciju, unapređenje energetske infrastrukture, npr. kako bi se omogućila integracija obnovljive ili niskougljične energije, te nadogradnju radi jačanja otpornosti na klimatske promjene. Operativne troškove u načelu bi trebali snositi korisnici mreže, pa potpora za te troškove uglavnom ne bi trebala biti potrebna. U iznimnim okolnostima kad država članica dokaže da se operativni troškovi ne mogu nadoknaditi od korisnika mreže i da operativna potpora nije povezana s nepovratnim troškovima, nego dovodi do promjene u ponašanju koja omogućuje ostvarivanje ciljeva sigurnosti opskrbe ili zaštite okoliša, operativna potpora za infrastrukturu može se smatrati spojivom. Ako projekt nije izuzet iz kontrole državnih potpora (vidjeti točke 374. i 375.), Komisija će ga ocijeniti kako je utvrđeno u ovom odjeljku.
377. Odjeljak 4.9. primjenjivat će se i na postrojenja za skladištenje energije do 31. prosinca 2023. priključena na prijenosne ili distribucijske vodove (samostalna postrojenja za skladištenje električne energije ⁽¹⁴²⁾) neovisno o razinama napona ⁽¹⁴³⁾.

4.9.3 Svođenje narušavanja tržišnog natjecanja i trgovine na najmanju moguću mjeru

4.9.3.1 Nužnost i primjerenost

378. Odjeljci 3.2.1.1. i 3.2.1.2. ne primjenjuju se na potporu za energetska postrojenja.
379. Energetska infrastruktura obično se financira korisničkim tarifama. Za mnoge kategorije infrastrukture te se tarife reguliraju kako bi se osigurala potrebna razina ulaganja i pritom očuvala prava korisnika, u njima se odražavaju troškovi i određuju se bez intervencije države.
380. Dodjela državne potpore način je prevladavanja tržišnih nedostataka koji se ne mogu u potpunosti ispraviti obveznim korisničkim tarifama. Stoga se, kako bi se dokazala potreba za državnom potporom, primjenjuju sljedeća načela:
- (a) Komisija smatra da su za projekte od zajedničkog interesa kako su definirani u članku 2. točki 4. Uredbe (EU) br. 347/2013, koji u potpunosti podliježu zakonodavstvu o unutarnjem energetskom tržištu, tržišni nedostaci u smislu problema u koordinaciji takvi da financiranje tarifama možda nije dovoljno i može se dodijeliti državna potpora;
 - (b) za projekte od zajedničkog interesa koji su djelomično ili u potpunosti izuzeti iz zakonodavstva o unutarnjem energetskom tržištu te za ostale infrastrukturne kategorije Komisija će na razini pojedinog slučaja ocijeniti potrebu za državnom potporom. U svojoj će ocjeni Komisija razmotriti sljedeće čimbenike: i. u kojoj mjeri tržišni nedostatak dovodi do osiguravanja potrebne infrastrukture koja je ispod optimalne razine; ii. u kojoj mjeri infrastruktura otvorena za pristup trećim osobama i podliježe regulaciji tarifa; i iii. u kojoj mjeri projekt pridonosi sigurnosti opskrbe energijom u Uniji ili ostvarivanju ciljeva Unije u pogledu klimatske neutralnosti. U slučaju infrastrukture koju dijele Unija i treća zemlja za potrebe ocjene spojivosti s pravilima unutarnjeg tržišta mogu se uzeti u obzir i drugi čimbenici ako se projekt ne nalazi na popisu projekata od zajedničkog interesa ⁽¹⁴⁴⁾;
 - (c) u slučaju postrojenja za skladištenje električne energije Komisija može zahtijevati da država članica dokaže određene tržišne nedostatke u razvoju postrojenja za pružanje sličnih usluga.

⁽¹⁴¹⁾ Ovaj odjeljak ne primjenjuje se na projekte koji uključuju namjensku infrastrukturu i/ili drugu energetska infrastrukturu u kombinaciji s djelatnostima proizvodnje i/ili potrošnje.

⁽¹⁴²⁾ Razlikuju se od postrojenja za skladištenje povezanih „iza brojlara“.

⁽¹⁴³⁾ Potpora skladištenju energije može se prema potrebi ocijeniti i na temelju odjeljaka 4.1., 4.2., 4.3. i 4.8. Skladišna sredstva odabrana kao projekti od zajedničkog interesa u skladu s primjenjivim zakonodavstvom TEN-E prihvatljiva su kao energetska infrastruktura na temelju ovog odjeljka, a potpora bi se ocijenila na temelju odjeljka 4.9. Odjeljak 4.9. obuhvaća i potporu skladišnim sredstvima koja su „u vlasništvu ili pod kontrolom“ operatora prijenosnog ili distribucijskog sustava u skladu s člancima 54. i/ili 36. Direktive 2019/944.

⁽¹⁴⁴⁾ Točnije, Komisija će razmotriti i posjeduju li uključene treće zemlje visoku razinu regulatorne usklađenosti i podupiru li opće ciljeve politike Unije, posebno u odnosu na dobro funkcioniranje unutarnjeg energetskog tržišta, sigurnost opskrbe energijom na temelju suradnje i solidarnosti, energetski sustav usmjeren na dekarbonizaciju u skladu s Pariškim sporazumom i klimatskim ciljevima Unije te sprječavanje istjecanja ugljika.

4.9.3.2 Proporcionalnost potpore

381. Proporcionalnost će se ocijeniti na temelju načela manjka financijskih sredstava kako je utvrđeno u točkama 48., 51. i 52. Kad je riječ o potporama za infrastrukturu kako je objašnjeno u točki 52., pretpostavlja se da je protučinjenični scenarij situacija u kojoj se projekt ne bi proveo. Uvođenje mehanizama za praćenje i povrat prekomjernih sredstava može biti potrebno ako postoji rizik od nepredviđene dobiti, npr. kad je iznos potpore blizu najvećeg dopuštenog iznosa, a da se pritom zadrže poticaji za korisnike da smanje svoje troškove i s vremenom razviju svoje poslovanje na učinkovitiji način.

4.9.4 Izbjegavanje nepotrebnih negativnih učinaka na tržišno natjecanje i trgovinu te uravnoteženje

382. Odjeljak 3.2.2. ne primjenjuje se na energetska infrastrukturu. Pri analizi utjecaja državnih potpora za energetska infrastrukturu na tržišno natjecanje pristup Komisije bit će sljedeći:
- (a) s obzirom na postojeće uvjete na temelju zakonodavstva o unutarnjem energetskom tržištu usmjerene na jačanje tržišnog natjecanja Komisija će općenito smatrati da potpore za energetska infrastrukturu koje u potpunosti podliježu propisima o unutarnjem tržištu nemaju neopravdane narušavajuće učinke ⁽¹⁴⁵⁾;
 - (b) za infrastrukturne projekte koji su u cijelosti ili djelomično izuzeti iz zakonodavstva o unutarnjem energetskom tržištu Komisija će na pojedinačnoj osnovi procijeniti moguće narušavanje tržišnog natjecanja, posebno uzimajući u obzir stupanj pristupa trećih osoba infrastrukturi kojoj je dodijeljena potpora, pristup alternativnoj infrastrukturi, istiskivanje privatnih ulaganja i konkurentni položaj korisnika (ili više njih). Za infrastrukturu koja je u cijelosti izuzeta iz zakonodavstva o unutarnjem energetskom tržištu negativni učinci narušavanja tržišnog natjecanja smatraju se posebno ozbiljnima;
 - (c) uz pristupe navedene u točkama (a) i (b) Komisija smatra da u slučaju ulaganja u infrastrukturu za prirodni plin države članice moraju dokazati postojanje sljedećih pozitivnih učinaka koji mogu poništiti negativne učinke na tržišno natjecanje: i. je li infrastruktura spremna za uporabu vodika i vodi li k povećanoj uporabi obnovljivih plinova ili, ako to nije slučaj, zašto nije moguće osmisлити projekt na način da bude spreman za uporabu vodika i kako se projektom ne stvara učinak ovisnosti o uporabi prirodnog plina; i ii. kako ulaganje pridonosi postizanju klimatskog cilja Unije do 2030. i cilja klimatske neutralnosti do 2050.
 - (d) U slučaju potpore postrojenjima za skladištenje električne energije te drugim projektima od zajedničkog interesa koji ne podliježu zakonodavstvu o unutarnjem tržištu Komisija će posebno ocijeniti rizike od narušavanja tržišnog natjecanja koji mogu nastati na povezanim tržištima usluga i drugim energetskim tržištima.

4.10 Potpore za centralizirano grijanje i hlađenje

4.10.1 Obrazloženje potpore

383. Izgradnjom ili nadogradnjom sustava centraliziranog grijanja i hlađenja može se pozitivno pridonijeti zaštiti okoliša povećanjem energetske učinkovitosti i održivosti sustava za koji se dodjeljuje potpora. Sektorskim zakonodavstvom o promicanju obnovljive energije (Direktiva 2018/2001/EU) od država članica izričito se zahtijeva da poduzmu nužne korake radi razvoja učinkovite infrastrukture za centralizirano grijanje i hlađenje usmjerene na promicanje grijanja i hlađenja iz obnovljivih izvora energije ⁽¹⁴⁶⁾.

⁽¹⁴⁵⁾ Za infrastrukturu koju dijele jedna država članica i jedna ili više trećih zemalja: – za dio koji se nalazi na području Unije projekti će morati biti u skladu s direktivama 2009/73/EZ i (EU) 2019/944; – projekti uključenih trećih zemalja morat će posjedovati visoku razinu regulatorne usklađenosti i podupirat će opće ciljeve politike Unije, posebno kako bi se osigurali dobro funkcioniranje unutarnjeg energetskog tržišta, sigurnost opskrbe energijom na temelju suradnje i solidarnosti te energetski sustav usmjeren na dekarbonizaciju u skladu s Pariškim sporazumom i klimatskim ciljevima Unije, a posebno na sprječavanje istjecanja ugljika.

⁽¹⁴⁶⁾ U članku 20. Direktive (EU) 2018/2001 navedeno je da „države članice, kada je to relevantno, poduzimaju potrebne mjere za razvoj infrastrukture za centralizirano grijanje i hlađenje koja će se prilagođivati razvoju grijanja i hlađenja iz velikih pogona na biomasu, solarnu energiju, energiju iz okoliša i pogona na geotermalnu energiju te iz otpadne topline i hladnoće”.

384. No ekološki vanjski učinci povezani s radom sustava centraliziranog grijanja i hlađenja mogu dovesti do neučinkovitog nedovoljnog ulaganja u izgradnju i nadogradnju tih sustava. Državne potpore mogu pridonijeti ispravljanju tog tržišnog nedostatka poticanjem dodatnih učinkovitih ulaganja ili podupiranjem izvanrednih operativnih troškova zbog potrebe za promicanjem okolišnog aspekta sustava centraliziranog grijanja.

4.10.2 Područje primjene i djelatnosti koje se podupiru

385. Potpora koja je ograničena na mreže za distribuciju centraliziranog grijanja u određenim se okolnostima može smatrati infrastrukturnom mjerom koja ne utječe na tržišno natjecanje i trgovinu te se na nju ne primjenjuje kontrola državnih potpora. To je posebno slučaj kad se mrežama za centralizirano grijanje upravlja na isti način kao i drugom energetske infrastrukturu, odnosno odvojeno od proizvodnje toplinske energije, uz pristup trećih strana i regulirane tarife.
386. U takvim okolnostima, ako se mrežama za distribuciju centraliziranog grijanja upravlja u okviru prirodnog i/ili pravnog monopola, primjenjuju se uvjeti iz točaka 374. i 375. ⁽¹⁴⁷⁾
387. Ako projekt nije izuzet iz kontrole državnih potpora (vidjeti točku 385. ⁽¹⁴⁸⁾), Komisija će ga ocijeniti kako je utvrđeno u ovom odjeljku.
388. Ovaj odjeljak primjenjuje se na potpore za izgradnju, nadogradnju ili rad postrojenja za proizvodnju i skladištenje grijanja ili hlađenja i/ili distribucijske mreže.
389. Takve mjere potpore obično obuhvaćaju izgradnju, nadogradnju i rad proizvodne jedinice koja će upotrebljavati obnovljivu energiju ⁽¹⁴⁹⁾, otpadnu toplinu ili visokoučinkovitu kogeneraciju, uključujući rješenja za skladištenje topline, ili nadogradnju distribucijske mreže kako bi se smanjili gubici i povećala učinkovitost, među ostalim s pomoću pametnih i digitalnih rješenja ⁽¹⁵⁰⁾. Potpore za proizvodnju energije iz otpada mogu se smatrati spojivima na temelju ovog odjeljka ako su ograničene na otpad koji odgovara definiciji obnovljivih izvora energije ili otpad kojim se pune postrojenja koja odgovaraju definiciji visokoučinkovite kogeneracije.
390. Ako je potpora odobrena za nadogradnju sustava centraliziranog grijanja i hlađenja koji u toj fazi ne odgovara standardu učinkovitog centraliziranog grijanja i hlađenja ⁽¹⁵¹⁾, država članica mora se obvezati da će korisnik potpore početi s radovima da bi ispunio taj standard u roku od tri godine nakon radova na nadogradnji.

4.10.3 Nužnost i primjerenost

391. Odjeljci 3.2.1.1. i 3.2.1.2. ne primjenjuju se na potpore za centralizirano grijanje ili hlađenje. Komisija smatra da se državnim potporama može pridonijeti ispravljanju tržišnih nedostataka poticanjem troškova ulaganja potrebnih za stvaranje, proširenje ili nadogradnju energetske učinkovitih sustava centraliziranog grijanja i hlađenja.

⁽¹⁴⁷⁾ Kako bi distribucijska mreža doista radila kao postrojenje otvoreno za korisnike, obično bi se u skladu s Komunikacijom o planu ulaganja za održivu Europu (vidjeti odjeljak 4.3.3. Komunikacije Komisije o planu ulaganja za održivu Europu – prilog Komunikaciji o europskom zelenom planu – od 14.1.2020., COM(2020) 21 final) i analogijom s pravilima unutarnjeg tržišta za energetske sektor, a posebno sektor plina ili električne energije, trebala primjenjivati posebna pravila (kojima se zahtijevaju pristup trećih osoba, razdvajanje i regulirane tarife), koja se ne odnose samo na „odvojeno računovodstvo”.

⁽¹⁴⁸⁾ Iako u slučajevima prirodnog i/ili pravnog monopola potpora za infrastrukturu za distribuciju centraliziranog grijanja nije obuhvaćena pravilima o državnim potporama (pod određenim uvjetima), svaka potpora djelatnosti proizvodnje centraliziranog grijanja i dalje bi podlijegala pravilima o državnim potporama.

⁽¹⁴⁹⁾ Količina energije uhvaćene toplinskim crpkama koja se smatra energijom iz obnovljivih izvora izračunava se u skladu s Prilogom VII. Direktivi 2018/2001/EU. Osim toga, kad se upotrebljava električna energija, može se smatrati potpuno obnovljivom po analogiji s metodama iz Direktive 2018/2001/EU i delegiranih akata ili drugim ekvivalentnim metodama kojima se osigurava da je sva iskorištena električna energija dobivena iz obnovljivih izvora, pod uvjetom da se izbjegnu dvostruko računanje obnovljive energije i prekomjerna naknada. Potpora novim ulaganjima, nadogradnji ili radu ni u kojem slučaju ne smije biti povezana s postrojenjima za suspaljivanje koja upotrebljavaju druga goriva osim energije iz obnovljivih izvora ili otpadne topline.

⁽¹⁵⁰⁾ Može se obuhvatiti i oprema za grijanje i hlađenje, uključujući opremu za skladištenje toplinske energije, u prostorima kupca kako je navedeno u točki 138. kad je povezana sa sustavima centraliziranog grijanja ili hlađenja.

⁽¹⁵¹⁾ Vidjeti članak 2. točku 41. Direktive 2012/27/EU.

392. Operativne troškove u načelu bi trebali plaćati potrošači toplinske energije, pa potpora za te troškove uglavnom ne bi trebala biti potrebna. Ako država članica dokaže da se operativni troškovi ne mogu prenijeti na potrošače toplinske energije bez ugrožavanja zaštite okoliša, operativna potpora za proizvodnju toplinske energije može se smatrati spojivom ako neto dodatni operativni troškovi (u usporedbi s protučinjeničnim scenarijem) pridonose ostvarivanju koristi za okoliš (kao što je smanjenje razina CO₂ i drugih onečišćenja u usporedbi s alternativnim rješenjima za grijanje ⁽¹⁵²⁾). To bi na primjer bio slučaj ako postoje dokazi za to da bi, da nema operativne potpore, potrošači toplinske energije namijenjene kućanstvima (ili drugi subjekti koji ne obavljaju gospodarske aktivnosti) počeli upotrebljavati izvore toplinske energije koji više onečišćuju ⁽¹⁵³⁾ ili da bi bez potpore dugoročna održivost sustava centraliziranog grijanja bila ugrožena u korist rješenja za grijanje koja više onečišćuju. Za operativnu potporu postrojenjima za proizvodnju centraliziranog grijanja primjenjuju se točke 122. i 126.

393. Osim toga, državne potpore za stvaranje učinkovitih sustava centraliziranog grijanja i hlađenja koji kao ulazno gorivo upotrebljavaju otpad mogu pozitivno pridonijeti zaštiti okoliša pod uvjetom da ne zaobilaze načelo hijerarhije otpada ⁽¹⁵⁴⁾.

4.10.4 Proporcionalnost mjere potpore

394. Proporcionalnost će se ocijeniti na temelju načela manjka financijskih sredstava kako je utvrđeno u točkama 48., 51. i 52.

395. Za izgradnju, nadogradnju i rad distribucijskih mreža kako je utvrđeno u točki 52. protučinjenični scenarij bio bi situacija u kojoj se projekt ne bi proveo.

4.10.5 Izbjegavanje nepotrebnih negativnih učinaka na tržišno natjecanje i trgovinu te uravnoteženje

396. Odjeljak 3.2.2. ne primjenjuje se na potpore za centralizirano grijanje ili hlađenje. Komisija smatra da potpora nadogradnji, izgradnji ili radu sustava centraliziranog grijanja i hlađenja na fosilna goriva koja najviše onečišćuju, kao što su ugljen, lignit, nafta i dizel, ima negativne posljedice za tržišno natjecanje i trgovinu za koje nije vjerojatno da će se nadoknaditi osim ako su ispunjeni sljedeći kumulativni uvjeti:

- (a) potpora je ograničena na ulaganja u distribucijsku mrežu;
- (b) distribucijska mreža već omogućuje prijenos grijanja ili hlađenja proizvedenog iz obnovljivih izvora energije, otpadne topline ili ugljično neutralnih izvora;
- (c) potpora ne dovodi do povećane proizvodnje energije iz fosilnih goriva koja najviše onečišćuju (na primjer priključivanjem dodatnih kupaca na mrežu) ⁽¹⁵⁵⁾;
- (d) postoji jasan vremenski okvir koji uključuje čvrste obveze povezane s prestankom uporabe fosilnih goriva koja najviše onečišćuju i u skladu je s klimatskim ciljem Unije do 2030. i ciljem klimatske neutralnosti Unije do 2050. ⁽¹⁵⁶⁾

⁽¹⁵²⁾ U tom kontekstu države članice posebno moraju dokazati da su u podržanim sustavima centraliziranog grijanja uspostavljene potrebne mjere za povećanje učinkovitosti i smanjenje CO₂ i drugih izvora onečišćenja te gubitaka u mreži.

⁽¹⁵³⁾ Potrošači toplinske energije koji su poduzetnici koji obavljaju gospodarske aktivnosti moraju u svakom slučaju u cijelosti platiti svoje troškove toplinske energije, barem u iznosu jednakom svojem najjeftinijem alternativnom izvoru toplinske energije, kako bi izbjegli narušavanje tržišnog natjecanja na drugim tržištima.

⁽¹⁵⁴⁾ Hijerarhiju otpada čine: (a) sprječavanje; (b) priprema za ponovnu uporabu; (c) recikliranje, (d) drugi postupci uporabe, na primjer energetska uporaba, i (e) zbrinjavanje. Vidjeti članak 4. stavak 1. Direktive 2008/98/EZ.

⁽¹⁵⁵⁾ Države članice moraju dokazati da su poduzete mjere za dodavanje održivih izvora toplinske energije u sustav kako bi se ispunile potrebe dodatnih kupaca.

⁽¹⁵⁶⁾ Države članice trebale bi, na primjer, dokazati da su predmetni sustavi centraliziranog grijanja dio nacionalnog odnosno lokalnog plana dekarbonizacije ili dio integriranih nacionalnih energetske i klimatskih planova u skladu s Prilogom I. Uredbi (EU) 2018/1999 o potrebi za izgradnjom nove infrastrukture za centralizirano grijanje i hlađenje iz obnovljivih izvora kako bi se ostvario cilj Unije postavljen u članku 3. stavku 1. Direktive (EU) 2018/2001 i obvezati se na prestanak uporabe fosilnih goriva u skladu s prijelaznim i konačnim ciljevima klimatske neutralnosti do 2050.

397. Mjere kojima se potiču nova ulaganja u sredstva za proizvodnju energije na temelju prirodnog plina ili upravljanje njima mogu u području izgradnje, nadogradnje ili rada postrojenja za proizvodnju centraliziranog grijanja kratkoročno smanjiti emisije stakleničkih plinova, ali dugoročno pogoršati negativne vanjske učinke na okoliš u usporedbi s alternativnim ulaganjima ili protučinjeničnim scenarijima. Da bi se za ta ulaganja u prirodni plin ili rad na temelju njega moglo smatrati da imaju pozitivne učinke na okoliš, države članice moraju objasniti kako će osigurati da potpora pridonosi postizanju klimatskog cilja Unije do 2030. i cilja klimatske neutralnosti do 2050. i, posebno, kako će se izbjeći ovisnost o proizvodnji energije iz plina i kako se ne istiskuju ulaganja u čišća alternativna rješenja koja su već dostupna na tržištu, čime bi se kočili razvoj tržišta za čišće tehnologije i njihova uporaba. Na primjer, to može uključivati obveze korisnika da upotrebljava tehnologije hvatanja, skladištenja i uporabe ugljika, da zamijeni prirodni plin obnovljivim odnosno niskougljičnim plinom ili da zatvori postrojenje u roku koji je u skladu s klimatskim ciljevima Unije.

398. Pri analizi učinka državnih potpora za sustave centraliziranog grijanja i hlađenja na tržišno natjecanje Komisija će u okviru procjene usporediti prednosti projekta u smislu energetske učinkovitosti i održivosti⁽¹⁵⁷⁾ s negativnim učincima na tržišno natjecanje, a posebno s mogućim negativnim učinkom na alternativne tehnologije ili pružatelje usluga i mreža grijanja i hlađenja. U tom će kontekstu Komisija uzeti u obzir je li sustav centraliziranog grijanja otvoren odnosno može li biti otvoren za pristup trećim osobama⁽¹⁵⁸⁾ i jesu li moguća održiva alternativna rješenja za grijanje⁽¹⁵⁹⁾.

4.11 **Potpore u obliku smanjenja naknada za električnu energiju za velike potrošače energije**

4.11.1 *Obrazloženje potpore*

399. Preobrazba gospodarstva Unije u skladu s Komunikacijom o europskom zelenom planu djelomično se financira iz naknada za potrošnju električne energije. Ostvarivanje zelenog plana zahtijeva da države članice uspostave ambiciozne politike dekarbonizacije kako bi se znatno smanjile emisije stakleničkih plinova Unije do 2030. i postigla klimatska neutralnost do 2050. U tom smislu vjerojatno je da će države članice takve politike i dalje financirati iz naknada te je stoga moguće da se te naknade povećaju. Financiranje potpore za dekarbonizaciju naknadama samo po sebi nije namijenjeno uklanjanju negativnih vanjskih učinaka. Te naknade stoga nisu davanja za zaštitu okoliša za potrebe ovih Smjernica i odjeljak 4.7.1. ne primjenjuje se na te naknade.

400. Za određene gospodarske sektore koji su posebno izloženi međunarodnoj trgovini i koji se pri stvaranju vrijednosti uvelike oslanjaju na električnu energiju obveza plaćanja punog iznosa naknada za potrošnju električne energije kojima se financiraju ciljevi energetske politike i politike zaštite okoliša može povećati rizik od seljenja djelatnosti u tim sektorima izvan Unije na lokacije na kojima ekološka disciplina ne postoji ili je manje ambiciozna. Osim toga, takve naknade povećavaju trošak električne energije u usporedbi s troškom izravnih emisija koji proizlazi iz upotrebe drugih izvora energije i stoga mogu odvratiti od elektrifikacije proizvodnih procesa, što je ključno za uspješnu dekarbonizaciju gospodarstva Unije. Kako bi ublažile te rizike i negativne učinke na okoliš, države članice mogu poduzećima koja posluju u predmetnim gospodarskim sektorima odobriti smanjenja takvih naknada.

401. U ovom se odjeljku utvrđuju kriteriji koje će Komisija primjenjivati pri procjeni razvoja gospodarske djelatnosti, učinka poticaja, nužnosti, primjerenosti i proporcionalnosti smanjenja naknada za električnu energiju za određene velike potrošače energije te njihovih učinaka na tržišno natjecanje. Kriteriji spojivosti iz poglavlja 3. primjenjuju se samo ako u odjeljku 4.11. ne postoje posebna pravila.

⁽¹⁵⁷⁾ S obzirom na njihov doprinos ublažavanju klimatskih promjena, utvrđenom kao okolišni cilj u Uredbi (EU) 2020/852, sve dok ne postoje očite naznake neusklađenosti s načelom „ne nanosi bitnu štetu”.

⁽¹⁵⁸⁾ Vidjeti i članak 24. Direktive 2018/2001/EU.

⁽¹⁵⁹⁾ Vidjeti i članak 18. stavak 5. i članak 24. Direktive 2018/2001/EU.

402. Komisija je primijenila odgovarajuće mjere kako bi utvrdila sektore koji su posebno izloženi rizicima navedenima u točki 400. i uvela je zahtjeve u pogledu proporcionalnosti uzimajući u obzir da bi se, ako su smanjenja naknada prevelika ili se odobre prevelikom broju potrošača električne energije, moglo ugroziti ukupno financiranje potpore za energiju iz obnovljivih izvora te znatno narušiti tržišno natjecanje i trgovina.

4.11.2 Područje primjene: naknade za koje se mogu odobriti smanjenja

403. Države članice mogu odobriti smanjenja naknada za potrošnju električne energije kojima se financiraju ciljevi energetske politike i politike zaštite okoliša. To uključuje naknade za financiranje potpore za obnovljive izvore energije ili za kombiniranu proizvodnju toplinske i električne energije te naknade kojima se financiraju socijalne tarife ili cijene energije u izoliranim regijama. Odjeljkom 4.11. nisu obuhvaćene naknade koje odražavaju dio troškova opskrbe predmetnih korisnika električnom energijom. Na primjer, izuzeća od mrežnih naknada ili naknada za financiranje mehanizama za razvoj kapaciteta nisu obuhvaćena ovim odjeljkom. Ovim odjeljkom nisu obuhvaćene ni naknade za potrošnju drugih oblika energije, posebno prirodnog plina.

404. Odluke poduzetnika o lokaciji i povezani negativni učinci na okoliš ovise o ukupnom financijskom učinku naknada za koje se mogu odobriti smanjenja Države članice koje žele uvesti mjeru koja se procjenjuje u skladu s ovim odjeljkom stoga moraju sva takva smanjenja uključiti u jedinstveni program te u okviru prijave obavijestiti Komisiju o kumulativnom učinku svih prihvatljivih naknada i svih predloženih smanjenja. Ako država članica u kasnijoj fazi odluči uvesti dodatna smanjenja naknada obuhvaćenih ovim odjeljkom, morat će prijaviti izmjenu postojećeg programa.

4.11.3 Svođenje narušavanja tržišnog natjecanja i trgovine na najmanju moguću mjeru

4.11.3.1 Prihvatljivost

405. U slučaju naknada iz odjeljka 4.11.2. rizik od seljenja djelatnosti sektora izvan Europske unije na lokacije na kojima ekološka disciplina na postoji ili je manje ambiciozna uvelike ovisi o električnom intenzitetu predmetnog sektora i njegovoj otvorenosti međunarodnoj trgovini. U skladu s tim potpore se mogu dodijeliti samo poduzetnicima iz sljedećih sektora:

- (a) sektora izloženih znatnom riziku, čiji umnožak intenziteta trgovine i električnog intenziteta na razini Unije iznosi najmanje 2 % i čiji intenzitet trgovine i električni intenzitet na razini Unije iznosi najmanje 5 % za svaki pokazatelj;
- (b) sektora izloženih riziku, čiji umnožak intenziteta trgovine i električnog intenziteta na razini Unije iznosi najmanje 0,6 % i čiji intenzitet trgovine iznosi najmanje 4 %, a električni intenzitet iznosi najmanje 5 % na razini Unije.

Sektori koji ispunjavaju te kriterije prihvatljivosti navedeni su u Prilogu I.

406. I sektori ili podsektori ⁽¹⁶⁰⁾ koji nisu uključeni u Prilog I. smatrat će se prihvatljivima ako ispunjavaju kriterije prihvatljivosti iz točke 405. te ako države članice to dokažu dostavljanjem podataka koji su reprezentativni za sektor ili podsektor na razini Unije ⁽¹⁶¹⁾, a koje je provjerio neovisni stručnjak i temelje se na razdoblju od najmanje tri uzastopne godine koje počinje najranije 2013.

407. Ako država članica dodijeli potporu samo podskupu korisnika koji ispunjavaju uvjete ili dodijeli različite razine smanjenja različitim kategorijama korisnika koji ispunjavaju uvjete i pripadaju istoj kategoriji iz točke 405. podtočke (a) ili (b), mora dokazati da se ta odluka donosi na temelju objektivnih, nediskriminirajućih i transparentnih kriterija te da se potpora u načelu dodjeljuje na isti način za sve prihvatljive korisnike u istom sektoru ako su u sličnoj činjeničnoj situaciji.

⁽¹⁶⁰⁾ Prema definiciji iz statističke klasifikacije ekonomskih djelatnosti u Europskoj zajednici (NACE Rev. 2), do razine raščlambe koja nije viša od osam znamenki (razina „PRODCOM”).

⁽¹⁶¹⁾ Na primjer podaci koji obuhvaćaju znatan postotak bruto dodane vrijednosti predmetnog sektora ili podsektora na razini EU-a.

4.11.3.2 Proporcionalnost mjere potpore

408. Komisija će potporu smatrati proporcionalnom ako korisnici u sektorima iz točke 405. podtočke (a) odnosno (b) plaćaju najmanje 15 % odnosno 25 % troškova nastalih zbog naknada za električnu energiju koje država članica uključi u svoj program. Komisija smatra i da, kako bi potpora bila proporcionalna, ta smanjenja ne smiju dovesti do toga da te naknade iznose manje od 0,5 EUR/MWh.
409. No vlastiti doprinosi na temelju točke 408. mogli bi premašiti ono što posebno izloženi poduzetnici mogu snositi. Stoga države članice umjesto toga mogu ograničiti dodatne troškove koji proizlaze iz naknada za električnu energiju na 0,5 % bruto dodane vrijednosti (BDV) poduzetnika u sektorima iz točke 405. podtočke (a) i na 1 % BDV-a poduzetnika u sektorima iz točke 405. podtočke (b). Komisija smatra i da, kako bi potpora bila proporcionalna, ta smanjenja ne smiju dovesti do toga da te naknade iznose manje od 0,5 EUR/MWh.
410. Komisija će smatrati da je potpora proporcionalna ako se primjena većih intenziteta potpore iz točaka 408. i 409. proširi na poduzetnike u sektorima iz točke 405. podtočke (b), pod uvjetom da predmetni poduzetnici smanje ugljični otisak svoje potrošnje električne energije. U tu svrhu korisnici će pokriti najmanje 50 % svoje potrošnje električne energije iz izvora bez emisija ugljika, od čega će se najmanje 10 % pokriti terminskim instrumentom kao što je ugovor o kupnji energije ili će se najmanje 5 % pokriti proizvodnjom na lokaciji ili blizu lokacije.
411. Za potrebe točke 409. BDV poduzetnika je bruto dodana vrijednost prema troškovima proizvodnih faktora, odnosno BDV po tržišnim cijenama umanjen za sve neizravne poreze i uvećan za sve subvencije. Bruto dodana vrijednost prema troškovima proizvodnih faktora može se izračunati iz prometa, uvećanog za kapitaliziranu proizvodnju, uvećanog za druge operativne prihode, uvećanog ili umanjenog za promjene zaliha, umanjenog za nabavu robe i usluga ⁽¹⁶²⁾, umanjenog za druge poreze na proizvode koji su povezani s prometom, ali ih nije moguće odbiti, te umanjenog za pristojbe i poreze povezane s proizvodnjom. BDV prema troškovima proizvodnih faktora može se izračunati i iz bruto operativnog viška dodavanjem troškova osoblja. Prihodi i rashodi koji se u računima poduzeća klasificiraju kao financijski ili izvanredni isključeni su iz dodane vrijednosti. Dodana vrijednost prema troškovima proizvodnih faktora izračunava se na bruto razini jer se vrijednosna usklađivanja (kao što je amortizacija) ne oduzimaju ⁽¹⁶³⁾.
412. Za potrebe točke 411. upotrebljava se aritmetička sredina za posljednje tri godine za koje su dostupni podaci o BDV-u.

4.11.3.3 Oblik državne potpore

413. Države članice potporu mogu dodijeliti u obliku smanjenja naknada, kao fiksni iznos godišnje naknade (povrat) ili kao kombinaciju tih dviju mogućnosti ⁽¹⁶⁴⁾. Ako se potpora dodjeljuje u obliku smanjenja naknada, potrebno je uspostaviti *ex post* mehanizam praćenja kako bi se osigurao povrat svakog prekomjernog plaćanja potpore prije 1. srpnja sljedeće godine. Ako se potpore dodjeljuju u obliku povrata, on se mora izračunati na temelju zabilježenih razina potrošnje električne energije i prema potrebi bruto dodane vrijednosti u razdoblju tijekom kojeg su se primjenjivale prihvatljive naknade.

⁽¹⁶²⁾ U „robu i usluge” nisu uključeni troškovi osoblja.

⁽¹⁶³⁾ Oznaka 12 15 0 u pravnom okviru uspostavljenom Uredbom Vijeća (EZ, Euratom) br. 58/97 od 20. prosinca 1996. o strukturno-poslovnim statistikama (SL L 014, 17.1.1997., str. 1.).

⁽¹⁶⁴⁾ Prednost je uporabe fiksnih godišnjih naknada (povrata) ta da se poduzetnici koji primaju potporu suočavaju s istim povećanjem graničnog troška električne energije (tj. s istim povećanjem troška električne energije za svaki dodatni potrošeni MWh), čime se ograničava moguće narušavanje tržišnog natjecanja u tom sektoru.

4.11.3.4 Energetski pregledi i sustavi gospodarenja energijom

414. Za potpore dodijeljene na temelju odjeljka 4.11. država članica mora se obvezati da će provjeriti ispunjava li korisnik svoju obvezu provedbe energetskog pregleda u smislu članka 8. Direktive 2012/27/EU. On se može provesti kao samostalni energetski pregled ili u okviru certificiranog sustava gospodarenja energijom odnosno sustava upravljanja okolišem, kako je navedeno u članku 8. Direktive o energetskoj učinkovitosti.
415. Država članica mora se obvezati i da će pratiti hoće li korisnici koji su obvezni provesti energetski pregled u skladu s člankom 8. stavkom 4. Direktive 2012/27/EU poduzeti nešto od sljedećeg:
- (a) provesti preporuke iz izvješća o pregledu na način da razdoblje povrata odgovarajućih ulaganja ne premašuje tri godine i da su troškovi njihovih ulaganja proporcionalni;
 - (b) smanjiti ugljični otisak svoje potrošnje električne energije tako da se barem 30 % te potrošnje pokriva iz izvora bez emisija ugljika;
 - (c) uložiti znatan udio od najmanje 50 % iznosa potpore u projekte koji dovode do znatnog smanjenja emisija stakleničkih plinova u postrojenjima; ulaganje bi prema potrebi trebalo dovesti do smanjenja na znatno nižu razinu od odgovarajuće referentne vrijednosti koja se upotrebljava za besplatnu dodjelu emisijskih jedinica u okviru sustava Unije za trgovanje emisijama.

4.11.3.5 Prijelazna pravila

416. Da bi se izbjegle narušavajuće promjene opterećenja naknada za pojedine poduzetnike koji ne ispunjavaju uvjete prihvatljivosti utvrđene u odjeljku 4.11., države članice mogu za te poduzetnike utvrditi prijelazni plan. Prijelazni plan bit će ograničen na poduzetnike koji ispunjavaju sljedeća dva kumulativna kriterija:
- (a) barem su u jednoj od dviju godina prije prilagodbe u skladu s točkom 468. podtočkom (a) primili potporu u obliku smanjenih naknada u okviru nacionalnog programa potpore koji je proglašen spojivim na temelju odjeljka 3.7.2. Smjernica o državnim potporama za zaštitu okoliša i energiju za razdoblje 2014.–2020. ⁽¹⁶⁵⁾;
 - (b) za vrijeme dodjeljivanja potpore u skladu s točkom 416. podtočkom (a) ispunjavali su kriterije prihvatljivosti iz odjeljka 3.7.2. Smjernica o državnim potporama za zaštitu okoliša i energiju za razdoblje 2014.–2020.
417. Taj prijelazni plan podrazumijevat će postupnu i potpunu prilagodbu uvjetima koji proizlaze iz primjene kriterija prihvatljivosti i proporcionalnosti utvrđenih u odjeljku 4.11. koju treba dovršiti do 2028. prema sljedećem rasporedu:
- (a) za naknade koje se primjenjuju do 2026. predmetni poduzetnici plaćaju najmanje 35 % troškova proizašlih iz naknada za električnu energiju koje država članica uključi u svoj program odnosno iznos koji odgovara iznosu od 1,5 % njihova BDV-a;
 - (b) za naknade koje se primjenjuju za godinu 2027. predmetni poduzetnici plaćaju najmanje 55 % troškova proizašlih iz naknada za električnu energiju koje država članica uključi u svoj program odnosno iznos koji odgovara iznosu od 2,5 % njihova BDV-a.
 - (c) za naknade koje se primjenjuju za godinu 2028. predmetni poduzetnici plaćaju najmanje 80 % troškova proizašlih iz naknada za električnu energiju koje država članica uključi u svoj program odnosno iznos koji odgovara iznosu od 3,5 % njihova BDV-a.
418. Prijelazni plan može omogućiti da se intenziteti potpore iz točke 417. podtočke (a) primjenjuju za cijelo prijelazno razdoblje pod uvjetom da predmetni poduzetnici smanje ugljični otisak svoje potrošnje električne energije. U tu svrhu korisnici će pokriti najmanje 50 % svoje potrošnje električne energije iz izvora bez emisija ugljika, od čega će se najmanje 10 % pokriti terminskim instrumentom kao što je ugovor o kupnji energije ili će se najmanje 5 % pokriti proizvodnjom na lokaciji ili blizu lokacije.

⁽¹⁶⁵⁾ Komunikacija Komisije – Smjernice o državnim potporama za zaštitu okoliša i energiju za razdoblje 2014.–2020. (SL C 200, 28.6.2014.).

419. Komisija smatra da se neprijavljena potpora dodijeljena u obliku smanjenih naknada za električnu energiju za velike potrošače energije u razdoblju prije objave ovih Smjernica može proglasiti spojivom s unutarnjim tržištem pod sljedećim kumulativnim uvjetima:

- (a) da je potpora bila nužna za razvoj gospodarskih djelatnosti koje obavljaju korisnici;
- (b) da je izbjegnuto pretjerano narušavanje tržišnog natjecanja.

4.12 **Potpore za zatvaranje elektrana u kojima se upotrebljava ugljen, treset ili naftni škriljevac i obustavu rudarskih djelatnosti povezanih s vađenjem ugljena, treseta ili naftnog škriljevca**

420. Preusmjeravanje s proizvodnje električne energije iz ugljena, treseta i naftnog škriljevca jedan je od najvažnijih pokretača dekarbonizacije u energetske sektoru Unije. U odjeljcima 4.12.1 i 4.12.2 navedena su pravila spojivosti koja se primjenjuju na dvije vrste mjera koje države članice mogu poduzeti kako bi podržale zatvaranje elektrana u kojima se spaljuju ugljen (uključujući kameni ugljen i lignit), treset ili naftni škriljevac te obustavu rudarskih djelatnosti povezanih s tim gorivima (zajedno se nazivaju „djelatnosti povezane s ugljenom, tresetom i naftnim škriljevcem”).

421. U odjeljcima 4.12.1. i 4.12.2. utvrđeni su kriteriji koje će Komisija primjenjivati pri procjeni učinka poticaja, nužnosti, primjerenosti, proporcionalnosti i učinaka na tržišno natjecanje i trgovinu. Kriteriji spojivosti iz poglavlja 3. primjenjuju se samo na one kriterije za koje u odjeljcima 4.12.1. i 4.12.2. ne postoje posebna pravila.

422. Poseban je izazov ubrzanje energetske tranzicije u državama članicama s vrlo malim dohotkom po stanovniku. Da bi se postupnim ukidanjem izvora energije koji najviše onečišćuju podržala zelena tranzicija u najpogođenijim regijama, države članice možda će morati kombinirati postupno ukidanje djelatnosti povezanih s ugljenom, tresetom ili naftnim škriljevcem s paralelnim ulaganjem u proizvodnju koja je prihvatljivija za okoliš, kao što je proizvodnja na temelju prirodnog plina. Komisija iznimno može do 31. prosinca 2023. svoju procjenu tih ulaganja u državama članicama čiji realni BDP po stanovniku po tržišnim cijenama u EUR blizu iznosi do 35 % prosjeka Unije za 2019. temeljiti na kriterijima koji odstupaju od ovih Smjernica. Projekti obuhvaćeni ovom točkom:

- (a) moraju obuhvaćati istodobno zatvaranje elektrana u kojima se upotrebljava ugljen, treset ili naftni škriljevac koje imaju barem jednak kapacitet kao nova proizvodnja financirana ulaganjem, najkasnije do 2026.;
- (b) moraju se odnositi na države članice koje nemaju mehanizam za razvoj kapaciteta i koje se obvezuju provesti potrebne reforme tržišta kako bi se ubuduće mogla zajamčiti sigurnost opskrbe električnog energijom bez primjene pojedinačnih mjera potpore; i
- (c) moraju biti dio vjerodostojne i ambiciozne strategije dekarbonizacije, kojom se među ostalim sprječava stvaranje neupotrebne imovine s obzirom na ciljeve do 2030. i 2050. (vidjeti točku 129.).

4.12.1 *Potpore za prijevremenu obustavu djelatnosti profitabilnih djelatnosti povezanih s ugljenom, tresetom i naftnim škriljevcem*

4.12.1.1 *Obrazloženje potpore*

423. Preusmjeravanje s djelatnosti povezanih s ugljenom, tresetom i naftnim škriljevcem uglavnom je potaknuto regulacijom, tržišnim silama kao što su učinci cijena ugljika i konkurentnim obnovljivim izvorima energije s niskim graničnim troškovima.

424. No države članice mogu odlučiti da će ubrzati tu tranziciju potaknuta tržištem tako što će zabraniti proizvodnju električne energije iz tih goriva od određenog datuma. Ta zabrana može dovesti do situacija u kojima se profitabilne djelatnosti povezane s ugljenom, tresetom i naftnim škriljevcem moraju obustaviti prije kraja njihova ekonomskog životnog vijeka i stoga mogu prouzročiti izgublenu dobit. Države članice mogu odobriti naknadu izvan sudskih postupaka kako bi osigurale pravnu sigurnost i predvidljivost i time olakšale zelenu tranziciju.

4.12.1.2 Područje primjene i djelatnosti koje se podupiru

425. U ovom su odjeljku utvrđena pravila spojivosti za mjere poduzete kako bi se ubrzala obustava profitabilnih djelatnosti povezanih s ugljenom, tresetom i naftnim škrljivcem te isplatila naknada pogođenim poduzećima. Ta se naknada obično izračunava na temelju izgubljene dobiti poduzetnika nastale zbog prijevremene obustave djelatnosti. Može pokrivati i dodatne troškove poduzetnikâ koji na primjer proizlaze iz dodatnih socijalnih troškova i troškova zaštite okoliša ako su izravno uzrokovani prijevremenom obustavom profitabilnih djelatnosti. U dodatne se troškove ne mogu ubrojiti troškovi koji bi nastali i u protučinjeničnom scenariju.
426. Mjere obuhvaćene ovim odjeljkom mogu olakšati razvoj određenih gospodarskih djelatnosti ili područja. Na primjer, takve mjere mogu stvoriti prostor za razvoj drugih djelatnosti proizvodnje električne energije u skladu sa zelenim planom kako bi se nadoknadilo smanjenje kapaciteta proizvodnje električne energije uzrokovano prijevremenom obustavom. Bez mjere te se djelatnosti možda ne bi toliko razvile. Osim toga, predvidljivost i pravna sigurnost uvedene takvim mjerama mogu olakšati naloženu obustavu djelatnosti povezanih s ugljenom, tresetom i naftnim škrljivcem.

4.12.1.3 Učinak poticaja

427. Mjera treba potaknuti promjenu gospodarskog ponašanja subjekata koji obustave svoje djelatnosti povezane s ugljenom, tresetom i naftnim škrljivcem prije kraja njihova ekonomskog vijeka trajanja. Kako bi utvrdila je li to slučaj, Komisija će usporediti činjenični scenarij (tj. učinke mjere) s protučinjeničnim scenarijem (tj. scenarijem bez mjere). Mjera ne bi trebala dovesti do zaobilaženja pravila koja se primjenjuju na mjere za sigurnost opskrbe.

4.12.1.4 Nužnost i primjerenost

428. Komisija smatra da postoji potreba za mjerom ako država članica može dokazati da je mjera usmjerena na situaciju u kojoj može donijeti bitno poboljšanje koje tržište ne može ostvariti samo. Na primjer tako da omogućiti ukidanje postrojenja za proizvodnju električne energije iz ugljena, treseta i naftnog škrljivca i time pridonese razvoju gospodarske djelatnosti proizvodnje električne energije iz alternativnih izvora do kojeg ne bi u toj mjeri došlo bez mjere. U tom smislu Komisija može isto tako razmotriti bi li tržište samo ostvarilo usporedivo smanjenje emisija CO₂ bez mjere ili pridonosi li mjera znatno pravnoj sigurnosti i predvidljivosti kojih ne bi bilo bez mjere te olakšava li se mjerom zelena tranzicija.
429. Nadalje, država članica treba dokazati da je mjera odgovarajući instrument politike za postizanje predviđenog cilja odnosno ne smije postojati instrument politike i potpore s kojim se može ostvariti iste rezultate, a koji manje narušava tržišno natjecanje. Na primjer, mjera je odgovarajuća ako je dobro usmjerena ka tome da pridonese razvoju proizvodnje električne energije iz alternativnih izvora bez znatnog utjecaja na funkcioniranje tržišta električne energije i zapošljavanje, i da osigura predvidljivost obustave te ujedno pridonese cilju smanjenja emisija CO₂.

4.12.1.5 Proporcionalnost

430. Potpore se u načelu moraju dodijeliti u okviru konkurentnog natječajnog postupka na temelju jasnih, transparentnih i nediskriminirajućih kriterija, u skladu s odjeljkom 3.2.1.3. ⁽¹⁶⁶⁾ Taj se zahtjev ne primjenjuje ako država članica dokaže da natječajni postupak vjerojatno neće biti konkurentan iz objektivnih razloga. To na primjer može biti slučaj ako je broj potencijalnih sudionika ograničen, pod uvjetom da to nije posljedica diskriminirajućih kriterija prihvatljivosti.

⁽¹⁶⁶⁾ Zahtjev od 30 % utvrđen u točki 50. ne primjenjuje se na natječajne postupke iz odjeljka 4.12. Države članice mogu razmotriti primjenu dodatnih kriterija kao što su koristi za okoliš koje se žele postići.

431. Ako je potpora dodijeljena u okviru konkurentnog natječajnog postupka, Komisija pretpostavlja da je proporcionalna i ograničena na najnižu potrebnu razinu.
432. Ako nije proveden konkurentni natječajni postupak, Komisija će ocijeniti proporcionalnost na razini pojedinačnog slučaja kako bi potvrdila da je naknada ograničena na najnižu potrebnu razinu. U tom kontekstu Komisija će detaljno analizirati pretpostavke koje je država članica primijenila za utvrđivanje izgubljene dobiti i dodatnih troškova na temelju kojih je izračunana naknada za prijevremenu obustavu usporedbom očekivane profitabilnosti u činjeničnom i protučinjeničnom scenariju. Protučinjenični scenarij trebao bi se temeljiti na opravdanim pretpostavkama i realnim kretanjima na tržištu te bi trebao odražavati predviđene prihode i troškove svakog predmetnog subjekta, pri čemu se uzimaju u obzir moguće izravne funkcionalne poveznice između subjekata.
433. Ako se djelatnosti povezane s ugljenom, tresetom i naftnim škriljcem obustave više od tri godine nakon dodjele naknade, država članica mora uvesti mehanizam za ažuriranje izračuna naknade na temelju najnovijih pretpostavki ako ne može dokazati zašto uporaba takvog mehanizma nije opravdana zbog iznimnih okolnosti u navedenom predmetu.

4.12.1.6 Izbjegavanje nepotrebnih negativnih učinaka na tržišno natjecanje i trgovinu

434. Država članica mora utvrditi i izmjeriti očekivane koristi mjere za okoliš, ako je moguće u smislu potpore po toni izbjegnutih emisija ekvivalenta CO₂. Osim toga, Komisija će dati pozitivnu ocjenu ako mjere uključuju dobrovoljno poništenje emisijskih jedinica CO₂ na nacionalnoj razini.
435. Važno je osmisлити mjere na način da se bilo kakvo narušavanje tržišnog natjecanja ograniči na najmanju moguću mjeru. Ako se potpora dodjeljuje u okviru konkurentnog natječajnog postupka otvorenog svim operatorima djelatnosti povezanih s ugljenom, tresetom i naftnim škriljcem na nediskriminirajućoj osnovi, Komisija će pretpostaviti da potpora ima ograničene učinke narušavanja tržišnog natjecanja i trgovine. U nedostatku konkurentnog natječajnog postupka Komisija će procijeniti učinke potpore na tržišno natjecanje i trgovinu na temelju načina na koji je mjera osmišljena i njezina učinka na relevantno tržište.

4.12.2 *Potpore za izvanredne troškove obustave nekonkurentnih djelatnosti povezanih s ugljenom, tresetom i naftnim škriljcem*

4.12.2.1 *Obrazloženje potpore*

436. Obustavom nekonkurentnih djelatnosti povezanih s ugljenom, tresetom i naftnim škriljcem mogu nastati znatni socijalni troškovi i troškovi zaštite okoliša na razini elektrana i rudarskih djelatnosti. Države članice mogu odlučiti pokriti takve izvanredne troškove kako bi ublažile socijalne i regionalne posljedice obustave.

4.12.2.2 *Područje primjene i djelatnosti koje se podupiru*

437. U ovom odjeljku utvrđena su pravila spojivosti za mjere poduzete da bi se pokrili izvanredni troškovi nastali obustavom djelatnosti povezanih s ugljenom, tresetom i naftnim škriljcem.
438. Mjere obuhvaćene ovim odjeljkom mogu olakšati socijalnu, okolišnu i sigurnosnu tranziciju predmetnog područja.
439. Ovaj se odjeljak primjenjuje ako mjera nije obuhvaćena Odlukom Vijeća od 10. prosinca 2010. o državnim potporama za zatvaranje nekonkurentnih rudnika ugljena ⁽¹⁶⁷⁾.

⁽¹⁶⁷⁾ Odluka Vijeća od 10. prosinca 2010. o državnim potporama za zatvaranje nekonkurentnih rudnika ugljena (SL L 336, 21.12.2010., str. 24.).

4.12.2.3 Nužnost i primjerenost

440. Komisija će smatrati da je potpora za pokrivanje izvanrednih troškova nužna i primjerena ako može pomoći ublažiti socijalne i okolišne posljedice obustave nekonkurentnih djelatnosti povezanih s ugljenom, tresetom i naftnim škrljencem u predmetnoj regiji i državi članici.

4.12.2.4 Učinak poticaja i proporcionalnost

441. Državne potpore za izvanredne troškove mogu se iskoristiti samo kako bi se pokrili troškovi nastali obustavom djelatnosti povezanih s ugljenom, tresetom i naftnim škrljencem.
442. Kategorije obuhvaćenih prihvatljivih troškova definirane su u Prilogu II. Troškovi koji proizlaze iz neusklađenosti s propisima o zaštiti okoliša i troškovi povezani s trenutnom proizvodnjom nisu prihvatljivi.
443. Ne dovodeći u pitanje Direktivu 2004/35/EZ Europskog parlamenta i Vijeća ⁽¹⁶⁸⁾ ili druge relevantne propise Unije ⁽¹⁶⁹⁾, može se smatrati da potpore za pokrivanje izvanrednih troškova zaštite okoliša imaju učinak poticaja samo ako se subjekt ili poduzetnik koji je prouzročio štetu u okolišu ne može utvrditi ili smatrati zakonski odgovornim za financiranje potrebnih radova za sprječavanje i ispravljanje štete u okolišu u skladu s načelom „onečišćivač plaća”.
444. Država članica mora dokazati da su provedene sve potrebne mjere, uključujući pravne radnje, da bi se odgovorni subjekt ili poduzetnik koji je prouzročio štetu u okolišu utvrdio i da bi ga se obvezalo na snošenje odgovarajućih troškova. Ako se odgovorni subjekt ili poduzetnik u skladu s primjenjivim pravom ne može utvrditi ili obvezati na snošenje troškova, može se dodijeliti potpora za cjelokupne radove na remedijaciji ili oporavku te će se smatrati da ima učinak poticaja. Komisija može smatrati da se poduzetnika ne može obvezati na snošenje troškova remedijacije štete u okolišu koju je prouzročio kad više pravno ne postoji i nijedan se drugi poduzetnik ne može smatrati njegovim pravnim ili gospodarskim sljednikom ⁽¹⁷⁰⁾ ili ako nema na raspolaganju dovoljna financijska jamstva za pokrivanje troškova remedijacije.
445. Iznos potpore mora biti ograničen na pokrivanje izvanrednih troškova korisnika i ne smije premašiti stvarno nastale troškove. Komisija će od države članice zahtijevati da jasno i odvojeno utvrdi iznos potpore za svaku kategoriju prihvatljivih troškova kako je detaljno opisano u Prilogu II. Ako država članica takve troškove pokriva na temelju procjena, prije nego što oni stvarno nastanu za korisnika, mora provesti *ex post* provjeru nastalih troškova na temelju detaljnih izvješća koja je korisnik dostavio davatelju potpore, uključujući račune ili potvrde o nastalim izvanrednim troškovima, te u skladu s tim ispraviti odobrene iznose.

4.12.2.5 Izbjegavanje nepotrebnih negativnih učinaka na tržišno natjecanje i trgovinu

446. Ako je potpora ograničena na pokrivanje izvanrednih troškova korisnika, Komisija smatra da ona ima ograničene učinke narušavanja tržišnog natjecanja i trgovine.

⁽¹⁶⁸⁾ Direktiva 2004/35/EZ Europskog parlamenta i Vijeća od 21. travnja 2004. o odgovornosti za okoliš u pogledu sprečavanja i otklanjanja štete u okolišu (SL L 143, 30.4.2004., str. 56.).

⁽¹⁶⁹⁾ Vidjeti i Obavijest Komisije Smjernice kojima se osigurava zajednički dogovor o pojmu „šteta u okolišu” kako je definiran u članku 2. Direktive 2004/35/EZ Europskog parlamenta i Vijeća o odgovornosti za okoliš u pogledu sprečavanja i otklanjanja štete u okolišu 2021/C 118/01 (SL C 118, 7.4.2021., str. 1.).

⁽¹⁷⁰⁾ Vidjeti Odluku Komisije C(2012) 558 final od 17. listopada 2012. u predmetu SA.33496 (2011/N) – Austrija – Einzelfall, Altlast, DECON Umwelttechnik GmbH, uvodne izjave od 65. do 69. (SL C 14, 17.1.2013., str. 1.).

447. Primiteljnu potporu za izvanredne troškove trebalo bi iskazati u računu dobiti i gubitka korisnika kao zasebnu stavku prihoda koja se razlikuje od prometa. Ako korisnik nastavlja trgovati ili poslovati nakon obustave odgovarajućih djelatnosti povezanih s ugljenom, tresetom i naftnim škriljcem, mora voditi precizne i odvojene račune za te djelatnosti. Dodijeljenom potporom mora se upravljati tako da se ona ne može prenijeti na druge gospodarske djelatnosti istog poduzetnika.

4.1.3 **Potpore za studije ili savjetodavne usluge o pitanjima klime, zaštite okoliša i energije**

4.1.3.1 *Područje primjene i djelatnosti koje se podupiru*

448. Ovaj se odjeljak primjenjuje na potpore za studije ili savjetodavne usluge o pitanjima klime, zaštite okoliša i energije izravno povezane s projektima ili djelatnostima obuhvaćenima ovim Smjernicama. Potpore se mogu dodijeliti neovisno o tome provodi li se nakon studije ili savjetodavne usluge ulaganje obuhvaćeno ovim Smjernicama.

449. Studija ili savjetodavna usluga ne smije se provoditi ili pružati na kontinuiranoj ili redovitoj osnovi niti se smije odnositi na uobičajene operativne troškove poduzetnika.

4.1.3.2 *Učinak poticaja*

450. Uz zahtjeve utvrđene u odjeljku 3.1.2. primjenjuje se i zahtjev utvrđen u točki 451.

451. Može se smatrati da potpore za energetske preglede koji se zahtijevaju Direktivom 2012/27/EU imaju učinak poticaja samo ako se energetski pregled provodi uz obvezni energetski pregled na temelju te direktive.

4.1.3.3 *Proporcionalnost*

452. Prihvatljivi troškovi su troškovi studije ili savjetodavnih usluga koji se odnose na projekte ili djelatnosti obuhvaćene ovim Smjernicama. Ako se samo dio studije ili savjetodavne usluge odnosi na ulaganja obuhvaćena ovim Smjernicama, prihvatljivi troškovi su troškovi dijelova studije ili savjetodavne usluge koji se odnose na ta ulaganja.

453. Intenzitet potpore ne smije premašiti 60 % prihvatljivih troškova.

454. Intenzitet potpore može se uvećati za 20 postotnih bodova za studije ili savjetodavne usluge u korist malih poduzeća te za 10 postotnih bodova za studije ili savjetodavne usluge u korist srednjih poduzeća.

5. EVALUACIJA

455. Da bi dodatno osigurala da je narušavanje tržišnog natjecanja i trgovine ograničeno, Komisija može zahtijevati *ex post* evaluaciju programa potpore koje treba prijaviti. Evaluacije bi se trebale provoditi za programe u kojima je mogućnost narušavanja tržišnog natjecanja i trgovine posebno velika, odnosno za programe u kojima postoji rizik od znatnog ograničavanja ili narušavanja tržišnog natjecanja ako se njihova provedba ne preispita pravodobno.

456. *Ex post* evaluacija zahtijevat će se za programe s velikim proračunom za potpore ili s novim značajkama ili ako su predviđene znatne tržišne, tehnološke ili regulatorne promjene. U svakom slučaju *ex post* evaluacija zahtijevat će se za programe čiji proračun za državne potpore ili obračunani rashodi premašuju 150 milijuna EUR u bilo kojoj godini ili 750 milijuna EUR tijekom ukupnog trajanja programa. Ukupno trajanje programa uključuje kombinirano trajanje programa i svih prethodnih programa koji obuhvaćaju sličan cilj i zemljopisno područje, počevši od 1. siječnja 2022. S obzirom na ciljeve evaluacije i kako se državama članicama i manjim projektima potpore ne bi nametnulo neproporcionalno opterećenje, zahtjev u pogledu *ex post* evaluacije primjenjuje se samo za programe potpore čije ukupno trajanje premašuje tri godine, počevši od 1. siječnja 2022.

457. Od zahtjeva u pogledu *ex post* evaluacije može se odstupiti u slučaju programa potpore koji su izravni sljednici programa koji obuhvaćaju sličan cilj i zemljopisno područje i koji su bili predmet evaluacije, za koje je podneseno završno izvješće o evaluaciji u skladu s planom evaluacije koji je odobrila Komisija te koji nisu rezultirali nikakvim negativnim nalazima. Program čije završno izvješće o evaluaciji nije u skladu s odobrenim planom evaluacije mora se odmah obustaviti.
458. *Ex post* evaluacijom trebalo bi provjeriti jesu li ostvarene pretpostavke i uvjeti za spojivost programa, a posebno nužnost i učinkovitost mjere potpore s obzirom na opće i posebne ciljeve, te bi se trebao dobiti uvid u učinak programa na tržišno natjecanje i trgovinu.
459. Država članica mora dostaviti nacrt plana evaluacije, koji će biti sastavni dio Komisijine procjene programa, kako slijedi:
- (a) zajedno s programom potpore ako njegov proračun za državne potpore premašuje 150 milijuna EUR u bilo kojoj godini ili 750 milijuna EUR tijekom ukupnog trajanja programa; ili
 - (b) u roku od 30 radnih dana nakon znatne izmjene kojom se proračun programa povećava na više od 150 milijuna EUR u bilo kojoj godini ili 750 milijuna EUR tijekom ukupnog trajanja programa; ili
 - (c) za programe koji nisu u kategoriji (a) odnosno (b), u roku od 30 radnih dana nakon što su u službenoj računovodstvenoj dokumentaciji uknjiženi rashodi veći od 150 milijuna EUR u prethodnoj godini.
460. Nacrt plana evaluacije mora biti u skladu sa zajedničkim metodološkim načelima Komisije ⁽¹⁷¹⁾. Plan evaluacije koji je odobrila Komisija mora se objaviti.
461. *Ex post* evaluaciju mora provesti stručnjak neovisan o davatelju potpore na temelju plana evaluacije. Za svaku evaluaciju mora se sastaviti barem jedno privremeno i jedno završno izvješće o evaluaciji. Oba se izvješća moraju objaviti.
462. Spojivost programa potpore koji su isključeni iz područja primjene uredbe o skupnom izuzeću isključivo zbog velikog proračuna Komisija će ocijeniti isključivo na temelju plana evaluacije.
463. Završno izvješće o evaluaciji mora se pravodobno dostaviti Komisiji kako bi se omogućila ocjena mogućeg produljenja programa potpore, i to najkasnije devet mjeseci prije njegova isteka. Taj rok mogao bi se skratiti za programe u čijem se slučaju zahtjev u pogledu evaluacije aktivira u posljednje dvije godine provedbe. Točan opseg i način provedbe svake evaluacije utvrđuju se u odluci o odobrenju programa potpore. U slučaju naknadnih mjera potpore sa sličnim ciljem mora se navesti kako su rezultati evaluacije uzeti u obzir.

6. IZVJEŠĆIVANJE I PRAĆENJE

464. U skladu s Uredbom Vijeća (EU) 2015/1589 ⁽¹⁷²⁾ i Uredbom Komisije (EZ) br. 794/2004 ⁽¹⁷³⁾ države članice moraju Komisiji podnositi godišnja izvješća.

⁽¹⁷¹⁾ Radni dokument službi Komisije, Zajednička metodologija za evaluaciju državnih potpora, 28.5.2014., SWD(2014) 179 final.

⁽¹⁷²⁾ Uredba Vijeća (EU) 2015/1589 od 13. srpnja 2015. o utvrđivanju detaljnih pravila primjene članka 108. Ugovora o funkcioniranju Europske unije (SL L 248, 24.9.2015., str. 9.).

⁽¹⁷³⁾ Uredba Komisije (EZ) br. 794/2004 od 21. travnja 2004. o provedbi Uredbe Vijeća (EZ) br. 659/1999 o utvrđivanju detaljnih pravila za primjenu članka 93. Ugovora o EZ (SL L 140, 30.4.2004., str. 1.).

465. Države članice moraju voditi detaljnu evidenciju o svim mjerama potpore. Ta evidencija mora sadržavati sve informacije koje su potrebne kako bi se utvrdilo da su ispunjeni uvjeti povezani s prihvatljivim troškovima i maksimalnim intenzitetima potpore. Ta se evidencija mora voditi 10 godina od datuma dodjele potpore i mora se dostaviti Komisiji na zahtjev.

7. PRIMJENJIVOST

466. Komisija će primjenjivati ove Smjernice za ocjenu spojivosti svih potpora za klimu, zaštitu okoliša i energiju koje treba prijaviti i koje su dodijeljene ili se namjeravaju dodijeliti od 27. siječnja 2022. Nezakonite potpore ocijenit će se u skladu s pravilima koja su primjenjiva na dan dodjele potpore.
467. Ove Smjernice zamjenjuju Smjernice o državnim potporama za zaštitu okoliša i energiju za razdoblje 2014.–2020. ⁽¹⁷⁴⁾
468. Komisija predlaže sljedeće odgovarajuće mjere državama članicama na temelju članka 108. stavka 1. Ugovora:
- (a) države članice izmjenjuju prema potrebi postojeće programe potpore za zaštitu okoliša i energiju kako bi ih uskladile s ovim Smjernicama najkasnije do 31. prosinca 2023.;
 - (b) države članice daju svoju izričitu i bezuvjetnu suglasnost s odgovarajućim mjerama predloženima u točki 468. podtočki (a) u roku od dva mjeseca od dana objave ovih Smjernica u *Službenom listu Europske unije*. U slučaju da ne dobije nikakav odgovor, Komisija će pretpostaviti da predmetna država članica nije suglasna s predloženim mjerama.

8. REVIZIJA

469. Komisija namjerava provesti evaluaciju ovih Smjernica počevši od 31. prosinca 2027. kako bi ispitala njihovu djelotvornost, učinkovitost, relevantnost, usklađenost i dodanu vrijednost.
470. Komisija može u svakom trenutku odlučiti preispitati ili izmijeniti ove Smjernice ako je to potrebno iz razloga povezanih s politikom tržišnog natjecanja, kako bi u obzir uzela druge politike Unije i međunarodne obveze ili iz bilo kojeg drugog opravdanog razloga.

⁽¹⁷⁴⁾ Komunikacija Komisije, Smjernice o državnim potporama za zaštitu okoliša i energiju za razdoblje 2014.–2020. (SL C 200, 28.6.2014., str. 1.).

PRILOG 1.

Popis prihvatljivih sektora u okviru odjeljka 4.11.**Sektori izloženi značajnom riziku kako je navedeno u odjeljku 4.11.3.1.**

Oznaka NACE	Opis
0510	Vađenje kamenog ugljena
0620	Vađenje prirodnog plina
0710	Vađenje željeznih ruda
0729	Vađenje ostalih ruda obojenih metala
0811	Vađenje ukrasnoga kamena i kamena za gradnju, vapnenca, gipsa, krede i škriljevca
0891	Vađenje minerala za kemikalije i gnojiva
0893	Vađenje soli
0899	Vađenje ostalih ruda i kamena, d. n.
1020	Prerada i konzerviranje riba, rakova i školjki
1031	Prerada i konzerviranje krumpira
1032	Proizvodnja sokova od voća i povrća
1039	Ostala prerada i konzerviranje voća i povrća
1041	Proizvodnja ulja i masti
1062	Proizvodnja škroba i škrobnih proizvoda
1081	Proizvodnja šećera
1086	Proizvodnja homogeniziranih prehrambenih pripravaka i dijetetske hrane
1104	Proizvodnja ostalih nedestiliranih fermentiranih pića
1106	Proizvodnja slada
1310	Priprema i predenje tekstilnih vlakana
1320	Tkanje tekstila
1330	Dovršavanje tekstila
1391	Proizvodnja pletenih i kukičanih tkanina
1393	Proizvodnja tepiha i sagova
1394	Proizvodnja užadi, konopaca, upletenog konca i mreža
1395	Proizvodnja netkanog tekstila i artikala izrađenih od netkanog tekstila, osim odjeće
1396	Proizvodnja ostaloga tehničkog i industrijskog tekstila
1411	Proizvodnja kožne odjeće
1431	Proizvodnja pletenih i kukičanih čarapa
1511	Štavljenje i obrada kože; dorada i bojenje krzna
1610	Piljenje i blanjanje drva
1621	Proizvodnja furnira i ostalih ploča od drva
1622	Proizvodnja sastavljenog parketa
1629	Proizvodnja ostalih proizvoda od drva; proizvodnja artikala od pluta, slame i pletarskih materijala

Oznaka NACE	Opis
1711	Proizvodnja celuloze
1712	Proizvodnja papira i kartona
1722	Proizvodnja robe za kućanstvo i higijenu te toaletnih potrepština od papira
1724	Proizvodnja zidnih tapeta
1920	Proizvodnja rafiniranih naftnih proizvoda
2011	Proizvodnja industrijskih plinova
2012	Proizvodnja koloranata i pigmenata
2013	Proizvodnja drugih anorganskih osnovnih kemikalija
2014	Proizvodnja drugih organskih osnovnih kemikalija
2015	Proizvodnja gnojiva i dušičnih spojeva
2016	Proizvodnja plastičnih masa u primarnom obliku
2017	Proizvodnja sintetske gume u primarnim oblicima
2059	Proizvodnja ostalih kemijskih proizvoda, d. n.
2060	Proizvodnja sintetskih vlakana
2110	Proizvodnja osnovnih farmaceutskih proizvoda
2211	Proizvodnja vanjskih i unutrašnjih guma za vozila; protektiranje vanjskih guma
2219	Proizvodnja ostalih proizvoda od gume
2221	Proizvodnja ploča, listova, cijevi i profila od plastike
2222	Proizvodnja ambalaže od plastike
2229	Proizvodnja ostalih proizvoda od plastike
2311	Proizvodnja ravnog stakla
2312	Oblikovanje i obrada ravnog stakla
2313	Proizvodnja šupljeg stakla
2314	Proizvodnja staklenih vlakana
2319	Proizvodnja i obrada ostalog stakla uključujući i tehničku robu od stakla
2320	Proizvodnja vatrostalnih proizvoda
2331	Proizvodnja keramičkih pločica i obloga
2342	Proizvodnja sanitarne keramike
2343	Proizvodnja keramičkih izolatora i izolacijskih elemenata
2344	Proizvodnja ostalih tehničkih proizvoda od keramike
2349	Proizvodnja ostalih proizvoda od keramike
2351	Proizvodnja cementa
2391	Proizvodnja brusnih proizvoda
2399	Proizvodnja ostalih nemetalnih proizvoda, d.n.
2410	Proizvodnja sirovog željeza i čelika i željeznih legura
2420	Proizvodnja čeličnih cijevi i pribora
2431	Hladno vučenje šipki
2432	Hladno valjanje uskih vrpca
2434	Hladno vučenje žice

Oznaka NACE	Opis
2442	Proizvodnja aluminija
2443	Proizvodnja olova, cinka, kositra
2444	Proizvodnja bakra
2445	Proizvodnja ostalih obojenih metala
2446	Prerada nuklearnog goriva
2451	Lijevanje željeza
2550	Kovanje, prešanje, štancanje i valjanje metala; metalurgija praha
2561	Obrada i prevlačenje metala
2571	Proizvodnja sječiva
2593	Proizvodnja proizvoda od žice, lanaca i opruga
2594	Proizvodnja zakovica i vijčane robe
2611	Proizvodnja elektroničkih komponenata
2720	Proizvodnja baterija i akumulatora
2731	Proizvodnja kablova od optičkih vlakana
2732	Proizvodnja ostalih elektroničkih i električnih žica i kablova
2790	Proizvodnja ostale električne opreme
2815	Proizvodnja ležajeva, prijenosnika te prijenosnih i pogonskih elemenata
3091	Proizvodnja motocikala
3099	Proizvodnja ostale transportne opreme d.n.

Sektori izloženi riziku kako je navedeno u odjeljku 4.11.3.1.

Oznaka NACE	Opis
1011	Prerada i konzerviranje mesa
1012	Prerada i konzerviranje mesa peradi
1042	Proizvodnja margarina i sličnih jestivih masti
1051	Djelatnosti mljekara i proizvođača sira
1061	Proizvodnja mlinarskih proizvoda
1072	Proizvodnja dvopeka i keksa; proizvodnja trajnih peciva i sličnih proizvoda te kolača
1073	Proizvodnja makarona, njoka, kuskusa i slične tjestenine
1082	Proizvodnja kaka, čokoladnih i bombonskih proizvoda
1085	Proizvodnja gotove hrane i jela
1089	Proizvodnja ostalih prehrambenih proizvoda, d.n.
1091	Proizvodnja stočne hrane
1092	Proizvodnja hrane za kućne ljubimce
1107	Proizvodnja osvježavajućih napitaka; proizvodnja mineralne vode i drugih flaširanih voda
1723	Proizvodnja uredskog materijala od papira

Oznaka NACE	Opis
1729	Proizvodnja ostalih proizvoda od papira i kartona
2051	Proizvodnja eksploziva
2052	Proizvodnja ljepila
2332	Proizvodnja opeke, crijepa i ostalih proizvoda od pečene gline za građevinarstvo
2352	Proizvodnja vapna i gipsa
2365	Proizvodnja fibro-cementa
2452	Lijevanje čelika
2453	Lijevanje lakih metala
2591	Proizvodnja čeličnih bačvi i sličnih posuda
2592	Proizvodnja ambalaže od lakih metala
2932	Proizvodnja ostalih dijelova i pribora za motorna vozila

PRILOG 2.

Definicija troškova iz odjeljka 4.12.2.

1. Troškovi poduzetnika koji zatvaraju ili su zatvorili djelatnosti na temelju ugljena, treseta i naftnog škriljevca
Isključivo sljedeće kategorije troškova, i to samo ako proizlaze iz zatvaranja djelatnosti na temelju ugljena, treseta i naftnog škriljevca:
 - (a) trošak plaćanja socijalnih naknada proizišlih iz umirovljenja radnika prije nego što navršše zakonsku dob umirovljenja;
 - (b) ostali izvanredni izdaci za radnike koji su izgubili ili će izgubiti radna mjesta;
 - (c) isplata mirovina i naknada izvan obveznog sustava osiguranja radnicima koji su izgubili ili će izgubiti radna mjesta i radnicima koji imaju pravo na takva plaćanja prije zatvaranja;
 - (d) troškovi koje su poduzetnici snosili za prekvalifikaciju radnika kako bi im se pomoglo da pronađu nova radna mjesta izvan industrije ugljena, treseta i naftnog škriljevca, posebno troškovi izobrazbe;
 - (e) opskrba besplatnim ugljenom, tresetom i naftnim škriljcem radnika koji su izgubili ili će izgubiti radna mjesta i radnicima koji imaju pravo na takvu opskrbu prije zatvaranja, odnosno novčani ekvivalent;
 - (f) preostali troškovi proizašli iz upravnih, zakonskih ili poreznih odredaba specifičnih za industriju ugljena, treseta i naftnog škriljevca;
 - (g) dodatni podzemni sigurnosni radovi koji se provode zbog zatvaranja djelatnosti povezanih s ugljenom, tresetom i naftnim škriljcem;
 - (h) šteta od iskapanja, pod uvjetom da su ju prouzročile djelatnosti povezanih s ugljenom, tresetom i naftnim škriljcem koje su zatvorene ili se zatvaraju;
 - i. svi opravdani troškovi povezani sa sanacijom bivših elektrana te rudarskih djelatnosti, uključujući:
 - preostale troškove proizišle iz doprinosa koji se plaćaju tijelima odgovornima za vodoopskrbu i uklanjanje otpadnih voda;
 - druge preostale troškove proizišle iz vodoopskrbe i uklanjanja otpadnih voda;
 - (j) preostale troškove za pokriće zdravstvenog osiguranja bivših radnika;
 - (k) troškove povezane s otkazivanjem ili izmjenom važećih ugovorâ (najviše u vrijednosti šestomjesečne proizvodnje);
 - (l) izvanredna intrinzična amortizacija pod uvjetom da proizlazi iz zatvaranja djelatnosti povezanih s ugljenom, tresetom i naftnim škriljcem;
 - (m) troškove rekultiviranja površine.

Povećanje vrijednosti zemljišta mora se oduzeti od prihvatljivih troškova za troškovne kategorije iz točaka (g), (h), i. i (m).

2. Troškovi nekoliko poduzetnika

Isključivo sljedeće kategorije troškova:

- (a) povećanje doprinosa, izvan zakonskog sustava osiguranja, za pokriće troškova socijalnog osiguranja kao rezultat pada broja uplatitelja slijedom zatvaranja djelatnosti povezanih s ugljenom, tresetom i naftnim škriljcem;
- (b) izdaci za vodoopskrbu i uklanjanje otpadnih voda proizašli iz zatvaranja djelatnosti povezanih s ugljenom, tresetom i naftnim škriljcem;
- (c) povećanje doprinosa tijelima odgovornim za vodoopskrbu i uklanjanje otpadnih voda, pod uvjetom da je to povećanje rezultat smanjenja proizvodnje koja podliježe nametima, zbog zatvaranja djelatnosti povezanih s ugljenom, tresetom i naftnim škriljcem.

ISPRAVCI

Ispravak Direktive (EU) 2015/719 Europskog parlamenta i Vijeća od 29. travnja 2015. o izmjeni Direktive Vijeća 96/53/EZ o utvrđivanju najvećih dopuštenih dimenzija u unutarnjem i međunarodnom prometu te najveće dopuštene mase u međunarodnom prometu za određena cestovna vozila koja prometuju unutar Zajednice

(Službeni list Europske unije L 115 od 6. svibnja 2015.)

Na stranici 4., u članku 1. prvom stavku:

umjesto: „Direktiva 96/53/EZ mijenja se kako slijedi:
1. Članak 1. stavak 1. točka (a) zamjenjuje se sljedećim:
„(a) dimenzije motornih vozila kategorija M₂ i M₃ i njihove prikolice kategorije 0 te motorna vozila kategorija N₂ i N₃ i njihove prikolice kategorije 03 i 04, definirane Prilogom II. Direktivi 2007/46/EZ Europskog parlamenta i Vijeća (“);”;

treba stajati: „Direktiva 96/53/EZ mijenja se kako slijedi:
1. Članak 1. stavak 1. točka (a) zamjenjuje se sljedećim:
„(a) dimenzije motornih vozila kategorija M₂ i M₃ i njihovih prikolica kategorije O te motornih vozila kategorija N₂ i N₃ i njihovih prikolica kategorija O₃ i O₄, kako su definirane u Prilogu II. Direktivi 2007/46/EZ Europskog parlamenta i Vijeća (“);”;

Na stranici 9., u članku 1. stavku 9. točkama (c) i (d):

umjesto: „(c) točka 2.2.2.(c) zamjenjuje se sljedećim:
„(c) dvoosovinsko motorno vozilo s troosovinskom poluprikolicom koje u intermodalnim prijevoznim djelatnostima prevozi jedan ili više kontejnera ili izmjenjivih sanduka, uz ukupnu najveću duljinu do 45 stopa: 42 tone’;
(d) u točki 2.2.2. dodaje se sljedeća podtočka:
„(d) troosovinsko motorno vozilo s dvo- ili troosovinskom poluprikolicom koje u intermodalnim prijevoznim djelatnostima prevozi jedan ili više kontejnera ili izmjenjivih sanduka, uz ukupnu najveću duljinu do 45 stopa: 44 tone’;”;

treba stajati: „(c) točka 2.2.2.(c) zamjenjuje se sljedećim:
„(c) troosovinsko motorno vozilo s dvo- ili troosovinskom poluprikolicom koje u intermodalnim prijevoznim djelatnostima prevozi jedan ili više kontejnera ili izmjenjivih sanduka, uz ukupnu najveću duljinu do 45 stopa: 44 tone’;
(d) u točki 2.2.2. dodaje se sljedeća podtočka:
„(d) dvoosovinsko motorno vozilo s troosovinskom poluprikolicom koje u intermodalnim prijevoznim djelatnostima prevozi jedan ili više kontejnera ili izmjenjivih sanduka, uz ukupnu najveću duljinu do 45 stopa: 42 tone’;”;

ISSN 1977-0847 (elektroničko izdanje)

ISSN 1977-0596 (tiskano izdanje)

Ured za publikacije
Europske unije
L-2985 Luxembourg
LUKSEMBURG

HR